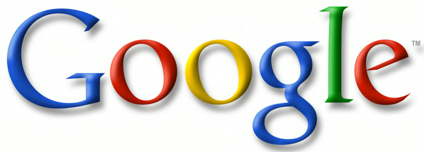
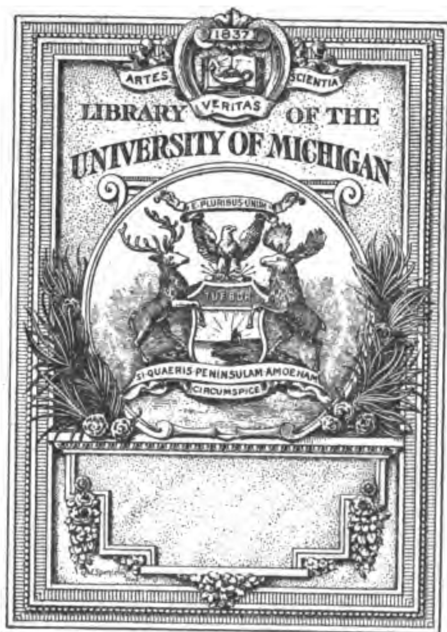

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

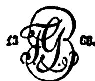

J. L. RUNEBERG.

JOHAN LUDVIG RUNEBERGS

SAMLADE SKRIFTER

FÖRSTA BANDET

STOCKHOLM
F. & G. BEIJERS FÖRLAG
1886

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG,
1886.

Johan Ludvig Runeberg

egde ett namn, som haft och har mäktigare klang i nordiska öron än kanske något annat, tillhörigt vår tids män. Grunden härtill är enkel och klar. Han var det finska folkets lefvande skyddsvärn, den manligt förtröstansfulla bilden af dess folkande, med all dess undergifna, men dock modiga samt af omutlig rättskänsla ledda motståndskraft och trofasthet; han var det svenska språkets utan gensägelse främste tolk inom diktens förklarade rymd; han var nordens och den vesterländska odlingens mäktigaste utpost mot öster; han var i en jemförelsevis diktfattig tid ett af verldens yppersta skaldesnillen, vida omkring bekant och älskad, ej blott i norden, utan i en stor del af det bildade Europa. Och så långt svenskt tungomål läses och begripes, är han ej blott, såsom så mången annan, en målsman för de bildades skönhetslängtan, utan han har trängt ned i det lefvande folkets djupaste lager, han är en känd och kärkommen gäst äfven i den fattigaste boning, han har blifvit en folkskald såsom få i norden. Fostrad på en gång af den nordiska naturen och den grekiska sånggudinnan, hade han ej för den senares härlighet glömt sitt ursprung, utan han begagnade den lärda odlingen blott såsom medel att skapa allt renare, klarare och ädlare bilder af det lif, som omgaf honom borta i hans aflägsna fosterbygd. Derför står han liksom hvarje äkta snille främst inför oss som en son af sitt land. Men just genom det sätt, hvarpå han var finne, genom den bestämda egendomlighet, han i hvarje drag uppenbarade, samt genom den sanna och friska mensklighet, som dock segrande höjde sig ur dessa egendomliga slägtdrag, måste han sjelf höja sig från betydelse blott för sitt folk till allmän betydelse för hela norden och främst för oss, svenskar; och derigenom, det är vår tro, skall han nog en gång med skönhetens och sanningens okufliga makt eröfra den plats bland verldens store, som tillkommer honom, kastande af sin ära en återglans på sina båda fädernesland, Finland och Sverige.

I.

Johan Ludvig Runeberg föddes i Jakobstad i Finland den 5 Februari 1804, son till kofferdikaptenen Lorens Ulrik Runeberg och hans hustru Anna Maria Malm. Enligt godkända genealogiska anteckningar härstammade han från Sverige: hans äldsta förfäder voro bondfolk från

Runneby i Jämtland, den förste kände afkomlingen af dem var en underofficer Lars Runneberg, som omkom under »norska campagnen» 1718, och hans hustru härstammade från en af »de Brömsar, som från Bergslagen komne voro». Häraf har man också upphofvet till slägtens namn, som först skrefs Runneberg.

Den nämnde underofficerens son, hvilken blef prest och dog 1773 såsom kyrkoherde i Alunda och Morkarla församlingar af Upsala erkestift, var gift med dottern i en fransk familj, Maistrin, hvars fäder såsom protestanter flytt till Sverige, då 1685 ediktet i Nantes återkallades, och han hade med henne tio barn, af hvilka det yngsta, sonen Ludvig Anton, var skaldens farfar. Född på Drottningholm 1725, flyttade han omkring 1768 såsom landtmätare öfver till Finland. Han och hans bröder ändrade skrifningen af slägtnamnet till Runeberg. Han dog 1803 på ett hemman i närheten af Tammerfors, och hans enka flyttade sedan till Jakobstad, der hon dog 1808. Af deras barn var den yngste sonen Lars eller Lorens Ulrik skaldens far, som var född i Alunda 1772 under ett besök hos farfadern, blef student i Åbo 1791 och först ämnade studera till prest, men 1796 lemnade studierna, gick till sjös och blef skeppare i Jakobstad 1800, der han bodde till sin död 1828. Äfven Runebergs mor, Anna Maria Malm, som länge öfverlefde fadern, och till hvilken sonen alltid stod i det innerligaste förhållande, tillhörde en slägt, som öfverflyttat från Sverige.

Johan Ludvig var den äldste af sex syskon. Sina första barndomsminnen hade han från kriget 1808—9. »Då satt han», säger hans barnaårs biograf J. E. Strömborg, »i Kulneffs famn, då såg han första och enda gången von Döbeln och lärde sålunda personligen känna dessa två, som han sedan skildrat måhända mera åskådligt och med större förkärlek än några andra af Fänrik Ståls hjeltar.» Sin första undervisning erhöll han i en småbarnsskola i sin födelsestad hos en gammal gumma, »Westmans mor» kallad, som lärde honom katekes och biblisk historia, hvarefter han 1812 öfverflyttade till en farbror i Uleåborg, hvilken der var tullförvaltare och hade fattat tycke för brorsonen samt önskade öfvertaga hans uppfostran. Som farbrodern var gift med en dotter till landshöfdingen Ehrenstolpe, kom gossen sålunda in i ett förnämt lif med ovana förhållanden, i hvilket han ej heller kunde bli hemtam, oaktadt han skickades i dansskola, och der hans lifliga pojklynne ofta utgjorde damernas förtviflan. Sitt hederliga tilltalsnamn »Janne» fick han der också utbyta mot det finare Ludvig. Under sin vistelse i Uleåborg besökte han der varande trivialskola, men vistelsen afbröts genom farbroderns plötsliga död våren 1814, hvarpå gossen återvände till hemmet och vistades der utan någon vägledning till början af 1815. Då skickades han till Vasa skola, och han tillbragte der sju och ett halft år till slutet af vårterminen 1822. Under denna tid genomgick han skolans klasser med utmärkelse för kunskaper, ty han satt primus, men också känd som en af de mest uppsluppna och färdiga, när det var fråga om ett pojkstreck af

oskyldig natur, eller de arter af sport, i hvilka han sedan under sitt hela lif, så länge han var frisk, förblef mästare, nämligen jagt och fiske, segling och fotvandring, fogelfångst och djurtämjning, ja, äfven stenkastning och oförskräckthet att »klämma till», om det gälde att tukta öfvermodet eller försvara värnlösheten.

Redan under sin skoltid började Runeberg skrifva vers, och hans håg lär ha väckts af Chloræus' dikter, icke derför att han fann dem så utmärkta, utan emedan han tyckte sig möjligen kunna göra lika goda. Men dessförinnan kände han flere af Franzéns visor, utan att dock veta det ringaste om personen, och han kunde utantill en mängd af Bellmans dikter. Af hans under skoltiden skrifna stycken funnos flere i behåll bland hans efterlemnade papper, och af dessa har ett, »Försynen», troligen skrifvet 1822, intagits i hans 1878 utgifna »Efterlemnade skrifter». Bland dem fans också ett episkt poem på hexameter, »Vargen», framställande en vargs förödelser inom en boskapshjord och ett derpå följande vargskall, ett till innehåll och form barnsligt stycke, men som dock icke saknar sitt intresse, emedan det kan anses såsom ett slags förstudie till »Elgskyttarne». Enligt uppgift från en af skaldens kamrater skall han ha skrifvit det vid 14 års ålder. Men särskild berömmelse har en »Skol visa» af honom, hvaraf 1874 i en finsk tidning trycktes åtta strofer, uppsamlade från forna skolkamrater, som behållit dem i minnet och meddelade hvar sitt stycke deraf. Se här ett par strofer!

Stilla, nu börjar lektionen.
Allvar i minen och tonen!
Gosse, kan du ej hålla dig rak?
Läkaren åker *grassatum:*
Amo, amavi, amatum
Skallar kring bänkar, väggar och tak.

Börja nu på med latinet! —
Piltar, håll inne med grinet,
Eljest jag lärer er väl veta hut.
Hör, hur de skratta och prata,
Medan *syntaxis ornata*
Flödar ur rektorns skrofliga trut.

»Pojke, nu börjar du yra.
Kan du ej räkna till fyra?
Akta, att icke jag skickar dig hem!
Nå, då må Gud sig förbarma.
Kan det väl annat än harma:
Tre och tre, pojke, säg — gör det dig fem?»

Klockan slog tolf uti salen,
Eja, nu börjar först balen,
Ingen ängslig ju finnes på den.
Bänkarne skuffas tillbaka,
Väggarna darra och braka, —
Hej, nu är lif uti skolan igen!

För öfrigt finner man i dessa skolgossedikter föga eller intet, som bådar den blifvande skalden. Det var först när Runeberg kommit lös ur skolan och in i det lefvande lifvet med sitt lands natur och folk, som han skulle få intryck af den art, att de nödvändigt bröto ut i lefvande toner.

Detta inträffade, då han med ett vackert afgångsbetyg 1822 i september begaf sig till Åbo och der aflade studentexamen samt den 23 oktober s. å. erhöll studentbref. Visserligen öppnades då för honom ett lif af försakelse och arbete, men han begynte redan tidigt att som informator undervisa andras barn, och han fick dervid tillfälle att vistas på landet samt kom i beröring med andra på hans utveckling inverkande menniskor. Isynnerhet var det af vigt för honom, att han fick sig erbjuden och mottog en kondition i Saarijärvi med 250 r:dr om året i lön, hos kronofogden Danielsson och kapten af Enehjelm gemensamt, på det sättet, att han uppehöll sig tre månader i sender än på den förres egendom Kalmari, än på den senares boställe Kolkaulaks, undervisande i det hela fyra gossar; men från 1825, då den förres söner af Runeberg beledsagats till Vasa skola, bodde han ensamt hos kapten af Enehjelm, som tillhandlat sig en vid Ruovesi kyrka herrligt belägen egendom. Det var här han samlade stoffet till sin uppsats »Några ord om folket och sederna i Saarijärvi», dervid han i sin obekantskap med folk och språk hade bästa ledning af kronofogdens biträde, sedermera kronofogden Grönlund, som för lifvet blef hans trofaste vän. Det var också här, han fick den egentliga väckelsen till sina tvenne yppersta verk, »Elgskyttarne» och »Fänrik Ståls sägner». Han var sjelf en ifrig ströfvare i skogen, och i det vackra Ruovesi lärde han känna förebilderna till sådana figurer som »den blomstrande Hedda», »den välförståndige Petrus», den ryske köpmannen Ontrus, Mathias från Kuru och andra figurer ur »Elgskyttarne». Men han gjorde också här bekantskap med originalet till Fänrik Stål, som var »en gammal, afsigkommen underofficer Pelander med fänriks titel», slägt med kapten af Enehjelm och af honom upptagen i hans hus. »Han bodde», säger Strömberg, från hvilken dessa detaljer hemtats, »uti en liten stuga på gården och sysslade med att binda nät, sprita fjäder och dylikt.» Imellertid var fänriken icke ensam källa för sägnerna; kapten af Enehjelm hade sjelf deltagit i kriget, och samtalet rörde sig ofta derom. Runeberg sjelf har angifvit Montgomerys historia och traditioner som sina källor. »Fänrik Stål», skrifver han 1849 i ett bref till landshöfding Montgomery, »var till

en viss grad historisk, dock har han förtäljt mig mycket äfven genom andras mun.... Der jag som ung student befann mig på kondition hos en af sista krigets bussar, hade jag tillfälle att höra och läsa åtskilliga kortare relationer om krigshändelserna. Det var andan af dem, som borde återfinnas i mina sånger, om de skola vara något.»

Runeberg återvände från denna minnesrika vistelse i början af 1826 till Åbo, der han återtog sina studier för filosofiska graden, men också med ifver egnade sig åt poesien. Han har efterlemnat ett litet häfte med 22 dikter, skrifna före ankomsten till Åbo, af hvilka det sista, »Vid en väns död», af honom intogs i första häftet af hans smärre dikter, utgifna 1830, och 4 andra finnas tryckta i hans efterlemnade skrifter. Men vigtigast är, att han vid denna tid, 1826, började den dikt, som han sjelf satte högst, och som med skäl kallats finska folkets nationalepos, »Elgskyttarne», en stilla mognande frukt af det oförgätliga intryck, som den finska nationaliteten gjort på honom, sonen af inflyttade svenskar. »Jag hade förestält mig finnen», skrifver han 1839, »till sitt inre sådan, som han syntes mig till det yttre, när han någon gång kom med varor till min fädernestad; huru annorlunda fann jag ej honom i hans hem och vid närmare betraktande. En patriarkalisk enkelhet, ett djupt manligt tålamod, en medfödd klarblick i lifvets innersta förhållanden voro de egendomligheter, dem jag hos honom upptäckte, och dem jag tyvärr blott svagt kunnat återgifva i de skildringar, jag försökt.» Elgskyttarne utkommo först 1832. För öfrigt är det att märka, att dikten under de sex år, som förflöto mellan dess första nedskrifning och dess utgifvande, undergick den grundligaste omstöpning både i plananläggning och enskilda ställen, så att den erhöll den klassiska afrundning, för hvilken den med skäl är så beundrad.

Runebergs första uppträdande inför allmänheten var förknippadt med en liten händelse, som vi här taga oss friheten återgifva efter d:r Gabriel Lagus. Han berättar, huru en afton år 1826 en skara ungdom varit samlad hos ärkebiskop Tengström (kusin till Runebergs far), der man roat sig med pantlekar, och huru en af de sista panterna, som framkommo, tillhörde en student, hvilken, efter en hviskande öfverläggning de unga damerna emellan, sedan någon af domarinnorna yttrat sin misstanke om, att den unge mannen i hemlighet skref vers, dömdes att skrifva en sång till solen. Den dömde förklarade sig villig att undergå straffet, men anhöll om anstånd, hvilket han äfven fick, hvarpå det äskade poemet blef synligt i först utkommande nummer af Åbo stads tidning. I detta stycke hade utgifvaren af tidningen, magister Sjöström, sjelf den tiden en ansedd poet, företagit sig en ändring, som i hög grad misshagade författaren och en af dennes vänner. Denne vän företog sig att i ett sällskap uttala sin missbelåtenhet och äfven gifva skäl för sitt påstående, men blef bemött med öfverlägsenhet samt fick den förklaringen, att författaren borde anse det för en ära, om hans verser fått en ändring af

en så utmärkt skald som Sjöström. Poemets författare var Runeberg. Vi tillåta oss att här meddela det.

Till solen.

Du dagens öga,
som fjärran skickar
de ljusa, höga,
de lugna blickar.
Dig helsar fången,
vid stoftet sluten,
dig egnas sången,
fast skuggbegjuten.

Omkring dig tåga
de verldar kalla,
men vid din låga
de ljusna alla.
I Eden röjdes
din rena flamma,
och nyss den höjdes,
ännu den samma.

Hvem såg den handen,
dit upp dig stälde?
Hvem tände branden
och gaf dig välde?
Och hvem skall vaka
i jordens dalar,
då du tillbaka
ditt lån betalar?

En gåta höljer
ditt ödes bana,
men ljuset följer
din herskarfana;
och hvart det sändes
och hvart det flöder,
ett hjerta tändes,
en blomma glöder.

Och marmorsalar
och halmtäckt hydda
och berg och dalar
stå guldbeprydda.

Hell dig, hvad minne
du återväcker,
åt sorgset sinne
hvad fröjd du räcker!

Hur mången timma
med dig jag lekte,
då huldt din strimma
min vagga smekte!
Med oskuldsvarmen
mitt bröst du närde,
du ynglingsbarmen
att älska lärde.

Hur skön du grydde,
när dag begyntes,
och, förr'n du flydde,
hur vänlig syntes
din stråle smeka
min flickas hufva
och ystert leka
med menlös dufva!

Så gladt förtrogen
du dröjde sällan
från tysta skogen,
från rena källan.
Ack, bort de vikit,
de fröjder rika;
allt, allt har svikit,
blott du är lika.

Ditt sken på kullen
än lika varar,
då tunga mullen
mitt stoft förvarar;
du än skall tömma
de gyllne pilar
uppå den gömma,
der blek jag hvilar.

Det var den i sjunde strofen förekommande liknelsen om solstrålen, som ses »ystert leka med menlös dufva», hvilken så djupt kränkt styckets författare. Detta var Runebergs första offentliga uppträdande. Dikten har ej fått plats bland hans samlade skrifter.

Slägtskapen till ärkebiskop Tengström satte den unge studenten i nära förhållande till denne och hans familj, och Runeberg hade derigenom tillfälle att komma i beröring med universitetsstadens intelligentaste krets. Bland studenterna var han föga känd, ty han höll sig helst till en förtrolig krets, till hvilken Lönnrot och Cygnæus hörde; men närmast stod han tvenne, som efter hans återkomst till Åbo öfvade starkt inflytande på honom, nämligen Johan Jakob Nervander och Johan Wilhelm Snellman, af hvilka i synnerhet den förre torde varit den öfverlägsne i begåfning, kunskaper och qvickhet. Inom denna krets dryftade man icke nutidens nationela stridsfrågor, men så mycket ifrigare de brännande frågorna inom vitterheten, så väl den svenska som den tyska. Derjemte studerade man med ifver, och Runeberg var framför allt skicklig i grekiska, deri han redan 1826 läst Homeros, Sofokles och Thukydides, hvarjemte han på ledig grekisk hexameter skrifvit ett komiskt epos öfver ett uppträde vid universitetet. Uppmuntrad af Nervander, som skulle bli hans tentamenskamrat, beslöt Runeberg att aflägga sin filosofie kandidatexamen till sommaren 1827, och han lyckades verkligen under vårterminen tentera i de elfva olika ämnen, som fordrades, så att han den 13 juni kunde bestå examen med 16 betyg och laudatur i grekiska. »Denna examen», säger Strömberg, »var den sista före promotionen och tillika den sista under universitetets nära tvåhundraåriga tillvaro i Åbo, ty två månader derefter inträffade den ödesdigra branden, som lade största delen af staden i aska och vållade universitetets flyttning till Helsingfors.»

Af ekonomiska skäl hade Runeberg icke tänkt deltaga i promotionen, i synnerhet som han saknade den dyrbara uniform, som dertill var föreskrifven. Men hans kamrater nödgade honom och anskaffade hvar i sin stad de oundgängliga plaggen, så att Runeberg hann med, men först i allra sista stunden. Han kom nämligen tillstädes först då processionen af promovendi redan satt sig i gång. Ur en tunna i universitetets förstuga grep han en af de sista qvarblifna lagerkransarne, »stälde sig i ledet och besteg jemte 54 kamrater den akademiska parnassen, hvilket skedde den 10 juli 1827».

Det år, Runeberg derpå tillbragte vid universitetet, innan detta flyttades till Helsingfors 1828 på hösten, var ett vigtigt år i hans utveckling: det var derunder han mognade till man och vann sin ledsagarinna genom lifvet, hvarmed han äfven mognade till skald. Han lefde sitt lif dels i Åbo, dels i trakten deromkring, förnämligast hos erkebiskop Tengström, på prestgården i dennes prebendepastorat Pargas. Det var der, Runeberg gjorde bekantskap med erkebiskopens svägerska, enkan efter hans bror, kamrer Tengström (Runeberg kallade henne faster, emedan hans far

var kusin med hennes aflidne man), samt hennes dotter Fredrika, den besjungna »Frigga», som sedan blef Runebergs hustru. Efter branden hade många familjer flyttat ut till det natursköna Pargas, och till dem hörde de nämnda båda, mor och dotter. Det bildande umgänget i denna krets jemte den härliga naturen kunde ej annat än göra ett godt intryck på den unge mannen.

Sina känslor inför denna sköna natur har Runeberg gifvit det herrligaste uttryck i den allbekanta sången »Färd till Åbo», som skildrar den farled i skärgården, hvilken han sjelf flere gånger under sommaren 1827 tillryggalade. Under tiden sysselsatte han sig med undervisning af erkebiskopens barnbarn och vistades på detta sätt i Pargas till slutet af vårterminen 1828. Men den vigtigaste följden af vistelsen i Pargas var, att han och »Frigga» till sist funno hvarandra, ehuru förlofningen först offentliggjordes den 12 December 1828 i Helsingfors. Uttrycket för sin hänförelse och lycka har skalden lemnat i det högstämda odet »Till Frigga», som återfinnes bland hans lyriska dikter. För öfrigt hade ett och annat af hans stycken blifvit offentliggjordt i Åbo tidningar, såsom »Barndomsminnen» 1827 och följande år den vackra dikten »Till den ålderstigne», i hvilken han bragte en varm, ungdomlig hyllning åt sin ädle vän och gynnare erkebiskop Tengström.

Den qvinna, som sålunda förenade sitt öde med hans, förtjenar några ord i hans lefnadsbild. Hon var tre år yngre än Runeberg, egde inga yttre företräden och var i hela sitt lif märkvärdigt sluten och tillbakadragen; men hon var derjemte en ovanlig qvinna med stor begåfning och en mångsidighet i naturen, som fängslade Runeberg vid henne och var grunden till det andliga samarbete, som under ett långt lif dem emellan egde rum. »Allmänt är kändt», yttrar Strömborg i detta afseende, »att Runeberg både före och efter sin förbindelse med Fredrika Tengström hade, såsom man säger, sina flammor och tycken; men lika kändt är, att hon dock var den, som i grunden alltid åtnjöt hans djupa kärlek samt odelade tillgifvenhet och förtroende .... Likasom hon under deras 46-åriga sammanlefnad med hans oinskränkta fullmakt styrde deras gemensamma hem, likaså var hon i grunden städse ensam herskarinna öfver hans hjerta, var hon den, åt hvilken han alltid först meddelade det bästa, han hade att säga, och som förr än någon annan fick del af hans manuskripter, hvilka hon troget samlade och tog i sin omsorgsfulla vård.»

För den unge skalden voro åren 1827—30 en tid af tyst väntan, af rastlöst inre arbete och af stilla mognad i alla hänseenden, både till lifvets och diktens allvar, ty lek var ingendera någonsin för honom. Utom Elgskyttarne sysselsatte han sig under denna tid med Svartsjukans nätter, skref en del af sina Lyriska dikter, bland hvilka särskildt må nämnas Idyll och epigram, samt fullbordade sin öfversättning af Serviska folksånger. Det är egendomligt och värdt uppmärksamhet att se, huru i dessa arbeten den unge skalden visar sig vara

fullkomligt på det rena med sin framtida kallelse, huru de hufvudriktningar, med hvilka han sedan sysselsatte sig, finnas representerade i dessa hans ungdomsdikter, och huru han redan nu visar sig ega det mästerskap i stil och i lugn beherskning af sitt ämne, som sedan utmärker honom i hela hans lif. Den af de nämnda dikterna, som minst öfverensstämmer med anden för öfrigt i hans skapelser, och som derför äfven mött någon motsägelse till och med hos vännerna af Runebergs sångmö, är Svartsjukans nätter. Men man må icke glömma, att dikten tillhör den första ungdomsperioden; och då man af Runebergs skaldskap i allmänhet har all anledning antaga grunden till denna dikt ej vara fantiserad, utan åtminstone i någon mon bero på genomlefvade känslor och stämningar, (hvilket också medgifves af hans finske biograf, Strömborg, som säger att han i »Svartsjukans nätter» sjöng bort sina sorger, om ock de qval, från hvilka han genom sången befriade sig, voro inbillade) — så blir den så mycket märkligare i skaldens utveckling. Ty man kan deri spåra en äkta konstnärlig kris både i afseende på innehållet, då den för en tänkande betraktare blir det yttre tecknet af en våldsam, men grundlig befrielseakt, och äfven hvad formen beträffar, då den i antikens helsokälla renade formkänslan här tager afsked af ungdomsförebilder, hvilka i enlighet med tidens allmänna riktning helt naturligt hade någon skiftning af romantisk öfverdrift. I alla de öfriga röjer sig redan den öfverlägsne stil-mästaren, som af antiken lärt sig att plastiskt och klart utmejsla sitt ämne, utan att för formen förlora sig sjelf, sin person och sin nationalitet, samt utan att mista i värme och lif, hvad han vann i form och klarhet. Så är i Elgskyttarne den kommande episke skalden redan färdig; i de Serviska folksångerna aflägger han en öppen bekännelse om den lyrik, han för sin del anser vara den naturligaste och friskaste, och i Idyll och epigram visar han, huru denna grundsats, tillämpad af en sann konstnär på åskådningar och erfarenheter, som han sjelf haft, kan frambringa verk, hvilka i stil och behag äro att jämföra med antika reliefer; så sanna, så lefvande och uppfriskande äro de. Runeberg visade sig således genast såsom en klassisk skald i ordets allra bästa bemärkelse, nämligen icke härmande de gamle i deras yttre manér, utan utspejande hos dem med skarpt öga sjelfva den inre hemligheten i deras skaparekraft, deras skönhetssinne och deras måttfulla lagom.

Ännu hade Runeberg icke utgifvit någon samling af sina arbeten. Det var året 1830, som i detta liksom i flere hänseenden blef en vändpunkt i hans lif. Det var nämligen året för hans första befordran, i det han i början af 1830 blef amanuens vid universitetets konsistorium, då efter Åbo brand universitetet flyttats till Helsingfors, samt, sedan han specimin erat med en afhandling på latin, framställande en jämförelse mellan tragedien Medea af Euripides och Medea af Seneca, samma år på sommaren utnämndes till docent i vältaligheten eller, med andra ord, i romersk literatur. Det var äfven året för hans offentliga uppträdande

som författare på det vittra området, i det han nämligen 1830 utgaf första delen af sina Dikter samt sin öfversättning af Serviska folksånger. Det är redan antydt, hvilken betydelse dessa serviska sånger med sina enkla naturtoner egt för Runeberg. Det fins en annan, i enkelhet och natur beslägtad källa, ur hvilken Runeberg äfven druckit i djupa drag, och ur hvilken hans egen sångmö bäst och renast fått sin egen bild återstrålad: det är Franzéns diktning. Också har Runeberg på det klaraste och oförtydligaste sätt flere gånger framlagt den tacksamhetsförbindelse, i hvilken han står till den Franzénska sången, men han har särskildt gjort det genom sin bekanta tillegnan af sina lyriska dikter till Franzén. På denna tillegnan svarade den då till Sverige öfverflyttade skalden med ett tacksägelsebref, hvarur följande rader finnas annorstädes antecknade såsom Franzéns testamente till Runeberg: »När magisterns vackra gåfva anlände, var jag af tjenstegöromål förhindrad att egna den ett omsorgsfullare studium. Jag hade endast tid att här och der fägna mig åt en violblomma eller lyssna till ett lärkljud, men redan då lärde jag mig, att det är en verklig skald, som uppstått i mitt forna fädernesland. Nu har jag egnat dikterna en omsorgsfullare granskning och vet, att det är en stor skald, som Finland håller på att frambringa.» Dessa ord voro allt för bestämdt och meningsfullt yttrade för att vara en blott artighet. Att de i alla afseenden blifvit en fullständig sanning, länder ej blott den unge skalden, utan äfven hans ungdoms förebild, till den största heder.

Dermed var Runebergs bana öppnad. Ehuru ung, grep han med finnens energi och sedliga kraft raskt och modigt in i lifvet. Efter tre års förlofning gifte han sig nu 1831. Samma år skref han Grafven i Perrho, den första stora dikten ur hans folks tragiska historia, och vann derför Svenska akademiens pris, ehuru endast det mindre. Från den stunden blef hvarje hans steg inom diktens verld ett steg framåt i utveckling till klarhet och kraft. Jämte sin akademiska lärareverksamhet företog han sig nu äfven att arbeta såsom publicist, då han år 1832 började utgifvandet af Helsingfors' Morgonblad, hvarmed han fortfor till mars 1837, då han afflyttade från Helsingfors. Likasom detta blad bildar epok i den finska vitterhetens historia genom de uttalanden i estetiska och literära ämnen samt de dikter och berättelser af Runebergs penna, som der förekomma, likaså bilda dessa ungdomsår, tillbragta vid universitetet under inflytandet af ett älskvärdt hem samt i umgänge med liksinnade andar, som äfven sträfvade för det finska fäderneslandets bästa, en i högsta grad lifvande och uppfriskande tafla. Det är kraft och fart och brusande ungdomslust i skaldens verksamhet, medan han som lönlös docent sträfvar för sitt och de sinas uppehälle, och det unga hemmet, rikt på kärlek och all dess välsignelse, efter hand fylles af nya medlemmar. Det var här, han fullbordade och utgaf Elgskyttarne, 1832, samt nästföljande år andra delen af Dikter. För att bereda sig en lugnare ekonomisk ställning sökte han äfven 1833 en ledig adjunktur i grekiska

och romerska literaturen, hvartill han speciminerade med en afhandling, som berörde den tragiska kören hos grekerna, och han erhöll andra rummet på förslaget, men icke platsen. Det var äfven under denna tid han blef förtrolig med de finska fornsångernas outtröttlige samlare, Elias Lönnrot, och deltog med honom och öfriga själsfränder i förtjusningen öfver den år 1836 utkomna Kalevala, hvarom Runebergs egen öfversättning af början till det finska folkqvädet bär nogsamt vitne. Likaså gjorde han under denna tid sitt första försök såsom dramatisk skald i det versifierade lustspelet Friaren från landet, hvilket först utkom i Helsingfors' Morgonblad och sedan trycktes särskildt år 1834 samt upprepade gånger spelats på finsk scen, men ej af författaren gillats till intagande i hans samlade skrifter, hvaremot det intagits bland de efterlemnade skrifter, som utgifvits efter hans död. Till dessa hans lefnads morgonstunder hörde äfven hans 1836 utgifna, »den första kärleken» tillegnade, härliga idyll Hanna; och slutligen strödde han i Helsingfors' Morgonblad omkring sig med fulla händer dikter, recensioner, parodier, estetiska uppsatser, didaktiska reflexioner, fragment ur romaner, komiska verser, fabler och anekdoter af alla slag. Det var en fruktbarhet, som tydde på outtömliga krafter, och en friskhet, som visade tillbaka på ett kärnsundt, oförvilladt, äkta menskligt inre af ädlaste art.

Året 1837 bildar en ny vändpunkt i Runebergs lif. Var den föregående ungdomstiden hans morgonljusning, så steg han nu upp på sin middagshöjd. Såsom det berättas, sökte — icke han sjelf, utan en vän för honom, ett lektorat i romersk literatur vid Borgå gymnasium; han fick platsen och flyttade dit 1837. Dermed var han ryckt från det umgängesrika hufvudstadslifvet och försatt i en stillsam landsort. Men denna förflyttning hade nog äfven sin välsignelse: han erföll en fast praktisk sysselsättning, hans krafter koncentrerades mera på ett enda mål, och följden häraf visade sig deruti, att fruktbarheten minskades i någon mon, medan i de framkommande dikterna den skapande kraften yppade sig allt mera mäktig och storartad. Det må blott nämnas, att under fyratiotalet, som omfattar denna skaldens högsta och härligaste kraftutveckling, uppstodo och framträdde efter hvarandra: år 1841 Nadeschda och Julqvällen, i hvilka dikter skalden, utan att lemna sin sjelfständiga, klassiska ståndpunkt i afseende på teckningen, deremot i färgen och tonen lemnar något mera plats åt en romantisk skiftning, vidare 1843 tredje delen af Dikter, i hvilka han framstår som en kärnlyrisk skald af äkta sort, samt 1844 Kung Fjalar, en höjdpunkt af hans episka diktning, i hvilken antikt och nordiskt sammansmält till en storartad och helgjuten tragisk bild med på en gång antik hållning och en nordisk lokalfärg, som i ingen annan dikt på svenskt språk nått en sådan fulländning. Slutligen kommo 1848 Fänrik Ståls sägner, hvilka som lika många bomber slogo ned i svenska sinnen och der väckte en glödande fosterlandskärlek, för hvilken dessa sånger allt sedan varit och fortfarande

skola blifva de ädla och uppfriskande sinnebilderna, på samma gång de bevara, klarare än något annat, minnet af det folk, som lefvat med oss i vår storhets som vår pröfnings dagar, och af den strid, som våldsamt skilde gamla fosterbröder från hvarandra.

Äfven i yttre hänseende medförde denna period af Runebergs lif några mindre förändringar, såsom då han år 1842 öfverflyttades till lektionen i grekiska vid Borgå gymnasium och åren 1847—50 var dess rektor, och äfven yttre utmärkelser och erkännanden, som nogsamt vitna, hvilken betydelse den finske skalden redan vunnit äfven för vårt folk och vår vitterhet. År 1839, således åtta år efter det han erhållit Svenska akademiens mindre pris för sin liksom i granit huggna reliefbild ur det finska folkets lif, Grafven i Perrho, öfverlemnades åt honom utan täflan samma akademis stora guldmedalj, hvarvid följande ord yttrades af sekreteraren, baron Bernhard von Beskow: »Svenska akademien, som önskat begagna det enda sätt, hennes stadgar medgifva, att för herr Runeberg betyga sin aktning, har begärt och erhållit sin skyddsherres nådiga tillåtelse att till herr Runeberg öfverlemna akademiens högsta belöning i skaldekonsten, och om äfven denna ej fullt skulle uttrycka akademiens önskningar, må hon här få tillägga, hvad som tillförene varit yttradt om ett hädangånget snille, hvilket, då det var akademien förment att tillegna sig det samma, af en röst i hennes namn och vid en hennes högtid kallades detta samfunds osynlige ledamot.» Det torde förtjena att framhålla och behjerta detta drag af akademiens och dess sekreterares oväld, då man besinnar, att akademien sjelf blifvit af Runeberg indirekt angripen i sitt valspråk genom en numera i de samlade skrifterna såsom betecknande tidsbild intagen uppsats, och att särskildt dess sekreterare blifvit i en skarp och i sanning mördande kritik öfver det belönade skaldestycket »Sveriges anor» nedsatt från den höga rang af lyrisk skald, dit priset lyft honom, till en vida anspråkslösare plats af talangfull, men deklamerande och oratorisk verskonstnär. Det ädla i detta tillmötesgående har långt mera än utmärkelsen sjelf och oändligt mera än alla andra hedersbetygelser, hvilka sedan föllo på skaldens lott, rört hans hjerta och fylt honom med kärlek till Sverige; och då han nu greps af längtan att en gång sjelf skåda det forna moderlandet, skulle han der allt mera få känna, såsom han sjelf sagt, »glödande kol samlas på sitt hufvud».

Det nya skifte af Runebergs utvecklingshistoria, som med femtiotalet börjar, inledde han med ett besök i Sverige år 1851. Utom det, att hans hjertas längtan förde honom öfver till det folk, från hvilket han härstammade, på hvars språk han skrifvit sina mästerverk, och i hvilket han dock alltid egde flertalet af sina beundrare, kom han hit för att personligen en gång framföra sin tack till de män, som genom det öppna erkännandet af hans poetiska mästerskap visat, att de förstått skilja mellan detta och den unge ifrarens stränghet mot dem personligen, samt äfven, efter hvad man har anledning tro, för att personligen lära känna

den skald, som, ehuru till den inre riktningen himmelsvidt skild från Runeberg, dock af de då lefvande egde mest med honom gemensamt, nämligen den objektiva fantasiens skapande förmåga och den fordran på poesien, att hon skulle vara icke en mer eller mindre medelbar reflexion öfver åskådade bilder, utan en teckning i ord och rytm af dessa bilder sjelfva. Det var C. J. L. Almqvist, hvars skrifter Runeberg flere gånger kärleksfullt och med ohöljd beundran hade anmält. Huru denna hans sist nämnda önskan ej gick i fullbordan, då han på sommaren 1851 inträffade i Sveriges hufvudstad, behöfver ej här omtalas. Om deremot något skulle kunna trösta honom för den sorg, hans bedragna väntan naturligen väckte, så var det väl det mottagande, han rönte så af folket som af svenska vitterhetens målsmän och främst af Svenska akademiens sekreterare, Bernhard von Beskow. Det var han, som i synnerhet samlade de glödande kolen på Runebergs hufvud genom ett förekommande och ädelmodigt handlingssätt, hvilket för alltid eröfrade den finske skaldens hjerta och grundlade ett vänskapsförhållande, som först bröts med den svenske skriftställarens död. Samfärdseln mellan de båda veteranerna fortsattes efter vistelsen i Sverige på det viset, att Beskow hvarje nyårsdag uppvaktade den finske vännen med en skrifvelse, hvilken denne besvarade den första maj. Men det var derjämte hos den svenska allmänheten, som deltagandet för Runeberg var stort och lefvande, och han fick äfven lära känna detta i den stundom till och med besvärande uppmärksamhet, för hvilken den enkle och blygsamme finnen nästan emot sin vilja fann sig vara ett oupphörligt föremål. Och detta både i hufvudstaden och i Upsala, der de akademiska fädren genom sina många men välmenta tal och skålar satte den vid sådana tillfällen allt annat än talföre skalden i den djupaste förlägenhet samt hindrade honom att, såsom han velat, närma sig ungdomen och blanda sig i dess led.

Snart var han dock tillbaka i sitt lilla Borgå igen, vid den lugna fjärden af Finska viken, och hans lif fortgick med samma stilla och lugna gång som hittills, blott att det städse gick framåt och uppåt till nya segrar, betecknade genom nya arbeten på diktens fält. År 1854 utgaf han Smärre berättelser, hvilka han samlade under denna gemensamma titel ur de fem årgångar af Helsingfors' Morgonblad, han sjelf ombesörjt. År 1853 hade han blifvit ledamot i Finlands psalmbokskomité, och frukten af detta arbete blef det 1857 utgifna »Förslag till Svensk psalmbok för de Evangelisk-Lutherska församlingarne i Finland», hvilket redigerades af Runeberg, sedan han sjelf dertill bidragit med tillsammans 62 psalmer. Samma år erhöll han på egen begäran afsked från lektorstjensten, med hela lönen i pension, och nu kunde han odeladt egna sig åt sångens tjenst. Frukten af denna ledighet blef hans sista hufvudarbeten, den andra delen af Fänrik Ståls sägner, 1860, samt hans dramatiska arbeten, familjemålningen Kan ej, 1862, och sorgespelet Kungarne på Salamis, 1863. Om vi tillägga ett par uppsatser, den

ena om Macbeth såsom kristlig tragedi, 1842, den andra ett svar på tidningen »Saimas» kritik öfver poemet Kung Fjalar, 1845, har Runeberg sedan icke utgifvit något mer än skizzen Fästningsfångarne, som infördes i en diktsamling »Axet», utgifven 1868 till förmån för de nödlidande i Finland. Sedan midten af 1860-talet har Runeberg, så vidt man vet, intet författat — och intet kunnat författa, emedan han, genom ett slaganfall i högra sidan beröfvades förmågan att röra sig på egen hand, och på gamla dagar lefde i tvungen orörlighet och plågor, — ett lif, som måste ha förefallit dubbelt smärtsamt för den fordom så rörlige och verksamme mannen, lindradt dock genom den allt uppoffrande kärlekens ömma omsorger och genom den hugnesamma tanken på sex raska söner, som hvar i sin mon arbetade för det älskade fosterlandet, och af hvilka en såsom bildhuggare lofvade vandra inom konstens verld i faderns fotspår, — ja, lindradt äfven, det må vi väl antaga, genom det stolta medvetandet hos skalden, att han ej lefvat förgäfves, då tvenne brödrafolk med beundran och lifligaste deltagande sågo bort till hans plågoläger och, på samma gång de önskade frid öfver hans sista lefnadsdagar, tackade Gud för den gåfvan att ha erhållit en sådan tolk för sina fosterländska förhoppningar, en sådan förlossare för sina bundna sorger och drömmar.

Det var från detta sitt plågoläger, Runeberg 1869 gaf sitt bifall till utgifvandet af den sjette och sista delen af den äldre svenska upplagan samt auktoriserade den, som skrifver dessa rader, att ombesörja de svenska upplagorna af hans samlade arbeten. Dessa hafva för öfrigt utgifvits i Finland, fem delar under åren 1861—64 samt en sjette del 1871, i Sverige den äldre upplagan under åren 1851—1869, den omordnade nya upplagan tre särskilda gånger från 1870. Större delar hafva öfversatts på finska, norska, danska, engelska och tyska, enskilda dikter på franska och ryska språken.

Från 1865 var Runebergs födelsedag, den 5 februari, en festdag i Borgå, hvarvid läroverkets lärare och lärjungar i anledning af dagens betydelse med sång helsade skalden, som nickande tackade dem från sitt fönster. Den enkla hyllningen samlade för hvarje år allt mera folk, och 1874 firades hans 70 år som en nationalfest för Borgå och hela landet. Men dessa enkla och betydelsefulla fester finge ej firas många gånger efter den nämnda. Den 6 maj 1877 afsomnade den ädle man och skald, som med skäl kunnat kallas Finlands hjerta, och den 12 maj gömdes hans stoft under grafkullen å Näsebacken, Borgås grafplats, under Finlands och hela Nordens djupa sorg och deltagande. Runeberg hann ej upplefva den femtionde årsdagen af sin doktorpromotion. Jubelkransen nedlades af det finska universitetet bland vårens blommor på hans nybäddade graf.

II.

Då vi svenskar ega den lyckan att genom språk och anda hos Runeberg kunna räkna honom till vår literatur och då vi med rätta anse denna lycka oskattbar, så ligger det nära att uppkasta och söka klargöra den frågan: hvilken är Runebergs konstnärliga betydelse, och hvilken plats intager han i detta hänseende i vår vittra utveckling? Utan att ingå i någon undersökning af enskildheter, vilja vi korteligen angifva de allmännaste synpunkterna. Ämnet är rikt; det gäller att välja bland dess skatter de bästa.

Runeberg uppträdde år 1830, ett vigtigt årtal i vårt århundrades odlingshistoria och äfven för oss utgörande i vittert hänseende en vändpunkt, eftersom med det föregående årtiondet striden mellan gamla och nya skolan just afstannat och den senare nu på tretiotalet stod som segervinnare, njutande stridens lön. Men äfven hon egde som allt menskligt sina svagheter och öfverdrifter; och likasom det i andra länder, i Tyskland och Frankrike, behöfdes och uppstod en reaktion emot dessa, så äfven hos oss. Det var Bernhard Elis Malmström, som här genom sin poesi och i synnerhet genom sin kritik uppträdde skarpast och bestämdast mot dessa hennes öfverdrifter och gjorde det med de vapen, som alltid mot romantiska utsväfningar visat sig vara de kraftigaste, nämligen sådana, som tagits ur den antika bildningens rustkammare. Det är samma betydelse, som August von Platen har inom Tysklands och i viss mening äfven Ponsard inom Frankrikes vitterhet. Men likasom Platen föregicks af Goethe, så föregicks Malmström af Runeberg; och om det är någon, med hvilken den finske sångaren kan jemföras, så torde det väl vara med århundradets skaldefurste, hvilken han i mera än ett hänseende liknar, blott icke i konstnärlig sjelfviskhet och förnämt nedblickande på allt, som ej egde formens adelsmärke, ty Runebergs storhet är just den, att han med brinnande kärlek till sitt land och det minsta, som rörde dess väl, lefvat dess lif, sjungit dess fröjder och sorger och nästan alltid stält sin sångargåfva, huru suverän skald han än varit, i detta fattiga fosterlands tjenst.

Vi hafva redan i dessa ord antydt Runebergs förnämsta betydelse. Häri ligger också hans opposition mot den nyromantiska skolan, mot hvars grundsatser han redan från första stunden visar sig ogynsamt stämd. I motsats mot den föregående, falskt klassiska smakens grundsats att förena det nyttiga med det nöjsamma *(utile dulci)*, hade den nya skolan på sin fana skrifvit orden: konsten för dess egen skull! Denna grundsats var naturligtvis i och för sig sjelf icke osann, så vidt den menade, att all bestämd afsigtlighet, all framstickande tendens inom konst och poesi neddrager dess alster inom prosans rymd, och konst och poesi äro dock till för att lyfta, icke för att neddraga sinnet, de skola skänka oss idealet såsom tröst för verkligheten med dess ofullkomligheter och inskränkningar. Å andra sidan åter är det konstens skyldighet, så vida

hon är ett af försynen oss förlänadt medel jämte andra till att vinna klarhet öfver tillvarons gåta, att visa oss detta ideal icke *utom*, utan *i* verkligheten, i denna verld, som omgifver oss. Eller med andra ord, konsten är, på samma sätt som t. ex. vetenskapen, sin egen herre, sin egen lag, sitt eget mål inom sina egna gränser, men hon är icke det högsta i verlden. Så gudaboren hon är, är hon dock endast ett medel, äfven hon, för ett högre ändamål, för hvilket hon skall verka, nämligen vårt slägtes framåtskridande i upplysning, frihet och dygd, och glömmer hon detta, gör hon sig sjelf till föremål för all sin diktan och traktan, då går det med henne som med en sjelfvisk menniska: hon störtar förr eller senare i bottenlösa afgrunder, i hvilka hon, tyvärr, äfven lyckats ofta nog draga ned menskligheten sjelf med sig. — Nej, det är en himmelsvid skilnad mellan den prosaiska afsigtlighet, mot hvilken den nya skolan i hela Europa reste sig, och det ödmjuka erkännandet att vara ett medel i en högre makts tjenst och att dermed ega ovilkorlig skyldighet att närma sig menniskans lif, som är poesiens och konstens uppgift. I dess ställe förlade man, med anledning af den nämnda grundsatsen, diktens eller idealets verld inom en fjärran blå rymd, hvilken med vår jordiska verklighet egde ingenting att beställa; och der uppe i de luftiga salarne — hvad egde skalden att besjunga annat än sin egen fantasis drömmar — hvilka ansågos vara så mycket mera poetiska, ju mindre de liknade, hvad vi se med ögonen och höra med öronen — eller, ännu bättre, sig sjelf och sin konst, hvilken ej blott var gode gudars lån, utan lyfte honom sjelf i hans egna ögon till de salige gudarnes like! Deraf all den olyckliga förgudning och sjelfförgudning, som tillhörde såsom en arfsynd Apollos söner; deraf deras fordran att få lefva efter andra lagar och bedömmas efter andra regler än öfriga syndiga menniskobarn; deraf deras förakt för det filiströsa praktiska liksom ock för det pedantiska teoretiska lifvet och deras anspråk att framför andra vara och kallas snillen, liksom om snillet icke existerade inom någon annan rymd än den estetiska.

Det kan ej nekas, att äfven vi lidit af dessa krämpor, och att deras verkningar sträckt sig långt ned ända till senaste dagar. Emot dessa slutföljder ur nyromantikens nyss nämnda grundsats, mot all denna falska idealitet, denna sjelfförgudning, detta skarpa skiljande mellan poesi och lif, detta förläggande af idealet i en för vanliga blickar otillgänglig fantasirymd, — mot allt detta har Runebergs verksamhet i sång och skrift varit en lefvande protest. Hans ideal är det äkta idealet, icke någon mer eller mindre abstrakt fantasi- eller tankeform, utan en förklaring i konkret bild af hvad han sjelf upplefvat i yttre eller inre hänseende och sjelf skådat med sitt skarpa och friska öga eller med sin af ögat ledda sunda och kraftiga fantasi. Han har icke befäst något svalg mellan lifvet och dikten, mellan verklighetens och idealets verld, han har icke i denna senare slagit sig ned på sångens tron, solande sig i sin egen glans, utan han har visat upp deras sammanhang och slägtskap med hvarandra, han

har sjelf alltid gått från det verkliga till idealet, och derigenom har han för hvarje menniska med öppet sinne banat vägen till denna, förut liksom blott för ett fåtal af utvalda tillgängliga rymd.

Till följd af denna hans utgångspunkt blir äfven hans ställning till naturen en annan än den nya skolans. Hon hade i öfverensstämmelse med sin egendomliga böjelse för mystiska häntydningar, och utgången, som hon var, från den i århundradets början herskande naturfilosofiska riktningen, uppfattat naturen sinnebildligt, symboliskt, hvarigenom denna icke längre fick förblifva, hvad hon i verkligheten var, utan äfven hon skulle lyftas upp inom den förmenta, ideala rymden; och detta gick så till, att i hvarje naturföreteelse inlades en förnimmande och känslofull ande, hvilken suckade liksom skalden sjelf under det sinliga lifvets grymma bojor. Om också ett sådant uppfattningssätt kan ega sin behörighet inom vissa gränser, i synnerhet inom sagan eller i allmänhet den fantastiska framställningen, så är det dock klart, att det måste vända upp och ned på alla verkliga förhållanden och alldeles förrycka blicken, i fall det användes i tid och otid. Derjämte medför det gerna en böjelse att skapa allegorier, ty liksom de olika naturföremålen göras till menskliga väsen blott genom höjande af deras naturlif till andliga former och uttryckssätt, så kunde äfven ett abstrakt begrepp, en egenskap, en tanke, höjas till värdighet af en lefvande ande och inläggas som själ i en form, med hvilken den i sjelfva verket icke egde något gemensamt. Af båda dessa förvillelser finner man hos Runeberg intet spår. Han ser naturen sådan, som hon är; han älskar henne med skaldens hängifvenhet, och han tecknar henne kärleksfullt; men han är alltid sann och trogen, han sträfver icke att adla henne genom att flytta henne upp i en sfer, som är för henne främmande, ty hon har liksom allt sin adel i sig sjelf, genom att vara just det, hvartill hon är ämnad, och ingenting mera. Att åter den allegoriska framställningen icke skulle älskas af en skald med Runebergs naturfriska sinne och för det lefvande och verkliga öppna öga, torde ej behöfva ådagaläggas, och, oss veterligt, skall man ej i hans dikter kunna påpeka några yttringar deraf, utom någon gång i Svartsjukans nätter, och om denna dikts förhållande till hans diktning i allmänhet har redan ofvan blifvit taladt.

Om detta var Runebergs ställning i allmänhet till den föregående tidens literära riktning, så vilja vi nu med några ord söka göra oss reda för, hvilka hans diktnings egendomliga sidor äro, och författaren af dessa rader tager sig friheten härvid påminna om, hvad han yttrade på årsdagen af skaldens död eller den 6 maj 1878.

Det första, som fängslar hvar och en vid Runeberg, är hans stora enkelhet. Likasom naturen i sina daningar följer de simplaste och klaraste lagar, men frambringer alster, hvilka, då de äro färdiga, framträda för öga och tanke som under, så gör äfven det sanna snillet, och sådant är intrycket af Runebergs poetiska konst. När han fått bilden klar för

den inre blicken, hvarvid han helst modellerar den som en plastisk konstnär, ger han den yttre form genom att helt enkelt och rättfram beskrifva, hvad han ser, utan att lägga till något, som kunde gifva bilden en annan, mera glänsande karakter eller belysning, än den i verkligheten för ett sundt öga har eller borde ha. Allt går så stilla utan all öfverdrift eller uppskrufning; det är en klassisk måtta utbredd öfver det hela så väl som öfver hvarje del, en måtta, som till den grad hatar svulst, att den hellre utsätter sig för att få ett sken af torrhet eller köld, än den lemnar minsta medhåll åt öfverdriften.

Till denna enkelhet kommer äfven hans måttfullhet i användningen af bilder. Ja, denna måtta har mot honom anmärkts som en brist. Men tänker man nogare efter, så blir detta icke en brist, utan en följd af hans poetiska skaplynne. Då det hela för honom gestaltar sig som en poetisk bild, en i förklarad eller idealiserad form framstäld åskådning af lifvet, det yttre eller det inre, från någon sida sedt, så är det helt naturligt, att någon större utveckling af bildrikedom ej är behöflig. När det hela är poetisk bild, skulle det bli för mycket, om äfven hvarje del såsom sådan formades. Så vida nämligen den enstaka bilden eller liknelsen är ett af skalden användt medel att ännu mera förklara och gifva konkret lif åt en föreställning, som han vill frammana, då blir den mindre nödvändig, om denna föreställning redan i och för sig är så klar och åskådlig, att den öppet och rent säger ifrån, hvad den är och vill vara.

Här visar sig mest i ögonen fallande Runebergs likhet med de störste mästare, sådana som Goethe och Homerus. Det måste nämligen erkännas som sanning, att den poetiska bilden och liknelsen, huru nödvändig den än är för den konkreta åskådning, som skalden vill framkalla för sin läsare eller åhörare, likväl blott är ett medel, som han har att med omdöme använda, och att den aldrig kan eller får bli ändamål och uteslutande uppgift för hans verksamhet. Om, för att taga en jämförelse från en byggnad, diktens inre form, dess delars inbördes förhållande till hvarandra och det hela samt hvarje dels och det helas öfverensstämmelse med natur och verklighet kan betraktas såsom dess resning, dess konstruktiva element, så är bilden och liknelsen att jämföra med den arkitektoniska dekorationen, med sirverket, som ger hvarje del dess skönhet och förklarar dess inre väsen. Det är derför tydligt, att bilden måste vara upplysande och klarande och att den icke får förvirra eller skymma det inre. Så är den heller aldrig hos Runeberg. Hans bilder äro alltid anbragta för att meddela ljus åt innehållet; de tjena att förhöja den inre skönheten, icke att beslöja den. Än mindre kommer det hos honom i fråga, att han skrifver en dikt blott för bildernas skull, hvilket gerna blir fallet i sådana sånger, i hvilka innehållet egentligen intet annat är än prosa af ett eller annat slag, och der bild och liknelse hafva till uppgift att liksom göra prosan poetisk. All sådan påklistrad grannlåt, som med sakens inre-väsen icke har något att göra, all retorisk ståt, allt

tomt floskelväsen var Runeberg en styggelse. Derför var han i användningen af dessa poesiens utanverk — visserligen icke allt för sparsam, men så kysk, så noggrann och så litet effektsökande, att man verkligen kunnat påstå, att han ej gerna använder bild.

För öfrigt, ju mera abstrakt ett ämne är, ju mera det är tänkt och ju mindre det är skådadt, desto nödvändigare är det att genom bild och metafor gifva det åtminstone ett sken af konkret tillvaro. Men sådana abstrakta poetiska framställningar voro för Runeberg fullkomligt främmande. Också återkommer han i sina kritiska uppsatser gång på gång till denna punkt såsom poesiens innersta kärna och vilkor. »Den i dagligt tal ofta, ehuru orätt så kallade poetiska blick i lifvet, som *tänker* dess förhållanden och *ser* dem icke», talar han om på ett ställe. »Man måste», säger han vidare, »för att följa en sådan författare, abstrahera från verkligheten, glömma den sanna skönhet, som af den uttryckes, och svärma i en illa kallad idealisk verld, hvars molngestalter väl kunna blända, men aldrig trösta och mätta.» På ett annat ställe kallar han ett sådant af praktbilder och bländande fraser fyldt uttryckssätt för »det svulstiga smaragdspråket», som hos en skald med sann känsla »undantränges af hjertats verkliga och enkla ord». Kan man derför säga, att Runeberg försmår att använda bild? Visserligen icke, men den förekommer aldrig till öfverflöd, utan använd med insigt såsom de ädla stenarne i ett smycke. Han brukar den alltid fullt plastiskt genomförd; den är alltid organisk och sann, så att den liknar natur och verklighet samt tål vid att tänkas igenom och fullföljas i alla sina delar, och den förekommer ej annat än vid de tillfällen, då den behöfves för att ge särskildt ljus och klarhet åt innehållet. En enda gång har bilden i rikare mått användts af Runeberg, nämligen i »Molnets broder», den troligen äldsta af »Fänrik Ståls sägner», tryckt redan 1835.

Till enkelheten och måttfullheten kommer sanningen såsom ett betecknande drag hos Runebergs sångmö, och denna egenskap sammanhänger noga med de förra. Runeberg är sann icke blott i det hänseendet, att han på ett riktigt sätt upptager och återgifver den verklighet, som han vill i poesiens form framställa, fattad i dess helhet såsom en bild af menskligt lif, utan han ledes äfven i all detaljskildring af en omutlig sanningskänsla. Det herskar i detta hänseende hos honom en logik, en följdriktighet i skapandet och formandet, som går fram likt en naturmakt, hvadan äfven produkten af hans konst gör samma intryck af nödvändighet och organiskhet som en naturprodukt. Det fins sålunda hos honom icke en liknelse, som ej utgår från en sådan sann och riktig åskådning, det förekommer icke en sammanställning af delar efter hvarandra i dikten, som ej stå i förhållande af orsak och verkan eller af enkel och natursann utveckling. Omutlig reste sig derför ock hans poetiska rättskänsla, när han hos sina samtida fann den med nyromantiken inkomna slappheten och det öfverhand tagande dunklet såväl i organisationen af en hel dikt

som i anbringandet af detaljerna. Men bättre än att helt torrt påpeka detta förhållande är att höra skaldens egna ord i ett af de skarpaste, men på samma gång upphöjdaste uttalanden, som flutit ur hans penna, och som gälde en man, hvilken sedan vardt hans vän för lifvet.

»Hvad det beträffar», säger han om »Sveriges anor» af B. von Beskow, »att det svulstiga, det öfverdrifna, det osanna kunde hållas för att vara tillåtet i en poetisk komposition, gäller en sådan mening blott hos dem, för hvilka poesien i sin höghet icke är till. Detta är poesiens höghet och gudomliga privilegium, att skapa som naturen, i en obegränsad mångfald, efter en obegränsad lag. Yran, godtycket och flärden äro evigt förvista ur dess helgade område. O, att det komme en tid, då man allmännare än nu ville erkänna, att poesiens sanning icke stöder sig på en skralare grundval än vetenskapen i dess högsta och ädlaste anda, att den stöder sig på naturens inre eviga nödvändighet, inneboende i menskligheten såsom i allt. Man skulle då mindre än nu vara färdig att hylla med namnet af det högsta en mensklig reflexions ensidiga, svaga rimmade studier, mindre än nu fördraga under poesiens fana ett logik och förnuft trotsande sjelfsvåld; man skulle hjertligare än nu lefva i det sanna lifvet, gladare än nu se in i den harmoniska naturen, och ädlare än nu hylla den osminkade, oskyldiga sanningen i dikten som i vetenskapen. Hvad skall man säga om en opinion, som med lika entusiasm hyllar det ädlaste, poesien skapar, och det mest fåvitska, en osansad fantasi frambringar? Kan man tänka sig hos kritiken något det minsta begrepp om, hvad skönhet är, så länge den med samma termer af ett omotiveradt beröm omtalar det höga och det låga, geniets inspirerade utgjutelser och menniskonyckens missbildade foster, då den får infallet att producera? Hade man någon aning om, hvilken oändlig grad af ljus från höjden erfordras för att frambringa något sådant som till exempel i vår literatur »Den gamle knekten» af Franzén, att icke nämna flere andra skapelser så af honom som Bellman, skapelser, som äro så rena, att icke ens deras författares egen hand får komma ytterligare vid dem, utan att de skola inqvineras, så skulle man förarga sig i stället för att lyckönska sig öfver dagens slagdängor, så sant som Moses, då han skådat Gud, slog lagens taflor sönder af förtrytelse vid anblicken af den gyllne kalfvens dyrkan.»

Med den Runebergska diktens sanning sammanhänger äfven dess egenskap att vara sund och lefvande. Han framställer för oss personer sådana, som vi sjelfva äro eller kunde vara, och han har ett säkert vetande om skaldens pligt att måla lefvande varelser, icke abstrakta tankebilder; han vet, att lifvet är enhet i mångfald, bestående af skenbara motsatser, men sammanhållna till ett helt genom den lefvande enhet, som ligger i individualiteten. Vackert har han förtydligat detta genom följande exempel från kärlekens väsen.

»Kärleken», säger han, »visar oss en skön typ af konstnärens uppfattning af sin skapelse. Skulle kärleken ej med inspirationens, utan med

reflexionens öga betrakta sitt föremål, så kunde ingenting annat än det allmänt mätbara sköna och goda älskas. Men den ser objektet från en högre ståndpunkt, och väsendets harmoni är för den samma uppenbarad, och i och med det samma äfven dess minsta, i andras ögon mest misslyckade del betydelsefull och oföränderlig till något bättre. Hvilken älskande skulle väl vilja se det minsta drag i ett tillbedt föremål förändradt, äfven om han med öfvertygelse visste, att det för hvarje annan föreföll fult? Och skulle han som konstnären kunna i en tafla uppenbara den idé, som hos honom gör detta fula till ett skönt, med ett ord, framställa hela sin inre uppfattning af väsendet, så skulle det fula försvinna ur hvarje annans föreställning och för alla visa sig försmultet i en högre skönhet såsom ett dess nödvändiga beting. Kunde man afsöndra alla de partiklar, som ingå till exempel i ett äple, då skulle man få några söta, några bittra; och hade man då ej känt den smak, de i sin förening frambringa, och det blefve frågan om att sammansätta något för smaken ljuft, hvem skulle ej tycka, att det bittra borde förkastas, — och likväl se vi, huru förenliga de båda synbara stridigheterna äro, och hvilken fulländning de, försmultna med hvarandra i äplets natur, ega och uppenbara. Denna lag genomgår naturen och försonar vår känsla med tanken, att det finnes en motsats till det, som är godt.»

Huru Runeberg i dikten tillämpat denna sin åskådning, det känna vi väl, blott vi tänka på den olymp af utpreglade, karakteristiska och sköna gestalter, som han skapat, hvilka genom sin mångfald sätta honom bland de främste skildrare af objektiva figurer på svenskt tungomål.

Härmed sammanhänger äfven hans sunda uppfattning af naturen, hvarom redan ofvan talats vid framställningen af Runebergs opposition mot den nyromantiska skolans öfverdrifter. Han fattar naturen, likasom lifvet, just sådan, som den verkligen är, utan förkonstling, utan uppskrufvad hänförelse. Äfven i hennes sköte är han en sund och sann menniska. Men han ser hos henne främst den stora, den mäktigt tilltalande eller den rena, idealt idylliska sidan. Icke i genrebildens form, utan helst under den monumentala och stiliserade skildringens drag framställer han henne som bakgrund för sina handlande hjeltar. Ty såsom en sann konstnär idealiserar han alltid, antingen han målar menskligt lif eller naturens lif, och i dessa taflor är hans lefvande känsla för verkligheten alltid mättad af idealitet.

Runeberg var idealist på samma sätt som Goethe och grekerna voro det. Han hade en hög och ädel uppfattning af det varandes innersta grund och väsen, af det andliga såsom det högsta och första i verlden, och ideens gudagnista blixtrar fram öfver allt i hans skapelser, ja, till och med der han behandlar de lägsta och simplaste gestalter. Äfven i framställningen är han idealist, men han är det då, som en sann konstnär alltid är det, som på sin väg till idealet utgår från verkligheten, men genomglödgar detta reela stoff med det ideelas eld. Till läromästare

har han dervid haft främst grekerna, både poesiens och prosans målsmän. Dessas inverkan visar sig dels i det plastiska lugnet i hans skapelser, dels i hans mästerliga form. Men derjemte har han studerat sitt fosterlands natur och folk, dess fornsägner och historia. Den finska jorden, de tusen sjöarnes land, det finska folkets kamp för tillvaron i en karg natur, dess trofasta, sega karakter, dess melankoliska resignation i nöden, dess buttra humor i glädjens stunder, dess motståndskraft i faran, dess mannamod i striden, — allt detta har han tillegnat sig, med vakna ögon och klappande hjerta, ute bland sitt folk uppfattat och studerat som i en uppslagen lefvande bok. Så formar en modern skald af äkta art sitt ideal och sammansmälter på höjdpunkten af sin konstnärliga förmåga det allmänt menskliga, det sant humana, sådant han i den grekiska skönhetsverlden och i kristendomens eviga grundsanningar lärt sig uppfatta det, med det individuelt menskliga, det sant nationela, som omger honom i lifvet, och i ett sådant ideal hafva dessa båda sidor ingått med hvarandra en oupplöslig förening.

Men alla dessa egenskaper, som utmärka Runeberg, äro inga andra än de, hvilka tillhöra all sann och verklig poesi. Derför, liksom han i sin diktning återspeglar sitt folks lefvande drag och i och genom dem nordens och menskligbetens, så är han äfven i sin konst en förebild och en stödjepelare för en sund och äkta smak, hvilken skulle utgöra en afundsvärd kärna i hvilken literatur som helst i verlden. Mången kan vara mera virtuos i ett eller annat hänseende eller ega mera improvisatorisk fart, mången kan vara mera uppfinningsrik eller mera eldig, mera blixtrande, mera effektfull, mera färgrik — med ett ord, ega en eller annan sida yppigare utvecklad än Runeberg, men få äro så helgjutna, så harmoniska, så enkla och dock så omvexlande som han. Han är nämligen ingen virtuos, som på de öfrigas bekostnad uppdrifvit en sida af förmågan; han är ingen improvisatör, som raketlikt glänser för ögonblicket, medan det skakas ur ärmen mer eller mindre förgängliga blommor: han är en konstnär, hvars snille brinner med stilla, värmande låga, liksom solen en vår- eller höstdag.

III.

Det återstår att med en blick på Runebergs olika diktarter söka tillämpa hvad här yttrats om hans ideal. Vi vända oss då först till hans lyrik. Det är den äkta lyrikens kännemärke, att den genom hela sin form, så att säga, bönfaller om, att på tonernas språk måtte uttryckas allt det hemlighetsfulla och outsägliga, som darrar i hjertats djup mot känslornas resonansbotten, hvarom skalden endast kan ge oss en aning. Men detta, att låta oss ana hela denna känsloverld, är just den lyriske

skaldens stora konst. Så var, eller rättare, så blef småningom förhållandet med Runeberg. Ty ehuru han aldrig är egentligen reflekterande i sin lyrik, blef han dock, ju längre han framskred, allt mera koncentrerad och rent lyrisk, och den utbredning, som ibland finnes i hans äldre stycken, försvann. Detta i afseende på formen. Men till innehållet — hvilken friskhet, sanning och skönhet! Sällan finner man hos en skald så få missljud, så föga af sjuklig melankoli, så litet af missnöje med verlden och lifvet, ehuru han å sin lyra har en sträng, som dallrar för en hvar af menniskohjertats känslor, äfven de bittra och sorgliga. Och hans lyrik är särskildt beundransvärd för den objektiva hållning, som det oftast lyckats honom meddela äfven åt uttrycken för sin känsla. Oaktadt denna känsla är individuel, har hon dock genom skaldens behandling fått ett allmänligt, sant menskligt uttryck, som ger sången genklang i tusen hjertan, hvilka upplefvat och erfarit, känt eller anat något dylikt, men nu först fått luft åt denna känsla och form åt denna aning.

Här är Runeberg lika stor, antingen det är sitt eget eller sitt folks lif, han förlänar klarhet genom sången, antingen det är kärleken eller sorgen, svärmeriet eller andakten, den fosterländska hänförelsen eller den fromma bönen, han förlänar vingarne af sina klara rytmer. Ypperst är han alltid, der ett i någon mon af sig sjelf objektivt ämne, ett innehåll med lifskärna understöder hans fallenhet att måla i åskådlig bild. I detta hänseende gömmer »Idyll och epigram» en outtömlig skatt af skönhet, som är plastiskt episk, men på samma gång har ett så lyriskt tycke, att tonsättarne gång på gång vändt sig till dessa reliefbilder för att göra dem till underlag för tonernas luftiga lek.

Att bemärka är härvid Runebergs förhållande till tillfällighetsdiktningen, som hos mången annan skald intager ett så bredt rum. I den äldre samlingen fans, märkligt nog, ej mer än ett enda tillfällighetsstycke, om man så kan kalla tilleguan till Franzén. Att Runeberg dock egde flere sådana dikter af stort värde, ehuru han sjelf ringaktat dem, finner man af de efterlemnade skrifterna, och som bevis taga vi oss friheten här meddela ett par, hvilka ej fått en plats i denna samling. Den ena, tryckt i Borgå tidning 1840, är skrifven till Otto Mauritz Stålhammar på 60:de årsdagen af slaget vid Björkö, der denne finske veteran miste sin ena arm, och lyder som följer:

Morgonen randas,
majvindar andas,
fjärden sig krusar i vattrade drag;
öfver dess vatten
simmar fregatten
stolt mot en ovän. Det stundar till slag.
Mins du bataljen,
glödande svalgen,

ynglingens fröjd vid kanonernas larm?
Ädle, att svara
höje du bara,
sjutioårig, din stympade arm.

Stolt kom granaten: —
blodig af daten,
flög den sin bana; den flyger ej se'n.
Skål för dess minne!
— våren är inne —
femtio vårar den hvilat sig re'n.
Hafvet har fått'en,
djupt i dess botten
göms den förrostade segraren nu.
Segern var ringa;
än för att klinga
har du en hand, du besegrade du!

Den andra, tryckt i Helsingfors' Morgonblad, förskrifver sig från år 1836 och besjunger lektorn, doktor Johan Borgström, då han fulländade sitt 75:te lefnads- och 50:de lärareår vid Borgå gymnasium, och lyder sålunda:

Långt från flärden
utan prål och glans
sitter lärarn, gömd för verlden,
vid sin blomgårds ans.

Saknar, glömmer
lätt en jordisk lön
och i menskohjertan gömmer
sina ädla frön.

Ser dem näras,
ser dem växa opp,
ser dem ut i verlden bäras,
mogna för dess hopp.

År försvinna;
när han grånar då,
budskap till den gamle hinna,
och det talas så:

»Stammar skjuta
fjerran från din bygd;
hyddor, länder, nejder njuta
deras frukt och skygd.

Glädjen, friden
har kring dem sin stig.
Blef ej deras frö i tiden
en gång sådt af dig?» —

Så man säger,
det är lärarns lön;
men en lön ej jorden eger
mera stor och skön.

Ädle gamle!
aftontimmen slår;
himlens bästa frid sig samle
kring ditt silfverhår!

Räkna slagen;
qvällen blir en gång
lika ljuf och lätt, som dagen
varit tung och lång.

Klinger icke i den förra af dessa som en fläkt ur Fänrik Ståls sägner, och är icke den senare den vackraste minnesruna öfver den grånade lärarens välsignelserika verksamhet!

Men Runeberg får sitt rätta fält inom den episka diktningen, som väl sannast motsvarar hans ideal, sådant det ofvan framstäldes. Ty på samma gång han erkännes vara en objektiv lyriker som få, låg deremot hans lynne mindre åt det dramatiska, äfven oafsedt att »Kungarne på Salamis» i sin art är ett mästerverk; och äfven som berättare på prosa är han ej den samme, som han blir, när hans sångmö får röra sig i versens rytmiska steg. I nu antydda riktningar hade Runeberg sin naturliga gräns. Den realism, som tillhör skådespelet samt den moderna romanen och novellen, hvilkas form helst är prosan, låg ej för hans sinne och passade mindre för en lyra, som af versmått, rytm och rim skapade den skala, på hvilken äfven sådana figurer som »Lotta Svärd» och »N:o 15 Stolt» kunde vandra in i idealets himmelrike.

Men der det gälde att i hexameterns takt afspegla homeriska bilder ur det finska folkets lif såsom i »Elgskyttarne», — eller att under idyllens himmel framtrolla landtlifvets trefnad som i »Hanna», — der är Runeberg en skald som ingen i Norden. En gång har han som epiker gripit till romantiken, nämligen i »Nadeschda», och han har gjort det på ett i allo mästerligt sätt. Slutligen har han i »Kung Fjalar» sammansmält forn-nordisk romantik med antikt tragisk verldsåskådning och dermed gifvit oss den oöfverträffade bilden af en äkta nordisk fornkämpe, sådan vi måste tänka honom i sitt förhållande till gudar och menniskor, en bild, som utgör en sammangjutning af fornsagans jätte och grekernas Prometheus till en titaniskt gudatrotsande gestalt.

Men ännu ett steg högre har Runeberg kommit i den diktsamling, som genom originalitet i innehåll och form står såsom en i sitt slag ensam produkt inom poesiens verld, der formadel och fosterlandskärlek smultit samman till ett helt — »Fänrik Ståls sägner». Att dessa sånger äro uttryck för det innersta och högsta hos Runeberg, kan ses redan deraf, att tanken i dem, besjungandet af krigaräran i fosterlandskärlekens tjenst, går som en röd tråd genom hans skaldskap. Man kan spåra detta i »Idyll och epigram» i bilden af den gamle krigsmannen i bondens koja. Det framlyser i ungdomssången »Färd från Åbo», då han skildrar Lemos udde och mins den unge hjelte, Ramsay, som stupade der 1808. Det spåras i »Elgskyttarne» i episoden om det berömda geväret, som Johannes, korpralen, så framgångsrikt användt mot landets fiender. Det utgör äfven en vigtig del af »Julqvällen», och »Grafven i Perrho» skulle utan vidare kunna upptagas såsom en inledande dikt till sägnerna.

En vacker dag 1848 kommo de, dessa efterlängtade sägner, ett litet tunnt häfte, innefattande endast sjutton sånger; men också hade, snart sagdt, hvar enda en af dem varit mäktig att göra sin skald odödlig. När har inom något annat land en skald skänkt sitt folk en liknande gåfva?

Den som minnes de stunder, då dessa sånger flögo öfver land och rike, den som minnes alla de känslor af lyftning och storhet, af sjudande harm, af lefvande fosterlandskärlek och lågande hänförelse, som då genomströmmade äfven det svenska folket, — han skall ej ett ögonblick tveka att om Runeberg säga: han var också vår!

En enda af dessa sånger, den adertonde, var icke med i samlingen, men vi fingo den, när skalden 1851 besökte vårt land, och i tusentals afskrifter flög den öfver landet och trycktes i den ena olofliga upplagan efter den andra. Det var »Sveaborg». »Det är nog en duktig visa, det» — yttrade skalden sjelf om den 1869; men i samlingen fick den icke intagas, och den svenska utgifvaren har strängt hållit på detta bud. Men då nu tiden bredt sin försonande slöja öfver de sorgliga förhållandena, och sången utan tvekan intagits bland de efterlemnade skrifterna, må den efter dessa här meddelas i korrekt form äfven för svenska läsare.

Sveaborg.

Vi sutto efter slutad dag
vid aftonbrasans sken,
den gamle fänrik Stål och jag,
det var vår vana re'n.
Vår dag flöt bort vid glam och skämt;
då råkte Sveaborg bli nämndt.

Jag nämnde flyktigt blott dess namn,
men det blef allvar då:
»Har du sett ön i hafvets famn
med Ehrnsvärds fästen på,
Gibraltars like i vår nord?» —
Så tog den gamle mörk till ord.

»Den blickar öfver haf och fjärd
med ögon i granit,
den lyfter högt sitt Gustafssvärd
och menar stolt: kom hit!
Det svärdet sänks ej för att slå,
det blixtrar blott och krossar då.

Låt bli att trotsigt nalkas ön,
då kriget gör sin rund;
stör icke drottningen af sjön
i hennes vredes stund:
hon slungar mot dig dödens bud
i tusende kanoners ljud.

Tillbaka trängd var Finlands tropp,
vid polens gräns den stod;
dock flammade ännu vårt hopp,
dock glödde än vårt mod.
Att bota allt ej troddes svårt,
så länge Sveaborg var vårt.

Klar blef i hast hvar mulen blick,
när detta namn blott ljöd,
allt knot var slut, all sorg förgick,
det fans ej köld, ej nöd.
Ny fart den finska björnen tog,
den skakade sin ram och slog.

På drifvans bädd, hur mången natt
jag hörde detta ord
af gråa kämpen, der han satt
långt skild från hemmets jord;
det var hans eld, när det var kallt,
i fjerran bygd hans hem, hans allt.

Då flög en hviskning oss förbi,
ett rykte söderfrån,
det talte om förräderi,
om våra vapens hån;
från man till man, från trakt till trakt,
det möttes blott af stolt förakt.

Ej glöms i tiders tid den dag,
då denna sägn blef sann,
då, likt ett dystert tordönsslag,
det säkra bud oss hann,
att landets sista hopp gått ner,
att Sveaborg var svenskt ej mer.

Har hafvets bottenlösa svall
det i sin afgrund sänkt,
har himlens blixt, har åskans knall
dess fasta murar sprängt;
fans ingen man på vallen qvar?
det frågtes blott, det gafs ej svar.

Men djupt ur mången sluten barm
en pressad suck sig bröt,

och mången blick, på tårar arm,
i strida floder flöt;
det hade dött, ens fosterland,
man stod och gret vid grafvens rand.

O lif! Den man, hvars skuld det var,
att denna tårflod rann,
en gång den skönsta lager skar,
som någon hjelte vann:
den svenska flottans största glans,
dess seger vid Svensksund, var hans.

Dock, om sitt ljus, sin glans en verld
utaf hans klinga fått,
om solar bleknat för hans svärd,
skall han föraktas blott.
Det blir hans lön för hans bedrift
på klippan der med Ehrnsvärds grift.

Du älskar, yngling, ton och sång,
vår forntid älskar du,
kan hända sjunger du en gång,
hvad jag förtäljer nu;
då gif hans svarta bragd sin dag,
men hölj i natt hans namn, som jag.

Förtig hans ätt, nämn ej hans stam,
hvälf ej på den hans brott;
må ingen rodna för hans skam,
den drabbe honom blott!
Den, som förrådt sitt land, han har
ej ätt, ej stam, ej son, ej far.

Nämn honom blott den falska arm,
man stält till Finlands stöd,
nämn honom blygd och hån och harm
och skuld och straff och död.
Det är blott så, han kallas bör,
det är att skona den, som hör.

Tag allt hvad mörker fins i graf,
och allt hvad qval i lif,
och bilda dig ett namn deraf,
och det åt honom gif;

det skall dock väcka mindre sorg.
än det, han bar på Sveaborg.»

Emedan Runeberg sålunda står högst såsom episk skald, har man älskat säga, att hans stil hufvudsakligen är plastisk, såsom lugn och bygd på antiken. Man har rätt, så vidt man dermed menar, att allt, hvad han skrifvit, äfven det minsta, eger fulländad afrundning och begränsning, att han alltid är herre öfver sin stämning och medlen att uttrycka den, att han lärt sig denna formlag genom samvetsgrant studium af grekerna. Men det är långt ifrån, att detta verkar någon ensidighet i innehåll eller form. Tvärt om! Utom Bellman och Almqvist finnes ingen svensk författare, som gifvit sitt folk så många olikartade karakterer, så många lefvande typer, så många bilder ur sagans, historiens och verklighetens lif, som gifvit så träffande uttryck åt de mest olikartade stämningar och känslor, åt allt — utom låghet och orenhet. Hans ideal är icke som det plastiska förnämt, aristokratiskt, ratande, utan det är kärleksfullt och omfattande, som det kristna idealet egnar. Det kan vara tillräckligt att påminna om ett och annat hit hörande drag. Så de olika skiftningar han mäktat i sina Psalmer gifva den religiösa känslan och i sammanhang dermed påpeka vi den klarhet, han ådagalägger rörande uppfattningen af menniskans förhållande till kristendomen i »Den gamle trädgårdsmästarens bref» samt i det mästerliga svaret på den deraf föranledda kritiken. Vidare — hvilken mångfald är det icke af typer, situationer och känslostämningar i Fänrik Ståls sägner? Hvilken olikhet i karakter herskar ej, oaktadt all yttre formlikhet, mellan de stora, på hexameter skrifna, episka dikterna? Hvilken annan skald har bättre än Runeberg gifvit uttryck åt kärleken, hänförande ej blott genom den formela skönheten, utan äfven och hufvudsakligen genom de karakterer och situationer, som framställa den? Det är i synnerhet tre ställen i hans dikter, som i detta hänseende äro oförlikneliga. Vi kunna ej undgå att påpeka dem. Det första är i fjerde sången af Nadeschda, der flickan på furstens fråga: Hvad är kärlek? svarar honom med de beundransvärda ord, som börja så:

»Han vet det ej, han frågar;
o att jag sjelf det visste!»

Det andra förekommer i sista sången af Kung Fjalar, då Hjalmar, hemkommen i vedergällningens stund, spörjer konungen: »Fader, vet du, hvad det är att älska?» Det tredje och kanske herrligaste af dem alla återfinnes i Molnets broder och utgöres af de ord, hvilka uttalas af den olyckliga torpflickan, som förgäfves väntar sin älskade. — Men det båtar föga att leta efter särskilda skönheter hos en skald, som icke alstrat annat än skönhet. Må det slutligen blott tillåtas oss att framhålla Runebergs tillgifvenhet för Sverige, hans vördnad för våra gemensamma minnen, hans gammalsvenska konungskhet, som visade sig i den

värme, han städse lade i dagen för vår siste gemensamme storkonung, Gustaf III, och framför allt hans djupa, outtömliga fosterlandskärlek, som skänkt Finland och Sverige en ovärderlig skatt af uttryck för den högsta och ädlaste känsla, som en menniska kan egna något föremål här på jorden, uttryck, i hvilka de forna fostbrödrafolken åtminstone utan fruktan kunna mötas.

Hvad vi svenskar gjort för Runebergs minne, kan helt naturligt icke vara mycket. Hans skrifter ha hos oss utgifvits i många upplagor, och han blef af sina svenska förläggare alltid behandlad på ett sätt, som kan kallas värdigt. Genom de många upplagorna, särskildt af »Fänrik Ståls sägner», har han för oss blifvit en folkets skald i ordets bästa bemärkelse, och vid sidan af Tegnér är han säkerligen den mest kända författare på svenskt tungomål. Utom den ofvan omnämnda uppmärksamheten från Svenska akademien må det också vara tillåtet att påminna om, huru vid Upsala universitet, då dess fyrahundraårsfest firades 1877, den tanken var lefvande hos alla, att universitetet såsom ett tecken af sin aktning och vördnad skulle till sångarkonungen i norden öfverlemna ett exemplar i guld af den till jubelfesten slagna medaljen. Men döden trädde emellan, och i stället fick blott filosofie doktorernas promotor lyfta en krans till hans minne.

I Finland har först och främst hans kolossala minnesstod i brons blifvit rest i Helsingfors och aftäckt i maj 1885 i ständernas närvaro. Stoden är ett verk af skaldens son, Walter Runeberg. Dessutom har i maj 1885 i Borgå aftäckts en annan minnesstod, originalmodellen i naturlig storlek till den förra, skänkt af sonen, medan kostnaden för bronsgjutning och uppsättning bekostades af Borgå stads invånare. Vidare har Runebergs gård i Borgå, med all lösegendom, möbler, boksamling, manuskript och dyrbarheter, såsom Svenska akademiens stora guldmedalj, Sandels' diamantring, en gulddosa med Alexander II:s namnchiffer, en silfverkanna från de finska veteranerna m. m., samt konstsaker och gevär, inköpts af finska staten och skall underhållas för all framtid af Borgå stad. Slutligen skall sommaren 1886 på Runebergs graf resas en minnesvård i form af en kolossal bautasten för att beteckna för efterverlden den plats, der han hvilar i »Näsebacken», Borgå stads begrafningsplats. Ja, det år 1885 på skaldens dödsdag stiftade Svenska Literatursällskapet i Finland, med det höga målet att väcka intresse för och kännedom om gamla svenska literaturminnen i Finland och att friskare arbeta i svensk vitterhet för framtiden, är, äfven det, en vård åt Runebergs minne.

Upsala den 5 Februari 1886.

C. R. Nyblom.

LYRISKA DIKTER.

Till Franzén.

Höjde du då re'n för sista gången
 här en älskad röst,
du som, lärkan lik, flög bort med sången
undan storm och höst?

Skall det land, som såg din morgons blomma,
såg din middags guld,
icke äfven se din afton komma
solbelyst och huld?

Glömmer du i Sveas blomsterdalar
fosterlandets skog
och vid sångerna af näktergalar,
huru vakan slog?

Se'n du for från oss, har redan mången
vinter setts förgå;
men fast våren kom och fogelsången,
kom ej du ändå.

Ack, i dina forna lundar drömde
natten lika ljuf,
och den minsta blommas öga gömde
samma dagg ännu,

som när fordom säll du gick på stranden,
der din hemelf flöt,
tänkte visor, såg på midnattsbranden
eller blommor bröt.

När kring samma nejd det åter våras
och dess prakt slår ut,
vore det ej ljuft ännu att tåras,
der du sjöng förut?

Ja, fast Uhlås gamla borg föröddes,
fast du finner blott
sörjande ruiner, der du föddes,
der din boning stått;

vore ju dock kärt att gå och minnas,
hvar det fordom var,
hyddans ställe och den sångarinnas,
som dess flaggstång bar.

Vinden gnyr i Auras lärosalar;
kom dock dit också!
Mången hugkomst der ur askan talar
till ditt bröst ändå!

Kom tillbaka till ett land, som famnar,
ack, så gerna dig!
Hvar som helst i våra skär du hamnar,
blombeströs din stig.

Som en saknad vårdag skola fjällen
helsa dig igen,
och hvart eko i de gråa fjällen
som en barndomsvän.

Den gamles hemkomst.

Flyttfogeln lik, som efter vinterns dar besöker
sin insjö och sitt bo,
jag kommer nu till dig, min fosterdal, och söker
min flydda barndomsro;

se'n många haf mig skilt ifrån den kära stranden
och många kulna år,
se'n mången fröjd jag njutit i de fjärran landen
och gråtit mången tår.

Här är jag nu tillbaka. — Himmel, der står tjället,
som förr min vagga bar;
der ser jag sundet, fjärden, lundarna och fjället,
min verld i forna dar.

Allt är som förr: i samma gröna skrud stå träden,
med samma kronor på,
och luftens rymder skalla än af kända qväden,
och skogens likaså.

Och böljan leker än med Neckens blomsterskara,
som förr så lätt och ljuf,
och från de dunkla holmarna hörs eko svara
ungdomligt gladt ännu.

Allt är som förr, men jag är icke mer den samma,
du glada fosterdal!
Min lust har slocknat länge se'n som kindens flamma,
och pulsen klappar sval.

Jag vet ej mer att skatta allt, hvad skönt du eger,
och allt, hvad skönt du ger.
Ack, hvad din bäck mig hviskar, hvad din blomma säger,
förstår jag icke mer.

Dödt är mitt öra för de gudars harposträngar,
som spelte ur din våg,
och elfvorna, som dansade på fält och ängar,
jag mer ej återsåg.

Jag gick likväl så rik, så rik från dig, o hydda,
och så förhoppningsfull!
Mig följde känslor, i din helga skugga grydda,
som lofte dar af gull.

Mig följde dina underfulla vårars minne
och dina nejders frid
och dina goda andar, burna i mitt sinne
ifrån min första tid.

Och nu, hvad för jag åter från den vida verlden?
en hjessa, tung af snö,
ett hjerta, sjukt af lidelserna, mätt af flärden
och längtande att dö.

Jag fordrar då ej mer, hvad jag förlorat, åter
af dig, du hulda mor!
En graf du blott mig unne, der din källa gråter
och der din poppel gror.

Så får jag drömma vid din lugna barm och njuta
din trogna hägnad än
och lefva i de blommor, ur min aska skjuta,
ett oskuldslif igen.

Det ädlas seger.

För det ädla, bröder, skall min lyra stämmas.
Hur det ädla segrar, fast dess framsteg hämmas,
hur det trotsar ondskan, hur det kufvar makter,
läre du verlden, min heliga sång!

Den förblödde trösta, om han slutat hoppas,
säg den böjde slafven, att hans frihet knoppas,
och för härjarns härar och för våldets vakter
tolka, att hämnaren nalkas en gång!

Se, med stjernprydd mantel går den fräcke bofven
i en prakt, som föddes af de dolda rofven,
och af häpnad tiger den förskräckta lagen,
trampad i stoft, der den väldige gick.

Men han möter dygden med dess lugna panna,
och han ser dess öga på sitt öga stanna,
och han står besegrad, —, och af blygsel slagen,
sjunker till jorden hans skyggande blick.

Se det gamla lejon, som en nejd föröder;
der en hjord förskingras, der ett offer blöder,
är det stolt i känslan af sitt herravälde,
tryggt af sin styrkas omätliga skatt.

Men det märker herden, som till hjelp vill ila,
ser en högre stämpel på hans anlet hvila,
och med kufvad stolthet, se'n sitt rof det fälde,
flyr det att gömmas af skogarnas natt.

Men med svärd till spira och med blod till krona
bland förtärda likar ses tyrannen trona,
och hans lag är mörker, hans befallning boja,
död och förfäran hans sändningebud.

Och med bortglömd adel, med förgäten ära
till hans fötter slafvar sina rökverk bära,
och af legda skaror, som kring borgen stoja,
ropas han jublande ut som en gud.

Såsom kung står brottet, och det goda qväljes,
sanningen förtrampas, menskligheten säljes,
och den höga tanken blir en dvärgväxt blomma,
dignande under förrädarens hand.

Då naturen suckar, då dess tempel skändas,
då dess helga dagar till en natt förvändas,
hvar är hämnarn, bröder? när skall hjelpen komma,
bringande frid öfver sköflade land?

Se, af våld ej krossadt och ej skrämdt af glafvar,
hvilar än det ädla mellan blod och grafvar,
och till gudabarnet stiga änglar neder,
ammande slumrarn med frihet och ljus.

Men hans styrka växer under milda händer,
och hans tankes gnista sig till flamma tänder,
och han öppnar ögat, och han skådar eder,
slafvar, tyranner, ruiner och grus!

Se, då flyr hans dvala, och hans vrede glöder,
och hans hjerta ropar om förtryckta bröder,
och han slår på skölden, och han svär att fira
ljusets triumf med en frälsad natur.

Och med kraft och värme han sin väg beträder
och lik dagens stjerna sig i strålar kläder,
och mot vinternatten kring tyrannens spira
sänder han glödande pilarnas skur.

Och då faller härjarn, då förjagas natten,
och en gryning flammar öfver land och vatten,
och mot morgonglansen af den nya dagen
skallar den heliga frihetens ord.

Men det ädla stiger öfver glädjens vimmel,
och det vidgas stilla till en molnfri himmel,
och ej skymfad längre, ej i fjättrar slagen,
bor i dess famn en välsignande jord.

Och en tid skall komma, då basunen ropar
och då rymden samlar sina stjernehopar
och åt vanskligheten och åt kaos gärdar
välden, som fylde det härliga blå.

Men fast solar ramla från de fasta grunder
och fast jorden flyktar som en suck derunder,
och fast askan skingras af förgätna verldar,
lefver och segrar det ädla ändå.

Lärkan.

Högre uppsteg dagen,
glädjen och behagen
väcktes ur sin långa vinterdvala;
vårens krans blef bunden,
göken gol i lunden,
och kring hyddan flög min kända svala;
luften ljöd och skogen,
minsta fogel trogen
göt i stämmor späda hjertats brand.

Allas fröjd jag hörde;
djupast dock mig rörde
lärkans ljufva lott i himlarunden.
Varmast sågs den ömma
om sin kärlek drömma
och om sällheten af lifssekunden.
Hvarje ton, hon sände,
der till skyn hon lände,
tycktes klinga i mitt öra så:

Lycklig den, som inga
hårda bojor tvinga
att den fria eterns rymd försaka,
som, för sången buren,
ständigt ser naturen
i gestalterna af vår och maka! —
Så jag qvädas hörde;
eko återförde
mångfördubblad hennes sång till mig.

Blott med solen följa
öfver land och bölja,
än till söderns hem och än till nordens;
kyssas först i dalen,
se'n i etersalen
sjunga känslans salighet och jordens; —
hvilken lott du njuter,
hvilken fröjd du sluter,
lärka, lärka, i din lilla barm!

Majsång.

Sköna maj, välkommen
till vår bygd igen!
Sköna maj, välkommen,
våra lekars vän!
Känslans gudaflamma
väcktes vid din ljusning;
jord och skyar stamma
kärlek och förtjusning;
sorgen flyr för våren,
glädje ler ur tåren,
morgonrodnad ur bekymrens moln.

Blomman låg förkolnad
under frost och snö;
höstens bleka vålnad,
gick hon nöjd att dö.
Vintern, härjarns like,
som föröder nejden
och i sköfladt rike
tronar efter fejden,
satt med isad glafven
segrande på grafven,
dyster sjelf och mörk och kall
som den.

Inga strålar sänktes
på vår morgon ner,
ingen daggtår skänktes
nordens afton mer,
tills, af svaner dragen,
maj med blomsterhatten
göt sitt guld i dagen,
purpurklädde natten,
vinterns spira bräckte
och ur lossadt häkte
kallade den väna Flora fram.

Nu ur lundens sköte
och ur blommans knopp
stiga dig till möte
glada offer opp.
Blott ditt lof de susa,
dessa rosenhäckar,
till din ära brusa
våra silfverbäckar,
och med tacksam tunga
tusen foglar sjunga
liksom vi: Välkommen, sköna
maj!

Flyttfoglarna.

I, flyktande gäster på främmande strand,
när söken I åter ert fädernesland?
När sippan sig döljer
i fädernedalen
och bäcken besköljer
den grönskande alen:
då lyfta de vingen,
då komma de små;
väg visar dem ingen
i villande blå;
de hitta ändå.

De lyckliga glada, de bygga i ro
bland mossiga tallar sitt fredliga bo;
och stormarna, krigen,
bekymren och sorgen,
de känna ej stigen
till värnlösa borgen,
der glädjen behöfver
blott majdagens brand
och natten, som söfver
med rosende hand
de späda ibland.

De finna så säkert den saknade nord,
der våren dem väntar med hydda och bord,
der källornas spenar
de trötte förfriska
och vaggande grenar
om njutningar hviska,
der hjertat får drömma
vid nattsolens gång
och kärleken glömma
vid lekar och sång,
att vägen var lång.

Du flyktande ande på främmande strand,
när söker du åter ditt fädernesland?
När palmerna mogna
i fäderneverlden,
då börjar du trogna
den fröjdfulla färden,
då lyfter du vingen
som foglarna små;
väg visar dig ingen
i villande blå;
du hittar ändå.

Vallgossen.

Hur skön bland österns skyar
går dagen opp
och fyller fält och byar
med fröjd och hopp!
Ur skog och lundar skalla
blott glädjeljud,
och luftens skaror alla
lofsjunga Gud.

Och molnen purpurranda
sin blåa gräns
och jordens fägring blanda
med himmelens.
Men källan står derunder
så ren och ler
och lockar fästets under
i skötet ner. —

Dig, gröna äng, jag söker
ännu en gång,
der klara bäcken kröker
sitt muntra språng.
Invid den gamla stammen
min torfbänk är,
och getterna och lammen
de trifvas här.

Här, mellan löfvens galler,
är ljuft att se,
hur morgondaggen faller
på blommorne;
här är det lätt att höra
de sångers tal,
dem milda vindar föra
från dal till dal.

Här är jag van att bida
mitt hjertas vän;
här sjöng hon vid min sida
om kärleken.
O lyssnen, lam! I kännen
den huldas röst.
Snart får jag sluta vännen
mot troget bröst.

När solen börjat blicka
från fjällets höjd,
då ser jag re'n min flicka,
på kullen röjd;
då bär hon re'n i handen
för mig en krans
af väpling, som vid stranden
den skönsta fans.

Och som jag hade vingar,
jag skyndar dit,
och snart jag henne bringar
med lammen hit.
Här sätta vi oss båda
och kyssas då,
och skogens dufvor skåda
med afund på.

Se'n sjunger hon naturen;
och bygden hör
min gälla pipa, skuren
af vikens rör,
och böljans tummel stillas
vid insjöns strand,
och andras hjordar villas
till oss ibland.

Hvad blef ej herden gifvet,
hvar fins ett namn,
som målar oskuldslifvet
i dalens famn?
Vår rikedom vi ega
i stillhet der,
och jord och blommor säga,
hur stor den är.

Ja, än då nordan ryter
på blommans graf,
fins ingen il, som bryter
min glädje af.
Jag söker vintertiden
mitt låga bo,
och kärleken och friden
der inne gro.

Vid varma spiselhallen
jag sitter glad,
och hjorden står i stallen
med gräs och blad.
Jag sjunger blomstersången
i hyddans rund,
fast sommarn är förgången
och blommans stund.

Ty kölden kan väl isa
min dal och höjd,
men ej min enkla visa,
min rena fröjd.
Om stormar gny mot tjället,
det intet gör,
blott lugnet bor i stället
derinnanför.

Men våren kommer åter,
se'n vintern flytt,
och sippans öga gråter
sin dagg på nytt;
då går jag ut och vallar
min hjord igen,
och eko återskallar
min' stämma än.

Dig, gröna äng, jag söker
ännu en gång,
der klara bäcken kröker
sitt muntra språng.
Invid den gamla stammen
min torfbänk är,
och getterna och lammen
de trifvas här.

Mina dagar.

I dalens skygd, der lärkans toner skalla,
jag sitter hänryckt vid min flickas sida.
Vid mina fötter källans böljor svalla,
af blommor kyssta och af fläktar blida.
Jag aldrig nånsin manats ut att strida
mot dessa töcken, dem vi sorger kalla,
och ingen annan vet min gömda tufva
än vänskapen, min flicka och min drufva.

Jag ler, hon ler, min hulda drömda maka,
ty inga tomma qval vi skapa sjelfva.
Jag sjunger hennes namn, hon mitt tillbaka,
och lundens löf vid vår förtjusning skälfva.
och tusen fjärlar blommans kyss försaka,
att öfver oss en blomsterhimmel hvälfva.
Ack, sköna verld, hur stämmer ej naturen
med hvarje sällhet, i vårt hjerta buren!

Hvi skulle jag med inre missljud störa
den harmoni, som herskar i det hela?
Blott rena toner genom alltet spela,
och rena må mitt eko återföra.
Du, ömma flicka, skall min glädje dela,
när våra samljud klinga i ditt öra,
och, fastare i mina armar sluten,
till kyss förbyta lifvet och minuten.

Till en fogel.

Säg mig, du lilla fogel,
der mellan almens blad,
hur kan du ständigt sjunga
och ständigt vara glad?
Jag hör din röst hvar morgon,
jag hör den hvarje qväll,
men lika ren är stämman
och tonen lika säll.

Ditt förråd är så ringa,
din boning är så trång,
dock ser du mot din hydda
och sjunger hvarje gång.
Du samlar inga skördar,
och inga kan du så;
du vet ej morgondagen
och är så nöjd ändå.

Hur ges det icke mången,
som gods och håfvor fått,
som land och riken eger
och bor i gyllne slott,
men helsar dock med suckar
och tårbegjuten blick
den sol, hvars uppgångstimme
nu nyss din lofsång fick!

Hur skulle icke menskan
din ringa lott försmå,
och hon, den otacksamma,
är mindre nöjd ändå.
Ditt späda hjerta krossa,
det stode henne fritt;
dock prisar du ditt öde,
och hon förbannar sitt.

Hvi blickar hon mot höjden
så knotande, så kallt?
Hvad egde hon att fordra,
då skaparen gaf allt?
Då jordens glädje ligger
för hennes fötter ner,
hvi ser hon stolt på slafven
och suckar efter mer?

Nej, sjung du, lilla fogel,
om njutning hvarje gång,
och aldrig skall jag blanda
en klagan med din sång.
Kom, bygg ditt bo hvar sommar
invid mitt tjäll ännu
och lär mig qväll och morgon
att vara säll som du.

Vårmorgonen.

Se, hur härlig solen träder
öfver österns böljor redan
och i guld och purpur kläder
jorden, leende der nedan!
Dimman skingras, kölden flyktar
och naturens dvala lyktar.

Lärkan, nyss på lätta vingar
buren hit från söderns höjder,
sjunger, der hon högt sig svingar,
känslans hopp och vårens fröjder,
medan, sväfvande mot jorden,
svaneflocken helsar norden.

Fri och yster dansar vågen
mellan trädens dunkla stammar.
Ekorr'n skyndar, glad i hogen,
till sin mossbetäckta kammar,
och der långt i djupa skogen
kuttrar dufvan, öm och trogen.

Vaggad blidt af morgonfläkten,
grönskar nu på åkern sådden,
och i hvita vinterdrägten
springer haren öfver brodden.
Gömd bland buskar under granen,
spänner jägarn sakta hanen.

Sparsamt närd af lundens kyla,
tindrar der en sjunken drifva,
medan ljusa björkar skyla
källans sorl och tufvans vifva,
och den nyss uppväckte Necken
rör sin silfversträng i bäcken.

Sköna vår, hur länge rullar
ej din vagn kring söderns strän-
der,
innan till förgätna kullar,
till vår nord, du återvänder,
och som vår så tacksam glöder
ingen barm för dig i söder!

Hör du, våra hymner skalla,
hör du, hvad han tyder, sången:
att du kommer till oss alla
såsom friheten till fången,
att på polens frusna drifva
finnas hjertan ock att lifva!

Skynda att åt land och vatten
väfva nya högtidsskrudar,
locka fjärlarna ur natten
och ur stoftet deras brudar,
och ur kärleksfulla sinnen
jaga vinterns kulna minnen!

Till en blomma.

Nyss slöt du dvalan; — ögat, ej fängsladt mer,
än med så hjertlig glädje mot höjden ser,
der morgonrodnan, af lätta skyar buren,
i famn af purpur sluter sin brud, naturen.

Allt är så tyst i din rund, så stilla än;
af vällust dö de ilar, som nalkas den.
På gyllne vingar fladdrar den dolda flärden; —
säg, lilla blomma, hur skön du finner verlden?

Du kan ej ana ännu vid fläktens lek,
vid fjärilns hviskning och morgondaggens smek,
hur snart de yra vännernas hyllning slutas,
hur mången sorgsen tår på din kind skall gjutas.

O, hvarför gaf ej Han med sin allmakts: Blif!
en evig vår åt din oskulds blomsterlif?
och hvarför får du ej se, så ljuft bedragen,
mot middagssoln som mot gryningen af dagen?

Så le, du lilla, än i din oskuld der!
Snart skall du finna, hur svekfull våren är,
och tänka rörd på den lyckliga minuten,
då än du låg och drömde, i knoppen sluten.

Fogelboet vid landsvägen.

Lilla fogel, hvarför byggde du
vid den stora vägens larm din hydda?
Var din djupa skog ej sval och ljuf,
stodo ej dess björkar löfbeprydda?
Lyste icke morgonrodnan der
lika blid och tjusande som här?

Bäckens tysta silfverbölja sam
i de långt, långt bort belägna dalar;
här med buller åker flärden fram
sina tunga, jernbesmidda salar.
Lugn och stillhet var den gömdas lott;
arma fogel, här bor fruktan blott.

Hvarför bytte du mot parkens doft
dammet kring den nötta vägens gränser?
Hvarför älska mer ett härjadt stoft
än den färgprakt, som i lunden glänser?
Hvarför, för att skåda verldens strid,
offra opp din obemärkta frid?

Synes dig ej dagen ofta lång,
innan nattens lugn ditt tjäll besöker?
Klappar ej ditt hjerta mången gång,
när ett dån sig närmar och föröker?
Lyfter du ej ofta nog förskräckt
vingen, öfver dina späda sträckt?

Bodde du i fjärran lund ändå!
Ingen oro der ditt hjerta röjde,
ingen fruktan skrämde der de små,
om du äfven nå'n gång borta dröjde;
ty för dem naturens stillhet der
vore, hvad din lätta vinge är.

Fogel, fogel, när de späda snart
börja sina fjädersegel lyfta,

led då utan tvekan deras fart
till en nejd, dit inga stigar syfta!
Bygg och lär dem bygga der i ro
nästa sommar hvar sitt lilla bo!

Sommarnatten.

Himmel, hvilken afton, hvilken färd!
Ser du holmens lilla blomsterverld?
Goda Nana, i dess lunder
sjunga foglar qvällens under.
Hvila rodden, låt oss vagga
dit i land!
Solen ler ju än från kullen,
vikens bölja gungar jullen,
aftonvinden för vår flagga
mot dess strand.
Hör du de susande alarnas ljud?
Ser du de grönskande ängarnas skrud?
Njutom fröjden! Snart har tiden
satt för njutningen en gräns;
Nana, snart är kärlekens
liksom sommarns stund förliden.

Re'n bland löfven blickar torpet fram.
Skynden, fläktar, fören dit vår stam!
Ser du gubben, goda Nana,
re'n i dörrn vår kosa spana;
ser du flickan, hur den täcka
vinkar der?
Med sin smultronkorg i handen
står hon leende på stranden,
glad att få åt Nana räcka
sina bär.
Hulda, du tåras. Hur helig, hur skön
är ej den hyllande kärlekens lön!
Redan här som ängel buren,
njut din afundsvärda lott.
O, hur säll är menskan blott
med sitt hjerta och naturen!

Hvad ej praktens salar fostra opp,
lifvets fulla njutning, lifvets hopp,

växer utan ans och blommar
höst och vinter, vår och sommar
i den fria bygdens runder,
i dess tjäll.
Ser du anden, som för stäfven
flyr med ungarna i säfven,
arm och blottad och derunder
dock så säll?
Ej mot palatser, som skyarna nå,
bytte den irrande en af de små;
ej för guld, i råga bräddadt,
ej om tusen slott hon såg,
öfvergåfve hon sin våg
och sitt bo, i vassen bäddadt.

Qvällens blyga älskogsstjerna du,
blicka vänligt på vår landning nu!
Jubla, lundens fogelskara!
Låt er sång en brudsång vara,
som två trogna hjertan viger
inför er!
Solen sjunker bakom bergen,
vesterns himmel mister färgen,
men din färg, o Nana, stiger
mer och mer.
Sent må vi vända från färden igen,
morgonens stråle här finne oss än!
Lätt är hem och vänner glömma,
flicka, i en älsklings famn.
Här i dalens blomsterhamn
låt oss hvila ut och drömma!

Svanen.

Från molnens purpurstänkta rand
sjönk svanen, lugn och säll,
och satte sig vid elfvens strand
och sjöng en juniqväll.

Om nordens skönhet var hans sång,
hur glad dess himmel är,
hur dagen glömmer, natten lång,
att gå till hvila der;

hur skuggan der är djup och rik
inunder björk och al,
hur guldbestrålad hvarje vik
och hvarje bölja sval;

hur ljuft, oändligt ljuft, det är
att ega der en vän,
hur troheten är hemfödd der
och längtar dit igen!

Så ljöd från våg till våg hans röst,
hans enkla lofsång då,
och snart han smög mot makans bröst
och tycktes qväda så:

Hvad mer, om än din lefnads dröm
ej sekler tälja får?
du älskat har på nordens ström
och sjungit i dess vår.

Torpflickan.

Sörjen Kandals dotter, gröna lunder!
Såsom edra blommors blida stunder
voro hennes glada stunder korta.
Sörjen, gröna lunder! Hon är borta.

Kan ej dödens mulna ängel skona?
Skall naturen, att sitt fall försona,
åt en makt, som härjar och föröder,
offra allt det ädlaste, hon föder?

Kan väl grafvens mossbetäckta gömma
glädjas åt det sköna, åt det ömma?
Älskas Kandals barn af dödens salar
som af Lannas grottor, Vanhais' dalar?

O, du var så skön, begråtna flicka!
Ingen yngling stannar mer att dricka
vid din blåa källa, ty der inne
ser han blott din saknad och ditt minne.

O, så länge du besökte källan,
glömdes hennes täcka stränder sällan.
Ofta, af ett fåfängt hopp bedragen,
kunde herden der fördrömma dagen.

Trånans suckar, glädjens gälla stämma
voro vid dess bölja då som hemma,
och så långt hon flöt, den spegelklara,
hördes sång och muntra flöjter bara.

Lyssnen icke, Lannas gråa hallar!
Kandals dotter går ej mer och vallar;

fåfängt sörja edra stumma eko
hennes toner, som för alltid veko.

Tomt är nu på Vanhais' betesmarker,
inga hjordar irra i dess parker;
någon fogel blott, som höken jagar,
flyger der från träd till träd och klagar.

Son af Vanhais, du, som främst bland alla
älskades af detta nu så kalla,
detta fordom, ack, så varma hjerta,
säg, hvar dväljs du ensam med din smärta?

Tystnat har din yxa re'n i skogen,
ty en flicka gick ej mer förtrogen
och besvarade din röst från hagen,
då du, lockande, höll upp med slagen.

Högt på stranden ser man nu din julle,
liksom om du aldrig mera skulle
kasta ut för fjärdens skaror näten,
af hvart enda älskadt värf förgäten.

O, bland kyrkogårdens sorgsna pilar
slog du läger, der din flicka hvilar,
och då dagen släcks och tändes åter,
sitter du vid hennes graf och gråter.

Sörjen Kandals dotter, gröna lunder!
Såsom edra blommors blida stunder,
voro hennes glada stunder korta.
Sörjen, gröna lunder! Hon är borta.

Höstaftonen.

Hvi suckar du så mången timma,
o tärda bröst?
I nattens stund, då blida stjernor glimma,
hvi bryter genom rymdens lugna dimma
din hemska klagoröst?

Begråter du de snabba dagar
på lifvets ö?

Är det vid minnet af en vår, du klagar?
O, fasar du för stoftets milda lagar,
att blomma och att dö?

Mins, fogeln sjöng i ljusa salen,
han sörjde ej.
I skogens toppar tonar näktergalen;
dess harmonier, födas de af qvalen
vid stundens flygt? — O nej!

Och fjäriln flög i blomsterringen
en sommardag;
om aftonen hans suckar hörde ingen,
fast domnande han sänkte trötta vingen
och lydde ödets lag.

Då eken föll för tidens ilar,
då bergets häll, —
du dåre, vill du undfly dödens pilar?
Uppå den graf, der verldens forntid hvilar,
fördömmer du din qväll?

Hvem nedsteg att din lott behjerta?
Hvem löser dig
ifrån förgängelsens och dödens smärta?
Din bön är blommans bön, bedragna hjerta:
se hennes stoft och tig!

Och njut den nakna öknens manna,
minutens fröjd,
och vandra framåt med en molnfri panna!
Du är en främling här, du får ej stanna,
förr'n på ditt Kanaans höjd.

Der ofvan stjernorna du eger
din rätta hamn.
O gläds, att allt, hvad vanskligheten säger,
en dröm blott är, som sväfvar kring ditt läger
i evighetens famn!

Ej skrämme då den dunkla glafven
i ängelns hand!
Han krossar bojan blott, men icke slafven.
Förklarad skall du blicka ned på grafven
från ljusets fosterland.

Tröst.

Der förgäten jag satt
i min ensliga dal,
såg jag stjernornas tal,
hur de saliga gå
öfver dimmor och natt,
hur de strålande bo
i det eviga blå,
och då flydde min ro,
och då tänkte jag så:

Hur oändlig, o Gud,
är din kraft, och hur rik!
Blott ditt herskarebud,
o, en vink af dig blott,
och jag, stjernorna lik,
genom rymderna gått,
och nu suckar jag här!

Och ditt välde består
med sin eviga lag,
och den krona, du bär,
skall ej hvila en dag
öfver grånande hår,
och du sjelf är så fri
som ditt härliga ljus,
och en verld är ditt hus,
men du ryms ej deri, —
och ditt barn är en slaf!

Och du rörs ej deraf,
att ej spiror och guld,
att ej seger och ljus
är hans saliga lott,
men bekymmer och sorg,
men blott mörker och grus
är det arf, som han fått
från sin fäderneborg, —
och den är dock så full!

Och ej mejas den säd,
som ur intet du väckt
på omätliga fält.
Och ej murknar det träd,
som i kaos du stält,
fast det byter om drägt.
Och din verld är så vid
och så skön och så säll,
och den mäts ej af tid,
och dess strålande dag
skall ej skåda sin qväll, —
men en bubbla är jag!

Och förmåga jag fick
att beundra din prakt,
men ej mer, men ej mer,
men att fatta den ej.
Och du lockar med makt
mot din himmel min blick,
och jag trängtar och ser, —
men jag hinner den ej!

Så jag tänkte. — Då stod
vid min sida en ros
i den höstliga vind,
och förspild var dess blod,
och dess fägring sin kos
och förbleknad dess kind.

Men en irrande fläkt
kom från kullen och slog
med sin vinge en gång
den förtynande blott,
och dess stängel blef bräckt,
och hon böjdes och dog,
och jag märkte uppå,
hur hon somnade godt,
fast dess slummer blef lång, —
och då tänkte jag så:

Se, hvi klagar väl jag
öfver våld, öfver väld
i den Eviges lag?
Som en främling blott, ställd

i mitt jordiska frö,
skall jag blomma i tvång,
men det tvång, jag bebor,
är det sällaste tvång,
ty en gång skall det dö, —
och jag hoppas och tror.

Kärlekens förblindande.

Späd ännu låg kärleksguden
i den ömma moderns armar,
lik en stjerna, som om qvällen
du i källans sköte såg.
Eterns silfverglans sig sänkte
dagglik ned uppå hans panna,
och en evig färg af rosen
i hans kinder gömde sig,
medan läppen log, omfläktad
af Olympens nektarångor,
och de drömda segrars glädje
lekte oskuldsfull på den.

Paphos' drottning, fröjdbetagen,
göt en tår i känslans fullhet
och i gossens spegelöga
såg sitt anlete och log.
»O», hon suckar, »må beständigt
till ett minne af min sällhet
samma bild i samma öga
genom verlden följa dig!»

Nu, hvem undrar väl, att Eros
sväfvar ibland oss förblindad,
fast hans blick ej skyms af bindel,
ej af mörkrets skuggor höljs?
Äfven ibland öknens törnen
ser han blott Olympens salar
och i trollets armar äfven
endast huldgudinnans bild.

Flickans klagan.

Hjerta, hjerta, hade jag dig framför mig,
låge du, oroliga, i min hand här,
o, då skulle hastigt min trogna omsorg
bringa dig lugnet.

Som en mor sitt barn, jag dig skulle gunga,
föra, sakta vyssjande, fram och åter,
tills du upphört klaga och nöjd din plåga
glömde i sömnen.

Men nu bor du slutet i barmens fängsel,
otillgängligt stängdt för hvar vänlig hyllning,
blott för honom blottadt, som oupphörligt
rubbar din hvila.

Till oron.

Ja, ljufva oro, längta, o längta än!
Af ingen glädje, vore den än så rik,
af ingen bräddad njutning lugnad,
sucka mot sällare fröjder ständigt!

Nyss var din önskan endast en vänlig blick
af tärnans öga; — nu, då hon skänkte den,
stig högre och begär dess första
himmelska kyssar och strid och tråna.

Och när på purpurläppen ej blomstrar mer
en enda ros, hvars nektar du icke sög,
så skynda blott att nya skördar
under den svällande slöjan åtrå.

Ja, hulda oro, herska med dubbel kraft
i mina ådror, dikta vid hvarje ny
eröfrad segerkrans en annan,
vinkande ädlare än i fjärran.

Dig må den slappa dåren förbyta mot
ett lik af sällhet, som han benämner frid,
och i sitt skal af lugn och dvala
kräla, en mussla, på ödets stränder.

Jag älskar dig! — Hvem är det, om icke du,
som tvungit mig att söka det öppna haf
och med dess böljor, med dess stormar
jublande kämpa om lifvets fröjder?

Du skall mig följa, saliga ängel, du
skall egga mig att njuta min lefnads dag,
och när den sluts, skall du i grafven
jaga mig opp ur min domning åter.

Och ofvan solens bana och stjernornas
skall du mig följa, — skall i min himmel än
vid salighetens tömda mjödhorn
lära mig skönare verldar drömma.

Den älskande.

Solen bergas, skymning nalkas,
nejderna af daggen svalkas,
rosenvingad sväfvar qvällen
till förtrogna dalar ner.
Sårad af Cupidos pilar,
i sitt öppna fönster hvilar
Selma och från trånga cellen
utåt fältet ser.

Intet ljud af älskarn höres,
intet vänligt budskap föres
till den ömma flickans öra
om hans lätta ankomst än. —
Ser hon, smäktande och trogen,
bort mot ängen, bort mot skogen,
endast skuggor der sig röra,
flyktande igen.

Tårar skymma hennes blickar,
hjertat klappar, pulsen pickar,
tysta suckar smyga sakta
från dess läppar då och då.
Men förgäfves, — svaret dröjer;
hvad hon döljer, hvad hon röjer,
endast skälmska fläktar akta
flyktigt deruppå.

Håret fladdrar, spridt i vinden,
lätta flammor färga kinden,
hvita skuldror skälfva nakna
under daggens kulna regn.
Himlen mörknar, — tärnan fasar,
skurar smattra, stormen rasar.
Grymme, skall hon länge sakna
än ditt varma hägn?

Hvar minut ett hopp föröder,
och hon fryser och hon glöder,
nu ett rof för känslans lågor
och för nattens vindar nu.
Slöjans skygd är öfvergifvet,
ingen gördel fängslar lifvet,
fria svalla barmens vågor:
yngling, hvar är du?

Men han kommer. Jubla, tärna!
Lifligt, som en klarnad stjerna,
bröt han fram ur parkens galler,
och mot dig hans kosa sträcks. —
Redan står han säll vid målet,
sakta rasslar nyckelhålet,
fönstret sluts, gardinen faller,
matta lampan släcks.

Till min sparf.

Dig sköter jag, min lilla sparf, så gerna
och räknar väl ibland
med tårar i mitt öga hvarje kärna,
du plockar ur min hand.

Jag älskar dig, fastän din fjäderslöja
af ingen fägring ler.
Jag känner dig, fast ej din näbb kan röja
den ton, ditt inre ger.

Din skrud är mörk som natten, och din tunga
är stum och tyst som den.
Du kan ej glimma, och du kan ej sjunga,
du kan blott vara vän.

Dig kallar mången ful och undrar öfver,
att jag dig ega vill;
men du är öm och trogen, — hvad behöfver,
hvad fordrar jag väl till?

Då andra gäcka dina enkla kläder,
ser du på mig så huld,
och jag ej gåfve från din kropp en fjäder
för perlor och för guld.

De prisa siskans drillar, de behjerta
kanariens gälla röst; —
jag sökte blott en varelse, ett hjerta
att värma vid mitt bröst.

Ej kärleken vid ytans glitter dröjer,
ej mättas han deraf;
hans vällust är den tacksamhet, han höjer,
den sällhet, som han gaf.

När du i menlös glädje pickar stilla
den hand, du sitter på,
belönar du ej då min vård, du lilla,
är du ej vacker då?

Förtroligt skall jag söka att besälla
din lefnads snabba vår,
och när du dör, skall på din graf jag fälla
en blomma och en tår.

Begrafningen.

Tempeltornets dystra klockor hördes,
mot dess port en svartklädd skara rördes,
och en yngling, skördad ifrån våren,
buro de på båren.

Sakta sänktes slumrarn ned i mullen.
Fredligt rundades å nyo kullen,

och ett enkelt kors blef ställdt af sorgen
på den trygga borgen.

Nu, när lifvets sista gärd var slutad,
bröt det tysta tåget opp, — men lutad
mot en alm, som sig i nejden höjde,
qvar en flicka dröjde.

Och hon dröjde der, tills allt blef öde;
då till grafven gick hon, till den döde,
och en lilja, som hon bar i handen,
offrade åt sanden.

Och den trogna satt och gret på stället
än, när solen sjunkit bakom fjället
och den bleka, nattomhöljda stjernan
uppgick öfver tärnan.

Nästa morgon blef hon än der funnen,
men dess tårekälla var förrunnen,
och mot korset, som hon slöt med armen,
slog ej mera barmen.

Till Frigga.

Mig ej lockar din skatt, Afrikas gyllne flod!
Ej din perla jag sökt, strålande ocean!
Friggas hjerta mig lockar,
röjdt i tårade ögats dagg.

O, hur ringa för mig vore en gränslös verld,
med dess solar af guld, med dess demanters sken,
mot den verld, jag med henne
hänryckt gömmer i sluten famn!

Hvad af stoftet hon lånt, hvad hon af himlen har,
kan jag skilja det mer, än på vår sommarsky
hvad blott aftonen målar
eller morgonens blomsterhand?

Tanke svindlar och syn, när i dess blick jag ser,
liksom såge jag ned i ett omätligt djup,
tills jag spritter ur dvalan
vid en kyss af dess purpurmun.

Säg, hvar fostrades du, leende ängel, säg,
tills du sänkte dig ned och åt ditt rosentjäll
gaf gestalten af Frigga,
att försköna min vandring här?

Mulnar banan ibland, skjuter ett törne fram,
suckar anden en gång, tryckt af sin bojas ok,
o, hur saligt att ila
i den älskades armar då!

Jorden smeker min fot, ljuf som en vårvind, der,
lifvets fjättrande tyngd lätt som en bubbla känns,
och af svallande pulsar
vaggas själen till gudars ro.

Ungdomen.

Bland de makter, som på jorden trona,
bär blott vanskligheten säker krona;
döden kan ej störtas, kan ej skona,
och hans lie rostar ej.

Yngling, bäfvar du för härjarns spira,
o, så lär att stundens högtid fira!
Vet, en evighet af lif kan spira
i ett enda ögonblick.

Jord och himmel eges af minuten,
jord och himmel kan i den bli njuten,
hög och rik och gränslös, fast förfluten,
kan den bli hos minnet qvar.

Men ej tanken dock, af lagar bunden,
känslan är den makt, som adlar stunden,
känslan ensam skördar i sekunden
mer än tusen sekler sått.

Jubla, yngling! Gudalånet blommar
än i dina pulsars varma sommar;
än uti ditt hjertas helgedomar
lefver känslan stark och ung.

Men de flykta, men de domna sakta,
dessa stunder, som din sällhet vakta;

åldern nalkas, yngling, lär att akta
skänkerna af lifvets vår!

Njut, så länge än din majdag varar!
Ingen blomma höstens stormil sparar,
ingen blid, förtrolig sol förklarar
vinterns långa, kulna natt.

Hvarför skulle du i fåfäng möda
glädjens enda, korta dar föröda?
Hvarför med ditt friska hjertblod föda
slumpens och bekymrens nyck?

Kärleken dig manar; — hör du buden
af den späda, segerkrönta guden?
Ej blott tärnan famnar du i bruden,
alla verldar famnar du.

Rankan svajar, purpurdrufvan blöder,
glädje blott i hennes nejder glöder,
kungasalig vandrar tiggarn, bröder,
under rankans krona böjd.

Älska, yngling! — hjertats lågor svalkas;
drick! — en vinter utan drufvor nalkas;
lef och gläds och njut och le och skalkas!
Frost och domning följa se'n.

Den väntande.

Hur lång är vägen? — Kort för det friska sinnet,
men lång, ack, lång för det sjuka hjertats väntan
När skall hon komma, när skall den hulda sjunka
säll i min svallande famn?

Hit skall hon nalkas, valde hon än att nöta
på skogens sandiga stig den späda foten,
hit, om hon älskat böljan och djerf i jullen
klyfver den speglande våg.

Från uddens häll, i skygd af den krökta tallen,
vill jag en spanande blick i vexling sänka
på stigen än och än på det spegellugna
sundets bestrålade längd.

Här vill jag lyssna. — Tystnen, o sångarinnor
i skogens toppar, er sång begär jag icke;
nej, blott ett sakta ljud af ett årslag fjärran,
eller den älskades steg.

Förgäfves! Ej ett bud från den hulda stillar
mitt öras längtan; blott finkens drillar domna
i nejdens lugn, och stundom i ekos sköte
gökens melodiska suck.

Ser jag mot skogen, ser jag en hjord allenast
af rädda får, som i dam tillbaka vända;
ser jag längs böljan, — endast en skara måsar
glimmar i aftonens brand.

Men du, hvars ögas strålar på en gång famna
planetens segrande lopp, atomens dvala,
säg, förr'n du sjunker, glödande sol, hvar är hon?
Säg, hvar den älskade är!

Förgäfves! Lik en kung, från din höga bana
kringströr du håfvor, men hör ej barnens suckar;
åt mig, som tigger endast ett svar om henne,
skänker du strömmar af guld.

Hvem skall jag fråga? — Månne den muntra lärkan,
som nyss med bergade vingar sjönk ur molnet?
Hvad — eller höken, der han med spända segel
sköter sin luftiga jagt?

Ack, hvarje pulsslag ökar mitt qval, min saknad,
förrädiskt nära bedragna sinnen hoppet,
och hoppet åter blåser med falska läppar
låga i kärlekens glöd.

Ej svalkar aftondimman, ur viken stigen,
ej daggens yppiga skur mitt hjertas trånad,
ej nattens vind, som susande kring om klippan
smeker min kyliga lock.

Till hvila går naturen, allt mer förbreder
den tysta skuggan sitt täcke öfver jorden;
i hvarje blomma sväller en stilla brudsäng;
ensam försmäktar blott jag.

Färd från Åbo.

Re'n fladdrar seglet, jullen är lossad re'n,
i styret fattar ynglingens säkra hand,
och skön och rodnande i stäfven
sitter vid åran en landtlig tärna.

Ej tyngs den lilla vaggande båten mer
af mjölk och frukter; stäfvorna tömda stå,
och kram och högtidsdrägter gömmas
nu i den städade äppelkorgen.

Men aftonvinden lefver å nyo opp,
och Auras vimplar peka mot fjärden hän,
och seglet fylls, och afsked vinkas
glädtigt åt jullarnas mängd vid stranden.

Och nu, o stad, farväl, och ett långt farväl!
Snart skall jag mer ej skåda ditt stolta prål,
ej mera höra dina vagnars
dånande larm på de fulla torgen;

men vandra ostörd kring i en lugn natur
och se dess prakt, ej rubbad af menskohand,
och lyssna säll till bygdens tungor:
foglarna, eko och silfverbäcken.

Re'n öppnar mot oss fjärden en vidgad famn.
På afstånd ser jag stranden af Runsala,
der mellan sekelgamla ekar
nymferna vårda Choræi källa.

Frid med din aska, skald från mitt fosterland!
Som jag du ofta vaggat på Auras våg
och ofta, ofta längtat åter
hän till din dal och dess gröna vakter.

Men kosan styrs mot öster; — den långa sjön
står som en ändlös spegel för ögat fram,
och hvita såsom svaner klyfva
segel vid segel dess blanka yta.

Men solen sjunker, vindarna tystna af,
i skogen somna ljuden af foglarna;

blott här och der en bygdens tärna
lyfter sin åra och ler och sjunger.

Men lifvets glada dröm vid naturens barm
och hjertats längtan och tärnans blyga qval
och hoppets fröjd och minnets vällust
sväfva i tonernas famn kring sunden.

Det mörknar ej, det ljusnar ej, — härligt hvälfs
en natt af silfver, bytt mot en dag af guld,
kring jullen, der den sakta nalkas
fjärden, som klyfves af Lemos' udde.

Med fröjd och vemod ser jag de nejder nu,
der du, begråtne yngling, din lager bröt,
der, Ramsay, du kring skyddad fana
samlade flyende kämpar åter.

Med vemod, när jag tänker: du togs så ung
från hoppets sköna verld, från ditt kämpalif;
med fröjd dock, när jag tänker: hjelten
blödde för äran och fosterlandet.

Ännu med vördnad tycker sig skärens son
i skumma nätter skåda din vålnad der
och, allt som strandens granar susa,
höra din manande herskarstämma.

Så styrs bland lugna minnen vår glada färd,
tills Vapparns vida fjärd är tillryggalagd
och sundet med sitt tempel fjärran
bjuder oss in i sitt trånga sköte.

Der ser jag kullens grönskande björkar re'n,
min sällhets stumma vitnen, jag helsar er
och dig, o hydda, bygd på stranden,
ärnad åt mig för den korta sommarn.

Mottag mig nu och låt mig en vingad stund
bland sömn och drömmar bo i din stilla famn!
När första morgonstrålen glöder,
väntar mig Frigga på kullen redan.

Hvad jag är säll!

Hvad jag är säll! — I lifvets morgontimmar
kring hoppets blanka sjöar sväfvar jag,
lik seglaren, som i sin julle stimmar
på vikens spegellugn en sommardag;
hvart helst han ser, en löfprydd kulle skälfver,
en blomrik tafla tindrar för hans syn,
och strålfull himlen sig der ofvan hvälfver,
och strålfull ler den under vattnets bryn.

Hvad jag är säll! — Stå icke jordens länder,
en gränslös bana, öppen för min gång?
Har jag ej skatter nog i mina händer,
min stämda lyra och min glada sång?
Har jag ej språk, som talar till en annan,
om än bland söderns nakna barn jag gick;
det friska lugnet på den ljusa pannan
och kärlek i det fria ögats blick?

Hvad jag är säll! — I tusen former dansar
det sköna idealet kring min stig,
och äran står vid vägens slut med kransar
och vinkar leende och kallar mig.
Odödlighetens lugna sol förgyller
det mål, jag söker, trånande och varm,
och ingen låg, föraktlig tvekan fyller
min djerfva, stolta, ungdomsfriska barm.

Hvad jag är säll! — En trogen flicka delar
min ömhet, mina minnen och mitt hopp.
Fins någon fröjd, som i min lycka felar,
den söker jag i hennes armar opp.
För hennes blickars oskuldsfulla värma
uppblomstrar härligt mina känslors vår,
och såsom fjärlar hennes kyssar svärma
omkring det Eden, i mitt hjerta rår.

Hvad jag är säll! — När lifvets morgon viker,
står mig dock lyrans milda tröst igen.
Hvad jag är säll! — När äfven lyran sviker,
har jag kanske ett namn till tröst för den.

Men om af ryktets tunga jag förglömmes,
är mig likväl min hulda flicka qvar,
och om ock hon för mina blickar gömmes,
har jag dock minnet än af hvad jag var.

Mötet.

Hon stod vid hasselhäckens dörr,
den flicka, som jag älskar mest,
och hennes blick, så yster förr,
var nu med stilla vemod fäst
på tufvan, der förliden qväll
hon vid min sida satt så säll.

En tårbegjuten ros hon bar,
ett minne, som jag skänkte der.
Hon trodde, att jag fjärran var,
och jag var henne dock så när;
i närmsta buske gömd jag låg
och tårades och såg och såg.

Der stod en björk från fordomtid
och grönskade och växte fritt;
den bar min flickas namn, — bredvid
bar den i ljusa barken mitt.
Tätt till hvarann jag båda skar
en afton, då jag ensam var.

Det var så kärt för hennes hog
att se dem vara dag från dag. —
Nu stod hon suckande och såg
den flydda vännens kända drag
och skref en sorgsen vers dit ner
ur Ingborgs klagan af Tegnér.

Och jag blef tyst och gömd ändå
och lät min flicka plåga sig.
Det var så ljuft att tänka på
de qval, den hulda led för mig;
blott derför var jag otacksam
och skyndade ej genast fram.

Men fjäriln flög till blommans knopp,
och blomman gaf sin purpurmun,

och trasten sjöng i björkens topp,
och hennes make kom på stund;
då nämnde jag min flickas namn,
sprang opp och flög i hennes famn.

Till en flicka.

Flicka, säg hvad magiskt tvång det är,
som mig ständigt till ditt hjerta jagar!
Säg mig, hvarför längtar jag att der,
endast der, fördrömma mina dagar?

Hvarför är den sköna helgedom,
der naturen som prestinna dröjer,
för min blick så stel, så glädjetom,
om ej dig jag bland dess under röjer?

Såsom jag i stoftets bojor snärd,
såsom jag ett rof för ödets bölja,
är för mig du mera än en verld,
fast den minsta buske kan dig dölja.

Hulda, länge, innan dig jag såg,
var jag älskad, älskande tillbaka;
ofvan molnen, der mitt hemland låg,
egde jag förut en dyrkad maka.

Rikare var hennes barm än din,
hennes kyss var mera full att njuta;
vid som himlen var dess famn, och min
var dock ej för trång att henne sluta.

O, hur mönstrar jag ej mången gång
dessa minnen ifrån fadershuset!
Hvad jag älskat såsom fri en gång,
älskar jag ännu, fast smidd vid gruset.

Flicka, ej din tjusande gestalt,
färgen ej på dina rosenkinder,
nej, en kärlek till det stora allt
är den makt, som vid din famn mig binder.

Jord och himmel eger jag i dig,
kan i dig blott till mitt hjerta pressa;

undra derför ej, att du för mig
är så dyr, så dyr som båda dessa.

Den tillfrisknande.

O, låt mig sitta tyst på din bädd och skåda,
hur våren sakta spirar ur vinterns dvala
och purpursmyckad, blomsterbekransad åter
lofvar mig gladare dar.

Jag satt ej länge se'n vid din sida, flicka;
din hy var härjad då och ditt öga mulnadt,
och dödens blekhet låg som en dyster drifva
öfver ditt anlete bredd.

Nu har han flyktat. Leende strålar åter
mot mig din hulda blick som en klarnad majsol,
och på de blida kindernas värme svälla
rosor och liljor igen.

Och alla löjen, alla de små kariter,
som skrämda flögo undan den kulnes spira,
församlas åter, än kring din ljusa panna,
än kring din yppiga mun.

De täckas lekar vill jag en stund betrakta,
hur fjärillikt de hylla hvar nyfödd skönhet,
tills sjelf med fjärilns mod jag mig lifligt sänker
ned för att leka bland dem.

För hvarje tår, jag göt på din vinter, flicka,
skall då din vår mig skänka en vacker blomma;
för hvarje suck, din bleknade läpp mig kostat,
ger mig den friska en kyss.

Vaggsång för mitt hjerta.

Sof, oroliga hjerta, sof,
glöm hvad verlden har ljuft och ledt!
Intet hopp din frid förstöre,
inga drömmar din hvila!

Hvarför ser du mot dagen än?
Säg, hvad väntar du mer af den?
För de djupa sår kanhända
någon helande blomma?

Arma hjerta, slut ögat till!
Dagens rosor du pröfvat nog;
blott i sömnens dunkla lustgård
gror den stängel, dig läker.

Sof, som liljan! hon slumrar bort,
flyktigt bruten af höstens vind,
sof, som hinden, tyngd af pilar,
somnar in och förblöder!

Hvarför sörja förflutna dar?
Hvarför minnas, att sällt du var?
En gång måste våren vissna,
en gång glädjen, o hjerta!

Äfven du har din majdag sett;
Hvad, fast icke den evig blef?
Sök blott ej dess milda låga
än bland vintriga skuggor!

Mins du sällhetens stunder än?
Lunden grönskade, fogeln sjöng,
och ditt kärleksfulla tempel
var den doftande kullen.

Mins du famnen, som slöt dig der?
Mins du hjertat, som sökte dig?
Mins du än den kyssbetäckta
läppens domnande eder?

Då, när öga i öga såg,
känsla speglad i känsla låg,
då var tid att vaka, hjerta,
nu att slumra och glömma.

Sof, oroliga hjerta, sof,
glöm hvad verlden har ljuft och ledt!
Intet hopp din frid förstöre,
inga drömmar din hvila!

Barndomsminnen.

Jag mins en tid, jag mins den hvar minut,
då lifvets maj på mina kinder glödde
och i min späda barm en ros slog ut,
hvars fägring inga stormar än förödde.

Hur säll jag lefde i min oskuld då,
lik morgonstundens första fläkt i dalen!
Min fröjd var ren som ljuset i det blå,
och lätta såsom daggens perlor qvalen.

Då tycktes glädjen bo i hvar gestalt
och jorden le, liksom af änglar buren,
och vindens susning, bäckens sång och allt
var barn som jag och lekte med naturen.

Men snart du flydde, sköna barndomsvår,
att aldrig värma detta hjerta mera.
Ack, lundens fägring knoppas år från år,
men lifvets blomma en gång och ej flera.

Förgäfves, se'n dess purpur tynat af,
du vattnar hennes rot med tårefloder,
de bleka bladen söka blott en graf,
och stängeln sjunker mot sin kalla moder.

O, snart ju ila dessa stunder bort,
som offras här åt sträfvandet och hoppet.
Då menskans bana mättes ut så kort,
hvi skall dess glädje vissna under loppet?

Mot dig jag blickar, tid, som har förgått,
som seglarn på sin sörjda strand tillbaka.
Ack, le och njuta — det var barnets lott,
och ynglingens är strida och försaka.

Hvad är den verld, som ljusnar för mitt hopp.
den palm, hvarom min djerfva aning talar,
emot den hydda, der jag växte opp,
och kransarna uti min barndoms dalar!

Dock klagar icke jag. — Den fröjd, som var,
skall hjertats dufvobud ej återfinna.
Blott, ljufva minne af förflutna dar,
blif du min trogna följeslagarinna!

Kanske ännu vid vägens slut en vän
för den af bördor tyngde vandrarn ömmar;
kanske att ålderdomen ger igen
min forna frid och mina barndomsdrömmar.

När, böjd mot stafven i min matta hand,
jag ser det rum, der inga sorger agga,
då skall jag stappla nöjd till grafvens rand
som fordom mången afton till min vagga.

Vid en väns död.

Förgänglig var då den sälla lott
mig brydde;
lik vårdagsfläkten den smekte blott
och flydde.
Ack, ljuft jag drömde,

jag mig förglömde;
men snart kom den, som min glädje gömde
i grafven.

Hur kärt, hur ömt jag än nämner dig,
du flydda,
du hör mig ej, du ej öppnar mig
din hydda.
Min tår ej räcker,
min suck ej väcker
det bröst, som stoftet och natten täcker
i grafven.

Dock, ömma vän, fast för ödets slag
jag dignar,
min sorg är ljuf, och min smärta jag
välsignar;
ty du har vunnit
och friden hunnit:
det lugn, jag mist, du fördubbladt funnit
i grafven.

Ja, lycklig du, som din staf har fält
och somnat!
På jorden är blott det hjerta sällt,
som domnat.
Mot ödet, tiden,
mot stormen, striden,
hur lugn är hvilan, hur djup är friden
i grafven!

Sof, sälla ande, från flärden skild
och qvalen,
sof sött som daggen, om qvällen spild
i dalen;
tills gryningsstunden
bestrålar runden
och väcker slumrarn ur morgonblunden
i grafven.

Det frö till lif, som i menskan göms
af ljuset,
i mörkrets fjättrar ej evigt glöms
i gruset.
Hvad döden fäller,

han återställer,
och knoppen blott, hvarur blomman qväller,
är grafven.

Öfver ett sofvande barn.

Hur säll i vaggans famn du hvilar än,
hur obekant med villorna och flärden!
Din bädd — af modershand bereddes den,
din ro — af syskon från den högre verlden.

Som morgonlugnet kring en källas blå,
så frid din lefnads oskuldsbölja söfver;
ty tidens vinge slog ej än derpå,
och ödet gick ej än med storm deröfver.

Du ler: — o, röjdes dock en gång för mig
den bild, som leker i ditt slutna öga!
Det är ej jorden än, som tjusar dig,
det är ett minne från det fjärran höga.

Sof, späda barn! Hur ljuf är ej din lott,
med blommans lif att hjertats lif förena!
I dina blickar herske slummern blott,
och drömmens ängel i din barm allena!

På ett barns graf.

Hvem mätte ut din strid så kort,
säg, späda barn, som slumrat bort
från jordens fröjd och smärta?
Dess vår du endast skåda fick,
dock bodde tårar i din blick
och oro i ditt hjerta.
Nu är ditt lugn dig återställdt,
nu sofver du så djupt, så sällt,
som under snö och ilar
den fallna blomman hvilar.

Den lott är ljuf, den seger skön,
att re'n till dagens fulla lön

för morgonväkten fällas.
Ack, mången gick i sorgens dal,
som såg det gry, betryckt af qval,
och fridlös såg det qvällas,
men kom ej såsom du likväl
med ren och obefläckad själ,
vid Herrens vink, ur qvalmen
till skuggan och till palmen.

Lif och död.

Lifvets ängel satt på skaparns högra arm,
nedanför låg jorden i sin barndom än,
och den Högste såg ifrån sin höjd med harm
re'n den första synd, som växte opp på den.

Flyg, så sade Gud till lifvets ängel då,
straffande till jordens skuldbehöljda dal!
Ingen fröjd skall evigt blomma mer derpå,
intet väsen fly förgänglighetens qval.

Och Guds sändebud flög ned till syndens land,
svingande sin lie, som hans herre bjöd,
och när stoftets son såg spåren af hans hand,
nämnde han förskräckt den ljusa ängeln *Död.*

Och den höge skördarn skonar ej. — Hans glaf
krossar örtens ringhet, krossar ekens prakt.
Hög och låg och rik och fattig, kung och slaf,
alla bäfva för hans allvar, för hans makt.

Men utaf de offer, som han fäller här,
samlar han det ädla, som låg gömdt i dem,
skiljer det från grusets smitta blott och bär
allt försonadt åter till sin Gud, sitt hem.

Till den ålderstigne.

Sörjer du en tid, som är förfluten,
ädle gamle, der du, tyst och sluten,

skrider fram i ålderns kulna dal?
Tänker du med saknad på de stunder,
då du närde känslans rika under
och den ungdomsvarma pulsen svälde
än af salighet och än af qval?

Ingen vällust spirar på din bana;
kärlekens och ärans djerfva fana
svajar fjärran från din öde stig;
nöjets blida, balsamfylda fläktar,
flickans rosor och pokalens nektar
lifva sjuklingen och lifva slafven,
ack, men lifva icke mera dig.

Löna dig för mödorna och striden
dessa lemmar, stämplade af tiden,
denna längtan, som sitt mål ej hann?
Eller gömmer det förödda tjället
någon njutning, någon skatt i stället
för den glädje, som kom in med våren
och som gäckande med den försvann?

Ja, i djupet af ditt inre väcktes
för hvar trånad, som af tiden släcktes,
högre nöjen, renare begär.
Ack, vi skåda blott din yttre slöja,
blott de fåror, som din panna plöja,
icke fridens ängel i ditt hjerta,
ej det Eden, som han skapat der.

Se, när dagens purpurlågor glimma,
tjusar än en guldbestrålad dimma,
än en blomma, i sin knoppning röjd.
Först när solens milda flamma bergas,
flyr det bländsken, hvaraf gruset färgas,
och i oförgänglig skönhet tindrar
då det stjernbeströdda fästets höjd.

Så, när ålderns långa afton skymmer,
flykta själens jordiska bekymmer,
och dess himmel går förklarad opp.
Är det svårt att lifvets dag försaka,
kan du önska dig dess glans tillbaka,
då din qväll är ljus som stjernerymden
och omätligt såsom den ditt hopp?

Allt, hvad fordom du som ljufvast tänkte,
allt, hvad sträfvandet och lyckan skänkte,
står ett bleknadt intet för din syn,
som för vandraren på Alpens höjder
dalens dofter, fjärilar och fröjder,
när han fjällets fria hjessa hunnit
och af eter svalkas ofvan skyn.

O, hvad är den sällhet, här vi söke?
Blott ett blomstersmyckadt troll, ett spöke,
ur sin natt af fantasin befaldt.
Trånfull sträckes famnen till dess möte,
jublande vi sjunka i dess sköte,
men som rök omsluter oss fantomet,
fridlöst, mulnadt, gycklande och kallt.

Lycklig du, som flärden mer ej dårar;
lögnerna af jordens falska vårar
har du lärt att fatta med förakt.
Inga skiften nå ditt trygga läger,
hvad du hoppas, hvad du sökt och eger,
fostras ej i dödlighetens parker
och förvissnar ej med deras prakt.

Skygd mot villorna och mot passionen
och ett minne, huldt som harpotonen,
och en graf, som vinkar och som ler,
och en röst, som bakom grafven talar,
kallar, bjuder, tröstar och hugsvalar:
der den sällhet, som du eftertraktar
och som ålderns stilla bana ter.

Hell dig! Undan stormarna och åren,
hög och segrande i silfverhåren,
vandrar du mot evighetens rand,
seglarn lik, som, re'n af lugnet vaggad,
ser på afstånd oceanen fradgad
och med glädjens hvita vimpel helsar
stränderna utaf sitt fosterland.

Barden.

I dalens famn förflöt hans barndomstid,
hans lif var lugnt som källan vid hans hydda.

Hvar nyfödd dag kom rik af hopp och frid,
och ingen oro tog han från den flydda.

Han sjelf ej drömde om sin framtid än,
och ingen anade hans kall med åren.
Hans verld var trång; dock storhet fans i den,
och skönhet väcktes äfven der af våren.

Och obekant och sluten i sig sjelf,
men med en jättelik natur förtrogen,
han lärde kraftens språk af bygdens elf
och saknadens af bäckarna och skogen.

Der såg han klippan trygg bland stormar stå,
en bild af mannens mod, en bild af hjelten,
der lyste qvinnans själ ur himlens blå,
och kärlek slog i blommor ut på fälten.

Så ammades han opp, hans hog blef stor,
hans barm bekant med fröjderna och qvalen;
han tog farväl af hydda och af mor
och gick med lyrans skatt ur barndomsdalen.

Och genom verlden drog han med sin sång,
till hvarje slott, till hvarje koja bjuden.
Han sjöng, — och slafvar glömde bojans tvång,
och kungapannor klarnade vid ljuden.

Och stod han hög i borgens rund ibland,
förmälande en djerf bedrift med tonen,
då lyste drottens blick som stjernans brand,
och riddarsköldar dånade kring tronen.

Och tärnan satt och hörde på hans röst
med ögon, på den stolta skaran vända,
och hennes kind blef röd, och hennes bröst
bestormades af känslor, förr ej kända.

Så sjöng, så lefde han i lifvets vår,
och så i lifvets sköna sommarstunder,
tills tiden kom med vinter till hans hår,
och åldern blekte kindens ros derunder.

Då gick han åter till sitt hem och tog
ännu en gång sin lyra der i handen

och grep ett djupt ackord på den — och dog
och gaf åt andens fosterbygder anden.

Nu grusas vården öfver bardens graf,
i sekler re'n hans aska bott der inne;
men sången flyger öfver land och haf,
och hjertan glöda vid den ädles minne.

Till trånaden.

För jordens gudar höjer jag ej sången;
jag bringar offret af min lyras röst
åt trånaden, åt den förgråtne fången,
som gömd och okänd ammas i mitt bröst.

Der, mellan lifvets sorger, bor den höga
med dunkla forntidsminnen i sin barm,
och tårar svälla i hans mulna öga,
och tomhet famnas af hans sträckta arm.

O, hvarför kan jag ej hans dar besälla,
ej finna svalka för hans hjertas brand!
Hvad vinge bär mig opp till ljusets källa
och ger åt främlingen ett fosterland?

Ack! evighetens håfvor blott försona
den stoltes qvalfullt lågande begär,
och såsom konungen sin stela krona,
föraktar ängeln hvarje njutning här.

Och derför ser han, hvar gång östern randas,
med tårar opp mot en förhatad dag,
och derför mäter han hvar stund, jag andas,
och räknar dyster hvarje hjertats slag.

Haf tålamod, du gäst från högre trakter!
Din pröfvotid är hård, men icke lång:
det blir en natt, som söfver dina vakter
och för dig sakta ur din bojas tvång.

Snart skall du sjelf befriad lyfta vingen
och fly från jorden, en förklarad hamn,

och ofvan stjernorna och ofvan tingen
din himmel nå i fosterlandets famn.

Tjensteflickan.

Om re'n vid helga klockors ljud
jag stode i min högtidsskrud
och såge natt och dimmor fly
och söndan's sköna morgon gry!

Förbi är veckans möda då;
till ottesången får jag gå
och träffa nära kyrkan den,
som saknat veckan ut sin vän.

Han står väl då på förhand re'n
på kyrkobackens brant allen
och blickar öfver träskets längd
på slädarnas och folkets mängd.

Och jag är den, som eftersöks,
och tåget nalkas, skaran öks,
och plötsligt syns jag deribland
och räcker honom gladt min hand.

Nu, muntra syrsa, sjung din sång,
tills pertan brunnit ut en gång
och jag får gå till sängs igen
och drömma om mitt hjertas vän.

Jag sitter här och spinner nu,
och rullen är ej half ännu;
och Gud vet, när jag spunnit ut
och när den långa qvälln tar slut!

Bondgossen.

Jag huggit, tills min kraft förgått,
och hugger om igen,
och yxans stål är hvasst och godt,
men furan står dock än.

Min arm var en gång tung och stark;
nu är den mer ej så,
se'n vintern om jag ätit bark
och druckit vatten på.

I fall min tjenst jag bytte om
och bättre för mig såg,
jag kanske till en herre kom,
som hade bröd af råg.

Kanske i närmsta stad jag fann
en lön för tro och flit. —
Jag tänker ofta så och kan
dock icke längta dit.

Står fjället der med löfprydd topp
och ser i sjön sin bild?
Går solen der så härlig opp,
och går den ner så mild?

Fins der en dal, som blomdoft strör,
en mo, som tallar bär?
Och hon, hvars vallhorn nu jag hör,
skall hon väl finnas der?

Förbi far molnet utan skygd,
till vindens tidsfördrif; —
och utan vän och fosterbygd
hvad är ett menskolif?

Kanske att Gud hör folkets röst
och lindrar landets nöd;
kanske en bättre skörd i höst
oss ger ett bättre bröd!

Roddaren.

Sjung, arma gosse, sjung!
Din rodd blir annars tung,
din hand vid åran domnar snart,
och hvem skall se'n ge båten fart?

En våg ej rör sig mer,
af sol och dag jag ser
en strimma blott vid vesterns bryn,
och mörk i fjärdens djup är skyn.

Säg, arma gosse, säg:
hvart skyndar nu din väg,
allena, sträfvande och trött,
då natten sjelf har somnat sött?

Är det en fogeltropp,
du skrämt vid stranden opp,
är det en lom, är det en and,
du jagar nu från strand till strand?

Du, som från skog och fjäll
mig frågat mången qväll,
mig frågat förr, mig frågar än,
hör, eko, hör mitt svar igen:

Jag ingen fogeltropp
har skrämt vid stranden opp,
det är ej lom, det är ej and,
jag jagar nu från strand till strand;

min tanke jagar jag:
hvart enda åretag,
hur lätt det är, hur svagt det är,
mig närmre till min tanke bär.

Der röken stiger opp
mot klippans blåa topp,
der hyddan syns vid träskets slut,
dit har min tanke rymt förut.

Der skall jag finna den,
förr'n det blir dag igen,
när båten hunnit strand och hamn,
och jag min trogna flickas famn.

Taltrasten.

Det är så lätt man rörs och andas re'n;
ej mer en brännhet sol, med stupadt sken!
Af sommardagen fins ej öfrigt mer
än vesterns glans, som genom lunden ser,
och vindens fläkt, som, redan matt och sval,
skall domna snart på blomstren i vår dal.

Blott du, den silfverklara qvällens vän,
o, taltrast, bryter nejdens tystnad än.
År dagen eldig och är natten ljuf,
af båda diktens färger lånar du
och målar i en oförgänglig sång
din trohets högtid såsom våren lång.

Du har som jag en vän att tolka för
den fröjd, det qval, ditt veka hjerta rör.
Har jag som du en stämmas välljud fått,
ett språk så innerligt, så lätt förstådt?
O, kan jag säga, hur jag älskar nu,
och kan jag en gång älska ömt som du!

Lycksalig den, som vid naturens bröst
från henne hämtar kärlek, ord och röst,
som, irrande, sitt modersmål ej glömt!
Han drömmer blott och säger, hvad han drömt,
men medvetslös och utan reglers tvång,
han drömmer vishet och han talar sång.

Jag vill dig höra, skald, vid skogens bryn,
tills sista purpurn flytt från aftonskyn
och nattens fackla tändt sitt bleka sken.
Vid hyddan möts jag af min flicka se'n,
och skall jag tolka, hur jag dig förstått,
ej ord jag brukar, utan kyssar blott.

Jägargossen.

På marken vistas fogeln blott,
och löfven skymma än;
jag har ej gjort ett enda skott,
och det blir qväll igen.

Om vintern komme hit en gång
med drifvor i sitt fjät,
jag såge bättre ripans gång,
och orren hölle trä't.

Om luften ville blifva sval
och löfven falla se'n,
jag såg kanske i nästa dal
en flock af järpar re'n.

Dock snart skall ripans spår sig te
och järpens skygd förgå;
men den, som helst jag ville se,
skall jag ej se ändå.

Jag blickar här, — hon blickar der,
men ack, vi mötas ej!
Jag kunde stå, der blicken är,
och såge henne ej.

Emellan oss är sjö, är fjäll,
är mo med furu på,
emellan oss är dag och qväll
och kanske natt också.

Morgonen.

Solen några purpurdroppar
re'n på österns skyar stänkt,
och på buskar, blad och knoppar
daggens perleskur sig sänkt.

Skogens alla foglar svinga
jublande från topp till topp,
tusen glädjeljud förklinga,
tusen stämmas åter opp.

Fjärden krusas, böljan randas,
lunden rörs af fläkt på fläkt,
lif och blomsterdofter blandas
i hvar enda andedrägt.

Ångel från det fjärran höga,
hvarje väsens blida vän,
gryning, har ett mulnadt öga
mött din ljusa anblick än?

Skingrad är bekymrens dimma,
tankens dystra moln förgått;
dagen i sin barndomstimma
älskar barndomskänslor blott.

Ingen lider, ingen saknar,
allt är glädje, frid och hopp.
Med naturens morgon vaknar
hvarje hjertas morgon opp.

Kyssen.

Jag kysser dig och ledsnar ej,
och skall jag nå'nsin ledsna? Nej!
Nu, goda flicka, svara mig,
hvad sällhet kyssen skänker dig!

Du älskar den så väl som jag:
nu säg, hvad utgör dess behag?
Jag frågar nu, jag frågte nyss
och får till svar blott kyss på kyss.

Om i min läpp man honing gömt,
du kysste den ej mera ömt;
om galla vore stänkt derpå,
du kysste lika ömt ändå.

Se till, hvad förebär du väl,
om någon frågar efter skäl,
om någon oblygt kommer nu
och frågar: Hvarför kysses du?

Och folket dömmer strängt, min vän,
hvad skall det säga då om den,
som annat ej än kyssa gör
och sjelf ej en gång vet hvarför?

För min del jag ej hittat på,
hvad godt i kyssen finnas må;
men jag vill dö, om jag en stund
skall stängas från din purpurmun.

Den ångrande.

Göm, poppelskugga, i ditt trogna sköte
de ord, han sade vid vårt sista möte!
Hans djerfva bön, hans vrede och hans oro
för mig, för tystnaden och dig blott voro.

Ty solen sjunkit redan från det höga,
och ingen stjerna öppnat än sitt öga,
och ingen vaken vind fans mer i nejden,
när om min afskedskyss han tände fejden.

För dig blott kan jag yppa, hvad jag kände,
hur hvarje suck, hvar tår, han göt, mig brände,
hur gladt jag honom tusen kyssar unnat,
om flickan vågat ge och blygseln kunnat.

Säg honom du, om någon gång han nalkas
att drömma bort en stund hos dig och svalkas,
säg honom då, i fall ett språk du eger,
de tysta ord, jag nu med bäfvan säger:

»Glöm, goda gosse, hvad dig kränkt och smärtat!
Den köld, hon hycklar, är dock långt från hjertat.
Förtörnas ej, fast henne hård du tycker,
och tröttna ej vid hennes blyga nycker!»

Det var då.

Högre mot sanden
svallar den vreda sjön,
björken på stranden
susar ej mera grön;
marken är stel af snön.

Du, som med våren
flydde från dal och vän,
bragte dig tåren
blott för en stund igen,
ville jag säga än:

»Skåda kring runden,
flicka, en gång ännu!
Mins du, hur lunden
fordom var grön och ljuf?
Se, hvad den blifvit nu!»

Se'n, då hon flydde,
skulle hon säga så:
»Skönare grydde
ynglingens kind också,
men det var då, — ja, då!»

Sjömansflickan.

Vinden blåser opp i hast,
segel fylla stång och mast,
skeppet styr till fjärran länder,
Gud vet, när det återvänder!

Du, som far der, eger du
någon blick för mig ännu?
O, jag såg dig än, kanhända,
om min gråt blott toge ända.

Vore jag, hvad fogeln är,
vingad såsom måsen der,
följde jag dig glad på färden
till den obekanta verlden!

Kom beständigt, dit du kom,
vände, när du vände om,
spelte med min lätta vinge
och din blick i flygten finge.

Men den arma flickans lott
är att fläkta afsked blott
med en tårfull duk i handen,
vinglös lemnad qvar på stranden.

Långt ifrån att följa få,
måste jag tillbaka gå,
innan qvällen komma hunnit,
innan seglet än försvunnit;

måste jaga ur mitt bröst
saknaden, som är min tröst,
torka väl från kinden tåren,
att min mor ej märker spåren.

Helsningen.

Fästet klarnar opp, den dunkla skuren
lemnar rum för aftonsolens sken,
och på fjärden, af en svallsjö buren,
vaggas dagens storm och sofver re'n.

Hon, som saknat mig på många dagar,
ser ej än min julle styra dit.
Kanske står hon nu vid sjön och klagar
och med tåradt öga blickar hit.

Ej ett vindkast fyller dock mitt segel,
och det vill ej skrida, om jag ror,
och så långt, långt bortom fjärdens spegel
skymtar udden, der den hulda bor.

Svala, du, som rör så gerna vingen,
med ett tröstens bud till henne flyg!

på dess skuldra sitt och, sedd af ingen,
dessa ord i hennes öra smyg:

Goda flicka, om din vän du saknar,
hör hans trogna helsning genom mig!
Nästa morgon, endast vinden vaknar,
lossar han sin båt och söker dig.

Lång är vägen, och han sjelf behöfver
vindens hjelp att klyfva fjärd och sund;
men, hur lugnt det är, som jag deröfver
sväfvar lätt hans tanke hvarje stund.

Några fogelljud i skogen väckta,
blott en källas sus bland strandens fjäll,
blott en myggsvärms lätta vingslag fläkta
den med blixtens snabbhet till ditt tjäll.

Akta, då är guden nära!

Sköna flicka, yra flicka,
vänta några vårar bara,
och du skall så fritt ej blicka,
och du skall så yr ej vara.

Fjorton år blott glädje amma,
femton år och sexton stunda,
guden kommer med sin flamma,
och det blir helt annorlunda.

Blott en gnista af hans låga
tusen sorgsna tankar föder;
blott en fläkt ifrån hans båga,
och det friska hjertat blöder.

Lugnet störes, glädjen smittas,
inga fröjder lyda valet,
och i ögats spegel hittas,
mellan hopp och löjen, qvalet.

Flicka, än mot pilens smärta
ingen sorgfull vakt behöfves;
guden nalkas ej ett hjerta,
medan än dess aning söfves.

Men när friden byts i saknad,
saknan i begär, som tära,
akta, då är slumrarn vaknad,
akta, då är guden nära!

Serenad.

Re'n släckt är lampan i min flickas kammar,
ett blekrödt månsken blott på rutan flammar,
och genom slöjan, fäst för den, jag ser
den skönas bild ej mer.

Snart skall hon bäddens trygga fristad hinna,
se'n, blyga Cynthia, blif min spejarinna
och yppa vänligt, hvad du skåda fått,
för mig och natten blott!

Om med en blick, der himlen strålar åter,
hon sammanknyter händerna och gråter
och talar ord, som blott en ängel hör,
sin aftonbön hon gör.

Men om den höljda barmen rörs och bäfvar,
ett leende på rosenläppen sväfvar
och kindens låga sakta tänder sig,
då drömmer hon om mig!

Förställningen.

Alla känna fröjd och smärta,
fast ej alla det förklara;
hvarje flicka har ett hjerta,
fast hon låtsar utan vara.

För de nöjen, gudar skicka,
kan sig ingen dödlig akta;
kyssar älskar hvarje flicka,
fast hon låtsar dem förakta.

Yngling, älska, brinn och låga,
och med köld skall du belönas,
men ett liknöjdt steg blott våga,
och ditt qval skall bli din skönas;

och dess fåfängt dolda smärta
skall i min, i röst förklara:
»Hvarje flicka har ett hjerta,
fast hon låtsar utan vara»!

Fordra tusen kyssar, — alla
skall med hyckladt tvång hon unna;
fordra ingen, — och den kalla
skall ej en försaka kunna,

skall ur tårar ofta blicka,
skall i suckar hviska sakta:
»Kyssar älskar hvarje flicka,
fast hon låtsar dem förakta.»

Fjäriln och rosen.

Rosen lutar, blek om kinden,
hennes tid är all.
Fjäriln domnar under vinden,
under skurens svall.
När skall fjäriln få tillbaka
sina lekar och sin maka?
När förlåter
dvalan åter
rosens matta ögonlock?

Barn af sommarn, lefde båda
lyckliga som den.
Inga skiften, ingen våda
störde glädjen än.
Af hvarandras kyssar sälla,
utan skuld att vedergälla,
utan oro
båda voro,
och de måste störas dock!

Hur de dröja, hur de bida,
aldrig väckas de.
Kärleken vid vårens sida
kan ej lif dem ge.
Men på kullen, der de bergas,
nya, sköna rosor färgas,
och i doftet
öfver stoftet
svärmar nya fjärlars flock.

Fogelfängarn.

Jag vandrar fram på skogens ban
och blickar upp i tall och gran,
och ofta nog jag foglar ser,
men ingen flyger ner.

Och hvar och en tycks fly den stråt,
der jag har utsatt mitt försåt,
och lika tomhändt, som jag kom,
jag måste vända om.

Jag borde se med sorg och ångst
på min bedragna fogelfångst,
men huru fel det än må slå,
är jag förnöjd ändå.

Jag har en snara qvar till slut,
som aldrig lemnats tom förut,
dit fogeln lika gerna går,
som jag den samma får.

Och när jag kommer hem igen:
jag gillrar än i afton den:
och flicka lyder fogelns namn,
och snaran är min famn.

Till aftonstjernan.

Stjerna, qvällens dotter, du,
säg mig, hvad du skådar nu?
Ser du från din trygga borg
mer af glädje eller sorg?

Kanske på ett stormigt haf
seglarn nu från böljans graf
än med fruktan, än med hopp
blickar mot din ledning opp.

Kanske i en bortglömd dal,
ensamt lemnadt med sitt qval,
söker nu ett krossadt bröst
i ditt milda öga tröst.

Kanske att på dig som bäst
någon trogen flicka fäst
sina blickar och begär
att sin älsklings möta der. —

Ser du seglarns kosa störd,
låt den bli till rätta förd!
Ser du sorgen, qvald och glömd,
håll din ljusa tröst ej gömd!

Men om du min flicka ser,
sänd en vänlig stråle ner,
se'n du skrifvit i dess sken,
att jag väntar länge se'n.

Den döende.

Den långa natten gått till ända snart:
blir icke hvalfvet redan ljust och klart,
och får ej träskets snö ett högre sken?
Var det ej orrens rop, som hördes re'n?

När morgonsolen glöder inom kort
och snön på taket börjar smälta bort,
och droppe efter droppe re'n jag ser
förbi den öppna gluggen falla ner,

och syrsan tystnat inne, och jag hör
den muntra sparfven qvittra utanför,
då hållen mig en annan säng beredd,
en kärfve halm, på stugans trappa bredd;

ty jag vill ledas dit och hvila der
och se, hur skön och glad naturen är,
och fröjdas än en gång åt land och sjö
och se'n i våren, der jag lefvat, dö.

Ynglingen.

Vind, som mig smeker och lemnar,
säg, hvart din kosa du ämnar,
skyndande flyktig och snar,
säg mig, hvar hamnar du, — hvar?

Bölja, som gungar min julle,
skulle jag följa dig, — skulle
årorna lyda ditt drag,
svara, hvar hamnade jag?

Tankar, otaliga tankar,
sägen, hvar kasten i ankar?
Barn af en ädlare verld,
ges det ett mål för er färd?

Till en ros.

Slumrarinna i den slutna knoppen,
vakna snart och gläd din fosterdal,
mött af fjärilns kyss och smekt af droppen,
som från himlen faller mild och sval.

Skynda, skynda! Allt, af stunden gifvet,
varar blott, så länge stunden rår.
Skynda, skynda! Glädjen är som lifvet,
lifvet åter som en flyktig vår.

Älska, njut och låga, sköna blomma,
vecklad ut i fägring mer och mer!
Innan hösten må en ängel komma,
som dig bryter och åt himlen ger.

Den sköna.

Allt är godt, hvad jag vill göra,
allt är lätt, hvad jag begär,
alla hviska i mitt öra,
hurn skön jag är.

En berömmer ögats låga,
växten en, en annan hyn; —
får jag ej min spegel fråga
eller tro min syn?

Tittar jag i spegeln bara,
ser jag sjelf dock mycket mer,
än min hela friarskara
på en afton ser.

Ljuft det vore att berömmas,
fast berömmet är en vind,
skulle ej mitt hjerta glömmas
för min vackra kind.

Men för den blott ord man eger,
blott för den är känslan gjord:
ingen till mitt hjerta säger
ett förtroligt ord.

Vid en källa.

Jag sitter, källa, vid din rand
och ser på molnens tåg,
hur, ledda af en osedd hand,
de vexla i din våg.

Der kom en sky, den log så röd,
som rosenknoppen ler.
Farväl! Hur snart farväl den bjöd,
för att ej komma mer.

Dock, der en annan mera klar
och strålande igen!
Ack, lika flyktig, lika snar,
försvinner äfven den.

Nu åter en! — Den vill ej fly,
den vandrar tungt sin stig,
men, källa, mörk är denna sky,
och den förmörkar dig.

Jag tänker, när jag ser dig så,
uppå min egen själ:
hur mången gyllne sky också
har bjudit den farväl!

Hur mången, tung och dyster spred
sin djupa natt i den
och kom så hastigt, ack, men skred
så långsamt bort igen!

Men hur de kommit, hur de gått,
jag känt dem ganska väl:
de varit tomma skyar blott
i spegeln af min själ.

Och spegelns ljus och mörker skall
likväl af dem bero! —
O källa, när blir leken all,
när får din bölja ro?

Den sjuttonåriga.

Jag vet ej, hvad jag hoppas,
och hoppas likafullt;
mitt hjerta käns så ödsligt,
och är ändå så fullt.
Hvart syftar denna oro,
som ej ett mål kan nå?
Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?

Vid sömmen hela dagen
jag sitter som en träl.
Jag tycks arbeta flitigt,
det lider ej likväl.
Mot handen sjunker pannan,
och nålen glömmes då.
Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?

Jag mente: våren kommer,
naturens drägt blir ny;
då skall min håg förändras
och mitt bekymmer fly.
Och våren kom och sommarn,
jag blef mig lik ändå.
Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?

Jag älskar ej som fordom
min sköna nejds behag.
Ju mera dagen klarnar,
dess mera mulnar jag.
Hur skall min oro skingras,
och när min sorg förgå?
Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?

O, den, som finge hvila
i dödens lugna bo!
Kanske att blott i grafven
ett hjerta finner ro.
Men dock, hur tungt att redan
från sol och vänner gå!
Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?

Hämnden.

Skönt i loppet strålar bäcken,
än af silfver, än af guld,
och i sommarhettan häcken
står med matta rosor full.

Bäckens svala bölja lockat
alla nejdens flickor dit,
och der häckens löf sig skoc-
kat,
ler en gosse, gömd med flit.

Intet öga märker faran,
ingen tunga binds af den,
och åt löjet skattar skaran
tusen yra offer än.

»Tänk, om någon skulle höra
våra lekar och vårt glam!» —
»Tänk, om häcken hade öra»,
svarar gossen och står fram.

»Han skall fångas, han skall
jagas!»
Och han jagas, förr'n han rymt.
»Han skall bindas, han skall agas!»
Och han binds och agas grymt.

Gissa, hvaraf bojan gjordes!
Bojan gjord af blommor var.
Gissa, hvari straffet spordes!
I en kyss af en och hvar.

Blommans lott.

Bland sommardagens barn en ros jag såg
i första stunden af dess blomningstid.
Med purprad kind i knoppens famn hon låg
och drömde blott sin oskuld och sin frid.

»Du sköna blomma, vakna, blicka opp
och lär att lifvets bästa lott förstå!»
Så sade, fladdrande kring blad och knopp,
den yra, guldbestänkta fjäriln då.

»Se, mörkt och fattigt är ditt trånga hus,
och utan njutning slår ditt hjerta der;
här lefver glädjen, glöder dagens ljus,
och kärleken och kyssen vänta här.»

Af talet rördes lilla blommans själ;
sin mun hon bjöd åt smickrarn innan kort,
och fjäriln kysste, hviskade farväl
och flög till nya rosenknoppar bort.

Hvem styrde hit din väg?

Långt bortom fjärdens våg,
långt bortom fjällets topp
du ensam dagen såg
och växte ensam opp.

Jag saknade ej dig,
jag sökte ej din stråt,
jag visste ej en stig,
som skulle ledt ditåt.

Jag kände ej din far,
jag kände ej din mor,
jag såg ej, hvar du var,
jag såg ej, hvart du for.

Liksom den bäck, der rann,
för den, som rinner här,
vi voro för hvarann,
så länge du var der;

två plantor, mellan dem
en äng i blomning står;
två foglar, som fått hem
i skilda lundars snår.

O, andra nejders son,
hvi flög du dädan, säg?
O, fogel långt ifrån,
hvem styrde hit din väg?

Till hjertat, som var kallt,
säg, hur du lågor bar!
Hur kunde du bli allt
för den, du intet var?

Bruden.

Om jag såg dig, om jag såg dig redan
styra framom uddens björkar der,
såg ett segel först och kände sedan
purpurduken, som din flagga är!

Och du kom med några glada rader,
af din syster skrifna, när du for,
och du kom med »ja» ifrån din fader
och en moderskyss ifrån din mor!

Hvarför skjuta opp vår lycka? Åren
hinna väl med guld och håfvor än.
Kärleken har blommans art, och våren,
endast våren, är en tid för den.

Skyndom! Ljus är kullen, grön är dalen,
der, som fogelns sällhet, vår kan gro.
Fast i toppen af den brända alen,
skulle jag med dig lycksalig bo.

Saknaden.

I skogen fins ej mer en gren,
som löf och fägring bär.
Förbi är sommarn länge se'n,
och endast vintern här.

Ja, ute ser jag vinter blott
och inne likaså,
och om till verldens slut jag gått,
jag såge den ändå.

Blef lunden grön, blef nejden varm,
blef dagen ljus och klar,
låg kölden i min egen barm
dock lika ödslig qvar.

O du, mitt ögas fröjd och vår,
jag dig ej återser.
O du, mitt hjertas sol, du går
ej upp ur grafven mer.

Min själ var din, min känsla din,
ditt lif var lif för mig.
Jag har blott saknan qvar som min,
det andra for med dig.

Mitt bästa är att tyst vid hälln
få minnas flydda dar,
då brasan brinner ned och qvälln
ej flere slöjder har.

Vårvisa.

De komma, de komma,
de vingade skaror, som flytt,
till lundar, som blomma,
till sjöar, som ljummas på nytt.

Der stormarna ilat,
hörs sången melodisk och ljuf,
der drifvan har hvilat,
bor glädjen och skönheten nu.

Blott kärleken fäster
en flykting från skyarnas rand,
och himmelens gäster
besöka blott leende land.

Mitt hjerta skall blomma,
min känsla skall ljummas på nytt:
kanhända de komma,
de vingade änglar, som flytt.

Till lyckan.

Lycka, leende gudinna,
född att göra stunden ljuf,
ej som jordens herskarinna
af min lyra helsas du.
Utan makt och utan krona,
utan segrar, utan brott
vill du endast mildt försona
menskan här med grusets lott.

Hell dig! Intet hjerta blöder
under vården af din hand.
Bröder leder du till bröder
öfver öknar, fjällar, land,
fläktar vind i längtans segel,
lönar varma hjertans tro
och, fast skugglikt, i din spegel
visar högre verldars ro.

Hvarför skall du trolös kallas,
om nå'n gång du svek också?
Kunde blott du vara allas,
säkert glömdes ingen då.
Nu, hur ville du förena
allt, som brustit i sitt fall?
Öfvergifvas skall den ena,
om den andra gynnas skall.

Ljusets lott och fridens gåfva,
glädjen, hoppet, kärleken,
allt, hvad lifvet bäst kan lofva,
egde jag och eger än.
Dig blott har jag sett försvinna,
hvarje gång jag sökt dig nå;
milda, svaga stoftgudinna,
le en gång mot mig också!

Hjertats morgon.

Mörker rådde i mitt sinne,
kallt mitt arma hjerta kändes,
innan kärleken der inne
af en vänlig ängel tändes.

Ser du solen efter natten
strålande på fästet tåga,
dimmor skingras, land och vatten
i ett helgonskimmer låga,

ser du bilden af mitt hjerta:
så dess första morgon grydde,
så med fruktan, tomhet, smärta
skuggan från dess verldar flydde.

Sol, som lifvets natt förjagar,
kärlek, om ett bröst du glömmer,
hvartill dessa mulna dagar,
som man utan dig fördrömmer,

dessa dagar, evigt like,
dessa hopplöst långa stunder,
detta lif i dödens rike
utan ljus och utan under!

Den tviflande.

O, hade jag ett ögonpar
långt skarpare, än falken har,
en blick, som såg, ej stängd, ej skymd,
igenom höjd och djup och rymd!

Ej perlan, störst i hafvets skatt,
juvelen, gömd i jordens natt,
ej guldets spår i klyftans vrå
mitt öga skulle söka då.

Min blick på hennes hjerta låg,
den falska flickan genomsåg,
den falska, som mig gäckar nu,
än stel och hård, än vek och ljuf.

År köld kanske i hennes barm,
då hennes blick är blid och varm?
År kärlek gömd i djupet der,
då hennes blick mest kulen är?

För bönens suck går himlen opp,
för sorgen sjelf har jorden hopp;
för mig det blef min kärleks lott
att tvifla och att tråna blott.

Bruden.

Kom, gode främling, sätt dig ned
och hvila vid mitt tjäll!
Stör ej den tysta nejdens fred
i denna lugna qväll!
För sorgen ljuf dess stillhet är,
ett brustet hjerta vakar här.

Se, der vid fjärdens nakna strand
en flicka skådar du.
Med pannan lutad mot sin hand
hon sitter ensam nu;
hon blickar stum mot land och sjö,
och hvit är hennes hand som snö.

O, mången dag, o, mången natt
hon synts, der nu hon är.
I går vid samma våg hon satt,
i morgon fins hon der.
Hon gret nå'n gång en tår förut,
men länge se'n hon gråtit ut.

När qvällen kommer mild och klar,
när fläkten gjort sitt tåg
och fjärden, lik en spegel, har
en himmel i sin våg,
då sänker hon mot djupet ner
sin stela blick och ser och ser.

Ibland, då vinden åter väcks
och böljans yta rörs,
och glansen rubbas, spegeln bräcks
och djupets himmel störs,
hon lyfter tyst sitt öga opp
och ser mot skyn, fast utan hopp.

Hon satt en gång på samma strand
och såg mot samma fjärd.
Hon såg sin älskling lemna land
och styra hit sin färd.
Vid klippan der blef sjön hans graf,
ej ens hans lik den återgaf.

Och derför hennes hemska ro,
o främling, ej förströ!
Låt hennes sorgsna blick få bo
i djupet af sin sjö.
Det är det enda, hon har qvar
af all den glädje, fordom var!

Söndagsskörden.

Högt strålar morgonsolen re'n,
naturen kläds i ljusets sken,
af fogelsånger ljuder skyn,
och ingen rörs dock än i byn.

Hur kan väl odlarn hvila än?
År icke dagen ljus igen
och åkern gul och tegen full?
Hvad gör, att han försmår dess gull?

Dock se, han öppnar re'n sitt tjäll.
Hur lugn är ej hans blick, hur säll!
Hvar jordisk omsorg, tung och qvaf,
han som en klädnad kastat af.

Och obeväpnad är hans arm
och fri hans skuldra, lätt hans barm,
och ingen lie röras får,
fast skördens högtid förestår.

Men festens timme slår till slut;
då kallas barn och maka ut,
och med de sina, from och rörd,
han vandrar nu till dagens skörd.

Och glad han blickar opp och ser,
hur skaror samlas mer och mer,
hur känd och okänd styr sitt steg
till samma mål, till samma teg,

dit, der de ljusa murar stå
med fridens helga kors uppå,
dit, der den gyllne tegen är,
som evighetens skördar bär.

Den gamle.

En konung syns den gamle mig
vid slutet af sin lefnads stig,
vid målet för sin långa färd,
så segerrik, så afundsvärd.

Hvar storm af tiden re'n sig lagt,
hvar granne vördar glad hans makt,
och villan djerf, passionen yr
långt från hans tysta rike flyr.

Hans folk en fridsam skara är
af milda, slumrande begär,
af minnen, som förblifvit qvar
från forna, ljuft förflutna dar.

Hans spira är hans vandringsstaf,
hans borg, hans fasta borg en graf,
hans kungaglans af lugn består,
och krona är hans silfverhår.

Blomman.

När sig våren åter föder,
klar och ljuf,
dagen ler och solen glöder, —
vaknar du,

fäster vid din bleka stängel
blad och knopp
och från gruset som en ängel
lyftes opp.

Med din doft kring rymden ilar
fläkten glad,
fjärilns gyllne vinge hvilar
på ditt blad.
Ingen oren vågar kinden
kyssar ge,
daggen, ljuset, fjäriln, vinden,
de, blott de.

När, likt plantan i sin sommar,
skön och blid,
allt det ljufva föds och blommar
utan strid,
hvarför gå här sorg och fara
hand i hand,
hvarför får ej jorden vara
fridens land?

Höstsång.

Löfven gulna,
träden klädas af,
och novemberdagar mulna
öfver blomstrens graf.
Drifvan deras kronor grusat;
blott i hjertan, som de tjusat,
medan sommarns sol dem värmde än,
lefva de som minnen opp igen.

Rosen blommar
några korta dar;
dröjer mer än rosens sommar
mensko-blommans qvar?
Skön hon skjuter opp och prålar,
kinden glöder, ögat strålar,
men en fläkt vid hennes stängel rör,
och hon bleknar, lutar, vissnar, dör.

Du, som väckte
mig ur jordens grus,
låt mig bland ditt blomsterslägte
spira ren och ljus,
att, då sommarns sol mig glömmer,
någon ängel vänligt gömmer
bland de minnen, han från jorden bär,
minnet af min tysta blomning här!

Den hemkommande.

Ensliga sken,
flamma, som stjernornas ren,
ljus från min fädernehärd,
tindrar i natten du än?
Glada, förtroliga verld,
väntar du vandrarn igen?

Dagen är all,
mörk är min bana och kall,
dyster i skogarna här
vintern, den isiga, rår;
ljus, der du tindrar, o der
finner jag kärlek och vår.

Skynda din gång,
lycklige! Kanske en gång
kommer du åter och ser
stum mot ditt fädernetjäll;
ljus är din hydda ej mer,
kulen och ödslig din qväll.

Mitt lif.

Strid på brädden af en graf,
segling på ett vredgadt haf,
sträfvan på en stiglös stig,
o mitt lif, jag nämner dig.

Längtan fylde seglarns hog,
hafvet för hans öga låg:
»O, der bortom purpurskyn
vill jag se en högre syn,

vill jag nå en bättre strand,
ljusets, fridens, glädjens land.» —
Seglet svälde, hoppet log,
mot det vida skeppet drog.

Strid på brädden af en graf,
segling på ett vredgadt haf,
sträfvan på en stiglös stig,
o mitt lif, jag nämner dig.

Hvar är hamnen, lugn och klar,
hjertats frid från forna dar?
Hvar är hoppets guldkust gömd,
aldrig nådd och aldrig glömd?

Vågen seglarns kosa stör,
stormar hvina ofvanför;
ack, ännu står purpurskyn
lika fjärran för hans syn!

Tanken.

Tanke, se, hur fogeln svingar
under molnet lätt och fri;
äfven du har dina vingar
och din rymd att flyga i.

Klaga ej, att du vid gruset
som en fånge binds ännu;
lätt som fogeln, snabb som ljuset,
mer än båda fri är du.

Är det gladt på jorden, hvila
bland dess fröjder glad också;
är det sorgligt, ila, ila
bort till högre verldar då!

Den öfvergifna.

Löf och örter och blommor små,
ljusa liljor med dagg uppå,
purpurros, som så vänligt ler,
jag vill välja till brudkrans er.
Minnesblomma vid böljan klar,
inga törnen din stängel har.
O, hur liknar dig icke den,
som gror upp i min barm igen,
som har taggar på hvarje skott
och som sårar mitt hjerta blott.

Sjungen, bäckar, min bröllopssång!
Ljufva källor och vattensprång,
sjungen gladt om en framtids dar,
att jag glömmer den tid, som var,
glömmer lifvet med qval och lek,
glömmer den, som min trohet svek!
Sjungen, bäckar, min bröllopssång!
Ljufva källor och vattensprång,
sjungen ömt ur min egen själ
åt den falske ett långt farväl!

Jag vill välja till vän en ann',
som ej sviker så lätt som han,
som ej kysser mig våren ut
och försvinner, då den är slut.
Kom, o död, och mitt hjerta tag,
låt det hvila vid ditt i dag!
Fast din brud är af tårar blind,
fast din flicka har mulen kind,
fast din ros icke mer är röd,
kom, o död, kom, o ljufva död!

Höstqvällen.

Hur blekt är allt, hur härjadt, vissnadt, dödt!
Hvar är den blomning nu, som sommarn födt?

I dalen domnar allt, i skogen tiges,
och till en graf den skumma jorden viges.

Dock, ögat lyftes sällt från grafven opp,
en högre verld har grytt för hjertats hopp,
i jordens skymning klarna stjernelanden,
och oförgängligt ler ett hem mot anden.

Så drömmer jag i höstens qväll och ser,
hur löfvet faller stelt från björken ner,
en naken strand i vikens djup sig speglar
och öfver månen silfvermolnet seglar.

Den väntade.

I sitt hushåll är min mor,
vid sin söm min syster är,
och min bror far ut på jagt;
sjelf med handen under kind
sitter jag och drömmer här.
O, min älskling, hvar är du,
icke spord och icke känd,
saknad blott och väntad blott?

Minnet.

Åter ett besök i ensligheten
af försvunna, dyra, sörjda vänner,
af gestalter från min lyckas dagar,
sjön vid hyddan, hyddan, skogen, bergen,
mina lekar, mina fröjder, drömmar
och min första kärleks blomstersuckar!

O, jag tänker på naturens godhet
att i saknaden oss unna minnet,
som ett fordoms ljufva, svala lycka
lik en morgondagg på hjertat häller
än, när solen bränner middagstiden.

Målaren.

Du önskat dig ett rum i mina sånger,
du bedt mig, goda flicka, tusen gånger,
med diktens färger någon ledig dag
försöka teckna dina anletsdrag.

Välan! Min pensel skall jag mer ej spara;
välj du en stund blott och försök att vara
till min, till skick, till lynne och gestalt,
som jag som konstnär nu förordnar allt.

Skön skall du vara: skönheten allena
är värd att sig med konstens själ förena,
men skön är flickan, då hon gläds och ler;
blif derför glad, då du mig komma ser!

Öm skall du vara: skönheten är mycket,
men hjertat ensamt ger det goda tycket; —
fäst derför ständigt, blott för tyckets skull,
på mig en blick, af eld och kärlek full!

Och godhet, godhet måste taflan röja,
en lust att skänka, trösta och förnöja; —
glöm derför ej att hvarje ledig stund
till kyssar räcka fram din purpurmun!

Öm, skön och god, hur skall din bild ej stråla!
Dock litet partiskt bör ock målarn måla, —
och derför säg, hvar gång jag penseln för,
att du för evigt, evigt mig tillhör!

De två.

I palatsets salar glimma
tusen lampor, sollikt klara,
och i ljusets strömmar simma
dofter, fina, underbara.

Allt är ordnadt. Gäster komma,
svindlande på lyckans branter.
Höstar vissna, vårar blomma
mellan guld och diamanter.

Nu blir tyst, helt tyst för stunden,
som till andakt allt sig skickar.
Festens hjelte står i runden,
re'n ett mål för allas blickar.

Han är brudgum. Ordnar smycka,
stjernor tynga högtidsskruden.
Med en himmel full af lycka
väntar han den sköna bruden.

Och hon kommer. Af sin fader
ömt ledsagad, ses hon skrida
mellan höga gästers rader
till sin höge brudgums sida.

År hon lycklig, kan hon sakna
någon sällhet än på jorden?
Kan väl mer en önskan vakna,
som ej re'n är uppfyld vorden?

Ack, hon står der blek i glansen,
den hon tyckes varsna föga;
locken darrar under kransen,
tårar skymma hennes öga.

Vigselns fråga, föreläsen,
hörs blott läppens ja besvara;
med sin tanke, med sitt väsen
tycks hon fjärran, fjärran vara.

Utanför palatset svallar
mot en ödslig klippstrand hafvet;
fjället med sin krans af tallar
är i mörker re'n begrafvet.

På den skumomstänkta hällen
kan du dock en vålnad röja.
Ensam i den kulna qvällen
ses en yngling än der dröja.

Hösten sina stormmoln skockar,
men han syns dock icke vika.
Daggen stelnar i hans lockar,
men för honom är det lika.

Hafvets hvita bränning strömmar
mot hans skuldra öfver fjället.
O, han gått med sina drömmar,
blott hans skugga är på stället.

O, när hjerta är som hjerta,
hvilken enhet mellan tvenne!
Honom se i nattens svärta,
i palatsets strålglans henne.

Nattens mörker, dagens flamma,
allt det bittra, allt det glada,
blir det icke allt det samma,
o, när lifvets rot fått skada!

Fåfäng önskan.

Otaliga vågor vandra
på hafvets glänsande ban.
O, vore jag bland de andra
en bölja i ocean,
så liknöjd djupt i mitt sinne,
så sorglöst kylig och klar,
så utan ett enda minne
från flydda, sällare dar!

Dock, skulle en våg jag vara,
den samme jag vore väl då.
Här går jag ju bland en skara
af svala vågor också.
De skämta med fröjd och med smärta,
på lek de tåras och le,
blott jag har mitt brinnande hjerta:
o, vore jag utan som de!

I en ung flickas minnesbok.

Varm på fästet lyste vårens sol,
öfver fälten dagg och fjärlar blänkte,
och på ängen stod en ung viol.
Vet du, hvad den täcka blomman tänkte?

Jo, hon tänkte: O, hur ljuft att här
lefva, tjusa, hoppas, le och njuta!
Du, som mig i ljus och färger klär,
låt min blomning aldrig, aldrig sluta!

Så hon bad. Var det en fåfäng bön?
Var det fröjd, hon sökte, eller smärta?
Bad hon om att vara ung och skön
till sin kind blott eller till sitt hjerta?

Bed som blomman, blomma du jämväl!
Lif och tjusning älskar lifvets ängel.
Bed som hon, men för din blomstersjäl,
ty förgänglig är din blomsterstängel!

Till fruntimren.

(Vid teologie-doktors-promotionen i Helsingfors 1857.)

När ynglingen sin helsning bringar er,
i själen eldad, kransad gladt om pannan,
åt edra kinders färg han priset ger,
han hyllar blomningen; vår hyllning är en annan.
Vi älska lifvets vårglans, äfven vi,
men den, som varar än, se'n vårar gått förbi.

Vi hunnit pröfva åren mer än han;
ack, hvad de skänka, vexlar om likt vinden.
På ängen bleknar blomman, bäst hon brann;
en annan lott, än hon, har blomman ej på kinden.
Hvem älskar henne ej, den dag hon ler?
Men det blir än en dag, då syns hon icke mer.

En blomma fins, den vi vår hyllning ge,
en helsoört för glädjen som för smärtan.
Den heter kärlek. Blyg, ej skimrande,
den fostras tålig, gömd i edra varma hjertan.
Först der den hela kan, den blickar fram,
i svaghet full af kraft och ljuf, fast allvarsam.

För fröjd och tröst från vaggan till vår graf,
från dar, som farit hän, till dar, som komma,
för alla tårar, dem hon torkat af,
vår hyllning egna vi åt denna gömda blomma.
Hon runnit upp ur evighetens frö,
o, låten henne här ej blekna, vissna, dö!

Idyll och epigram.

1.

Flickan kom ifrån sin älsklings möte,
kom med röda händer. — Modern sade:
»Hvaraf rodna dina händer, flicka?»
Flickan sade: »Jag har plockat rosor
och på törnen stungit mina händer.»
Åter kom hon från sin älsklings möte,
kom med röda läppar. — Modern sade:
»Hvaraf rodna dina läppar, flicka?»
Flickan sade: »Jag har ätit hallon
och med saften målat mina läppar.»
Åter kom hon från sin älsklings möte,
kom med bleka kinder. — Modern sade:
»Hvaraf blekna dina kinder, flicka?»
Flickan sade: »Red en graf, o moder!
Göm mig der och ställ ett kors deröfver,
och på korset rista, som jag säger:
En gång kom hon hem med röda händer,
ty de rodnat mellan älskarns händer.
En gång kom hon hem med röda läppar,
ty de rodnat under älskarns läppar.
Senast kom hon hem med bleka kinder,
ty de bleknat genom älskarns otro.»

2.

Först gå bäckens första bubblor sönder,
först försvinna vårens första blommor;
men din första kärlek, unga hjerta,
öfverlefver länge hvarje annan.

3.

Om sin lycka talade en fästman:
»Nästa söndag lyses sista gången,
nästa måndag skall mitt bröllop firas,

nästa torsdag för jag hem min fästmö.»
Söndag kom, — det lystes sista gången,
måndag kom, — och firadt blef hans bröllop,
torsdag kom, — och hemkom-öl blef hållet,
men ett hemkom-öl med sorg och tårar,
ty till grafvens hem han förde bruden.

4.

Gossen hann till femton år — och trodde
ej ännu, att kärlek fans i verlden,
och han lefde fem år till — och trodde
ej ändå, att kärlek fans i verlden.
Kom så oförtänkt en bildskön flicka,
som på några timmar honom lärde,
hvad han under tjugu år ej fattat.

5.

Tvenne myrtnar stå i Lauras fönster;
till den ena bär hon vatten ständigt,
men den andra torkar bort i krukan.
Hvarför vårdas en och glöms den andra?
Ty hon fick dem ej af en och samma,
men den ena af sin unge älskling
och den andra af sin man, den gamle.

6.

När den sköna maj med sippor kommit,
kransa tärnor sina bruna lockar,
skyndande till ringdans kring sin majstång.
Under dansen äro alla glada:
glad är den, som bär ett vackert smycke,
glad är den, hvars blomsterkrans är lyckad,
glad är den, som känner kinden rodna.
Frågar du, hvem gladast är af alla?
Den, som ser sin fästman med i ringen.

7.

Tvenne popplar susa öfver grafven,
der en trogen ynglings aska gömmes,
satta fordom af hans flickas händer.

Nu i poppelskuggan springa barnen,
som hon fostrat med en annan make,
jaga fjärilar och plocka blommor.

8.

Mellan friska blomster genom lunden,
gick den goda flickan helt allena,
och hon bröt en nyfödd ros och sade:
»Sköna blomma, om du vingar egde,
skulle jag dig sända till min älskling,
se'n jag fästat tvenne lätta budskap,
ett vid högra vingen, ett vid venstra,
ena: att han dig dock skulle kyssa,
och det andra: sända dig tillbaka.»

9.

I sin fästmans armar gret en flicka
och beklagade sitt hårda öde:
»Under sista natten, gode yngling,
brann min hydda, brunno mina hjordar,
allt, ack, allt, hvad jag i verlden egde.»
Gossen gladdes i sin själ och tänkte:
»Har den trogna flickans hydda brunnit,
dubbelt skall hon då min hydda älska;
hafva hennes många hjordar brunnit,
dubbelt skall hon fägnas då af mina;
har hon mistat annat allt i verlden,
dubbelt, dubbelt är jag henne dyrbar.»

10.

Tvenne finkar byggde bo i parken.
Under våren sjöng beständigt hanen,
under sommarn började han tystna,
och om hösten tiger han alldeles.
Hvarför? — Ty så länge våren räckte,
tänkte han på maka blott och kärlek;
men med sommarn nalkades bekymmer
om hans bo och om hans späda ungar,
och med hösten kommo kulna dagar
och en längtan blott att flytta hädan.

11.

Fjärlar, I vårens barn,
leende blommor, I,
buskar och gröna trän,
vissnen, o vissnen snart!
Bilder af ungdomen,
bilder af kärleken,
vissnen, o vissnen snart!
Såld åt den gamles famn,
får jag ej älska er.

12.

»Våren flyktar hastigt,
hastigare sommarn,
hösten dröjer länge,
vintern ännu längre.
Snart, I sköna kinder,
skolen I förvissna
och ej knoppas mera.»
Gossen svarte åter:
»Än i höstens dagar
gläda vårens minnen,
än i vinterns dagar
räcka sommarns skördar.
Fritt må våren flykta,
fritt må kinden vissna,
låt oss nu blott älska,
låt oss nu blott kyssas!»

13.

Lutad mot gärdet stod
gossen vid flickans arm,
såg öfver slagen äng:
»Sommarens tid har flytt,
blommorna vissnat re'n;
skön är din kind likväl,
rosor och liljor der
blomstra som förr ännu.»
Våren kom åter; då
stod han allena der!
Flickan var borta, — låg
vissnad i jordens famn;
ängen var grön igen,
leende, blomsterrik.

14.

Minna satt i lunden
och på kransen såg,
som, af rosor bunden,
i dess sköte låg,
och en tår föll neder
uppå blomstren då,
men till kransen beder
ömma flickan så:
»Sköna, får du stanna
på min ynglings hår,
dofta kring hans panna
kärlek blott och vår!
Nekar han dig dröja
på det ljusa hår,
o, då må du röja
Minnas gömda tår!»

15.

Ack, natur, hur har jag kunnat
förolämpa dig?

Andra har du fägring unnat,
ingen fägring mig.
Ofta vid den slutna ringen
jag förskjuten står;
på den fula blickar ingen,
ingen vän jag får;
och mitt hjerta slår som andras,
älskar såsom de:
hvarför skall jag ensam vandra
och försmådd mig se?

16.

Trenne råd gaf modern åt sin dotter:
att ej sucka, att ej missnöjd vara
och att icke kyssa någon gosse. —
Moder, om din dotter icke felar,
icke felar mot det sista rådet,
skall hon fela mot de första båda.

17.

Flickan knyter i Johanne-natten
kring den gröna broddens späda stänglar
silkestrådar utaf skilda färger,
men på morgonstunden går hon sedan
dit att leta ut sin framtids öden.

Nu, så hör, hur flickan der beter sig:
har den svarta, sorgens stängel, vuxit,
talar hon och sörjer med de andra.
Har den röda, glädjens stängel, vuxit,
talar hon och fröjdas med de andra.
Har den gröna, kärleksstängeln, vuxit,
tiger hon och fröjdas i sitt hjerta.

18.

Till en källa talte gossen vredgad:
»Källa, ängens öga, onda källa!
Tusen gånger har min flicka redan
speglat i din blåa famn sitt anlet,
men du vårdar ej den hulda bilden,
du förvarar ej min flickas anlet.
När hon bortgått, flyktar äfven bilden,

och jag söker den förgäfves sedan.
Skall jag straffa dig, du onda källa,
grumla opp din bölja, dika ut dig
och förtrampa dina blomsterbräddar?»
Källan åter bad en bön och sade:
»Gosse, hvarför skulle du mig straffa,
grumla opp min bölja, dika ut mig
och förtrampa mina blomsterbräddar?
Jag är ju en vattnets dotter endast,
har ej blod och har ej varma pulsar,
älskar ej och älskas ej tillbaka.
Värre är, att i ditt eget hjerta,
i ditt eget hjertas varma källa
flickans minne sällan varar längre,
än hon står i fägring för ditt öga.»

19.

Dottern sade till sin gamla moder:
»Får ej nu i höst mitt bröllop firas?»
Modern sade: »Låt det bli till våren;
våren, dotter, passar bäst för bröllop;
äfven fogeln bygger bo om våren.»
»Hvarför passar våren bäst för bröllop,
hvad, om fogeln bygger bo om våren?
Hvarje årstid, goda moder, passar
ju för den, som hvarje årstid älskar.»

20.

Edvard talade till morgonstjernan:
»Hulda morgonstjerna, himlens dotter,
säg, hvad gör Amanda, när hon uppstått
och kring skuldran kastat lätta slöjan?»
Morgonstjernan svarade och sade:
»Goda gosse, när Amanda uppstått
och kring skuldran kastat slöjan, går hon
till sitt fönster, ser på mig och tåras,
och se'n vänder hon sin blick mot vester.»
Edvard åter talade och sade:
»Godt är, att hon ser på morgonstjernan,
det bevisar hennes hjertas renhet;
godt är, att hon ser på den med tårar,
det bevisar hennes hjertas vekhet;

men det bästa, att hon ser mot vester,
ty i vester ligger Edvards hydda.»

21.

Gossen sade till sin flicka:
»Du flyr undan, goda flicka,
hvarje gång jag vill dig fånga;
men dock säg, säg, fann du nånsin
någon trygg och säker fristad,
förr än i min famn du flydde?»

22.

Till en bondes koja kom en krigsman,
tung af år och vandrande på träben.
Bonden fylde lugnt ett glas för honom,
bjöd och talte till den gamle knekten:
»Fader, säg, hur var det dig till sinnes,
när i striden fiender dig omhvärft,
skotten knallade och kulor hvene?» —
Gamle knekten tog sitt glas och sade:
»Såsom dig, när någon gång om hösten
blixtar kring dig ljunga, hagel hvina
och du bergar tegen för de dina.»

23.

Vid en flickas fönster stod en gosse
trenne långa qvällar på hvarandra,
klappade och bad att dock bli insläppt.
Första qvällen fick han hot och bannor,
andra qvällen fick han ord och böner,
tredje qvällen fick han fönstret öppnadt.

24.

Under strandens granar lekte gossen
vid en vik af den besjungna Saimen.
Honom såg ur böljans salar Necken,
såg med kärlek på den sköna gossen,
önskande att honom till sig locka.
Då som gubbe steg han först på stranden,
men den muntra gossen flydde honom;
och som yngling steg han se'n på stranden,

men den muntra gossen bidde icke;
sist, förvandlad till en yster fåle,
steg han upp och hoppade bland träden.
Nu, när gossen såg den muntra fålen,
gick han sakta lockande till honom,
grep i hast hans man och sprang på ryggen,
lysten att en glädtig ridt försöka;
men i samma ögonblick till djupet
flydde Necken med sitt sköna byte.
Kom så gossens moder ned till stranden,
sökande sitt barn med sorg och tårar.
Henne såg ur böljans salar Necken,
såg med kärlek på den sköna qvinnan,
önskande att henne till sig locka.
Då som gubbe steg han först på stranden,
men den sorgsna qvinnan flydde honom;
och som yngling steg han se'n på stranden,
men den sorgsna qvinnan bidde icke;
sist, förvandlad till den muntra gossen,
låg han glad och vaggade på vågen.
Nu, när modern såg sin son, den sörjde,
sprang hon ut i böljan i hans armar,
lysten att ur vådan honom rädda;
men i samma ögonblick till djupet
flydde Necken med sitt sköna byte.

25.

Högt bland Saarijärvis moar bodde
bonden Pavo på ett frostigt hemman,
skötande dess jord med trägna armar;
men af Herren väntade han växten.
Och han bodde der med barn och maka,
åt i svett sitt knappa bröd med dessa,
gräfde diken, plöjde opp och sådde.
Våren kom, och drifvan smalt af tegen,
och med den flöt hälften bort af brodden;
sommarn kom, och fram bröt hagelskuren,
och af den slogs hälften ned af axen;
hösten kom, och kölden tog hvad öfrigt.
Pavos maka slet sitt hår och sade:
»Pavo, Pavo, olycksfödde gubbe,
tagom stafven! Gud har oss förskjutit;
svårt är tigga, men att svälta värre.»

Pavo tog sin hustrus hand och sade:
»Herren pröfvar blott, han ej förskjuter.
Blanda du till hälften bark i brödet,
jag skall gräfva dubbelt flera diken,
men af Herren vill jag vänta växten.»
Hustrun lade hälften bark i brödet,
gubben gräfde dubbelt flera diken,
sålde fåren, köpte råg och sådde.
Våren kom, och drifvan smalt af tegen,
men med den flöt intet bort af brodden;
sommarn kom, och fram bröt hagelskuren,
men af den slogs hälften ned af axen;
hösten kom, och kölden tog hvad öfrigt.
Pavos maka slog sitt bröst och sade:
»Pavo, Pavo, olycksfödde gubbe,
låt oss dö, ty Gud har oss förskjutit!
Svår är döden, men att lefva värre.»
Pavo tog sin hustrus hand och sade:
»Herren pröfvar blott, han ej förskjuter.
Blanda du till dubbelt bark i brödet,
jag vill gräfva dubbelt större diken,
men af Herren vill jag vänta växten.»
Hustrun lade dubbelt bark i brödet,
gubben gräfde dubbelt större diken,
sålde korna, köpte råg och sådde.
Våren kom, och drifvan smalt af tegen,
men med den flöt intet bort af brodden;
sommarn kom, och fram bröt hagelskuren,
men af den slogs intet ned af axen;
hösten kom, och kölden, långt från åkern,
lät den stå i guld och vänta skördarn.
Då föll Pavo på sitt knä och sade:
»Herren pröfvar blott, han ej förskjuter.»
Och hans maka föll på knä och sade:
»Herren pröfvar blott, han ej förskjuter.»
Men med glädje sade hon till gubben:
»Pavo, Pavo, tag med fröjd till skäran!
Nu är tid att lefva glada dagar,
nu är tid att kasta barken undan
och att baka bröd af råg allena.»
Pavo tog sin hustrus hand och sade:
»Qvinna, qvinna, den blott tål att pröfvas,
som en nödställd nästa ej förskjuter.

Blanda du till hälften bark i brödet,
ty förfrusen står vår grannes åker!»

26.

Flickan egde af sin mor ett minne,
egde ett med perlor och demanter
smyckadt spänne af omätligt värde.
Kommo tvenne fästmän då till henne.
Stolt och rik och mäktig var den ene,
men han friade till flickans spänne.
Och den andra, han var blyg och fattig,
men han friade till flickans hjerta.
Nu till dottern talte hennes stjufmor:
»Tag den rike och förskjut den arme!
skönt är guldet dock mot fattigdomen.»
Flickan gret och vägrade förgäfves.
Men den dag, då lysning skulle tagas,
fans ej flickan mer i moderns salar,
ej på gården, ej bland parkens stammar,
men hon fans på stranden invid hafvet.
Dit kom hennes mor och hennes fästman,
talande med vänlig röst till flickan:
»Följ oss opp till gästabud och glädje,
ty din lysning skall i dag besörjas.»
Då tog flickan ur sin gördel spännet,
tog det i sin hvita hand och sade:
»Se, den litet har, är nöjd med litet,
men den mycket eger, fordrar mera.
Tusen år och tusen re'n har hafvet
slukat håfvor och förvärfvat skatter,
och det fordrar än mitt gyllne smycke.»
Så hon sade och långt hän från stranden
kastade sitt spänne ut i hafvet.
Men den rike gick förgrymmad dädan,
och förgrymmad ropte flickans stjufmor:
»Olycksaliga, hur har du handlat?
Ingen höghet har du mer att vänta,
intet guld skall skimra i din boning,
och ditt spänne ser du aldrig åter.»
Men den ädla flickan log och sade:
»Hvad är höghet mot min framtids lycka,
hvad är guld emot ett lif med kärlek,
hvad är spännet mot min ynglings hjerta?»

27.

Stor var tavastländarn Ojan Pavo,
stor och väldig ibland Finlands söner,
stadig som en granbevuxen klippa,
djerf och snabb och kraftig som en stormvind.
Tallar hade han med rötter uppryckt,
kufvat björnar med sin blotta armkraft,
lyftat hästar öfver höga gärden
och som strån förmätne männer nedböjt.
Och nu stod den starke Ojan Pavo
stolt och väldig uppå lagmanstinget.
Midt på gården stod han ibland folket
som den höga furan ibland småskog.
Men han hof sin stämma upp och sade:
»Fins här en, af qvinna född och ammad,
som förmår att hålla mig på stället,
blott ett ögonblick på samma ställe,
den må taga strax mitt rika hemman,
den må vinna mina silfverskatter,
den må ega mina många hjordar,
och med kropp och själ är jag dess egen.»
Så till folket talte Ojan Pavo.
Men förskräckte stodo bygdens drängar,
tigande i nejden af den stolte,
och der trädde ingen fram till honom.
Och med undran och med kärlek såge
bygdens flickor på den unge kämpen;
ty han stod, den starke Ojan Pavo,
som den höga furan ibland småskog,
och hans öga brann som himlens stjerna,
och hans panna lyste klar som dagen,
och hans gula hår föll på hans skuldror
som ett solglänst strömfall öfver fjället.

Men ur qvinnohopen framsteg Anna,
hon, den skönaste af bygdens flickor,
vacker som en morgon till att påse.
Och hon framsteg raskt till Ojan Pavo,
slog omkring hans hals de mjuka armar,
närmade sitt hjerta till hans hjerta,
pressade hans kind mot sina kinder,
och så bjöd hon honom slita lös sig.
Men den starke gossen stod besegrad,

kunde icke röra sig af stället,
utan sade svigtande till flickan:
»Anna, Anna, jag har tappat vadet.
Du må taga strax mitt rika hemman,
du må vinna mina silfverskatter,
du må ega mina många hjordar,
och med kropp och själ är jag din egen.»

De fångna.

På den röda elfvens botten
fiskade en gosse perlor,
fann en perla, blå som himlen
och som himlens stjerna rundad.
Men en flicka låg i perlan,
och hon bad en bön och sade:
»Offra upp din perla, gosse,
bryt mitt fängsel, låt mig fara,
och en tacksam blick i stället
vill jag för min frihet skänka.»

»Nej, vid Gud, min goda flicka,
perlan är för mycket dyrbar,
bär blott stilla du din boja,
mången bar en vida värre.»
Flickan bräckte sakta skalet;
morgonrodnan lik i fägring,
sköt hon upp vid gossens sida,
gyllne lockar skylde pannan,
rosens hy på kinden glödde. —
Stum, i hennes skönhet fången,
stod i trenne timmar gossen.
När den tredje timmen slagit,
bad han tyst en bön och sade:
»Offra upp din skönhet, flicka,
bryt mitt fängsel, låt mig fara,
och en tacksam tår i stället
vill jag för min frihet skänka.»

»Nej, vid Gud, du gode gosse,
perlan är för mycket dyrbar.
Bär blott stilla du din boja,
mången bar en vida värre.»

Den tidiga sorgen.

Rosen bröt du för din glada syster,
vallmon höll du sjelf.
Rosen, flicka, tyder lif och kärlek,
vallmon köld och död.
Anar du ej hjertats fröjder, — eller,
bleka ängel, säg,
eger du vid femton år ett öde
att beteckna re'n?

Flickans årstider.

Flickan gick en vintermorgon
i den rimbeströdda lunden,
såg en vissnad ros och talte:
»Sörj ej, sörj ej, arma blomma,
att din sköna tid förflutit!
Du har lefvat, du har njutit,
du har egt din vår och glädje,
innan vinterns köld dig nådde.
Värre öde har mitt hjerta,
har på en gång vår och vinter,
gossens öga är dess vårdag,
och min moders är dess vinter.»

Likhet.

Hur många vågor bo på fjärden,
hur många tankar i mitt hjerta?
De tyckas fly — och dröja qvar dock,
de tyckas dö — och födas åter,
så skilda — och ändå så lika,
så många — och ändå de samma! —
Ur samma sjö, af samma vindar
de höjas alla,
ur samma bröst de höjas alla
af samma kärlek.

Fogeln.

Öppet är min flickas fönster;
vore jag en okänd fogel,
in till henne strax jag flöge.
Mig i bur hon skulle sätta,
fylla glaset der med vatten,
fylla lådan der med hampfrö.
Men jag ville säga henne:
»Flicka, bort med frö och vatten!
Vet, din lilla muntra fogel
dricker endast ömma tårar,
lefver blott af smek och kyssar.»

Den första kyssen.

På silfvermolnets kant satt aftonstjernan,
från lundens skymning frågte henne tärnan:

»Säg, aftonstjerna, hvad i himlen tänkes,
när första kyssen åt en älskling skänkes?»
Och himlens blyga dotter hördes svara:
»På jorden blickar ljusets änglaskara
och ser sin egen sällhet speglad åter;
blott döden vänder ögat bort — och gråter.»

Flyg ej undan!

Vill du veta, skälmska flicka,
hur om hösten vakor fångas?
Jag skall vara fogelfängarn,
du skall låtsa vara vaka.
Märk, hur fogelfängarn talar:
»Flyg ej undan, sköna vaka,
sitt på klasen trygg och stilla,
snaran gör dig ingen skada,
snaran vill din hals blott smeka!»
Ha, din skalk, du lät dig fånga;
kyss mig nu, så skall du slippa!

Kyssens hopp.

Der jag satt i drömmar vid en källa,
hörde jag en kyss på mina läppar
sakta tala till en annan detta:
»Se, hon kommer, se, den blyga flickan
kommer redan; inom några stunder
sitter jag på hennes rosenläppar,
och hon bär mig troget hela dagen,
näns ej smaka på ett enda smultron,
att ej blanda mig med smultronsaften,
näns ej dricka ur den klara källan,
att ej krossa mig mot glasets bräddar,
näns ej hviska ens ett ord om kärlek,
att ej fläkta mig från rosenläppen.»

Kärleken.

Bannande sin dotter, talte modern:
»Flicka, jag för kärleken dig varnat,
och jag finner, att jag varnat fåfängt.»

Dottern sade: »Var ej oblid, moder!
Stängde jag mig in, att undfly honom,
flög han med hvart solgrand in i rummet;
gick jag åter ut och rymde undan,
hörde jag hans suck i hvarje vindfläkt;
slöt jag både ögon till och öron,
sprang han skälmsk uti mitt eget hjerta.»

Skilnaden.

Hur jag satt, med pannan sänkt mot armen,
såg en munter sparf från fönsterkarmen,
pickade på rutan lätt och sad':
»Gosse, hvarför sörja der? Var glad!
Med ett frö, som våren röjt på vallen,
med en droppe regn, ur drifvan fallen,
och en ton af kärlek från min brud
är jag rik och nöjd och säll som Gud!» —
»Arma sparf, men har jag vingar, svara,
att som du från jord till himmel fara?
Har som du jag för min kärlek ljud,
och, af allt det värsta, — har jag brud?»

Drömmen.

Trötlad lade jag mig ned på bädden,
att i sömnen glömma sorg och saknad:
men en dröm sig smög till hufvudgärden,
hviskande uti mitt öra detta:
»Vakna, hon är här, den sköna flickan,
blicka upp, att hennes kyss emotta!»
Och jag slår med glädje upp mitt öga.
Hvar är drömmen? Som en rök försvunnen.
Hvar är flickan? Bortom land och sjöar.
Hvar är kyssen? Ack, blott i min längtan!

Den försmådda.

Ax vid ax på åkern vagga,
korn vid korn i axen gömmas;
så hvart flyktigt ord, du fälde,
växer i mitt trogna hjerta.
Grymme, otacksamme gosse,
odlarn går att berga tegen,
men du sår blott, du, och skörden
lemnar du åt himlens foglar,
lemnar du åt snö och vindar.

Blomsterhandlaren.

Fyraårig satt vid stranden
med sin äldsta syster gossen,
skar af flarn ett skepp med segel,
lastade med blommor skeppet,
värfde myror till besättning
och till myrkaptenen sade:
»Segla nu, du käcke sjöman,
segla nu och kom tillbaka!
Sälj min last på andra stranden
än för guld och än för perlor,
än för andra granna lekverk!»
Systern strök hans ljusa lockar,
drog en suck och talte detta:
»Fyraårig nu, du säljer
strandens menlöst täcka blommor.
En gång tjugufyraårig,
tör du sälja trogna hjertan
än för guld och än för perlor,
än för andra granna lekverk.»

Sorg och glädje.

Sorg och glädje båda
bodde i mitt hjerta,
sorg i ena kammarn,
glädje i den andra.
Oförsonligt skilda,
rådde än den ena,
än den andra ensam.
Se'n den enda kom dit,
lär hon öppnat dörren
och förenat båda,
ty min sorg är sällhet
och min glädje vemod.

Fjärilposten.

I det öppna lusthusfönstret
satt en sommarmorgon flickan;
men från blommorna i nejden
kom en guldbevingad fjäril
och på flickans lock sig satte.
Genast slöt hon fönstret, fasttog
och försökte tämja fjäriln:
»Flyg ej bort, du sköna fånge,
gläds åt kyssen, njut af smeket
och blif stilla qvar på handen!»

Fåfängt! Hvarje gång han släpptes,
flög han fladdrande på rutan.
Ändtligt, rörd af fjärilns oro,
öppnade den sköna fönstret:
»Flyg då, otacksamme, flyg då
med ett bud till dina likar!
Bjud dem ej så gerna komma,
då de aldrig dröja gerna!»

Grumla icke flickans själ!

Flickan satt vid bäckens strand,
tvådde sina fötter der.
Sjöng en fogel ofvanför:
»Flicka, grumla bäcken ej,
himlen syns ej mer i den!»
Flickan slog sitt öga opp,
talade med tårad blick:
»Sörj ej öfver bäcken, du,
bäcken klarnar snart igen!
När du såg mig stå en gång
vid en ynglings sida här,
du till honom tala bort:
Grumla icke flickans själ,
aldrig skall den klarna se'n,
aldrig spegla himlen mer!»

Sommarnatten.

På den lugna skogssjöns vatten
satt jag hela sommarnatten
och för böljans tropp ur båten
slängde tanklös ut försåten.
Men en taltrast sjöng på stranden,
att han kunnat mista anden,
tills jag halft förtörnad sade:
»Bättre, om din näbb du lade
under vingen och till dagen
sparde tonerna och slagen.»
Men den djerfve hördes svara:
»Gosse, låt ditt metspö vara;
såg du opp kring land och vatten,
kanske sjöng du sjelf om natten.»
Och jag lyfte upp mitt öga,
ljus var jorden, ljust det höga,
och från himlen, stranden, vågen
kom min flicka mig i hogen,
och, som fogeln spått i lunden,
sjöng jag denna sång på stunden.

Friden.

Ofta säger mig min moder:
»Barn, du eger två klenoder,
göm dem för den onda tiden,
vårda oskulden och friden!»
Moder, friden är försvunnen;
skall den blifva återfunnen,
bjud ej, att jag honom glömmer,
som den tagit, som den gömmer.
Blott med honom som hans maka
kan jag få min frid tillbaka.

Den förändrade.

Fordom fick jag bannor hela dagen,
än satt spensen vårdslöst, än satt kragen,
än var håret fästadt upp mot regeln,
aldrig hölls jag länge nog vid spegeln.
Nu har allt förbytt sig. »Säg, hur är dig,
flicka, då du aldrig vill bli färdig?
Hur du städar dig! Det är förskräckligt!
Har du än ej speglat dig tillräckligt?» —
Är mitt arma sinne då förtrolladt?
Hvem kan väl en sådan vexling vållat?
»Ingen», svarar tyst mitt hjerta, »ingen,
om ej ynglingen, kanske, och ringen.»

Den långa dagen.

Förr, när min vän var här,
var mig en vårdag kort;
nu, då han borta är,
är mig en höstdag lång.
»Ack, hvad den dagen flyr!»
säga de andra nu.
Jag: »Hvad den långsam är!
O, att den ville fly!
Kommer ej qvällen snart,
kommer ej nattens ro?»

Behagen.

Jag blickar på tärnornas skara,
jag spanar och spanar beständigt;
den skönaste ville jag välja
och svigtar dock ständigt i valet.
Den ena har klarare ögon,
den andra har friskare kinder,
den tredje har fullare läppar,
den fjerde har varmare hjerta. —
Så fins ej en enda, som saknar
ett något, som fängslar mitt sinne.
Jag kan ej en enda förskjuta;
o, finge jag kyssa dem alla!

Amor.

Ej han sårade mitt hjerta,
ej, som döda böcker lära,
smög han fram med pil och båge.
All hans list var blott hans oskuld,
skönhet var hans enda vapen.
»Söta gosse, vill du komma,
är mitt hjerta varmt och öppet.»
Och han lydde strax, — och sedan
lika mon, som han att dröja,
är jag sjelf att ega honom.

Den lättböjde.

Der jag band på åkern gyllne kärfvar,
stod den unge Adolf vid min sida,
skäran höll han i sin hand, på renen
låg, emot en stubbe stödd, hans bössa,
men i träsket, nedanför beläget,
skrek i vassen nära stranden artan.

Strax till bössan sprang den käcke gossen.
Men jag fattade hans arm och sade:
»Låt den stackars artan vara, Adolf!
Låt för min skull den få vara ostörd!»
Genast stälde han sin bössa undan
och tog gladt som nyss till skäran åter.

Men jag tänker ofta i mitt sinne:
»Underlig är dock den vackre Adolf.
För ett vänligt ord från mina läppar
lemnar han, hvad mest hans hjerta fröjdat;
för en hjertlig blick af mina ögon
gör han gerna, hvad han skytt tillförne;
för en vänlig kyss, ett hjertligt famntag
tror jag, att han kunde gå i elden.»

Den enda stunden.

Allena var jag,
han kom allena;
förbi min bana
hans bana ledde.
Han dröjde icke,
men tänkte dröja,
han talte icke,
men ögat talte. —
Du obekante,
du välbekante!
En dag försvinner,
ett år förflyter,
det ena minnet
det andra jagar;
den korta stunden
blef hos mig evigt,
den bittra stunden,
den ljufva stunden.

Törnet.

Törne, du min syskonplanta,
svept i vinterns is, försmås du,
höljd af taggar, hatas du.
Men jag tänker: »Kommer våren,
slår du ut i blad och rosor,
och en växt fins ej på jorden,
ljuf och älskad såsom du.
O, hur mången törnestängel
står ej naken i naturen,
som behöfde kärlek blott,
blott en solblick af ett hjerta,
för att kläda sig i rosor
och hvart väsens glädje bli!»

Tre och tre.

Från det höga tornet sågo
trenne flickor ut mot hafvet;
trenne segel syntes nalkas,
och den äldsta systern talar:
»Systrar, sen vår faders fartyg,
kommande från fjärran länder!
Trenne systrar här vi äro,
tre kaptener styra skeppen.
Den, som först i hamnen hinner,
han skall få min krans af rosor,
om han är med den belåten.»
Och den andra systern talar:
»Den, som styr dernäst i hamnen,
vill min blombukett jag skänka,

om han är med den belåten.»
Och den tredje systern talar:
»Den, som kommer sist i hamnen,
han skall få mitt glada famntag,
om han är den vackre August.»

Norden.

Löfven de falla,
sjöarna frysa. —
Flyttande svaner,
seglen, o, seglen
sorgsna till södern,
söken dess nödspis,
längtande åter;
plöjen dess sjöar,
saknande våra!

Då skall ett öga
se er från palmens
skugga och tala:
»Tynande svaner,
hvilken förtrollning
hvilar på norden?
Den, som från södern
längtar, hans längtan
söker en himmel.»

Den sällsynta fogeln.

När om qvällen han i stugan inkom,
bannade sin son den gamla modern:
»Son, du går hvar dag till dina snaror,
och hvar dag du kommer tomhändt åter:
vårdslös är du eller oförståndig,
efter andra få och du blir utan.»

Henne svarade den yre gossen:
»Hvad, om än ej lyckan är den samma,
då vi ej för samma foglar gillra?
Bortom mon der, vid det lilla torpet,
vistas, gamla mor, en sällsynt fogel.
Under hösten har på den jag lurat,
under vintern har jag nu den fångat,
men till våren vill jag föra hem den.
Underlig är fogeln der: den eger
icke vingar, men en famn i stället,
icke dun, men silkeslena lockar,
icke näbb, men tvenne runda läppar.»

Vill du byta öde?

»Vuxen upp på stranden
af en bäck, som svallar,
sköljd af hvarje hvirfvel,
hvilket lif af oro
lefver du, o blomma!»
Blomman hördes svara:
»Om mig strömmen skonar,
om mig strömmen härjar,
är dock all min oro
blott en flyktig sommars.
Vill du byta öde,
flicka, sköljd af strömmen
i en ynglings hjerta?»

Hennes budskap.

Kom, du sorgsna nordan!
Hvarje gång, du kommer,
bär du bud från henne.
Kommer du i fläkten,
bär du hennes suckar;
kommer du i ilen,
bär du hennes klagan;
kommer du i stormen,
bär du hennes verop:
»Ve mig, edsförgätna,
ve mig, ensam blifna!
Ur den gamles armar,
från hans kalla kyssar,
o, hvem för mig åter
till min varme yngling,
till min första kärlek!»

Sippan.

Sippa, vårens första blomma,
om jag bröt dig, om jag gaf dig
åt den älskade, den kalla!
Bröt jag dig, jag skulle ge dig,
gaf jag dig, jag skulle säga:
»Nära drifvans kant, o flicka,
växte vårens första blomma,
som vid isen af ditt hjerta
blommar upp min trogna kärlek,
bäfvande för vinterkylan,
men ej qväfd af den, ej skördad.»

Mötet.

Flickan satt en sommarafton,
speglande sig sjelf i källan:
»Gode Gud, hvad jag är vacker!
Men hvad båtar mig min fägring,
då den yngling, som jag älskar,
icke ser mig, icke hör mig?
Ros, som blommar vid min sida,
tag du mina läppars rodnad!
Purpurstänkta moln i luften,
tag du mina kinders purpur!
Bleka stjerna ofvan molnet,
tag du mina ögons klarhet!
Sist, o graf, tag hvad som lemnas!»
Detta har den skälmske gossen
lyssnat till i närmsta buske,
och han springer fram till henne,
just den sökte, just den funne.
Men han kysste hennes läppar:
»Nu tog rosen läppens rodnad!»
Och han smög sin kind till hennes:
»Nu tog molnet kindens purpur!»
Och han såg i hennes öga:
»Nu tog stjernan ögats klarhet!»
Och han slog sin famn kring henne:
»Nu tog grafven hvad som lemnats;
ty, o flicka, det är grafven,
hvarur ingen mera slipper.»

Löjet.

Löjet var utan hem,
irrade modfäldt kring,
kom till den höges mun:
»Får jag min boning här?» —
»Stoltheten bor här re'n!»

Löjet var utan hem,
irrade modfäldt kring,
kom till den lärdes mun:
»Får jag min boning här?» —
»Allvaret bor här re'n!»

Löjet var utan hem,
irrade modfäldt kring,
kom till min flickas mun:
»Får jag min boning här?» —
»Kärleken bor här re'n,
kyssen är kommen nyss,
dig har man saknat blott.»

Tårarna.

Re'n öfver skogens toppar solen stigit
och spridt sin glöd i dalens dagg, der flickan
med glädjetårad blick sin älskling mottog.

Han såg i hennes öga, log och talte:
»Du gret i aftse, när jag gick; jag kommer
och ser dig gråta åter, goda flicka,
nämn mig en skilnad mellan dessa tårar!»
»En lika skilnad», sade sakta flickan,
»som mellan qvällens dagg och morgondaggen,
den ena lyser solen upp och skingrar,
den andra qvarblir mulen hela natten.»

Eros' förvandling.

»Eros, stygga gosse», sade Pallas,
»för din lust att alla hjertan såra
borde du förvandlas till ett rofdjur,
till en gam med krökta klor och vingar,
att förgäfves jaga fogelskaran.»
Eros log och sade blott: »Försök det!
Se'n till gam du Amor har förvandlat,
vilja alla foglar sönderrifvas.»

Ett litet öde.

1.

År så arm du, som man säger?

Fattig kallar man din moder,
fattigt, späda barn, du kallas.
År du fattig, lilla älskling,
är så arm du, som man säger?

Utanför din moders stuga
blomstra ängar, grönska lundar;
hvarje äng har silfverbäckar,
hvarje lund i sjöar speglas,
öfver alla skiner solen,
gjuter gifmildt gyllne dagen.

År du fattig, lilla älskling,
är så arm du, som man säger?

När du hör din moder sjunga,
slutas sakta ögonlocken,
gömma skalen själens perlor;
när de gömmas, kommer sömnen,
sömnen följs af drömmens ängel,

drömmens ängel tar dig stilla,
lyfter dig på mjuka vingen,
för dig ut på blomsterängar
att i frid bland blommor blomma,
för bland foglar dig i lunden
att ditt bröst med sånger fylla,
tvår din själ i sjöars renhet,
låter dig i solljus bada.

Är du fattig, lilla älskling,
är så arm du, som man säger?
När du öppnar ögat åter,
är du i din moders armar,
känner i ditt späda sinne,
tänker som en dunkel tanke.
»Ljuft det var på blomsterängen,
gladt bland foglarna i lunden,
godt det var bland klara vågor,
varmt i solens ljus att bada,
bäst dock är i denna famnen.»

2.

Egen moder göms i mullen.

I mitt hem en stjufmor råder,
egen moder göms i mullen,
och jag hastar öfver hagen,
skyndar stilla till den sörjda,
ginar öfver gärdet stundom.
Men den främmande förtörnas,
hviskar, hväsande af vrede:
»Denna flicka går på gräset,
krossar klöfvern der på ängen.»

Fader, hör ej hårda orden!
Lätt är flickans fot i loppet,
stör ej många strån i farten.
Jungfrun har ej hårda sulor,
trampar ej med tunga klackar:
oskodd löper hon på lindan,
flyr med blottad fot på fältet,
far, som fläkten far på ängen,
skyndar såsom skuggan öfver.

Skulle ock ett blad bli brutet,
något grässtrå nedertryckas,
hjertats sorg förtynga stegen,
grönskar snart en grodd å nyo,
fostras flere blad i stället
af den dagg, mitt öga gjuter,
dessa blåa stjernors tårar.

3.

Så jag färdas sjelf mot fjärran.

Hvarför suckar bäckens bölja,
klagar sakta under färden,
far i krokar öfver fältet,
böjer bugter öfver ängen,
viker af från vägen ofta,
färdas blott ett stycke framåt,
slingrar nästa stund tillbaka?

Så jag färdas sjelf mot fjärran,
går mot obekanta öden,
tar ett steg och ser tillbaka,
vandrar fram och vänder åter,
vill ännu se hemmets höjder,
röken från min faders boning.

4.

Sådan vård blott finner flickan.

Icke eger jag som andra
fader, som vid namn mig nämner,
moder, som sitt guld mig kallar,
broder, att min börda bära,
syster, att mig stundom smeka.

Der jag andras hjordar vallar,
högt på berget, djupt i skogen,
dagen ut på fria fältet,
der är skäggig gran min fader,
björken, böjd af år, min moder,
broder är mig bruna trasten,
markens bleka lilja syster.

När den kalla skuren strömmar,
får jag stundom skygd af granen,
när mig solens stråle bränner,
bjuder björken stundom skugga;
när jag sorgsen står på fältet,
tröstar med en ton mig trasten,
med en blick ibland en blomma.
Sådan vård blott finner flickan,
annan glädje ej den arma.

5.

Flicka, kärleken är väldig.

Ofta i min barndoms dagar
hörde jag min moder säga:
»Flicka, kärleken är väldig,
mäktar mer än allt på jorden.»
Så hon talte till min varning,
att sitt gyllne äpple skydda.
Moder, o att sant du talat!

Ofta står jag nu på stranden,
der min älskling från mig skildes.
Dän han far dit bortom molnen,
som vid hafvets rand sig höja.

När jag ser, hur fjärden fradgas,
ser, hur böljan slår mot stranden,
lägger jag min hand på vågen,
doppar fingrets spets i djupet.
Sakta, sakta, vilda bölja,
somna, låt de andra sofva!

Månne vågen väl, som svallar
hotande mot skeppets sida,
der han fjärran far, den dyre,
månne hafvets vilda dotter,
fast så långt från mig hon rasar,
ej mitt söfningsord förnimmer,
af min lätta hand ej lugnas,
efter kärleken är väldig,
mäktar mer än allt på jorden?

Ofta, när i furans krona
fläktar fara, vindar hvina,
sänder jag från denna klippa
tyst min tysta suck att flyga:
O, min ende, kom tillbaka!

Kanske, fast så svagt den ljuder,
har likväl den starka vingar,
kan som svalan klyfva vinden,
genom rymder nå min älskling,
efter kärleken är väldig,
mäktar mer än allt på jorden.

6.

Hundra vägar har min tanke.

Store skapare, förlåt det,
se ej, gode Gud, med vrede,
att så ofta i ditt tempel
jag på honom äfven tänker!
Hundra vägar har min tanke,
tusen att till honom hinna.
Blott det sämsta leder bortåt,
allt det bättre för till honom.
Kort från dagens ljus är vägen,
gen från nattens stjerneskara,
hvarje blomma stakar stigen,
hvarje träd är vägamärke.
Men när dig min tanke hunnit,
är den nästan re'n hos honom.

7.

Hvilken sällhet skön att synas!

Hvilken fröjd att vara vacker,
hvilken sällhet skön att synas!
Vore jag så mörk som mången,
ful som flere andra flickor,
fick jag ej i källor skåda,
ej i bäckar se mitt anlet;
källans skönhet kunde störas,
bäckens silfver sotbesmittas;
tordes knappt på ängen träda,
att ej blomstren skulle skrämmas,
blomma hviska tyst till blomma:
»Är det nässlan, är det tisteln,
kanske kardborrn sjelf, som kommer?»

8.

Tala, tala tycktes alla.

Hvem har nu gett vett åt vinden,
gett åt luften ledig tunga,
röst och språk åt gårdens rönnar,
ord åt späda fogelskaran?

Förr, när från min bädd hvar morgon
jag på loftets trappa trädde,
visste vinden blott att smeka,
rönnen blott att susa stilla,
qvittra blott förstod hvar fogel.

Nu, när sist jag kom på gården
från mitt olycksälla läger,
tala, tala tycktes alla,
vinden hviska: »Arma flicka!»
fläkten susa: »Fallna flicka!»
rönnen sucka: »Svikna flicka!»
Svalan sjöng: »Hvar är din stolthet?»
sparfven: »Hvar är nu din glädje?»

9.

Men min fogel märks dock icke.

Svanen speglas re'n i sundet,
knipans hvita vingar hvina,
lärkan höres högt i höjden,
spofvens rop kring kärret rullar,
våren samlar sina skaror,
får sin fogelflock tillbaka,
väntar dem med sol och värme,
lockar dem med långa dagar.

Och jag, arma flicka, fiker,
söker skingra saknans mörker,
vårda värmen i mitt sinne,
vill som våren vänlig vara,
synas ljus som sommardagen.
Och jag gläds, fast sorgen gnager,
ler, fast tåren trängs i ögat,
men min fogel märks dock icke.

10.

Se'n har jag ej frågat mera.

Hvarför är så flyktig våren,
hvarför dröjer sommarn icke?
Så jag tänkte fordom ofta,
frågte, utan svar, af mången.

Se'n den älskade mig svikit,
se'n till köld hans värme blifvit,
all hans sommar blifvit vinter,
se'n har jag ej frågat mera,
känt blott djupt uti mitt sinne,
att det sköna är förgängligt,
att det ljufva icke dröjer.

Svartsjukans nätter.

Första natten.

O du, som sjunker stum och sluten ned
ur molnens rymd på svarta vingar,
förnim den sorgsnes klagan, milda natt,
förnim den olycksaliges förtviflan!
Hvems är den röst, ur klippans refvor irrar,
lik flodens brusning, lik en suck af hafvet,
ditt tysta, vemodsfria tåg till mötes?
Hvems är den stämma, som med ugglans läten
till en förvirrad harmoni sig parar,
beskrattande med återbrutna ljud
din frid, din stillhet, dina vallmodofter?
Det är den sorgsnes klagan, milda natt,
det är den olycksaliges förtviflan.

Jag tänkte en gång i en bättre stund:
»Förnuftet måste blifva fridens härold
till upprorshopen i min vilda barm.»
Och se, förnuftet smög sig bäfvande
med palmbeväpnad hand på ödestigar
och kom till qvalens slutna borg, till hjertat.
och klappade på borgens port och sade:
»I, stormande passioner! Hvarför fylla
med ödeläggelse och krig de rum,
der förr I offraden åt mig och lugnet?
Bekännen än mitt öfvervälde, hvilen
som oskuldsfulla barn i mitt beskärm,
och lydnaden skall återbringa lugnet,
och lugnet följes blott af goda änglar. —
Se, hvarför striden, hvarför rasen I?
En qvinnas rika blomstergårdar mätta
en annan fjärils honingslust; — för er
stå ej de fulla blomstrens kalkar öppna;
men, hvarför svärma ständigt kring den samma?
Hvad en er nekar, skall en annan skänka,
och lika nektar dricks ur lika blommor.»
Så talade, vid borgens port, förnuftet.

Då låg bland söfda söner innanför
svartsjukan, kärlekens och hatets dotter.
I fridlös dvala låg hon der och sög
ur egen märg en otillräcklig näring
och skärpte sin för dagen skygga blick
och spetsade sitt öra under sömnen.
Så hörde hon förnuftets tal vid porten;
försvunnen var i blinken hennes hvila.
I hämndfull harm spratt furien upp och tog
ur smärtans koger ett förgiftadt svar;
men hvarje pil, som flög från tungans båge,
föll krossad mot förvridna läppar ned,
tills raseriet, dämdt inom dess barm,
bröt fram uti ett hånskratts fulla strömmar.

Ur dvalan väcktes syskonskaran nu:
den bleka plågan och det hemska qvalet
och trånaden, som tärs af evig hunger,
och afunden, som andas pest, och vreden,
som fröjdas af sin blodbestänkta dolk.
De väcktes alla, och i moderns spår

framilade den käcka legionen
och bröt med jubelskri till fejd. —

Och nu, du milda gnista, lån af Gud,
du ljusa ängel, som lik solen gladde
min lefnads vår, förnuft, hvad är din lott?
Att kufvadt dväljas mellan mörkrets andar
i grottorna af mitt förtärda hjerta,
att somna in vid dina bödlars skrål
och vakna upp vid dina kedjors slammer.

Jag sade: »Jag vill anförtro åt dagen
mitt hjertas ödemark att vederqvickas.
Den Gud, som lockar rosen ur sin knopp
och örtens späda frö ur grusets sköte,
den höga, strålbeklädda Gud, som sprider
sitt lif, sin vällust i en död natur
och tvingar stoftets alla myriader
att jubla kring sitt glimmande triumftåg,
den Gud, som hägnade min barndoms blomning,
skall ej förskjuta mig.» Så sade jag
och höjde min förgråtna blick mot öster.

Då blef det ljust kring österns rand, och solen
steg upp och stänkte som en mogen drufva
kring himmel, jord och haf sin purpursaft.
Och etern drack — och strålade af fröjd,
och böljan drack — och skälfde af förtjusning,
och jorden drack — och kullar, berg och dalar
berusades af drufvans blod och glödde
och väckte sina tusen söfda barn
att tömma morgonens och lifvets fullhet.

Af jubel ljödo nejdens alla eko;
kring fältet sprungo hjordarna, mot skyn
flög fogeln med sin tungas glada offer,
och menniskan, den sällaste af alla,
gick majestätlig fram med knäppta händer
att digna ned af andakt inför Gud.
Då såg jag i mitt bröst och sökte blott
en suck att blanda i naturens glädje
och fann mitt hjerta mera tomt än dödens.
Med brusten blick, af fasa öfversvämmad,
jag ilade till mina kulor åter,

lik en förirrad natt i dagens famn,
lik molnets skugga, som med oro flyr,
af sjö och land, af höjd och djup förskjuten.

Hvem hör mig, hvem behjertar mina ord?
För hvem skall jag mitt öde uppenbara?
Den stela klippan rörs ej af mitt qval,
och natten eger för mitt språk ej öra.
En valfart gör jag till den nejd, der förr
min rika ungdoms gyllne dar fördrömdes.
Hvad eger jag på dessa ställen mer?
En vålnad lik, jag går bland grafvar här
och vålnader utaf min lefnads lycka. —
Här står dock hyddan, af sin hängbjörk än
och sina gröna pilar öfverskyggad;
den var ej fordom främmande, som nu.
På denna bädd af blommor satt jag ofta
vid Minnas sida, målande för henne
vår framtid, full af kärlek och af ljus;
och lutad mot min skuldra såg hon då
med barnslig vällust mot den sköna taflan;
och hvarje oro, om den fans nå'n gång,
och hvarje tvekan var så lätt förskingrad;
ty brudgum lofte alltid gökens stämma,
och lycka väplingens orakelspråk;
och hon var nöjd igen; hvem denne brudgum,
hvad denna lycka var, förstod hon väl.
O Minna, skogsprofetens löfte svek;
men ödets profetior voro sanna. —
Här ser jag aspen; bär den än mitt namn,
i bredd med hennes, i den gröna barken?
Här våra popplar; sina rika grenar
de slingra kring hvarandra än, som förr.
Den ena skall beteckna mig, den andra
beteckna Minna; — afgrundslika lögn!

Men jag vill vandra längre, jag vill se
det ställe, der jag tog farväl af Minna,
då hon gick hem att i sin jungfrubur
förgråta tiden af min bortovaro
och jag flög ut i verlden, full af mod,
med hjerta glödande af kärlekens
och af den anade bedriftens sällhet.
Här sorlar källan, på hvars strand vi stodo,

och morgonsolen gick förklarad upp.
»Se», sade Minna, »gå som den så ljus,
så säll, så stark din bana genom verlden,
och kom med lugn och värma, såsom den,
till våra dalar, till din Minna åter!»
En kyss blott var mitt svar; men mer än löften
och mer än eder sade den.

Och nu,
se, här är häcken, sammanväfd af rönnar
och af syrener; här var möte aftaldt.
Här satt jag, återkommen, pulsen slog
af hopp och väntan. Många farors skördar
och många segrars ära, men det bästa,
en pröfvad trohets guld, det var den skatt,
jag bar till välkomstgåfva åt min brud.
Här satt jag, såg med längtan öfver ängen
och såg och såg igen; — och Minna kom,
men vid en makes arm. — Förgäfves, natt,
förbreder du ditt täcke öfver nejden;
du har ej mörker nog; jag ser ännu
den fasansfulla synen, ser dem komma; —
ser honom, med den stela, trygga gången,
och Minna vid hans sida, med förgråten blick
och bleka kinder, härjade af tårar;
ser Minna stappla vid hans sida, lik
den halftförblödda hinden, som vid foten
af altaret mot offerprestens stål
med vemod blickar upp och tigger döden.
O, höge Gud! Har icke menskohjertat
sin kärlek och sin himmel såsom du?
År det så ringa, att en hand af stoft
kan strafflöst plundra i dess helgedomar?
Dock, på min fråga svarar blott det skedda
ett iskallt ja, och mångfördubbladt ljuder
det samma åter ur min egen barm.

Nej, jag vill icke längre dröja här.
Till mina klippor, hårda som mitt öde,
vill jag tillbaka vända; intet lif
skräms der af mina suckar, ingen ört
förtvinar der af mina tårefloder,
och minnen af min sorg blott finnas der.

I sollhvarf re'n jag lefvat ibland dem
och längtar åter till min själs förtrogna.

Så långt har det då kommit! O, förut,
i vårens, kärlekens och Minnas famn,
hvem hade trott, att ödemarkens klyftor
en saknad fristad blefve mig en gång?
Ej slår ett hjerta i mitt grannskap roligt.
Den trötte vandrarn, bränd af solen, glömmer
sin bördas tyngd, då han mig ser, och flyr
med vingad fot min anblick; sjelfva glädjen,
så högljudd annars, stämmer ned sin röst
till stilla böner, då min nejd hon nalkas;
och först i fjärran, se'n hon gått förbi,
får hon sin sång och sina löjen åter.

Förut, hur annorlunda var ej allt!
Glad som en efterlängtad majdag kom
jag då till oskuldens och fröjdens lekar,
och hvar som helst jag gick vid Minnas arm,
i fältets dager eller parkens skymning,
församlades af bygdens muntra barn
en menlös skara, som sin ringdans knöt
omkring vår kärlek eller vid vår lycka
sin egen anspråkslösa lycka band.
Skall ej en gång ett skuggspel af, hvad då
var verkligt, unnas mig ännu af lifvet?
Är banan mörk, så långt den än må sträckas?
Jag frågar hoppet, som i storm och natt
så ofta tröttat sina vingar redan
och återkommit tröstlöst, som det for.

O, höga allmakt, brutit har ditt barn;
låt straffets åskor öfver menskan ljunga!
Hon bröt för jordens skänker; tag, hvad jorden gaf,
tag maktens, rikedomens, ärans skatter,
låt henne sucka under vedermödor,
ur klippan tvingande sitt tårbestänkta bröd,
tag helsans kraft ur hennes nerver, låt
den svaga kräla som en mask för plågan;
men, Helige, det enda ädla, som
hon bergade af en förlorad adel,
den känsla, i hvars famn hon står för dig
så hög som mellan paradisets frukttträd,

så ren som i dess gyllne dagars glans;
tag denna ej, tag hennes kärlek ej!
Hvad har hon qvar, om den förloras? —

Dock,
hvad äro mina böner, hvad min klagan?
Står icke djupt och outplånligt re'n
min dom i ödets koppartafla skuren?
Hvad hoppas jag, hvad söker, hvad begär jag,
hvad kan jag få, hvad kan jag mista mer?
Nej, gamen, som förtär min barm, skall jag,
Prometheus lik, i evigheter nära.
Min varelse, ej helad, ej förstörd,
skall ständigt spinna sina egna marter,
och som en håndikt öfver menskligheten
skall jag af dagens ljus, af nattens stjernblick skys.

Men se, här är jag åter vid mitt hem!
Här är den kulna grottan. O, som nu,
så dyrbar har den aldrig förr mig varit.
Der skall jag hvila lemmar, som af trötthet
och strider digna. Sluten i dess famn,
på dess granitbädd skall jag, gömd för verlden,
hvars skönhet qväljer och förskräcker mig,
kanske en stund af sömnens ro besökas,
ett ögonblick få glömma bort mig sjelf.

Dock om, ännu på veka svandun vaken,
vid Minnas sida hennes make hvilar,
så lemna mitt förgråtna öga, sömn!
Låt mig i väkter på ett fridlöst läger
med öppen blick mot grottans mörker stirra,
men flyg till honom, qväf hans känslors svall
och tvinga honom att sin himmel glömma!

Andra natten.

Förskjuten, gäckad, trånande och fridlös
gick vandraren i sekellånga år
sin tunga stig igenom öde länder.
Ej bjöd en trofast famn vid dagens slut
ett fredligt läger åt hans trötta lemmar,

ej räckte någon vänlig hand en dryck
af källans svalka åt hans heta läppar,
och ingen pannas hvälfda himmel egde
två milda stjernor för hans hjertas natt.
När morgonen, det glada sinnets älskling,
sin purpurhy i österns böljor tvådde,
då steg han med förkrossad hog från bädden
och såg ur tårar mot en tröttsam dag.
När qvällen, qvalda hjertans tröstarinna,
vid vesterns guldport log bland sömn och drömmar,
då sjönk han mattad på en sömnlös bädd
och såg emot en ödslig natt ur tårar.

En afton stod han stum vid oceanen
och styrde trånfull sina blickars vingar
mot sitt af qvällens sol belysta hem.
Men, like trötta foglar, föllo alla
förlorade i böljans vida graf,
och deras liksång var den suck, dem gafs
till trogen följeslagare på vägen.

Då växte, lik den unga svanen, upp
ett snöhvitt segel, glimmande i öster,
och inom några korta stunder sam
det vimpelprydda skeppet vid hans udde.
Vid stranden låg en planka; — med en bön
till böljans makter slog han sina armar,
en glädjedrucken älskling lik, om den
och störtade sig djerf i vågens bädd,
sitt hemland och sitt sälla hopp till mötes. —
En ädel hand från skeppet räckte mildt
den' tröttade sin hjelp. — Och nattens döttrar,
den tysta sömnen och den lätta drömmen,
begrofvo snart hans lidande i frid.

När nu med rosenläppar morgonrodnad
bebådade naturens vällust, dagen,
slog vandrarn upp sin blick och såg omkring sig —
och såg sin hembygds länge sörjda kust,
och såg dess gröna, trädbevuxna kullar,
och såg dess blomsterklädda bäckars gång.
På stranden kände han sin hydda, kände
dess glada foglars morgonbön; — berusad
ur fröjdens öfverfylda nektarkalk,

föll han i salig yra på sitt anlet,
välsignande det lif, han nyss förbannat,
den jord, han kallat smärtans afgrund nyss.
Och som han slöt sin bön, då sprang bland löfven
hans barndomsvän, hans trogna flicka, fram
och föll förlorad i sin älsklings armar,
besköljande hans kinders milda brand
med återseendets och glädjens tårar. —

Men, sorgens son, säg, hvarför dröjer nu
din själ vid glada bilder? — Hvarför talar
din röst om menskosällhet nu, förut
blott van att ensam klaga och fördömma?

Ha! äfven jag var säll en stund, — en stund.
ej dyrköpt nog för tusen seklers marter.
Ha, jag var säll! — Se, solen hunnit re'n
till andra rymder jaga nattens skuggor,
och daggens droppar släcka icke mer
den trånadsmatta blommans törst, och jorden
står skälfvande i ljus och dag och ler
åt villan och fantomerna af mörkret;
men för mitt öga står dock nattens dröm,
så skön, så magiskt klar ännu, och kämpar
mot verklighetens strålar segerrikt,
som månens skimmer emot stjernornas.

O dröm, o himmelskt ljufva dröm! Om dig
skall jag för nejdens kala fjällar tala,
tills deras missljud-vanda eko glömma
de rop af smärta, dem de hört af mig,
och vänja sig att af sig sjelfva stamma
den häpne vandrarn glädje blott till mötes. —
Så sakta då, o skog, din tysta susning!
Och hämma, bäck, ditt muntra språng en stund!
Och, klippor, höjen edra gråa hjessor!
Och, nejdens alla andar, hören — hören!

Det var en qväll, en nordisk sommarqväll,
en qväll, då solen icke går till hvila
vid jordens barm, men kysser henne blott
och skyndar åter upp till dagens fröjder;
det var en qväll, — den vida vestern låg
och dvaldes i ett haf af guld och saffran,

och öfver österns gröna kullar summo.
likt rosengårdar i det stilla blå,
de skära, purpurstänkta molnens flockar.
I dagg och vällust låg naturen stum,
och jag, — jag vandrade bland hennes under,
stum såsom hon. Jag kände ingen sorg,
men medvetslöst uti mitt hjerta bodde
ett stilla qval ändå, som jägarns lod
i örnens sönderskjutna sida dröjer;
men när han sitter se'n på klippans spets
och mänger dagens strålar der med blod,
då känner han uti sin barm en plåga,
men vet ej, hvarifrån den kom och när
den slutas; så, med vemod, som jag ej
begrep, en gåta för mig sjelf, jag gick
på fältets fägring, vacklande och sluten,
när hastigt, fjärran från, ett sakta ljud,
som af en lutas lätt berörda strängar,
i samklang döende, mitt öra hann.
Jag lyssnade. — Ännu en ton, ännu
en suck af andarna i lutans boja,
och se'n ett lugn, en stillhet öfverallt,
lik lugnet på den qvällbelysta fjärden,
när sista fläkten gått med stim deröfver
och vattnets dallring byts till spegelglans. —
På en gång skingrades min smärta nu,
och jag var lätt till mods igen som blomman,
när fästets källor flödat ut och hvalfvet
å nyo mot den tårbestänkta klarnar;
men medvetslös som blommans var min fröjd.

En sorglös trånad dref mig mot den nejd,
ifrån hvars famn de milda ljuden kommo.
Jag skyndade, som lyft af vingar, dit
och lyssnade, och lyssnade å nyo.

Så kom jag till en park, der stam vid stam
mot ljusets pilar höjde gröna sköldar
och ingen fläkt af aftonvinden hann
den friska helgedomens svala skymning.
Det syntes icke menskospår i den,
ej spår af dessa fräcka sköflarhänder,
som sätta konstens stela krona opp
uppå ruiner af naturens fägring.

I blomning stod der hvarje ört på marken,
i sommarskrud stod hvarje träd; — en flock
af luftens fjäderklädda barn allenast
satt drömmande emellan löfven der,
och sången slumrade på deras tungor.
Jag stannade, jag visste icke mer
af någon lidelse, af någon tanke;
mitt väsen var, som skeppet är på hafvet,
när ingen svallvåg mot dess sida slår
och ingen vind dess slappa segel fyller.

Men nu — nu klang en himmelsk ton igen,
och plötsligt ljödo lutans alla strängar
en rik, högtidlig harmoni, som snart
melodiskt fyldes af en qvinnostämma.

Hvad nyss var sänkt i sömn, spratt upp på nytt:
hvar fogel öppnade sin näbb till sång,
hvart löf i parken skälfde, och ett regn
af dagg föll dallrande af hvarje blomma.
Och jag, jag hörde rösten mig så nära
och kände den, — och det var Minnas röst.

Men stod du en gång, svept i dimmans flor,
på kullens spets, af vårens morgon famnad,
och drack en rosenånga, fast du ej
de röda skålar såg, hvarur den flödde,
och badade i värme dina lemmar,
fast värmens källa doldes för din blick,
och såg du då en flyktig storm förjaga
den lätta dimman, såg du berg och dal
förtroligt träda fram ur formlösheten,
och såg du då med klara ögon glad
de vänner, som din vällust nyss beredde;
då vet du, hvad jag var och hvad jag blef
det ögonblick, jag Minnas stämma hörde.
Ty hvad jag lidit, hvad i långa år
jag njutit såsom ljuft och tänkt som sällt,
stod i förklarad glans inför min själ,
och kärleken gick som en sol deröfver.
Förbannad från mitt hjertas ljusa eden
var dock en enda tanke — var dock den:
att Minna, Minna egdes af en annan.
Jag kände blott min sällhet, visste blott,
att hon och jag i verlden fans — ej annat.

när jag i jublande förtjusning sprang
den korta väg, som skilde oss ännu,
och föll på böjda knän vid hennes fötter.

Men hon, ej skrämd, ej öfverraskad, såg
så ömt förtroligt leende på mig,
som om jag länge stått hos henne redan;
hon såg, som barnet på sin ängel ser,
när modern bäddat vaggan mjuk och drömmen
då genast leder fram den välbekante.

Ej ljöd dock lutan mer. Det byttes ej
ett brutet ord, en vingad suck af oss;
men på den lätta brygga, bägges blickar
emellan våra hjertans himlar slogo,
gick kärleken, i tusen former klädd,
att vexla njutningar och vexla boning; —
tills, famn ej mera skild från famn, och mun
ej stängd från mun, jag låg i hennes armar
och kände svallningen af hennes barm,
och drack dess tårbestänkta kinders dagg
och domnade af vällust bort — och väcktes.

Men, lögn af sällhet, håll mig evigt dock,
ack, evigt i din hulda boja fången!
Jag tigger ej af verklighetens nåd
en fröjd, som multnar under egarns händer.
Med fantasiens skuggspel är jag nöjd,
blott den beständigt för mitt öga ter
den stund, då jag var säll, fastän bedragen.

Då skall jag än, när Minnas vår förgått
och hennes kinder inga rosor bära,
se henne ung och salig i min famn.
Då skall jag än, när mina dagar flytt
och kullen hvilar grön uppå mitt stoft,
men stjernorna min fria ande bergat,
då skall jag än från verldens sköna ljus,
från Gud, från himlar och från änglar gå
att drömma mig vid Minnas purpurläppar.

Tredje natten.

I öster stiga svarta skyar upp,
bebådande en lång och stormig natt.

Långt hän i vester, bortom sund och uddar,
sjönk solen tröttad nyss i hafvets famn
och släckte lugnt sin fackla.
Hur vexlar allt! Den dag, som hvälfde nyss
sin rika blomning öfver tusen länder,
står vissnad re'n, och mörka skuggor tära
på bladens sista, matta purpur nu.
Det lugn, som bredde lätta vingar öfver
den glada nejdens land och vatten, flyr
för stormens örnflygt, hotande i fjärran,
och intet är af allt, som varit nyss. —
En bild utaf naturens stora lif
är lifvet i en menskobarm; för båda
står samma eviga och höga lag:
förvandling är dess bokstaf, lif dess ande.
Lycksaligt är det hjerta dock att prisas,
hvars dag ej till en stormig natt förbyts,
men till en natt af frost och is och dvala;
ty domnadt märker det ej då förlusten
och väcks af nästa morgon, men ej mer
till en förgänglig dag.

Det bodde nyss
en himmelsk frid i mitt förtärda hjerta,
och glädjen spridde der sitt ljus ännu,
lik höstens sena sol, som någon gång,
minutligt, ödelagda fält förgyller,
men plantor, ack, som vissnat länge sedan,
begynna åter blicka upp, bedragna
utaf en härmad vår, tills snart ett moln
förskingrar deras hopp och haglar ner
en skur af stela dödar på de späda.
Så, milda känslor, I, som skjutit åter
en dvärglik grodd i den betrycktes barm,
skall snart kanske ert matta lif förstöras.
En dyster aning sveper re'n sitt flor
omkring er himmel; ack, om några stunder
är allt måhända mörkt igen, som förr.

Men tyst, en sång! — Hvad menskligt väsen dväljs
som jag bland klyftorna i öde skogen?
En glädtig sång! Kanske af en förvillad,
som återfunnit stigen till sitt hem
och skyndar jublande till barn och maka.

Den sälle! Regnet faller kyligt re'n,
och natten andas kallt; men ack, hur lätt
skall icke färdens långa möda glömmas
i hvilobädden af en älskad famn.
Der syns ju glädjesångerskan! — Men ack,
hvad strid emellan hennes sång och väsen!
Lik bäcken, som sin muntra stämma höjer,
fastän den bruten mellan klippor går,
så tycks ock hon, på lifvets fröjd bedragen,
förvirrad, krossad, sjunga sällhet än.
Se denna glesa krans af vissna rosor,
som fängslar hennes spridda hår; — hvar fläkt
slår bort ett gulnadt blad af dem, liksom
ett oblidt ödes lätta vindar slita
förhoppningar ur en förkrossad barm.
Se hennes anlet, likt en höstlik källa,
af stormar grumlad, öfverhöljd med spillror
af en förhärjad blomsterverld; ännu
är himlen dock ej jagad ur dess spegel.
Så hvilar äfven der i hennes anlet
ibland förstörda drag en stämpel än,
som är mig känd, som jag förut har älskat.
Kom närmre, vilda tärna! Minna blickar
sin kärlek än ur ditt förgråtna öga;
på dina kinder syns en skymt ännu
af rosengårdarna på Minnas kinder,
fast sorgen bredt sin vinter öfver dem;
hög hvälfs din panna såsom Minnas panna,
din röst är hennes, och din barm är hennes;
kom, låt mig känna, om ditt hjerta slår
så högt, så brinnande som hennes hjerta.
Kom, kom! — —

Ha! Milda himmel, det är hon!
I pulsar, svallen vildare än hafvet,
att fasan ej må isa edra böljor.
Ja, det är hon! Förnuft, släck ut din lampa,
den lyser upp en afgrund! — Samla, natt,
från halfva verlden hit ditt mörker, fallen,
I klyftor, öfver oss och oss begrafven! —
Vansinniga! I denna fasans nejd,
i denna stund af skymning och af hvila,
då sorgen sofver och då glädjen drömmer,
hvem söker du?

HON.

Ha! Ja, hvem söker jag?
Jag söker här min älskling, och han svarar
från alla gråa klippor, då jag sjunger.
Hör, hör! En stämma der, en der, en der,
den sista är så långt, så långt, att jag
ej hinner honom mer, se'n dit han flydde.
Hör, hör! Nu är han åter nära, — nu
der längre, — nu så långt, att knappt han höres.
O, ve! Hvi flyr han? Hvad har jag väl brutit?
Och har jag brutit, vill jag allt försona.

HAN.

Du gråter: gråt ej, qvinna! Låt din tår
ej fruktlöst falla vid ditt ödes fötter;
det ser ändå ifrån sin höjd på dig,
som solen på den lilja, hon förbränner.
Var glad, din älskling kommer då igen;
nu vill han icke komma, då du gråter.

HON.

Då skall jag le. Jag log nu nyss också
och sjöng af glädje, ty han var så nära.
Han svarade från denna häll. Hvar är han nu?
Jag kom och fann blott dig, — men såg du honom?
Och egde han en vänlig helsning ej
att lemna qvar åt mig, förr än han flydde?

HAN.

Han sade, att då nästa morgon gryr,
är han tillbaka hos sin trogna flicka
och skiljs ej mer.

HON.

Du arma blomma, som jag plockat
för honom, för att glädja honom, ack,
till nästa morgon lefver du ej mer.
Du måste vissna, natten är för lång.
Men, gode främling, tag den späda blomman, du;
jag kan ej vänta, jag vill söka honom.
Om han mig flyr och jag är der i fjärran,
då han är här, så räck åt honom blomman!

Säg, att som hon förvissnar under natten,
skall jag väl vissna, innan morgon gryr;
säg honom, att han icke borde fly,
att jag ej mins, hur länge jag har irrat
uti hans spår förgäfves, ja, förgäfves!
Min tunga bränner, mina fötter blöda,
jag dignar ofta, då han är som närmast,
och drömmer under dvalan, att min barm
är full af törnen, att mitt hjerta stinges
vid hvarje slag. — Det är en dröm. —

HAN.

Håll opp!

HON.

Den vederqvicker mig likväl, och snart
är dvalan slut.

HAN.

Håll opp! Du talat nog
att jaga lugnet bort från himlens salar.
Slit ej mitt hjerta sönder, det är sjukt
som ditt!

HON.

Som mitt? O, då behöfves tröst!
Men säg, hvar skall jag hämta den ifrån?
Den har jag sökt, som molnet i sin irring
en fristad söker, såsom vattenfogeln
i vassens mörker letar sina ungar,
som blöda re'n i jägarns hand. O! Tröst
har icke jag, du arme like, fick den
af menskor ej, af himlen ej, af jorden ej.
Jag har en saga: vill du höra den,
så underlig och dock så sann? Jag såg den sjelf.
Först skall du gråta, sedan skall du skratta,
och om du skrattar, vill jag skratta äfven.
Man sade mig, att kärleken ej var
för jorden skapad, att ett brott det vore
att klaga, då dess planta vissnar här.
Men jag gick ut med hjerta, fullt af hopp,
och tänkte söka upp en lycklig kärlek.
Jag ville se, om ej ett ställe fans,
der tvenne trogna kunde lefva sälla,

och re'n i närmsta skog jag såg ett par
af turturdufvor. I den glesa toppen
af ett förtorkadt träd de sutto båda
med näbb vid näbb, men rundt omkring var lugn.
Jag stannade; för mig var skådespelet
så outsägligt ljuft. En glädjetår
steg i mitt öga, men den hann knappt falla,
förr än en hök kom obemärkt och tog
den ena dufvan; under klagoljud
försvann den andra bäfvande bland träden.
Med smärta såg jag efter höken, — han
flög med sitt byte till ett annat träd.
Der satt hans maka, bägge delte dufvan,
och se'n de mättats, smekte de hvarandra;
och jag blef tröstad åter, ty jag såg,
att kärlek fans, och allt var lugnt kring den.
Då ljöd ett skott, — den ena höken föll,
den andra flydde bäfvande i skogen.
Med vrede slog jag ned min blick och tänkte:
»Här mördas kärleken, det fins likväl
en ort, der idel goda hjertan klappa,
der skall jag finna, hvad jag söker, der
förföljs ej kärleken, men ler och skyddas.»
Så tänkte jag och lättade min fot
att vandra dädan; — under foten, se,
låg en förtrampad fjäril, än i döden
vid blomman fäst, som han i lifvet älskat.
Han var förtrampad af min fot, af mig,
hur underligt, af mig, som velat köpa
med eget lif hans lif tillbaka, — skratta!
Du skrattar ej, — af mig var kärleken
förtrampad, — och du skrattar ej? —

HAN.

O, qvinna!
Förtviflan skrattar såsom du, förtvifla ej!
Din fjärils död var kärlekens triumf;
han dog gemensamt med sin älskarinna,
han dog för dig, som ville honom godt.
Ser du, i lifvets öknar går en ängel,
han älskar kärleken som du, han rycker
också en maka ofta från en maka,
men ej med hökens roflust, ej med jägarns,
ej tanklöst, såsom de; med ömhet blickar

han på den ena, då han tar den andra.
Han tänker: »Se'n du gråtit några stunder,
du efterblefne, skall jag dig ej glömma
i tåredalen, der du ensam går.» —
Vet du, hvem ängeln är? Han heter död;
hans gerning liknar din, ty han är god som du.

HON.

O, du är sjelf den milda ängeln, sänd
ej att begära tröst, men skänka tröst.
Förtälj din vackra saga än om döden,
hur ömt han älskar allt och allt förlossar!
Förtälj det än, och jag vill böja ned
mitt matta hufvud på ditt knä och lyssna.
Och när jag lyssnat och mitt öga sluts,
så håll dig färdig med din gömda lie
och för den bleka liljan upp till Gud!

HAN.

Att evigt blomma och att evigt älska.

HON.

Att sitta vid den högstes fot och gråta,
tills han, bevekt af mina tårar, sänder
dig ned att hämta den, som nu mig flyr.

HAN.

O, då du hamnat, hamnar han också.
Han skall väl söka sjelf den goda ängeln,
som honom för till dig. Till dess förglöm,
hvad jorden brutit, hvad du lidit der!
Sof bort din smärta, sorgens trötta dotter,
och dröm, hur lyckan står vid grafvens rand
och tigger för sitt rika fullhorn än
den sköna skatt, hon nödgas sakna: — friden.

HON.

Och huru döden fattar lyckans hand
och för den blinda som en trogen vän
tillbaka genom verlden, genom tiden,
och fyller bristen, då hon gett, och sår
försoning i de fel, som hon begår.

Så vill jag drömma på ditt knä, du gode,
du ende, som ej skymfade den svaga,
ej återstötte utan skydd och tröst
den skyddbegärande, den öfvergifna.
Ja, jag vill drömma lugnt uppå ditt knä,
så lugnt som stjernan i en sommarhimmel,
som hjertat drömmer i sin barndomsverld.
Din lön är färdig: du är dödens ängel,
och du behöfver skatter för att älskas
af jordens barn; tag hvarje tår, jag gråtit,
tag alla suckar, dem jag gjutit har,
de äro perlor nu och diamanter,
som möta dig, hvar helst du styr din färd!
Men der en fridlös enka klagar se'n
bland bleka barn, som ropa efter bröd,
och der kring bårens rand sig nöden lägrat,
der strö dem ut, och jag vill skåda då
välsignande från himlens sal derpå.
Men der du ser en tröstlös kärlek kräfva
af jord och himmel en förlorad sällhet,
der strö ej guld, ej diamanter ut;
men höj din lie, skörda! —

HAN.

Sömn, o sömn,
du svala dagg för hjertats sjuka blomma,
du blida, som på drömmens vingar bär
den qvalda anden ur sin fångaboning
och låter honom några stunder fri
i evighetens etersalar andas!
Kom, sänk dig ned till oskulden, fastän
dess bädd af klippans kulna mossa reddes
och fast hon lutar hjessan mot en famn,
der alla lifvets vilda sorger storma!

Hon sofver re'n — min bön är hörd —, hon sofver.
Se, öfverståndna äro dagens mödor,
och plågor, hopade af långa år,
uti ett enda ögonblick förgätna.
Hur lugn är ej den godas sömn, — som qvällen,
när dagens stormar rasat ut, förklaras
dess sorgebleka anlet mer och mer;
och dessa tecken, hvarmed ödet stämplar
sitt herravälde in på slafvens panna,

de jämnas åter, och befrielsen
bor, typiskt röjd, hos slumrarinnan redan.
Ja, säll är du, som sofver och som glömmer;
ej tränga verldens dystra bilder nu
igenom dina blickars slutna portar,
och lifvets djupa afgrund höljs af natt.

Hårdt har hon kämpat, mycket har hon lidit,
dess barm är sårad och dess pulsar tömda,
och hon förföljs ännu. En flykting är
dess tanke, utan riktning, utan hem;
dock jagas äfven han af sorgens härar,
hvar helst han irrar, sökande en fristad,
och ej en gång i din förstörda borg,
o vanvett, låter du den qvalde dväljas.
Blott sömnen är de öfvergifnas vän.

Du dyra varelse! Jag klagar ej,
att sinlighetens lampa, att förnuftet
blott flämtande, med halfsläckt låga brinner
inom din hydda, rest af jordens stoft;
men att, hvart helst dess matta stråle faller,
en tår skall röjas och en jämmer skådas, —
se der min plåga! Litet nog ändå
betalar själens gudaeld här nere
de offer, som den kräfver af vår frid.
Ty hvad är menskan med sin dubbla lott
af jordiskt mörker och af himmelskt ljus?
En dyster natt omkring en enda stjerna.
Förgäfves bryter hennes bleka sken
igenom slöjorna af moln och dimmor;
hon dagar ingen rymd, hon tränger ej
med strålfull fackla genom skuggans gårdar,
och stormen bryter segrande likväl
med herskarstämma genom nattens famn,
och böljor sucka mellan öde stränder.
Det finnes stunder dock, då ögat, glömskt
af skymningen, af fasorna och striden,
med barnslig vällust ser på stjernan blott;
och dessa stunder vördar svagheten
som sina ljusa stunder, älskar dem
som glädjens lätta ögonblick af lifvet;
men kraften, men det starka hjertat åter
förbannar dem som foster af en afgrund,

förrädiskt lockande ett fridlöst hopp,
blott för att visa, hur dess vingar domna,
försåtligt talande om ljus och frid
för tanken, som i villans öknar famlar.

Så hvila ut till morgondagens mödor.
du ödets korsbelastade slafvinna,
och glöm, så länge du kan glömma än!
Åt mig har natten ingen sömn att skänka,
min hvila är en vanmakt blott att bära
det lidande, som samlas öfver mig.
Men jag vill sitta och ditt lugn likväl
med glädjeblandadt vemod än betrakta,
som sorgen sitter vid en älskad graf
och gläds åt blomman, som gått opp deröfver.

Fjerde natten.

Hon är försvunnen, ja, hon är försvunnen!
Det enda minne, jag af henne fick,
är spåret på det daggbestänkta gräset
och qvistarna, som darra än, der hon
gick stilla fram emellan skogens stammar.
Ja, hon är borta; som en aftonrodnad
försvann hon bakom klyftorna och träden,
och ensam står jag qvar — en dyster natt.

O, jag var säll ändå; jag slöt den hulda
emot mitt hjerta, och jag led allena,
och hon var trygg i sömnen som ett barn.
En här af minnen från förflutna tider
slog upp sin skådeplats kring slumrarinnan
och spelte genom mörkrets glesa flor
i vexlande gestalter för mitt öga.
Der såg jag er, o mina barndomsdagar,
med edra klara solar och ert lugn,
då tanken än ej visste af sig sjelf,
ej flugit ut ännu att fåfängt söka,
lik Noachs dufva, någon grönklädd strand,
men gungade i drömmens trygga ark
på lifvets vida, bottenlösa bölja.
Dig såg jag äfven, lund, der jag en gång

för Minna blottade mitt hjertas lågor,
der lättbevingad, svalan lik, som sväfvar
mot vårens famn ur sundets purpurvåg,
bekännelsen flög öfver hennes läppar
och hennes blickar greto perlor till
en krona åt min segrande förhoppning.
Dig återsåg jag, djup af sällhet, stund
och evighet tillika, då min kyss
för första gången i den svala qvällen,
vid lundars susning och vid foglars sång,
på hennes läppars vällustbädd försof sig.
Och er och er, o eder, tusen gånger
besvurna och igen besvurna, såg jag,
ej lätta och förhoppningsfulla nu
som fordom, men allvarliga och dystra,
på tidens vingar pekande och på
det mörka ödets jernhand, der den tung
låg, vårdslöst hvilande på brutna fjättrar. —
Så såg jag, än med vemod, än med glädje,
de dunkla hamnarna af forna fröjder,
än bedjande för nattens flykt, och än
att solen evigt ville borta dröja.

Men bergens toppar klarnade i vester,
och snart mot dalen i en långsam ström
flöt ljuset neder från förgylda fjällar,
och dagen frambröt, och hans strålar föllo
på Minnas bleka kinder re'n.
Då slog hon upp sitt öga, såg mig an
med blickar, ej förslöade som nyss,
men skarpa, genomträngande som pilar:
»Du är det, jag har funnit dig; min dröm,
min svåra dröm är slut.» — Med dessa ord
uppstod hon hastigt, gret en tår förstulet
och tog min hand och talte himmelskt lugn:
»Se, plågans spjut är krossadt, täckelset
är från mitt öga fallet; jag har funnit
det jag har sökt, och hjertat vill ej mer.
Hvad jorden eger, hennes fröjd och smärta,
har jag i bräddadt mått tömt ut, och mer
har hennes trånga förråd ej att skänka.
Jag vandrar nu, dit du ej följa får;
men snart jag vandrar längre bort, och då
välkommen efter!

Som jag skall du kanhända länge drömma,
att du förgäfves söker här din sällhet,
och såsom jag skall äfven du en gång,
med hjertat lugnadt och med själen ljus,
förvånad vakna, sluten i dess armar.
Till dess farväl!» — Hon kramade min hand
och vände stilla mot den smala stigen
och började med långsam gång sin färd.
Min famn stod öppen, och mitt öga bjöd
i täflan med min tunga henne åter;
hon såg min tår ej, och min bön dog bort,
förgäfves klappande på hennes hjerta.
Sin bana gick hon, obeveklig, kall,
den bleka månen lik på vinterns himmel.
Jag skyndade i hennes spår, jag ville
i mina armar sluta än en gång
den afgud, som mitt hjerta evigt famnar.
Jag nalkades, — hon såg tillbaka då
och höjde hotfullt varnande sin hand;
förisad stod jag qvar på hennes bud,
en blodlös bild, ur marmorns klyfta huggen,
lik sångaren i Plutos dunkla borg,
då natten tog hans Eurydice åter.
Orörlig var min fot vid marken häftad,
mitt bröst var länge utan suck och stämma,
tills jag omsider såg, hur mer och mer
den älskade i skogens djup försvann.
Då fick jag klagoröstens gåfva åter
och ropade med hemsk förtviflan: Minna!
Men blott ur bergens sorgsna grottor kom
i långa suckar återsvaret: Minna.

Hon vandrar. — Hjerta, frågar du hvarthän?
Hvarthän, om icke till sitt hem, sin make;
ty hvarje ädelt sinne bär sitt tvång
och smider pligtens kopparkedjor starka.
Välan, hon går tillbaka till de sina,
med känslan kufvad af förnuftets bojor.
Hon får ej minnas, vill ej minnas mig,
och snart skall vanan, som det tunga lättar
och det förhatliga gör ljuft och älskadt,
med milda händer blomsterhölja törnen
af hennes olycksaliga förbund.
När då med fridens gryning i dess själ

dess bleka kinders nya gryning börjar,
hvem är den lycklige, hvars kyssar få
ur deras morgonrodnad purpurn suga?
Och när ifrån den friska barmens skatter
hon slöjan kastat och det rum beträder,
der, lyst af lampan eller stjernan blott,
försåtligt yppig högtidsbädden sväller,
hvem följer glädjerusig hennes steg
och mäter, trånande, sekundens dröjsmål? —
Ha! Icke den, som ensam irrar här
och dricker nattens kulna dagg och söker
en mossbevuxen klippas läger, — nöjd,
om han på den kan för en stund förglömma,
hvad han har varit, hvad han är och blir.

Hvad hvisken I uti mitt öra åter,
dagskygga spöken, barn af mörkrets verld?
Hvad bröt väl Minnas make? — Dock, hur ljuft
att se det blod vid dolkens sidor stelna,
som brunnit nog vid Minnas sida re'n!
Fly, afgrundstanke! Vill du locka bort
ur själens famn dess enda skatt, den ängel,
som ensam blef den öfvergifne trogen
och stundom talar om ett annat land,
der Minnas kärlek möter mig på stranden?
Nej, han skall lefva, om han kunde än
med tusen sinnen frossa af sin lycka,
och ur min sällhets aska skall jag berga dock
en möjlighet af Minnas återkärlek.

Man talar om, hur dödens lugn är djupt,
hur bojan faller af den tyngda anden
den stund, då hjertat slår sitt sista timslag
och mer ej mäter fångenskapens tid.
Och det är sant, att ingen stormil skakar
det tjäll, som byggs åt slumrarn under kullen,
att ingen smärta födes af den barm,
som stilla under mossans djup förmultnar;
men anden, anden, är han fri? — O nej!
Han är ej fri i eterns ljushaf, der
bevingad mellan stjernorna han sväfvar;
han är ej fri i evighetens famn,
i himlens salar är han slaf ännu;
han bär sin boja i sig sjelf, så länge

han bär ett minne än af tidens kärlek,
och denna kärlek är ej skakad af
så lätt, som grusets sköra fjättrar bräckas.
Se, klippan stiger brant mot molnets rand;
en färd till toppen och ett språng från den,
hvad ringa pris för sällheten och friden,
om dessa kunde köpas dermed blott!
I tusen skilda drägter vinkar döden,
så blid, så litet skrämmande i hvarje.
Jag kunde störta i dess öppna famn
så glad som svanen i det klara sundet,
och dröjer dock — o, hvarför dröjer jag?
Ha! Blefve anden friad genom döden
och ren från hvarje jordiskt minnes smitta,
en suck, en enda klagan skulle då
ej mera flyga öfver mina läppar.
Nej, blomsterkransa skulle jag min panna,
till fjällets spetsar ett triumftåg göra,
och under glädjesånger ville jag
mig segrande i djupets kaos störta.
Men nu, hvad vore dödens frukt? Ett lif
blott mera mäktigt att sitt qval begripa.

O! ingen himmel vore härlig nog
att locka dig från jordens dalar, ande,
så länge Minnas hjerta klappar der!
Vid henne skulle du din frihet fängsla,
oemotståndligt till din afgrund dragen,
lik fogeln, som, af ormens blickar snärd,
med öppna ögon i hans eldgap flyger.
Du skulle fly till Minnas famn och der
ett vitne bli till sinlighetens segrar,
då hon, lik fablernas menad, berusad
af vällustbägarns gift, förglömt sig sjelf
och jublande i nattens stund på ett
förhatadt altar kärleksoffer tänder!
Nej, bättre vore att i klippans barm
ett evigt fängelse för dig bereddes,
dit ingen skymt af jordens bilder hann
och intet ord af hoppets falska löften.

Så eger då ej en gång du, den hela
förblödda jordens sista, glada tröst,
du fristad, vid hvars portar slafven lägger

sin börda ned och konungen sin krona,
du fridens tempel för en verld, du hamn,
dit lifvets alla trötta segel sträfva, —
så eger då ej en gång du, o graf,
ett läkemedel för mitt arma hjerta!
Välan, jag vill fördubbla mina qval,
vill sjelfmant samla smärtans alla vapen
och trycka dem så flitigt i min barm,
att sår på sår må regna och åt mig
ett ögonblick ej gifvas för att känna
det enas plågor, förr'n det andra drabbat.
Så skall den dvala jagas bort, som lik
det lugn, som mellan åskans knallar råder,
ibland förbredes i min själ och ger
åt qvalets viggar blott en ökad fasa.
Med sorgens öfvermått skall sorgen qväfvas,
och dessa afgrundsdolkar skola dock
en gång förslöas, då de ständigt brukas.

Se opp, mitt öga! Tanke, spänn din flygt,
och hjelp mitt ödes bristande förmåga
att måla bilder på min kärleks duk,
förfärligare än de redan sporda!
Fullända teckningen af denna tafla,
der Minna väckts af morgonsolens strålar
och lyftat sakta opp ur vaggans bädd
ett barn, som vid dess sköte ler i sömnen.
Med skärad pensel måla hennes ögon,
som tvenne himlar, lugna, klara, blå,
med gränslös ömhet famnande den späda.
Och hennes anlet, låt det halft förklaras
af dagens ljus och halft af modersglädjens,
och, att det sällare må röjas än,
låt några tårar i dess sällhet irra!
Men gif den späda ängeln inga drag,
som likna mina. Nej! En annan gaf
åt Minna hennes sköna skatt, en annan
skall hon i honom älska, vid en annan
igenom honom bindas, och åt mig
skall ingen fläkt af hennes ömhet egnas.
Så är den första taflan färdig. Nu,
gå till den andra, måla der en park
med löf och skuggor omkring Minnas boning.
I parken bilda henne, vid dess barm

låt barnet dricka ur sin näringskälla,
och der framföre teckna se'n en man,
som ser med lutadt hufvud ner på gruppen.
Åt Minna gif ett uttryck, som om lunden
med löfvens tusen tungor, som om vinden
ur hvarje fläkt, ur hvarje stråle dagen
till henne skulle hviska: »Du är mor!»
Låt kölden smälta på dess makes panna,
gif faderskänslor åt hans marmoranlet
och låt hans blickar röja, att han då
begriper värdet af sin stulna lycka.
Mig må din pensel vårdslöst kasta ut
bland klipporna, som trona der i fjärran.
Led några forsar dit, som öfverrösta
min klagan, om jag klagar, och ett vindkast,
som sliter tårarna ifrån min kind,
att ingen dödlig anar, hvad jag lider!
Så är den andra taflan skön. — Och nu!
Tag mera mörka färger, gör en natt,
som dyster hvälfver sig kring moln och stormar!
I Minnas sofrum sätt en halfsläckt lampa,
låt sömnen vinka och paulunen svälla,
låt — nej, fullända ej din afgrundstanke, nej!
Låt tvenne stjernor mot hvarandra irra
och krossade från sina banor ramla,
och verlden lossas från sin fasta grundval
och jord och himmel i en suck förgås!

Femte natten.

Frid, milda afton! Jord och himmel, frid!
En lifstidsfånge lik, som blef benådad
och kom ur tornets natt, ur jern och boja
i dagens vida tempel ut igen,
der solen brann, der luften ljöd och fältet
i löf och blommor mot hans anblick trädde,
och hvarje bana var förutan gräns
och hvarje sällhet såsom himlen öppen;
lik honom, endast mera säll, står jag
ibland passionens sönderbrutna länkar.
På detta spegelklara haf af frid
vill hjertat bäfva, o, och kan det icke,
och tanken skakar tveksamt sina vingar

och vill ej tro sin frihet, och likväl
för hvarje vingslag honom öfver molnen.
Hur skönt jag lefver, o, hur lätt jag andas,
hur härlig strålar qvällen för mitt öga,
och hoppet vet dock af en bättre morgon.
En kärleksbädd är jordens gröna matta,
och sömnen är dock mera ljuf derunder.
Hur saligt allt! — Jag står på Minnas graf.
Jag står på Minnas graf! — O, det är ljuft
att tänka, hur hon hvilar lugnt här nere,
och hur jag sjelf skall snart få hvila lugnt.

Du sofver, Minna? Nej, du sofver ej! —
Ditt hjerta sofver, men din ande vakar,
din skuggbild är det, som så kärligt ser
ur hvarje blommas daggbestänkta öga;
med fogelsången, som ur parken skallar,
melodiskt blandad, når din röst mitt öra;
en hviskning sänder du i hvarje fläkt,
ett budskap med hvar sky, der uppe tågar;
och jag förstår din vink och lyder den.

O! hvad är sorgen, på hvars altar vi,
nattvandrande i stoftets dalar, offra?
Och denna här af mödor och bekymmer
och qval och fasor, som förtära sinnet,
hvad äro de? — En tropp af skuggor blott,
fantomer, verkliga för tankens öga,
så länge han i mörkrets rike dväljs,
men tomma, utan varelse och kraft,
så snart han mäktar sig mot ljuset svinga.
Ej utom grusets räcka ödets gränser;
och menniskan, som är på jorden jord,
är himmel genast, då hon är der uppe.
Hur ser jag icke nu med ömkan neder
på er, o nätter, som jag genomvakat,
på er, o dagar, som jag gråtit bort!
Jag kan knappt mera fatta dessa små
bekymmer, som mig syntes då så stora;
ty i min kärleks rika helgedom
hur obetydlig var ej denna skatt,
som sköflades af oinvigda händer!
Hvad egde icke Minna qvar för mig?
Den själ, som låg odödlig i dess öga,

den skönhet, som i hvarje fiber brann,
i tiden tänd, men tänd för evigheten,
den var för mig; för hennes make var
ej annat än det stoft, der masken nu,
som han, sin medvetslösa högtid firar.

Hur lydde Minnas sista ord till mig?
»Som jag skall du kanhända länge drömma,
att du förgäfves söker här din sällhet,
och såsom jag skall äfven du en gång,
med hjertat lugnadt och med själen ljus,
förvånad vakna, sluten i dess armar.»
O! nu förstår jag hennes mening klart.
Min plåga var en dröm, — det verkliga
är icke födt och skiftar ej med stunden.
Ett enda var dock sant; det var min kärlek:
jag sof uti dess famn, — nu är jag vaken.
Jag såg i sömnen spöken, natt och fasor;
nu ser jag Minna, himlarna och Gud.
O kärlek, huru skön är icke du
emot den Amor med förgiftadt koger,
som dikten målar och passionen tror.
Du står förklarad för mitt öga nu;
jag ser din båge riktad, men den är
den öppna famn, du sträcker ut mot verlden;
och dina pilar känner jag — de bildas
af oskuld, salighet och ljus.
Det var en stund — jag såg dig då i samma
gestalt som nu —. det var den första gången,
jag dig förklarad såg i Minnas blick.
Dig slöt jag då med henne mot mitt hjerta;
men blott en stund, se'n fann jag dig ej mer.
Mitt ljus var slocknadt, i min själ var skymning,
och för sömnvandrarn genom lifvets natt
sjöng sinligheten en förrädisk vaggsång.
O, endast tvenne flyktiga minuter,
o, af det långa lifvet endast tvenne
är menniskan ur stoftets dvala väckt
och kan mot andeverldens vällust skåda;
och dessa gry med hennes första kärlek
och hennes sista stund. — Som barnet hvilar
med slutna ögon vid sin moders barm,
så hvilar menniskan i evighetens.
En gång vid moderns kyss slår barnet upp

sin blick och ler och somnar in å nyo;
och det är bilden af vår första kärlek.
Men drömmar smyga till den spädas sinnen,
oroande, försåtliga och grymma,
som störa pulsens gång och hjertats frid;
och slumrarn qvider då, och tårar tränga
igenom ögonlockens trånga galler,
och modern sluter honom närmare
och närmare emot sitt bröst, till dess
han vaknar, ser förvånad upp och känner
den hulda snart och ler igen och sträcker
de späda armarna med fröjd mot henne;
och det är bilden af vår sista stund.
Men icke alltid plågas slumrarn dock
af svåra syner; ty minuter gifvas,
när leende i någon jordisk form
hans bättre lif för honom uppenbaras,
fast bilden är förgänglig som hans dröm.
Hvad var min kyss, som outsläcklig brann
på Minnas rosenläppar? Hvad den sällhet,
som brusade igenom mina ådror
hvar gång, jag henne tryckte mot min barm?
Hvad var det ljus, som härligare då
från dagens gyllne källa tycktes flöda?
Den skönhet hvad, som då uti min själ
så yppigt ur naturens fullhorn tömdes?
Hvad voro de? Blott drömmar, — ack, men drömmar
i hvilkas skuggdrag dock en vänlig skymt
af evighet och himmel låg förklarad.

Jag står på Minnas graf och tänker än
på forna sälla dar. Och hvarför skulle
jag er förjaga, mina fröjders minnen?
Är icke lifvets bästa fröjd ändå
i dödens stilla gårdar såsom hemma?
Välkomna, bilder från min ungdomsverld,
förtroliga gestalter, utan omsorg
och utan strid, med hjertan, fulla blott
af stundens skänker, och med ögon, blinda
för hvad en framtid i sitt sköte bar!
Välkomna! Här vid grafvens rand är stället,
der oskuldsdrömmar obesvikna drömmas
och sorglösheten för en dag, som gryr,
ej vid dess skiften får med marter gäldas.

Här är ert rätta hemvist, här är ljuft
att se er åter, och jag vill besvärja
ur mullens djup den tysta slumrarinnan
och än en gång med er och henne gå
min gröna, rika barndoms dal igenom.

Men tiden flyr och afskedsstunden nalkas,
ett afsked, der om återkomst ej talas,
men intet hjerta lemnas tröstlöst qvar.
Jag flyr nu från ett land, der jag en främling var,
och mot mitt sköna hemland syftar färden.
Och mången fröjd blef denna kust mig skyldig,
ack, mången lofvad fröjd, men ingen tår
af pröfningarnas gift, af sorgens galla.
Dock dröjer jag med fuktadt öga än
uppå den kulna, törnesådda stranden.
Af afskedsstunden adlas allt till dyrbart,
och ömt försonad blickar jag farväl
åt hvad jag nu för alltid öfvergifver.
O, det är lätt att oförrätter glömma,
då man är öfver lidandet och sorgen,
och ingen bitter tanke tar man med
till kärlekens och fridens ljusa fester.
Farväl, du höga drott, som evigt ung
din eldvagn genom eterns rymder åker,
du milda sol, farväl! — För hvarje gång
jag jublande på ditt triumftåg skådat,
för hvarje gång jag i ditt varma ljus
tyckt fosterlandets klara dagar skimra,
för hvarje fröjd, som i ditt hägn slog ut,
för hvarje känsla, som din låga mognat,
för ljusets och för lifvets bästa gåfvor,
haf tack, haf hjertlig tack! — Snart skall jag mer
ej se din morgonrodnad gry, ej höra
de hymners ljud, som följa dina spår;
men du, ej trött, ej åldrad, skall ännu
ditt friska spann igenom verlden jaga
och mäta sekler åt förgängelsen
och lugnt utur förgätna slägters mull
till blomning åter nya slägter väcka,
till dess du äfven en gång, mätt af år,
ur redet löser dina gyllne fålar
och lägger ned ditt rika lån hos Gud. —
Till dess farväl! — Och du, o sköna dal,

som i din blomsterfamn mig tog den stund,
jag kom som gäst till obekanta länder,
du, bland hvars lundars sus och källors sorl
jag mig så ofta i mitt hemland drömde,
farväl, farväl! För mig skall icke mer
din majdag gry och dina blommor knoppas.
Men tag en annan i mitt ställe då,
en annan, irrande som jag i gruset,
tag honom till ditt skötebarn som mig
och skrif för honom med hvar nyfödd vår
din blomsterskrift om bättre regioner.
Och er, och er, o millioner hjertan,
som blifven här att glädjas och att lida,
åt er en afskedssuck, ett ömt farväl!
För er är pröfningen ej slutad än,
men många hårda strider obeståndna.
O! klagen ej, fastän ej hvarje frö,
som hoppet djerft i ödets drifhus kastar,
en grönklädd stängel skjuter upp och bär
lycksalighetens himlaburna frukter;
för dem är tidens sol för kall ändå.
Men om, af bittra sorgers tårregn ammad,
en jordisk sällhet slutligt gror för er
och äfven den af kulna stormar skördas,
så klagen ej ändå, ty med sin vällust
och med sitt qval är lifvet dock en dröm! —
Och nu, och nu är intet mera qvar!
Håll famnen öppen, Minna, der du glad
ur änglars krets mot min förvandling skådar;
håll famnen öppen, — om ett ögonblick
är jag hos dig, i dina armar redan! — —

SMÅRRE EPISKA DIKTER.

Grafven i Perrho *).

1.

Hvar är grafven, som i Perrhos vildmark
snart ett sekel har förgäten grönskat,
icke värd att glömmas och förgätas?
Hvar är grafven? Fråga ej, o främling!
Der den långa skogssjön smalast bugtar
in mot tallmons dal, är stället. Björkar
skaka gröna kronor re'n deröfver.
Hvar inunder deras rötter grafven
en gång blef igenfyld, känner ingen.

Du, hvars minne mer än menskans vårdar,
höga sångmö, Finlands dotter, svara:
Göms en väldig konung der i grafven,
eller göms en konungs vederlike?
Ej en konung, ej hans vederlike;
gamle bonden Hane göms i grafven,
och med honom sex hans stora söner. —
Sitt vid brädden af den höga stranden;
jag vill tälja deras sköna öde,
medan daggen än på ljungen glimmar
och af brantens furor solen skymmes.

Hane, född af finska fäder, fylde
sjutti vintrar på sitt ärfda hemman.
Gammal sjelf, han egde unga söner,
trenne tvillingspar, det äldsta sjutton
och det yngsta femton vårar gammalt.
Sköna, kraftiga de voro alla,
lika bäckar, som af vårregn svälla;
var dock någon framför andra härlig,

*) Belönt med mindre guldpenningen af svenska akademien 1831.

var det visst den unge Thomas Hane,
äldre brodern i det andra paret.
Gick han fram, fast höljd i trasor, sågs han
skön som stjernan mellan rifna skyar,
och hvad helst i verlden han bedrifvit,
hade ingen velat hata honom.
Honom tycktes dock hans fader hata;
ej blott honom, men hans bröder äfven.
Ej som barn bemöttes de af honom,
ej som tröstare på ålderns dagar,
men som drängar, hårdare än drängar,
såsom väsen utan själ och frihet.

Så de lefvat från sin barndom alla,
och den dag kom, då de yngste båda
skulle fylla femton år tillika.
Klar stod morgonrodnan bakom skogen,
ingen molnfläck skymde himlahvalfvet,
från sin stråbädd stego brödraparen,
glada som den dag, som var bebådad.
Men med bäfvan till sin far de gingo,
der i stugan han allena dvaldes,
och de yngste stego fram med vördnad
och, hans händer fattande, begynte:
»Fader, gif oss denna dagen ledig,
denna dag blott, att med våra bröder
öfver fylda femton år oss glädja!»

Sträng som vintern, hörde gubben talet,
sammandrog de hvita ögonbrynen
och tog ordet: »Hvad i dag försummas
lemnar ett försummadt qvar i morgon.
Åkern ligger oplöjd, gån att plöja!»
Tyste gingo de till åkern alla,
och till ledet kommen, talte Thomas:
»Såg jag rätt vår faders öga, bröder,
är vår arm värd guld i dag; af svetten
kan hvar droppe för ett granbarr säljas.
Nu i dag det gäller att arbeta,
ty i afton kommer svårt att granskas.»

Thomas detta. Vid hans maning sänktes
hvarje plogbill ned i jorden genast.
Så från solens uppgång till dess nedgång
utan mat och utan hvila framgick

hvar och en vid sin bestämda fåra.
Men då aftonskuggan höljde fältet,
fans en enda teg af åkern oplöjd.

Då kom äfven dit den gamle fadern,
ropade tillsammans sina söner
och begynte: »Väl har verket skridit,
men med bättre flit det skridit bättre.
Alla kan jag ej på en gång straffa,
en har äfven mer än andra felat,
han skall straffas för sig sjelf och andra.
I den trånga källarn i min stuga,
under golfvets tjocka tiljor gräfven,
skall förbrytarn sitta innesluten.
Trenne dars och trenne nätters vexling
skall hans skumma öga icke skåda.
Trenne dars och trenne nätters näring
skall hans torra tunga icke smaka.»
Så han sade och gick bort förgrymmad,
i sitt ord, sin blick, men ej i hjertat,
om de stora tårar ej bedrogo,
som, då han sig vände, sköljde kinden.

Re'n låg jorden tyst i nattens armar.
I sin stuga sof den gamle fadern,
bröderna i pörtet på sin stråbädd.
Ingen sof, så sant han tycktes sofva,
men han väntade de andras sömn blott.
Först när hvar och en han somnad trodde,
steg den yngste, Jakob, upp från bädden
och begaf sig till sin far i stugan:
»Fader, jag är den, som har förbrutit;
på min födslodag sprang jag i glädje
obetänksamt kring och glömde plöja.
Straffa mig, som bröt, och ingen annan!»
Honom svarade den gamle fadern:
»Som ditt brott är, blir ditt straff i morgon.»
Jakob gick och lade sig till hvila.

Åter, när en hvar han somnad trodde,
steg från bädden tvillingsbrodern Gustaf
och begaf sig till sin far i stugan:
»Fader, mig allena drabbe straffet,
såsom jag allena det förtjenar.

På min födslodag sprang jag kring renen.
att för mina bröder plocka hallon.
Mitt är felet och de andras icke.»
Honom svarade den gamle fadern:
»Som ditt brott är, blir ditt straff i morgon.»
Gustaf gick och lade sig till hvila.

Åter, när en hvar han somnad trodde,
steg från bädden tredje brodern, Erik,
och begaf sig till sin far i stugan:
»Fader, om du ärnar straffa någon,
så är skulden min och ingen annans.
Jag sprang tanklöst kring vid träskets vassar
att med stenar jaga unga änder:
min är tegen, som blef lemnad oplöjd.»
Honom svarade den gamle fadern:
»Som ditt brott är, blir ditt straff i morgon.»
Erik gick och lade sig till hvila.

Så i ordning gick en hvar till fadern,
kom med samma svar från honom åter,
tills af alla Thomas blott var öfrig.
Denne, då han märkte brödrens vandring,
gissade till deras uppsåt genast
och betänkte sig, tills alla somnat,
och gick in i stugan till sin fader.
»Fader, hör en sällsam sak, i sanning!
När jag låg der nyss och tycktes sofva,
satte sig hvar broder upp i bädden,
och då ensam jag låg qvar på halmen,
talade de sakta med hvarandra:
'Bröder, hvar och en vet bäst, att Thomas
ensamt vållat allt det straff, oss hotar,
likså väl som att han allt bekänner.
Men han har för oss så ofta lidit,
att vi en gång bort för honom lida.'
Se'n, när alla tycktes somnat åter,
har jag sett än en och än en annan
smyga ut och komma in tillbaka.
Har jag gissat deras afsigt, fader?
Hvad de sagt, har deras kärlek diktat,
ty den felande är jag, i sanning.»
Fadern svarade med bruten stämma:
»Gå, och straffet hinner dig i morgon!»

Re'n med gyllne vingar morgonrodnan
flugit upp ur sjön och satt i skogen,
när den gamle sina söner ropte.
Hög och sträng i sina hvita lockar,
satt han redan helgdagsklädd vid bordet,
och en penning, fosterlandets gåfva,
hängde vid hans blåa rock på bröstet.
»Hvem af eder», frågte han allvarlig,
»står här nu med brottet på sin skuldra?»
»Jag», ljöd svaret från hvar broders läppar.

Då brast dammen, som för barnens ögon
stängt i sjutton år hans tårars flöden,
och han gret med sammanknäppta händer:
»Pris ske Herran», sade han, »den store;
fyldt är löftet, och mitt fadershjerta
har vid mina söners hat ej brustit.
Barn, från nu ej mer som slafvar hållna,
men som söner, älskelige söner,
hören hvad er gamle fader talar:
Der som ung i närmsta by jag tjente,
fans en far med åtta raska söner,
men så hätsk är ovän ej mot ovän,
som en bror bland dem var mot sin broder;
möttes de, var knifven deras tunga,
gingo de förbi hvarandra, stenen.
Ve, jag tänkte: hellre vill jag sakna
all den fröjd, en älskad maka skänker,
än att lefva år från år i fruktan
att med slika odjur fylla jorden;
och med tanken var beslutet fattadt.
Redan tyngde femti år min hjessa,
men ej åren, icke krigets mödor
kufvat mina friska lemmars styrka.
Sådan satt jag sent en natt vid milan,
då en man stod hastigt vid min sida
och vid eldens matta skimmer talte:
'Känn i mig de onda brödrens fader;
låt den kraft, som göms i dina leder,
ej för maskar i din graf besparas.
Tag en maka, föd åt landet söner,
och hvad mina ej af medgång lärde,
låt gemensam nöd de dina lära!'
Mannen så. Ett vindkast ökte lågan,

och han var försvunnen, som han kommit.
Han gaf rådet, Gud förlänte framgång.
Nu vid samma Gud, o söner, svärjen,
att, som hittills I tillsammans hållit,
framgent ingen trygghet, ingen fara,
ingen lust och ingen nöd på jorden
skall den enas bli och ej den andras,
allt, så vidt er lif och krafter skänkas;
och den sorg, som mig min hårdhet kostat,
skall ej fruktlös gäcka mig i grafven.»
Då steg Thomas Hane fram och talte:
»Fader, ingen ed är ljuf som denna,
liksom ingen är så lätt att fylla.
Se, som trälar, ej som söner hållne,
hvarför gingo vi ej bort från gården
och hos andra sökte tjenst och lycka?
Hvarför, om ej för att icke skiljas?
Ingen ville öfverge den andra.
Skola vi kring vida verlden spridas,
såsom tjäderungarna i skogen,
dem den mordbetänkta skytten jagar?
Sådant var vårt tal, då nöden gälde;
sådant skall det bli i lyckans stunder.»

Och vid Gud begick hvar broder eden,
att, som hittills de tillsammans hållit,
framgent ingen trygghet, ingen fara,
ingen lust och ingen nöd på jorden
skulle enas bli och ej den andras,
allt, så vidt dem lif och krafter skänktes.
Så de svuro; men den gamle fadern
gömde eden glad uti sitt hjerta.

2.

Re'n försvunnen var den gyllne friden,
mord och härjning fylde Finlands bygder,
männer stupade och qvinnor flydde.
Upp från Lintulax och Saarijärvi
kommo budskap, sorgeliga budskap,
ned från Storkyros och Lappos slätter
kommo icke gladare till Perrho.

Vid det långa bordet i sin stuga
satt en dag den ålderstigne Hane,
middag ätande med sina söner,
när en flykting, när en tolfårs gosse
hann med bruten andedrägt hans stuga
och, igenom dörren kommen, talte:
»Signe Gud er, gamle fader Hane!
Tjugu ryttare med långa pikar
hafva bränt vår gård i natt. De rasta
nu i kyrkobyn på vägen hitåt;
innan qvällen skola här de vara.»

Vred steg gamle Hane upp och talte:
»Väl har Gud sex söner mig förlänat,
seniga och axelbreda gossar,
men om tolf jag hade, gick väl någon
glad för fosterland och hem i döden?»
Så han sade och från väggens träknapp
nedtog lugn det rostade geväret.

Thomas log och uppsteg stolt och talte:
»Vapen passa ej för gamla händer,
liksom feghet ej för unga hjertan;
häng geväret upp igen, o fader,
och låt mig och mina bröder pröfva!»

Gubben gladdes åt hans ord och lydde.
Men i blinken gick hvar bror med stolthet
till sin säkra, skinnbeklädda bössa,
slängde den på axeln och i handen
fattade sitt trygga, korta björnspjut.
Så beväpnade, de gingo alla,
tigande, men i sin själ betänkta
att, hvar helst de mötte ovänskaran,
slå den neder eller falla sjelfve.

Som de nu en knapp halffjerndel framåt
på den smala sockneвägen hunnit,
talade till sina bröder Thomas:
»Tågen nu, som vägen leder, bröder,
tills I hinnen träskets bugt mot dalen;
der på tallmon ofvanför bland träden,
der är stället att vår ovän bida.
Innan qvällen kommer han väl icke,

om han först skall härja vägen framåt;
mellertid vill jag en stund fördröja
i det gråa torpet här vid vägen,
der min flicka re'n min ankomst väntar.»
Så han sade och gick upp till torpet.

Bröderna i långsam vandring hunno
det bestämda stället, der vid träsket
tallmon öfver dalens väg sig höjde,
och af skogens snår försåtligt dolde,
riktade en hvar sin blick längs vägen.
Knappt så länge, som från första gryning
jägarn i sitt skjul af granar väntar,
när på orrlek han om våren vandrat,
innan spelarn flyger ned och modigt
med sitt stridsrop träsk och stränder fyller,
bidde brödren, när i hast på afstånd
fiendernas bistra skara syntes,
sprängande med höjda lansar framåt.

Ingen såg dem förr likväl än Adolf,
Thomas Hanes käre tvillingsbroder:
»Nu», han sade, »nu det gäller, bröder!
Lossen hölstren snart af edra bössor,
och så fort på andra sidan dalen
fienderna backens sluttning hunnit,
då gif eld, hvem som i bössan lod har!»

Så han sade; i det samma hunno
fienderna backens höjd i trafvet,
och vid första sats, de gjorde utför,
smälde brödrens skott. I fyra pannor
kyldes loden, två i en och samma;
fyra hästar lupo lösa framåt,
sexton hejdades af häpna männer.
»Ladden, bröder!» ropte högrest Adolf,
trädande med trotsig blick ur gömman,
och som orden föllo, var lik ilen
fiendernas vilda tropp i anlopp.
Den, som snabbast var af brödraskaran,
hann som knappast kasta krut i bössan,
mycket mindre skjuta kulan efter,
innan, uppför backen hunne redan,
fienderna, med ett språng på marken,

trängde fram med fälda pikar genast;
men med spjut, af fasta händer förda,
trädde brödren dem till mötes modigt.

Striden började med rop och buller,
ingen vek och ingen vann ett framsteg.
Först för ett pistolskott nedföll Erik,
och hans baneman för Gustafs björnspjut.
Striden växte, styng med styng blef vexladt,
sex af fienderna lågo döde,
och af brödraskaran blödde alla.
Sist bland dem var Adolf ensam öfrig.
Sårad genom ben och skuldra redan,
slog han kring sig med en röfvad sabel,
tills, igenom bröstet dödligt stungen,
än i döden sårande, han nedföll.
Men hans hufvud, skildt från kroppen, fäste
skarans höfding på den hvassa piken
och red flämtande med troppen dädan.
Sex, af tjugu komna, redo dädan,
och af dem bar en ett sår från striden.

Men på spången i den djupa skogen
kom de slagnes ålderstigne fader.
Ej han trifdes, se'n hans söner vandrat,
i sin stuga; obeväpnad kom han
för att bringa säkra råd i striden.
Dädan såg han ryttarskarans framfärd,
der den sprängde fram på vägen fjärran,
och på piken såg han Adolfs hufvud.
Darrande i sina gamla leder,
skyndade han fort sin färd på spången
och kom fram till stället, der hans söners
sköna rad bland fienderna stupat.
Från de gråa ögonhåren ref han
tåren bort och, blickande med stolthet,
räknade de slagna, vän och ovän.
Alla söner fann han, Thomas icke.
»Hvar är Thomas? Lefver han allena
och är icke här bland sina bröder?»

Så han sade. Långt ifrån i torpet
satt den ädle Thomas hos sin flicka;
men han drog just nu sin hand ur hennes.

»Hvad är detta?» sade han förvånad,
»ser mitt öga, eller ser min nacke?
Ögat borde skåda dig blott, flicka,
och min nacke endast svarta väggen.
Hvilket sinne ser då detta gyckel,
mina bröder blodiga och slagna,
och min broder Adolfs hufvud spetsadt?»
Så han sade, och sitt spjut, sin bössa
grep han hastigt, skyndande ur stugan.
Hela vägen framåt såg han blodstänkt,
och till stället, som var aftaldt, kommen,
såg han sina bröders lik bland träden
och emellan dem sin gamle fader.
Ej ett steg han vågade mot skogen,
men han stod der stum och såg och hörde,
hörde hur hans gamle fader ropte:
»Ve mitt gråa hufvud! Hvar är Thomas?
Hvar är Thomas? Han har flyktat ensam,
han, af mina söner fordom kärast,
han har flytt och svikit sina bröder.
Ve förrädarn, ve den fege bofven!
Må han irra, rädd som Kain, i skogen,
skrämd af löfvet, som på aspen skälfver,
skrämd af järpen, som den spång, han nalkas,
bäfvande med dånfull vinge lemnar. —
Gud, om rättvis du i höjden lefver,
hata honom, som jag älskat honom,
och, hvar helst han vaknar upp i döden,
gif ej fosterland, ej bror åt honom!»

Stel af fasa hörde Thomas orden,
och han vände bort sin blick från fadern.
Hunden lik, som retad följer björnen,
vädrande hans stig i skog och vildmark,
gick han stum, som vägens blodspår ledde,
stum, men mordlust ropte i hans hjerta.
När han kom förbi sin faders boning,
bröt der eld och rök ur taket redan;
men han såg ej, hörde ej, hans öga
var orörligt endast fäst på vägen.

Re'n var solen bakom skogen sjunken,
när en öfvergifven by han nådde.
Nära vägen ur en skyl på åkern

tittade en gosse fram och, varsamt
vinkande med handen, ropte sakta:
»Gå ej ditåt, ty du är förlorad!
Fienderna rasta der i gården.
Sex de voro, förde långa pikar,
och den grymmaste och störste ryttarn
bar ett blodigt hufvud fäst på piken.»

Endast snabbare gick Thomas framåt,
men på dörren till den främsta stugan
såg han broderns kära hufvud spikadt.
Rytande han slängde undan bössan
och bröt in. Den första, honom mötte,
fick hans spjut till korset sänkt i barmen.
Se'n försmående i raseriet
värn och vapen, flög han fram lik örnen
och med blottad hand spred död och fasa.
Intet hugg, hur skarpt det föll, han kände.
Än den ena, än den andra mötte
och med rifven strupe slogs till golfvet.

Sist var öfrig endast skarans höfding.
Honom grep till slut kring lifvet Thomas,
krossade hans bröst och rygg tillika,
att han dubbelviken föll på stället,
skar från kroppen se'n den fallnes hufvud,
tog sin broders, sörjande, från dörren
och begaf sig, sårad, matt och blodig
men med lättadt hjerta, slutligt hemåt.

Midnatt låg re'n öfver jorden utbredd,
när förblödd han hann sin faders boning.
Rök och aska mötte der hans öga;
blott en lada stod på gården obränd,
dit han gick att söka tak och hvila.
Som han nu, till dörren kommen, stannat,
hörde han sin faders röst der inne:
»Hvem kan svara mig, har Thomas svikit?
Kanske, kanske har han icke svikit.
Gif, o Herre, att han skuldlös vore!
Skicka honom hit med mannens hufvud,
hans, som bar min sons på piken fästadt,
att min blick må skåda honom trogen,
och din hämnd, som jag på honom kallat,

må du sända på mitt gamla hufvud.
Och på askan af min gård, som brunnit,
och på mina söners lik, som fallit,
skall jag prisa dig, att än jag lefver!»

In steg Thomas, då han hörde detta:
»Frid med dina gråa lockar, fader!
I den stund, jag står framför dig, andas
dina söners banemän ej mera.»
Så han sade och för faderns fötter
kastade hans oväns bistra hufvud.

Upp från golfvet sprang den gamle fadern
och kring sonen slog sin famn, — men redan
döende mot golfvet nedsjönk denne;
och i fallet följde fadern äfven. —
Af förblödda sår dog Thomas Hane,
och hans gamle fader dog i glädje.

Zigenaren.

(Efter en tradition.)

Bland zigenare, i Finland sedde,
störst och käckast var den mörke Adolf.
Inga tavastländska moar födde
bommar, starka nog att honom stänga;
häkten genombröt han såsom skogssnår,
männer slog han såsom harfven kokor.
Men hans lif var som en björns i skogen;
hvad den väldige behöfde, tog han,
hvad han ej behöfde, lät han vara.

Nu från tinget, der sitt straff han utstått,
sårad, sjuk och smidd i jern, han fördes
öfver Kangasalas ås tillbaka.
Midt på vägen, der som smalast åsen,
tvenne fjärdar skiljande, sig höjer,
slog han ögat upp och såg omkring sig,
såg och talte stilla till sin fångvakt:
»Nå, vid Gud, har icke Finland sjöar,
stränder, skogar, lundar, berg och ängar,
mäktiga att trolla qvar zigenarn.

Om vid slutet af den långa bergbron,
der, hvar mellan dunkelt gröna granar
strandens glesa, gula björkar svaja,
om jag der min hustru skulle möta,
ville jag till henne säga: 'Qvinna,
dröj och föd ditt foster här till dagen,
att mitt barn må se i födslostunden,
hur vår Herres verld är glad och härlig,
fast att dröja är oss tungt som döden.'»
Så han sade: utan akt på talet,
åkte förarn fram i lugn sin kärra.
Stranden hann i sakta rullning kärran,
och ett stycke framför den på vägen
gick en ensam qvinna långsamt framåt.
Djupt på hennes randigt väfda klädning
föll en gråhvit duk af lärft från skuldran
och på den i svarta bucklor håret.
Förarn åkte fram och upphann henne.

Men med ena handen på ett spenbarn,
med den andra emot barmen hållet,
viste hon och talte så till förarn:
»Låt mig följa på ditt lass ett stycke;
jag är trött af bördan vid mitt hjerta.»
Och han tog den bedjande på lasset,
och hon satte sig bakom med fången.

Knappt så långt, som järpen uppskrämd flyger,
se'n hans grenkamrat för kulan fallit,
åkte förarn, aningslös och säker,
när en dolk, i dukens veck förborgad,
leende zigenarqvinnan framdrog
och, mot mannen lutad, talte sakta:
»Passa på, min man, när hugget faller,
skuffa förarn ned från kärran genast!»
Sade, och med all sin styrka samlad
slog hon i sin oväns skuldra knifven.

Genom jackan, gjord af valmar, trängde
stynget mellan nyckelben och nacke,
och ur förarns hand föll töm och piska.
Men i blinken, stött af Adolfs axel,
sjönk han sanslös mellan hjulen neder.

Glad till marken sprang zigenarns maka,
tog ifrån den slagne alla nycklar
och befriade sin man och herre.
Lätt från hand och midja löstes jernen;
fötterna allena löstes icke.
Fempunds-tunga bultar, icke lästa,
utan smidda fast med eld och hammar,
tyngde dem och lydde inga nycklar.

Och han stod likväl, zigenarn Adolf,
glad på marken re'n och eftertänkte,
hvart sin färd han skulle styra dädan;
när, ur dödens slummer vaknad, förarn
öppnade sin blick och mötte röfvarns.
Genast sprang emot sin ovän Adolf
och, med knifven höjd i luften, sade:
»Aldrig skall du mera återvända
för att säga, hvart zigenarns maka,
hvart zigenarn Adolf tagit vägen.»

Sade; men den fallne bad och svarte:
»Håll med hugget upp och skänk mig lifvet;
aldrig vänder jag ändå tillbaka,
aldrig går jag att med spö och bojor
plikta för mitt oförstånd och hädas.
Hellre lemnar jag mitt rika hemman,
dragande med er i ödemarker,
om mig Gud vill dertill unna styrka.»

Så han bad, — och öfvertald zigenarn
höll med hugget upp och skänkte lifvet.
»Om vid Gud du lofvar brödratrohet,
skall ett hår ej på din hjessa krökas,
ej så länge röfvarn Adolf andas
och med dessa båda ögon ser dig.»

Så han sade: för ett slag flög hästen,
skenande den långa milen framåt;
men han sjelf tog af till skogs från vägen,
bärande, fast sjuk, sin slagne broder
och i spåren af sin maka åtföljd.

Tvenne solar re'n från hvalfvet stupat,
tvenne nätter hade klarnat redan,

från den stund de veko af till skogen;
men vid qvällen af den tredje dagen
valde de till hviloplats en lada,
fjärran från ett menskligt hem belägen.
När de der på höet satt sig neder,
började zigenarn Adolf tala:
»Nå, i sanning, mina trogna vänner,
många hårda dar jag genomlefvat,
aldrig har jag svultit dock så länge.
Vore jag till mina fötter ledig,
mat jag hade skaffat länge sedan;
nu i ödemarken kring vi irrat,
glade, om ett bär, en droppe vatten
för vår värsta törst och hunger funnits.
Dock, vid Gud, min dyra, sköna maka,
ej för din skull, ej för min jag sörjer
så som för vår gode, sjuke broder!»

Så han sade, och hans maka svarte:
»Låt ej slikt ditt stora hjerta ängsla;
vill du dröja här i natt, o herre,
skall mitt bröst vår sjuke broder nära.»
Talte så, och efter lemnadt bifall,
mot den hungertärde svage lutad,
bjöd hon moderligt den bruna barmen.

Och när äfven denna natt förlidit
och på topparna af skog och fjällar
höstens sol sin första rodnad spridde,
väcktes förarn, styrkt af sömn och föda,
steg ifrån sin stråbädd upp och sade:
»Nu, min vän och gode broder Adolf,
vill jag gå och söka menskor åter,
att oss skaffa mat, i fall jag mäktar.
Om jag följer spången genom skogen,
hinner jag till middan väl ett hemman
och är här med mat i qväll tillbaka.
Ingen, om han här i nejden ser mig,
skall åt förarn Anton neka bistånd.»

Prisande hans mening, svarte Adolf:
»Väl, så långt, som mina krafter tåla,
skall jag villigt bära dig på spången;
sedan gå, och före Gud dig åter!»

Och de gåfvo sig på färden båda,
ena tågande, den andra buren,
tills vid början af en bättre skogsväg
de i vänlig brodersämja skildes.
Till sin lada gick tillbaka Adolf;
förarn gick, fast svag, att hämta föda.
Men med ständigt vexlad gång och hvila
hann han innan middan till ett hemman,
gick der in och tog sin plats på bänken.
Honom kände värden strax och talte:
»Nå förunderligt, min gamle granne,
hvadan så till fots och så förbleknad?»

Djupa suckar drog af trötthet förarn
och med ryggen stödd mot väggen svarte:
»Granne, underlig har färden varit,
underligt jag kommer till ditt hemman,
ensam, så till fots och så förbleknad;
men låt först mig stilla törst och hunger,
sedan hör, hvad skett och hvad bör göras.»
Så han sade, i sitt hjerta redan
stämplande försåt emot zigenarn,
mot zigenarn Adolf och hans maka.

Mat och dricka hämtades på stunden,
syradt kalja i ett stop af furu,
mujkor, kött och bröd och smör och bränvin,
och han sträckte glad sin hand till maten.
Men när törst och hunger han tillfredsstält,
sträckte han sig hvilande på bänken
och till värden med en vink begynte:
»Skicka, granne, bud till fogden genast,
att med folk och vapen han må komma
och zigenarkungen Adolf gripa.
Se, emellan nyckelben och nacke
bär jag knifstyng, af hans maka hugget;
nödgad sedan för det kära lifvet
att dem följa genom ödemarken,
har jag lefvat trenne dygn i skogen,
på det fjerde kommit hit omsider.
Men i natt, då månen sjunkit, smygen
till den lilla ladan mellan bergen,
der mot skogssjön Mättäkoski krökes;
der är stället, der skall röfvarn finnas,

hvilande i natt bredvid sin maka,
der skall jag ock finnas, käck till bistånd.»

Sagdt, och värden åter: »Ingalunda,
gamle granne, får du gå tillbaka;
låt de friska styra och blif hemma.»

Honom svarte förarn Anton åter:
»Om ej jag dem mat och bränvin bringar,
om ej jag, som lofvadt, återkommer,
fåfängt skall man söka dem i ladan.
Låt mig gå; och du, bestyr hvad öfrigt!»
Så han sade, lastade sin påse
och, fast trött, begynte återfärden.

Men i samma stund satt röfvarn Adolf
i den glesa ladan med sin maka.
På sitt späda barn, till barmen slutet,
höll sin blick oroligt fästad qvinnan;
mannen såg mot spången oupphörligt,
längtande att der sin broder varsna.
Ej ett ord blef taladt; endast syrsan
skrek i höet och i skogssjön anden,
och nå'n gång i modersfamnen barnet.

Så gick dagen småningom till ände.
Men när solen sjunkit bakom bergen,
satt zigenarn Adolf, der han suttit,
ej som förr med filen sänkt på bojan,
men med ögat fäst på spången ständigt.
Och han såg omsider förarn komma.

Upp han sprang, och stora tårar sköljde
rullande hans väderbitna kinder;
men i glädje brast han ut och sade:
»Ingen nöd, mitt dyra barn och maka,
ingen nöd, ty se, vår bror är trogen!»
Strax den kommande till mötes gick han,
nådde honom och på starka skuldror
bar den trötte fram till ladan åter.

Men när förarn framtog maten sedan,
brast zigenarqvinnan ut i tårar,
och zigenarn Adolf satt och talte:

»Äten nu, men jag vill fila bojan,
se'n, hvad öfrigt lemnas, vill jag äta.»
Men när hungern alla stillat hade,
sökte de med fröjd i höet hvila.

Re'n med mörker hade natten kommit,
långsamt vandrande sin stilla bana;
vaken låg likväl zigenarn Adolf,
vaken låg också hans trogna maka,
tysta båda dock, tills qvinnan sade:
»Hvad kan nu i vida verlden handlas,
efter syrsan sjunger så beständigt?»

Henne svarade zigenarn åter:
»Syrsan, qvinna, gläds åt höets vällukt,
gläds åt värmen i den fulla ladan,
gläds åt menniskornas goda sällskap;
jag åt stjernan, mellan molnen skådad,
jag åt friheten, förvärfvad åter,
mest dock, att vi fått en trogen broder.»

Åter talade zigenarqvinnan:
»Bed, att stjernan ej i molnet skrider,
att ej friheten i boja lägges,
bed, att brödratrohet ej må svika!»

Knappast var det sista ordet taladt,
när af sorl den glesa ladan omgafs
och en röst i dörrens mörker ropte:
»Finnas menskor här, och hvilka? Svaren!»
Ingen svarte, och det roptes åter:
»Sätten eld inunder ladan, vänner,
ty zigenarkungen har sin tron här!»

Då sprang röfvarn Adolf fram till dörren
och med dolken höjd i handen sade:
»Här är mannen; ingen född af qvinna
skall ohämnad tränga fram till tronen,
innan ett beting han gett och svurit.
Svärjen lejd och vård åt förarn Anton;
då med barn och maka är jag fången.»

Men igenom dörren smugen redan,
talte förarn, der han stod bland männen:

»Sörj för dig, zigenare! ditt bistånd
tarfvar icke förarn Anton mera.»

Åndtligt genomskådande försåtet,
med en blick, som gnistrade i natten,
med en mun i fradga, ropte Adolf:
»Nå, vid Gud, har jag ej skådat bofvar,
röfvare, som plundrat sina bröder,
mördare, som ryckt ur spenbarn hjertan;
ingen har dock gjort, hvad förarn Anton.»
Så han sade, och till förarns hjerta
trängde med hans ord den slängda knifven.

Julqvällen.

Den bleka månen sken på mon,
af hunger tjöt i klyftan lon,
och hundens skall ljöd långt i byn;
men vandrarn gick vid skogens bryn,
i ödemarken låg hans tjäll.
Det var en kulen juleqväll.

Han skyndade sin trötta gång
på stigen, öfveryrd och lång,
af barn och maka väntad hem;
han bar ett högtidsbröd åt dem,
på herregåln i byn begärdt.
De sjelfva länge bark förtärt.

Det börjar mörkna mer och mer,
då han en ensam gosse ser,
som sitter stum på drifvans rand
och andas i sin kalla hand;
vid qvällens än ej släckta sken
han tycktes halft förstelnad re'n.

»Hvart leder, arma barn, din stig?
Kom hem till oss att värma dig!»
Så sagdt, han tog den frusne med
och hann omsider gårdens led
och trädde in till stugans fest
med brödet och sin späda gäst.

Vid muren satt hans dagars tröst
med yngsta barnet vid sitt bröst:
»Du dröjt så länge på din färd,
kom hit och sätt dig vid vår härd,
och du också!» — Så öm, så lugn
hon ledde gossen närmre ugn.

Och snart vid hennes vård man fann,
hur brasan mera lifligt brann.
Hon tycktes glömma bort sin nöd,
hon tog så gladt sin makes bröd
och bar det fram till aftonvard
med litet mjölk, i bunken spard.

Från halmen, glest på golfvet bredd,

till festens måltid, sparsamt redd,
de muntra barnen redan gått;
vid muren qvar blef gästen blott.
Hon tog den arme med sig då
och förde honom fram också.

Och när en tacksam bön var slut,
hon tog sitt bröd och delte ut.
»Välsignad är den godes skänk»,
så talte gossen på sin bänk,
och tåren i hans öga log,
när han den bjudna skifvan tog.

Hon ville dela, som hon delt;
i hennes hand var brödet helt.
Förvånad hon sitt öga fäst
på främlingen, sin späda gäst;
hon undrar, och hon ser och ser:
han syntes ej den samme mer.

Hans öga brann som stjernan klart,
hans panna lyste underbart,
från skuldran spridde sig hans drägt
som dimmorna för vindens fläkt,
och hastigt står en ängel der,
så skön, som skaparns himmel är.

Ett saligare ljus gick opp,
hvart hjerta slog af fröjd och hopp,
det var en oförgätlig qväll
uti det goda folkets tjäll,
och skönare var ingen fest,
ty ängeln blef hos dem som gäst.

o o o

Se'n mången vinter gjort sitt tåg,
jag kom en julqväll dit och såg;
de godas hydda fans der än
och deras soneson i den;
han hade börjat gråna re'n
och satt till bords vid brasans sken.

Det var så ljust, det var så gladt,
hans maka vid hans sida satt,
och barnaskaran rask och skön;
det var, som om de slutat bön,
det var, som om de hade trott,
att i en helgedom de bott.

Men högst vid bordet brann ett ljus,
det enda i de frommas hus;
dit ställdes mjölk och hvetebröd,
men ingen njöt dess öfverflöd.
Jag frågte, hvems den platsen var:
»Den goda ängelns», gafs till svar.

Jenny.

Så berättade en gång min moder:
I din barndom bodde här en flicka,
hennes namn var Jenny. Sextonårig
satt hon i sitt lilla rum och sydde,
sydde flitigt, dar och nätter ofta,
för sin egen och sin moders bergning.
Med allt detta var det dock ett under,

att den unga flickans hy och helsa
icke led dess mera. Vacker var hon,
skön i mångas tycke, fin och fyllig,
men en färg på kinden, icke rosens,
icke liljans heller, men en blandning
dock af bådas, liljans, om hon finge
låna blott en droppe blod af rosen.
Sådan var hon, när hon teg och sydde.
Såg hon åter upp ibland och talte,
flög ett särskildt tycke, gladt och eldadt,
hennes anlet öfver, som då blomman,
nyss i skuggan varsnad, af en solglimt
lyses upp och, daggbegjuten, kalken
leende i tusen perlor tindrar.
Det var då, i stunder såsom dessa,
man förgat att se, att hon var vacker,
och på ängeln såg, som nu i skimmer
log, der hennes anlet nyss sågs blomma.

En gång kom från ett besök i staden
hennes moder hem. »Mitt barn», hon sade,
»håll dig nu beredd att få visiter
af vår granna verld. Den unge grefven,
han, vår stolta baronessas slägting,
kom i går; man säger, att hon väntar
för sin äldsta dotter nu hans anbud.
Men i morgon gifva stadens alla
unga herrar bal af tacksam aktning
så för baronessans hus som grefven. —
Du, min goda dotter, får, då andra
glädjas, sitta ensam här och tråka,
ordna andras drägt och glömma egen.
Vore än vår lott som fordom, finge
äfven du en bjudning, arma flicka,
kunde glänsa som en ann' i dansen;
men vår tid är all.»
Hon hann ej mera;
dörren uppgick, en betjent i gala
trädde in och räckte i den sköna
flickans hand ett kort och gick. Ett skimmer,
tändt af glädje, flög kring hennes panna,
när hon såg sitt namn på bjudningskortet,
men ett skimmer blott, det var försvunnet
nästa ögonblick. »Min goda moder»,

sade hon med stilla allvar, »tiden
är mig dock för mycket dyrbar, balen
måste lemnas nu. En söm för andra
dessa tvenne dagar gör mig lättnad
för en vecka, ja, för flere sedan.»

Så hon sade. Hvad som taltes mera
mellan mor och dotter, nämndes icke.
Dock, en timme eller två derefter
höll en vagn på gården. Baronessan
med sin fröken och den stolta, vackra,
unga grefven stego högljudt muntra
ned och syntes nästa stund i kammarn,
vexlande ett skämt ännu i dörren.

Men till flickan, som från sömmen ödmjukt
stigit upp och bugat, gick i blidhet
hennes nåd och täcktes med sitt finger
röra lätt dess skära rosenkinder.
»Nu, min vän», hon sade, »lemna genast,
hvad ni haft för händer; jag vill ensam
ega er för dessa tvenne dagar.»
Och tillika, med en blick på grefven,
föll hon in och log: »Bekänn det bara:
var det mödan värdt att lemna vagnen?
Icke sant, en täck blondin, min grefve?»
Det berättas endast, att ett löje,
vackert, flyktigt halft och halft allvarligt,
spelat kring den smärta herrns mustascher,
då han tigande till bifall nickat.

Men den unga flickan, utan minsta
tecken, att hon varsnat gycklet, böjde
lätt sitt lockomflutna, täcka hufvud
för den nådiga och talte stilla:
»Dessa tvenne dagar är jag hindrad
af min egen söm. Min mor har velat,
att i morgon jag går upp på balen.»

Med en min af spotsk förundran vände
baronessan sig till flickans moder:
»Kors», hon sade, »det är mer än artigt
att förmå sin fördel för att kunna
skänka oss er vackra dotters sällskap.

Är det verkligt allvar, eller kunde
ert beslut, min fru, kanhända ändras?»

När den gamla, enkla qvinnan fattat
dessa lätta ords förmätna mening,
steg hon sårad fram ett steg och talte:
»Baronessa, tvenne år har redan
detta barn med sina svaga händer
skaffat sig och mor och syskon bergning.
Räkna kan man snart de korta stunder,
hon på denna tid åt hvilan unnat.
Äfven nu — det är dock första gången
hon är bjuden — har jag nödgats bedja,
öfvertala, banna, ja, befalla,
innan hon förmåtts att börja tänka
på sin egen drägt och lemna andras.
Det har kostat strid, men nå'n gång måste
äfven hon som andra ha en glädje.»

Så hon sade. Med en axelhöjning
nickade den nådiga till afsked,
och besöket var förbi, man skildes.
Det är anmärkt dock, att något olikt
röjts i grefvens skick och sätt att helsa,
då han kom och gick, att nu hans bugning
synts som mera verklig, mera menad,
att hans anlet och hans hållning visat
mindre anspråk nu än nyss och slutligt
att hans blick, förr'n dörren tillslöts, fallit
än en gång med varmt behag på Jenny.

Dagen gick till ände, morgondagen
likaså; man samlades till balen.
Allt, hvad staden egde af förnämhet,
ungdom, fägring, skönhet, syntes, lyste
i förening nu, och polonäsen
gaf ett förspel snart af dansens glädje.
Skön till undran, elegant, behaglig
mer än nånsin, sågs den unga grefven
föra baronessan först och sedan
hennes fröknar några hvarf kring salen.
Med allt detta låg dock ögonblickligt
stundom i hans drag ett tankspridt tycke,

rättadt ständigt åter med en vändning
till hans dam och ett förnyadt samtal.

Promenaden slöts. Musiken anslog
några takter åter, och kadriljen
skulle börjas. Det var sed den tiden,
att en kavaljer tog plats på förhand,
der han fält sin handske, och med klappning
kallade sin dam till ronden sedan.

Högt i salen stod den unga grefven
redan färdig, allt var ordnadt, alla
väntade ett tecken blott af honom.
Och han gaf det. Kring det stora rummet
ljöd en klappning nu, musiken inföll,
damer sväfvade från alla sidor
fram till sina riddare, kadriljen
syntes sluten; grefven blott stod ensam.

Då bemärktes först längst ned i salen,
blyg, förlägen, dröjande, en flicka.
Mellan parens rad och dem, som sutto,
sökte hon sig först en väg, men måste
på det ljusa golfvet fram omsider.
Enkel, med en krans af späda, hvita
blommor på sitt lockigt täcka hufvud,
skred hon, nu ett mål för allas blickar,
i sin bäfvan framåt, längre, längre,
tills hon stannade vid grefvens sida.
Det var Jenny. Hennes kinder glödde
djupare än rosens, och det milda,
sänkta ögat tycktes sky att röjas.
Men den stolte ädle grefven räckte,
utan minsta akt på någon annan,
glad och leende åt flickan handen,
och i samma stund begyntes dansen.

Det är sagdt, att samma afton syntes
samma par på nytt i kotiljongen,
att, från början då till slutet grefvens
varma blick liksom ett solsken hvilat
oafbrutet öfver Jenny ensam.

Mången nämnde äfven se'n med tjusning
om den blyga flickan, hur hon stundom

vågat skåda upp mot grefvens öga,
hur en klarhet, leende och himmelsk,
strålat då hvar gång i hennes anlet
och ett nytt behag kring purpurläppen
kysst i flykten hvarje ord, hon talte.

Hvad som taltes, hörde eljest ingen;
men det vissa är, att innan hösten
sågs den stolte grefven här som brudgum,
dröjde några dagar blott och reste,
ung och lycklig, till sitt landtgods åter
med sin unga lyckliga grefvinna,
med den sköna sömmerskan, med Jenny.

Legender.

Kyrkan.

Hårda skiften, bistra pröfningstider
bragt från eget hemman, gods och välstånd
djupt i nöd och armod bonden Onni.
Åren härjat sist, hvad ödet skonat.
Fem och sjutti vintrar täckt hans hufvud
med en snö, som ingen sommar smälter.
Ett blott egde han af allt, hvad fordom
gjort hans glädje, ett blott, sin förtröstan
på den Gud, som medgång sändt och motgång,
och han bodde nu, till dörrn förvisad,
gömd, förbisedd, på en annans hemman,
af sin sockens mildhet underhållen.

Men midsommardagen grydde, folket
vaknade i stugan, äldre, yngre
klädde sig i högtidsdrägter, alla
ville skynda nu till Herrans tempel.
Hos den gamle väcktes samma längtan,
och han gick till värden fram och talte:
»Låt mig följa dig i dag till kyrkan,
käre broder! Våren ut jag suttit,
full af krämpor, i mitt hörn vid muren
och ej hört Guds ord på halfva året.»

Värden viste ut mot träsket. Tjocknad
låg en hvitgrå dimma än deröfver,

och ej strand, ej våg, ej holmar syntes.
»Vill du sjelf försöka hitta vägen»,
sade han, »med båt far ingen annan;
men till fots är färden lång kring viken
och för dig fins nu ej häst i gården.»
När den gamle hört det hårda ordet,
gick han tyst till stranden, löste båten
och begynte ro i gråa dimman.
»Den, som leder fiskens stråt i hafvet,
fogelns stråt i luften, att de komma
dit hans lag dem kallar, han skall foga,
att ock jag i dag hans kyrka finner.»

Stunder flöto bort, blott sjö och töcken
såg den gamle, från sin kosa vilsnad,
och hans kraft begynte svika; tyngre
kändes rodden re'n och handen domnad.
När i morgonlugnet öfver fjärden
första gångens ringning ljöd och klangen
hann hans öra, var den dof och mattad,
och han fann sig långt från kyrkan, längre,
än när först han lade ut från hemmet.
Och det ringdes andra, tredje gången,
och från fjärran än blott kommo ljuden.
Och mot höjden hof den gamle ögat,
såg mot gråa skyn som med en fråga,
utan kraft och råd och hopp och bana.

Men i samma stund i sakta skridning
stötte båten mot en häll, och dunkelt
ofvan hällen skymtade ur töcknet
fram en strand och bjöd den gamle hvila.
Upp han steg på stranden, såg omkring sig,
kände stället, kände ön i träsket,
der som ung han landat tusen gånger,
och han satte sig på kala berget
tankfull ned, och mörker rådde, mulen
var hans själ, och mulen jord och himmel.

Men det ringdes samman. — Var i högre
makters vård den gamle? — När han hopplös
nu mot fästet höjde ögat, syntes
klar en högblå rand emellan molnen,
ljusets förebud. I kyrkan skulle

sången börjas; på den öde holmen
drog ock nu den första vindfläkt andan
mellan löfven, och den första lärkan
flög, af dagern väckt, mot skyn. Försvunnen
var naturens dvala snart. På toner
följde toner nu, och nya stämmor
vaknade i dal, i höjd. Ett jubel
ljöd bland luftens dimmor, ljöd bland träden
kring den gamle, och han sjelf, af sångens
glädje gripen, glömde nöd och sorger
och föll in med ord. Den sköna psalmen,
sommarns psalm, »Den blomstertid nu kommer»,
ljöd i stilla darrning från hans läppar.

Och den blomstertid var kommen. Sommarn
som han sjöng om, var af inga murar
utom honom stängd. Dess örtesängar
växte för hans fot, dess fogelsånger
hörde han; och Kristus, som han nämnde
Sarons blomster, gröna dalens lilja,
kom som blomster och som lilja, värmde,
som han bad, i hvarje fläkt hans sinne.

När han slutat psalmen, hade höjden
klarnat redan, blott kring lägre rymder
låg ett töcken än. Då steg ur österns
molnbädd solen upp och göt en strålflod
öfver landets, öfver vattnets dimma.
Tystare blef rymden, luftens skaror
sökte hvila, hvarje väsen tycktes
vilja endast skåda nu, ej sjunga;
och den gamle följde med sitt öga,
stum af andakt, ljusets väg. — Hvad dunkelt
syntes nyss, var nästa stund förklaradt.
Udde efter udde dök ur dimman,
ö vid ö stod fram; en verld af fägring
växte sakta upp ur skuggans tomhet,
tog begränsning, färger, glans.

Förliden
länge se'n var morgonstunden redan,
när, med klarnad blick, med molnfri panna,
rörd och tacksam, från sin plats den gamle

reste sig och gick till jullen åter.
Men han såg till afsked än tillbaka
upp mot stranden. »Nu, Guds frid med eder»,
så han hördes säga, »foglar alla,
unga bröder, systrar, Guds församling,
som med mig i dag i samma kyrka
honom prisat och hans ära sjungit.
Och haf tack, du tolk af himlens läror,
klara sol, som nu för oss predikat,
böjt vårt hjerta att hans godhet känna
och lagt ut hans verk för våra ögon!»

Dopet.

I en grotta vid Arabiens öken
bodde eremiten Eukaristos.
Mild mot alla, vis och mångerfaren,
söktes han af nejdens folk ej sällan,
när bekymmer tryckte någons sinne.
En gång kom en qvinna till hans boning,
bärande ett nyss födt barn på armen;
blek var hon, och blekare var barnet.
»Fader», sade hon, hvar skall jag finna
tröst? Se, detta barn har dött, och dopets
helga vatten har ej rört dess hufvud.
Ve, förtappadt är det, skall väl aldrig
ega arfvedel i Kristi rike.»

Straffande tog eremiten ordet:
»Hvarför, qvinna, har du låtit barnet
dö förutan dop, om ock blott nöddop?»
Men den arma modern brast i jämmer:
»Fader», sade hon, »i öknen födde
jag mitt barn, der fans ej vatten, solen
brände ofvan mig och sanden under;
tårar blott och suckar der jag egde.»

Då blef gubben rörd och föll i tankar,
eftersinnade en stund och höjde
handen öfver gråa ögonbrynen.
Slutligt var hans mening fast och mogen,
och han talte, full af frid och saktmod:
»Vattnet gör det visserligen icke,

utan anden, som är med i vattnet.
Qvinna, trösta dig, ditt barn är frälsadt!
Herrans ande har i brända öknen
döpt det med din suck och dina tårar.»

Bönen.

En gång, när i fromma, glada samtal
vid sitt middagsbord den gamle Luther
satt som vanligt bland förtrogna vänner,
talte en af dessa så med klagan:
»Svår och ond att lefva i är verlden,
full af vansklig id och jordisk omsorg;
intet under derför, att så mången
sökt i klostrens lugn en saknad stillhet.
Äfven mig de plåga, dessa oljud
af en outtröttlig verldslig sträfvan.
I mitt grannskap bultas, smids och hamras
oupphörligt hela dagen genom,
och hur tidigt än jag vaknar, störa
dån och hammarslag min morgonandakt.»

Luther log och sade: »Hvarför störas?
Tänk långt hellre: 'Jag har sofvit länge.
Hör min fromme granne, hur han redan
hunnit stiga upp och börja bönen';
ty en bön, min vän, är flit och arbet.
Sannerligen, när den svarte smeden
vaknar upp och tänker: 'Gud har gett mig
åter dag och krafter att arbeta',
och med hurtigt mod begynner smidet,
är hans trötta flämtning för vår Herre
icke mindre kär än dina suckar,
och på himlens portar slår hans slägga
kanske starkare än dina böner.»

Krysantos.

I den kristna kyrkans första tider,
när i ljuset från den nya verlden
jorden bleknade och mången trogen
vände bort från den med rysning ögat,

bodde i Aten en man, Krysantos.
Tidigt, innan än den bruna locken
vissnat på hans hjessa, kinden mistat
vårens blomning, höga pannan fårats,
hade ordet hunnit till hans öra
och hans hjerta öppnats gladt för Kristus.
Men hos honom föddes med hans nya
födelse ej fasa för hvad fordom
han i lifvet aktat kärt och heligt.
Aldrig kunde han förmås att hata
denna jord, der Hellas fans, hans sköna,
varma fosterland; hans tjusning ständigt
var Aten, den ljusa tempelstaden;
och hans sinne smälte än i vällust
för hvart enda ljud af modersmålet,
den hellenska tungans harpotoner.
När hans trosförvandter, dystra, slutna,
sökte skogars tystnad och i bergens
kulna, mörka, skymda grottor fjärran
gömde sig för frestelsen och verlden,
gick han ljus, en afbild af den första
dag han skådat, upprätt, silfverhårig,
fridsam, tålig midt i lifvets vimmel,
hörde mannens språk och barnets joller,
stod på torget lyssnande, när talarn
lät sin stämmas åska skaka folket,
deltog i beslut och bar till urnan
sin voteringsskärf som hvarje annan.
Stundom åter, när, på dagens mödor
och bekymmer mätt, han sökte lugnet
och i bönens djup hans ande svanlik
ville skölja jordens stoft från vingen,
sökte han ej mörka öknars kulor;
nej, der klarast salaminska sundet
log mot lummig strand, bland pinier, lagrar,
sågs han vandra, njuta skuggans svalhet,
andas vällukt, blicka hän mot hafvet,
medan solen sjönk och böljan lugnad
speglade en rosig aftonhimmel.

Så han lefvat, så han lefde, sådan
satt en qväll på Sunions topp den gamle
På hans knä låg sluten nu en rulle
af Sofokles, hedningen, den store,

ädle sångarn, och på rullen ytterst
lästes tecknadt: »Oidipus Koloneus».

Nyss han slutat dramen; för hans minne
dröjde än dess bilder, och hans blickar
sväfvade kring den besjungna nejden.

»O Kolonos», sjöng han efter skalden,
»bygd, bland jordens alla bygder skönast,
ljusa, glada, skimrande Kolonos,
der, med lundars gröna skygd förtrogen,
näktergalen gäll i toner prisar
murgrönsrankans dunkla rodnad, gudens
helga träd, det bäruppfylda, svala,
stormförskonta, der bland gudaburna
fostrarinnor Dionysos svärmar,
i gudinnors lockar sedd, narcissen
gror med himmelsk dagg på bladens fägring,
krokos gulnar, källor sömnlöst skänka
klara bäckar näring och i sångmörs
krets med guldtöm åker Afrodite!»

Så med hednisk färg, men kristlig värme
målande sin sälla hembygds fägring,
sjöng, af hednasångarn väckt, atenarn,
när en yngling, tidigt som Krysantos
genomträngd af korsets helga lära,
nalkades med långsam gång den gamle.
Stannande framför hans fötter, stod han
stum med öfver bröstet knutna armar;
i hans anlet syntes skuggor skifta
mellan sorg och vrede, harm och ömkan,
och hans blick låg sänkt på pergamentet.

Länge stod han tankfull, dock omsider
bröt han tystnan. »Gubbe», så han sade,
»blef ej äfven du en gång till ljusets
helga rike kallad, trängde icke
nådens varma strålar till ditt hjerta —
så jag sport —; och dock, hur är din vandel?
Der, hvar dagens barn i fåfäng sträfvan
träla, fika, storma och försvinna,
der med praktsymboler, än af purpur
på en vårfrisk kind och än af löjen
kring en läpp, som mognar, afgrundsfursten

tecknat an de sina, der, o gamle,
trängs du, lefver du och har din glädje.
Sällan ses du ensam, och om sådant
nå'n gång händer, är det ej försonarn,
som du ropar an, all verldens herre;
nej, berusad af en giftfyld saga,
en förförisk sång, med läppar, blekta
re'n af dödens helsningskyss, du stammar
Afrodites namn och Dionysos'.
Hvad blir slutet? Rysligt, rysligt, gamle,
skall du plikta för din brutna trohet,
du i nådsförbundet en gång slutne.
Ryslig, ryslig blir i svafvellågor
än din lott, när, utan hopp förtappad,
gråtande, du ej en tår kan gråta
åt din törst och svagt med vissnad tunga
evigt fåfängt till ditt bistånd kallar
dina väsenlösa fabelgudar.»

Så han sade. Lugnt som qvällens anlet
var den gamles, och den höjda blicken
såg bestraffarn an: »Frid, stränge yngling!»
talte han, »din tro är stark, jag älskar
den, som tror. Dock svara: kan ditt unga,
bruna öga genomskåda hjertan
och ransaka njurar, när du dömmer?
Döm ej, och du döms ej, säger Herren.
From, fördragsam, fridsam, glad och trogen
går sin gång i mästarns spår en kristen;
full af kärlek är hans tro, och, yngling,
kärleken är hofsam, mild och tålig,
yfves icke, stormar icke, tänker
icke argt och vet ej af att vredgas.
Kärleken fördrager allt, han tror allt,
hoppas allt och lider allt och vänder
aldrig åter. Yngling, om du hade
tro att flytta berg och lyfta dalar,
utan kärlek vore du en skugga.»

Sagdt. Och vänligt räckande den unge
handen, drog han honom till sin sida,
och på samma häll nu sutto båda.

Dagen framled, mattare i vester
glödde solen, vinden sökte hvila,

qvällens frid sjönk ned från Greklands himmel.
Men för dessa taflor hade gubben
nu ej öga; ynglingen allenast
fängslade hans syn och tanke. Länge
satt han tyst, omsider så han talte:
»Vackre yngling, om den gamles varning
icke kränkt ditt sinne, låt mig göra
dig en fråga än, kanhända tvenne.
När jag ser ovalen af ditt anlet,
pannans, näsans stolta, raka tycke
och ditt språk förnimmer, halft i attisk,
halft i jonisk brytning, ljuft i båda,
ljuft ännu i ton, då du fördömmer,
vet jag, att hellen du är. Men säg mig,
hvilken trakt dig fostrat? Kanske någon
af Arkipelagens sköna öar
såg dig födas, Paros, Samos, Naxos,
Mitylene? Kanske såg du dagen
på det rika Asiens kust? En lycklig
fader lyfte dig, hvar helst du föddes,
på sin arm och drömde sälla drömmar.»

»Delos», svarte ynglingen med mildrad
stämma nu, »det hafomflutna Delos
var mitt hemland, Kallinikos hette
den, som en gång jordiskt var min fader,
nu en annan jag i himlen funnit.»

»Kallinikos», talte gubben åter,
»ej ett okändt namn du nämnt; min gästvän
var i forna dagar han på Delos.
O, jag mins ännu den mångbesjungna,
gröna ön, af sagans alla gudar
sökt och älskad, Artemis', Apollons
fosterhem, jag mins dess höga kullar,
skuggade af cedrar och cypresser,
och dess dalar, — skall jag nämna dalen,
Nyktos dal, åt citterguden helgad?
Många länder har jag sett, från Pelops'
halfö vandrat till Tessalien, vistats
på hellenerhafvens alla öar;
ingen nejd dock tjust mig så som dalen
der på Delos med sin lund, sitt tempel,
och vid denna låg din faders boning.

Yngling, när så mycket skönt du skådat
från din lefnads första morgon, svara:
eger jorden endast svarta bilder
för din själ, säg, bor ej i ditt hjertas
djup ett enda minne, tåldt och sparadt,
från den tid, då drömlik än i oskuld
du bland Nyktosdalens blommor lekte?»

Så han sade. På den unges skära,
marmorhvita kinder sågs en flamma
svagt och flyktigt tindra upp och blekna.
Men den gamle fortfor: »Jag har lyssnat
till en sägn en gång, Arkipelagens
öar tro den redan, snart kanhända
skall den spridas öfver fasta landet.
Så förtäljer den: På Delos föddes
Marmaryne. Tvenne lustrers somrar
knappt hon skådat, när hos nejdens alla
ynglingar begärens eld hon tände,
men åt ingen sinlig trånad ville
hon sitt rena väsen öfverlåta,
blott Apollon valde hon till älskling,
och i Nyktosdalen, ren och trogen,
blef hon gudens blomstervårdarinna.
Qväll och morgon, stundom hela dagen,
sågs hon der bland blommorna, en äldre
syster lik, så blid och så förtrolig,
vattna, stöda, ordna och plantera.
Men ej handens ensamt var den skötsel,
hon dem skänkte; ofta lutad länge
med sitt öga öfver blommans öga,
lät hon så sin andes låga drickas
af den spädas blick och plantans dunkla,
tysta stoft af hennes själ besjälas.
Sjelf tillbaka tog hon åt sin ande
kropp af blomstren, klädde minsta tanke
i en skrud af dagg och doft och färger,
bytte så med markens döttrar gåfvor,
gaf och tog i outtömlig kärlek.
Der, i denna fristad, stängd för mängden,
fick ibland en yngling ljuft fördrömma
dagens stunder, lefva med det vackra
blomsterfolket och dess vårdarinna.
Men om honom talar sagan åter:

När med hjertat fullt af aldrig yppad.
namnlös kärlek han bland Marmarynes
blommor gick och hon i templet dröjde.
såg han henne, fast hon sjelf var borta,
sällt i hvar gestalt, i hvarje väsen
af den skapelse, hon väckt och vårdat.
Rosen rodnade med hennes rodnad,
liljan såg med hennes blick, i trädets
susning hördes endast hennes stämma,
och i tusen skilda former lefde
för hans fromma kärlek hon allena.
Åter, när från blommorna till henne
någon gång han fick sitt öga höja
och i samtal, såsom strängars rena,
fånga hennes ord, då var det honom,
som om allt, hvad fint i parkens rosor
glödt och rodnat, hennes kinder eldat,
alla liljors strålar sammangjutit
hennes blick, och hela blomstergården,
mer förklarad blott, stått fram med henne. —
Så förtäljs det. Jag har sport och frågat,
hvem han varit, ynglingen från Delos; —
Kallinikos' son, så har man svarat.»

På den unges kinder syntes stora
tårar nu. »O fader», så han sade,
»nämn ej namn, som längst af jordens toner
susat i mitt öra, jag har glömt dem;
låt mig glömma, låt mig hata minnet
af mitt tomma nattlifs skugg-gestalter!»

Men den gamle talte, full af allvar:
»Yngling, hata ej din ungdoms skola,
Nyktosdalen och dess minnen icke!
Höga läror skrefvos för ditt hjerta
der i bilder, dunkla, späda, svaga.
Se dig kring i verlden! O, hvad ser du?
Öfverallt försonarns blomsterrike.
Mörkt för den, som blindt till honom stormar.
är det klart och öppet för det öga,
som i kärlek stilla höjts mot honom.
Yngling, värd att skåda är hans blomgård.
Solar sår han der, och stjernor strör han
kring som liljor, vårdar stora länder,

stöder folkslag, hör också den minsta
menskoblommas suck och, mildt till alla
lutad, låter dem sin kärlek dricka.
Gå, som förr till Marmarynes blommor,
ut i verlden gladt och utan bäfvan,
det är Herrans blomgård, du besöker.
Bor blott i ditt hjerta Kristi kärlek,
blyg, ej rusig, skall du finna saligt,
hur i allt han skymtar fram, hur solen
lyser med hans ljus, hur stjernan tindrar
med hans klarhet, lifvets sorl och vimmel
af hans milda stämma genomljudes.
När du sett det, gå till honom åter
i hans ord, och se, hans ord skall vara,
som om allt det ljus, som från hans himmel
strålat ned, hans varma sol, hans stjernors
milda här, hans menskoätter, — hela
detta underbara blomsterrike,
mer förklaradt blott, der inne bodde.»

FÄNRIK STÅLS SÄGNER.

FÖRRA SAMLINGEN.

Vårt land.

Vårt land, vårt land, vårt fosterland,
ljud högt, o dyra ord!
Ej lyfts en höjd mot himlens rand,
ej sänks en dal, ej sköljs en strand,
mer älskad än vår bygd i nord,
än våra fäders jord.

Vårt land är fattigt, skall så bli
för den, som guld begär,
en främling far oss stolt förbi;
men detta landet älska vi,
för oss med moar, fjäll och skär
ett guldland dock det är.

Vi älska våra strömmars brus
och våra bäckars språng,
den mörka skogens dystra sus,
vår stjernenatt, vårt sommarljus,
allt, allt, hvad här som syn, som sång
vårt hjerta rört en gång.

Här striddes våra fäders strid
med tanke, svärd och plog,
här, här, i klar som mulen tid,
med lycka hård, med lycka blid,
det finska folkets hjerta slog,
här bars, hvad det fördrog.

Hvem täljde väl de striders tal,
som detta folk bestod,
då kriget röt från dal till dal,
då frosten kom med hungerns qval,
hvem mätte allt dess spilda blod
och allt dess tålamod?

Och det var här, det blodet flöt,
ja, här för oss det var,
och det var här, sin fröjd det njöt,
och det var här, sin suck det göt,
det folk, som våra bördor bar
långt före våra dar.

Här är oss ljuft, här är oss godt,
här är oss allt beskärdt;
hur ödet kastar än vår lott,
ett land, ett fosterland vi fått,

Förra samlingen af Fänrik Ståls sägner utgafs i sin helhet första gången år 1848, senare samlingen år 1860.

hvad fins på jorden mera värdt
att hållas dyrt och kärt?

Och här och här är detta land,
vårt öga ser det här;
vi kunna sträcka ut vår hand
och visa gladt på sjö och strand
och säga: Se det landet der,
vårt fosterland det är!

Och fördes vi att bo i glans
bland guldmoln i det blå,
och blef vårt lif en stjernedans,
der tår ej göts, der suck ej fans,
till detta arma land ändå
vår längtan skulle stå.

O land, du tusen sjöars land,
der sång och trohet byggt,
der lifvets haf oss gett en strand,
vår forntids land, vår framtids land,
var för din fattigdom ej skyggt,
var fritt, var gladt, var tryggt!

Din blomning, sluten än i knopp,
skall mogna ur sitt tvång;
se, ur vår kärlek skall gå opp
ditt ljus, din glans, din fröjd, ditt hopp,
och högre klinga skall en gång
vår fosterländska sång.

Fänrik Stål.

Till flydda tider återgår
min tanke än så gerna,
mig vinkar från förflutna år
så mången vänlig stjerna.
Välan, hvem följer nu mitt tåg
till Näsijärvis dunkla våg?

Jag lärde känna der en man,
soldat för länge sedan,
nu egde fänriks titel han,
men lyckan var i nedan.
Gud vet det, hur han kom en dag
att bo i samma gård som jag.

Jag såg mig då som en person
med få, ja, inga brister,
jag var student, på kondition,
och kallades magister;
mitt »mensa» gaf mig öfverflöd,
den gamle åt på nåd sitt bröd.

Jag rökte »Gefle vapen» jag
och hade sjöskumspipa;
den gamle skar af blad sitt slag,
då han ej var i knipa;
i sådant fall blef mossa blott
hans nötta masurhufvuds lott.

O tid af guld, o lif blott tändt
för nöjet och behagen,
då man är ung och är student
och har fullt upp för dagen
och ingen annan sorg försökt,
än att mustaschen växer trögt!

Hvad visste jag af andras nöd,
jag blott min glädje kände;
min arm var stark, min kind var röd,
och alla pulsar brände.
Jag var så yr, jag var så ung,
och stolt som jag var ingen kung.

Men fänrik Stål satt utan knot
förgäten i sin koja;
han sög sin rök, han knöt sin not

och låt oss andra stoja.
Vasserra, mot en sådan en
hvad man sig tyckte vara re'n.

Det var min höga lust att se
den kantiga figuren,
hans styfva skick, hans anlete,
hans rock, så ovant skuren,
hans örnenäsa mest ändå
med brillor utan skalmar på.

Jag gick till gubben ofta ned
att gunstigt gyckel drifva.
Det var min fröjd, när han blef
vred
och kom sitt nät att rifva,
då jag fick nålen ur hans hand
och knöt en lycka falskt ibland.

Han sprang då ofta upp burdus
och dref mig utom knuten;
ett vänligt ord, en doft kardus,
och fred var åter sluten.
Jag kom igen, som förr jag kom,
och gjorde samma narri om.

Att äfven gubben haft sin dag,
då han var ung i verlden,
att han gått flere steg än jag
och pröfvat mer på färden,
var jag för höglärd att förstå,
det kom ej för min tanke då;

ej att han stått med svärd i
hand
och glad sitt hjertblod gifvit
för detta samma fosterland,
som nu så kärt mig blifvit.
Jag var så yr, jag var så ung,
han fänrik var, jag mer än kung.

Men hur det hände sig en
gång,
fann jag mig mätt af ruset.
Det vinter var, min dag blef
lång,
fast den var kort till ljuset;
det var så ovant mot förut,
jag ville aldrig få den slut.

Jag tog den första bok, jag
fann,
blott för att döda tiden,
det var en skrift af onämnd man
om sista finska striden;
den låg der häftad som på nåd
bland husets bundna bokförråd.

Jag tog den på mitt rum och
satt
och blädrade i bladen,
jag vet ej, hur jag så fick fatt
på Savolaks-brigaden,
jag läste en rad, läste två,
mitt hjerta började att slå.

Jag såg ett folk, som kunde
allt,
blott ej sin ära svika,
jag såg en här, som frös och
svalt
och segrade tillika;
mitt öga flög från blad till blad,
jag velat kyssa hvarje rad.

I farans stund, i stridens brand
hvad mod hos denna skara!
Hur kunde, arma fosterland,
du dock så älskadt vara,
en kärlek få, så skön, så stark,
af dem du närt med bröd af
bark!

Min tanke genom rymder lopp,
som förr den aldrig spanat,
ett lif gick för mitt hjerta opp,
hvars tjusning det ej anat,
min dag flög som på vingar bort,

o, hvad min bok mig syntes
kort!

Den slöts, och qvällen likaså,
dock glödde än min låga,
jag fann så mycket återstå
att forska om och fråga,
så många dunkla föremål.
Jag gick till gamle fänrik Stål.

Han satt på samma plats som
förr
och samma syssla skötte.
Jag såg, att re'n i stugans dörr
en missnöjd blick mig mötte;
det var, som om han frågt dervid:
Får man ej ens till natten frid?

Men annat var det nu med mig,
jag kom med ändradt sinne:
»Jag läst om Finlands sista krig,
och äfven jag är finne.
Min hog blef tänd att höra mer,
kanhända får jag det af er?»

Så var min helsning. Gubben
såg
förvånad upp från noten.
En glans uti hans öga låg,
som om han stått för roten:
»Jo, derom kan jag ge besked,
om herrn så vill, ty jag var
med.»

Jag satte mig på sängens halm,
han började berätta
om Dunckers eld, om kapten
Malm,
om mången bragd för detta;
hans blick blef ljus, hans panna
klar,
jag glömmer ej, hur skön var.

Han sett så mången blodig dag,
så många faror delat,
ej segrar blott, men nederlag,
hvars sår ej tid har helat;
så mycket, som re'n verlden glömt,
låg i hans trogna minne gömdt.

Jag satt der tyst och hörde på,
och intet ord förspildes,
och natten hunnit halft förgå,
när jag från honom skildes;
han följde mig till tröskelns rand
och tryckte gladt min bjudna
hand.

Se'n sågs han aldrig mera nöjd,
om han ej mig fick skåda;
vi delte sorg, vi delte fröjd,
vi rökte vapnet båda.
Nu var han gammal, jag var ung,
jag blott student, han mer än
kung.

De sägner, här i sång jag satt,
från gubbens läpp de stamma,
jag hört dem mången stilla natt
vid pertans matta flamma.
De tala några enkla ord,
tag mot dem, dyra fosterjord!

Molnets broder.

Mer än lefva, fann jag, var att älska,
mer än älska är att dö som denne.

Högt i skogen låg det ringa torpet,
djupt i ödemarken, långt från vägen,
der se'n hösten krigets skiften rådde.

Ingen ovän hade funnit stället,
en fiendtlig fot ej trampat spången,
som dit ledde; bud om blod och strider
gaf blott korpen, ropande från molnen,
eller gladan, som satt mätt i granen,
eller vargen, som med blodigt byte
sökte hedens gömda klyftor åter.

Men i pörtet vid det långa bordet
satt en lördagsafton sorgsen värden,
hvilande från veckans vedermödor.
Kinden höll han tryggt mot handen lutad,
armen åter fast mot bordets ände,
men hans öga såg åt sidan stundom,
höll sig ej med lugn i samma syfte.
Ingen märkte detta af hans husfolk,
af de båda, som i pörtet voro,
ej hans fosterson och ej hans dotter;
tysta, slutna af hvarandras armar,
hand i hand och hufvud sänkt mot hufvud,
sutto de i sorglös frid vid muren.

Men den gamle bröt omsider tystnan;
för den kloke blef hans mening tydlig,
fast han sjöng blott som för eget nöje,
såsom sången föll och orden ville:

»Björnen», sjöng han, »föds till skogens konung,
furan växer upp att pryda heden;
menskobarnet, om till kraft och storhet,
om till flärd och stoft det föds, vet ingen.
Gossen kom en vinterqväll i stugan,
okänd kom han, lik en otam fogel
vilsefaren in i menskors boning;
hjessan lyste kal ur mössans remnor,
tån stack fram emellan snön på foten,
barmen såg man genom rifna tröjan.
Hvems och hvadan? — Fråga hvems och hvadan
af den rike, som har far och hembygd.
Någon vind lär från mitt hem väl komma,
skyn i luften törs jag kalla broder,
men blott snö är jag på nattens fötter,
som han stampar af, i stugan kommen. —
Snön från nattens fötter smälte icke,

molnets broder flög ej bort med vinden,
gossen dröjde qvar och blef en yngling.
Obemärkt han sprang det första året,
på det andra högg han sveder redan;
men förr än den fjerde sommarn ändats,
slog han björnen, öfver hjorden fallen.
Hvar är nu hans rykte, kärt för mången,
större, än en man i nejden vunnit,
hvar är fostrarns hopp? Den gamle sitter
tung i stugan, längtar, fast förgäfves,
att ett enda ord om kriget höra,
om hans land är bergadt eller fallet.
Örnens språk förstår han ej att tyda,
korpens rop han känner ej; en främling
för ej budskap upp till ödemarken,
och den unge, som hans hjelp bort vara,
lyss på budskap nu från qvinnohjertan.»

Som, när sommarns hvirfvelvind en afton,
då naturen lik en söndag tiger,
kommer ensam, osedd, snabb som pilen
och slår ned i skogssjöns famn, en planta
rör sig ej, ett barr ej, lugn står tallen,
lugn står blomman på den branta stranden,
lugnt är allt, och endast djupet sjuder;
så, då sången slog den unges sinne,
satt han stum, orörlig, sluten, bortskymd,
men hvart ord dref blodet ur hans hjerta.
Qvar han satt hos flickan hela qvällen,
gick till hvila, då de andra gingo,
tycktes somna, förr'n de andra somnat,
men långt förr, än någon annan vaknat,
re'n vid första glimt af morgonrodnan,
smög han obemärkt ur stugan ensam.

Dager blef, och solen steg på hvalfvet,
men blott tvenne väcktes nu i torpet;
stugan reddes, morgonbrödet frambars,
men blott tvenne stego fram till bordet;
middag blef, och ingen tredje syntes.
Utan moln var än den gamles panna,
utan tårar än hans dotters öga,
men till hvila, fast af sönda'n manad,
gick vid slutad måltid ingendera.

När en stund förgått, så lång som stunden,
innan stormskyn, sedd vid himlaranden,
kommer, brister, haglar och förskingras,
höjde ordet som till tröst den gamle:
»Lång är vägen fram till byn, min dotter,
branter möta, bäckar hindra, spångar
finnas ej, och höstregn fyller kärren.
Den, som vandrat dit vid morgonrodnan,
är väl knappt, då qvällen stundar, hemma.»
Så den gamle. Utan akt på talet
satt hans dotter, sluten lik en blomma,
som sin kalk vid nattens inbrott sluter;
hvad hon tänkte, var för henne ensam.

Länge satt dock ej den ädla flickan,
längre ej, än efter solens nedgång
plantan mattad väntar aftondaggen,
förr'n en tår föll ned på hennes kinder
och hon sjöng med lutad panna sakta:
»När ett hjerta mött ett annat hjerta,
ringa blir då, hvad förut var mycket,
jord och himmel, hemland, fader, moder.
Mer än jorden sluts då i ett famntag,
mer än himlen ses då i ett öga,
mer än moders råd och faders vilja
hörs då i en suck, som knappast höres.
Hvilken makt kan tjusa så som kärlek,
hvilken boja hålla den, som älskar?
Sjöar simmar han som anden öfver;
möta fjällar, får han örnens vingar;
långt för middag är han re'n tillbaka,
der han väntats först till sena qvällen.»

Sången hade knappt den gamle fattat,
när, af vaknad sorg och oro slagen,
han gick ut att söka den försvunne.
Tyst ur stugan gick han, tyst på stigen,
villsamt tecknad ut i ödemarken;
solen stod re'n skogens toppar nära,
innan närmsta gård han tröttad nådde.

Tom och ödslig, lik en tall på heden,
der en skogseld gått med härjning öfver,
syntes nu den fordom rika gården;

men i stugan satt värdinnan ensam,
mot sitt söfda barn i vaggan lutad.

Som en fogel, då han oförmodadt
hör ett skott och kulans ljud förnimmer,
fasar, spritter, kastar ut sin vinge;
så från stolen flög den unga qvinnan,
då hon hörde dörrens gång; men glädje
blef dock vid den gamles anblick fasan.
Fram hon sprang och slöt hans hand i sina
stora tårar sköljde hennes kinder.
»Hell», hon sade, »hell dig, gamle fader,
dyr i sorgen till vår boning kommen,
trefaldt hell den ädle, som du fostrat
till förtrycktas värn och armas bistånd!
Sitt och hvila dina trötta lemmar
och med glädje hör, hvad jag förtäljer:
Hårdt var kriget re'n från höstens början,
landet tärdt af vän och ovän lika,
dock den vapenlöses lif var fredadt;
men en dag har knappast än förflutit,
se'n en skara män från närmsta socken
följde hären, fienden till mötes.
Slaget hölls, och segern svek de våra,
få af många kommo undan döden,
och som löf i stormen spridda desse.
Nu gick vreden strandlös, lik en vårflod,
öfver nejden: värnlös eller väpnad,
man och qvinna, ingen såg förskoning.
Hit kom strömmen re'n vid morgonstunden
när till gudstjenst ringdes första gången,
och en våg vek in till oss att härja.
Låt mig ej vid jämmerns sagor dröja!
Bunden låg på golfvet re'n min make,
blod var gjutet, våldet rådde, nöden
var som störst och ingen hjelp att vänta.
Sjelf af åtta armar gripen, slets jag,
som ett byte mellan rofdjur slites;
då kom räddarn, då var hjelpen närmast,
molnets broder bröt som storm i stugan,
och förtrycket vek, de fräcka föllo.
Här jag sitter nu i sköflad boning,
mer än sparfven under taket fattig,
mera glad dock än i lyckans dagar

skall jag se den ädle, se min make,
om från byn de utan skada komma,
dit de följde fienden i spåren.»

När den gamle hört det sista ordet,
stod han upp, som om han hvilat länge;
i hans blick var mörkt af sorg och oro.
Fåfängt bedd att dröja, tog han vägen,
som till byn, den välbebodda, ledde.
Solen skymdes re'n af skogen fjärran,
när han, delad mellan hopp och ängslan,
hann den gård, der kyrkans herde bodde.
Sköflad syntes nu den stora gården,
tom och ödslig, lik en afklädd holme,
sedd från träskets is en vinterafton;
men i stugan satt vid muren ensam,
trött af år, den gamle knekten Klinga.

Nu, när denne hörde dörren röras,
såg sin vän från forna dagar komma,
sprang han upp, fast lam af sår och mödor.
»Än har dagen ljus för oss», han sade,
»då de unga trampa våra stigar,
kraft och mandom ej är glömd i landet.
Sådan gudstjenst har i dag här hållits,
att ett barn, som hört den nu i vaggan,
skall förtälja den för sonasöner.
Se, i roflust lik en skara vargar,
kom han, landets ovän, segerdrucken,
följd af blod och härjning hit. — Det mindre
kan förtigas, om ock ej förgätas;
men när troppen re'n i blod sig mättat,
blott de värsta blifvit qvar på stället,
då steg jämmern öfver dam och bräddar.
Nu emellan tvenne ystra hästar
bands den ädle herden, dittills skonad,
att till fots den vilde ryttarn följa.
Kort var domen, inom några stunder
skulle handen domna, foten svika
och hans hvita lockar sopa stoftet.
Ensam stod den gamle, upp mot himlen
såg hans öga, som mot himlen skådas,
då på jorden allt är natt och mörker.
Pris och ära! Då var hjelpen närmast;

han, som föddes lik en fläkt på heden,
molnets broder, se, en ljungeld vorden,
slog han ned, och krossad låg förtryckarn.
Här jag lefvat nu med likars bistånd,
som en rotlös gran mot andra fallen,
tung för mig, en börda för min nästa;
lifvets gåfva vill dock än jag skatta,
om från striden, nära kyrkan hållen,
än med seger hem den ädle kommer.»

När den gamle hört det sista ordet,
gick han ut, som om från glöd han ilat;
aftonrodnan var dock bleknad redan,
innan kyrkobyn han hinna kunde.
Så var byn att se i rök och aska,
som ett stjernehvalf af skyar härjadt;
så låg kyrkan bortom byn på kullen,
som en ensam stjerna mellan molnen;
så låg tystnad öfver öde nejden,
som ett månsken öfver kala hösten.

Mellan fallna kämpar, vän och ovän,
som en skugga öfver skördad åker
gick den gamle. Öfverallt var döden,
men af lif ej ens en suck att spörjas.
Först vid slutet af den krökta gången,
mellan ödelagda gårdar banad,
satt en yngling, snart förblödd, vid vägen.
På hans bleka kinder flög dock rodnad,
flyktigt som på qvällens silfverskyar,
och hans släckta öga tändes åter,
när han vaknad såg den gamle nalkas.
»Hell», han sade, »nu är lätt att blöda,
en bland många, som det unnats tidigt
att för fosterlandet dö med seger.
Hell dig, du som fostrat landets räddning,
trefaldt hell den ädle, som oss förde,
ensam mäktig mer än vi tillsamman!
Se, med bruten styrka stod vår skara,
skingrad som en hjord, den ingen leder,
re'n till dödens nesa hopplöst korad.
Ingen fans, som ropte folket samman,
ingen gaf ett råd, och ingen lyddes,
förr'n han syntes, förr'n ur öknens klyftor

tiggarsonen kom med kungapanna
och hans röst, som ljöd till strid, förspordes;
då flög eld igenom hvarje hjerta,
tvekan flydde, honom kände alla,
och med honom gick vår tropp mot svärden,
som en stormvind in i vassen bryter.
Se mot kyrkan! Långt, som vägen räcker,
ligger landets ovän som på ängen
strå vid strå, der skördarns lie framgått;
der är banan, som den ädle vandrat,
som min blick har följt, se'n foten svikit,
som min tanke följer än i döden.»
Sagdt, och kämpens öga slocknar sakta.

Så i stillhet släcktes dagen äfven;
månen, nattens sol, den bleka, ensam
lyste vandrarns stig till kyrkogården.
När den gamle inom muren trädde,
stod en menskoskara mellan korsen,
hemsk och tyst, som skaran söfd derunder.
Ingen fans, som gick ett steg till mötes,
ingen, som ett ord till välkomst sade,
ingen fans, som ens med blickar talte.
När den gamle inom ringen trädde,
låg en yngling för hans fötter slagen,
lätt, fast öfversköljd af blod, igenkänd.
Som en fura, mellan tallar fallen,
än i stoftet störst och utan like,
låg bland fiender, som stupat, hjelten.

Men med sammanknutna händer, mållös,
som af åskan drabbad, stod den gamle,
och hans kind var hvit, hans läppar skälfde,
tills hans sorg fick ord och brast i klagan:
»Nu är åsen i min stuga bruten,
skörden på min teg af hagel härjad,
nu är grafven värd långt mer än gården.
Ve mig, att jag så skall se dig åter,
du, min ålders stöd, min lefnads ära,
skänk af himlen, nyss så stor och härlig,
nu som sanden, der du hvilar, ringa.»
Så i ängslan knappt den gamle klagat,
när en röst, som var hans dotters, hördes,
och hon talte, nyss till stället kommen:

»Kär han var mig, mot mitt hjerta sluten
dyrbar mer än annat allt i verlden,
dubbelt kär är mig dock nu den ädle,
kall mot jordens kalla sköte sluten.
Men än lefva, fann jag, var att älska,
mer än älska är att dö som denne.»

Så hon sade utan gråt och jämmer,
framgick stilla till den fallnes sida,
böjde knä och tog sin duk och täckte
tyst och lätt hans genomskjutna panna.
Hemsk och tigande stod kämpaskaran,
lik en skog, der ej en fläkt sig rörer;
tysta stodo nejdens qvinnor äfven,
komna dit att skåda och att sörja.
Men den ädla flickan sade åter:
»Om dock någon ville hämta vatten,
att jag kunde två hans anlet blodfritt,
stryka än en gång hans lock med handen,
se hans öga, ljuft ännu i döden;
visa ville jag med fröjd för alla
molnets broder, den förlåtne tiggarn,
som stod upp och blef vårt hemlands räddning.»

När den gamle så sin dotter hörde,
såg den öfvergifna vid sin sida,
tog med bruten röst han åter ordet:
»Ve dig, ve dig, du, min arma dotter!
Glädjens glädje, sorgens bot och lättnad,
värn i nöden, fader, broder, make,
allt med honom är för dig förloradt,
allt du mistat, intet står dig åter.»

Högt i jämmer brast vid talet skaran,
ingen fans, som stod med tårlöst öga;
men den ädla flickans tårar glänste,
och hon tog den fallnes hand och sade:
»Ej med klagan skall ditt minne firas,
ej likt dens, som går och snart skall glömmas;
så skall fosterlandet dig begråta,
som en afton gråter dagg om sommarn,
full af glädje, ljus och lugn och sånger
och med famnen sträckt mot morgonrodnan.»

Veteranen.

Han reste sig ansenlig
i stugans skymda vrå,
väl var han böjd af åren,
men syntes hög ändå;
förändrad var han mycket
i detta ögonblick,
en ädel krigarhållning
låg i hans hela skick.

Rotfattig var han annars
på sina gamla dar;
från forna tappra strider
han hade ärr blott qvar.
Se'n utan hem han irrat
i många år förut,
på Röjkö torp han hamnat
i Alavo till slut.

Nu reste han sig plötsligt,
liksom ur slummer väckt,
begynte kasta af sig
sin slitna hvardagsdrägt,
tog på sin högtidsklädnad,
bespard se'n många år,
och strök åt båda sidor
sitt silfverhvita hår.

Så stod soldaten färdig
att ut ur stugan gå,
helt vördnadsvärd att skåda
i drägten, gul och blå,
med mässingsskodda hatten
högt öfver hjessans rand,
och dödens lugn i minen,
och vandringsstaf i hand.

Der ute lyste solen,
ej sedd på många dar,
den sjuttonde augusti
var sommarvarm och klar,
kring fält och sjö for vinden
med lätta andedrag;
hvart ville gamle krigarn
på denna sköna dag?

Hvart ärnade han styra
sin vandring denna gång?
Blef hemmet honom ödsligt,
hans plats i vrån för trång?
Och denna högtidsklädnad,
hvi tog han den uppå?
Var det till Herrans tempel,
den gamle tänkte gå?

Det hördes ingen ringning
från denna helgedom,
och murens port var sluten,
och kyrkan stängd och tom.
Hvad skulle man ock göra
uti Guds hus i dag?
Den sjuttonde augusti
var ingen helgedag.

Dock i den gamles tycke
hölls gudstjenst denna tid,
och hölls den ej i kyrkan,
så hölls den näst invid;
ty kringom den på höjden,
från mon till insjöns strand,
stred Finlands kämpaskara
just nu för kung och land.

Den sjuttonde augusti
var sommarvarm och klar,
och för den forne krigarn
en högtidsdag den var.
Han gick rakt fram mot kullen,
der Finlands fana höjts,
han ville se Gud tjenas
i dag af Adlercreutz.

Han ville höra klangen
af svärden än en gång,
den välbekanta tonen
af fältkanonens sång,
för minnet återkalla
sin ungdoms kraft och mod
och se det nya slägtet,
hur det höll ut i blod.

Så har man tydt hans mening;
kanske man den förstått.
Dock såg man ej hans tankar,
man såg hans vandring blott.
Han gick sin bana framåt
helt lugnt, det märkte man,
och hann så kyrkovallen,
der striden hetast brann.

Der tog han plats vid vägen
och satt och såg uppå,
han såg mot finska hären,
mot ryska likaså;
hvar helst de skarpast möttes,
der sågs hans blick bli qvar,
och ofta som förklaradt
hans hela anlet var.

Och blinda kulor hveno
kring honom hvarje stund,
och dödens ädla skördar,
de föllo i hans rund;
han gick dock ej från stället,
hans lugn var lika gladt,
och ingen kula rörde
den gamle, der han satt.

Och i beständig vexling,
allt efter lyckans lek,
omslöts han af en skara,
som frambröt eller vek;
men hur ock striden hvälfde,
fick gubben ostörd bli,
och vän och ovän lika
gick vördande förbi.

Men dagen led, och solen
vid vesterns portar stod;
då segrade omsider
den finska härens mod,
då sågs hvart hinder brutet,
hvar fiende på flykt,
och allt kring gamle krigarn
var åter lugnt och tryggt.

När då den sista truppen
bröt ned från kullens topp
och drog förbi soldaten,
då stod han högrest opp:
»I unga tappra söner
utaf vår fosterjord,
fins någon här, som aktar
en grånad krigsmans ord?

Stor tack vill han er säga
för denna sköna dag,
ty aldrig har han skådat
ett härligare slag.
Gud vare pris och ära,
vårt folk vet segra än,
än lefver fädrens ande,
ännu har landet män.»

Löjtnant Zidén.

Det var den tappre löjtnant Zidén,
han hade sin egen sed,
för fronten ville han gå allen:
»Framåt, mina vasagossar,
nu gäller att hinna med!»

Främst ville han gå hvar fara emot,
hans folk fick trampa hans stråt.
Gud nåde den, som var trög på fot,
så snart löjtnanten ropat:
»Hurra, mina män, framåt!»

Så lärde han in på eget vis
sin lilla käcka hop,
fördrog ej trassel och exercis:
»Tätt efter i fjäten, gossar»,
det var hans kommandorop.

Och framåt såg han, han såg sig ej om,
när så mot faran det bar.
Hur tätt i spåren hans skara kom,
det brukte han sällan varsna,
förr'n midt i striden han var.

Först då, när fiendens hop han nått
och börjat hugga och slå,
då såg han efter, hur flinkt de gått,
hans kära vasagossar,
hur när de voro uppå.

Och hände då, att han kring sig fann
sitt hela kompani,
då var allt präktigt, då ropte han:
»Hurra, det var flink manöver,
nu äro vi herrar, vi.»

Men gick hans trupp, då han sjelf sprang fram,
och kom han i strid förr'n den:
»Gud sig förbarme, en sådan skam!
Nu hafva de gått som paddor,
nu blefvo de efter igen.»

Han förde, då kriget först bröt ut,
en trupp af femtio man;
den hade smultit ihop till slut:
med tjugu vasagossar
stod nu i hären han.

Men om med färre och om med fler,
det gaf han ej akt uppå,

han följde sitt gamla krigsmanér:
»Tätt efter i fjäten, bussar,
nu gäller det fart, låt gå!»

Det var i striden vid Virta bro,
den sista, der han var med;
på ögonblicket sågs allt bero,
Fahlander, Malm och Duncker,
de bröto mot stranden ned.

Der stod Tutschkoff med ett tusen man.
sex hundra blott hade de.
»I tre kolonner vi rycka fram»,
skrek öfverste Fahlander,
»hvem hinner främst af de tre?»

De orden hörde löjtnant Zidén,
vasserra, det märktes snart.
»Framåt», så ropte han, »flinka ben,
hurra, mina vasagossar,
karl den, som i dag tar fart!»

Det var visst icke den första gång,
han ropat till folket så,
men aldrig hade i sådant språng
så blindt han tillförne rusat
mot fiendens hop som då.

Förr'n någon annan till anfall kom,
tre djupa sår han fått.
Då bröts hans kraft, och han såg sig om,
såg efter, hvad hjelp han hade,
hur tappert hans bussar gått.

Han sjönk till jorden, han såg och såg·
det var som förtrolladt, nej!
Hans gamla korpral vid hans sida låg,
hans enda vasagosse,
de öfriga såg han ej.

Kolonnen kom, den kom helt när,
han fäste på den sin blick:
»Mitt folk skall väl finnas i hopen der?»

Förgäfves, han såg platt ingen,
hans tålamod förgick.

»Nu rycka de andra i seger fram,
och de mina synas ej än.
Gud sig förbarme, en sådan skam!
Nu hafva de gått som paddor,
nu blefvo de efter igen.»

Det hörde hans gamla korporal,
slog döende ögat opp:
»Håll in, herr löjtnant, med sådant tal,
ej höfs att om skam här orda,
ni förde en tapper tropp!

Gud gifve, att alla som vi ryckt an,
då vore så mången ej fäld.
Nu hafva vi fallit till sista man,
ty den främsta var vasaflocken,
och på oss gaf fienden eld.

Ni såg, herr löjtnant, tillbaks ej mer,
se'n ni ropat en gång framåt;
men vi hörde er röst, och vi följde er,
och förr blef ingen efter,
än han stupat på ärans stråt.»

Då höjde löjtnanten ännu sin arm,
der på blodiga sanden han satt,
hans anlet sken, hans sårade barm
steg högt i dödsminuten,
han svängde sin slitna hatt:

»Och föllo de alla för ädla sår,
förr'n någon dem sprang förbi,
och voro de främst i sin löjtnants spår,
hurra, det var flink manöver,
nu dö vi som herrar, vi!»

Torpflickan.

Och solen sjönk och qvällen kom, den milda sommarqvällen,
ett sken af mattad purpur göts kring bygderna och tjällen.

från dagens möder glad och trött en skara landtmän kom,
de fyllt sitt värf, de vände nu till sina hyddor om.

De fyllt sitt värf, de gjort sin skörd, en dyrbar skörd den gången,
en djerf, fiendtlig krigartrupp var nedgjord eller fången,
de dragit ut till kamp mot den vid morgonsolens sken:
när allt i seger ändadt var, då var det afton re'n.

Helt nära fältet, der den stått, den långa, heta striden,
vid vägen låg ett litet torp, halft öde då för tiden.
På stugans låga trappa satt en flicka tyst och såg,
hur skaran kom och drog förbi i fridsamt återtåg.

Hon såg som den, som söker, ser; hvem vet, på hvad hon tänkte?
På kinden brann en högre färg, än aftonrodnan skänkte.
Hon satt så stilla, men så varm, så spanande ändå,
att, om hon lyssnat, som hon såg, hon hört sitt hjerta slå.

Men truppen gick sin bana fram, och flickan såg den tåga;
till hvarje led, till hvarje man hon blickade en fråga,
en fråga, bäfvande och skygg, en fråga utan röst,
mer tyst än suckon sjelf, som smög ur hennes fulla bröst.

När hela skaran gått förbi, de första som de sista,
då svek den arma flickans lugn, då sågs dess styrka brista;
hon gret ej högt, men pannan sjönk mot hennes öppna hand,
och stora tårar sköljde ljuft den friska kindens brand.

»Hvad är att gråta? Fatta mod, än står oss hoppet åter,
o dotter, hör din moders röst, en fåfäng tår du gråter;
den, som ditt öga sökte nyss och nu ej återfann,
han lefver än, han tänkt på dig, och derför lefver han.

Han tänkt på dig, han följt mitt råd att ej gå blindt mot faran,
det var mitt tysta afskedsord, då han drog hän med skaran.
Af tvång han följde truppen åt, hans hog var ej att slåss,
jag vet, han ville icke dö från lifvets fröjd och oss.»

Och flickan såg med bäfvan upp, ur sorgsna drömmar vaknad,
det var, som om en aning stört det stilla hjertats saknad.

Hon dröjde ej, hon såg en gång ditåt, der striden brann,
och smög på väg och flydde tyst och skymdes och försvann.

En stund flöt bort, en stund ännu, det led mot natten redan,
i skyn sam molnet silfverhvitt, men skymning låg der nedan.
»Hon dröjer än; o dotter, kom, din oro fåfäng är,
i morgon, innan solen gryr, är re'n din brudgum här!»

Och dottern kom, med tysta fjät hon nalkades sin moder;
det blida ögat skymdes nu af inga tårefloder,
men hennes hand, till helsning räckt, var kall som nattens vind,
och hvitare än fästets sky var hennes svala kind.

»Red mig en graf, o moder kär, min lefnadsdag är liden;
den man, som fick mitt hjertas tro, har flytt med skam ur striden;
har tänkt på mig, har tänkt på sig, har följt ert varningsord
och svikit sina bröders hopp och sina fäders jord.

När skaran kom, och han ej kom, begret jag nyss hans öde;
jag trodde, att han låg som man på fältet bland de döde;
jag sörjde, men min sorg var ljuf, den var ej bitter då;
jag velat lefva tusen år, att honom sörja få.

O moder, jag har sökt bland lik till sista skymt af dagen,
men ingen af de slagna bar de kära anletsdragen.
Nu vill jag icke dväljas mer på denna svekets ö;
han fans ej bland de döda der, och derför vill jag dö.»

Sven Dufva.

Sven Dufvas fader var sergeant, afdankad, arm och grå,
var med år åttiåtta re'n och var re'n gammal då;
nu bodde på sin torfva han och fick sitt bröd af den
och hade kring sig nio barn, och yngst bland dem sin Sven.

Om gubben haft förstånd, han sjelf, att dela med sig af
tillräckligt åt en sådan svärm, det vet man ej utaf;
dock visst lär han de äldre gett långt mer, än billigt var,
ty för den son, som sist blef född, fans knappt en smula qvar.

Sven Dufva växte upp likväl, blef axelbred och stark,
slet ondt på åkern som en träl och bröt upp skog och mark,

var from och glad och villig städs', långt mer än mången klok,
och kunde fås att göra allt, men gjorde allt på tok.

»I Herrans namn, du arme son, hvad skall af dig väl bli?»
så talte gubben mången gång, allt i sitt bryderi.
Då denna visa aldrig slöts, brast sonens tålamod,
och Sven tog till att tänka sjelf, så godt han det förstod.

När derför sergeant Dufva kom en vacker dag igen
och kuttrade sin gamla ton: »Hvad skall du bli, o Sven?»
sågs gubben, ovan förr vid svar, bli helt förskräckt och flat,
när Sven lät upp sin breda näbb och svarte: »Jo, soldat!»

Den åldrige sergeanten log föraktligt dock till slut:
»Du, slyngel, skulle få gevär och bli soldat, vet hut!»
»Ja», mente gossen, »här går allt helt afvigt mig i hand;
kanske det mindre konstigt är att dö för kung och land.»

Den gamle Dufva häpnade och gret helt rörd en tår,
och Sven, han tog sin säck på rygg och gick till närmsta kår.
Målfyllig var han, frisk och sund, allt annat sågs förbi,
och utan prut blef han rekryt vid Dunckers kompani.

Nu skulle Dufva få sig pli och läras exercis,
det var en lust att se derpå, det gick på eget vis.
Korpralen skrek och skrattade och skrattade och skrek,
men hans rekryt förblef sig lik vid allvar som vid lek.

Han var visst outtröttelig, om nå'nsin någon ann',
han stampade, att marken skalf, och gick, så svetten rann;
men roptes vändning åt ett håll, då slog han bom på bom,
tog höger-om och venster-om, men ständigt rakt tvärt om.

Gevär på axel lärde han, gevär för fot också,
att skyldra, fälla bajonett, allt tycktes han förstå;
men roptes skyldra, fälde han som oftast bajonett,
och skreks gevär för fot, flög hans på axeln lika lätt.

Så blef Sven Dufvas exercis beryktad vidt omkring.
En hvar, befäl och manskap, log åt detta underting;
men han gick trygg sin jämna gång, var tålig som förut
och väntade på bättre tid, — och så bröt kriget ut.

Nu skulle truppen bryta upp, då blef i fråga ställdt.
om Dufva kunde anses klok och tagas med i fält.

Han lät dem prata, stod helt lugn och redde saken så:
»Om jag ej får med andra gå, får jag väl ensam gå.»

Gevär och ränsel fick han dock behålla, äfven han,
fick vara dräng, der man höll rast, soldat, der striden brann;
men slåss och passa upp gick allt med samma jämna ståt,
och aldrig blef han kallad rädd, blott tokig mellanåt.

På återtåg var Sandels stadd, och ryssen trängde på;
man drog sig undan steg för steg längs stranden af en å.
Ett stycke fram på härens väg gick öfver ån en spång,
der stod en liten förpost nu, knappt tjugu man en gång.

Som den var sänd i ändamål att bota vägen blott,
låg den i ro, se'n det var gjordt, långt skild från hugg och skott,
tog för sig i en bondgård der allt, hvad den kunde få,
och lät Sven Dufva passa upp, ty han var med också.

Men plötsligt blef det annat af, ty utför närmsta brant
i sporrsträck på en löddrig häst kom Sandels' adjutant:
»Till bryggan, gossar», ropte han, »för Guds skull, i gevär!
Man sport, att en fiendtlig trupp vill öfver elfven der.»

»Och, herre», talte han till den, som förde folket an,
»rif bron, om ni det kan; om ej, så slåss till sista man!
Armén är såld, om fienden här slipper i vår rygg;
ni skall få hjelp, genralen sjelf, han ilar hit, var trygg!»

»Han flög tillbaka. Men till bron hann truppen knappast ned,
när högt på andra strandens vall en rysk pluton sig spred.
Den vidgades, den tätnade, den lade an, det small;
dess allra första salva re'n blef åtta finnars fall.

Det var ej godt att dröja mer, man svigtade en hvar.
Ännu en åska, och man såg blott fem kamrater qvar.
Då lydde alla, när det ljöd: »Gevär i hand, reträtt!»
Sven Dufva blott tog miste han och fälde bajonett.

Än mer, hans svängning till reträtt gick ock besatt på sned,
ty långt ifrån att dra sig bort, bröt han på spången ned.
Der stod han axelbred och styf, helt lugn på gammalt vis,
beredd att lära hvem som helst sin bästa exercis.

Det dröjde heller länge ej, förr'n han den visa fick,
ty bron sågs fyld med fiender i samma ögonblick.

De rände på, man efter man, men åt en hvar, som kom,
gafs höger-om och venster-om, så att han damp tvärt om.

Att störta denna jätte ned var mer, än arm förmått,
och ständigt var hans närmste man hans skygd mot andras skott;
dock djerfvare blef fienden, ju mer hans hopp bedrogs,
då syntes Sandels med sin flock och såg, hur Dufva slogs.

»Bra, bra!» han ropte, »bra, håll ut, min käcke gosse du,
släpp ingen djefvul öfver bron, håll ut en stund ännu!
Det kan man kalla en soldat, så skall en finne slåss.
Fort, gossar, skynden till hans hjelp! Den der har räddat oss.»

Tillintetgjordt fann fienden sitt anfall innan kort,
den ryska truppen vände om och drog sig långsamt bort;
när allt var lugnt, satt Sandels af och kom till stranden ned
och frågte, hvar den mannen fans, som stod på bron och stred.

Man viste på Sven Dufva då. Han hade kämpat ut,
han hade kämpat som en man, och striden, den var slut;
han tycktes hafva lagt sig nu att hvila på sin lek,
väl icke mera trygg än förr, men mycket mera blek.

Och Sandels böjde då sig ned och såg den fallne an,
det var ej någon obekant, det var en välkänd man;
men under hjertat, der han låg, var gräset färgadt rödt,
hans bröst var träffadt af ett skott, han hade re'n förblödt.

»Den kulan visste, hur den tog, det måste erkändt bli»,
så talte generalen blott, »den visste mer än vi;
den lät hans panna bli i fred, ty den var klen och arm,
och höll sig till, hvad bättre var, hans ädla, tappra barm.»

Och dessa ord, de spriddes se'n i hären vidt och bredt,
och alla tyckte öfverallt, att Sandels talat rätt.
»Ty visst var tanken», mente man, »hos Dufva knapp till mått;
ett dåligt hufvud hade han, men hjertat, det var godt.»

Von Konow och hans korporal.

»Och har jag icke dragit dig upp ur dyn
allt för det mörkret der kring ditt ögonbryn,

och har jag icke skaffat dig lön och stat
och gjort dig till korpral från gemen soldat?

Och har du ej fått stå i hvar enda strid
som en kamrat och like mig närmst invid,
och har jag ej berömt dig som ferm och rask?»
Så talte Konow vredgad till korpral Brask.

»Nu hörs om dig ej annat än klagomål,
hvar menska talar om, hur du blifvit bål;
soldaten slår du, der han som bäst klär skott,
och går med två tuggbussar af högfärd blott.»

Men Brask, han hörde butter majorens tal:
»Väl var jag intet förr och är nu korpral,
men hvad jag är, det blef jag för trofast mod
och drogs ej upp ur dy, herr major, men blod.

Om jag slår till nå'n gång, är ej ondt deri,
jag gör som mången annan, jag gör som ni,
och brukte herr majoren här ensam slå,
lät jag de andra smeka och slog också.

Jag tuggar tvenne bussar, som hvar man ser,
det gör jag allt för hedern att stå närmst er;
men är det så, att äran er syns för klen,
så tar jag bort den andra och går med en.»

Och Konow spände blicken, som han var van:
»Du är en präktig pojke och stursk som fan.
Blif, som du var, min närmaste man och kund,
en sådan har man gagn af i nödens stund.»

Snart stod ett slag; då bröt med sin jägarked
von Konow in i skogen, och Brask var med.
Korpraln var mörk att skåda, och hans major,
han hängde nedre läppen och sköt och svor.

I fyra runda timmar han redan trätt,
och allt gick än affären på samma sätt.
Han såg för få som stupat, der han gick fram,
och fienden kom undan från stam till stam.

»Fördömdt», så röt han åter, »det går ej bra,
jag ser, hur barken ryker från tallarna,

men ryssen står bredvid dem, och han går fri;
hvar är ert öga, gossar, hur sigten I?»

Han fick knappt ur mustaschen sitt sista ord,
när för en trumf af Brasken han damp till jord;
det var dock nästan mera än svar på tal,
det hade han ej väntat af sin korpral.

Upp sprang han, drog sin värja, af vrede blek:
»Hvad har du understått dig, krabat?» han skrek,
»Nu skall dig djefvuln taga med hull och hår,
då midt i värsta striden din chef du slår.»

Men korpral Brask stod lugn i sitt gamla skick.
»Håll in er värja, herre, ett ögonblick,
tills jag fått mäta honom hans skeppa full,
som höll på er och sköt, då jag slog er kull.»

Med dessa ord han lade geväret an.
I samma stund såg Konow en skäggig man
bakom en buske störta till marken ned,
knappt tjugu alnar långt från hans jägarked.

»Och var det den, hvars kula mig pep förbi
det ögonblick, jag föll, må vi vänner bli!
Ett tag som ditt, det kallar jag karlatag,
och aldrig lär jag glömma det, tänker jag.»

Nu lefver Brask hos Konow se'n många år,
den ene går alltjämt der den andre går.
Som kära vänner får man dem ofta se,
och nästan lika ofta så träta de.

Den döende krigaren.

Försvunnen var en blodig dag,
det var på Lemos strand,
de slagnas sista andedrag
re'n tystnat efter hand;
det mörknade kring land och haf,
och lugn var natten som en graf.

Vid brädden af den dunkla våg,
som skådat dagens strid,
en gammal krigare man såg,
en man från Hoglands tid;
hans panna låg mot handen stödd,
hans kind var blek, hans barm förblödd.

Ej kom en vän, som kunde få
hans sista afskedsord,
ej var den jord, han blödde på,
en älskad fosterjord.
Hans hembygd Volgas bölja skar;
en hatad främling här han var.

Hans öga lyftes upp ibland,
fast slocknande och matt.
På samma slätt, på samma sand,
helt nära der han satt,
en halft förstelnad yngling låg;
han såg på honom, när han såg.

När kulan hven, när striden brann,
när bådas blod rann varm,
med vredens eld de mött hvarann
och pröfvat svärd och arm.
Nu sökte ej den unge strid,
nu höll den gamle kämpen frid.

Men natten skrider mer och mer,
man hör ett årslags sus,
och månen går ur moln och ger
den hemska nejden ljus;
då syns en julle tätt vid strand,
en ensam flicka ror i land.

En fridlös vålnad lik, hon steg
i spår, der döden gått.
Hon gick från lik till lik och teg,
hon tycktes gråta blott.
Med häpnad hennes tysta tåg
den gamle, väckt ur dvalan, såg.

Dock mera mildt med hvar minut,
för hvarje steg, hon tog,
och mera tankfullt än förut
hans sorgsna öga log.
En aning grep hans hjerta visst,
han tycktes veta, hvad hon mist.

Han tycktes vänta: och hon kom,
som om ett bud hon hört,
så tyst, så lugnt, så visst, som om
en ande henne fört.
Hon kom. Vid nattens bleka sken
hon såg den fallne svensken re'n.

Hon såg och ropte högt hans namn,
det kom ej svar igen;
hon sjönk emot hans öppna famn,
men slöts ej mer af den.
Hans genomstungna bröst var kallt,
och stumt var allt, förvissnadt allt.

Då, säger sångmön, föll en tår
uppå den gamles kind,
då talte han ett ord, hvars spår
försvann i nattens vind,
då stod han upp, ett steg han tog
och hann till flickans fot och dog.

Hvad sade väl hans sorgsna blick,
hans ord, ej tydda än?
Den tår, som ur hans öga gick,
hvad mening låg i den?
Och när till flickans fot han hann
och föll och dog, hvad tänkte han?

Var det för hjertats frid kanske,
han höjde än sin röst?
Var det en bön, han ville be
till ett försonligt bröst?
Begret han menskans hårda lott
att pläga och att plågas blott?

Han kom från ett fiendtligt land,
en oväns svärd han bar;

dock fatta, broder, rörd hans hand,
och mins ej, hvad han var!
O, blott på lifvet hämnden ser,
vid grafven hatar ingen mer.

Otto von Fieandt.

Från Kristina var en man,
Otto Fieandt hette han,
föddes äldst bland bröder alla,
deraf lärde han befalla;

var i kriget, det är sant,
endast öfverstelöjtnant,
hade med armén fått vandra,
om han kunnat lyda andra.

Men han gick sin egen stig,
bar sitt hufvud sjelf för sig,
kunde under ingen vara,
fick ock derför egen skara.

Nu så hör, hur han såg ut:
klädd han gick i grå syrtut,
den var sydd på hemloft-skullen,
och af egna får var ullen.

Öfverst på hans hjessa satt,
sliten blank, hans faders hatt,
ärfd vid Villmanstrand på näset,
der hans farfar bet i gräset.

Lägg dertill i vintertid
fårskinnspels, helt kort, men vid,
becksömsstöflar sist på foten,
sådan red han framför roten.

Hjelte var han ej just så,
att han nu dugt ses uppå;
andra tider, andra seder,
Fieandt bar för djupt sin heder;

bar sitt svärd som bihang blott,
Gud vet, om han sköt ett skott
under hela långa kriget;
visst är, att det är förtiget.

Jern och stål och krut och bly,
derom fick hans trupp sig bry;
den höll primen, han höll basen,
gubbens vapen var karbasen.

När han gick med den i hand,
klämde till för kung och land,
var han seg som gamla eken,
blef ej gerna trött af leken,

kunde slåss fast hela da'n,
brydde sig om segern fan,
ville blott ge drift åt striden,
dertill var hans kautschuk vriden.

Finnen, visste han helt godt,
är för trygg för att ha brådt,
ville derför hjelpa arten,
icke modet, endast farten.

Pipa skulle dock han ha,
eljest var det aldrig bra;
men med röken frisk i munnen
slogs han gladt, fast öfvervunnen.

Ofta ibland vapnens brak
tog han derför ny tobak,
lät sin närmsta busse bida
och slå eld, förr'n han fick strida.

När han se'n i hopen stod,
öfversköljd af svett och blod,
gjorde med sin dagg försöken
och ur bottnens djup sög röken,

fick sin trupp i ordning ställd,
bajonetten vackert fäld
och bröt in i värsta klämman,
var han som på eget hemman,

talte finska som en tolk,
skrek som åt sitt arbetsfolk;
en fick pris, en ann' en skrapa,
ingen fick stå lat och gapa.

Då, så säga än hans män,
var ej godt för fienden,
då var gubben lik hin onde,
annars var han som en bonde.

Sådan kom han med sin flock,
samma pipa, samma rock,
efter många hårda strider
fram till Karstula omsider.

Hela finska härens hopp
hvilade på denna tropp,
knappt tolf hundra man numera;
Wlastoff kom med trefaldt flera.

Hurtig lek det skulle bli,
Fieandt stoppade uti,
pröfvade sin dagg mot klacken
och begynte strax attacken.

Sexton timmar höll han ut,
då fick gubben stryk till slut,
måste dra sin trupp ur flamman
och ge djefvulen alltsamman.

Det förtäljs om honom då,
att han rakt slöt upp att slå,
tryckte djupt sin hatt på pannan
och blef spak som trots en annan.

Så till Möttönen han red,
såg blott styft mot sadeln ned,
höll sin högra hand vid brickan;
pipan, den låg glömd i fickan.

Hvad han satt och tänkte på,
kunde ingen rätt förstå,
med sig sjelf blott höll han gille,
lät sitt folk gå, som det ville.

När han kom till Lintulaks,
bad han om en halmkärf strax,
sökte sömn på all sin möda,
smakte ej en bit till föda.

Sådan slöt han denna dag.
Nästa morgon, tre vid lag,
se'n han fått en smula blunda,
var han re'n helt annorlunda;

var mest såsom vanligt förr,
tittade ur stugans dörr,
lika skarp som förr i synen,
och drog valk vid ögonbrynen;

tog en perla, förr'n han for,
snäste till sin yngre bror,
gaf vid ån en örfil redan,
rökte friskt i Perrho sedan.

Gud vet eljest, hur det är,
väl behöfs i fält gevär,
men att såsom Fieandt strida
kan väl också ha sin sida.

Derför säga ock hans män,
när det väckes fråga än,
om de tusende besvären,
landets fall och hufvudhären:

»Annorlunda kriget gått,
om en general man fått,
som förstått värdera tiden,
och som rökt tobak i striden.»

Sandels.

Sandels, han satt i Pardala by,
åt frukost i allsköns ro.
»I dag, ett slaget, blir striden ny,
det skall gälla vid Virta bro. —
Herr pastor, jag låtit kalla er hit. —
Var god, foreller en bit!

Jag tänkt behålla er hos mig i dag,
det är så min önskan och pligt:
ni känner trakten här bättre än jag
och kan ge mig notiser af vigt.
Var trygg, vi skola ej lukta blod. —
Ett glas? Maderan är god.

Tutschkoff har sändt mig ett vänligt bud,
att vår vapenhvila är slut.
Låt maten smaka er! Sås min Gud!
Då vi ätit, rida vi ut. —
Vi måste nöjas med hvad vi få, —
kanske ni befaller margå?»

Det kom ett bud, ett ilbud kom:
»Den är bruten, vår konvention;
Brusin har vändt med vår förpost om,
man hinner ej rifva bron.
Vårt ur var tolf, och vi följde det,
men den ryska klockan är ett.»

Sandels, han satt och smorde sitt krås,
åt friskt, som om ingenting händt.
»Försök, herr pastor! En dåb på gås?
Den äter man excellent.
Det är Dolgoruki, som brådskar igen;
ett glas till hans ära, min vän!»

Men budet talte: »Herr general,
får jag bringa tillbaka ett svar?»
»Jo, säg Fahlander, att bron är smal
och att batterier han har.
Han må hålla ut der en timme, en half. —
Herr pastor, kotlett af kalf?»

Ilbudet for, en sekund förlopp,
och en ryttare syntes igen;
som en blixt han sprängde till trappan opp,
i ett språng var han nere på den;
hans yttre röjde en ung löjtnant,
det var Sandels' adjutant.

Han skyndade in i salen, han stod
för sin chef med lågande blick.
»Herr genral, det har flutit strömmar af blod,
blod kostar hvart ögonblick.
Vår här har mod, men den hade det mer
på en half mil närmare er.»

Sandels, han såg på den komne förströdt:
»Bevars, ni är varm som en ugn.
Ni har säkert ridit er hungrig och trött,
kom, hvila en stund, var lugn!
Man måste tänka på hunger och törst,
se här, genever till först?»

Löjtnanten dröjde. »Vår kamp blir hård,
man forcerar med framgång bron,
vår förtrupp svigtar i Kauppila gård,
der den trycks af en hel bataljon,
armén är bestört, allt går på sin hals;
hvad order ges, hvad befalls?»

»Jo, att ni sätter er vackert ned
och får ert kuvert i skick;
och se'n ni fått det, så ät i fred,
och se'n ni ätit, så drick,
och se'n ni druckit, så ät än mer,
der har ni order, jag ber.»

Harm brann i den unge krigarens själ,
af dess flammor hans öga sken.
»General, jag är skyldig er sanning, nå väl,
ni föraktas af hela armén.
Hos hvar enda soldat den tanke jag fann,
att ni är vår fegaste man.»

Sandels, han fälde sin gaffel, han teg,
brast ändtligt i gapskratt ut.

»Hur var det, herre, är Sandels feg,
säger man så? Åh hut!
Min häst, låt sadla min ädla Bijou!
Herr pastor, ni följer ej nu.»

Det var storm, det var brak, det var strid på den strand,
der den Sandelska hären var ställd.
I ett rökmoln svepte sig vatten och land,
och ur molnet blixtrade eld,
som af åskor dånade rymdens hvalf,
och den blodiga marken skalf.

Der stod vid sitt bröstvärn Finlands tropp,
såg trotsigt faran emot;
men från rote till rote en hviskning lopp,
man hörde ett dämpadt knot:
»Han är borta, han gömmer sig undan igen,
generalen synes ej än.»

Men han syntes, han kom. Vid sitt främsta standar
på reduten han stannade nu,
och hans öga var lugnt, och hans panna var klar,
och han sken på sin ädla Bijou,
och han satt orörlig med tub i sin hand
och betraktade brygga och strand.

Och han sågs på sin springare långt ifrån,
och som tusendes gälde hans fall,
och fördubbladt hördes kanonernas dån
från fiendtliga strandens vall,
och det ljöd kring hans hjessa af kulor ett hvin,
men han ändrade icke en min.

Och den tappre Fahlander, han dröjde ej mer;
till sin chef på reduten han red:
»General, man har märkt er, man måttar på er,
det gäller ert lif, rid ned!»
»Ned, ned, general, er fara är vår»,
skrek stormande hela hans kår.

Sandels, han rörde sig ej från sin ort;
till sin öfverste talte han stolt:
»Är det fruktan, det skriker, ert folk, så förgjordt?
Om det svigtar i dag, är det såldt.
Men välan, ett försök! Var beredd till affär,
på minuten är fienden här.»

Den ringa hop, som vid Kauppila stod
af tusende fiender tryckt,
den hade kämpat med hjeltemod,
men den nalkades nu i flykt.
Den hann generalens batteri,
den störtade honom förbi.

Han rörde sig ej, stolt dröjde han qvar;
som han suttit, satt han ännu,
och hans öga var lugnt, och hans panna var klar,
och han sken på sin ädla Bijou,
och han mätte den här, som i segrande lopp
mot hans eldar rusade opp.

Och han såg den komma, den kom helt när,
men på faran ej akt han gaf,
och han söktes af dödar från tusen gevär,
men han tycktes ej veta deraf;
han såg på sitt ur, han bidde sin tid,
han satt som i djupaste frid.

Men den kom, den minut, som han väntat, och nu
till sin öfverste sprängde han ned:
»Är det färdigt, ert folk, är det likt sig ännu,
skall det veta att bryta ett led?
Jag har låtit de stormande yfvas; välan,
vräk undan dem nu som en man!»

Det var sagdt, det var nog, det behöfdes ej mer,
det blef fröjd, det blef jublande rop.
Sex hundrade krigare stormade ner
mot den trotsande fiendens hop,
och den vräktes tillbaka, pluton för pluton,
tills den föll nedtrampad vid bron.

Sandels, han kom till sin här i galopp,
der vid stranden den segrande stod.
Då hans hvita Bijou bland lederna lopp,
i sin snöglans purprad med blod,
och genralen med tjusningens eld i sin själ
gladt helsade trupp och befäl;

då spordes ej mer ett smygande knot,
en hviskning, bister och dof,
nej, ett jubel stormade honom emot,
och i jublet hördes hans lof,

och det roptes af röster till tusendetal:
»Hurra för vår tappre genral!»

De två dragonerna.

Stål så hette en, den andra
gick i fält med namnet Lod;
båda liknade hvarandra
så i kraft som mod.
Samma trakt vid Saimens stränder
hade fostrat dem,
gnabbats hade de som fränder,
bott i samma hem.

Och dragoner hade båda
blifvit se'n på samma dag,
delat troget hvarje våda
i hvart enda slag,
gnabbats än som stridskamrater,
huggits man mot man,
allt om äran att i dater
öfvergå hvarann.

Snart i rykte framom alla
i sqvadronen stodo de;
ingen vågade sig kalla
bättre, tapprare.
Till korpraler af befälet
gjordes snart de två,
men emellan dem blef grälet
icke slut ändå.

Hvad dem eggat som gemena,
samma täflan fans än qvar,
ännu var alltjämt den ena,
hvad den andra var.
Båda stodo lika nära
ett gemensamt mål;
hvar gång Lod blef nämnd med ära,
nämndes äfven Stål.

Lyckan svängde dock omsider,
att den ena seger vann:
Lod gick fri i alla strider,
Stål blef sårad, han.
Dömd till hvila på det sättet,
låg han tyst och led,
låg som sjuk på lasarettet,
då kamraten stred.

Långa måna'r af elände
hade småningom dock flytt,
och den tappre återvände
till sin trupp på nytt;
men då stod han främst ej mera,
som han fordom stod;
för hans likar gälde flera,
och medalj bar Lod.

Stål, han såg kamratens lycka,
hörde, hur hans rykte steg;
hvad hans hjerta kunde tycka,
spordes ej, han teg,
lät ett ord ej det förråda,
ej ett anletsdrag. —
Nu på ströftåg hade båda
hållit ut en dag.

Gjordt var allt, som borde göras,
det blef tid att vända om.
Plötsligt sågs ett stoftmoln röras,
en kosackhop kom.
Lod tog ordet: »Sväng, ty faran
skall dock gagnlös bli;
broder, fem man stark är skaran,
två blott äro vi.»

Stål, han log ett hånfullt löje:
»Du har talat klokt och rätt;
blöda får du, om vi dröje,
hittills slapp du det.
Gå, jag möter ensam skocken,
förr'n den hinner oss,
du, som bär medalj på rocken,
är för god att slåss.»

Sagdt; sin sabel sågs han skaka,
sprängde af med stolt förakt,
och han såg sig ej tillbaka,
se'n sitt ord han sagt.
På den harm, kamraten röjde,
föga akt han gett;
om han följde, om han dröjde,
var för honom ett.

Kämpa vill han, icke stanna,
fram till målet bär hans färd;
steppens son med blodig panna
pröfvar re'n hans svärd;
dödsrop gny, pistoler knalla,
vän vill hämnas vän;
midt i skocken, högst bland alla,
syns dragonen än.

Åndtligt tycks dock lyckan svika;
segrarn segrar icke mer,
häst och ryttare tillika
hafva störtat ner.

Fåfängt än i stoftet brottas
kämpens starka arm,
fyra blanka pikar måttas
mot den fallnes barm.

Stum och bister hotar döden,
en sekund blott öfrig är.
Fins ej mera hjelp i nöden?
Vänta, Lod är der!
Han har kommit, sprängd är ringen,
sluten kring hans vän;
på den fallne aktar ingen,
allt är strid igen.

En har stupat af de fyra,
se, då såras äfven Lod;
ögonblicken äro dyra,
strömvis spills hans blod;
styrkan re'n hans arm förlåter,
segerns hopp har flytt;
då är Stål på fötter åter
och i kamp på nytt.

Den blef kort, så ryktet säger;
samma rykte nämner om,
att till Sandels i hans läger
Lod om qvällen kom.
Lugnt med sin medalj i näfven
steg dragonen in:
»Gif åt Stål en penning äfven,
eller tag ock min!»

Gamle Hurtig.

Aldrig brusto ord vid bivuaken,
der den gamle Hurtig blott var med;
ofta satt han långt på natten vaken,
talande om krig och fred,
tände jämt sin korta pipa an
och förgat den åter, bäst den brann.

Tredje Gustaf var hans man. »Hvad strider
höll ej han med Rysslands stolta fru?
Mina vänner, det var andra tider
för soldaten då än nu;
kungen sjelf stod med i rök och blod,
nu är dertill en marskalk för god.

Tron mig: om hans herrar blott ej vikit
från hvad pligt och mod och ära bjöd,
hade aldrig segern honom svikit;
nu blef trolöshet hans död.
Det är verldens tack, och den är tung,
det var synd med sådan ståtlig kung.

När vid Anjala i upprorsskocken
han höll tal, hur mild var ej hans ton?
Korpral Svärd nöp kungen tyst i rocken:
'Får jag svansa dit kanon?'
'Nej, min gosse', svarte han helt blid,
'låt oss vänta, det blir än väl tid.'»

Så alltjämt med sägner, lika dessa,
satt den gamle vid sin vakteids glöd,
gråa lockar höljde re'n hans hjessa,
men ännu var kinden röd;
yngre var han dock i Gustafs dar.
Nu till Oravais han kommen var.

Det var natten för det stora slaget,
i den vilda skogen höll man hof.
Sömn var sällspord öfver hufvud taget,
men den gamle Hurtig sof;
han, som vakat förr till sista man,
hade somnat nu förr'n någon ann'.

Någon stund likväl af qvälln han sutit
lutad stilla mot en furas stam,
tändt sin pipa och i klagan brutit
om, hur kriget gick bakfram,
hur han nödgats tänka ut ett sätt
att få slut en gång på sin reträtt.

»Att gå undan», så de fallit, orden,
»har man lärt sig nog och lär sig än.

Sprungit har man en gång förr mot norden
och är nu på språng igen.
Fly, det är det usla hopp, man har,
och att en gång stanna, Gud vet hvar.

Nu blir strid likväl, så snart det dagas;
då är tid att börja annan sed.
Den, som vill, må härda ut att jagas,
Hurtig kan ej mer dermed;
han har sakta börjat blygas re'n
att ej hafva tröttnat länge se'n.

Jagas, bröder, skall ej gubben mera,
han har funnit råd på gamla dar.
Bästa konsten mot att retirera
är helt enkelt att stå qvar;
den, som lärt sig denna konst en gång,
han kan ta farväl af allt sitt språng.»

Se'n han sagt det, hade lugnt han knutit
sina armar öfver bröstet blott
och mot trädet, vid hvars stam han sutit,
sänkt sig tyst och somnat godt,
somnat utan sorg och hufvudbry
på sin sköna konst att aldrig fly.

Nästa afton hade Finlands skara
kämpat ut sin sista hårda strid;
slut var kraften att vårt land försvara,
tiden var en sorgens tid;
hären, krossad lik en bruten våg,
hade börjat nu sitt återtåg.

Hvar den syntes, sågs blott dyster smärta,
hördes blott en klagan, djup och dof;
lugn fans ej i något vaket hjerta,
men den gamle Hurtig sof;
der Kamensky slutligt sprängt hans led,
hade gråa krigarn lagt sig ned.

Och han sof, som om af Gustafs tider
hvarje minne länge se'n han mist,
sof mer djupt från marscher, språng och strider
än vid bivuaken sist,

sof förutan sorg och hufvudbry
på sin sköna konst att aldrig fly.

Kulneff.

Och efter qvällen räcker till
och minnet ger oss glädje än,
om Kulneff jag berätta vill,
säg, har du hört om den?
Det var en äkta folkets man,
båd' dö och lefva kunde han,
den främste, der det höggs och stacks,
den främste, der det dracks.

Att kämpa, kämpa nätter, dar,
det var för honom tidsfördrif;
att falla endast blomman var
utaf en hjeltes lif.
Hvad vapen man i handen höll,
det var det samma, blott man föll,
i stridens eller lekens ras,
med sabel eller glas.

Och älska var hans hjertas lust,
och lika fritt som snabbt hans val:
han kom blott från en blodig dust
och gaf helt fermt en bal;
och se'n han lågat natten ut,
tog han sin skönas sko till slut
och fylde den ur närmsta bål
och drack sin afskedsskål.

Du skulle sett hans anletsdrag!
Än fins på mången hyddas vägg
bland taflor en af eget slag,
en bild af bara skägg;
du träder närmre, och du ser
en mun, som under skägget ler,
en blick, helt öppen, varm och mild,
det är just Kulneffs bild.

Dock fick man vara trygg och van
för att ej blekna vid hans choc;
var man det minsta rädd för fan,
var man för honom ock.
Det var på håll hans åsyn blott,
som skrämde mer än pik och skott,
och hellre såg man mot hans hugg
än mot hans svarta lugg.

Så sågs han, när han rände an
med sabeln lyft i eggadt språng,
och sådan var han, säger man,
när han höll ro nå'n gång,
när, med sin korta pels uppå,
från gård till gård han syntes gå
och dröjde qvar som vän och gäst,
hvar helst han tyckte bäst.

Än talar mången moder om
sin skräck, när utan krus och lof
rakt fram till vaggan Kulneff kom,
der hennes älskling sof.
»Men», säger hon, »han kysste blott
mitt barn och log så fint, så godt,
som nu hans bild på väggen der,
om blott man närmre är.»

Visst är, att i sitt rätta ljus
var gubben Kulneff god som guld;
man klandrar, att han tog ott rus,
det var hans hjertas skuld;
och detta hjerta bar han med,
då han höll frid, som då han stred:
han kysste och han slog i hjäl
med samma varma själ.

Det fans i ryska hären namn,
som på sitt blad historien skref,
som fördes hit i ryktets famn,
långt förr än kriget blef.
Barclay, Kamensky, Bagration,
dem kände hvarje Finlands son,
och skarpa strider bidde man,
der dessa ryckte an.

Men Kulneff visste ingen af,
förr'n krigets flamma här var tänd;
då kom han såsom storm på haf,
knappt anad förr än känd,
då bröt han fram som blixt ur sky,
så väldig och likväl så ny,
och glömdes ej och kändes nog
från första slag, han slog.

Man hade kämpat dagen ut,
och rysse liksom svensk var trött.
Man trodde glad, att allt var slut,
och sof helt lugnt och sött;
men bäst vid drömmens barm
man låg
och guld och gröna skogar såg,
så skrek en skyltvakt: »I gevär!»
och då var Kulneff der.

Man följde makligt en transport,
långt skild från ryska härens stråt,
man åt och drack af bästa sort
och drack på nytt och åt;
men plötsligt, midt i glädjens stund,
kom Kulneff som en obedd kund,
det yrde upp ett moln af dam,
hans pikar glänste fram.

Och satt man stadigt då till häst
och gjorde allt med bästa flit,
kom gubben rakad från vår fest,
så skäggig han kom dit;
men höll man mindre amper min,
då blef det han, som drack vårt vin
och bjöd oss qvitta detta lån
vid stränderna af Don.

Och var det varmt och var det
kallt,
i regn, i snö, om dag, om natt,
allt syntes Kulneff öfverallt
och gjorde spratt på spratt;
och stäldes här mot här till slag,
visst märkte man, hvar han tog tag,
den fria steppens käcke son,
kamraten långt ifrån.

Dock hade Finlands hela här
ej kunnat visa en soldat,
som ej höll gamle Kulneff kär
som trots en stridskamrat.
Och syntes blott hans kända drag,
då grinade af välbehag
mot björnen från kosackens land
hans bror från Saimens strand.

Och denne åter såg helt nöjd
mot ramar, hvilkas tag han rönt,
och bröt han in, var det med fröjd,
som om det mödan lönt.
Det var en syn, som dugde se,
när Kulneffs togs med finnarne;
de visste bära upp hvarann,
de starke, de och han.

Hans arm har domnat länge se'n,
han föll i strid med svärd i hand,
hans ära lefver qvar allen',
bestrålande hans land;
och hvar hans namn du nämnas
hör,
hör du »den tappre» nämndt fram-
för;
den tappre, hvilket härligt ord
af tacksam fosterjord.

Hans klinga drogs mot oss,
hans lans,
den gaf oss ofta djupa sår,
dock älska äfven vi hans glans,
som om han varit vår;

ty hvad som mer än alla band
af fana och af fosterland
på krigets ban förbrödrar oss,
är samma kraft att slåss.

Hurra för Kulneff, för hans mod!
hans like skall ej hittas lätt;
hvad mer, om än han göt vårt blod,
det var hans krigarrätt.
Han var vår fiende, välan,
vi voro fiender som han;
att han högg in med fröjd som vi,
var det ett ondt deri?

Förhatlig är den fege blott.
Åt honom ensam hån och skam,
men hell en hvar, som tappert gått
sin krigarbana fram!
Ett gladt hurra, ett högt hurra
för hvarje man, som kämpat bra,
hvad helst han blef i lifvet än,
vår ovän eller vän!

Konungen.

Och konung Gustaf Adolf
stod upp uti sin sal,
bröt af sin långa tystnad,
tog ljud och höll ett tal.
Åhörare för gången
han hade summa tre:
fältmarskalk Toll, gref Piper,
Karl Lagerbring, blott de.

Och konungen tog ordet
och talte allvarsam:
»Vår finska här, Gud bättre,
går bakläng's, icke fram.
Det hopp, vi byggt på Klingspor,
tycks ej fullbordadt bli,
och Sveaborg har fallit,
det stödet är förbi.

Vi trott allt i det längsta
på uppenbarelsen,
men ärkeängeln dröjer,
han har ej vist sig än.
Emellertid förspörjes
allt närmre krigets brak;
det är för oss som konung
en högtbetänklig sak.

Och derför ha vi fattat
vårt kungliga beslut.
En föresats allvarlig
vi ärnat föra ut;
vi låtit nämmeligen
oss bringa hit i dag
den skrud, vårt svenska lejon
vigt in vid Narvas slag.

Kung Karl den tolftes handskar
vi vilja lägga an;
det är i dubbel mening
som konung och som man.
Vi vilja kring oss gjorda
den store hjeltens svärd
och slå som han med häpnad
en svag, försoffad verld.

Ni, Piper, skall oss hjelpa
hans ena handske på;
ni, Lagerbring, behandlar
hans andra likaså.
Fältmarskalk Toll, er ålder,
er ära gör er värd
att spänna kring vår midja
hans segerkrönta svärd.»

Och konung Gustaf Adolf,
högtidlig, lik en gud,
stod snart för allas blickar
i Karl den tolftes skrud.

Han var för stolt att tala
i denna stund, han teg,
han gick ett hvarf i salen
med jättelånga steg.

När detta hvarf han slutat,
var än en syn att se,
han räckte svärd och handskar
tillbaka åt de tre,
såg på dem med en uppsyn,
som ej för skämt var gjord,
och täcktes bryta tystnan
på nytt med dessa ord:

»Nu, Lagerbring, besörjer
ni strax till hären bud,
att vi i nåder klädt oss
i Karl den tolftes skrud.
Fältmarskalk Toll, gref Piper,
er båda kallar jag
till vitnen af min handling
på denna stora dag.»

Hur vida finska kriget
ett annat skick han gaf
med denna stolta handling,
vet ej historien af;
men visst slog han med häpnad
sin verld der rundt omkring,
den gamle Toll, gref Piper
och äfven Lagerbring.

Fältmarskalken.

Gladt i Frantsila ett jubel
ljöd från Cronstedts lägerställen;
bud om Siikajokis seger
hade hunnit dit om qvällen,
och man drack i spridda gillen
för sitt fosterland, det kära,
för dess första skymt af lycka,
för dess ändtligt frälsta ära.

Tvenne tappra veteraner,
öfverstelöjtnanter båda,
gamle Christjernin och Lode,
fick man der tillsamman skåda.
Jämlik dem vid deras sida
höjde Aminoff sin hjessa,
och en ring af yngre kämpar
hade slutit sig kring dessa.

Och man språkade vid glaset,
talte fritt om hvarjehanda;
i en sådan krets behöfde
ingen man sin tunga banda:
allt det svaga hos befälet
kunde utan våda klandras,
och bland stolta namn, som nämndes,
ljöd marskalkens framför andras.

Aflecht, han, som främst i striden
slöt vid Revolaks sin bana,
talte muntert: »Skål för Klingspor!
Bröder, han har ändrat vana;
lustigt skall det bli att skåda,
hur han lyfter nu sin panna;
se'n han trafvat genom landet,
har han ändtligt vågat stanna.»

En af Cronstedts adjutanter,
löjtnant Reiher, föll i talet:
»Den, som sagt, att Klingspor stannat,
han har talt förbannadt galet.
Adlercreutz det var och Hertzen,
som slog knut uppå vår nesa,
fältmarskalken var som vanligt
re'n för fan i våld på resa.»

Major Furumark tog ordet:
»Det är kungen, som har felet.
Hvarför har han satt i nåder
denna lumpna trumf i spelet?»
Ladau sade: »Du är jäfvig
att marskalkens värde mäta:
du har hjerta, han har mage;
du vet dö, och han blott äta.»

Ehrnroth talte: »Låt oss minnas,
hvar han lyst i sina dagar;
det är ej i magasiner
man blir varm för ärans lagar.
Klingspors hjelteban har burit
uppför kommissariatet,
hvem vill undra, om han älskar
icke striden nu, men fatet?»

Tigerstedt, den finske gossen,
han, som Aflechts öde hade,
bet tillhopa sina tänder
och bröt ut i harm och sade:
»Det är sant, han är en främling,
har ej växt i våra dalar,
han förstår ej våra seder,
ej det språk, vår tunga talar;

men vårt land, det har han skådat,
han har sett dess skär och öar,
sett som vi från våra höjder
dessa tusen, tusen sjöar.
Utan Gud och utan hjerta
måste dock den menska vara,
som ej tjusas in i döden
af att detta land försvara.»

Christjernin såg upp mot Lode:
»Hör du, broder, på de unga?
Klingspor har som vanligt åter
råkat ut för deras tunga.
Sälla må vi väl oss prisa,
om vi falle, om vi blöde;
det är annat än att drabbas
af vår arma marskalks öde.»

Gamle Lode, barske herren,
hade suttit tyst vid talen;
nu blef gubben röd i synen
och stod högrest upp i salen,
drack sitt fylda glas i botten,
stötte det med kraft i bordet,
fick sin hatt inunder armen
och tog harmfullt så till ordet:

»Jag går bort från detta gille,
andra må här ha sin gamman.
Klingspor får man höra klandras,
hvar man helst må råka samman.
Fältmarskalken, fältmarskalken,
annat fins ej i språklådan;
det är skam, att tappra männer
täckas tala om en sådan.»

Döbeln vid Juutas.

Herr prosten talte: »Döbeln är en hedning,
förtappad är han evigt, om han dör.
Jag kommer, varnar, bjuder tröst och ledning,
och han, han ligger tyst en stund och hör;
då reser han sig plötsligt upp i sängen:
'Drif ut prelaten', ropar han åt drängen,
'och akta dig, om han släpps in härnäst!'

Är det ett språk af en, som nalkas döden?
Dock, han må svara sjelf för sina öden,
jag har gjort nog som menniska och prest!»

Så talte vid sitt middagsbord, det rika,
herr prosten, der han satt i all sin ståt,
han talte så och drog en suck tillika
och skar en bit af steken än och åt.
Men på sin bädd låg Döbeln tärd af plågor,
hans barm sågs kämpa, ögat brann i lågor,
och feberflammor färgade hans hy.
I sträcktåg nyss hans skaror norrut ilat,
på tvenne dygn, de sista, icke hvilat;
sjelf var han kommen till Ny-Karleby.

Han led af pulsens brand, men i sitt sinne
en eld, mer tärande än den, han bar;
såg man hans öga, röjde sig der inne
en oro djupare, än feberns var.
Han räknade hvar stund, som hann förlida,
han tycktes lyssna, vänta, ängsligt bida,
och ofta var hans blick på dörren fäst.
Den uppläts, flärdlös trädde genom salen
en yngling fram till bädden, till genralen;
och Döbeln talte till sin unge gäst:

»Herr doktor, flärd är mycket, som vi dyrke,
och bland fritänkare är jag visst en;
två ting dock lärt mig akta läkarns yrke:
min bräckta panna och min vän Bjerkén.
Hvad ni förordnat, har jag derför tagit,
har som ett barn här legat och fördragit
det batteri, ni radat på mitt bord.
Jag vet det väl, ni följer konstens lagar;
men binda de mig här för timmar, dagar,
så bryt dem som en man, det är mitt ord.

Jag vill, jag skall bli frisk, det får ej prutas,
jag måste upp, om jag i grafven låg.
Lyss, hör, ni hör kanonerna vid Juutas;
der afgörs finska härens återtåg.
Jag måste dit, förr än min trupp är slagen.
Skall vägen spärras, Adlercreutz bli tagen?
Hvad blir, du tappra här, ditt öde se'n?

Nej, doktor, nej, tänk ut en sats, min herre,
som gör mig för i morgon sjufaldt värre,
men hjelper mig i dag på mina ben!»

Den unge läkarn hörde mulen ordet,
dock plötsligt fick hans ädla anlet dag;
han sänkte lugnt, helt lugnt, sin arm mot bordet
och strök det tomt uti ett enda drag.
»Nu, herr genral, gör ej min konst er hinder.» —
En högre rodnad flög på Döbelns kinder,
och upp han sprang, fast svigtande och svag:
»Haf tack, min unge vän, en kyss på pannan!
Ni har förstått mig, ni, som ingen annan;
ni är en man, och så är äfven jag.»

Vid Juutas hade skotten tystnat alla,
se'n döden gjort der re'n sin första skörd,
den finska truppen, färdig blott att falla,
ej segra mer, stod bruten, spridd och störd.
Ett anfall var tillbakakastadt bara,
och Kosatschoffski ordnade sin skara,
beredd att allt förkrossa med ett nytt.
En dyster stillhet rådde under tiden,
som då en åsksky, nyss från hvalfvet skriden,
står dubbelt hotfull åter, der den flytt.

Hvem skulle samla våra glesa leder,
en återstod från dyra segrars dar?
Af mod, af kraft, af guldren tro och heder
fans nog, ja, nog; men ordnarn borta var.
Den man, som tändt vårt hopp i nödens tider,
som fört i hundra blodigt sköna strider
sin tappra, björneborgska skara an,
han skulle nu ej se dess sista öden,
hans veteraners lugna gång mot döden,
den skulle slumpen leda, icke han.

Det glömmes ej, du var dock der till städes,
du, som så ofta sågs i stridens lek,
du, vid hvars namn det fosterland än glädes,
som djupt har sörjt ditt öde, tappre Eek!
Men du och dina ädla vänner alla,
I kunden kämpa, icke så befalla;
det var hans konst, den sjukes, endast hans.

Du stod der, du, men stum, med klingan dragen,
kall bidde Kothen, sluten red Grönhagen,
blott Konow svor, och bister röt von Schantz.

Gif akt, tyst, hör! Det ljöd hurra på höjden.
En man till häst syns nalkas. Hvem är han?
Hör, hvilken storm af rop! Hvad vållar fröjden,
som brusar jublande från man till man?
Hurra, hurra far öfver fält och kullar,
det slukar massor, vidgas, växer, rullar
som en lavin af röster ned mot daln.
Ha, han har kommit, han och ingen annan,
den lilla mannen syns med band om pannan,
den ädla, tappra, varma generaln.

Han bjuder tystnad. Hör hans röst! Han ropar
till detta folk, som striden nyss förspred;
han rider fram, de sluta sig, hans hopar,
och det blir skick på nytt från led till led
I täta rader blixtra re'n gevären,
den svartnade, i trasor klädda hären
står ordnad, hotfull, fruktansvärd igen;
den har ej mer blott döden att förbida,
den tänker segra nu, ej endast strida,
en annan ande hvilar öfver den.

Men Döbeln red längs fronten af sin skara,
se'n han den åter stark och tryggad fann,
hans skarpa öga tycktes öfverfara
hvar trupp, hvar rote, hvarje enskild man.
Det syntes klart för alla, svensk som finne,
att stora planer hvälfdes i hans sinne,
och sluten var han mer, än han var van;
dock var han ovant mild också den dagen,
och ofta ljusnade de bistra dragen
mot någon välkänd, trumpen veteran.

En sådan stod då i din trupp, von Kothen;
det var korpralen numro sju, Standar.
Han stod med söndrig sko på ena foten,
den andra foten blödde och var bar.
Då Döbeln hann den gamle, sågs han stanna.
Med blicken mörk, med handen på sin panna,
besåg han stum den gråa krigarns skick.

»Du var dock med», så talte han omsider,
»på Lappos slätt, vid Kauhajokis strider;
är det den lön, du för vår seger fick?»

»Herr general», så svarte veteranen,
»se här är det gevär, ni sjelf mig gaf.
Ännu är pipan utan fel, och hanen
ger eld som fordomdags, det är nog af.
Att jag är dåligt klädd, lär ingen klandra.
Man är ej sämre, då man är som andra,
och drägten är ej mannen, vill jag tro.
Skodd eller oskodd gör till saken ringa;
sörj ni blott för, att vi få stå, ej springa,
så hjelper nog sig foten utan sko.»

Och Döbeln talte icke mer, men höjde
af aktning hatten vid den gamles ord.
Så red han hän till Brakels trupp; der dröjde
på nytt han nu, han såg trumslagar Nord.
Det var en gubbe, känd se'n åttiåtta;
nu var han stel i armen utan måtta
och kunde föga mer en hvirfvel slå;
men fast han sällan släpptes till paraden,
stod han, der blod det gälde, med i raden.
Till honom talte generalen så:

»Kamrat, får du då aldrig nog af slagen?
Fins ingen yngre här till hands än du?
Här har du stått och styfnat hela dagen,
hur vill du röra dina pinnar nu?»
Den tappre hörde halft förtrytsam orden:
»Herr general, väl är jag gammal vorden,
och att som pojkar drilla blir mig svårt;
men att ha kraft i armen, det är summan.
Skrik ni som Armfelt: 'Marsch, framåt, rör trumman!'
och Nord slår trögt sin hvirfvel, men slår hårdt.»

Och Lappos hjelte log och räckte handen
åt mannen från den tappre Armfelts dar.
Så red han hän och kom till ån, till stranden,
der Gyllenbögels frikår uppstäld var.
Der stod en yngling, nyss från plogen tagen;
genralen såg de bleka anletsdragen,
höll in sin häst och röt med vredgad ton:

»Hvem är du, bonde? Säg, hvad gäller nöden?
Har du ej lärt dig än förakta döden;
din kind är hvit som snö, är du pultron?

Men ynglingen steg fram och höjde armen
och ref sin slitna gråa tröja opp.
Då lyste fram ett blottadt sår ur barmen,
och frisk en ström af blod i dagen lopp.
»Det fick jag, herr genral, här nyss i striden.
Jag blödt kanske för mycket under tiden,
och derför har min kind ej rodnad mer;
dock kan jag än de tappres antal öka,
jag låg väl fallen, men låt mig försöka,
jag har fått kraft på nytt, se'n jag såg er!»

Då bröt en tår ur Döbelns stolta öga:
»Välan då, ädla folk, till strid, till slag!
Jag har sett nog, att tveka båtar föga,
vår kamp blir skön, i dag är Döbelns dag.
Spräng af, herr adjutant, vår skörd är mogen;
befall på höjd, på slätt, längst bort i skogen
vår hela front, att den sig framåt rör.
Ej här, der borta må vi pröfva svärden:
med dessa trupper kan man trotsa verlden,
man väntar ej med dem attack, man gör.»

Längs linien hördes snart ett jubel skalla:
»Framåt, framåt till seger eller död!»
En åska var, Standar, din röst för alla,
och gamle Nord slog trumman, att det ljöd,
och ynglingen, med barmen sönderskjuten,
gick fram på slätten, med hans blod begjuten,
och främst red Döbeln sjelf med draget svärd.
Och innan qvällen hann sin skugga sända,
var ryska styrkan kastad öfver ända,
och räddad Adlercreutz, och fri hans färd.

Och krigets skaror hade re'n försvunnit
ifrån den nejd, der först de mött hvarann;
men på det fält, der striden hetast brunnit,
stod qvar i qvällens sena frid en man.
Invid hans sida var hans stridshäst bunden.
Han stod der ensam i den hemska runden
bland lik och spillror på en blodstänkt jord.

Långt, långt i fjärran hördes segerfröjden;
den bleke mannen såg med lugn mot höjden,
och från hans läppar ljödo dessa ord:

»En pligt är fyld, de segra, mina leder:
ett värf är öfrigt, äfven det är mitt.
Fritänkare jag nämns, det är min heder;
friboren är jag, och jag tänker fritt.
Dock vet jag, att hvar helst min tanke hunnit,
har ytterst dig den sökt och dig blott funnit,
du, i hvars vilja lifvets banor gå.
Det är till dig, jag blickar mot det höga;
här, der blott döden ser med slocknadt öga,
kan utan vitnen jag dig tacka få.

Du skänkt mig åter fosterland och vänner
den stund, vårt hopp var djupt i mörker sänkt;
du skådar allt, ransaka hvad jag känner,
och se, om jag vet skatta, hvad du skänkt!
Må slafven för sin Gud i stoftet ligga;
jag kan ej krypa, har ej lärt att tigga,
jag söker gunst ej och begär ej lön.
Jag vill blott glad inför ditt anlet stanna
med eldadt hjerta och med upprätt panna,
det är min manliga, min fria bön.

Du gaf mig kraft att stridens massor hvälfva
i omotståndlig fart från trakt till trakt;
min kropp är bräckt, och mina lemmar skälfva,
hvad hade jag förmått af egen makt?
Ja, jag har segrat. Kringhvärfd, innesluten,
ser Finlands här en väg till räddning bruten,
en ban till bragder öppnad genom mig;
dock är det du, blott du, som frälst oss alla,
min Gud, min broder, hur jag dig må kalla,
du segergifvare, jag tackar dig!»

Så talte mannen, och hans öga sänktes,
han steg till häst och syntes snart ej mer;
och dagen slöts, och nattens tårar stänktes
på dödens skuggomhöljda skördar ner.
O fosterland, hvem spanar dina öden?
Förborgadt är, om lyckan eller nöden
en gång skall röjas i din framtids drag;

men hur du jublar då, men hur du klagar,
skall ständigt dock bland dina skönsta dagar
du minnas denna, minnas Döbelns dag.

SENARE SAMLINGEN.

Soldatgossen.

Min fader var en ung soldat, den vackraste, man fann,
vid femton år gevär han tog, vid sjutton var han man.
Hans hela verld var ärans fält,
der stod han glad, hvar han sig stält,
i eld, i blod, i frost, i svält; —
han var min fader, han.

Jag var ett barn, när han drog bort, se'n fridens dag var slut,
dock mins jag än hans stolta gång, jag mins den hvar minut,
hans hatt, hans plym, den bruna hyn
och skuggan från hans ögonbryn! —
Nej, aldrig går det ur min syn,
hur härlig han såg ut.

Det hördes snart från höga nord, när hären ryckte ned,
hur han var käck, hur han var stark, hur i hvar strid han stred.
Så sad's, han fått medalj också,
det spordes snart, att han fått två.
»Ack», tänkte jag i hjertat då,
»den som fick vara med!»

Och vintern gick och drifvan smalt, och det var lust och vår,
då kom ett bud: »Din fader dött, han dog för ädla sår.»
Jag tänkte då, jag vet ej hvad,
var stundom ängslig, stundom glad;
men mor, hon gret tre dar å rad,
så blef hon lagd på bår.

Min fader slöt på Lappos slätt, sin fana närmst invid;
det sägs, det var den första gång, han blekna setts i strid.
På Uttismalm, för Gustafs land,

min farfar dog med svärd i hand;
hans fader föll vid Villmanstrand,
han var från Carols tid.

Så var med dem, så blödde de, så har det ständigt gått;
ett härligt lif de lefvat dock, en härlig död de fått.
Ack, hvem vill stappla trög och tung?
Nej, gå i fält helt varm och ung
och dö för ära, land och kung, —
se, det är annan lott!

Jag är en fattig gosse, jag, som äter andras bröd,
jag har ej huld, jag har ej hem allt se'n min faders död;
men klaga är ej mitt behag,
jag växer högre dag från dag,
jag är en krigargosse, jag,
för mig fins ingen nöd!

Och lefver jag, tills jag blir stor och fyller femton år,
till samma svält, till samma kamp, till samma död jag går.
Der kulor hvina tätast då,
der skall man finna mig också,
der vill ock jag försöka på
i mina fäders spår.

Björneborgarenas marsch.

Söner af ett folk, som blödt
på Narvas hed, på Polens sand, på Leipzigs slätter, Lützens kullar,
än har Finlands kraft ej dött,
än kan med oväns blod ett fält här färgas rödt!
Bort, bort, hvila, rast och fred!
En storm är lös, det ljungar eld och fältkanonens åska rullar;
framåt, framåt led vid led!
På tappre män se tappre fäders andar ned.
Ådlaste mål
oss lyser på vår bana;
skarpt är vårt stål,
och blöda är vår vana.
Alla, alla käckt framåt!
Här är vår sekelgamla frihets sköna stråt.

Lys högt, du segersälla fana,
sliten af strider se'n en grånad forntids dar,
fram, fram, vårt ädla, härjade standar!
Än fins en flik med Finlands gamla färger qvar!

Aldrig skall vår fosterjord
af våldets makt ur oförblödda bataljoners armar ryckas;
aldrig ljuda skall det ord,
att Finlands folk förrådt sin fria bygd i nord.
Falla kan den tappre blott,
ej rygga för en faras hot, ej svika, böjas och förtryckas.
Falla, sköna krigarlott,
blif vår, se'n för en seger än vi kämpa fått!
Vapen i hand
och käckt vår ovän nära!
Dö för vårt land
är lefva för vår ära.
Rastlöst fram från strid till strid,
ty nu är stunden vår och nu är skördens tid!
Glesnade leder vitne bära
härligt om mod och bragder, om vårt lands försvar.
Fram, fram, vårt ädla, trotsiga standar!
Omkring dig än din trogna finska vakt du har.

Fänrikens marknadsminne.

»Gode vänner, män och qvinnor, fins här någon, som mig hör,
som vill lyssna till en visa af en gammal granadör?»
Så begyntes sången, yngling. Ord för ord jag mins den än;
när jag sist var rest till staden, hörde jag på torget den.

Det var marknad; folk och varor mötte ögat, hvart man såg,
folket var ej gladt att skåda, och för köp var ej min hog.
Se'n jag tanklöst gått och vandrat, kom jag till ett hörn till slut,
der en vagn i trängseln stannat några ögonblick förut.

Om med afsigt så den hejdats, om af tvång, det vet jag ej;
kusken höll, och framför spannet röt åt hopen en lakej.
Men i vagnen satt en herre, vårdslöst mot suffletten stödd,
zobelbrämad var hans kappa, och hans barm var stjernbeströdd.

Och jag såg och såg. Ett minne vaknade från forna dar;
dessa anletsdrag jag skådat, tänkte jag, men när och hvar?

Jo, vid Lappo, jo, vid Salmis stod han bland de tappres tal,
men han var kapten den tiden, nu är han en hög genral.

Och förändrad var han mycket, ej likväl af åren blott,
mer af denna stolta prägel, han på lifvets höjder fått.
Var det högmod? Kanske icke; — i hans min, hans skick, i allt
låg ett drag af lugn tillika, fast förnämt och stelt och kallt.

Gladt det var mig städs' att råka en kamrat från krigets tid,
men på denne såg jag bara, hjertat blef ej varmt dervid.
Yfs, jag tänkte, lys och stråla; förr var du bland oss också,
mindre stolt, men bättre smyckad var du, när du blödde då.

Nu ljöd sången, skrälde plötsligt orden, som jag nämnde här
genom marknadssorlet trängde stämman, darrande och skär:
»Gode vänner, män och qvinnor, fins här någon, som mig hör,
som vill lyssna till en visa af en gammal granadör?»

Jag var en, som ville lyssna, en af granadörens sort,
och jag vände mig med stolthet från den höge herren bort,
styrde några steg åt sidan genom trängseln tyst min gång
och kom fram till gamle knekten, der han satt och sjöng sin sång.

Högrest, men med blottadt hufvud på en trappas steg han satt,
med den venstra handen höll han öfver knät sin slitna hatt.
Denna hand fans qvar att sträckas mot en unnad gåfva än,
men den högra, den var borta; kriget hade skördat den.

Och han sjöng för menigheten, hvem som ville höra på.
Skral var sången, priset ringa, hans publik var likaså;
närmast honom kring hans trappa stodo i förtroligt lag
några trasigt klädda pojkar och en glad student och jag.

Men han sjöng om höga minnen, dar, som strålat länge se'n,
hjeltar, gömda nu i grafven, bragder, halfförgätna re'n.
Det var Finlands kamp, han sjöng om, fosterlandets sista strid,
våra segrars, våra sorgers och vår äras gyllne tid.

»Jag har stått för kulor», sjöng han, »uti sex och tretti slag,
kunnat tåla köld och hunger, kunnat vaka natt och dag;
jag har varit man i ledet, fast jag nu förskjuten är,
har min bättre arm i Ume och den andra bräcklig här.

Fins här bland ett yngre slägte någon enda, som var med,
då det ljöd: 'Till vapen, männer, det är slut med landets fred!'

Då fans eld i mannasinnen, då var allt på annat vis,
då brann också detta hjerta, som rätt nu är kallt som is.

Tavasthus, jag kan ej glömma, hur i månens sken du låg,
när från Hattelmalas höjder jag dig första gången såg!
Sen var stunden, bister qvällen, jag var trött af dagens färd,
men jag sökte nu ej hvila, tänkte ej på tak och härd.

Nej, till dina fält och isar stod min längtan denna gång,
der fans mer än härd och flamma, mer än hvila natten lång,
der fans Finlands här församlad, ung och modig, stark och fri,
och på oss såg fosterlandet och på fosterlandet vi.

Ära öfver gamle Klercker, evig ära kräfver han!
Mångbepröfvad, sjuttiårig, var han än soldat och man.
Ja, jag mins hans hvita hufvud, der bland rotarna han red
och med ögon som en faders såg på sina gossar ned.

Med sex tusen söner kring sig, lika stark som fienden,
ville han med fröjd och ära göra front i lifvet än.
Tvekan fans ej, fruktan fans ej, allas längtan var att slåss,
och vi litte på hvarandra, vi på honom, han på oss.

Då kom Klingspor, fältmarskalken, stolt som majestätet sjelft,
med två hakor och ett öga och af hjerta knappt en hälft,
då kom Klingspor, tog befälet med sin höga titels rätt
och gaf order, han som Klercker, men hans order var reträtt.

Natt, på drifvan genomvakad, stjernenatt vid Tavasthus,
än, se'n många år förflutit, står du för mitt sinne ljus,
fast vår trohet blef besviken, fast vårt hopp blef slaget kull,
fast vår seger blef en dröm blott för en hjertlös veklings skull.

När skall han sitt dåd förklara, när skall han till ansvar stå
för de steg, han tog tillbaka, då han kunnat framåt gå,
för der nesa, som han fäste på vårt rykte, på vårt mod,
för de tårar, dem vi göto, då vi bort få gjuta blod?

Sveko vi vid Siikajoki, när det ändtligt gälde se'n,
låg vid Revolaks vår styrka ej i armar, men i ben?
Adlercreutz har kunnat svara, Cronstedt ock och andra fler,
men de tappre, hör jag, finnas, der de icke svara mer.

Jag har nämnt de stora båda, ära, ära öfver dem!
Många deras vederlikar gått som de till fridens hem.

Döbeln hvilar, Duncker hvilar: spörjs det nu om deras tid,
får som här till vitne duga en förgäten invalid.

Hvarför fick jag icke falla, der så mången hjelte föll,
der den käcka finska hären sina högtidsstunder höll,
der vår ära lyste klarast, der vår lycka blidast var,
under Siikajokis, Lappos, Alavos och Salmis' dar.

Ej jag tvungits då att tåga högt mot nordens snö på nytt,
ej att se vår segerglädje snart i mörk förtviflan bytt,
ej att sörja tusen bröder, bittert dömda innan kort
att på Tornes isar stelna och vid Kalix skänkas bort.

Hårda slut på våra mödor, tunga afsked från vårt land!
Dock jag kom med några andra än till Vesterbottens strand.
Se'n jag der med trofast kärlek blödt den svenska sanden röd,
sitter nu jag här på torgen, sjunger för en smula bröd.

Gud bevare fosterlandet! Ringa är allt annat se'n;
en soldat skall kunna mista lif och lycka, arm och ben.
Gud bevare fosterlandet, det är summan af min sång,
så, fast andra ord förbytas, slutar jag den hvarje gång.»

Och han uppstod, granadören, gick bland menigheten kring,
fick en slant af en och annan, af de flesta ingenting;
och så kom han fram till vagnen, der den höge herren satt,
böjde djupt sitt gråa hufvud och stack fram sin slitna hatt.

Höge herren, generalen, klädd i glitter, bjäfs och band,
blef då mörk och ryckte häftigt hatten ur soldatens hand,
såg på honom, såg på folket, såg, och inom en minut
låg den gamles skatt af slantar slagen öfver torget ut.

Häpen stod der granadören, men genralen tog till ord:
»Jag har hört din sång, jag kämpat såsom du för samma jord.
Att jag eger detta minne i min ålders höst ännu,
ser du, jag är stolt deröfver, mycket stoltare än du.

Det är sant, att lyckan svek oss under mången blodig dag,
det är sant, att våra segrar byttes snart till nederlag.
Men ödmjuka oss behöfva vi för ingen man ändå,
och jag bär min hatt på hufvu't; bär du, gubbe, din också!»

Sagdt; ett sken af hög förklaring i hans anlet nu sig spred,
och han tryckte manligt hatten på soldatens hjessa ned;

men han talte — hjertat brinner än af glädje i mitt bröst,
när jag tänker på hans uppsyn, när jag mins hans ord och röst —:

»Ojämnt falla ödets lotter, så en högre vishet bjöd,
jag fått glans och rika håfvor, du fått ringhet, du, och nöd;
men det bästa ha vi lika, trohet, aldrig vilseförd,
ära, med vårt blod beseglad och vårt hjertas vitnesbörd.

Derför äro vi kamrater, derför kom och sätt dig här!
Gladt vi dela må det mindre, när det större lika är.
Jag har guld, om du behagar, jag har tak och bröd för dig,
du må ha din sena trefnad och din vackra sång för mig.»

Och i samma stund i vagnen satt den gamle granadörn;
folket skilde sig med vördnad och gaf plats från hörn till hörn,
och jag hörde vagnens rullning, der den for längs gatan ner,
men min blick var skum af tårar, och jag såg den snart ej mer.

Lotta Svärd.

Ännu så händer det mången stund,
då vid qvällens trefliga härd
man träffar från kriget en gammal kund,
att man talar om Lotta Svärd.

Hur trumpen kamraten förut man sett,
får strax han ett blidare drag,
och de grå mustascherna krusas lätt
af leende välbehag.

Han mins, hur ofta från stridens ras,
från segerns blodade fält
han kommit tröttad och tömt sitt glas
i Lottas bräckliga tält.

Och han nämner med glädje ett ord och par
om madamen och skrattar smått;
men han mulnar också, då du ler till svar,
om ej löjet är gladt och godt.

Ty en perla var hon på krigets stråt,
och en äkta perla också,

och något tålte hon skrattas åt,
men mera hedras ändå.

Och var hon vacker, och var hon ung?
Hon räknade tjugu år,
se'n tredje Gustaf var Sverges kung
och hon i sin lefnads vår.

Förr'n den ädle kungen i Finland stred,
hon blifvit en krigsmans brud;
och då trumman rördes och Svärd drog med,
så följde hon samma ljud.

Då var hon vacker. En läpp, en kind
som hennes så skär knappt fans,
och mången krigare såg sig blind
på de bruna ögonens glans.

Men en vår är flyktig, en blomning kort,
och hennes, den blef ej lång:
i trenne vexlingar gick den bort,
en tredjedel hvarje gång.

En togs af den första vinterns köld,
sent mildrad och tidigt sänd,
den andra blef första sommarens stöld,
den vissnade solförbränd.

En del, den tredje, som återstod,
den höll hon ej mycket värd,
den lät hon drunkna i tårars flod,
se'n han stupat i striden, Svärd.

När det sista kriget med storm bröt ut
och hon syntes bland oss på nytt,
då mindes hon knappast sin fägrings slut,
så länge se'n hade den flytt.

Men vacker än, fast på annat vis,
för en krigsmans sinne hon var,
och ofta nämndes hon än med pris
som i blomningens bästa dar,

fast de forna löjenas högqvarter
nu hyste rynkor en flock

och ögat ensamt var brunt ej mer,
men hela anletet ock.

Hon älskade kriget, hvad helst det gaf,
mot-, medgång, fröjder, besvär,
och de gråa gossarne höll hon af,
och derför var hon oss kär.

Och om någon med Svärd vid hans fana stått,
var han säker att ej bli glömd;
åt sådana mätte hon fullare mått,
och för den skull blef hon berömd.

Så följde hon trogen och käck armén,
hvar helst på sin marsch den kom,
och der skotten smälde och kulan hven,
der var hon ej långt bakom.

Ty de kära gossarnes unga mod,
det tyckte hon om att se,
och mente, hur nära hon striden stod,
»att hon ej var närmre än de».

Och om någon tröttnat i rök och eld
eller fått sig ett ädelt sår,
så »ville hon ha sin butik så ställd,
att han nådde en styrketår».

Och den grå butiken den röjde också,
om akt på dess flikar man gaf,
att den herbergerat en kula och två,
och de kunderna skröt hon utaf.

Nu lyssna vänligt och hör ett drag,
det sista af henne, jag såg.
Vi slutat Oravais blodiga dag
och gjorde vårt återtåg.

Med var hon, hade med möda fått
ur striden sin enda skatt,
sitt tält, sin kärra med käril och mått
och sin grålle, bruten af spatt.

Vi rastade. Lotta skötte sin sak
höll disk, som hon förr var van,

men gömdt var tältet, hon valt till tak
nu endast en skyrest gran.

Och sorgsen var hon, om än hon bedrog
med ett löje emellanåt;
hon sörjde de tappres sorg, och hon log,
men den bruna kinden var våt.

Då kom till henne, der så hon stod,
en sälle, en ung dragon;
hans blickar lyste af öfvermod,
och af spotskhet svälde hans ton:

»Häll i», så skrek han, »för ingen bang!
I afton vill jag bestå,
ty silfver har jag, du hör dess klang,
och vänner kan jag mig få!»

Hon sköt på den stolte en vredgad blick:
»Det är väl, jag känner dig nu.
För en fattig moder i fält du gick,
men hur stridde i dag här du?

I mitt tält der satt du försagd och vek
och qved, att du sårad var.
Nu bär du rosor, då var du blek,
och såret, hvar fins det, hvar?

Säg ej, att din moder i grafven bor,
att för henne gevär du ej tog;
se, detta land är din gamla mor,
det är denna mor du bedrog.

Och hade du skatter, din ränsel full,
och ett haf att ösa dem från,
vid Gud, en droppe för allt ditt gull
jag gaf ej en sådan son.»

Hon knöt vid sidan sin näfve blott,
det var så madamens manér,
och den rike stormaren fann ej godt
att försöka närma sig mer.

Men ett stycke borta vid vägens rand
der satt en yngling allen.

På honom sänkte hon blicken ibland
med den blidaste stjernas sken.

Det syntes, om närmre hans skick man såg,
der han satt mot geväret stödd,
att han följt med möda vårt skyndade tåg
och att rocken var genomblödd.

På honom såg hon från stund till stund
så moderligt varmt och rent,
som om hvarje glas, hon räckte en kund,
just varit åt honom ment.

Men då ständigt han sjönk blott djupare ner
i de sorgsna drömmarnas famn,
då tycktes hon ledsna att vänta mer,
och hon nämnde ynglingens namn.

»Kom», så hon sade med bruten röst,
»än fins här en perla qvar,
kom hit, min gosse, ett glas ger tröst,
vi behöfva den nu en hvar.

Du blygs? Hvad mera! Jag vet det nog,
att ej guld i din ränsel du bär;
från ett torp i skogen till strids du drog,
och guld det skar du ej här.

Men der blod det gälde, der var du ej sämst,
det såg jag på Lappos slätt,
och vid Ruona stod du på bryggan främst,
då det stormades, mins du det?

Sörj derför ej, om ett glas du tar,
för betalningen, den får gå;
ett glas för Lappo till godo du har
och för Rouna fullaste två.

Och stod han, Svärd, vid geväret än
med sin tappra, vänliga själ
och hade dig sett, hur i dag igen
du blödde och slogs likväl,

då stod du hos honom i denna stund
som en son hos sin köttsliga far,

och, så sant jag lefver, på jordens rund
fans aldrig ett ädlare par.»

Soldaten kom, och hon fylde sitt mått
för den tappre till yttersta rand,
och det feltes ej stort, att till råga han fått
två tårar till deribland.

Det är länge sedan jag henne såg,
men hon bor i mitt minne dock,
och madamen kommer jag gerna i hog,
och hon kan förtjena det ock.

Ty en perla var hon på krigets stråt,
och en äkta perla också,
och något tålte hon skrattas åt,
men mera hedras ändå.

Gamle Lode.

Ständigt, förr'n han gick att strida
och till anfall order gaf,
sågs den gamle Lode bida
för sin front med hatten af.
From och lugn med silfverhåren,
stod han så och bad en stund;
böner allt från barndomsåren
hördes än från gubbens mun.

Hatten af i alla leder!
Stilla andakt, helig frid!
Kulor kommo, slogo neder
än i truppen, än bredvid,
mången kämpe bet i gräset,
halt dock! Ingen storm förut,
innan »Fader vår» var läset
och välsignelsen till slut.

Först när han sin bön fått ända,
sagt sitt amen högt och gladt,
då var gubben klar att vända,
slog på hjessan ned sin hatt:
»Komme nu all afgrunds skara
oss till mötes på vår stråt,
Gud är med oss, ingen fara,
hurra gossar, raskt framåt!»

Och så bröt han in i elden
med sin Gud och med sin tropp
inga makter, inga välden
skakat nu hans mod och hopp.
Lutad, men med kraft i armen,
ömsom yr och allvarsam,
snö i locken, eld i barmen,
så gick gamle Lode fram.

Folket sade: »Fyr och flamma!
Nu är gubben ung på nytt;
forna junkern är den samma,
bor i hjertat oförbytt,
tänder i hans blickar blossen,
lyser oss till seger skön;

nu kan fan ej skrämma gossen,
sen han bedt sin moders bön.»

Blodig lek var bragt till ända,
segern vår väl mången gång;
hären fick till ro sig vända
efter slutad bön och sång.
Trötta skaror sökte tälten,
höllo glada rast igen;
Lode? Nej, han mätte fälten,
spökade kring nejden än.

Ensam gick han för det mesta,
utan buller, utan ståt;
några män blott af hans bästa
fingo följa honom åt.
Hvar han varit värst i klämma
under dagen tung och lång,
der, der var hans tanke hemma,
ditåt styrde han sin gång.

Hade han ej nog af striden?
Var dess hogkomst honom ljuf?
Var, fast kampen var förliden,
han ej mätt på blod ännu?
Ville han betrakta döden,
fröjdas åt dess offers tal?
Lode? — Nej, han sökte nöden,
ville lindra likars qval.

Hvar af lif en gnista röjdes,
hvar en puls än vaken fans,
der höll gubben rast, der dröjdes,
der försöktes vård och ans,
ingen fick i omsorg svika,
ingen välja känd och kär.
Vän och ovän, allt var lika,
bröder voro alla der.

Mången kämpe, van att akta
lifvet blott som stundens lån,
kunde stå och tyst betrakta
gubbens vandring långt ifrån,
glömma bivuakens nöje
blott för nöjet att en stund
le, men med sitt bästa löje,
åt hans underliga rund.

Och man sade: »'Hugg och
klappa!'
var hans rop i stridens ras;
nu, så får han gå och lappa
hvad han nyss här slog i kras.
Dock, — det var ej gamle Lode,
som bröt leder och högg ned,
det var gubben ej, den gode,
det var pojken, som var vred.»

Pojke var han, men med heder,
pojken satt i hjertat lugnt;
gammal tro med gamla seder
höll det hemmet varmt och ungt.
Stilla allvar var hans yta;
såg man i hans blick likväl,
sågs den som i speglar bryta
glädjen i hans barnasjäl.

Enkel skrud och enkel ära
var hans fröjd, kampanjen lång.
Det blef fred. Han måste bära
band och stjernor se'n nå'n gång.
O, då var det, som om ståten
all hans vår kylt af till höst,
som om pojken, halft förgråten,
klämts och frusit i hans bröst.

Kom han då inför paraden
tvär och tung i högtidsdrägt,
stod hans manskap hela raden
häpet, som ur sömnen väckt,
ingen skyldring gick med gamman,
ingen sväng förtjente ros,
tills han gaf dem allesamman
kort god dag och red sin kos.

Sådant hände, dock blott sällan,
blott en stor parad till lags.
Höll han öfning deremellan,

var han klädd som fordomdags.
När han då red fram för skocken,
eja, det var sömn ej då;
gamla herrn och gamla rocken,
dem förstod man sig uppå.

Lif och kraft i hvar manöver,
lust och fröjd, hvar helst han kom,
aldrig under, alltid öfver
hvad han trott sin skara om.
Gubben fick ej annat göra
än att gå från man till man,
nypa här en kund i öra,
der i skägget gladt en ann.

Folket sade se'n: »Annamma!
Än har gubbens vår ej flytt.
Forna junkern är den samma,
bor i hjertat oförbytt.
Tiden på hans hjessa snögat,
år och mödor böjt hans kropp,
pojken log dock än ur ögat,
skälmen kröp ur gömman opp.»

Främlingens syn.

Hvems är palatset, som jag for förbi
i qvällens mörker nyss? Hvem bor deri?
Så graflikt hemskt det stannat i mitt minne:
det höjde sig så stolt bland nejdens hus,
men det var mörkt och tomt och dödt der inne,
blott ur ett rum, ett enda, lyste ljus.

Jag stannade en stund och såg. Det var
palatsets stora sal, som lyste klar;
den låg som öppen för mitt skärpta öga.
Jag sökte menniskor i salen, men
min väntan såg sig fyld så ganska föga,
blott två gestalter rörde sig i den.

En svartklädd qvinna, hög, fast böjd af år,
med rika lockar af ett silfverhår,
som föll på skuldran ned, var en af dessa;
en svartklädd man, den andra af de två,
höll lugnt en kandelaber, och hans hjessa,
än buren upprätt, sken som snö också.

Mitt öga följde dem. Det fans en bild,
en tafla fäst på salens vägg, och skild
från den på ringa afstånd fans en annan.
När qvinnan nådde dessa på sin rund,
då höjde fridsamt hon den sänkta pannan
och såg mot dem liksom i bön en stund.

Hvem var hon? En minut, och allt förgick:
hon hade vandrat. Nästa ögonblick
sågs ej ett ljus sig mer i slottet tända.
Hvem var hon, säg? En vålnad utan ro?
En enslig bilderdyrkerska kanhända,
från andra länder och af annan tro?

Nej, främling, ingen vålnad, ingen strid
du skådat, — allt var verklighet och frid.
Dock, om i morgon du vid samma timma
vill följa vägen, som till slottet bär,
skall du som nyss se ljus i salen glimma
och se den gamla qvinnan åter der.

Se'n långa tider re'n, se'n många år
med samma tjenare i samma spår
hon vandrar så, hvar gång till natt det stundar:
hon dröjer en minut, se'n syns hon gå;
i nästa stund hon hvilar re'n och blundar,
och det är fridens sömn, hon sofver då.

De båda bilderna, du kunde se,
två ädle bröder Ramsay voro de,
i denna boning vuxna med hvarandra.
Den ena stupade på Lemos strand,
helt kort derpå vid Lappo föll den andra,
och båda för ett älskadt fosterland.

Om dem vet sägnen tälja många drag,
och Finlands skalder sjunga än i dag,
hur gladt sitt unga hjerteblod de blödde.
De fingo segra i sin ålders vår,
de fingo falla för det land, dem födde,
en tjuguett, den andra nitton år.

Men qvinnan, ädle främling, som du såg
med dyster undran, när i stilla tåg
hon långsamt skred från broder och till broder,
hon lefver nu af sina minnens skatt:
det var de båda tappres gamla moder,
hon tillbad bilder ej, — hon tog god natt.

Fänrikens helsning.

(Till Gregori Tigerstedt på femtionde årsdagen af striden vid Revolaks.)

»Har du på lifvets stigar märkt nå'n gång
ibland de tusende, du der sett vandra,
hur af en okänd makt, ett inre tvång,
en menniska kan dragas till den andra?
Man ser ett anlete, en röst man hör,
och fängslas, glädes, vet ej sjelf hvarför.

Det fans vid Cronstedts skara förr en man,
ännu i minnet kär för mig att skåda;
jag var re'n veteran, en yngling han,
men samma anda bodde i oss båda.
Jag glömmer mycket, glömmer lätt, men nej!
Gregori Tigerstedt jag glömmer ej.

Det syntes på hans blick, hans gång, på allt,
att han var född för svärdet, ej för trossen;
en högrest krigarbild, en smärt gestalt,
gick han sin bana fram, den raske gossen.
Han var mitt ögas fröjd från dag till dag,
han kände icke mig, men honom jag.

Jag mins hans stämma: fostrad högt i nord,
ljöd den som nordan skarp inför plutonen;
till målet bar som kulan hvart hans ord
och trängde in, ty det var krut i tonen;
det låg ett vitne re'n i denna röst,
att den var hemma från ett trofast bröst.

Och hvart det bar, hvad helst han pröfva fick,
vid hopplöst återtåg af nöd och våda,
brann samma eld i samma öppna blick,
sågs samma lugn i samma anlet råda;
det var, som om man läst i brons deri:
'Än kommer dag, än är ej allt förbi.'

Ibland, när farten norrut blef för stor
och mången kämpe gret af harm och smärta,
då bet han tänderna ihop och svor,
men tåren gömde han uti sitt hjerta;

blott pressadt från hans läppar hörde vi:
'Än kommer dag, än är ej allt förbi.'

Och dagen kom, hans festdag, då vår här
med ära kunde veckla ut sin fana.
Vid Revolaks ljöd ropet: 'I gevär!'
och krigarn, jagad nyss, fick ändra bana.
En blixt af fröjd flög genom männens rund,
det var en stund, en oförgätlig stund.

O hvilken syn! En här med slocknadt hopp
bröt fram att det vid stridens låga tända,
en hämmad ström ur sprängda dammar lopp
att mot hvart hinder sina böljor vända,
ett folk, förnedradt till förtviflans rand,
stod upp att värna sina fäders land.

I ljus smalt rodnan bort kring österns berg,
och dagens strålflod kom allt mera nära,
då tog omkring oss drifvan purpurfärg,
der grydde morgonrodnan af vår ära:
allt djupare, ju högre solen stod,
sken denna morgonrodnad, — den var blod.

Men dagens första väkt knappt än förgått,
när stridens sista flamma var förbrunnen
och Siikajokis unga seger fått
en tvillingsbroder, lika skön befunnen.
Ett jubel skallade från led till led,
det var den helsning, som den mottogs med.

Jag stod på kampens kulle. Allt var lugnt.
Der vreden rasat nyss, nu rådde friden:
man stred ej mer, man sof der djupt och tungt,
man sof den sömn, som mer ej störs i tiden;
och fans en vaken, var det blott en vän,
som hos en vän, som somnat, dröjde än.

Jag hade sökt, jag hade hittat rätt,
jag fått en visshet, lika svår att sakna:
jag hade sökt bland leden Tigerstedt,
men han fans här, han fans ej bland de vakna.
I segerns stund, af stridens glädje varm,
han somnat här med genomstungen barm.

Den tappre! Nyss likväl jag honom såg
så ung, så käck, så stark sin stormning våga
och rycka an i omotståndligt tåg
mot höjda svärd och vilda eldgaps låga;
nu låg han stel, på samma drifva sträckt,
der nyss Bulatoffs eldar djerft han släckt.

Dock än med lifvets färg ifrån hans drag
ej prägeln af hans lugna själ försvunnit,
uti hans bleka anlet kunde jag
än se det trygga mod, jag förr der funnit;
jag måste tänka, när jag såg deri:
'Än kommer dag, än är ej allt förbi.'

Och se! Än var ej allt förbi. Ännu
han sparad blef för fosterlandets fana.
Jag såg ej honom se'n. Kanhända du
i lifvet möter honom på din bana:
då helsa honom än från fordomdags,
från Stål, från bragderna, från Revolaks.»

Så talte gamle Stål en gång om dig,
du kämpe från vår äras gyllne tider.
Hans helsning har studenten gömt hos sig,
tills grånad re'n han bär den fram omsider
nu, när ett sekel hunnit halft förgå,
se'n för din fosterjord du stridde då.

Tag denna helsning kärt, det bor i den
en helsning ock ifrån det land, dig födde;
det räknar lederna utaf de män,
som för dess tro, dess hopp, dess minne blödde.
De glesnat mycket, desto mera har
det kärlek för de få, det eger qvar.

Det tackar dem för detta trogna mod.
som än vid polens is ej slöt att brinna,
det tackar dem för allt det ädla blod,
de för dess framtids räddning låtit rinna,
att genom dem dess lösen kan förbli:
»Än kommer dag, än är ej allt förbi.»

Von Törne.

Jag mins väl knappast, om jag talt tillförne
om mannen från S:t Mickel, gamle Törne.
Bland gråa hjeltar nämndes äfven han
och förde Savolaks vargering an.

Von Törne, vet du, var en äkta finne,
en gammal, knotig björk med masur inne,
det var ej lätt att öfver honom rå,
det skulle vara hugg, som bet uppå.

Han visste af det sjelf och trodde gerna,
när folket sade, att han hade kärna,
att gamle Törne stod uppå sin kant
båd' som major och öfverstelöjtnant.

Jag kände gubben under freden redan,
då var han rund och trygg som framgent sedan;
en främling kunnat tro sig se en stock,
som man klädt sporrar på och krigsmansrock.

Men i den stocken fans ett hjerta slutet,
ett hjerta, fläckadt ej, ej heller brutet,
med starka pulsar och med eldadt blod,
ett kärnfriskt mannahjerta, fullt af mod.

Och detta hjerta slog för fosterbygden;
att veta akta den, se, det var dygden.
Hvarför? Jo, derpå gaf han det besked,
att den var hans och hans vargerings med.

Jag mins, hur ofta, när han var bland kända,
det var hans lust att orda utan ända
om detta land, »det bästa rakt, som fans»,
och om dess folk, »ett sådant folk som hans».

Han stod då gerna bredbent midt i ringen,
det var hans sturska vana, efter ingen
i vida verlden, liten eller stor,
förneka djerfts, att han var finsk major.

Som denna ära höll han ingen annan,
med den i hugen lyfte stolt han pannan

och var beredd att gå, fast mot en verld,
mèd sin kohort, sin fullmakt och sitt svärd.

Ibland likväl, när han var rätt i taget,
beskref han finnens enfald för gelaget,
hur ärlig mången var, men dum också.
Han log hvar gång ett jättelöje då.

Men kom en annan och försökte klandra, —
pass! det gick an för gubben, ej för andra.
Långt förr'n berättarn hunnit än till slut,
fick han tillbaka: »Herre, håll er trut!

Jag frågar er, som är så stolt i orden,
hvar ni sett en nation på vida jorden,
sett eller läst om en i skrift, i bok,
mer än den finska ädel, käck och klok.

Försök att stå med den på tjenstens vägnar,
der kulan hviner och der blod det regnar,
och svara, se'n ni pröfvat sjelf och sett,
om finnen saknar eld och ej har vett!»

Som han i freden var, var han i striden.
Jag var furir vid gubbens trupp den tiden
och kunde nämna många andra drag,
men vill blott tala nu om Lappos dag.

Vi voro sända då att rensa skogen,
vi ville fram, hvar man var redebogen,
men gamle herrn fick lust att göra halt,
»emedan finnen sköt så skarpt och kallt».

»Halt», skrek han, »gossar! tagen stöd af träden
och mejen skocken, som man mejar säden;
skarpt korn, kall sigtning! Här får korpen stek,
det här blir en förderfvadt rolig lek.»

Han kände hvarje man i bataljonen
till namnet icke blott, men till personen,
gaf akt, så långt han såg, på en och hvar
och hade ord för alla som en far:

»Rätt så, Karl Hurtig, det var träff, det skottet,
nu puffar aldrig mera den, som fått'et.

Bra, korpral Flink, du skjuter som i fjol!
Aj, se, för tusan, der föll Per Pistol!

Nå, det var synd med stackars gossen käcka,
hans gamla far skall få mitt torp för Pekka.»
Så var hans språk, så förde han befäl,
en finsk major till botten af sin själ.

Det kom ett bud från Adlercreutz: »Forcera!
Framåt med bataljonen, skynda mera!»
Von Törne hörde ganska lugnt derpå,
behöll sin plats och svarte blott: »Jaså!»

Nu kom det glada. Gubben stod vid fanan,
stod stolt och rund och bredbent efter vanan,
som om han ärnat stå till verldens slut
och ment åt sjelfva kulan: »Stopp, vet hut!»

Hvart ville budet med en slik ta vägen?
Den unge fänriken var helt förlägen;
han hade sprängt dit öfver sten och stock,
och allt stod gubben qvar mot order dock.

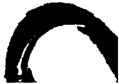
»Ryck framåt, herr major!» — »Tyst, herre, bara!
Ni kan ju se det, här är ingen fara.» —
»Men generaln befalt.» — »Ja, lefve han!
Karl Adlercreutz, han är en ärans man.»

Han sagt det knappt, när han från närmsta tallen
fick sig en sats af splittrad bark mot skallen:
»Åhå, jag kunde vänta sådant här,
det är en karl att sigta bra, den der.

Det var så när, att han mig träffat hade;
nu får jag säga, som Hans Klinga sade,
när kulan strök förbi hans ögonbryn:
'Den djefvuln aktar ju ej ens folks syn'.»

De orden hade ständigt gjort hans nöje,
nu log han ock på nytt sitt stora löje
och stälde sig helt trygg, som nyss förut,
med hand i sidan och med benen ut.

Gud vet, hur länge han än dröjt med slaget,
men bäst han stod der midt i sjelfva taget,

paff, kom en kula åter och flög hän
rakt genom porten mellan gubbens knän.

Den gamle märkte fladdret i syrtuten,
såg ned, såg på den, den var genomskjuten,
höll upp ett skört, det andra likaså, —
fördömdt, det syntes hål i båda två.

Nu blef han misslynt, tog sig vid sitt öra·
»Här får Matts skräddare ett vackert göra!
Men skynda, gosse, kära Janne, kom
och se, om det står bättre till bakom!»

Och Jan, hans gamla dräng, steg fram: »Ack, herre,
nu gick det tokigt, här är sjufaldt värre,
der framtill fins dock skörtet i behåll,
men här en trasa bara utan fåll.»

Då blef von Törne vred: »Nej, si en tocken,
som tar och skjuter platt förderfvad rocken,
som jag i dag bär på mig andra dan!
Framåt här, gossar! Fan skall ta den fan!»

Den femte juli.

»Nu lyser julisolen klart,
mitt sinne stäms så underbart
i denna morgonstunden;
kom, yngling, om du vill som jag,
kom, låt oss andas några drag
af sommarluft i lunden;
det är i dag en högtidsdag!»

Den gamle knekten talte så,
sköt nätet bort, stod upp att gå
och tog mig tyst vid handen;
och genom byn vi följdes åt
och öfver ängens blomsterstråt
till blåa sjön och stranden,
i perlor klädd af daggens gråt.

O hvilken himmel, hvilken jord!
Den gamle talte ej ett ord,
han tycktes blott betrakta;
en tår föll på hans kind ibland,
omsider tryckte han min hand
och log och sporde sakta:
»Säg, kan man dö för detta land?»

Jag teg. En blick ur hjertat var
mitt enda, lätt förstådda svar,
han sökte ej ett annat.
Och tystnad rådde en minut,
han såg kring nejden som förut
från kullen, der vi stannat;
då tog han ord, då brast han ut:

»Ja, yngling, här från denna strand
du ser ett stycke af det land,

som fosterland du kallar:
skönt som vid Virdois sjöar här
är det kring Saimens tusen skär,
der Vuoxens bölja svallar,
der Imatra i skum sig klär.

Och stod du nu längst upp i nord,
du såg en lika härlig jord
ifrån dess fjällar höga;
och om den flacka kust du såg,
som sköljs af Bottenhafvets våg,
låg Finland för ditt öga
och tände kärlek i din hog.

Men vet du, hvad jag syftar på,
kan du den tysta tår förstå,
som i mitt öga sitter?
Och denna dag, säg, anar du,
hur den kan vara mig så ljuf
och lika fullt så bitter?
Det är den femte juli nu.

En dag gryr upp, en dag förgår;
hur mången lemnar ens ett spår,
när den från oss är tagen?
Den femte juli, ack, den drog
ej spårlöst bort, jag mins den nog
se'n sjutton år den dagen,
det var den dag, då Duncker dog.

Här fans ett folk i Suomis land,
det fins ännu: vid sorgens hand
det lärt att bära öden,
det känner intet offer svårt,
dess mod är tyst, dess lugn är hårdt,
dess trohet trotsar döden,
det är det folk, vi kalla vårt.

Du ser det i dess hvila, du,
det härjas ej, det störs ej nu,
dock kan för det du flamma;
jag såg det i dess pröfningstid,
i frost, i svält, i storm, i strid,
jag såg det då det samma;
hvad, tror du, kände jag dervid?

Jag såg det blöda dag från dag,
jag segrar såg och nederlag,
men ingen såg jag svika;
i bygder, der ej sol gick opp,
stod kämpen än med ishöljd kropp
och nekade att vika,
fast utan hem och utan hopp.

Hvad tålamod, hvad mannamod,
hvad kraft i hug, hvad eld i blod,
hvad lugn i skiften alla,
hvad bragder kräfdes ej af den,
som detta folk, som dessa män
sin hjelte skulle kalla
och dyrka efter döden än?

Men fråga, om du träffar på
en veteran från kriget då,
en af de tappres skara,
spörj, om han kände dock en man
som priset öfver alla vann,
och trofast skall han svara:
'Ja, herre, Duncker hette han.'

Och utan höga anors lån
kom denne man, en hyddans son,
från obemärkta trakter
och vann en storhet, knappast drömd,
blef landets stolthet, blef berömd
som starkast bland dess vakter
och blir i Finlands tid ej glömd.

Och denna äras rena glans,
hans kärlek gjorde den till hans,
hans varma hjertas låga.
Sin fosterjord han trohet svor,
för den som för en brud, en mor
sitt allt han ville våga, —
med denna kärlek blef han stor.

Han föll; och dock, hvad härlig lott
att dö som han, se'n så man fått
sitt lif med ära hölja!
Det är att trotsa glömskans sjö,
att lyftas som en grönklädd ö
ur djupet af dess bölja;
det är att dö, och dock ej dö.

Nu stråla blomsterprydt, o land!
Höj öfverallt en löfrik strand
ur sommarvarma vågen,
låt rodna dina fjällars topp,
låt skimra dina strömmars lopp
och slå mot himlabågen
i glans ditt Saima-öga opp!

Att minnet, när på denna dag
det nämner Dunckers namn som jag,
kan stolt till dig sig vända
och säga: 'Se, så härligt log
det land, som hjeltens kärlek tog;
säg, kan det hjertan tända?
Det var för denna brud, han dog!'»

Munter.

Vackert var det att betrakta
hjelten Adlercreutz, genralen,
hur han kom så tyst och sakta
till soldatens graf i dalen,
hur han stannade vid randen
och, med hatten sänkt i handen,
såg den enkla bädd fullbordas,
der Hans Munter skulle jordas.

Stor var eljest icke hopen,
honom följde i det sista:
två soldater gräfde gropen,
fyra stodo vid hans kista;
men till heders se'n för resten,
utom generaln och presten,
tre korpraler, pengar värde,
och furiren, jag, — den fjerde.

Annan ståt fans ej att skåda.
Klädd i slitna krigarkläder
låg han, Munter, i sin låda
hopklämd mellan fyra bräder,
trygg och nöjd att se i döden,
som han var i alla öden,
samma kämpe som i lifvet,
mindre ferm blott, det är gifvet.

Nu, när skild från strid och skiften
sitt qvarter han fått, soldaten,
framsteg korpral Buss på griften
och höll tal om stridskamraten.
Hur han var till börd och minnen,
hjerta, språk och kraft och sinnen
som en slant till krigsman slagen, —
allt drog gubben Buss i dagen.

Det var konstlöst, men man rördes,
stod der qvar i tyst förbidan,
log, när Munters kärnspråk hördes,
strök mustascherna åt sidan. —
Vill du lyssna till hans saga?
Den är enkel och alldaga,
kan väl mödan knappt betala;
hör dock! Gamle Buss må tala.

»Krigsmän, nu är Munter borta.
Känd och käck långt mer än mången,
har han kommit nu till korta
och åt döden gett sig fången.
Efter marscher, stormar, strider

har han nu gjort halt omsider,
lagt sig här till rast i backen
och vändt lugnt i vädret klacken.

Fråga oss, som närmst i elden
fått med honom kulor smaka,
om han höll sig, der man stälde'n,
eller ryggade tillbaka,
om i striderna och slagen
han fick hvitt i anletsdragen
eller såg mot dödsminuten
mörkbrun, som af koppar gjuten?

Till armén från vilda skogen
kom han, styf till skick och later,
sina tappra fäder trogen,
allt från hedenhös soldater,
svarte kort och talte föga,
log med skalken i sitt öga:
högst tre ord, se'n stum som siken,
men på hufvu't slog han spiken.

Liksom han, så hela raden
af hans slägt gått fram i verlden,
blödt och dött i lägsta graden,
hållit truten, talt med svärden.
En gång som ett troll omsider
steg i Karl den tolftes tider
ända till furir en Munter;
se'n dock bar på nytt herunter.

Mången, ej i tjensten öfvad,
släpper sent sitt hem ur minnet,
hänger näbb och går bedröfvad,
innan tiden stålsatt sinnet.
Sådan var ej Munters vana,
nej, till tredje Gustafs fana
kom han, rakt från första dagen
som en slant till krigsman slagen;

drack af fröjd, blef vild om qvällen
och slog buckla på geväret;
nästa morgon fick sig sällen
litet fuktel för besväret.
Väbeln sade: 'Tag ej illa,
så är tjensten, gubbe lilla!
Har du mjuknat nu till början?'
'Jo', sad' Munter, 'tack för smörjan!'

Nykter var han ock allt sedan,
hurtig, nöjd och oförtruten,
fick i första dusten redan
venstra skuldran genomskjuten.
Döbeln stod då bland de sina,
hörde samma kula hvina:
'Den gick nära, barn, hvem fick'en?'
Munter svarte: 'Jag var pricken.'

Knappast läkt på nytt den gången,
fick han åter lyckan pröfva,
fick, i en kosackhop fången,
sina breda fötter öfva;
tvangs att följa halfva milen
steppens fåle, snabb som ilen,
tills af några djerfva kunder
han blef frälst som af ett under.

Svetten svälde i hans panna,
hjertat slog och barmen häfdes,
när han ändtligt kom att stanna;—
dock god min behölls och kräfdes.
'Fick du trafva?' ljödo ropen
skämtsamt ur den ystra hopen,
'hur gick färden, hur var stigen?'
Munter svarte: 'Temmeligen.'

Kort derpå blef Armfelt slagen;
Munter, blodbestänkt, ja, färgad,
stod sin fana närmst den dagen,
genom honom blef hon bergad.
Nu, vasserra, ändtligt fick han
på den fasta, gråa brickan
svärdsmedaljens hederstecken;
Munter sade lugnt: 'Åh necken!'

Som han var i dessa strider,
lika nöjd och oförfärad

var han allt till sista tider,
endast mer bemärkt och ärad,
var nu grå i skägget vorden,
kanske än mer karg på orden,
men i eld och rök och flamma
in i döden än den samma.

Sent på ett besök i våras
kom hans mor till bivuaken,
då fick Munter lof att tåras,
när han såg den gamla draken;
satt ock sedan långt på natten,
teg och log och såg på skatten.
Detta möte var det sista,
nu lär gummans hjerta brista.

Aldrig nej, hvad helst hon sade;
till hvart ord från moderns tunga
endast ja och ja han hade,
tills hon ändtligt hördes sjunga:
'Käre son, var ej förvägen!
Håll dig saktligt, gå ur vägen,
bättre fly än illa fäkta!' —
Då sad' Munter: 'Pass, ursäkta!'

Dock, hans kula, den var gjuten,
här var gränsen, här fans döden,
se'n han käck och oförtruten
följt armén i alla öden.
Än i går dock blef han funnen,
hurtig med tobak i munnen,
som piket hos generalen,
der ett krigsråd hölls i salen.

Nyss på orderna vi läste,
hur, liksom att föra ordet,
en granat kom in och fräste
mellan herrarne kring bordet.
Munter, van att röra bränder,
spottade i styfva händer
och fick gynnarn öfver nacken,
flink att skynda ut på backen.

Dörren hann han, klippte sedan
genom förstun ut i rycken,
stod så när på trappan redan,
när granaten sprang i stycken.
Det var Munters bragd den dagen.
Nu så låg den tappre slagen,
dock, till modet än behållen,
sad' han endast: 'Fan tog bollen.'

Än i dag, när morgon grydde,
höll han qvar af lif en gnista;
ingen klagan, hållning prydde
veteranen i det sista.
'Stackars gubbe, ena armen,
den är borta, hela barmen
full med skärfvor af granaten!'
Munter sad': 'Han sprack, den saten.'

Sådan slöt han, sådan var han,
karl i början, karl i slutet,
trög i ord, men qvick i faran,
med om saken oafbrutet.
Van att handla, ej att pråla,
van att sakna, van att tåla,
var han man att allt fördraga,
allt, ja, utom ett — att klaga.

Kunde verlden oss betala
våra bistra dar och nätter,
egde de ett språk att tala,
Finlands genomblödda slätter,
kunde härens fanor säga,
hvad en Munters likar väga,
mången med galon på rocken
fick då buga för en tocken.

Ja, min gamla barm käns höjas,
när jag honom mins i ledet.
Skulle dödens fåror plöjas,
vänner, det var häst i redet;
aldrig ängslig och förlägen,
bara hejsan och ur vägen,
gången jämn och efter trumman,
framåt, det var hufvudsumman.

Och hur var han dock ej boren
vänfast, trofast, lugn och stilla!

Som ett barn, fast grå till håren,
ville han knappt ovän illa.
Fienden var för hans händer,
hvad tobaken för hans tänder;
bägge sleto press och våda,
dock som kära plantor båda.

Heder öfver honom, heder
öfver krigarn, der han gömmes!
Mannamod och mannaseder
akte, att hans namn ej glömmes.
Inga slafvar trampe kullen,
der den tappre bor i mullen!
Nej, en ätt af gamla stammen
skydde ständigt grafven. Amen!»

När korpralen slutat hade
och steg ned från vigda sanden,
tog genralen sjelf en spade
i den segervana handen.
Det var han, som sist af alla
sakta lät på grafven falla
litet stoft af fosterjorden;
men han talte. — Glöm ej orden!

Hvad han sade, föll i tycket,
väckte tankar mångahanda,
fast det ej var grant och mycket,
endast talt i Munters anda;
nog det var att vitne bära
om vår trohet, om vår ära,
nog också till krigarns minne; —
orden lydde: »Han var finne!»

Von Essen.

Han stod på sin förstutrappa
med mössa af krigarsnitt,
med sporrar och ryttarkappa;
han ärnade göra sin ridt.

Han stod der sjuttiårig,
en kämpe till min och blick,
smärt, högrest, silfverhårig;
der har du hans yttre skick.

Men hvad vållar hos gubben vreden?
Han stampar helt vildt af harm.
Vi lefva ju midt i freden,
hur gör han sådant allarm?

Betrakta blott lugnt processen,
så farligt är ej dermed;
du ser den gamle von Essen,
du ser hans vanliga sed.

Nu ropar han. Lyss till orden,
nu ger han reson och skäl:
»Matts kusk, du mitt straff på jorden,
dig borde jag rakt slå i hjäl.

Hur länge skall här jag bida,
allt för din sömnighets skull?
Du känner, när jag vill rida,
du vet ju, när timmen är full.»

Och kusken, han kom ur stallet
med skymmeln stolt att se;
att han sofvit, det var ej fallet,
han vaknat för fort kanske.

Med hufvudet högt uppburet
framledde han hingsten stum.
Blixt, dunder! Det ädla djuret
stod skälfvande, höljdt af skum.

Han steg från sin förstutrappa,
genraln, i sitt bästa skick,

med sporrar och ryttarkappa.
Då föll på skymmeln hans blick.

Han stod som af åskan slagen,
han trodde sitt öga ej:
»Säg, skurk, är min syn bedragen,
är detta ditt verk? Säg nej!

Men dukar du upp en fabel
och ljuger mig full här nu,
så går jag och tar min sabel
och klyfver ditt hufvud i tu.»

Det var Matts kusk, soldaten,
han blef ej så lätt försagd;
väl hade han gjort mandaten,
men svarade sjelf för sin bragd.

»Hur? Ljuga här?» stolt han sade,
»en skam är att misstros så.
Väl svårare skuld jag hade
och ljög ej, herre, ändå.

Här kom en kosack på vägen,
han skröt med sin flinka rapp.
Hvad? Skulle jag bli förlägen?
Jag red med honom i kapp.»

Von Essen, sjuttiårig,
med flammande eld i barm,
smärt, högrest, silfverhårig,
han hoppade högt af harm.

»Bort», skrek han, »du fräcka sälle,
till stallet igen och mins
att hämta i skymmelns ställe
den gröfsta piska, der fins.»

Han var en man, soldaten,
som stått för kulor och död,
som tagit sin kost af staten;
nu åt han von Essens bröd.

Han gick helt stum och sluten,
men hans öga, det brann i glans;
han gick och kom på minuten
med den gröfsta piska, som fans.

Han räckte den åt sin herre:
»Jag var man i mitt led också,
och sköts det, sköt jag än värre,
och stacks det, stack jag som två.

Skall nu som en häst jag smaka
er snärt, då jag gjort som bäst,
så sparkar jag upp tillbaka
och sparkar ock som en häst.»

Generalen, han hörde hotet,
helt rak tillbaka han steg.
Han tycktes ej ha emot'et,
han såg på mannen och teg.

Och allt som han såg, så höjde
han högre sin resliga kropp,
och allt som han teg och dröjde,
så klarnade anletet opp.

»Och hör du», skrek han omsider,
»hvar fick du ett sådant mod?
Det der är från forna tider,
det der har vuxit i blod.

Jag ser det ej första gången
i dag, jag har känt det förut.
Jag såg det hos mången, mången
i sjelfva hans dödsminut.

Jag sett det, der Finlands fana
gladt fläktat på segerns fält,
jag sett det på nödens bana,
i slagnas isade tält.

Och skulle, när du dig skickar
så manligt som nu, min son,

och skulle, när så du blickar,
jag ge dig åt piskans hån;

vid himmelens Gud och Fader,
då vore jag aldrig värd
att nämna de tappra rader,
bland hvilka jag höjde mitt svärd.

Gå, sök dig en vän här nära,
en dugtig och stursk kamrat,
och drick ett glas för vår ära,
här har du en blank dukat!

Och tack för det vackra minne,
du väckt i mitt hjerta, du,
och tack för ditt arga sinne, —
och drag åt helvete nu!»

Han strök sig om ögonbrynen,
det tycktes, hans blick var skum,
han svängde sig, barsk i synen,
och gick tillbaks till sitt rum.

Det var den samme bjessen,
jag minnes se'n fordomdags,
det var den samme von Essen,
som stridde i Savolaks.

Ferm var han, aldrig dåsig,
nu bar det ändå till fjälls.
För kölden han dragit på sig
storstöflar och vargskinnspels.

När så han gick mot faran,
som vanligt i främsta led,
och sjönk i den brustna skaran,
hvar gång han sin fot stack ned;

då svettades gubbens panna,
då kände han tung sin pligt,
då måste han stundom stanna
inunder sin gräsliga vigt.

Men »Framåt!» skrek han åt hären
med samma eld ändå,
»och bären mig, gossar, bären,
i fall jag ej orkar gå!»

Tre ting i lust och smärta,
dem egde han, käck och god:
stolt själ och lättrördt hjerta
och brinnande hetsigt blod.

Trosskusken.

Gamle Spelt, skall han så helt förgätas? Nej!
Han var kusk vid trossen, högre var han ej,
hade som hans likar måst i glömska falla,
om han ej fått namn som latast bland dem alla.

Pengar värd var gubben ock att se uppå,
han och hästen, som han körde, likaså.
Höll den ena sina steg med två ben dyra,
tycktes knappt ett pris förslå för den med fyra.

Sådan farten, sådan var ock rykt och ans,
lika tofvig gubbens lugg och hästens svans,

Grålle bar från eget stall sitt dam i verlden,
och sitt sot på näsan Spelt från egna härden

Der de syntes så alltjämt i tränen sist,
är det säkert, att på skratt var ingen brist:
hästen gick i sömnen, gubben sof på kärran,
hur den gamle hölls på lasset, vete Herran.

Sakta bar likväl det framåt, småningom
högre, högre upp mot nordens bygd man kom;
halfva Österbotten snart han genomfarit,
var dock allt den samme, han i Nyland varit.

Och på lika sätt gick äfven färden till,
samma skratt, hvar han for fram, hvar han höll still,
och vid skrattet klatschar, det var klippt och skuret,
än på gubbens rygg och än på kreaturet.

Ingen ändring dock i skick och lugn och fart.
Spelt, han var ohjelplig, det var uppenbart;
ingen piska bet på gubbens tjensteklåder,
och i tjensten bar ock Grålle barkadt läder.

Så omsider nåddes Siikajokis strand,
blott en frusen flik fans qvar af fädrens land,
äfven denna skulle snart till byte lemnas;
dock en stark kan brytas, och en svag kan hämnas.

Före qväll var vunnet härens första slag,
flyktens dag förvandlad till en segerdag,
återsvalla skulle en gång jagad bölja,
strömmen ändras, den förföljde nu förfölja.

Snart också från man till man en maning lopp:
»Nästa morgon allt i skick att bryta opp!
Här och tross skall innan natt i ordning lagas,
och med fröjd mot söder se'n, så snart det dagas.»

Allt var ordnadt, det blef natt, man sof i fred;
endast unge fänrik Blume sof ej med.
Eld och ifver brände i hans tappra sinne,
stugan blef för qvaf, han fick ej ro der inne.

Ut på trappan kom han. Mörkt och tyst var allt,
fästets stilla stjernor lyste klart och kallt,

blott i öster, mellan skogens toppar dragen,
sågs en blekröd strimma gry, en rand af dagen.

Ingen menska skönjdes, lass och vagnar blott
utan förspann, vända norrut, som de stått.
Allt var, som det varit, intet annorlunda;
samma färd som hittills tycktes åter stunda.

Samma färd? — Nej, något olikt fans ändå,
fast ej blicken strax i skuggan föll derpå:
just den sista kärra, som åkt upp i ledet,
den stod omsvängd nu och hade häst för redet,

och vid tygeln re'n i skick en man sig stält.
Blume trodde ej sitt öga, — det var Spelt;
gamle Spelt, som nedböjd genom landet farit,
var ett hufvud högre nu, än förr han varit.

Rak som trots en yngling bar han sina år,
djupt på skuldran föll hans vackra silfverhår,
anletet, med kinden slät och näsan tvagen,
sken i mörkret nu mer ljust än förr om dagen.

Unge Blume visste knappt att fatta sig:
»Hvilket under, gubbe, har förvandlat dig?
Du, mer lat och sotig förr än likar andra,
står nu putsad främst och främst beredd att vandra.

Hvem har tvått ditt anlet rent från sot och dam,
hvem har pressat i din gråa lugg en kam,
hvem har fått dig väckt, det är dock hufvudsaken,
du, som knappt på sjelfva dagen förr hölls vaken?»

»Unga herre», hördes lugnt den gamles svar,
»långsamt far man, när från eget land man far,
när man ser sitt folk med skam fly undan bara,
då är bättre sofva än att vaken vara.

Hvarför skulle jag mitt gamla anlet två?
Mera öppet hade blygseln synts derpå.
Gerna tog jag mot och tålte spe och snäsa;
sorg jag bar, och derför bar jag sotig näsa.

Nu är allt förändradt, finska hären stridt,
Finland ligger för oss öppet himmelsvidt,

ingen fläck skall mer på landets ära stanna;
nu täcks mannen visa ren och klar sin panna.

Kalla folket upp, låt röra trumman snart,
natten är förliden, dagen lyser klart!
Förr så var det brådska, då vi mest bort rasta;
ädle, unge herre, nu är tid att hasta!»

Wilhelm von Schwerin.

Och öfverstelöjtnant Drufva, han stod
bekymrad nu:
»Här dugde ej att ha sprucket mod,
det brast i tu.
Nu ser jag fienden rycka an,
mångdubbelt starkare kommer han,
och order har jag att stanna
och slåss till min sista man.

Och hade jag helst vid kanonerna der
en veteran,
en man, som vant sig att bruka gevär,
en krutsprängd fan;
men nej, en yngling, spenslig och fin,
en femtonåring, en gref Schwerin
skall svara för batteriet,
hvad håller en sådan för min?»

Han red till ynglingen hän med hast,
sin hand han bjöd:
»Min vän, snart spelas här höga kast
om lif, om död,
död, säker död, om ni står er slätt,
men lif, kanske, om ni sigtar rätt.
Dö, lefva, det får ni, herre,
men vika, nej, pass för det!

Jag ser er stå här så späd och vek,
i storm ett rör;
ni har ej pröfvat en sådan lek,
min sorg det gör.
Den leken leks ej till tidsfördrif,

så känn på hjertat och svar mig gif:
skall ni våga i dag, om det gäller,
blankt offra ert unga lif?»

»Herr öfverstlöjtnant, ni drar ert svärd
med årbräckt hand
och vågar dock bjuda ert lif som gärd
för kung och land;
jag har ett lif i sin styrkas vår,
det bott i mitt hjerta blott femton år,
säg, skall jag ej våga det bjuda?
Jag vill se, hvem min gärd försmår!»

Den gamle Drufva, han spände sin blick:
»Det der klang stål!
De orden, herre, de slogo ej klick,
de råkte mål.
Så må jag kalla er vek ej mer,
men tacka Gud, att han gett mig er,
ty hjertat är det, ej armen,
till slut dock, som kraften ger.»

Snart ljödo kanonerna, ynglingen stred
sin första strid.
Hans folk, svårt härjadt, till flykt sig spred,
han sjelf höll vid.
Hans batteri var hans härd, hans hem,
han skötte dess eld, han tjente för fem!
Der kom en skara kosacker,
han svedde skägget på dem.

Han fick ett ögonblicks rast, han sprang
hän till sitt folk,
hans ord bröt sinnen, hans stämma klang,
en vredens tolk.
En stund blott än, och sig allt förbytt:
i strid var åter hans trupp, som flytt,
han sjelf vid den älskade härden
och elden i fart på nytt.

Och Drufva, han såg med förundran uppå,
fast långt ifrån:
»Ett mästerstycke jag kalla må
slik lärospån.

Vins sådan ära med första språng,
hvad hinner han ej, om hans tid blir lång?
Gud skydde den ädle gossen,
han för arméer en gång.»

Men dagen slöts, och dess kamp bröts af,
då kom Schwerin;
han stått mot svallet af stridens haf,
fast späd och fin.
Då han kom med kanonerna åter i hamn,
då ropade grånade kämpar hans namn,
och vid högt hurra slöt Drufva
den tappre i faderlig famn.

Den unge hjelten! Hans namn gick opp
med tidig glans.
Ej sågs en bana mer ljus af hopp,
mer skön än hans.
Hur blef den banan ej kort ändå!
Ett månhvarf hunnit ej halft förgå,
när till närmaste grifthvalf vägen
var måttet på den också.

Dock än ett minne åt sägn och sång
han hunnit ge.
En strid han kämpat ännu en gång,
den skönaste,
förr'n döden nådde hans unga barm,
förr'n pulsen stelnat, som slog så varm,
förr'n, fåfängt vinkad af bragden,
låg vissnad hans domnade arm.

Det var, när Oravais' blodiga dag
till sorg gick opp,
när segern sjelf blef ett nederlag,
som bröt vårt hopp.
Då, säger man, strålade klarast hans mod,
då träffade säkrast hans vingade lod,
då eldades varmast kanonen,
när han stänkte den röd med sitt blod.

Då, säger man, hade han dignat ned
till sist vid den,
men kringränd rest sig mot fiendens led

med svärdet än
och ropat sin skara och ilat förut
och brutit sig bana och huggit sig ut
och fallit först, när de sina
kringjublad han nått till slut.

Han hade sitt sextonde år ej nått,
på bår re'n lagd.
Långt var det lif dock, han lefva fått,
om lif är bragd.
Ack, mången grånat i ärans glans,
som fäst med glädje sin strålande krans
på den femtonåriges hjessa,
om i byte han vunnit hans.

Han hade sitt sextonde år ej nått,
ja, ung han dog;
dock sörjde en blödande här hans lott,
sjelf pröfvad nog;
dock stod kring hans läger i tyst förbund
af krigets ädlaste kämpar en rund,
och hvad för de tappre han varit,
det syntes i denna stund.

Ej veklig klagan, blott saknad tung,
blott sorg var spord.
Till hjeltens ära, som dog så ung,
ej föllo ord;
men Vegesack prisade lifvets vår,
och Adlercreutz smekte den bleknades bår,
och ur Drufva såg man pressas
rart vin, — en stor, klar tår.

N:r femton, Stolt.

Den sköna dagen på Lappos fält
var ändad, och segerglad
red Döbeln fram, der hans här sig stält,
längs hela dess stolta rad.

Han tackade vänligt hvar trupp dervid
med en krigares enkla ord

för trofast heder, för manlig strid
och för kärlek till fosterjord.

Han nådde sin yttersta flygel till slut
vid aftonens sista glans;
han tackade skaran der, som förut;
den fördes af kapten Schantz.

Den glesnat mycket, han såg det väl,
fått luckor i hvarje led;
snart fäste dock annat genralens själ,
och nu ryckte han fram dermed.

Man märkt vid talet från stund till stund,
hur han blickat åt sidan re'n
på en tiggarskepnad, en trasig kund,
som stod der tyst och allen.

Nu gaf han mannen en vink: »Du, du
der borta, kom hit, tag mod!
Du var oss närmare dock än nu
i dag, der det gälde blod.

Säg, har du glömt, hur du tog dig gevär
ur en fallen krigares hand
och skyndade efter min tappra här
i stridens hetaste brand?

Då vi döko i åkern, hann du oss opp
och dök som de öfriga med,
då den syntes å nyo, min segrande tropp,
då slogs du i främsta led.

Då man stormade byn mot kanonerna än
och jag kastade blicken dit,
då såg jag din trasiga jacka igen
först uppe på batterit.

Det der var hurtigt: ett slikt försök
kan bäras i ryktets famn.
Så gala öppet, min käcka gök,
låt höra till först ditt namn?»

»Hvad namn i verlden jag fått af prest,
har ingen sig fästat vid;

men fähund har man mig kallat mest
i hela min lefnads tid.»

»Bra! Kasta det namnet tillbaks på dem,
som gett det, och tröstad var.
Men säg mig blott, hvar du har ditt hem,
och hvar du har ditt försvar!»

Han viste på vägen vid kullens rand:
»Mitt hem på denna jag har»;
han viste sin knutna, väldiga hand:
»Och här, här har jag försvar.»

»Ditt hem går an, ditt försvar är godt;
ditt yrke, det är dock, säg,
att stjäla i kyrkor, att snatta smått
eller röfva på allmän väg?»

»Och hade jag stulit stort eller smått,
visst egde ett öre jag dock;
och hade jag plundrat en tiggare blott,
visst bar jag en helare rock.»

Då strålade Döbeln af välbehag:
»Von Schantz, herr kapten, hör hit!
Hvem var den tappraste man i dag,
som föll här i kompanit?

Låt hämta hans ränsel, hans rock, hans hatt,
hans plit och gevär också;
hans ädla namn och hans krigarskatt,
den här skall i arf dem få.»

Man kom med vapen och drägt i hast,
de burits af femton, Stolt.
Von Döbeln log med ett ögonkast
på sin skyddslings trasiga kolt.

»Stolts rock är blodig, det fordras mod
att dra det plagget uppå;
men fähund, ser jag, har tjockt af blod
på egna klutar också.

Så byt och kläd dig i uniform
för fronten här uppenbart!

Du gick framför den vid dagens storm,
jag vill se dig inom den snart.»

Han bytte drägt, och hans kind, den brann,
se'n han vapen och rustning fått;
och tyst kom Döbeln och stälde sin man
i luckan, der Femton stått.

»Och nu så är du en ung soldat
af äktaste skrot och hålt,
och nu så är du vår krigskamrat
och numero femton, Stolt.

Så var till mod och till hjertelag
den samme du var förut,
men nämns du fähund från denna dag,
så drag din plit och säg: »Hut!»

Den nye krigarn, till denna stund
hans bröst höjts lugnt som ett hvalf;
vid dessa ord från genralens mun
man såg dock, att djupt det skalf.

Han hade smakat ej ens som stöld
en fröjd i sin lefnads dar;
hans tårar, frusna i lifvets köld,
ej runnit, se'n barn han var.

Nu sken på hans hjerta för första gång
en strimma af sol och vår,
och ur smultna källor med hejdlöst språng
framströmmade tår på tår.

»Och får jag vara i lust och nöd
soldat, bland de tappre, en,
så säg, när gäller det kamp och död?
Gud gifve i morgon re'n!»

Bröderna.

Du nämner mörk en Wadenstjernas namn?
Jag vet, du syftar på en dyster sägen:

hur, sökande mot lifvets storm en hamn,
hans broder kom, men stöttes från hans famn
i natt och dimmor åter ut på vägen.

Till Svansjöns nejd nå'n gång din kosa ställ;
der syns en gård, som höga björkar värna.
Vid solljus middag eller kolsvart qväll
träd in i detta gästfritt öppna tjäll,
der bor den gamle Johan Wadenstjerna.

En enkel hjertlighet, en flärdlös tro
från första stund skall du hos honom röja
och känna dig så väl, så full af ro,
som skulle i ditt eget hem du bo
och vid din egen faders sida dröja.

Nämn endast ej ett namn, ett namn, som må,
om ock för evigt, plånas ur vårt minne,
säg allt, och lugn han höra skall derpå,
men nämn ej ordet Sveaborg, ty då
är friden bruten och i storm hans sinne.

Allt hvad hans hjerta fordom tjustes af,
hans folk, hans land, dess trohet, kraft och heder,
allt, allt, hvad förr hans ande vingar gaf,
för honom sänkts i denna klippas graf,
förkastadt, skändadt, härjadt, trampadt neder.

Och derför skakas han se'n många år
af grafvens namn, hvar gång han det måst höra,
och derför bränner i hans själ dess sår,
och derför reser sig af harm hans hår,
när ljudet Sveaborg blott når hans öra.

Det var en vinterafton, mörk och sen.
Den gamle, utan minnens skuld och utan
en framtids fruktan, satt vid brasans sken
och hörde lugn, hur stormen ute hven
och dref i bistra skurar snö mot rutan.

Han satt allena nu. Sin hand han räckt
nyss till god natt och lemnat sina kära,
när plötsligt han, ur hvilans drömmar väckt,
såg dörren öppnas och i snöhöljd drägt
en vandrare hans bonings skygd begära.

Han såg och såg. En rysning genomfor
hans hjertas djup, när han den komne kände.
Det var en främling ej, det var hans bror,
af samme fader född och samma mor,
den man, som till hans tjäll i natten lände.

Det var den broder, som i forna dar,
då i sin faders hem de växte båda,
af syskonskaran honom kärast var,
det var den ende, som han egde qvar
och ej på nitton år fått återskåda.

Dock, ingen skuldlös främling hade dröjt
så lågt vid dörren, som den komne dröjde,
och ingen okänd gäst så stum sig böjt,
så tveksam bidat, sådan bäfvan röjt,
som den en broder nu för broder röjde.

Ej ord, ej ljud. Minut uppå minut
liksom för döda komma fick och vandra;
tills som i bön så stilla dock till slut
den bror, som kommit, syntes breda ut
på afstånd sina armar mot den andra.

Ett ögonblick var hjertats språk förstådt
och tycktes Johan Wadenstjerna skaka,
det var en kort sekund; när den förgått,
han vände stel sig bort, med handen blott
den bjudna famnen visande tillbaka.

Då ljöd omsider den förskjutnes röst,
djup, hemsk och dyster som en suck ur grafven:
»Låt isen smälta, broder, i ditt bröst,
gif ej förakt åt den, som söker tröst,
och bryt ej öfver en förkrossad stafven!

Ja, jag har felat. Mig ock ödet födt
att bära nesans börda af den dagen,
då finska krigarn gaf sig, förr'n han blödt,
då Sveas stolta borg, förr'n kula stött
mot dess granitvall, fegt blef skänkt och tagen.

Men var jag man att spränga pligtens dam
och rycka till mig händelsernas roder,

var jag den starke, som bort träda fram?
Dock att jag det ej gjorde, är min skam;
säg så, men krossa mig med hat ej, broder!»

Han slöt, hans panna sjönk, hans stämma dog
uti en ström af tårar, bittra, strida.
Han hade talat till en broder nog,
och nu med öppen famn ett steg han tog
och tycktes af hans famn ett möte bida.

Då höjdes våldsamt gamle Johans barm,
en storm var lös deri af harm och smärta;
men stum från väggen ofvan stolens karm
han ryckte ned och höll med säker arm
till svar en spänd pistol mot broderns hjerta.

Så är den hemska sagan om de två,
mer mörk kanske, än jag förmått den skildra;
har du, som hört med fasa nu derpå,
för strängt den stränge dömt, så hör också
ett ord af frid, som må din dom förmildra.

Det sägs, se'n brodern tröstlöst vandrat, att
den hårde brodern sina ögon täckte
och utan sömn och utan hvila satt
och gret om qvällen, gret den långa natt
och gret än som ett barn, när morgon bräckte.

Landshöfdingen.

Gror bragdens ära blott på stridens mark,
der tappre krigarn fuktar den med blod,
kan ej den vapenlöse helsas stark
och visa hjeltemod?

I djupa Finland bortgömd fans en man,
en fridens man allt från sin ungdom hän;
i fridens värf re'n grånad, styrde han
som höfding nu sitt län.

Wibelius var hans namn, af anors glans
omstråladt ej, men vördnadsvärdt ändå,

ty namnets ära var, att det var hans,
hans adel föll derpå.

Han egt sin mannaålders gyllne tid
af lugna mödor; den fans mer ej qvar.
Nu var hans fosterland i kamp och strid,
och gammal sjelf han var.

Af härar omhvärfd, sliten som ett rof
emellan vän och ovän vexelvis,
fick han hvar stund för segrarens behof
ge frid och lugn till pris.

Att värna rätt, förmedla bördors last
han som en helig pligt sig föresatt,
och derför var hans dag ock utan rast
och utan sömn hans natt.

Så satt en gång han på sitt ämbetsrum,
blott han med två hans sekreterare;
han syntes bruten nu, hans läpp var stum,
och tysta voro de.

Han önskat hvila, hvila en sekund;
det var för mycket. Salens dörr slogs opp,
han såg en krigare i samma stund,
följd af en väpnad tropp.

Den ryska härens öfvergeneral
var krigarn, ingen ringare person;
han kom, steg fram och höll helt kort ett tal
med hot i min och ton:

»Herr höfding, Finlands kamp har nått sitt slut,
oss tillhör landet nu med vapnens rätt;
dock kämpa landets söner som förut
i Sveriges här för det.

Välan, här är er penna, sätt er, skrif
ett kraftigt bud, en maning nu till dem:
att den skall tryggad bli till gods och lif,
som återvänder hem;

men att, om någon brottsligt håller vid
att strida mot sin herre och monark,

hans slägt skall jagas, utan nåd och frid,
ifrån hans gård och mark.

Har ni förstått min mening, ord för ord,
så skrif!» Han slöt med trotsigt välbehag.
Då stod Wibelius vid sitt domarbord,
och der låg Sveriges lag.

Han sänkte tungt sin hand uppå dess perm,
hans blick, på boken fästad, lyste klar:
»Herr general, här ser ni ett beskärm
för dem, ni hotat har.

Här är vår vapenlösa trygghet än,
vår lag, vår stora skatt i lust, i nöd;
er herskare har lofvat vörda den,
den vädjar till hans stöd.

I den se'n sekler re'n det stadgadt stått:
att, bryter en, all skuld är endast hans,
att mannen bötar ej för hustruns brott,
ej hustrun för sin mans.

Om det är brott att kämpa för sitt land,
hvartill hvart ädelt hjerta svarar nej,
så utkräf straff af män med svärd i hand,
af barn och qvinnor ej!

Ni segrat, makten tillhör er i dag,
jag är beredd, gör med mig hvad ni vill!
Men lag skall öfverlefva mig, som jag
långt efter den blef till.»

Han talte så. En bäfvan genomlopp
de båda unga männerna i saln,
och nu han slog sitt klara öga opp
och såg på generaln.

Det bistra uttryck, krigarns anlet haft,
var borta, varmt han mötte gubbens blick;
han tog hans hand och tryckte den med kraft
och böjde sig och gick.

Och nu, med händren slutna som till bön,
sjönk höfdingen i domarsätet ned.

Han kämpat ut, han njöt sin segerlön,
en öfverjordisk fred.

Och dessa vitnen två, som dröjde qvar,
de nämnde ofta se'n med eldad hog
om en förklaring, stilla, underbar,
som i hans anlet låg.

Att detta sken var himmelskt skönt, derom
fans blott en enda tanke hos de två;
men hvarifrån det vackra ljuset kom,
blef olikt tydt ändå.

Den ene höll det för ett yttre lån
af dagens sol, som lyste mild och klar;
den andre sade: »Det kom inifrån,
hans samvetes det var!»

Adlercreutz.

Hvem är den höge mannen der på elfvens strand,
som skådar öfver fjärdarna och fälten?
Hans skick, hans drägt, hans läppars trots, hans blickars brand
och svärdet stålblankt i hans manligt knutna hand,
allt ger en bild af krigaren och hjelten.
Han står allena, ingen har han när,
minutligt blott man komma ser och vandra
en ung soldat, som bud till honom bär;
men framför honom och bakom står här mot här,
med blod och dödar hotande hvarandra.

Inför hans öga ligger Siikajokis nejd
så vinterödslig som ett lik på båren,
och för hans tanke än mer ödslig Finlands fejd
med återtåg i blygd, med strid och ära väjd
och ryska härens jubelhån i spåren.
Deraf det mörker, på hans panna bor,
den skugga, som de ädla anletsdragen
har öfverhöljt som med ett sorgens flor:
han ser sitt fosterland, en fattig, skyddlös mor,
ett offer bli, på söners mod bedragen.

Den man, som detta skådar, skådar allt förödt,
att svika pligtens bud var ej hans vana:
han är en man så trofast, något land har födt,
en man, som pröfvat faror, kämpat, segrat, blödt
som yngling redan under ärans fana.
Du ser ett sinne, som ej bräckts, ej böjts
af lust, af nöd, af låga eller höga,
du ser en ande, som i stormar höjts,
du ser den tappraste bland tappre, Adlercreutz: —
han har de bilderna för själ och öga.

Och dock så är det han, just han, som nyss befalt
det dystra sorgespelet börjas åter,
en hopplös färd, en vandring utan rast och halt,
en mistning steg för steg af hemland, ära, allt,
hvad blott ett brustet hjerta ej begråter.
Ett verktyg för en annan viljas lag,
ej strid, men flykt, han nödgats anbefalla,
sin trogna här han ordnat re'n till slag,
men nej, den får ej slåss, den måste fly i dag,
som den har gjort en dag förut och alla.

Han ser dess slutna skaror lösas åter opp,
i spillror söndras ordningen för striden.
Han känner detta folk i hvar brigad, hvar tropp,
han lefvat deras lif, han hoppats deras hopp
ej blott i dag, men långt förut i tiden.
Han vet, att denna här ej liknöjd går
de nesans steg, hans bud har föreskrifvit,
att bitter harm förtynger hvarje spår,
han vet, att i hvart bröst bor frätande ett sår,
mer qvalfullt, än om dödens hand det gifvit.

O denna här! Han pröfvat har dess kraft, dess mod
i bättre dagar, länge se'n förflutna,
han mins, hur glad för tredje Gustafs blick den stod
och gick i striden fram och tecknade med blod
sin bana mellan leder genombrutna.
Ja, det är samma här, han nu för an,
föryngrad i en ätt, men ej en annan,
och derför vet han, hvad den vill och kan,
och derför, när han ser den rygga, mörknar han
och sänker som af blygd den stolta pannan.

Re'n har i vrede Döbeln hunnit tåga af,
sin tropp till färd syns Palmfelt sammantränga,
och Gripenberg har sänkt sin segervana glaf.
Hvar stund är dyr. Med storm går öfver istäckt haf
i massor fienden att vägen stänga.
Orörlig dock står Adlercreutz än qvar,
ännu ett värf han har att öfvervaka:
på elfvens is en bataljon han har;
den får han ej i gång, den står vid sitt standar
och viker ej ett enda steg tillbaka.

Den man, som för den, tröttnat att med flykt och skam
ett slagfält ständigt byta mot ett annat,
hans återtåg är gjordt, och tyst och allvarsam
står för sin front han nu, besluten att gå fram,
om ej, så bli på platsen, der han stannat.
Ej vill han stelna bort i polens snö;
nej, hellre stupa, värmd af stridens flamma,
ej vräkas som ett flarn på vredgad sjö,
nej, kämpa som en man och sedan manligt dö;
och truppen, som han för, den vill det samma.

Det är von Hertzens trupp. Genralen känner den
och vill ej öfverge sitt folk i nöden:
hans egen hembygds hyddor fostrat dessa män,
han kallar, bjuder, ber; men nej, de dröja än,
de trotsa honom, som de trotsa döden.
Hvad under! Brusar han ej upp af harm
vid detta trots? O nej, han står betagen,
klar blir hans panna, blicken ljus och varm;
man ser, en eld är lös i djupet af hans barm,
och återskenet syns i anletsdragen.

Ett ögonblick, och se, hans eld har bredt sig ut,
så långt ditt öga hinner, skönjes branden.
Hans ilbud flyga, nya sändas hvar minut,
och skaror svänga om, som skyndat bort förut,
och Hertzens bataljon har stormat stranden.
Sprängdt är hvart hinder för dess segerlopp,
en mäktig här i hjertat genombruten,
och Åbos kämpar skynda mot den opp,
och Gripenberg för fram sin Tavasthus'ska tropp
med högt hurra, i täta leder sluten.

Se dessa män! Von Essen djerf, vid svärdet van,
med Heideman och Ramsay vid sin sida,
se, hur i språng de rusa fram på blodad plan!
Och Lange, Kihlström, Bremer, Bröijer, Nordensvan
och tusen än, säg, om de lärt att strida?
Nu, ändtligt lösta ur ett hopplöst tvång,
se de med tjusning ärans kransar viras:
lång var förnedringen, de burit, lång;
nu har för dem grytt upp en hedersdag en gång,
och med en bragd för sekler skall den firas.

Förgäfves tapper gör sitt motstånd än en här,
som sjelf till denna dag ej motstånd pröfvat.
Rajevskys blixtar skrämma ej: det namn, han bär,
så skönt, så fruktadt nyss, är dömdt att slockna här,
sin trollmakt afklädt och sin glans beröfvadt.
Dock än en strid. Hans rader fly, men snart
med nya massor ses han spetsen bjuda,
och Finlands kämpar hejda re'n sin fart;
då hörs, i fjärran än, men hvar sekund mer klart,
den stolta björneborgska marschen ljuda.

Han kommer, Döbeln, på sin vapenbroders bud,
i sträcktåg har han kommit framom tiden.
Ett jubel helsat re'n hans kända toners ljud;
nu syns han. — Adlercreutz, som eldad af en gud,
för vid hans sida hans kohort i striden.
En stund blott flammar kampens låga än;
i nästa stund då är den re'n förbrunnen,
och Siikajokis fält är vårt igen,
och flyktens nesa tvådd med blod från tappre män,
och deras första, stora seger vunnen.

Han, som en gång på våra kala drifvor stod
och kunde för sitt land dock kärlek bära,
han, som för detta land göt gladt sitt varma blod,
han, som, då allt gafs bort, än egde kraft och mod
att träda fram och rädda Finlands ära,
han hvilar nu. Den starke har fått frid,
i Sveas trygga jord hans aska gömmes,
och äfven der han kämpat skönt en strid,
och ingen skådar än en gryning af den tid,
då han af Sveas stolta folk förglömmes.

Men om i hjeltars land, i sena framtids år,
hans bragder blekna bort för större minnen
och vid hans namn ej mer ett hjerta eldadt slår,
och enslig, obesökt, med nötta runor står
den graf, hvari han göms, den trogne finnen;
då har hans lof, hans ära än ej dött;
då skall hans ande ila öfver hafven
med stolthet till det land, som honom födt:
här glöms han aldrig, här har för sitt folk han blödt,
här skall han lefva, om ock der begrafven.

PSALMER.

N:r 2*.

Herrans bud.

Hvad säger nu vår Herre Gud,
hvad har han lärt och skrifvit
om dessa helga tio bud,
dem han oss hafver gifvit?
Det må en hvar begrunda väl
och akta så sin dyra själ,
att han från dem ej viker.

Det säger Gud: Jag Herren är
en hämnare för alla.
Betänkom, hvad det innebär:
till doms skall han oss kalla.
En faders är hans hjertelag,
dock har till synd han ej behag,
han låter sig ej gäckas.

Förskräckelig är Herrans harm,
ho kan dess botten mäta?
Han säger: Mäktig är min arm
att nå dem mig förgäta,
att kräfva straff, då jag är vred,
af barnen intill fjerde led
för fädernas missgerning.

Hvem vågar trotsa honom mot,
hvem är så stark som Herran?
All verlden mörknar för hans hot
och skälfver när och fjärran;
och slår han med sin vredes hand,
då lossna jordens fasta band,
och himlars fästen ramla.

Men nåd och frid han lofvar dem,
som dessa buden hålla;
dem vill han taga till sig hem
och idel godt förvålla.
Dem vill han ock på jorden ge
tröst, hugnad och välsignelse,
så länge lifvet varar.

Så må vi akta grant uppå,
när Herrans bud vi höra,
och gerna på hans vägar gå
och gladt hans vilja göra.
Förläna oss der nåder till,
o Gud, som ingens ofärd vill;
på dig vi oss förtröste!

---

* Siffrorna beteckna psalmernas nummer i »Förslag till Svensk psalmbok för de Evangelisk-Lutherska församlingarne i Finland», Helsingfors, 1857. (Redigerad af Johan Ludvig Runeberg.)

N:r 3.

Guds helga bud förnimmer jag,
de äro för mig dag för dag;
men ser jag, hur jag fylt dem opp,
då brister mig båd' mod och hopp.

I synd jag född och aflad är,
till synden står ock mitt begär;
hvar dag föröks mitt syndamått,
i mig bor intet, som är godt.

Jag vaknar mången gång förskräckt,
utaf Guds Helga Ande väckt,
och ville gråta blod dervid,
att Gud ej kan mig vara blid.

Men skall jag ändra hjertelag,
är kraft och hog hos mig för svag;
jag suckar, när mig ångern slår,
men är i dag dock som i går.

Hvem skall mig bistå i min nöd,
hvar skall jag söka tröst och stöd,
att jag ännu kan hålla ut
och kämpa till ett saligt slut?

O Jesu, du min frälserman,
allena du mig hjelpa kan.
Ja, låg all verldens skuld mig på,
du kunde hjelpa mig ändå.

Säg, att på dig jag lägga får
den blodsdom, som emot mig står,
så vet jag, hvar jag finner fred,
då bäfvan vill mig trycka ned.

Se'n sänd din Ande, som ej mer
mig skrämmer då, men glädje ger,
upplyser, hvad som mörkt mig är,
och, då jag svigtar, kraft beskär.

Du skrifvit med din blod så röd,
att du ej vill den fallnes död;
den skriften låt mig ställa mot
nöd, ängslan, skuld och lagens hot.

N:r 10.

Herrans bön.

Fader öfver fäder alla,
fader, som i himlen är,
hör oss, när vi dig åkalla,
såsom barn en fader kär;
du all verldens tröst och hamn,
helgadt varde, Gud, ditt namn!

Konung, stor och utan like,
låt af din barmhertighet
till oss komma här ditt rike,
som förblir i evighet:
heligt lif och salig frid
herska låt för synd och strid!

Gif, att vi vår lust ej skilja
från din lust och glädje mer,
ske på jorden, Gud, din vilja,
såsom den i himlen sker;
kärare från dag till dag
blifve oss ditt välbehag.

Du, som kan, när dig behagar,
sända rikdom eller nöd,
gif i dag som andra dagar
oss vårt dageliga bröd,
bröd, att kroppen lefva må,
bröd för själen likaså.

Gif, att vi i frid få vandra
denna korta lefnadsstråt;
såsom vi förlåta andra,
våra skulder oss förlåt!
Nåd låt gälla fullt förut,
innan ytterst rätt kräfs ut.

Verlden söker oss bedraga
med sin sötma, konst och sed;
oss, så bräckliga och svaga,
ej i frestelse inled;
i all glädje med oss blif,
i all sorg förtröstan gif!

Mycken är vår brist, dess värre!
Ingens ofärd dock du vill:
fräls oss ifrån ondo, Herre,
kom med nåd och hjelp oss till,
när oss trycker timlig nöd,
när oss hotar evig död.

Ditt är riket, evigheten
skall ditt väldes slut ej se:
makten, äran, härligheten,
ensam dig tillhöra de.
Lof och ära vare dig,
Gud, vår Gud, evinnerlig!

Amen, ja, det skall så hända.
Himmel kan förgås och jord,
men din nåd skall ej sig ända;
evigt är ditt löftes ord.
Herre, oss din nåd bete;
amen, ja, det skall så ske!

N:r 12.

Döpelsen.

Låt barnen komma hit till mig,
förmener dem det icke:
du sagt det, Jesu, och till dig
vi tröstligt barnen skicke.
Med tro på löftet af din mun,
som aldrig kan bedraga,
vi döpa dem till ditt förbund,
att du dem må upptaga
och från all synd rentvaga.

Här är den rätta lifsens saft,
den ingen du förmenat,
ett vatten, med din Andes kraft
uti ditt ord förenadt,
ett bad, deri din dyra blod
osynligt sig nedsänker,
en nådens, icke vredens flod,
som gamla menskan dränker,
men lif den nya skänker.

O Jesu, till ditt helga dop
låt samlas folken vida.
Föröka dina trognas hop,
lär dem ditt namn utsprida,
att snart på hela jorden här
din seger måtte vinnas,
ett fårahus, en herde kär
i helig endrägt finnas
och saligheten vinnas.

Konung Davids psalmer.

(Original och bearbetningar.)

N:r 27.

Den 8:de konung Davids psalm.

Hur är ditt namn, o Gud, ej stort
och härligt öfver alla,
ehvar det blifver nämndt och spordt
af dem, som dig åkalla!
Ej talas ord, ej stämmes ljud,
som klingar, som ditt namn, o Gud,
på fromma läppar ljuder.

Der verldens makt slår ned med hot
på den, som det förkunnar,
upprättar du en makt emot
af barns och spenbarns munnar;
du låter stenar ropa det
och luftens flock ej blifva mätt
på lust att det besjunga.

Jag ser mot jorden, och du är
till städs, hvart jag mig vänder;
jag ser mot himlarna, och der
gå verk af dina händer.
Din ära, Herre, är ej skymd,
den strålar klar från stjernors rymd,
som den ur stoftet lyser.

O, hvad är menskan, att så mon
du vill om henne vara?
O, hvad är menniskones son
att så din nåd erfara?
En tid förskjuten, snart på nytt
har han sin kamp i seger bytt,
af dig med ära krönter.

Du gifver allt uti hans makt,
gör honom stor allena;
han ser för sina fötter lagdt
ditt verk att honom tjena.
Du honom till en herre gör
utöfver allt, hvad dig tillhör,
fast han i svaghet föddes.

Så må väl prisas högt din nåd,
din mildhet aldrig glömmas,
din vishets djup och dina råd
i evighet berömmas.
Gud, ljufligt är ditt namn, o må
det äradt och välsignadt gå
från slägte och till slägte.

N:r 37.

Den 19:de kon. Dav. psalm.

Himlars rymd sin konung ärar,
himlars härar
prisa den, dem väsen gett;
fästet skaparns namn förkunnar,
stjernemunnar
sjunga utan hvila det.

Dagen spegla vill för dagen
anletsdragen
af den sol, som evig är;
natt, som var, åt natt, som blifver,
budskap gifver,
att den Högste spiran bär.

Hvar ett språk förnims och höres,
tunga röres,
hvar ett ord kan talas här,
hvar en suck, ett ljud kan höjas,
stämma böjas,
allt om Herran vitne bär.

Allting skapadt lyder Herran,
när och fjärran,
i hans vilja röres allt.
Skåda dagens konungs bana,
se och spana,
går han ej, som Gud befalt?

Som en brudgum fram han träder,
ler och gläder,
tröttnar och till hvila går;
nästa dag han syns med samma
väg och flamma
som för tusen, tusen år.

Vill du lifvets visdom finna,
vill du vinna
för ditt hjerta frid och tröst,
lyft mot Herran i det höga
upp ditt öga,
se hans verk och hör hans röst!

Herrans lagar rubbas icke;
hvart vi blicke,
se vi, hur de fasta stå.
Herrans vitnesbörd ock lika
kan ej svika;
vis är den, som tror derpå.

Herrans bud, de äro klara,
uppenbara
och upplysa ögonen;
Herrans fruktan hjertan renar,
ädelstenar
smycka menskan ej som den.

Herre, se dock oss, de svaga!
Lustar jaga,
synden för oss på sin stråt.
Ho förstår, hur tidt han bryter,
hog förbyter?
Fräls oss, Herre, och förlåt!

Ära vare Gud i höjden;
friden, fröjden,
saligheten vare hans!
Han skall oket sönderkrossa,
oss förlossa,
som om ingen synd mer fans.

N:r 39.

Den 22:dra kon. Dav. psalm.

Ljud, psalm, om hinden, som förskräckt
på öde stigar jagas,
när morgon nyss i dalen bräckt
och det på bergen dagas.
Den fromma, som ej ondt har gjort,
kan ej en fristad finna,
men flyktar ifrån ort till ort,
att undan pilen hinna,

och måste sist
dock skuldlös dö för våld och list.

Min hjelpare, hvar dröjer nu
din hand, har trött den blifvit?
Min Gud, min Gud, hvi hafver du
så helt mig öfvergifvit?
Om dagen ropar jag till dig,
men du vill icke svara;
i nattens stund jag jämrar mig,
men måste fridlös vara.
Dock du, du bor
i ära, helig, stark och stor.

Du varit våra fäders hopp,
din godhet de beprisat,
till dig i nöd de blickat opp,
och du har nåd dem visat;
men jag är som en mask för dem,
som till min ofärd trakta.
Ser jag mot dig uti ditt hem,
att dädan skygd afvakta,
då sägs med hån:
Gud väntar han sin hjelp ifrån!

Men du, fördölj ej mer din tröst,
ty ångest är hardt nära;
du halp mig vid min moders bröst,
kom än att hjelp beskära!
Ty ingen fins förutan dig,
som våldets skaror hämmar;
du ser, hur de omhvärfva mig,
de stungit mina lemmar,
mitt lif förrådt
och om min klädnad dragit lott.

Men var ej fjärran, Herre god,
min starkhet, var till städes!
Gif ödmjukhet och tålamod,
då jag förföljs och hädes!
Din ära vill i verlden all
för folken jag upphöja,
att slägte efter slägte skall
inför din tron knäböja
och prisa dig,
som är vår Gud evinnerlig.

N:r 49.

Den 37:de kon. Dav. psalm.

Haf ej din lust till jordens skänker,
så att du glömmer Herran bort,
den skatt, som för ditt öga blänker,
du eger den så ganska kort;
tags den dock aldrig här från dig,
du tags från den dock visserlig.

Det ringa, en rättfärdig eger,
som vet, att Gud är honom huld,
till frid och fröjd långt mera väger
än allt en orättfärdigs guld.
Förgänglig vinst är armod lik,
men Guds välsignelse gör rik.

Gud mäter af de frommas dagar,
att icke nöd dem drabba får.
Han ger dem mer, när han behagar,
men nog också i hårda år.
När mången rik mans hus är tömdt,
har fattig qvar, hvad from har gömt.

Den ej med Herren står, måst' falla
och som en rök försvinna hän,
om han ock stode högst bland alla,
en ceder lik bland unga trän;
han står ej lyckans vindar mot,
han har i Gud ej växt och rot.

Men den, som sig på Gud förlåter,
hans gång är trygg i lust och nöd;
han stappla kan, men uppstår åter
vid Herrans hand, som är hans stöd.
Välsignad sjelf, han ser sin ätt
välsignas ock på lika sätt.

Jag varit ung, är gammal vorden,
har mycket sett och skådar än,
men aldrig såg jag dock på jorden
rättfärdig man gå utan vän;
ej heller såg hans barn jag gå
ohulpna och sitt bröd ej få.

Pris vare Gud, han öfvergifver
ej den, till honom sätter tro;
allt skiftar här, men fast förblifver
den frommes stilla fröjd och ro.
Han bäfvar ej i lifvets strid,
han vet, hvem han sig tryggar vid.

N:r 52.

Den 41:sta kon. Dav. psalm.

Säll är den man, som håller kär
den fattiga och arma.
Om honom, då i nöd han är,
skall Herren sig förbarma,

skall låta allt gå honom väl,
bevara så hans lif och själ,
att ingen till hans våda
skall öfver honom råda.

Om han i syndens verld också
i krankhet måste falla,
skall Herren vid hans sida stå
och helsan återkalla:
ty Gud är mot de milda mild,
från de barmhertiga ej skild
och vill med nåd dem pröfva,
som sjelfva kärlek öfva.

Jag vet, att mången står mig mot
med vrångt och afvogt sinne;
dock vill jag undfly kif och hot
och ej ha ondt i minne.
På Herren jag förtrösta vill,
ty honom hörer hämnden till;
mig skall det vissast båta
att tåla och förlåta.

Dem, som i hjertat hata mig
och akta skada göra,
dem vill jag lemna, Gud, åt dig,
du må till doms dem föra:
jag sjelf är full af skuld som de,
så vill jag deras skuld ej se,
ej dem med stränghet dömma
och egna brister glömma.

Om de, som jag har älskat mest
mig fly och mig försaka,
är Herren den, som allra bäst
kan föra dem tillbaka.
Jag vet, det är ett gammalt rön,
att otack blott är verldens lön;
men hjelpa oförtrutet
gör seger dock till slutet.

O Gud, det vill jag akta på,
hur mild du städse varit,
och fara med min broder så,
som du med mig har farit;
förläna mig din nåd, att jag
i ditt behag har mitt behag
och aldrig skådar öfver
den hjelp och tröst behöfver.

Dig vare pris i evighet
för nåd förutan ända;
ho är som du, att så han vet
att hjelpa de elända?
Dock rör vårt hjerta, att det vill
för ingen bön sig sluta till,
och tänd uti det samma
din kärleks rätta flamma!

N:r 57.

Den 46:te kon. Dav. psalm.

Gud är vår starkhet och vårt stöd,
ljuft är att Gud åkalla;
med honom stå vi utan nöd,
fast skälfde verldar alla,
fast höjder skulle störta ned
och hafven bäfva utan fred
och bergen sammanfalla.

Guds kyrka, helig, fast och ren
skall utan fall förblifva
och åt de trogna, hvar och en,
beskärm och trygghet gifva;
ty ho är väl så stark och stor,
att från det hus, der Herren bor,
han honom vill fördrifva?

Si, folken skola nederslås,
och välden sönderskakas,
och jorden som en suck förgås
den stund, då allt ransakas;
men Guds församling skall ändå
med Herran Zebaoth bestå
och af hans hand bevakas.

Han säger: Lären känna mig,
att I mån trygge vara.
För mig skall dock ödmjuka sig
all hedningarnes skara;
jag sjelf för eder kämpa skall,
att ingen komma må på fall,
trots all er nöd och fara.

Så kommen då och gifven akt
på Herrans verk och under
och böjen er för den, hvars makt
kan lossa jordens grunder.
Med frid och fröjd är han till reds,
men sönderbryter lans och spets
uti sin vredes stunder.

Med oss är Herren Zebaoth,
för oss vill sjelf han strida.
Vi akte ingen vådas hot,
då Gud är på vår sida.
Gud Fader, Son och Helge And',
välsignad du i alla land;
din nåd och hjelp vi bida.

N:r 102.

Den 137:de kon. Dav. psalm.

Vid elfvarna i Babylon
hur tungt de dagar flöto!
Vi mindes Zion fjärran från
och bittra tårar göto.
I pilträd jämte strömmars lopp
vi hängde våra harpor opp,
de strängaspelen klara.
Hvem ville spela mer i band,
hvem sjunga i vår träldoms land,
hvem kunde glader vara?

Den goda tid var allt förbi,
de fröjdens år förgångna;
bland hednahopar sutto vi
som främlingar och fångna.
De bjödo oss med spe och tvång:
Upp, spelen, sjungen glädjens sång
som förr i Zions skara!
Hvem ville spela mer i band,
hvem sjunga i vår träldoms land,
hvem kunde glader vara?

Jerusalem, din helgedom,
om jag den kan förgäta,
må tungan låda vid min gom
och glöd mitt hjerta fräta.
Till dig, mitt hem af frid och ljus,
min konungs borg, min faders hus,
jag längta vill och fara;
der får jag spela utan band,
der sjunga i min frihets land,
der kan jag glader vara.

N:r 103.

Den 139:de kon. Dav. psalm.

Du, Herre, utransakar mig,
mig dina ögon följa,
hvar helst jag är, är jag för dig
och kan mig ej fördölja.

Hvad jag i dag i hogen har
och i mitt hjerta gömmer,
hvad der jag haft i förra dar
och minnes eller glömmer,
allt ser du, Gud, och dömmer.

Uppå min tunga fins ej ord,
det du ej vet och väger;
min mening är af dig förspord
långt förr, än jag den säger;
min gerning all, den vare skedd
i mörkret eller dagen,
är klar för dig, är känd och sedd,
i dina händer tagen,
inför din blick uppslagen.

Hvart vill jag fly, der jag kan dold
för dinom ande blifva?
Ifrån din åsyn, ur ditt våld
hvart kan jag mig begifva?
Far jag än upp till himlens rymd,
så måst' jag der dig finna;
far jag till afgrund, att bli skymd
och undan dig försvinna,
skall du ock der mig hinna.

Om jag mer snabb än fogeln vor',
som upp mot skyn sig svingar,
om bortom hafsens gräns jag for'
på morgonrodnans vingar;
dig undfly kan jag ej ändå,
hur långt min flygt jag sträcker;
förbi de vägar, stjernor gå,
din hand, o Herre, räcker,
beskärmar och förskräcker.

Jag sade: Natt ju skyler mig,
men den vardt ljuset klara,
ty natten har ej makt för dig
att natt och mörker vara.
Hur svart den sig i skyar klär,
i regn och stormar sjuder,
den måste bli som dagen skär,
när som din stämma ljuder,
när du det vill och bjuder.

O Gud, hur outgrundelig
är du i alla stunder!
Ehvart mitt öga vänder sig,
det möts af dina under;
de träda fram förutan tal,
så fjärran från som nära,
från himlens spets, från djupsta dal
om dig de vitne bära,
förkunnande din ära.

Bepröfva mig, o Gud, och se,
hvad mina tankar mena!
Din djuphet mäta icke de,
den mäter du allena.
Men om på orätt väg jag går,
så låt mig det förfara
och hjelp mig, förr'n jag komma får
i evig nöd och fara
med de fördömdas skara.

Så vill jag prisa dina råd,
så länge lifvet varar,
och tala om din makt och nåd,
dem städs' du sammanparar.
Berömma vill jag, Gud, ditt namn
för jordens slägter alla,
att de ock måga i din famn
med god förtröstan falla,
dig lofva och åkalla.

N:r 131.

Julpsalm.

(Bearbetning.)

Hell morgonstjerna, mild och ren,
Guds nåds och sannings klara sken,
för oss är du uppgången!
Hell Davids son af Jakobs slägt!
Mot dig, mot dig min famn är sträckt,
min brudgum, tag mig fången!
Ljuflig, ljuflig,
hög och härlig,
blid och kärlig,
full af nåde,
Herre, till din brud du skåde!

Min perla du i snöhvit skrud,
Marias son, dock sanner Gud,
min frälsare och konung!
Kom, tag uti mitt hjerta rum!
Ditt helga evangelium
är mig mer ljuft än honung.
Eja, eja,
hosianna!
Himmelskt manna
är mig ordet,
uti dig fullkomnadt vordet.

Uti mitt hjerta lys och skin,
du klara jaspis och rubin,
med all din kärlek blida;
ja, låt mig känna, att jag är
en lem i din församling kär,
ett refben i din sida.
Till dig, till dig
står min längtan;
all min trängtan
är den ena:
att tillhöra dig allena.

O Gud, förr'n verlden skapad var,
du mig till arfving korat har
i dinom Son den höga:
så låt fullbordas snart mitt hopp
att bli med honom tagen opp
i himlen för ditt öga.
Salig, salig
blifver fröjden,
när i höjden
bland din skara
jag vid Jesu bröst får vara.

Högt skall då klinga cittrors ljud,
och toners offer skönt till Gud
från harposträngar stiga,
och jag få till min frälserman,
min tröst, min fröjd, min brudgum sann,
mig hålla innerliga,
sjunga, sjunga,
jubilera,
triumfera,
honom prisa,
som mig vill allt godt bevisa.

Aftorkas skola då i frid
lycksaligt och till evig tid
de många kristnas tårar,
när Gud vill sjelf sig låta se
och ymnig bot och läkdom ge
de hjertan, verlden sårar.
Kristus, Kristus,
så han kallas,
som är allas

bot och hugnad.
Der han fins, är sorgen lugnad.

I det har jag en hjertans ro,
att den, jag gifvit har min tro,
sin kärlek ej bortvänder,
att Herren, sig till lof och pris,
mig föra vill i paradis;
ty klappar jag med händer.
Amen, amen,
ädla krona,
mig förskona
till det sista
från att nå'nsin dig bortmista!

N:r 134.

Nyårspsalm.

Ett år har gått till ända,
ett år af nådens tid;
o Gud, till dig vi vända
vår tanke, var oss blid!
Se an oss nådefull
och låt det, som blef brutet,
i glömska varda slutet
för Jesu Kristi skull.

Ty, Gud, om hämnd du hvälfver,
ho blifver skuldlös qvar?
Ho är, som vet det sjelfver,
hur tidt han syndat har?
Ett veta vi allen,
att en oss vill försona
och du åt honom skona
oss arma, hvar och en.

Vi tacka dig, o Herre,
för tusenfaldig nåd;
det bättre som det värre
var allt ditt visa råd.
Om vi vår vilja fått,
om du oss hade gifvit
allt, hvad som önskadt blifvit,
ack, hur då illa gått!

Hvad är, som oss behagar?
Jo, att i lustar gå.
Men du gaf klara dagar
och mulna likaså.
Der modet blef för stort,
der lät du sorgen komma;
när sorgen gjort oss fromma,
kom trösten lika fort.

De sår, din tuktan slagit,
låt dem tillsamman gro,
låt, hvad du gett och tagit,
befrämja hopp och tro,
och gör det nya år
för oss välsignadt, Herre,
att det med synder färre
en gång ifrån oss går.

O Gud, vår lefnad skrider
emot sitt mål hvar dag;
när till sitt slut det lider,
oss då till dig upptag,
der år ej täljas mer
och inga skiften hända,
men glädje utan ända
du åt de trogna ger.

N:r 146.

Trettondedagspsalm.

O Jesu Krist, att nalkas dig
och dig i tro tillbedja,
det endast kan på sorgens stig
rätt innerlig
vårt arma hjerta glädja.

Med himmelsk ro, med salig fröjd
vi oss i dag påminna,
hur, konung, du af himlars höjd,
på jorden röjd,
lät som ett barn dig finna.

Vi stanna vid en krubbas brädd,
der, Jesu, är ditt läger;
i herdatjäll af strå beredd
är dig din bädd,
det är, hvad här du eger.

Och med så torftig vård ändå
och i så ringa ära
du växa skall och krafter få,
dermed du må
all verldens skulder bära.

Din barm som vår vid hjertats slag
vi höjas se och sänkas;
hvad ondt gör du, att den en dag
för menskolag
skall med ditt hjertblod stänkas?

Vi se din panna klar och blid,
kring den skall törne vridas;
och händren, sänkta nu i frid,
snart blir den tid,
då de vid korset smidas.

Det är den lön, du finner här
i denna verlden vrånga
för det, att du dess börda bär
och redo är
för den i döden gånga.

Och hade allt sitt gods och guld
dig jordens slägter gifvit,
din kamp och död för menskors skuld,
din kärlek huld,
hur fattigt lönt den blifvit!

O Jesu, ve, att äfven vi
för godt så ondt dig göra,
att för hvar synd, vi falla i,
vi stå dem bi,
som dig till korset föra!

Vi veta ingen annan bot,
så syndiga och arma,
än falla, Jesu, för din fot:
tag oss emot,
o Herre, dig förbarma!

Passionspsalmer.

N:r 147.
Menniskones son.

Han på korset, han allena
är min fröjd och salighet;
ingen kan så väl mig mena,
ingen så mitt bästa vet,
ingen är som han mig god,
ingen har så tålamod:
sökte jag kring jorderike,
aldrig funne jag hans like.

Solen, som från fästet lyser
öfver ond som öfver god,
blott en ringa droppe hyser
af hans djupa kärleksflod;
månen, som från himlens hus
ger åt sjelfva natten ljus,
månd' en skugga endast vara
af hans kärlekseld, den klara.

Jordisk vän kan lindra nöden
för en vän, som hjelp begär;
jordisk kärlek går i döden,
när med kärlek lönt den är.
Men hvar se vi här en man,
som så tåligt älska kan,
att han allt för dem vill bära,
som blott hat mot honom nära?

Honom vill jag glad tillhöra,
hvad mig än blir förelagdt;
Kristus kan mig saliggöra,
ingen verldens gunst och makt.
Vanskligt är ju annat allt,
som ett töcken tomt och kallt;
men den jag vill efterfråga,
evig är hans hjertas låga.

Han på korset, han allena,
annan är ej funnen än;
han, Guds lam, det fromma, rena,
dör för ovän, som för vän.
Han, den ende, gör ej val,
räknar ej de sinas tal:
»Kommen alle!» så han talar,
kämpar, blöder och hugsvalar.

Han på korset, han allena
allt mitt hopp och goda är;
ingen må mig det förmena,
att jag hafver honom kär.
Hvar har jag en vän här sport,
som mig gjort, hvad han har gjort?
Han kan mig med Gud förena,
han på korset, han allena.

N:r 148.
Suckar vid korset.

Hvad skall mitt offer blifva,
o Jesu kär, åt dig?
Hvad kan jag återgifva,
för hvad du gifvit mig?
Gods, lif jag gerna bjuda vill,
ja, hjertat ur mig rifva
och lägga det dertill.

Jag tänkte: Om jag hade
allt vida verldens guld
och för din fot det lade,
visst såg du dertill huld.
Ack, snart jag fann, hur falskt jag tänkt,
ty hvem har, så jag sade,
sitt lif för skatter skänkt.

Då mente jag: Med lifvet
görs hvarje skuld dock qvitt,
ditt lif för mig blef gifvet,
dig vill jag gifva mitt.
Mitt lif! Ack, usel skänk det är.
En död ju är det blifvet;
du ensam lif beskär.

Sist ville jag dig lofva
sjelft hjertat ur min barm.
Jag tänkte: Denna håfva
är kanske mindre arm.
Mitt hjerta, fullt af synd och nöd!
Ack, just för denna gåfva
du lidit korsets död.

Så hvad jag har att skänka,
det är platt intet värdt;
men, Jesu, lär mig tänka,
att intet du begärt.
Jag ser dig mild på korsets stam
din blick i döden sänka;
din död, den bär jag fram.

Jag sjunker för dig neder
och säger tröstelig:
Det offer, jag dig reder,
är lif igenom dig;
jag sjelf är arm, o Jesu Krist,
men dig ske pris och heder,
du fyller all min brist!

N:r 149.

Jesu ord på korset.

Vår herre Kristus talat har,
då han på korset fästad var,
sju ord för oss på jorden.
Behållom väl i minnet qvar
de helga, dyra orden!

Hans första ord, det var att be
en fridens bön för syndare,
en bön så ljuf att höra:
»Förlåt dem, Fader, det, ty de
ej veta hvad de göra!»

Hans andra ord, o lof och pris,
var tröstens ord på lika vis.
Han hördes röfvarn svara:
»I denna dag i paradis
skall du ock med mig vara.»

Hans tredje ord af kärlek är
till lärjunge och moder kär
en maning, blid och goder:
»O qvinna, se, din son är der,
o son, se der din moder!»

»Mig törstar», var hans fjerde ord,
ack, otack svår, ack, fallna jord!
Er skuld, o menskor, fatten:
den, som er rågat nådens bord,
får ej en droppe vatten.

Hans femte ord oss lära kan,
hur han af både Gud och man
för vår skuld lemnad blifvit:
»O Gud, min Gud, hvi», ropar han
»har du mig öfvergifvit?»

Hans sjette ord, det innebar,
att nu den seger vunnen var,
hvarom all skriften ordat.
Ej lif, ej död en lösen har,
som hans: »Det är fullbordadt!»

Hans sjunde ord, så fullt af frid,
hjelp, Gud, oss i vår sista strid
det i vår suckan blanda:
»I dina händer, Fader blid,
befaller jag min anda.»

N:r 161.

Kristus i grafven.

Kom tyst, kom tyst, han hvilar nu,
stör ej hans ro, hans sömn är ljuf
på mycken vedermöda;
för kamp på jorden fann han frid
i grafven hos de döda.

En dagakarl har trälat ut,
en bördans man har här till slut
den från sin skuldra tagit;
i verlden fins en like ej,
som dragit, hvad han dragit.

Och vill du veta, hvad det var,
som han i döden tålig bar?
Det var vår kamp och fruktan,
vår brist, vår skuld, vår synd och död
och all Guds hämnd och tuktan.

Dem har han nu dock kastat af,
de ligga gömda i hans graf,
att oss ej mer förskräcka;
men börjadt är ett nådens lif,
som ingen makt skall släcka.

Kom tyst och se Guds offerlam!
Det blödde nyss på korsets stam,
nu har det allt fullbordat;
i ringa skepnad, mildt och fromt,
det ligger gömdt och jordadt.

Men söker du det nya lif,
som ej är skuggors tidsfördrif
och ej af döden hinnes,
så lemna verldens prål och kom,
i denna graf det finnes.

O fröjd, nu är en hvilostad
min graf ock vorden, der jag glad
kan lemna vandringsstafven;
till sömns blott läggs jag i min graf,
se'n Kristus helgat grafven.

Med tröst vill jag mot döden se,
jag vet, att min förlossare
han lefver och skall lefva;
han skall mig lifvet återge,
hvi skulle jag väl bäfva?

N:r 167.

Påskpsalm.

Ho vill mer för döden bäfva
som för en allsvåldig makt?
Kristus lefver och skall lefva,
han har döden nederlagt.

Döden är ej fruktansvärd,
frukta mer för synd och verld!
Öfver härjaren med glafven
hafver Kristus brutit stafven.

Visst försöktes dödens tänder,
hur de kunde bita bäst,
när han en gång fått i händer
den, han fruktat allra mest;
men det var, som ville natt
taga sjelfva dagen fatt,
stoftet himlens sol betäcka
eller mörkret stjernan släcka.

Detta är vår påskaglädje:
Jesus lefver, fast han dött,
till hans död från vår vi vädje,
i hans lif vårt lif är födt.
Jesu, hjelp oss hvarje stund
dö från synd och verld i grund!
Då först få vi rätt förfara,
hur du månd' uppstånden vara.

När vi dagligt oss bemöda
att med Jesu Kristi nåd
gamla menskan i oss döda
med dess lustar, verk och råd,
se vi, att en ny uppstår,
som allt större krafter får;
det är oss till tecken gifvet
af uppståndelsen och lifvet.

Pingstpsalmer.

N:r 178.

Vi lofva dig, du Helge And',
Guds kärleks eld, Guds godhets hand.
Till allt, som är, du sträcker dig,
på gåfvor outtömmelig.

Ack, fattigdom och kamp och nöd,
i början gråt, i slutet död,
det är, hvad jorden oss beskär;
all himmelsk del din gåfva är.

När sorgen vill oss tynga ned
och hjertat bäfvar utan fred,
är du oss närmst med råd och tröst
och lyfter bördan af vårt bröst.

Och blåser lyckans vind oss god,
att medgång föder fåvitskt mod,
då skaffar du oss nöd för nåd
och späker så vårt öfverdåd.

Men trampas vi i stoft och mull
för Guds och för hans sannings skull,
och ställer verlden vakter ut,
att göra på vår tro ett slut;

då blir du i vår barm en eld,
som genombryter våld och väld,
och styrker oss med mod och hopp
och för oss sist till himlen opp.

Vi bedja i vår fåvitskhet,
ty ho är den, sitt bästa vet,
vi bedja om allt jordiskt väl
och glömma bort vår arma själ;

men du, du finner råd och bot:
du beder ock, men oss emot,
och när vår bön oss vägras då,
är det, hvad bäst vi kunnat få.

Ej fins så gömdt ett rum på jord,
att ej din godhet der är spord,
så öfvergifven ingen är,
att du ej vård om honom bär.

All vishet, tro och kärlek sann,
allt mod, som mod rätt kallas kan,
all endrägt, frid och glädje ljuf,
o Helge Ande, verkar du.

Vi bedja dig i denna stund.
behåll oss städs i ditt förbund
och för oss sist till evig fröjd
med dig uti din himmels höjd!

N:r 179.

Träd in i detta hjerta,
Guds ande ren och skär,
fast jag med bitter smärta
vet, hur det syndigt är.
Ack, jag det borde rena,
men det kan du allena,
så kom och blif mig när!

Kom in i detta sinne,
åt dig helt anbefaldt,
fast mörker är der inne
och det är tomt och kallt.
Det kan sig sjelft ej lysa;
ack, finge det dig hysa,
hur olikt blef då allt!

Jag ser, hur jorden prålar
med örter utan tal;
ej dröjde solens strålar,
fast vinter låg i dal;
de skyndade att komma,
och strax sågs marken blomma,
som nyss var tom och sval.

Dock kan ej solen hinna,
o Ande, dit du når,
dock kan ej solen brinna
så varmt, som du förmår;
hvi skall jag då ej våga
dig bedja, att din låga
min vinter gör till vår?

Hur kan jag sjelf förtaga
all syndens styggelse,
hur mörkret från mig jaga
och ljus och tröst mig ge?
Att tömma hafvets vatten,
från fästet sopa natten
mig vore lättare.

Till dig jag tillflykt tager,
kom, Ande, hos mig in,
tänd upp din helga dager
uti mitt skumma sinn',
att mörkret måste vika
med all dess här tillika
och jag får blifva din!

N:r 185.

Hvi stängs så hårdt ditt hjertas port,
hvi far du så i synder fort
från stund till stund, från dag till dag,
ja, till ditt sista andedrag?

År då så kär för dig din natt,
är evig död så härlig skatt,
att du försmår att akta på,
hur ljus och lif du finna må?

Om jorden all dig hörde till,
och du dock gick i mörkret vill
och föll till sist i öppnad graf,
hvad glädje hade du deraf?

Du ser din nöd, men tvekar än,
du suckar: Ack, hvar finnes den,
som visa kan en syndig själ,
hvar han skall finna evigt väl?

Ack, tvekan råder ingen bot,
förtviflan står ej fall emot,
men fast beslut ger hopp i nöd,
och hopp ger tro, och tro ger stöd.

Tag mod och bed, så kommer han,
som väg och stig dig visa kan,
Guds Helge Ande full af nåd,
all ängslans tröst, all tvekans råd.

Till honom är dig vägen kort,
han viker aldrig fjärran bort,
han står vid hjertat utanför
och minsta suck der inne hör.

Så låt ditt hjerta öppna sig
för Andens nåd, som söker dig,
låt honom bli och bo dig när,
och räds ej, fast du syndig är!

Han skall nog rena sjelf sitt hus,
sin boning göra glad och ljus,
han, som oss tvår i dopets flod
och helgar genom Jesu blod.

N:r 199.

Läroämbetet.

(Bearbetning.)

Nu fröjde sig den vida jord
af Herrans nåd och helga ord,
förspordt i hans apostlars röst
och kungjordt oss till evig tröst.

När Kristus här fullbordat allt,
som Fadern honom anbefalt,
han sände efter Guds beslut
kring verlden sina vitnen ut.

För verlden ringa voro de,
dagkarlar, arma fiskare,
men hvad de vitnat, hvad de sagt,
har öfver jord och himmel makt.

Det var Guds löfte, fast och visst,
de lade ut båd' först och sist,
det var, hur nåd med Kristus kom,
som hans apostlar talte om.

Och hvar det ord predikadt vardt,
der tändes hjertan underbart;
Guds Helge Ande var deri,
att som en eld det kunde bli.

Välsignade de helga män,
som lärt oss söka himmelen
och visat oss, hvar vägen går
igenom Jesu Kristi sår.

Gif oss, o Gud, din Andes nåd,
att vi må följa deras råd
och alla med dem prisa dig
och lefva så evinnerlig!

Psalmer öfver söndagsevangelier.

N:r 201.

Joh. 2: 1—11.

Säll den, hvars hopp till Jesum står,
ehvad här ock må hända;
säll den i nöd och lust, som får
till sådan vän sig vända.
Det är en vän att lita till,
som hjelpa kan och hjelpa vill
så fröjd som sorger bära.

Han skyr ej ort, der plåga bor,
ej rum, der helsan glädes;
hvar helst en själ på honom tror,
är han med fröjd till städes.
Till sorgehus, till bröllopsfest
han kommer mildt, den ädla gäst,
der blott han bjuds och kallas.

Så blid och hjertelig han är,
så snar att med oss vara,
behöfver för den, hjelp begär,
ej sina håfvor spara;
en konung öfver himmelrik,
gör han sig sjelf den minste lik
och är oss som en broder.

O himlafröjd att tänka på,
att den, Guds spira eger,
ej vill den ringaste förmå,
men endast hjertat väger,
att den, så högt sin tron har satt,
vill blifva allas del och skatt,
som honom efterlängta!

Kom, Jesu, kom och blif mig när,
kom i mitt tjäll, det ringa,
jag bjuder dig, fast arm jag är
och mina håfvor inga;
min boning är på glädje tom,
men kom, så kommer rikedom
och glädje utan like.

Blif här vår gäst, o Jesu god,
och nådigt med oss handla!
Du kan för oss vår tåreflod
i glädjedryck förvandla;
och när vår graf har öppnat sig,
tag oss som gäster upp till dig
i höga bröllopssalen!

N:r 202.

Matt. 20: 1—16.

Hvad vilja vi på verldens torg,
då der vi stå så länge,
en stolt af fröjd, en spak af sorg,
men alle, ack, fåfänge?

Fins då ej den, oss kallar, här
att i hans tjenst arbeta,
är icke vingårdsmannen när,
som månde Jesus heta?

Hans börda är dock aldrig svår,
hans ok är ljuft att draga;
han nöjs med hvad en hvar förmår
och bryter ej den svaga.
Hans öga efter tron blott ser,
ej på vårt verk tillika;
sjelf är han den, oss krafter ger,
när våra krafter svika.

O Jesu, du vår vingårdsman,
hvi öppnas ej vårt öra,
då du så mildt oss ropar an
och i din gård vill föra?
Hvar finna vi en lust så stor,
den verlden kan förläna,
som den att vara, der du bor,
dig höra, se och tjena?

Bort, tanke, att det är för sent,
att re'n vår dag är liden!
Så har ej nådens Herre ment,
som oss har unnat tiden.
Se, porten stänges ej igen,
fast dagen hän ses draga;
i sena elfte stunden än
vill Herren mot oss taga.

Jag kommit sent, jag vet det väl,
till Jesum, jag som mången;
vid flärden fästad var min själ,
och tröghet höll mig fången;
jag kallades, men köttet stred
mot viljan, som sig röjde;
jag såg och såg, hur dagen led,
men tvekade och dröjde.

Dock gläds jag, att jag funnit den,
som vill min brist förgäta
och lön ej efter gerningen,
men efter nåd, mig mäta.
Nu, Jesu, hog och vilja stärk,
att jag mig ej må spara,
men glad arbeta i ditt verk
och from och trägen vara!

N:r 204.

Luk. 16: 19—31.

Bort, verld, med all din ståt och prakt,
som själars ro förtager!
Bort, rikdom, ära, gunst och makt,
som mången man bedrager!
Bort, vällust all och yppighet,
som gör, att lätt vi vike
från kärlek och barmhertighet
och skiljas från Guds rike!

Hur mången lefver icke här,
som vore honom lifvet
till idel lek för hans begär,
till glädje endast gifvet!
I rus och yra spiller han
det goda, här han eger,
och stormar lik den rike man.
hvarom oss skriften säger.

Der håfvor slösas utan skam,
der är han gerna inne,
men vågar armod träda fram,
förbittrar sig hans sinne;
den fattige får hårda ord,

får vid hans dörrar ligga
och för sin hunger af hans bord
förgäfves smulor tigga.

En tid, en tid det räcker så:
då bli hvarannan like
den, här till andras bröd måst gå,
och den omätligt rike.
Hvad olikt varit har förut,
det jämnas allt i grafven;
der klädes purpurn af till slut,
der fälls ock tiggarstafven.

Hvem har, när slut är jordiskt väl,
när verldslig ära ramlat,
hvem har då skatter åt sin själ
för evigheten samlat?
Den ensam är sannskyldigt rik
och värd att lycklig skattas;
all annan lycka, bubblan lik,
knappt egs, förr'n den oss fattas.

Ve sådan fröjd, som drar oss bort
från glädjen utan ände.
Ve sådan lust, som är så kort
och slutas med elände.
Ve sådan glans och rikedom,
som, när oss döden nalkas,
oss lemnar qvar med törstig gom
att evigt aldrig svalkas.

Nej, Jesu, gif mig kamp och nöd
långt hellre här i verlden
än helvete och afgrunds glöd
uppå den sista färden;
men får jag gods och guld, så gör
mig snar att mig förbarma,
och nådigt städs' mitt hjerta rör
till hjelp för dina arma!

N:r 208.

Luk. 16: 1—9.

Hur ofta spörjs ej flit och id,
för vansklig tid,
hos dem till jorden höra!
De hvila ej, de vaka gladt,
så dag som natt,
att här sig skatter göra:
de sätta all förmåga ut,
att få till slut
ett jordiskt välstånd ega,
och för en lön, som flyktig är,
som rost förtär,
de inga mödor väga.

Ack, att de i sin sak sig te
långt visare
än bland Guds barn så mången,
som, fast hans nådetid är kort,
den slösar bort,
i sömn och tröghet fången.
Ack, hvarför vakar icke han,
som vaka kan
och kallad är att vaka?
Hans sånings stund till ände går:
om han ej sår,
hvad skördar han tillbaka?

Det är dock en helt annan skatt
för honom satt
att hoppas, se och kräfva,
en skatt, som här en mammons slaf
ej känner af,

ej vet att eftersträfva.
Det är en annan skörd också,
han väntar få,
än den, som jorden gifver;
det är en annan salighet
än den, han vet
att här oss unnad blifver.

Det är en skatt, som evig är,
som väntar, när
vår tid gått här till ända,
en skatt, som ej, likt jordiskt gull,
är stoft och mull
och snart skall återvända;
det är en skörd af frid och fröjd
i himlars höjd,
som aldrig mer skall sluta;
det är en salighet hos Gud,
den Kristi brud
skall der osägligt njuta.

Så må vi gifva, väl till mods,
allt timligt gods,
ja lifvet, om det gäller,
för det, som oförgängligt är,
som vårt begär
för alltid tillfredsställer.
Så må vi sträfva utan rast
och hålla fast
det eviga och ena.
Var du vår hjelp, o Jesu god,
stärk kraft och mod,
du all vår kraft allena!

N:r 209.

Luk. 10: 23—37.

Hvem kallar du din nästa här,
den du på all din bana
skall hålla som dig sjelf så kär,
som Herrans ord dig mana?
Hvem är den man,
hvar finnes han?
På denna strand,
i fjärran land,
hvar skall man honom spana?

Är det en skyld, den samma blod
har närmst med dig förenat,
en moder ljuf, en fader god,
den Herrans bud har menat?
En vän kanske?
Ja, fjärmare:
den fromma hop,
som Kristi dop
har tvagit, styrkt och renat?

O, bortom länder, haf och berg,
hvar helst sig lif kan fästa,
der syns, fast skild till tal och färg,
Guds håfvor menskan gästa.
På snöhöljdt fjäll,
i solvarmt tjäll,
der blomstring bor,
der ört ej gror,
der ser du ock din nästa.

Du ser en menniska, som du
vid fröjd och sorger bunden,
du ser ett lif, som lefves nu
och som förgår med stunden:
du ser den lott,
du sjelf har fått
af lust och nöd,
af lif och död,
så lika allt i grunden.

Det är din nästa, som du ser;
så följ då ordets lära
och skynda, der han ligger ner,
att honom hjelp beskära.
Till bistånd var
beredd och snar
med tröst och råd,
med verk och dåd,
till Jesu fröjd och ära.

Ja, Jesu, du, som lidit har
för vän och ovän lika,
din kärlek läre oss en hvar
att ej vår nästa svika.
Om känd han är,
om främling här,
går nöd uppå,
vi hjelpa må
och ej från honom vika.

Sannfärdigt är Guds dyra ord,
att kärlek är det bästa;
i allt, i himmel och på jord,
gör kärleken det mesta;
men ensam går
och utan spår
och utan vän
försvinner den,
sig sjelf blott har till nästa.

N:r 210.

Luk. 17: 11—19.

För dig min nöd jag klagar,
o Jesu, hör min röst!
Jag suckar alla dagar
till dig med ängsladt bröst.
På verldens lust bedragen,
med sår af synden slagen,
jag ropar: Gif mig tröst!

Det gör dig ingen möda
att mig helbregda få,
till lif på nytt mig föda
och ren från smittan två.
Hvi skulle jag ej våga
uti min sorg och plåga
din hjelp att kalla på?

Ja, gif en vink allena,
så är min räddning gjord!
Ett ord ju kan mig rena,
så säg det nådens ord!
Du ensam kan mig frälsa,
o du, som är all helsa
i himmel och på jord.

Jag är för dig, o Herre,
en arm samaritan,
som vandrat, ack, dess värre,
på verldens breda ban.
Nu kraft och lif mig fela,
men du är stark att hela
och att förlåta van.

Af synden qvald jag gråter.
Hjelp, Herre, nådelig,
att jag får komma åter
och botad visa mig.
Ack, vill du tröst mig gifva,
skall jag ej uteblifva,
men städse följa dig.

N:r 212.

Matt. 18: 23—35.

Hvad skall då bli, hur skall då gå,
hur måste jag ej bäfva,
när Gud en gång mig kallar på
och räkenskap vill kräfva,
när ordet ljuder från hans mun:
»Kom, tjenare, att svara
för tio sinom tusen pund,
som du har bort förvara!»

Ack, mer mig gafs än detta allt,
och nu dock allt mig brister;
till detta tal går tusenfaldt,
ja mer, mitt skuldregister.
Jag slösat allt, jag vet det väl,
som ur otömlig källa,
och nu, så arm till kropp och själ,
skall allt jag återställa.

För nådens håfvor, dem jag fått
att vårda och förvalta,
jag eger nu, ack, synder blott
och ångerns tårar salta;
och Herren kommer med sin dom,
han vill den ej förhala:
hur skall jag, blottad, bar och tom,
min svåra skuld betala?

O Gud, af din barmhertighet
gif till, hvad mig kan fela!
För den, som sjelf af brist ej vet,
men allas brist vill hela,
för Jesu nåd mig nådig var,
att du min skuld förglömmer!
Ej annan tillförsigt jag har,
än fly till den, mig dömmer.

Min domare, min fader blid,
du Herre öfver alla,
förlåt mig, hjelp mig, gif mig tid
och låt din stränghet falla,
så vill jag börja om på nytt,
ej mer ditt lån förstöra,
men lära af en tid, som flytt,
ett annat lif att föra.

Ett, Herre, lofvar jag ännu
och skall det troget hålla,
att gerna tillge såsom du
dem, som mig ondt förvålla.
Hur är ej deras skuld till mig
att som ett intet skattas,
om jag, som brast i allt för dig,
med miskund dock omfattas!

Jag varit färdig, lätt och snar
min nästas fel att räkna,
men trög, när sjelf jag felat har,
att det i minnet teckna.
O Gud, förlåt mig det och lär
mig ändra hog och sinne,
att glömsk vid andras fel jag är,
men egna har i minne!

Om Guds ord och församling.

N:r 223.

Gudstjensten.

Hur ljuft det är att komma
till Herrans tempelgård,
der trogna själar blomma
som liljor i hans vård!

Man ser de skära kalkar
för Gud der öppna stå,
och himmelsk dagg dem svalkar,
att lif och kraft de få.

Hur kärt, i Andens enhet
att dem tillsammans se,
i trohet och i renhet
åt Herran offer ge.

När de Guds lof upphöja
på denna fridens ort,
hvem vill då ute dröja
och stanna vid dess port?

Träd in att se och smaka,
hur ljuflig Herren är,
att bedja och att vaka
med hans utvalda der!

Der ute lefver flärden,
så glädjelös och tom;
ack, ringa fröjd ger verlden
emot Guds helgedom.

Ej vill jag vandra fjärran
till mörker bort från dag;
mitt ljus, det är af Herran,
min sol uppsöker jag.

Inför hans anlet klara
vill i hans hus jag bo,
der är mig godt att vara,
der har mitt hjerta ro.

N:r 225.

Guds ord.

En dyr klenod, en klar och ren,
oss unnats här att ega,
den perlor, guld och ädelsten
på långt när ej uppväga.
En skatt, den yppersta på jord,
få vi vår egen kalla:
den skatten är Guds helga ord,
som hörer till oss alla.

När annat, som vi akta värdt
att ega här och spara,
af rost och mal och tid förtärdt,
hör upp vår fröjd att vara;
när dagens verk förgås med hast,
ja, förr än afton stundat,
står än Guds ord så nytt och fast,
som när det först vardt grundadt.

Det bräcks af ålder ej och tid,
om den ock evigt räckte,
det går med samma kraft och frid
från slägte och till slägte,
det varar lugnt och oförryckt,
när annat allt har farit,
det har ej annan ändalykt
än Gud, som början varit.

Det kära ord, det enkla ord,
som menskor dock förgäta,
hvar är en mensklig visdom spord,
som sig dermed kan mäta?
Hvar visar verlden oss en grund,
så fast att derpå bygga,
som ordet af Guds egen mun,
det eviga och trygga?

Har du det ordet sökt till stöd,
när andra stöd dig svikit,
från verldens haf, dess storm och nöd
in i den hamnen vikit,
då vet du, hvad du tryggas vid,
hvar du kan fasthet finna,
då känner du en ort af frid,
dit inga sorger hinna.

Som vattenfogeln dyker ned
i fjärdens klara bölja,
att minsta fläck af stoft dermed
från sina vingar skölja,
så tvår sig anden ren och skär
i ordets djup det klara
och känner, att hans hem det är,
der han i fröjd kan vara.

Välsignadt vare, Gud, ditt namn
och utan ände prisadt,
att du till säker tröst och hamn
oss alla vägen visat!
Hvem är nu fattig, hvem är rik.
när ej ditt ord oss fattas?
Den ena har, den andra lik,
ju det, som mest må skattas.

N:r 226.

Guds hus.

Hell Herrans tempel, der hans folk
församlas för hans öga
och sången höjs och ordets tolk
kungör Guds sanning höga!
Der firas rätt en glädjefest;
mot den, hvad jorden eger bäst,
ger glädje ganska föga.

En himmelsk ro, en salig frid
uti Guds hus vi finne,
vi komma undan kamp och strid
som till en hamn der inne;
för verldens storm, som blåser vild,
oss fläktar kring Guds ande mild,
då vi den hamnen hinne.

Du sorgsna själ, du qvalda bröst,
du har det känt och pröfvat;
du vet, hvar hjertat finner tröst,
när det är värst bedröfvadt.
Du lemnar verldens stoj och brus
och vandrar till Guds stilla hus;
der möts den oförtöfvadt.

Hvad tungt dig förr på sinnet låg,

der hjelper Gud att bära;
hvad mörker var i själ och hog,
blir ljust af ljusets lära.
Hvad vissnadt var och utan hopp,
välsignas, väckes, blomstrar opp,
der lifvets sol är nära.

O fröjderum, o helsoort,
der sorgen sjelf sig gläder!
O allom öppna himlaport,
der inför Gud man träder,
Guds kyrka! Fast bestånde du,
dig helge våra barn ännu,
som vi med våra fäder.

N:r 236.

En kristens stridspsalm.

Till strids, o kristen, rusta dig,
låt sömn och dvala fara!
Nu gäller gå i Herrans krig
och lif för Gud ej spara.
Statt upp och se
Guds fiende;
han hotar stark och vaken.
Så gå med lust
till kamp och dust,
ty Herrans Guds är saken!

Var stark, om du vill kämpa tryggt
mot satan och hans skara!
Ej gagnar suck, ej båtar flykt,
ej hjelper ängslig vara.
Han ger ej fred,
han trampar ned,
hvem helst han vinner öfver;
var stark alltså,
tag mod uppå,
ty segra du behöfver!

Träd fram med Kristus, blif ej blek,
var djerf, fast ej förveten!
Här gäller ej en vansklig lek,
här gäller evigheten.
Förgås du här,
förgås du der,
der evigt, här i tiden;
men får du vinst,
får döden minst:
så är med denna striden.

Tänk ej, att dig allena rör,
hvad här du gör och lider!
Guds egendom du strider för,
när för din själ du strider.
För den stå bi,
håll stadigt i,
att Gud den får tillbaka!
Gör du blott ditt,
gör han nog sitt
och skall sin del bevaka.

Var stark, men var än mera vis
och vaka alla stunder!
Den, som vardt orm i paradis,
han sparar inga funder:
der våld ej rår,
till list han går,
blir hal att se och höra,
ja, klär sig käckt
i helgondrägt,
att så din själ förföra.

Han skapar sig till fint förgift,
att så dig fälla neder,
han smyger sig i tal och skrift,
i blickar, skick och seder.

Haf ögat opp!
Sitt bästa hopp
uppå din sömn han bygger.
Håll vård och vakt!
Med Herrans makt
är du som vaken trygger.

Ja, Gud, vår starkhet, blif oss när
i dessa strider svåra!
De äro dina, så du lär,
så sant de äro våra.
Beskärma du
ditt folk ännu
mot ondskans våld och makter,
och sist till lön
med seger krön
sjelf dina trogna vakter!

N:r 237.

Ljusets seger.

Hur skola vi dig prisa,
o Gud, för all din nåd?
Hur skola vi bevisa
vår tack i verk och råd?
Ej hjerta mäktar skatta,
hvad godt af dig vi sport,
ej tanke se och fatta,
hvad oss din kärlek gjort.

De äro nu förgångne
också de sorgeår,
då fädren sutto fångne
i mörkrets boja svår,
då den, dig vedersakar,
o Gud, med våld och makt
din sannings ljusastakar
inunder skeppa lagt.

Ditt ord fick ingen hysa,
som dertill vigd ej var;
din kärlek fick ej lysa
för allom uppenbar.
Man måste djupt sig kröka
till usla brunnar då;
man måste menskor söka,
för att dig söka få.

Du, som din sanning skrifvit
mer klar än sol och dag,
du, som vår broder blifvit
och fylt för oss din lag,
till dig fick man ej skåda
med klar och öppen blick,
hos dig, i nöd och våda,
ej tröst man söka fick.

O hvilka svåra dagar,
o hvilken sorgens tid!
Då hördes verldens lagar
mer än Guds stämma blid.
Hans löftes fasta grunder
fick man ej bygga på;
en samling menskofunder,
ack, den var bibel då.

Välsignad vare Herran,
han frälsat har sin hjord.
Nu nära liksom fjärran
bor rikeligt hans ord.
Den natt är nu försvunnen,
som kom med våld och hot;
den makt är svag befunnen.
som stod Guds ära mot.

Nu måste de oss unna,
hvad Gud oss gifvit har:
den helga skatten kunna
vi ega nu, en hvar;
i slott och koja lika
fins lifvets bästa tröst,
och fattiga och rika
förnimma Herrans röst.

Kom nu och sök att taga
från oss vår helgedom,
kom nu med mensklig saga
och säg, den är Guds dom!

Den tid är icke mera,
när sådant våld gick an.
Nej, nu vill Gud regera
sitt folk, allena han.

Ja, styre du och råde,
Gud, Fader, Son och And'!
Din starkhets arm i nåde
beskärme stad och land!
Ditt ljus, som natten bräckte,
förblifve oskymdt här,
att slägte efter slägte
må se dig, som du är!

Om ett kristeligt lefverne.

N:r 269.

Verldens fåfänglighet.

O lif i denna jämmerdal,
hvad är du? Ack, ett ringa tal
af sorgeår, af fröjdeår,
en längtan, som ej målet når,
en rök till vindars tidsfördrif,
en skugga af, hvad rätt är lif.

I dag gror plantan fager opp,
i morgon bär hon vissnad knopp;
i dag förnimmes glädjens röst,
i morgon suckas utan tröst;
i dag syns menskan frisk och röd,
i morgon är hon blek och död.

Fåfänglighet, förgänglighet,
ho är, som dig rätt fatta vet?
Du pryder dig för hvar och en,
du tänder upp ditt falska sken,
och ung och gammal innan kort
du villar så i tomhet bort.

Här, der vi börja först med gråt,
med tårar fukta se'n vår stråt,
här, hvar vårt lif, när bäst det är,
är idel möda och besvär,
här, der ej stund är annan lik,
här vill man se sitt himmelrik'.

Här glömmer man i syndens band
sitt goda hem och fosterland,
går som en främling och en gäst
och tror sig dock för evigt fäst,
vill lefva trygg från år till år,
der allt liksom en suck förgår.

Gud, öppna våra ögon snart,
att vi må skåda uppenbart,
hur vanskligt allt på jorden är,
hur ringa lust det med sig bär,
hur stadig fröjd och saligt hopp
hos dig vi måste söka opp!

Ja, led oss i din sanning, Gud,
gif kraft att följa dina bud,
var med oss i allt verk och råd
och lär oss fly till Jesu nåd!
Då må hvad jordiskt är förgå,
vårt rätta lif i dig vi få.

N:r 275.

Nykterhet och dryckenskap.

Ack, menskan är ett härligt verk
af Guds, den Högstes, händer;
i minsta lem hans vishet märk,
hur allt till gagn dig länder!
Din fot från ort till ort dig bär,
fast den dig tycks så ringa,
och med din hand, så svag den är,
kan hårda berg du tvinga.

Hvad rikedom af kraft och ljus,
af under i hvart sinne;
ditt öga är ett litet hus,
hvad ryms dock ej der inne?
Ditt öra, fast orörligt, gör
till sitt hvart ljud, som röres,
och intet når dig utanför,
som till din själ ej föres.

All fägring i Guds rika verld
är satt för dig att fatta;
Guds fatabur är dig beskärd,
att öppna och beskatta.
Från minsta sandkorn vid din fot
till rymdens verldar store,
allt skönjer du, allt tar du mot,
allt är, som ditt det vore.

Dock mer, ja, utan likhet mer,
än jordiskt sinne känner,
än öra hör, än öga ser,
förnimma här Guds vänner;
med andens syn Guds helga råd,
hans löften och hans lagar,
hans kärlek, vishet, makt och nåd
de skåda alla dagar.

O jämmer, att så mycket godt
så många här förspilla,
som framgent gå den väg, de gått
i lustar, rus och villa!
Hvad söka de, hvad vinna de
uti sin syndayra?
Ack, timligt qval och evigt ve
mot Herrans gåfvor dyra.

Förnuft och vilja, kraft och mod,
allt, hvad till lif oss ämnas,
förqväfva de i vinets flod,
tills intet öfrigt lemnas,
tills syn ej ser, ej öra hör,
ej lem har känsla inne
och själen ändtligt döden dör
som hvarje kroppens sinne.

Gud, upprätthåll ditt ädla verk,
att det ej så får falla!
Beskärma, Herre, stöd och stärk
mot frestelsen oss alla.
Lär oss de gåfvor bruka väl,
dem du oss täckts förära,
till fröjd och båtnad för vår själ
och dig till pris och ära.

N:r 277.

Emot okyskhet.

Vi böra städs' oss reda
till strids mot verld och kött,
som pläga oss förleda,
det onda göra sött;
vi böra stundligt vaka,
ty frestelsen är när,
och verldens lust försaka,
som Herrans lust ej är.

Ty verldens lust är börja
med fröjd och välbehag;
den slutas med att sörja,
den varder natt af dag.
Men Herrans lust är lida
i början tvång och strid
och saligt slut förbida,
som är en evig frid.

Ack, att i oss vi finne
så mycken skröplighet!
Till hjerta, hog och sinne
sin väg vår ovän vet.
Hvar god och härlig gåfva
till ondt han vända kan,
och der vi säkre sofva,
der sofver icke han.

Upp då ur sömn och dvala!
Ej finnes annat råd.
Upp att med Herren tala
om bistånd, hjelp och nåd!
Han skall vårt hopp ej svika,
om det af hjertat är,
men tvinga den att vika,
som städs' vårt fall begär.

O kom, Guds lam, du rena,
kom, Herre Jesu Krist,
att dig med oss förena,
så helas all vår brist!
Vårt kött skall oss ej fälla,
der du vill stå oss bi;
vårt blod, vår syndakälla,
gör du från smitta fri.

Ja, vike från oss fjärran
hvar köttslig lustas makt!
Rent hjerta älskar Herran,
så har han sjelf oss sagt.
Säll den, för honom träder
i tukt och menlöshet!
Han bär rätt bröllopskläder,
han ser Guds härlighet.

N:r 282.

Korset.

Hvi käns mig tungt det kors,
jag bär,
hvi klagar jag så ängsligt här,
der allt förgängligt är,
der sorg som glädje rast ej har
och knappt har kommit, förr'n
den far?

Mitt lätta ok jag tröttnar vid,
jag suckar öfver kamp och strid

i denna korta tid;
hvi mäktar jag ej härda ut
den nöd, som dock så snart tar slut?

Ej har en fiende mig sändt
den tår, som på min kind har bränt,
det qval, mitt hjerta känt?
Det är ju Gud, min fader god,
som pröfvat så mitt tålamod.

Han sändt min sorg, jag städs' det fann,
och den, han agar, älskar han,
derpå jag trösta kan.
Af Gud till oförgängligt godt
ett lätt och timligt ondt jag fått.

Så vill jag bära det förnöjd
och bida, under korset böjd,
att sorgen byts i fröjd.
Ack, snart ju slutas här mitt lopp,
på Herren bygger jag mitt hopp.

Pris vare Gud, hans vilja ske!
I allt, hvad han mig täckes ge,
skall jag hans kärlek se;
han är mig hopp och tröst och stöd,
så är jag trygg i lif och död.

N:r 296.

Bönepsalm.

Ho är den, som dristar säga,
att han gett sig det han har,
att ej allt, hvad han får ega,
är Guds gåfva uppenbar?
Själ och kropp, ja, sjelfva lifvet
är ju allt af Herran gifvet.

Herrans håfvor här vi gästa,
allt är hans och intet vårt;
Herren sörjer för vårt bästa,
oss det blefve ganska svårt.
Intet kunna vi förtjena;
döden, den är vår allena.

Dock förhäfver sig här mången
öfver hvad ett lån blott är.
Arm för Gud, i synder fången,
han af menskor pris begär,
vill berömd och firad vandra,
fast allt sitt han fått som andra.

Tänkte den, som Gud har gifvit
här af håfvor större mått,
att hans skuld ock större blifvit,
att han större ansvar fått,
långt ifrån att sig förhäfva,
skulle han i hjertat bäfva.

Ödmjukt sinne gif oss, Herre,
redlig hog och vilja god,
så mot större som mot smärre
frimod, saktmod, tålamod!
Dig allt lof må vi hembära,
dig allena vare ära!

Böner i landsplågor.

N:r 308.
(Öfversättning.)

Stäck din vrede, Herre, och oss benåda,
låt ej mer ditt blodiga gissel råda,
väg ej mot de skulder, som oss anklaga,
Fader, din aga!

Om, som vi förskyllat, du straffet toge,
ho är den bland oss, som ditt slag fördroge,
när en verld förginges i qval och fruktan
under din tuktan?

Men var mild, barmhertige, skona, skona!
låt din nåd din eviga rätt försona,
du, som har till eget att dig förbarma
öfver oss arma!

O, hur kunna jordiska maskar ringa
dig, som skapat verlden, till vrede bringa?
Stoft och rök och flyktande skuggor bara
ser du oss vara.

Årfda brister sig i vårt väsen blanda,
köttets lustar locka vår svaga anda.
Låt ett sådant öde ditt hjerta röra,
värdes oss höra!

Låt en bön, en död och en blodskamp gälla,
mins, att törnekronan och korset ställa,
när din hand till hämnden vi lyftad skåda,
mellan oss båda.

Stöd det verk, du låtit din Son fullända,
hvad han lidit, låt det till gagn oss lända,
gälde blodet, som ur hans hjerta flutit,
hvad vi förbrutit!

Så, o så, allsmäktige, låt det blifva!
Fräls oss, Herre, kom att förlossning gifva,

du, som en treenigt skall evigt vara,
spara oss, spara!

N:r 309.

Nu spörjes gråt och klagoljud,
för Israel är nu, o Gud,
den hårda dagen inne;
den tid, som är, är nödens tid,
med rop och gråt, med kamp och strid,
med bäfvan i hvart sinne.

Din tuktan, Herre, drabbar svårt,
din hand är tung, ditt gissel hårdt,
din vrede oss förskräcker;
vårt folk förgås, vårt land är dömdt,
vi finna ej ett rum så gömdt,
dit ej din hämnd sig sträcker.

Och dock vi måste, Herre vred,
för dina fötter falla ned
och dig i straffet vörda;
att det, fast upp till randen fyldt,
är mindre dock, än vi förskylt,
det lägger sten på börda.

Omkring oss se vi qval och nöd,
ett bittert lif, en hopplös död,
allt jämmer, ängslan, fara;
och se vi i vårt eget bröst,
då skönjas der, för frid och tröst,
dödssynder uppenbara.

Ho löser våra skulders band,
ho böjer af din starkhets hand
och stäcker, Gud, din aga,
der, nådens konung, sjelf ej du
till mildhet vänder om ännu
och vill ditt straff förtaga?

Du bär en faders ljufva namn,
du öppnat oss en broders famn
i Jesu famn och sköte;
full är all verlden af din nåd,
att allt förlåta har du råd,
fast jord och himlar bröte.

Hvad äro vi, hvad mäkta vi,
om du din rätt vill hålla i
och låta nåd ej gälla?
Ack, skuggor, dem i dag man ser,
i morgon icke finner mer;
ett vindkast kan oss fälla.

Men dina barn, o Fader, spar,
barmhertige, barmhertig var,
du rike, hjelp oss arma!
Vår skuld låt dö i Kristi död,
låt vara nog af kamp och nöd,
o Herre, dig förbarma!

N:r 311.

Bön om frid.

Frid är fröjd; der frid ej råder,
ingen glädje hemma är.
Fridens stilla helsoåder
lif och lust och krafter när.
Frid är lycka, tröst och hägn,
frid liksom ett sommarregn
kommer mildt från höjden neder
och välsignelse utbreder.

Frid vill Herren i det höga,
bjuder, skyddar, älskar den;
fridfull ligger för hans öga
utan gränser himmelen;
frid och kärlek är den ton,
änglar sjunga kring hans tron;
frid af fromhet, nåd, försoning,
det är lifvet i Guds boning.

Frid på jorden, skall den komma,
innan jordens dag är all?
När slår stunden, då den fromma
utan strid här lefva skall?
Gud, i denna pröfningstid
styrk oss med din himlafrid,
gif oss hopp att den få skåda,
der du bjöd den evigt råda!

N:r 312.

Jordens fruktbarhet.

Hur skön är än ej jorden,
fast syndens dom hon bär,
igenom menskan vorden
förtappad, som hon är.

Hon öppnar sina håfvor
för oss från år till år
och bjuder lust och gåfvor,
så fullt hon det förmår.

För oss ännu hon blommar,
fast ren och skär ej mer;
höst, vinter, vår och sommar
sitt goda hon oss ger.

Välsignelse af nåder,
o Gud, åt henne gif,
att hon den ock förråder
mot allt, som här fått lif.

Gjut saft i blad och knoppar,
gif blomstring, färg och fröjd,
låt regn i blida droppar
uppfriska dal och höjd!

Låt mogna växt och kärna
utöfver allt vårt land,
och äng och åker värna
för hagel, frost och brand!

O Gud, låt allt sig froda,
korn, gröda, mod och hopp,
krön året med ditt goda
för både själ och kropp!

Välsigna hvarje ställe,
der lif kan dröja qvar,
med hvad till uppehälle
du oss förordnat har;

att vi för kroppslig plåga,
för hunger, brist och nöd
ej dig förgäta måga,
vår hjelp i lif och död!

Gör jorden till din boning,
o Gud, som först hon var,
låt gälla den försoning,
din son oss vunnit har!

Då skall hon bättre blomma
och bättre frukter ge,
då skall ock här den fromma
ej mer blott jämmer se.

N:r 314.

Sommaren.

Din klara sol, o Fader vår,
vidt öfver ond och god uppgår,
gör luften mild och dagen ljus
och klär i fägring jordens grus.

Nu vakna upp, på höjd, i dal,
löf, gräs och örter utan tal;
hvar fläck blir grön, hvar tufva rik
af växter, en ej annan lik.

Liksom till högtid kläds hvar äng,
hvar linda är en blomstersäng,
och härlig vaggas åkerns skörd,
af himlens varma vindar rörd.

Ja, ute se vi sommartid,
med jorden grön och himlen blid:
hur är det i vår egen själ,
är sommartid i den jämväl?

Har otrons kalla vinter flytt,
har hjertat lifvats upp på nytt
utaf den klara nådesol,
som skiner från Guds kungastol?

Ack, fattigt blommar dock vår jord,
hur härlig än dess prakt är spord,
mot menskans själ i tro och hopp,
när lifvets sol för den gått opp.

Den solen blid, den solen klar,
som varit förr, än verlden var,
hur är det, har vår själ fått se
en strimma af dess ljus sig te?

O Gud, som låter sommar nu
utom oss stråla lugn och ljuf,
låt ock inom oss i vårt bröst
ej råda mörker, storm och höst!

Då först är rätt din sommar här,
när ute sol och blomstring är
och i vårt hjerta lyser klart
den sol, som icke skapad vardt.

N:r 318.

I hungersnöd.

Uti din boning, Herre kär,
ditt folk i sorg församladt är
och dig om hjelp åkallar;
ty menskomakt ej hjelper här
och nöden öfversvallar.

Vi sett det korn, man jorden gaf,
i jorden bli som i en graf
och ej i dagen komma,
vi sett allt växtligt falla af
förutan kraft och blomma.

Vi tänka i vår brist och nöd
på förra dagars öfverflöd,
det gör oss sorgen värre;
hvi ger du stenar nu för bröd
åt dina barn, o Herre?

Har du ditt fadershjerta mist,
är ej ditt löfte fast och visst:
»Åkalla mig i nöden,
så skall jag hjelpa dig till sist
i lifvet och i döden»?

O Gud, det är ett tröstligt ord,
i hungerns tid ett rågadt bord,
som mod och krafter gifver,
att himmel kan förgås och jord,
men du den samme blifver.

Du ändrar ej din fadersart,
fast annat allt förändradt vardt,
din mildhet varar lika;
ditt råd kan synas underbart,
din nåd kan aldrig svika.

Låt då din nåd förklarad bli,
låt straffets tider gå förbi,
se mildt till vårt elände,
och var vår fader, såsom vi,
som barn oss till dig vände!

Gif bröd åt den, som hungrig är,
gif tröst åt den, som sorg förtär,
och tillgift åt oss alla!
Låt än oss få, o Herre kär,
vår hjelpare dig kalla!

N:r 321.

Fosterlandet.

Bevara, Gud, vårt fosterland,
håll öfver det din starkhets hand
och var dess hägn i strid och frid,
i sorgens som i glädjens tid!

Här se vi, hvad oss mest är värdt,
allt, hvad vi skatta dyrt och kärt;
ej fjärran fins en bygd, ej när,
som är för oss, hvad denna är.

Här hafva våra fäder bott,
arbetat, kämpat, hoppats, trott;
här äfven vi vår boning fått
med samma lif och samma lott.

Här skola våra barn också
en gång på våra stigar gå,
ha det, vi haft, se det, vi sett,
och be till Herren, som vi bedt.

Gud, skydda detta kära land,
från sjö till sjö, från strand till strand;
sänk öfver det din milda vård
som sommardagg på rosengård!

Välsigna hvarje trofast själ,
som önskar det af hjertat väl,
men slå hvart ondskans uppsåt ned,
som vill dess fall och stör dess fred!

Låt det få bli och vara ditt,
befolkadt, tryggadt, gladt och fritt,
på kärlek bördigt som på råd
och uppfyldt af din Andes nåd!

Du hulpit det ur mörker opp
liksom en blomma ur sin knopp;
så låt det ock till tidens slut
uti ditt ljus få vecklas ut!

Det ljuset är ditt helga ord,
en sol för himmel och för jord;
gif, att det klart här lysa må
och aldrig mer ifrån oss gå!

Bröllopspsalmer.

N:r 326.

Gud, se i nåd till dessa två,
som här inför ditt anlet stå
med löfte att för lif och död
förenta dela lust och nöd.

Det är ett heligt fridsförbund,
de slutit nu i denna stund;
så värdes, Gud, dertill dem ge
din hägnad och välsignelse!

Här lefs ej städs' i rosengård,
och mången pröfning kan bli hård:
behåll dem då, o Herre god,
i kärlek, som ger tröst och mod!

Din Ande blid ledsage dem
och blifve gäst i deras hem,
att stilla fröjd och ljuflig ro
med honom der må bli och bo.

O Gud, vi böje oss för dig,
som är vår Gud evinnerlig,
vårt hopp, vår fröjd, vår frid, vårt råd;
välsigna oss och gif oss nåd!

N:r 328.

Ej fins en glädje på jorden vid,
som kunde den fröjd uppväga,
ett hjerta känner, som all sin tid
ett annat hjerta får ega.
När tvenne hälfter, att blifva ett,
i kärlek smälta tillsamman,
rent, oförfalskadt, på guldets sätt,
som smälter i klara flamman,
si, då är glädje och gamman.

Gud sjelf han skådar med välbehag
en sådan frid och förening;
han bjuder den i sin helga lag,
den är hans vilja och mening;
och derför låter han ock ur den
en rik välsignelse flöda,
för jordens slägter, som blomstra än,
när vi gått bort till de döda,
för himlen en brodd och gröda.

Välsigna, Herre, all kärlek ren,
som du den gerna tillstäder:
af Kristi kärlek ett återsken,
den värmer, lyser och gläder.
O Gud, för dig är en syndig brand
all jordisk kärlek allena;
så sänd af nåde din Helge And',
som våra hjertan kan rena
och i din kärlek förena.

N:r 329.

För barn.

Jag lyfter ögat mot himmelen
och knäpper hop mina händer;
till dig, o Gud, som är barnens vän,
min hog och tanke jag vänder.

Gladt är att prisa och tacka dig,
och gerna vill jag det göra;
jag vet det visst, att du ser på mig
och ej försmår att mig höra.

Tack för allt godt, du mig ständigt ger
att känna, älska och ega;
tack, gode Fader, för mycket mer,
än jag kan nämna och säga.

Jag är en planta uti din gård,
för evigheten uppdragen,
jag var knappt till, när i fadersvård
af dig jag redan var tagen.

Så håll utöfver mig än din hand,
o Fader förutan like,
och låt mig växa för lifvets land,
som är ditt himmelska rike!

N:r 335.

På resa.

En vandringsman är menskan här,
på vandring stadd, hvar dag som är,
till långt aflägsna länder.
Hur hon ock här tycks hemma fäst,
är hon beständigt blott en gäst,
som hemåt återvänder.

Hon får i all sin lefnadstid
ej minsta stund, då hon i frid
kan lemna vandringsstafven;
på hvarje stig, på hvarje ort
går hon mot evighetens port,
och porten heter grafven.

Om jag då sitter vid min härd,
om jag i Herrans vida verld
från land till land måst fara,
så är mig samma mål dock satt:
mot det jag skyndar dag och natt,
jag får ej stilla vara.

Dock, hvar jag är, och hvart jag far,
så vet jag, att min Gud jag har
beständigt lika nära;
han följer mig på all min stig,
han är en Fader ock för mig;
hvad kan mig då förfära?

Så bottenlöst är intet haf,
att ej hans hand i djupets graf

kan mig sitt bistånd räcka;
så bränd ej någon öken är,
att ej hans godhet växer der
och kan mig vederqvecka.

Om han högt öfver sjö och land
flyttfogeln för från fjärran strand
till kära hemmet åter,
hvi skulle jag väl bäfva skyggt?
Den Gud, som leder foglens flygt,
han mig ej villas låter.

Far jag än vida, följer han,
som i all nöd mig hjelpa kan
och akta från att falla;
der jag är rådlös, har han råd,
der jag har brister, har han nåd:
välsignad han för alla!

Gud, jag är syndig, arm och svag,
men för mig efter ditt behag,
det är, hvad sist jag beder.
Hvar helst min väg du stakar ut,
så styr den så, att den till slut
upp till din himmel leder!

Måltidspsalmer.

N:r 341.

Herre, hela verlden tröster
till din mildhets öfverflöd;
tusen sinom tusen röster
bedja dig hvar dag om bröd,
och du låter upp din hand,
mättar allt i allo land.

Dina goda gåfvor flöda
ned till allt, som lif har fått;
kroppen spis och själen föda
skänker du i ymnigt mått.
Tack, o Gud och Fader blid,
pris ske dig i evig tid!

N:r 343.

O Gud, din godhet tacka vi,
i Jesu namn, det kära,
att du vår Fader vill förbli
och om oss omsorg bära,
att allt, som lif och ande har,
du hugnar, när och ger försvar;
dig ske lof, pris och ära!

Som nu du närer här vårt lif
med jordens växt och gröda,
så åt vår själ ditt ord ock gif
att henne understöda;
ty hennes näring så på jord
som ock i himlen är ditt ord,
hon har ej annan föda.

Oss alla här i denna stund
du värdes kärlek gifva
inbördes och af hjertans grund:
låt intet den bortdrifva!
Behåll vår glädje allvarsam
och afvärj öfverdåd och skam,
att du med oss kan blifva.

Lof, pris och tack i allo land
skall dig, Gud Fader, vara,
som oss har löst af syndens band
och framgent vill bevara.

Vi tro på din Son, Jesum Krist,
vi äro dina barn förvisst,
dig lofve all vår skara!

Morgon- och aftonpsalmer.

N:r 344.

Qväll eller morgon, hvarje stund
har jag min ro i Guds förbund:
med honom börjar jag min dag,
min natt med honom möter jag;
i honom nöjd,
till honom böjd,
har jag min rätta lust och fröjd.

Ännu har under vida skyn
ej något skapadt mött min syn,
så armt, så hjelplöst och försmådt,
att det Guds vård ej röna fått;
den ser jag här,
ehvar jag är,
den ser jag fjärran liksom när.

Hvem kläder blomman på grön äng,
hvem bäddar fogelns bo och säng,
hvem visar genom öknens sand
åt hjorten väg till källans rand?
Är det en ann',
är det ej han,
vår Gud, som allt af kärlek kan?

Bort då, all ängslan, ur mitt bröst!
Att tro på Herran är min tröst.
Min Gud är ej en annan Gud
än den, som väfver blommans skrud:
är han så blid,
har han så tid,
hvi vill jag sörja för min frid?

Ej hjelper dock min egen makt,
om han ej håller om mig vakt;
så lägger jag min omsorg gladt
på honom både dag och natt.
Han sörjer för,
att ondt ej rör
den själ, som honom helt tillhör.

N:r 348.

I Herrans hand jag lemnar mig,
när mina ögon sluta sig;
när jag ur sömnen vaknar opp,
är Gud min glädje och mitt hopp.

Kär kommer nattens stilla ro,
när jag mig Herran fått förtro,
och glad ser jag en dag igen,
när jag med Gud får börja den.

Min gode hjelpare är han,
som för all nöd mig skydda kan,
min väktare, som hör och ser,
när jag ej hör och skådar mer.

Jag vet och är der viss uppå,
att ingen ofärd skall mig nå,
om han ej gifver lof dertill
och mig af kärlek pröfva vill.

Min Gud är stark, min Gud är god,
så är jag nöjd och har godt mod.
Gud, Fader, Son och Helge And',
mig lemnar jag uti din hand.

N:r 352.

Morgonpsalm.

I mörker höljs ej jorden mer,
upp går nu solen klara.
Ny dag, o Gud, åt oss du ger,
ny nåd ej heller spara!

Ny nåd! Ja, nådens Herre du,
lys nåd uti vårt sinne,
att, när det dagas ute nu,
ej mörker rår der inne.

Ty bodde vi i solens hus
och idel strålar såge,
men hade icke dig till ljus,
i dunkel natt vi låge.

Kom, du vår rätta sol och dag,
sänd af ditt ljus en strimma
och synden i vår själ förtag,
som är dess natt och dimma.

Du lifvets sol, i Kristus här
till verldens fröjd uppgången!
Kom, lys för oss och blif oss när
och tag vår kärlek fången!

Så veta vi, vår dag skall gå
i salig ro till ända,
så veta vi, hvar tröst vi få,
ehvad oss här må hända.

N:r 363.

Aftonpsalm.

Till natt det åter lider,
och solen från oss skrider;
jag sluter mina händer
och till min Gud mig vänder.

O Herre, du som varit
min tröst den dag, som farit,
låt mig din nåd förnimma
också i nattens timma!

För Jesu blod, som flutit,
tillgif, hvad jag har brutit,
att ej ditt straff mig gnager
och sömnens frid förtager!

När mina sinnen alla
i hvila sammanfalla,
då låt din änglaskara
min vakt och hägnad vara!

Mig sjelf, och hvad i lifvet
mig kärt af dig är gifvet,
jag ger liksom tillbaka
åt dig att öfvervaka.

O Gud, min bön jag slutar
och mot din nåd mig lutar;
ej finnes ro i verlden
som på den hufvudgården.

Beredningspsalmer till döden.

N:r 379.

En vilsnad främling är jag här
i denna verlden vrånga;
mitt lif en fattig fånges är,
som räknar stunder långa.
I mörker, fruktan, nöd och band
jag tänker på min Faders land,
dess ljus och fröjder många.

Visst kan ock här man skåda få
af dag en vänlig strimma,
visst kläds vårt fångahus också
i blomster mången timma;
men denna fägring, detta ljus,
de vore i min Faders hus
som idel död och dimma.

Ej hugnar vansklig prakt min syn,
hur skär den än sig målar.
När solen lyser klart i skyn
och jorden gläds och prålar,
då tänker jag: Hur lefs det nu
uti min Faders boning ljuf,
uti hans anlets strålar?

O Faders hem, mot dig jag ser,
fast ej min blick dig hinner.
Kort är den sorg, mig jorden ger,
men lång, när längtan brinner,
när själen utan frid och ro
vill bort att hos sin Fader bo
och sig i bojor finner.

Kom, sälla stund, kom mildt och fort,
då jag får hädanfara!
Kom död och öppna mig din port
till lifvets himmel klara!
Kom, Jesu, tag af nåd mig mot
och bed för mig vid Faderns fot,
att jag får hemma vara!

N:r 381.

Det har jag städse funnit,
att jordisk lust är kort;
knappt har den börja hunnit,
förr'n den är tagen bort.
Kraft, fägring, fröjd och frid,
de kommit och försvunnit,
det har jag sett all tid.

Hvad fast man kunde kalla,
står ej på jordens grund;
som hafvets vågor svalla,
här svallar stund på stund.
Ett haf är tiden här;
den starkaste måst' falla,
när hans våg kommen är.

En växer, en försvagas,
en stiger, en gör fall;
den dag, som är, förjagas
af den, som komma skall;
allt skiftar efter hand,
ja, sjelfva bergen gnagas
till stoft af tidens tand.

Gå ut i sommarns lundar,
se, hur de fagra stå!
Hvar fins, när vintern stundar,
all denna fägring då?
Ack, vexling, oro, kif,
när man det rätt begrundar,
är detta arma lif.

Och här på sorgestranden
vill man på glädje tro,
med vandringsstaf i handen
sig sätta ner till ro,
af skuggor taga stöd
och bygga hus i sanden
och tinga år af död.

Nej, Jesu, annorlunda
har du mig vist och lärt;
mitt hopp, det vill jag grunda
på det, som mer är värdt,
än all den glädje är,
som varit och kan stunda
i vanskligheten här.

Mitt hopp, det vill jag bygga
uppå din kärleks grund,
min frid och glädje trygga
vid löftet af din mun,
och så för verlden mer
ej hafva lit, ej skygga,
hvad helst den gett och ger.

Hos dig, o Jesu, finner
jag glädje utan sorg;
i dig, när allt försvinner,
har jag min säkra borg.
Så komme snart den dag,
då tron sin seger vinner;
på Jesum hoppas jag!

N:r 382.

Jag tager farväl, jag bjuder god natt,
åt verlden farväl jag nu säger.
Min möda var lång, snart lutar jag matt
mitt hufvud mot plågornas läger
och somnar från sorgen och nöden.
Jag bad till min Gud, hvar timme och stund,
om frid för min själ, för ögat en blund.
Min fader mig hört:
hans barn skall få hvila i döden.

Ej är det mig tungt, ej känns det mig svårt
att skiljas från detta elände.
Om Gud ej af kärlek pröfvat mig hårdt,
kanske jag det bittrare kände.
Och har jag väl lidit allena?
Är jorden ej full af jämmer och tvång?

Ack, ängslan och kamp, de drabba en gång,
om fort eller sent,
den andra så väl som den ena.

Ej var jag den förste, som korset här bar,
och blifver ej heller den siste.
Jag, syndare! Ack, mitt lättare var,
än hans, som af synder ej visste.
Dock längtar, jag arme, att somna.
O Jesu, jag följt till Getsemane dig,
men tänker på ro, då du kämpar för mig;
förmår jag då ej
att vaka, fast krafterna domna?

O, räckte min nöd som jorden så vidt
och högre, än skyarna tåga,
och finge jag se ditt anlete blidt
och fram till ditt hjerta mig våga,
hvad vore mig nöden mot nåden?
Och får jag ej komma och vara dig när?
Och får jag ej se, huru ljuflig du är?
Du bjuder ju sjelf:
»O menniskor, kommen och skåden!»

Med dig vill jag vaka, med dig vill jag dö,
o Jesu, när stunderna fyllas.
Jag vet, det förgås ej, det lefvande frö,
fast neder i jorden det myllas,
det sofver blott vinteren öfver;
och vårsolen kommer med värmande ljus
och väcker upp lifvet ur mörker och grus.
O Jesu, min sol,
du väcker mig, du, och du söfver.

N:r 390.

Suckan i dödsångest.

Mitt öga skyms, min kraft är slut,
jag längtar ro att finna;
min lefnads timglas rinner ut,
snart skall mig döden hinna.
O Jesu Krist, uti din hand
befaller jag kropp, själ och and';
min tröst är du allena.

Till dig jag flyr uti min nöd,
när allt mig vedersakar.
Du pröfvat plågor sjelf och död,
du vet, hur döden smakar.
Du varit menniska som jag,
förkrossad, ängslad, trött och svag,
du skall mig ej förskjuta.

Jag kommer ej med makt och guld
och mig derpå förlåter,
min rikdom heter ångst och skuld,
mig står ej annat åter;
men kom jag för att ge, ej få,
jag vore en af dem ej då,
för hvilka du led döden.

För syndare med ängsladt bröst,
betungade, som lida,
för dem, som ingen hjelp och tröst
af verlden mer förbida,
för dem göt du din blod så ren,
bland dem, o Jesu, är jag en,
derpå min tröst jag bygger.

Min frälsare, ditt kors du bar
också för synder mina:
förgät ej den, dig kostat har
så mycken kamp och pina!
Ack, ofta fadershjertat här
ju sorgebarnet närmast är,
förskjuts, men sökes åter.

Uppsök mig, Herre, blif mig när,
låt mig ej mer dig mista,
gör, att ej stunden bitter är,
när hjertat måste brista!
Ja, Jesu, gör min plåga kort
och tag från qval och nöd mig bort
till dig i fridens rike!

ÖFVERSÄTTNINGAR OCH BEARBETNINGAR.

Serviska folksånger.

FÖRORD.

Den försvenskning af serviska folksånger, som här lemnas i allmänhetens händer, är gjord efter hr P. von Goetzes i S:t Petersburg år 1827 utkomna tyska öfversättning af de samma. Det företal, hvarmed han beledsagat sitt arbete, lyder i utdrag så:

»Serviska nationen intog i forna tider en icke obetydlig plats bland de slaviska stammarna. Ganska ofta kämpade den segerrikt mot Byzanz, och blott en förtidig död hindrade zaren Stephan Duschan (1358) att eröfra den grekiska kejsarekronan. I femtonde århundradet gick Serviens politiska sjelfständighet under, och landet erkänner från denna tid turkarnes öfverherrskap. Begripligtvis kunde derför de lyckliga anlag, hvarmed detta folk af naturen är begåfvadt, icke hinna utveckla sig till en fulländad bildning. Men undan olyckorna och förtrycket har denna nation likväl lyckats rädda sina sånger och deras outtömliga källa. Och just den omständighet, att Servien icke eger någon annan literatur än sina sånger, ger de samma ett synnerligt intresse i historikerns och menniskoforskarens ögon.

Åren 1814 och 1815 öppnade hr D. Wuk Stephanowitch Karadschitch genom sina i Wien i 2:ne delar utgifna Narodne Srpske piesme för folkpoesiens vänner en rik skatt af serviska sånger. Af detta verk utkom den andra betydligt förökade upplagan i Leipzig 1823 och 1824 i tre delar.

Hr W. St. Karadschitch indelar de serviska folksångerna i fruntimmerssånger (kärleksvisor, romanser, små poetiska berättelser och skildringar, bröllopsqväden, lekar m. m.), till största delen författade af fruntimmer, och hjeltesånger. Till de senare höra i denna samling blott fyra stycken: Blodhämnden, Jakschitcherna, Skadars grundläggning och Slaget på Fogelfältet. De pläga afsjungas af män, ofta af blinda gubbar, vid gusle, ett entonigt instrument, med en enda af tagel tvinnad sträng bespändt

Originalets versmått är öfverallt bibehållet, ehuru med en och annan obetydlig förändring.»

Hvad min åtgärd vid dessa sångers försvenskning angår, har jag, såsom obekant med serviska språket, sökt gå den tyska öfversättaren i spåren, så nära jag kunnat; och då hr von Goetze, som han sjelf försäkrar, äfven varit mon om att troget följa originalet, kan jag hoppas, att min bearbetning ej heller skall särdeles afvika ifrån det samma.

Några få mindre stycken har jag uteslutit, troligen till ingen betydligare skada för samlingen. De här upptagna behöfva intet förespråk. Jag är säker om, att ganska få skola läsa dem, utan att träffas af den naiva täckhet, som spelar i de små sångerna, som börja samlingen, och hänföras af den rena episka skönhet, som herskar i de fyra större, hvilka sluta den samma.

Helsingfors den 6 december 1830.

Trefaldig sorg.

Näktergalen lilla
sjunger fröjd åt alla;
blott åt mig, den arme,
trefaldt sorg han sjungit.
Och den första sorgen
sjöng han för mitt hjerta:
att min moder hittills
mig min brud förvägrat.
Och den andra sorgen
sjöng han för mitt hjerta:
att min flinka skymmel
under mig ej dansar.
Och den tredje sorgen
sjöng han för mitt hjerta:
att min trogna flicka
har på mig förtörnats.

Nu, en graf mig reden
på det flacka fältet,
tvenne spjut till bredden
och till längden fyra.
Må en rosenbuske
vid mitt hufvud sättas,
och till mina fötter
må en källa ledas.
Yngling eller flicka
sig en blomma plocke,
och den gamle svalke
törstens brand i källan.

Öfver klippor, öfver floder finner kärlek väg.

Månen lyser silfverklar om qvällen,
blickande uppå den gröna ängen,
der två käcka herre-hästar beta:

dem bevaka tvenne ädla herrar,
Ban Stephano, kapetan Johannes*.

Till Johannes talar Ban Stephano:
»Broder, se, hur härlig månen lyser!
Säll, o broder, säll är den att prisas,
hvilkens flicka ej så fjärran dväljes;
men min älskarinna dväljes fjärran.
Bär jag henne drufvor i min bröstduk,
mögla skola de på långa vägen,
eller på min hemfärd saknans tårar
fräta upp min näsduk intill bitar.»

Honom svarar kapetan Johannes:
»Fjärran dväljs också min älskarinna;
men så snart jag saknar henne, frågar
icke jag: är klar, är mulen natten?
Ej min hingst: om vadä fins i strömmen;
öfver fält — och ej ett spår oss röjer,
öfver ström — och ej en bölja plaskar.»

Vinter i hjertat.

Snö föll neder på Sankt Görans-dagen;
fogeln genomflöge ej dess flingor.
Flickan trampar drifvan, bar om foten,
efter henne bär dess broder skorna.
»Kännes ej i dina fötter vintern?» —
»Ej i mina fötter kännes vintern,
vintern känner jag uti mitt hjerta;
dock från snön är vintern ej der inne;
vintern der är kommen från min moder,
som mig ger åt den, som jag ej älskar.»

Till en ros.

O, du min källa sval,
o, du min ros så röd,
ros, som så snart slog ut!
Hvem skall jag ge dig åt?

---

* Kapetan, ärftlig hufvudman för en krets.

Månne åt moder min?
Har ju ej moder mer.
Månne åt syster då?
Fjärran hos maken hon.
Månne åt broder då?
Drog ju i härnad han.
Månn' åt min älskling då?
O, han är långt från mig,
bakom tre skogars löf,
bakom tre strömmars våg.

Älskarens häst.

Der vi voro öfver natten inne,
höllo vi en kostlig aftonmåltid,
sågo der en flicka skön till undran;
perltulpaner krönte hennes tinning.

Henne gaf jag då min häst att ledas,
och hon talte sakta så till hästen:
»Röda fåle med den gyllne manen,
säg mig, har din herre gift sig redan?»
Gnäggande besvarar henne hästen:
»Nej, vid Gud, du undersköna flicka!
Ännu har min herre icke gift sig,
utan tänker ta dig hem mot hösten.»

Och till hästen säger flickan detta:
»Om jag visste, att du sanning talat,
ville jag slå sönder mina spännen
och dem gerna vid ditt betsel smida,
ville det beslå med idel silfver
och det med min halsked se'n förgylla.»

Hjorten och Vilan.

Hjorten betar uppå bergets åsar,
betar en dag, sjuknar in den andra
och begynner klaga högt den tredje.
Vila* ifrån berget frågar hjorten:

* Vila, en feartad bergqvinna, än vänligt umgängsam mot menniskor och djur, än åter hämndgirig och fiendtligt sinnad. Hon är ung och skön, klädd i hvit drägt, med lösta, i vinden fladdrande lockar. Vilorna bära båge och koger och öfva sina ringdansar helst vid skogomgifna bergkällor. Ve den menniska, som opåkallad nalkas dem; dess lott är oftast döden.

»O, du hjort, du djur från bergets skogar,
säg mig, hvilket bittert qval dig plågar,
då du, betande på bergets åsar,
betar en dag, sjuknar in den´ andra
och begynner klaga högt den tredje?»

Sakta* talar hjorten då till Vila:
»Goda syster, Vila ifrån berget,
stort i sanning är det qval, mig plågar.
Se, till sällskap här en hind jag egde,
och hon gick att dricka ner för berget,
gick dit ner och har ej återkommit.
Om hon se'n har irrat sig om vägen?
Eller af en jägare är fångad?
Eller helt och hållet mig förgätit
och en annan hjort sig valt till älskling? —

Om, så sant, hon irrat sig om vägen,
gifve Gud, att hon mig återfunne!
Om en jägare har fångat henne,
må han sjelf en lott lik min få pröfva!
Men om mig hon helt och hållet lemnat
och en annan hjort sig valt till älskling,
gifve henne Gud i jägarns händer!»

Bror och syster.

Skogen har nyss fått löf,
syster och bror är der.
Systern till brodern så:
»Hvi ej besöka mig?»
»Syster, jag komme väl,
släppte den främmande,
släppte den hulda mig.
Sadlar jag fålen, då
sadlar min flicka af;
gjordar jag svärdet om,
löser hon svärdet opp.
'Gode, hvart nu, hvart nu?
Vidt är dock fältet sträckt,
djupt är det dystra kärr,
gode, blif här, blif här!'»

Den omtänksamma.

Täta skurar föllo ned om qvällen,
och mot natten höljde rimfrost fälten.

* Att tala sakta bjuder, enligt servisk sed, den goda tonen.

Jag gick ut att söka den, jag älskar,
och så kom jag till den gröna ängen.
Men på ängen fann jag då hans mantel,
på hans mantel låg hans siden-bröstlapp,
på hans bröstlapp silfvertamburinen,
och derunder se'n ett gulgrönt äpple.

Allahanda vid mig sjelf jag tänkte:
om jag dock hans mantel med mig toge?
Nej, den gode kunde sig förkyla.
Om jag dock hans siden-bröstlapp toge?
Nej, jag gaf den sjelf ju till ett minne.
Om jag kanske toge tamburinen?
Nej, den skänkte honom mina bröder.

Så i valet föll mig in en tanke:
att uti det gröna äpplet bita,
att blott bita i — ej äta opp det,
att han märka skulle, att hans flicka,
just hans egen flicka, honom sökte.

Skilsmässan.

Kring det hvita fästet Buda *
slingrat sig en mjällhvit ranka.
Ingen mjällhvit ranka var det,
fästman var det och hans fästmö,
som hvarandra tidigt funnit
och i otid skiljas skulle.

Flickan så vid afskedsstunden:
»Gode älskling, när du färdas,
kommer du till stängda gårdar,
der de röda rosor blomma;
bryt dig några rosenstänglar,
lägg dem vid din barm på hjertat:
såsom dessa rosor vissna,
vissnar ock för dig mitt hjerta.»

Gossen så vid afskedsstunden:
»Goda, när du återvänder,
kommer du till skogen gröna,
der den svala brunnen väller;
marmorsten vid brunnen ligger,
silfverbägare på stenen
och i bägaren en snöboll.
Lägg den vid din barm på hjertat:
såsom denna snöboll smälter,
smälter ock för dig mitt hjerta.»

Den serviska jungfrun.

Långa hår uppå Militzas ögon
öfverskuggade dess röda kinder,

---

* Ofen i Ungern.

röda kinder och dess hvita anlet.
Re'n tre runda år jag sett på henne,
men dock aldrig lyckats se dess öga,
svarta öga och dess hvita anlet.

Och jag samlade en jungfruskara,
och bland skaran Militza, den unga,
att måhända lyckas se dess öga.

Nu, när ringen dansade på fältet,
var det klart, men hastigt blef det mulet,
och från molnen flögo blixtens viggar;
alla flickor sågo upp mot himlen,
Militza den unga såg dock icke,
men blott för sig på den gröna marken.

Sakta hviska flickorna till henne:
»Militza, du underliga flicka,
är du oklok eller öfverklok här?
Ständigt ser du på den gröna marken,
och du blickar ej med oss mot molnen,
der de gyllne blixtar återstråla.»
Dem besvarar Militza den unga:
»Oklok ej och öfverklok ej heller,
ingen Vila, att jag moln må samla,
flicka är jag, — att jag må se för mig.»

Violen.

Väl jag dig bröt, viol,
men åt hvem ger jag dig?
Månne åt Ali bey?

Ali, den stolte man,
älskar violer ej,
rosor blott, nejlikor.

Du är min egen.

Du, min flicka, du, mitt hjerta,
ville du min maka blifva?

»O hur dårligt, djerfva gosse!
Sådant skall väl aldrig hända;
hellre står jag i ett värdshus,
till en blank pokal förvandlad,
än jag dig till make tager.»

Och jag blir den unga värden,
och så är du likafullt min.

»O hur dårligt, djerfva gosse!
Sådant skall väl aldrig hända;
hellre vill i åkerstubben
jag förbytt till vaktel smyga,
än jag dig till make tager.»

Och jag blir den käcka jägarn,
och så är du likafullt min.

»O hur dårligt, djerfva gosse!
Sådant skall väl aldrig hända;
hellre vill som silfverfisk jag
ned till hafvets botten dyka,
än jag dig till make tager.»

Och som nät jag dyker efter,
och så är du likafullt min.
Ila hitåt, ila ditåt,
du är här min, du är der min.
Hvart som helst du må ta vägen,
hur som helst — du är min egen.

Den älskade och den försmådda.

I det friska gräset bette skymmeln,
betar der en stund, och derpå hör han,
huru flickan beder till sin moder:
»Gif mig ej åt den, jag ej kan älska!
Bättre, med sin älskling stiglös irra,
slån förtära och ur löf blott dricka,
kulen sten till hvilokudde ega,
än med denne i palatser vandra,
socker äta och på siden slumra.»

Förbannelsen.

Rosor samlade en flicka
och i slummer föll.
Kom en pilt och väckte henne
skakande ur sömn:
»Vakna upp, du hulda sköna,
sof ej roligt mer!
Se, de friska rosor vissna
vid ditt hjerta re'n;
den, för hvilken du dem plockat,
har en annan kär.» —

»Älskar han en annan, — tillgift
må hans kärlek få.
Dock en åskvigg, klara himmel,
mot förrädarn sänd!»

Den bekymrade.

Hvar, du vida himmel,
är väl nu min älskling?
Är han på en resa?
Sitter han vid bägarn?

Är han på en resa,
må han resa lyckligt;
sitter han vid bägarn,
smake honom vinet;
älskar han en annan,
må det honom tillges;
må af mig det tillges,
Gud dock hinne honom.

Hvad vill jag?

Säg dock, hvad vill jag?
Sömnlös är natten,
oro och smärta,
qval i mitt hjerta, —
dö blott, ja, dö blott
vill jag för dig.

Hertig Stephans fästmö.

Stjernan helsar mön med brodernamnet:
»Vandringsstjerna, inför Gud min broder!
När, från öster tågande mot vester,
du förbi Herzegowina färdas,
ser du väl som oftast hertig Stephan?
Säg mig, stå hans hvita borgar öppna
och på gården sadlade hans hästar,
reder han sig till att hämta fästmön?»

Sakta svarar vandringsstjernan detta:
»Väl, från öster tågande mot vester,
färdas jag förbi Herzegowina
och har skådat äfven hertigsborgen.
Öppna äro väl hans hvita borgar,
sadlade på gården stå hans hästar,
hämta ärnar han sin älskarinna,
icke dig dock, utan någon annan.
Dig förtala tre försmådda fästmän.
Ena säger, att din stam är ringa,
huggormsvresig kallar dig den andra,
och den tredje drömsker och försufven.»

Då fördömmer dem den vreda jungfrun:
»Den, som säger, att min stam är ringa,
skåde aldrig frukter af sin egen!
Den, mig åter kallar huggormsvresig,
kring hans hjerta må sig ormar linda,
vistas i hans lockar öfver sommarn

och uti hans sköte öfver vintern!
Den, mig drömsker kallar och försufven,
skall i nio år, vid sjukbädd bunden,
tynande af ingen sömn förfriskas.»

Donau grumlig.

Donau, Donau, lugna vatten,
hvi så grumlig är din bölja?
Skulle någon hjort kanhända
med sitt horn din botten rubbat?
Har kanske voivod Mirtschéta
med sitt spjut rört upp din botten?

»Ingen hjort min botten grumlat,
ej voivod Mirtschéta heller,
nej, de ystra flickor bara,
hvilka hvarje morgon komma
för att plocka vattenliljor
och att tvätta sina kinder.»

Örnen och ugglan.

Ugglan satt uppå en gren af boken,
men i granen derbredvid satt örnen.
Sakta talte ugglan då till örnen:
»Bort dock, örn! Hvad sneglar du hit öfver?
Underligt är nu för tiden folket,
kunde säga: Ugglan älskar örnen.»
Örnen åter svarar henne detta:
»Packa dig, du gråa, plumpa uggla:
ej åt dig bestås en sådan herre.»

Den skönaste.

Invid hafvet stod en guldcitron och skröt:
»Nu är ingen här så skön, så skön som jag.»
Detta har ett gulgrönt äpple lyssnat till:
»Ringa är ditt pris, du strandens guldcitron,
nu är ingen här så skön, så skön som jag.»
Detta har oslagna ängen lyssnat till:
»Gröna äpple, ringa endast är ditt pris,
nu är ingen här så skön, så skön som jag.»
Detta har oskurna kornet lyssnat till:
»Ringa är ditt pris dock, du oslagna äng,
nu är ingen här så skön, så skön som jag.»

Detta har okyssta flickan lyssnat till:
»Ringa är ditt pris dock, du oskurna korn,
nu är ingen här så skön, så skön som jag.»
Detta har den muntra gossen lyssnat till:
»Ringa är, I alla, dock ert pris mot mitt,
nu är ingen här så skön, så skön som jag.
Plocka vill jag dig, du strandens guldcitron,
skaka ned från trädet, gröna äpple, dig,
slå och berga vill jag dig, oslagna äng,
skörda åter vill jag dig, oskurna korn,
se'n, okyssta flicka, vill jag kyssa dig.»

Stum kärlek.

Flacka fält, hur djupt du mig bedröfvar!
O, min älskling skildes här ifrån mig,
och han sade ej: »Gud med dig, dyra!»,
tryckte blott sin mössa ned på pannan,
slog till jorden sina svarta ögon
och mot barmen förde högra handen.

Att han tryckte mössan ned på pannan,
dermed sade han: »Gud med dig, dyra!»
Att han slog till jorden sina ögon,
dermed mentes: »Mer än ögat dyra!»
Att han förde handen mot sitt hjerta,
sade: »Aldrig skall jag dig förgäta.»

Pröfningen.

Säg dock, hvad dån kringskallar i nejden?
ljuda då klockor, gala då hanar?
Klockor ej ljuda, hanar ej gala,
bud till sin broder sänder en syster:
»Broder, jag är af turkarne tagen,
köp mig då fri ur turkarnes händer.
Summan är ringa, den de begära:
guld blott tre litrar*, perlor två säckar.»

* En litra guld gör nära hundra dukater.

Henne till svar dock skickade brodern:
»Tarfvar mitt guld till tygel åt hästen,
att han må pråla, när jag på ridt far;
perlor behöfver jag för min flicka,
att hon är skön, när henne jag kysser.»

Derpå ett budskap skickade systern:
»Är dock alls icke turkisk slafvinna,
nej, jag är sultaninna, min broder.»

Fästmöns dröm.

Nära trappan skodde Johan fålen,
och ur fönstret såg derpå hans fästmö,
såg och strödde rosor ned på honom,
strödde rosor ned och talte sakta:
»Dyre älskling, gjorda tätt omkring dig,
att en ros ej tappas mellan gördeln,
att en annan ej din fästmö röfvar;
ty jag såg i drömmen stora under:
ensam gick din häst att söka svalka,
och din mössa rullade på marken,
och på vägen ströddes dina pilar.»

Sakta talar Johan till sin fästmö:
»Älska, älska mig blott du, mitt hjerta;
se'n du mig begynte älska, sjelfmant
har all lycka kommit mig till mötes,
så på resor som vid köp och byte.»

Den nygifta.

Vatten öser gårdagsbruden,
och utöfver källan lutad,
talar vid sig sjelf hon detta:
»Ve mig, arma, ve mig, sköna!
Bure än jag gröna kransen,
vore jag långt mera vacker;
skulle då en herde älska,
Konstantin, den unga herden,
som der tågar framför lammen
såsom månen framför stjernor.»

Flickan och Vila.

Regn föll neder såsom honingsdagg,
och i hyddan stod bekymrad mön:
»Ute blifver nu min älskling våt;
stolt uti sin körsbärsbruna rock,
under rocken klädd i sammetsdrägt,
med en sidenskjorta under den
och ett ur af guld uti sin barm,
sitter han uppå sin sköna häst.»

Vila svarar ifrån skogen så:
»Unga flicka, obekymrad var!
Sjelf jag slagit upp ett sidentält,
och i tältet slumrar älskarn nu,
öfverskyggad af en zobelpels,
och med hufvu't svept i gyllne tyg.»

Den försigtiga.

Du, min flicka, du, min röda blomma,
aldrig satt ännu och aldrig omsatt,
ej med svala flöden än begjuten,
än ej plockad, än för ingen doftfull,
aldrig kysst ännu och aldrig famnad,
sköna, finge jag en gång dig kyssa!

»Finge det, du gode, efter önskan,
stötte endast till din äng min trädgård;
komma skulle jag att blommor vattna,
du att föra hästarna på bete:
kunde då mig kyssa efter önskan,
borde blott ej bita mig i kinden,
att min mor ej finge skåda märken.»

Den unga makan.

Då jag än var hemma hos min moder,
gaf hon mig rätt vackra råd att följa:
första rådet: att rödt vin ej dricka,
andra: att ej bära gröna kransar,
sista: att ej älska någon yngling.

Men jag arma tänker vid mig sjelf här:
»Ges dock utan vin en fyllig kind ej,

utan gröna kransar ingen glädje,
ges dock utan yngling ingen kärlek.»

Till Sankt Göran.

Flickan beder på Sankt Görans-dagen:
»O Sankt Göran, när härnäst du kommer,
finn mig mer ej hos min mor, men finn mig
hos en make eller ock i grafven!
Förr dock hos en make, än i grafven!»

Domen.

Blommor sådde trenne täcka flickor,
kyndel uppå berg, i dalen mynta,
och en yster gosse kommer dristigt
och af blommorna en knippa plockar.
Hemligt gillra flickorna dock snaror,
och den yra, käcka gossen fångas.

Ena så: »I lågorna med honom!»
Andra så: »Ur landet skall han jagas!»
Tredje så: »Nej, nej, han måste hängas!»

Och den ystra gossen talar åter:
»Är ej guld, att man mig smälta skulle,
är ej skälm, att ut ur landet jagas,
gosse är jag, och jag måste hängas
vid det olycksträdet — qvinnohalsen.»

Den valackiska flickan.

På den vilda hästen red jag,
och den bar mig till valackskan.
Trenne döttrar har valackskan;
men den ena bannar modern:
»Stygga Nera, säg, hvar var du?»

Banna icke, goda moder!
Nära Donau har jag varit
och har sett der unga tyskar.
Åt den ena, som jag såg der,
ville han min svåger blifva,
gåfve jag den finsta skjorta,

att han till sin död den bure.
Åt den andra, som jag såg der,
ville han min brudsven blifva,
gåfve jag ett virkadt gulltyg,
att han till sin död det bure.
Åt den tredje, som jag såg der,
ville han min fästman blifva,
gåfve jag två svarta ögon,
att han till sin död dem kysste.»

Den bönhörde.

Ber till Gud den unga gossen:
»Gif, o Gud, åt mig ett gullhorn,
gyllne horn med silfver-ändar,
att jag granens bark må borra
för att se, hvad fins i granen.»

Gaf åt honom Gud ett gullhorn,
gyllne horn med silfver-ändar;
och han borrar nu i granen,
finner der en vacker flicka,
hvilken lyser skön som solen. —
Talar då till henne gossen:
»Hör mig du, min unga flicka!
Friar jag, man ger dig icke;
lockar jag, du följer icke;
ville röfva dig — och kan ej.»

Och den unga flickan talar:
»Fria ej, — man ger mig icke;
röfva ej, — du är förlorad;
ty jag eger nio bröder,
syskonbarn till lika antal.
Svänga de sig upp på hästar,
gjorda om sig skarpa sablar,
sneda sina vargskinnsmössor,
är det fasligt att dem åse,
ännu mera att dem bida.
Synd det vore att förloras,
skam det vore att fly undan.
Nej, men locka; — månn' jag följer?»

Flickan i dörren.

På sitt sträckta vingepar
sväfvar högt i skyn en falk,
och hans blick, mot jorden vänd,
hvilar nu uppå en dörr.
Men i dörrn en flicka står,
tvår sitt hvita anlete,
slätar sina ögonbryn.
Bländande är hennes hals,
såsom snön på bergen är.
Nära till en gosse står,
talar så med sakta röst:
»O, min sköna flicka, du!
Knyt din halsduk bättre till;
jag förblindas af din glans,
och mitt hjerta svider re'n.»

Mannatrohet.

Mins du, när vi började att älska,
satt du en gång i min famn, du goda,

gret så bittert, snyftade och sade:
»Straffe Gud af mina syskontärnor
hvar och en, som tror en ynglings lofven!
Ty som himlen först är klar och härlig,
men dock snart af skyar öfverdrages,
så omvexlar gossens trohet äfven.
Kysser han, — då skall man bli hans maka;
har han kysst, — då skall till hösten väntas;
kommer hösten en gång, — kommer vintern,
och han friar re'n till andra flickor.»

Flickans anlete.

Flickan stod på bergets kulle,
öfver hvilken mildt ett skimmer
spreds från hennes sköna anlet.

Vid sig sjelf då talte flickan:
»Anlet, du, som gör min oro,
om jag visste, ljusa anlet,
att åt vissna gubbens kyssar
dig ett oblidt öde ärnat,
ville jag i gröna skogar
strax all bitter malört plocka,
i dess bittra saft dig bada,
att den gamles kyss förbittra!
Visste jag dock, ljusa anlet,
att åt unga makens kyssar
dig ett härligt öde ärnat,
ville jag i gröna gårdar
alla röda rosor plocka
och i deras ljufva vatten
dig, du ljusa anlet, bada,
att du ljufligt skulle mot den
unga makens kyssar dofta.»

Fisken.

Flickan hon satt på hafvets strand,
talade i sitt sinne så:
»O, du min gode Gud, ändå!
Fins väl, hvad bredare är än haf?
Eller hvad vidare är än fält?
Eller hvad snabbare är än häst?
Hvad är väl mera än honing sött,
eller hvad öfvergår broderkyss?»

Tittar ur vågen en liten fisk:
»Fjolliga flicka, hvad tänker du?
Himmel långt bredare är än haf,
haf ju långt vidare är än fält,
öga ju snabbare är än häst;
socker öfvergår honing — och
älskarkyssen en broderkyss.»

Bättre gammalt guld än nysmidt silfver.

Skugga sökande, för att sig svalka,
flög en falk utöfver Sarajewo,*
såg en fura midt i Sarajewo
och inunder den en kylig källa;
nära källan såg han enkan Njupon
och med henne jungfrun hvita Rosa.

Falken började att eftersinna,
om han skulle kyssa enkan Njupon,
eller hellre jungfrun hvita Rosa.

Så i valet kom han till beslutet,
och han talte sakta i sitt sinne:
»Bättre guld, om äfven nött det vore,
än som silfver är, ehuru nysmidt»;
och han kysser muntert enkan Njupon.

Men förtörnad ropar jungfru Rosa:
»Sarajewo, blomstra utan frukter! **
Är det sed, som nu i dig fått insteg,
det, att unga gossar älska enkor,
gamla gubbar åter unga flickor?»

Hästen vill ej dricka.

»O du flicka, gyllne peruns-blomma,
har du vattnat re'n min skymmel?» — »Vattnat
har jag väl; men han vill ej från vattnet,
utan skådar mot den strand af Sawa,
hvarest flickor binda blomsterkransar
och de gula viner hjeltar dricka.»

Ali-Agas maka.

Underskön är visst Al-Agas maka.
Sådan skönhet fins ej mer i Bosna,
hela Bosna och Herzegowina;
dock, hvad båtar henne denna skönhet,
då på henne Agas blick ej hvilar?
Aga älskar Omars hulda flicka,
som i jungfruburen vuxit ensam,
skådat icke sol och icke stjernor,

* Bosna Seraj i Bosnien. ** Förbannelseformel.

aldrig än fått se, hur kornet växer,
kornet växer, och den röda drufvan.

Der basilika jag sådde, skjuter malört upp.

Flickan återger sin älskling
hans förlofningsring.
»Tag den åter! Fader, moder,
som ej hylla dig, —
fader, moder, bror och syster,
alla neka mig.
Skona du din arma flickas
oangripna namn!
Den förlåtnas öde eger
nog sin tyngd ändå.
Der basilika jag sådde,
skjuter malört upp,
malört, denna bittra blomma,
denna kärfva ört.
Binden mina bröllopsgästers
smycken derutaf,
när de snart mig död ledsaga
till den kulna graf.»

Smiljana.

Blommor plockar utmed ån Smiljana,
samlar flitigt dem i famn och förkläd',
binder se'n af dem tre blomsterkransar.
Ena kransen för sig sjelf hon sparar,
åt sin lekvän skänker hon den andra;
men den tredje lägger hon på böljan
och med tysta ord ledsagar denna:
»Simma, simma, gröna krans, med vågen,
simma hän till Georgs port och bringa
detta budskap till hans goda moder:
'Vill du, moder, gifta bort din Georg,
gif ej honom åt den unga enkan,
åt den sköna flickan unna honom!'»

Önskningarna.

Ranko sof i poppelskuggan,
kommo dit tre flickor, talte
under färden med hvarandra
om, hvad hvarje helst begärde.
Och den första flickan talar:
»Helst jag önskar mig en gullring.»
Och den andra flickan talar:
»Helst jag önskar mig en gördel.»

Och den yngsta flickan talar:
»Helst jag ville ega Ranko.
Lätt kan dock en ring bli bruten,
lätt en gördel sönderrifvas,
men min Ranko, — han förblir
min.»

Önskan.

Om en källa sval jag vore,
väl jag visste, hvar jag välde;
nere vid min älsklings fönster,
der han af och på sig kläder,
att sin törst han måtte släcka
och sig svalka med min bölja.

Flickornas förbannelser.

Konda dog, hans moders enda sällhet,
lemnande sin mor det qval att honom
fjärran från sin boning ge åt jorden.
Hon begrof den käre i sin trädgård
under gyllne pomeransträds skugga.

Hvarje morgon går hon se'n till grafven:
»Konda, Konda! Svara, trycker jorden,
eller trycka dig din kistas bräder?»

Och ur djupet ljuder svaret åter:
»Icke jorden trycker mig, o moder!
Icke trycka kistans bräder heller,
nej, förbannelser af flickor endast.
När de sucka, ges i himlen gensvar,
när de banna, skälfver jordens grundval,
när de gråta, måste Gud bevekas.»

Den sköne Ilija.

Sakta på Donau vaggar en julle,
bär på dess våg den sköna Ilija.
Falken på högra handen han håller;
sorgsen i hogen, ger han den näring,
gjutande tårar, ger han den dricka.

Lutad till falken, hviskar han detta:
»Fogel, min falk! Ej vill jag dig nära,
nära med lika kost som min egen,
vattna med samma dryck, som jag sjelf har.
Sorgsen i hogen, ger jag dig näring,
gjutande tårar, ger jag dig dricka,
men till en jagt ej vill jag dig styrka; —
styrka jag vill dig, att du må flyga,
flyga som budskap hem till min maka,
se, om den hulda lycklig och frisk är,
se, om hon redan födt mig en gosse?»

Under hans vinge bindes ett bref se'n:
»Ila och sänk dig neder vid fönstret,
neder på rosenbusken den röda,
nära till fönstret sitter den hulda,
sitter och stickar der vid sin båge.
Helsa den goda vänligt ifrån mig,
säg: 'Med Ilija var jag i går än,
tömde i går än vin med min herre.'»

Snart vid Ilijas boning var falken,
brefvet då löste älskade makan,
och såsom svar hon talte till falken:
»Helsa från mig den sköne Ilija,
bed, att han ej uppskjuter sin hemfärd.
Doftande rosor blomma i trädgår'n;
ack, men med hvem, med hvem dem plocka?
Muntert på gården ropar der falken,
ack, men hvem lockas med mig att jaga?»

De älskandes graf.

Tvenne unga älskade hvarandra,
tvådde båda sig i samma vatten,
torkade med samma duk sig båda.
Ingen visste derom första året,
men på andra blef det kändt för alla,
kändt också för fader och för moder.
Modern hindrar dock de trognas kärlek
och den älskande från älskarn skiljer.

Genom stjernan sände gossen budskap:
»Dö, min älskade, om lördagsqvällen,
jag vill dö med söndags-morgonrodnan.»
Så beslöts det, så det skedde äfven.
Lördagsqvällen dog den trogna flickan,
hennes älskling dog med morgonrodnan.

Man begrof dem båda med hvarandra,
hand i hand i jordens sköte sänkta,
och i händren lades gröna äpplen.*

Några måna'r, — och från gossens läger
reste sig en lummig gran i höjden,
och från flickans sköt en rosenbuske.
Men kring granen slingrade sig rosen
som ett sidenband kring eterneller.

Flickan vid Zetinja.

Vid Zetinjas djupa, svala bölja
satt i dryckeslag en skara hjeltar,
och en vacker flicka bjöd dem vin der.
Men när bägarn hon åt någon räcker,
fattar han, i stället för pokalen,
hennes hvita hand att henne famna.
Flickan åter sträfvar mot och talar:
»Nå, i sanning, mina tappra hjeltar,
allas eder tjenarinna är jag;
men åt en blott kan jag fästmö vara,
blott åt den, som i sin vapenrustning,
med sin divansmantel derutöfver,
från den ena stranden till den andra
genomsimma kan Zetinjas vågor. —
Dennes trogna fästmö vill jag blifva.»

Dock med nedsänkt hufvud ser hvar hjelte
tigande emot den svarta marken,
utom en, den käcke Radoitza.
Hurtigt upp ifrån sin plats han springer,
gjordar om sig sina blanka vapen,

* Symboler af kärlek.

sveper sig i mångahanda drägter,
kastar öfver dem sin divansmantel,
och så störtar han sig ned i böljan.
Snart från ena stranden till den andra
har den djerfve simmarn redan hunnit;
dock, när dädan han sin hemfärd börjar,
dyker han i böljan oförmodadt,
icke så, att krafter honom felats,
men att pröfva älskarinnan endast,
om han skulle få en trogen maka.
Hur han sjunker, märker då den kära,
ser det, ilar, kastar sig i strömmen.

Hastigt stiger ynglingen ur djupet
och med kraft den dunkla vågen klyfver,
tills han hunnit till sin älskarinna.
Och han fattar hennes hvita händer
och den hulda till sin boning leder.

Den skrämda.

Maras hår uppflätar modern,
fem- och niodelt i vexling,
och hon talar, ömt bekymrad:
»Om du färdas ner till fältet,
till en ringdans der på fältet,
må du ej med Thomas dansa;
Thomas är en yster sälle,
se, och du en ogift flicka.»

Mara lyder ej sin moder,
utan vandrar ner till fältet,
till en ringdans der på fältet,
och hon svänger om med Thomas.

Thomas, dansande med ringen,
ger en vink åt sina svenner,
att de skulle hämta hästar,
hämta dit hans fuchs och skymmel.
Svennerna förstodo genast,
förde fålarna till ringen,
förde dit hans fuchs och skymmel.

Thomas hoppar upp på fuchsen,
lyfter Mara upp på skymmeln,
och de flyga genom lunden,
såsom stjernor fly på himlen.

Re'n var fältet lagdt till rygga,
och till Mara talar Thomas:
»Ser du der den murkna lönnen?
Märk, i den vill jag dig hänga;
kråkan skall ditt öga hacka,
örnen slå dig med sin vinge.»

Mara började att snyfta:
»Ve mig, ve mig! Gud förskone!
Så det hände hvarje flicka,
som sin moders råd ej följer!»
Thomas ler och tröstar henne:
»Frukta icke, hulda Mara!
Ingen murken lönn der synes,
nej, min hvita gård allenast.
Min du är, min boning städar
du från denna stund som maka.»

De svarta ögonen.

Modern bannade sin Jovo:
»Son, hvar höll du hus i aftse?»

»Banna icke, gamla moder!
Hos tre sköna flickor var jag.
En var hög och smärt till växten,
en var röd och hvit om kinden,
en bar ögon lika natten.
Af den höga, af den smärta,
plågas, moder, nu mitt hufvud;
och af den med röda kindren
plågas nu mitt bröst, o moder;
men af den med svarta ögon,
gamla moder, tar jag döden.
Lägg mig på en bår och för mig
till den huldas tjäll, att hennes
svarta ögon må mig skåda.»

Sagdt; och honom lemnar lifvet.
På en bår han läggs af modern
och till flickans boning bringas.
Hon med svarta ögon ser det.

Och hon talar till sin moder:
»Låt mig dö, min gamla moder!
Lägg mig se'n på båren, lägg mig
nära till den sörjda döda!
Se'n en graf oss red och sänk oss
hand i hand i den till hvila!»

Våra mödrar bära skulden.

Bakom Sawas våg på stranden
leder ynglingen sin fåle.
Mössan i sin hand han håller
och befuktar den med tårar.
Och han bannar hvirfvelvågen:
»Måtte Gud dig straffa, Sawa!
Hvarken kan jag genomvada,
eller kan jag simma öfver
för att der min flicka kyssa.»

Och den sköna flickan svarar:
»Nej, vid Gud, du gode yngling!
Vredgas ej på Sawaströmmen,
Sawa är dig ej fiendtlig;
nej, fiendtlig är din moder,
din mot dig, som min mot mig är.
Din vill, att du re'n med våren
hem skall föra den, du älskar,
min står fast deri, att dottern
skall till hösten vara ogift.»

Suck.

Dunkla skogspark, hvad din skugga svalkar!
Hjerta, hjerta, hur du är bedröfvadt!
Dig så nära ser du den, du älskar,
dig så när -- och får ej kyssa honom!

Mor, syster och maka.

Högt uppå ett vårdtorn vandrar Jovo;
under honom bräcks det murkna timret,
och i fallet bryter Jovo benet.
Genast blir en läkarinna kallad,
ifrån bergets täta skog, en Vila.

Mycket fordrar Vila för sin läkdom:
af hans mor den hvita högra handen,
af hans syster hennes lockars fläta,
och ett perlehalsband af hans maka.

Modern gaf sin högra hand för honom,
systern skänkte sina lockars fläta,
men hans maka ej sitt perlehalsband.
»Nej, jag ger, vid Gud, ej bort mitt perlband,
som jag sjelf ifrån min fader medfört.»

Då förgrymmas Vila ifrån berget
och förgiftar dödligt Jovos skada.
Jovo dör, — ve, ve dig, arma moder!

Trenne sorgefoglar* klaga sedan:
ena klagar utan uppehållan,
sent och tidigt klagar blott den andra,
och den tredje, när det så sig faller.

Den, som klagar utan uppehållan,
är den dödes olycksburna moder;
åter den, som klagar sent och tidigt,
är den dödes sorgebundna syster;
den, som klagar, när det så sig faller,
är den dödes ungdomsfriska maka.

---

* Originalet har gökar, kùkawitza. Denna fogel brukas oftast att föreställa en klagande.

Hexeriet.

Härligt var att se, hur in på qvällen
hjelteskaran drack det gula vinet.
Med befann sig ock den veke Stojan,
drack ej vin och bränvin icke heller,
utan kaffe blott ur gyllne skålar.
Några flickor vandrade längs stranden,
och bland dessa Ivans sköna syster.
När den veke Stojan henne märker,
tänds hans bröst af kärlek, — och åt tärnan
kastar han ett äpple och ett qvitten;*
men förtrytsam slängde Ivans syster
genast bort från sig hans gula qvitten
och med foten stötte äpplet undan.
På den gröna marken föll hans qvitten,
äpplet åter i den svala böljan.
När den veke Stojan märkte detta,
blef han strax så mörk, så vild till sinnes.
Dädan skyndar han med snabba fötter
och sitt hem, sin hvita boning, uppnår.
Papper tar han genast fram och skriftyg,
att förtrolla Ivans sköna syster.
Och han sammansätter fyra trollbref,
skrifver ett och kastar det i elden:
»Eld, förbränn, förbränn ej brefvets trollkraft,
tänd blott, tänd blott Angelijas hjerta!»
Skrifver än ett — kastar det i böljan:
»Bölja, ryck ej med dig brefvets trollkraft,
bortryck, bortryck Angelijas hjerta!»
Skrifver än ett — kastar det i luften:
»Vindar, fören ej bort brefvets trollkraft,
fören, fören Angelijas hjerta!»
Ett han gömmer under hufvudkudden:
»Hvila icke kraftlöst der, o trollbref,
tills att Angelija med dig hvilar!»

Märk! Och inom några korta stunder
ljuder der ett klappande på porten;

* Tillkastandet af en frukt är hos servierna likasom hos nygrekerna en kärleksförklaring och ett äktenskapstillbud.

»Öppna porten, om du Gud bekänner,
öppna porten, mig förtära lågor!»
Stojan tiger och vill än ej svara.
Högre klappar åter Ivans syster:
»Upp, mig rycka floder med sig hädan,
upp med porten, om du Gud bekänner!
Snart till molnen höjes jag af vindar.»

Hastigt springer då den veke Stojan,
låter upp den vida buxbomsporten
och ledsagar henne in med glädje.

Prins Mustaphas sjukdom.

För att bada går en skara turkar,
och turkinnor komma från att bada,
männerna med Mustapha i spetsen,
qvinnorna med Mehmed paschas maka.
Skön är Mustapha, sultanens ättling,
mera skön dock Mehmed paschas maka.
Och förtrollerskan är icke skön blott,
men tillika så försåtligt smyckad.
Genast sjuknar prinsen in af kärlek,
tänd af Mehmed paschas sköna maka,
går re'n plågad till det hvita slottet
och på veka dynor der sig lägger.
Alla fruar efter rang och ordning
komma att prins Mustapha besöka,
borta blir blott Mehmed paschas maka.

Sultaninnan sänder bud till henne:
»Ädla fru, gemål till Mehmed pascha,
aktar du dig mer än sultaninnan?
Mustapha, min son, på sjukbädd ligger;
alla fruar gjort besök hos honom,
du allena, du försmår att komma.»
Mehmeds maka mottar denna helsning,
vecklar sina ärmar upp i blinken
och bereder lätta sjukbädds-rätter:
grädda rosenröd på gyllne tallrik,
ljusgult serde uti silfverskålar,
vårens körsbär, syltade med honing,

persikor med morgondagg bestänkta,
hafsstrandsfikon och mostarska drufvor;
klär sig se'n i kosteliga kläder
och beger sig så på färd till slottet.
Snart palatsets gångar hon beträder.
Oanmäld och helsande på ingen,
sakta till den sjukes rum hon skrider;
och hon sätter sig vid hufvudgärden,
tar ett virkadt guldtyg fram och fläktar
svalka åt hans feberheta panna.
Men, till sultaninnan vänd, hon talar:
»Sådan sjukdom som den tappre prinsens
önskar jag att må min broder träffa,
ja, mig sjelf som Mehmed paschas maka;
ty en kärleksyrsel är ej sjukdom.»
När prins Mustapha förnummit detta,
står han upp på snabba fötter genast,
riglar alla dörrar och behåller
Mehmeds maka qvar tre runda dagar. —
Men på morgonstunden af den fjerde
med ett artigt bref uppvaktar paschan:
»O sultan, min store, dyre herre!
Från min boning har en dufva bortrymt,
till ditt slott hon flugit, — lösgif henne,
lösgif henne, om du Gud bekänner!»
Derpå får han från sultan det svaret:
»Mehmed, trogne slaf, jag har en falk här,
en otämjelig och vildsint fogel,
som ej släpper, hvad han en gång fångat.»

Skördeflickan.

Kärfvar, skördade med silfverskära,
samlar hop med gullprydd hand Lepota.
Dock, när middagssolen börjat glöda,
sjunger för sig sjelf hon sakta detta:
»Den, som sammanbinder mina kärfvar,
vill jag strax mitt hvita anlet skänka.
Den, mig vatten ifrån källan hämtar,
vill jag skänka mina svarta ögon.
Den, som bygger mig en skuggrik löfsal,

honom vill jag bli en trogen maka.»
Sjunger så och tror sig hörd af ingen

Lyssnat har likväl den unga herden,
och han binder kärfvarna tillsammans,
bygger upp af hassel strax en löfsal,
hämtar vatten från den svala källan,
bjuder det och talar till den sköna:
»Nu, Lepota, uppfyll, hvad du lofvat!»

Skalk var skördeflickan dock och löste
sig med några skälmska ord från löftet:
»Låt mig bli i frid, du unga herde!
Medan du band samman mina kärfvar,
bette dina lam i åkerstubben.
Då du bragte mig från källan vatten,
har du med en dryck dig sjelf förfriskat;
och i skuggan, som du mig beredde,
har du äfven sjelf ju funnit svalka.»

Bröllopssånger.*

1.

Skön att skåda under aftonsolen,
satt vid sidan af sin ledsven bruden,
under kransen tittande på älskarn.
Och till flickan talte hennes brudgum:
»Hvarför ser du på mig, hulda flicka?» —
»Jag betraktar dig i väntan endast,
att du ville ge mig några läror,
hur jag vore bäst din mor till nöjes.» —
»Lätt det blir dig att min mor behaga:
sent till sängs och tidigt opp från bädden,

* Sådana sånger pläga vid bröllop i Servien afsjungas i kor af gästerna. Hufvudpersonalen vid dessa högtidligheter utgöres, oberäknade kontrahenterna med deras föräldrar och anhöriga, af den äldste bland gästerna (Stari Swat) jämte brudgummens dopvitne, hvilka båda anföra bröllopståget och äro de främsta vitnen vid förmälningen. Brudens ledare (Djevèr) är äfven en vigtig person. Dertill väljes efter regeln brudgummens bror eller någon annan hans nära anförvandt. Brudledaren åligger att ständigt följa bruden, hålla hennes häst under färden samt dag och natt vakta henne, tills han hemfört henne till hennes blifvande make.

sopa rummen, skaffa köket vatten,
sedan kamma dina blonda lockar.»

2.

Malmkanoner gifva dån från skansen,
gästerna församlas re'n hos bruden,
och man ärnar börja bröllopståget.
Bruden har i går re'n utsått blommor,
blommor på sin hulda makes lycka.
Ville lyckan gynna hennes make,
borde blomstren gro om qvällen redan,
sammanböja stänglarna om natten
och om morgonen buketter bilda.
Lyckan var den hulda maken gynsam,
blomstren grodde upp om qvällen redan,
sammanböjde stänglarna om natten,
bildade med morgonen buketter.
På sin lott fick hvarje gäst en blomqvast,
brudgummen fick sjelf den hulda bruden,
hennes ledare fick ensam ingen.
Dock, till honom lutad, hviskar bruden:
»Vredgas ej, min ledare; en blomqvast
mera skön och rik för dig jag sparar.
Gissa hvilken? — Jo, min unga lekvän.»

Blodhämnden.

Hvems är klagoskrit der i Banjani?
Månne Vilans? Månn' den onda ormens?
Ropte Vila, komme det från berget,
ropte ormen, komme det från klyftan.
Vilan ej och ej den onda ormen,
Batritch Perowitsch är den, som klagar
under Osmans, Tchorowitschens, händer.
Honom han besvär vid brodernamnet:
»Släpp mig, Osman Tchorowitsch, min broder,
skona lifvet, du i Gud min broder!
Tag i lösen hundrade dukater;
mina bröder sju, sju Perowitscher,

gifva gerna dig sju damascener;
deras makar skänka dig sju kransar
och min broder Raduls maka, Zwjeta,
sina kransar och sitt öras smycke.
Men min moder ger en ung slafvinna,
ger dig många kosteliga kläder,
och min fader, Pero Wutschitschewitsch,
skall förära dig sin egen lifhäst
och deröfver hundrade dukater.»
Re'n vill denne unna honom lifvet,
när, af onda makter förd till stället,
Panto från Tupan der syns och talar:
»Muselman, du Tchoros ättling, Osman,
släpp ej Perowitschen Batritch undan!
Bjuder han dig än omätlig lösgäld,
se, af turkarne skall han den pressa.
Vill han gifva dig sju damascener,
skall han äfven dem af turkar röfva.
Vill han kransar gifva dig och smycken,
skall han fånga våra bröders makar
och af dessa smycken ta och kransar.
Lofvar han åt dig en ung slafvinna,
torde han min egen dotter röfva
och dig henne såsom lösen bjuda.
Och den lifhäst, han dig vill förära,
är ju af Banjanis race till slut dock.»

Panto så och svänger sig ur sadeln.
Låga blixtrar ur hans studsarmynning,
och han träffas, Perowitschen Batritch,
genom gördeln, och hans mun förstummas.
Död han sjunker mot den gröna marken,
och från kroppen skär hans hufvud Osman.

Och det kommer budskap till Saljuto,
till den slagnes ålderstigne fader.

Göken gråa klagar i Saljuto,
ropar midt i vintern ut sin klagan,
som om ingen årstid egnats honom.
Göken grå är icke den, som klagar,
nej, der klagar Pero Wutschitschewitsch,
Perowitschen Batritchs gamle fader:
»Ve mig, ve mig, ve till domedagen,

ty af söner, som mig efterlefva,
hämnas ingen väl hans mord, den dyres!»

Honom tröstar Perowitschen Radul:
»Slikt må ej ditt gråa hufvud ängsla.
Vänta endast till Sankt Görans-dagen,
tills med löf sig berg och kullar kläda
och det flacka fält med gräs och blommor;
då vill jag kamraterna församla
och med dessa till Banjani draga
för att hämnas Batritchs mord, min broders.»
Men re'n nalkades Sankt Görans-dagen,
re'n med löf bekläddes berg och kullar,
gräs och blommor täckte redan fälten,
och kamraterna tillsamman kommit.

Till Banjani drar med dessa Radul
och tar af till bergets skog vid Utes.
Trenne runda dagar der de bida,
ändlöst spanande mot Gatzkos slätter,
tills på håll en turk till häst sig visar,
just den sökte, Tchorowitschen Osman.
Radul så till sina kämpar genast:
»Bröder, sen I der den bofven Osman?
Huken eder ned mot gröna marken,
men jag sjelf vill ställa mig i vägen
för att vänta Tchorowitschen Osman.
Ej för edra damascener-klingor
skall han falla, den fördömda turken,
om mig Gud den lycka värdes unna
att med mina händer gripa honom!
Men om jag ej lyckas honom gripa,
då — lägg an, hvem som af qvinna född är!»
Kämparne sig huka ner i gräset;
Radul åter ställer sig i vägen,
och när turken nu till stället hunnit,
springer Radul fram att gripa honom,
fattar hästens tygel med sin ena,
turken med sin andra hand i brickan
och till marken rycker honom neder.
Käckt till bistånd hans kamrater ila,
och de fånga lefvande Osmanen.

Honom ber vid brodernamnet Osman:
»Släpp mig, Radul Perowitsch, min broder,

skona lifvet, du i Gud min broder!
tag i lösen tusende dukater!
Tjugu bröder, tjugu Tchorowitscher,
gifva gerna tjugu damascener,
och de Tchorowitschers ädla makar
sina lockars kosteliga smycken.
Deras gyllne keder jag dig bjuder,
af dukater och af perlor tunga.
Men jag sjelf vill ge dig min araber,
högrest, att en slik ej fins i Bosna,
hela Bosna och Herzegowina,
med hans töm och silfvertunga sadel,
allt till svansen öfvertäckt med sammet;
hvarje buckla är med loskinn kantad
och med guld och silfver smyckad rikligt.»
Döf för detta, svarar Perowitschen:
»Turk, du Osman Tchorowitsch! En dyrbar
lösegäld bjöd dig min broder äfven,
men förgäfves! — Utan skoning skilde
du hans blonda hufvud ifrån kroppen.»

Och han drager fram sin knif ur gördeln
och från kroppen skiljer Osmans hufvud,
tar hans hufvud, tar sin oväns vapen
och araben, turkens höga stridshäst,
och beger sig hem med sina vänner.

Men i Montenegro-bergens grannskap,
från den lilla byn der, från Saljuto,
till hans möte går den gamle fadern,
sträcker famnen och hans anlet kysser.
Radul kysser gubbens hand och klädfåll
och för honom turkens hufvud kastar.
Och då ropar Pero Wutschitschewitsch:
»Hell mig nu och intill domedagen,
då mig unnats denna stund att skåda,
när min dyre son är hämnad vorden!»
Gubben så, — och honom lemnar lifvet,
död han ligger; frid med honom! — Herren
tage honom upp till paradiset
och välsigne hägnande oss alla!

De bägge Jakschitcherna.

Månen förebrådde morgonstjernan:
»Morgonstjerna, säg, hvar har du varit,
hvarest jollrat bort den sköna tiden,
då man dig ej sett på trenne dagar?»

Honom svarar åter morgonstjernan:
Hvarest varit? Hvar förjollrat tiden?
Ofvan Belgrads hvita fäste stod jag
och betraktade ett sällsamt under:
hur två bröder delte fadersarfvet,
Jakschitch Dmitar och Jakschitch Bogdane.
Re'n i godo öfverens de kommit,
re'n de hade delat fadersarfvet:
Dmitar ärfde Wallachi't och Moldau
och Banatet odelt intill Donau.
Bogdan fick det flacka landet Sirmien,
längs åt Sawaströmmen alla ängar
och till staden Ushitz hela Servien.
Dmitar tog den nedre deln af staden
med ett torn, Neboischa, nära Donau.
Bogdan tog den öfre deln af staden
jämte kyrkan Rushitza i midten.

Om en ringa sak blott blef man osams,
om ett intet, knappast värdt att nämnas,
om en falk och om en svartbrun fåle.
Dmitar, stödd uppå sin rätt som förstfödd,
fordrar falken utom lott och rappen;
Bogdan skänker honom ingendera.

Nästa morgon, när det än knappt dagats,
svingar Dmitar sig på rappen höga
och tar med också den gråa falken
för att jaga uti bergets skogar.

Angelija, sin gemål, han ropar:
»Angelija, du min trogna maka,
mottag detta gift och ge åt Bogdan!
Dock, i fall du ej min önskan fullgör,
vänta mig ej mer i hvita borgen.»

När den trogna makan slikt förnummit,
går hon med sig sjelf till råds bekymrad,
pröfvar, tänker och sig sjelf tilltalar:
»Gråa gök, hvad skall väl blifva af dig?
Om min makes broder jag förgifver,
är det mig en synd inför vår Herre,
är det inför menskor skam och nesa.
Stor och liten skulle om mig säga:
'Skåden, skåden der den olycksburna,
som sin egen svåger har förgifvit!'
Ger jag åter icke gift åt honom,
får jag mer ej vänta hem min make.»

Tänkte så — och fattade beslutet:
neder steg hon i den dunkla källarn,
framtog bröllopsbägaren den vigda,
smidd af idel guld i drifvet arbet
och ett minne af den dyre fadern.
Bägaren med guldgult vin till randen
fyller hon och frambär till sin svåger,
kysser honom se'n på hand och klädfåll
och, mot jorden böjd för honom, talar:
»Dig, min gode svåger, vill jag skänka
denna guldpokal med vin till randen,
skänk mig falken du, och skänk mig rappen!»
Och Bogdan, bevekt af hennes böner,
skänker henne falken strax och rappen.

Dmitar jagar dagen om i skogen,
lyckas dock ej jaga upp ett villbråd,
tills att ödet sent på qvällen honom
till den säfbekrönta skogssjön leder,
der en guldbevingad and byggt näste.
Dmitar låter gråa falken stiga,
att på anden skjuta ned i säfven;
se, men knappt berörd utaf hans vinge,
har hon redan öfvervunnit falken
och hans högra vinge sönderkrossat.

Nu, när Jakschitch Dmitar detta märkte,
klädde han sin furstedrägt utaf sig,
sam till ort och ställe hän i säfven
och tog upp derur den gråa falken;
och han frågte så den gråa falken:

»Säg, min falk, hur är du nu till sinnes,
hur till sinnes nu förutan vinge?»
Falken hämtar andan djupt och säger:
»Så till mods är jag förutan vinge,
som en broder är förutan broder.»

Då betänkte plötsligt Jakschitch Dmitar,
att hans maka redde gift för brodern,
och han svingar sig på rappen höga
och mot Belgrad spränger fram som ilen,
att sin bror vid lif kanhända hinna.
Som han nu var bryggan Tschekmek nära,
sporrar han sin häst att fly deröfver;
men med brak ger bryggans hvälfning efter,
och i fallet bryter hästen benet.

När sig Dmitar ser i denna våda,
löser han af hästen genast sadeln,
fäster den vid fjäderprydda klubban
och beger sig raskt till fots till slottet.

Och han kallar strax den trogna makan:
»Angelija, du min trogna maka!
Kanske har du ej min bror förgiftat?»
Och hon svarar gladt sin make detta:
»Nej, förgiftat har jag ej din broder;
med din broder har jag dig försonat.»

Skadars grundläggning.

Trenne bröder grundade ett fäste,
trenne bröder, tre Merljawtschewitscher.
Wukaschin var konung och den äldste,
och den andre var voivod Ugljescha,
Gojko Merljawtschewitsch var den yngste.
Desse bygga vid Bojana Skadar, *
bygga re'n tre runda år med ifver,
re'n tre år, med mästare tre hundra,
och förmå dock ej att lägga grunden,
mycket mindre att uppresa fästet.

* Skutari i Albanien.

Hvad om dagen mästarena uppfört,
rycker åter Vila ned om natten.

När det fjerde året re'n begynner,
ropar Vila ned från bergets skogar:
»Allt förgäfves, Wukaschin, o konung!
Fåfängt, fåfängt du ditt gods förspiller;
grunden är du ej i stånd att lägga,
mycket mindre att uppresa fästet,
om du ej två namn af lika tonljud,
icke Stojan och Stojana finner,
men de båda dock förtrogna syskon,
att dem mura in i tornets grundval.
Så, blott så, skall fundamentet tryggas,
så, blott så, förmår du resa borgen.»

När kung Wukaschin förnummit detta,
Dessimir, sin trogne sven, han kallar:
»Dessimir, min son, af hjertat käre,
du, till denna dag min trogne sven blott,
men från denna som min son värderad!
Spänn i blinken hästarna för vagnen,
tag der in sex bördor guld, och såleds
genomtågande den ljusa verlden,
sök mig tvenne namn af lika tonljud,
sök, o son, en Stojan och Stojana,
men de båda dock förtrogna syskon.
Röfva eller köp dig dem för guldet,
bringa dem till Skadar till Bojana,
för att muras in i tornets grundval.
Så, blott så, skall fundamentet tryggas,
så, blott så, förmå vi resa borgen.»

Dessimir förnam sin kungs befallning,
spände genast hästarna för vagnen,
tog der in sex bördor guld, och såleds
genomtågande den ljusa verlden,
sökte han två namn af lika tonljud,
öfverallt en Stojan och Stojana.
Och han sökte dem tre runda år re'n;
fann dock ej de namn af lika tonljud,
ingenstädes Stojan och Stojana.
Så tillbaka han till Skadar vänder,
ger åt kungen vagn och hästar åter,

ger åt honom guld, sex bördor, åter:
»Konung, här jag hämtar vagn och hästar,
här jag hämtar guld, sex bördor, åter,
ty jag fann ej Stojan och Stojana:
ej de båda namn af lika tonljud.»

När kung Wukaschin förnummit detta,
lät han kalla dit byggmästarn Rado,
Rado åter murare tre hundra,
för att bygga Skadar vid Bojana.
Men hvad kungen byggt, föröder Vila;
ej tillstädjer hon att lägga grunden,
mycket mindre att uppresa fästet.
Åter ropar Vila ifrån berget:
»Håll, kung Wukaschin, förnim min varning!
Fåfängt, fåfängt du ditt gods förspiller;
grunden är du ej i stånd att lägga,
mycket mindre att uppresa fästet.
Dock, förnim mig! Bröder tre I ären,
hvar af er en trogen maka eger;
den, som går i morgon till Bojana
och åt arbetsfolket bringar maten,
henne muren in i tornets grundval.
Så, blott så, skall fundamentet tryggas,
så, blott så, förmån I resa borgen.»

När kung Wukaschin förnummit detta,
lät han kalla sina bägge bröder:
»Hören mig, I älskelige bröder!
Ifrån bergets skog förkunnar Vila,
att vi fåfängt här vårt gods förspilla,
att oss ej beskärs att lägga grundvaln,
mycket mindre att uppresa fästet.
Men från berget talar Vila åter,
att vi tre Merljawtschewitscher äro,
att en hvar sin trogna maka eger;
den, som går i morgon till Bojana
och åt arbetsfolket bringar maten,
henne må vi mura in i grundvaln.
Så, blott så, skall fundamentet tryggas,
så, blott så, förmå vi resa borgen.
Men, o bröder, svärjen mig vid Gud, att
ingen yppar detta för sin maka,
utan att vi låta ödet foga,

hvem i morgon gå skall till Bojana.»
Och vid Gud besvuro brödren löftet
att för makarna ej yppa detta.

Men när dagen nu till nedgång lutar,
vandra de till sina hvita borgar,
der en härlig aftonmåltid hålles;
vandra sedan in i sina sofrum.
Se dock! Under är det att berätta;
konung Wukaschin förgäter eden.
Han, den förste, säger åt sin maka:
»Akta dig, o du, min trogna maka!
Gå i morgon icke till Bojana,
för ej maten du åt arbetsfolket,
ty beställdt det vore med ditt lif då,
in i grundvaln skulle man dig mura.»

Eden öfverträdde ock Ugljescha,
och han talte till sin trogna maka:
»Låt mig varna dig, min trogna maka!
Gå i morgon icke till Bojana,
för ej maten du åt arbetsfolket,
ty ditt unga lif, det vore spildt då,
in i grundvaln skulle man dig mura.»

Blott den unge Gojko vördar eden
och förtror sin maka ingen varning.
Nästa dag vid morgonrodnans bräckning
tåga dessa tre Merljawtschewitscher
till det fasta verket vid Bojana.

Re'n var tid att dit förskaffa maten,
och på drottningen föll turn för dagen.
Men hon dröjer, går till svågerns maka,
till sin svägerska, Ugljeschas maka:
»Hör, du goda svägerska, min önskan!
Litet ondt har jag i dag i hufvu't;
hell dig, du, som frisk är! — Men jag kan ej.
Bringa maten du åt arbetsfolket!»
Henne svarar så Ugljeschas maka:
»O min svägerska, min ädla drottning!
Litet ondt har jag i dag i handen;
blifve du vid helsa, men jag kan ej.
Tala dock med svägerskan den unga!»

Och hon gick till svägerskan den unga:
»Svägerska, du Gojkos unga maka!
Litet ondt har jag i dag i hufvu't;
hell dig, du, som frisk är! — Men jag kan ej
Bringa maten du åt arbetsfolket!»
Henne svarar Gojkos unga maka:
»Ädla drottning, du min goda moder!
Gladt och gerna ville jag dig lyda;
men mitt barn är ännu icke badadt
och dess hvita linne icke tvättadt.»
Drottningen till svar åt henne åter:
»Goda svägerska, begif dig bara,
bringa maten du åt arbetsfolket!
Jag vill sjelf det hvita linnet tvätta,
sjelf ditt späda barn, du goda, bada.» —

Och hon tiger, Gojkos unga maka,
och åt arbetsfolket bringar maten.

När hon nu var kommen till Bojana,
ser sin maka Gojko Merljawtschewitsch.
Djupt af smärta grips den unge hjelten,
djupt af smärta för hans trogna makas
och hans späda barns skull, i sin vagga
moderlöst och blott en månad gammalt.
Tåreströmmar flöda på hans kinder.
Och den smärta makan vid hans anblick
nalkas blygsamt sin gemål och herre,
nalkas blyg och frågar honom sakta:
»Gode herre, säg, hvad har dig drabbat
nu, då tårar strömma dig på kinden?»

Henne svarar Gojko Merljawtschewitsch:
»Ondt, för mycket ondt, min trogna maka!
Ack, ett gyllne äpple *), som jag egde,
föll i dag uti Bojanas bölja;
detta sörjer jag och kan ej tröstas.»
Och den smärta makan, som ej anar
något värre, svarar så gemålen:
»Bed till Gud om helsa blott, — ett äpple,
mera skönt ännu, kan du dig gjuta.»
Häftigare blott blef hjeltens smärta,

*) Äpple, jàbuka, feminint i serviskan.

och åt sidan vände han sitt anlet
för att icke se sin hulda maka.

Närmre träder svågerparet redan
fram till Gojkos ungdomssköna maka,
fatta henne vid de hvita händren
och till borgens grundval föra henne.
Och de vinka dit byggmästarn Rado;
murarena kallar åter Rado.
Men den unga smärta qvinnan — småler,
aktande det allt som skämt och lek blott.

Och att lägga borgens grundval ila
de tre hundra murare till verket
och kring henne ställa sten och bjelkar.
Upp till knät re'n är hon innesluten;
och den unga smärta qvinnan — småler,
aktande ännu det allt som skämt blott.

Oförtrutet murar framgent skaran
och kring henne hopar sten och bjelkar.
Upp till gördeln innesluts hon redan
och betryckes tungt af sten och bjelkar.

Åndtligt märkande, hvad henne ärnas,
qvidande, som ormen krossad hväser,*
ber hon sina svågrar om förbarmning:
»Tålen ej, om I en Gud bekännen,
att så ung jag muras in i grundvaln!»
Detta ropar hon till sina svågrar;
men sitt anlet vända de från henne.

Då med kufvad skam och tadelfruktan
ber hon slutligt till sin egen make:**
»Tål det ej, min dyre man och herre,
att så ung jag muras in i grundvaln!
Låt mig fara till min gamla moder!
Guld i öfverflöd min moder eger,
köper nog en slaf och en slafvinna,
att dem mura in i tornets grundval.»

* En ofta återkommande bild att beteckna vrede och förtviflan, utan att dermed ett vidrigt bibegrepp vore förbundet.

** Hon felade efter servisk åsigt mot anständigheten, i det hon vände sig med bön om hjelp till sin egen make.

Så hon beder; men hon ber förgäfves.
Och när nu den smärta sköna märker,
att hon slösar fåfängt sina böner,
vänder hon sig till byggmästarn Rado:
»Mästar Rado, inför Gud min broder!
Lemna vid min barm ett litet fönster,
låt min hvita barm stå fri och öppen,
att, i fall mitt spenbarn, Jovo, kommer,
om han kommer, jag må nära honom!»
Bifall ger, för brodernamnet, Rado,
lemnar vid dess barm ett litet fönster,
till den hvita barmen öppen tillgång,
att, i fall dess spenbarn, Jovo, komme,
om han komme, hon må nära honom.
Och hon ber ännu, den öfvergifna:
»Mästar Rado, inför Gud min broder!
Lemna ock ett fönster vid mitt öga,
att jag måtte se mot hvita borgen,
när de föra hit mitt spenbarn, Jovo,
och när hem de föra honom åter!»

Äfven detta unnar mästarn henne,
lemnar vid dess öga ock ett fönster,
att hon måtte se mot hvita borgen,
när de hämta hennes spenbarn, Jovo,
och när bort de föra honom åter.
Och så blir hon murad in i grundvaln.
I sin vagga hämtas henne barnet,
och hon ger det näring hela veckan;
då omsider sviker henne målet.
Men åt barnet flödar föda ständigt,
och det närs vid barmen hela året.

o o o

Än i denna stund sker samma under.
Ännu flödar mjölk der och för svaga
mödrars näringstomma spenar läkdom.

Slaget på Fogelfältet.

Zar Lasar satt vid sin aftonmåltid,
vid hans sida Militza, zarinnan.

Till gemålen talar hon, den höge:
»Zar Lasar, du Serviens gyllne krona!
Gryr det, drar du ut till Fogelfältet*
och tar med dig svenner och voivoder.
Mig blir ingen man i slottet öfrig,
ingen, som till dig till Fogelfältet
bär mitt bref och hämtar svar tillbaka.
Också mina dyra bröder alla,
nio Jugowitscher, tar du med dig.
Lemna hemma dock en enda broder,
en blott, vid hvars lif jag kunde svärja.»
Henne svarar åter Serviens furste:
»Militza, min goda, dyra maka!
Nämn mig, hvem det är af dina bröder,
som du allra helst hos dig behölle.»
»Låt mig Boschko Jugowitsch behålla!»
Åter talar Serviens furste detta:
»Militza, min goda, dyra maka!
När i morgon dagen börjar klarna,
solen träda fram vid horisonten
och när då vårt fästes portar öppnas,
så begif dig fram till fästningsporten,
hvarur härens slutna leder tåga,
alla ryttare med tunga pikar
och i spetsen Jugowitschen Boschko,
bärande för hären korsets fana.
Honom min välsignelse och helsning!
Fanan må han ge åt hvem han lyster
och hos dig förblifva qvar i slottet.»
När den ljusa dagen nu var kommen
och till fästet portarna man öppnat,
ut beger sig Militza, zarinnan,
och hon stannar väntande vid porten.

Hären bryter upp i slutna leder,
alla ryttare med tunga pikar
och i spetsen Jugowitschen Boschko,
bärande för hären korsets fana.
Guldbetäckt är öfverallt hans fåle,

* Fogelfältet, på serviska Kóssowo (pòlje), egentligen trastfältet, är en vidsträckt flacka i södra Servien. Den slagtning, som år 1389 der föreföll, skakade för beständigt Serviens sjelfständighet. I denna batalj förlorade Serviens siste zar, Lasar, den historien skildrat som en from, välvillig och tapper furste, lifvet.

fanan svajar fladdrande kring honom
och betäcker honom ner till sadeln.
Men på fanan syns ett gyllne äpple,
utur äpplet gyllne kors sig tränga,
och från korsen sväfva se'n i vaggning
gyllne tofsar ned på Boschkos skuldror.
Fram hon träder, Militza, zarinnan,
nalkas honom, fattar hästens tygel
och, med armen slingrad kringom brodern,
talar se'n till honom sakta detta:
»Boschko Jugowitsch, min gode broder!
Mig förunnad är du nu af zaren,
att du ej må dra till Fogelfältet.
Sin välsignelse till dig han sänder.
Gif din fana hvem du vill att bäras,
och hos mig i Kruschevatz blif hemma,
att en bror att svärja vid jag ege.»
Henne Boschko Jugowitsch till svar dock:
»Vandra du till hvita borgen åter!
Jag, min syster, må ej dväljas hemma.
Fanan ger jag ej ur mina händer,
bjöds mig Kruschevatz till lön af zaren.
Aldrig skola våra kämpar säga:
'Sen den fege Jugowitschen Boschko,
som ej ville dra till Fogelfältet,
icke blöda för det helga korset,
som ej ville dö för kristendomen'.»
Talar så och spränger ut ur porten.
Se, då nalkas gamle Jug Bogdane,
och sju Jugowitscher följa honom.
Alla sju hon ropar på i ordning,
men af broderskaran svarar ingen.
Framgent står hon väntande vid vägen; —
se, då nalkas Jugowitschen Woino,
leder zarens praktbeklädda hästar,
öfverallt med idel guld betäckta.
Och hon fattar skymmeln vid hans tygel
och, med armen slingrad kringom brodern,
hviskar se'n till Woino sakta detta:
»Woino Jugowitsch, min gode broder!
Mig förunnad är du nu af zaren,
sin välsignelse till dig han sänder.
Gif hans hästar hvem du vill att föras,
och hos mig i Kruschevatz blif hemma,

att en bror att svärja vid jag ege.»
Henne svarar Jugowitschen Woino:
»Vandra du till hvita borgen åter!
Krigarn anstår ej att gå tillbaka
och att öfvergifva zarens hästar,
visste han sig än bestämd åt döden.
Låt mig draga hän till striden, syster!
Blöda vill jag för det helga korset,
vill för läran dö med mina bröder.»
Talar så och spränger ut ur porten.

När zarinnan nu allt detta utstått,
sjönk hon neder på den kulna hällen,
sjönk, — och lifvet tycktes lemnat henne.
Se, då nalkas zar Lasar, den höge,
och när blek hon ligger för hans öga,
strömma tårar ned uppå hans kinder.
Emot höger ser han och mot venster
och sin tjenare Goluban kallar.
»O, min trogne tjenare Goluban!
Sväng dig af den svanlikt hvita hästen,
tag furstinnan vid den mjälla handen
och till hvita borgen hemför henne;
men med Gud vill jag dig hafva unnat
att ej draga ut till Fogelfältet,
utan hemma bli i hvita borgen.»
När den trogne tjenarn afhört detta,
rinna tårar på hans hvita anlet.
Men han lyder, hoppar ned af hästen,
tar zarinnan vid den hvita handen
och den smärta återför till borgen.
Men sitt hjertas tvång kan han ej motstå,
och det drifver honom hän till striden.
Hästen når han åter, sitter upp, och
så i sporrsträck hän till Fogelfältet.

När den nästa dagens morgon grydde,
kommo flygande två svarta korpar.
Komna från det vida Fogelfältet,
sänkande sig ned på hvita tornet,
på den höge zarens hvita borgtorn,
kraxar ena, och den andra talar:
»År, må tro, det här nu furst Lasars torn,
och är ingen inne der i tornet?»

Men der innanföre svarar ingen,
innan Militza, zarinnan hör dem.
Ur det hvita tornet fram hon träder,
helsande det svarta paret såleds:
»Signe Gud er båda, svarta korpar!
Hvarifrån så dags på morgonstunden?
Kommen I kanske från Fogelfältet?
Sågen I hvar der två starka härar?
Kommo kämparne i handgemäng re'n?
Och af härarne fick seger hvilken?»
Henne svarar så det svarta paret:
»För din helsning haf vår tack, zarinna!
Så dags komma vi från Fogelfältet,
och vi sågo der två starka härar,
som i går re'n mätt sig med hvarandra.
Bägges furstar hafva fallit döde;
få af turkar hafva räddat lifvet,
och af servier, hvad än är öfrigt,
ligger der med dödssår och förblöder.»
Medan korparna än tala detta,
kommer tjenarn Milutin till häst dit;
i sin venstra hand den högra bär han,
sjutton sår betäcka kämpens lemmar,
och hans häst är öfversköljd af bloden.
Emot honom ropar skrämd zarinnan:
»Ve! Hvad har dig drabbat, arme kämpe?
Zaren, säg, blef han förrådd i striden?»
Tjenaren till svar åt henne detta:
»Herskarinna, hjelp mig ned af hästen,
svalka se'n mitt hufvud med friskt vatten,
och med vin befukta mina lemmar,
jag är mattad af de djupa såren.»
Och zarinnan hjelper honom neder,
svalkar se'n hans hufvud med friskt vatten,
och med vin befuktar hon hans lemmar;
och omsider frågar herskarinnan:
»Säg, hur aflopp det på Fogelfältet?
Huru stupade den höge zaren?
Säg, hur föll den gamle Jug, min fader?
Mina bröder, nio Jugowitscher,
och min måg, voivoden Milosch, huru?
Än Wuk Brankowitsch, min andra måg, hur?
Och hur föll han, Banes son, Strainja?»
Då begynner tjenaren berätta:

»Alla föllo de i striden döde.
Der han stupade, den höge zaren, —
många kastspjut ligga der i spillror,
turkiska och serviska i blandning;
serviska de flesta der dock äro,
slängda alla, alla att beskydda
vår beherskare, den höge zaren.
Jug den gamle re'n i främsta ledet
föll den förste, innan striden börjat.
Åtta Jugowitscher äro fallna.
Broder ville icke lemna broder,
ej så länge lif i någon rördes.
Sist var öfrig än din broder Boschko.
Öfver fältet fladdrade hans fana,
framför sig han dref af turkar skaror,
såsom falken jagar dufvosvärmar.
Vadande till knät i ovänsblodet,
sjönk i döden Banes son, Strainja.
Milosch, o furstinna, Milosch stupat:
vid Zetinjas kulna bölja föll han,
der en skara turkar funno döden.
Milosch dödade sultanen Murat,
slog med egen hand tolf tusen turkar;
honom hell, och hell den, honom burit!
Lefva skall hans namn bland Serviens söner,
evigt lefva uti sång och saga,
tills att verld och Fogelfält gått under.
Frågar du också om Wuk den vilde?
Honom ve, och ve den, honom burit!
Honom ve, och ve hans stam och slägte!
Han förrådde zaren under striden,
han förrådde, — med tolf tusen hästar
öfverlopp till fienderna bofven.»

Klagosång
öfver Hassan Agas ädla maka.*

Säg, hvad hvitt syns der i djupa skogen?
Ser man snö der, eller ser man svaner?

* Denna serviska folksång och de tvenne följande (senare tillägg till föregående samling) äro tagna i öfversättning ur Herders Stimmen der Völker in Liedern: »Morlakische Geschichten».

Vore snö der, hade den väl smultit,
vore svaner, hade re'n de flugit.
Icke snö och icke heller svaner;
nej, blott Hassan Agas tält der glänsa;
sjelf i ett af dem han ligger sårad.

Han besökes af sin mor och syster;
blygsamt dröjer hans gemål att komma.

När hans sår omsider börjat läkas,
lät han säga till sin trogna maka:
»Vänta mig ej mera i palatset,
i palatset och ibland de mina!»

När hans maka hört de hårda orden,
stod den trogna krossad under smärtan,
hörde hästar stampa invid porten,
trodde Hassan, hennes make, komma
och till tornet sprang, att ned sig störta.
Henne följa tvenne hulda döttrar,
ropa ängsligt, badande i tårar:
»Ej det är vår fader Hassans hästar,
blott din broder Pintorowitsch kommit.»

Hassans maka vänder då tillbaka,
slår med klagan kring sin broder famnen:
»Se, o broder, här din systers nesa!
Jag, en mor till dessa fem, förskjutes.»

Brodern svarar intet, ur sin ficka
drar han skiljebrefvet, redan färdigt,
i en duk af högrödt siden veckladt:
»Hon må fara till sin moders boning,
ledig att sig skänka åt en annan.»
Modern, då hon såg det bittra brefvet,
kysste sina båda söners pannor,
kysste sina båda döttrars kinder;
ack, men från sitt späda barn i vaggan
kan hon sig i smärtans stund ej slita.
Brodern rycker henne bort, den hårde,
sätter henne på den käcka hästen
och far bort med den försagda qvinnan,
rakt till deras faders höga boning.

Kort var tiden, än ej åtta dagar,
ganska kort, förr'n re'n den hulda qvinnan,
re'n den hulda under enke-sorgen
blef begärd af flere stora herrar;
och den störste var Imoskis Kadi.
Och hon bad i tårar till sin broder:
»Ack, jag ber dig vid ditt lif, min broder,
gif mig ingen annan mer till maka,
att mitt hjerta ej må krossas sedan
af de dyra, arma barnens anblick.»

Brodern, ej bevekt af hennes böner,
fäster henne vid Imoskis Kadi.
Men hon beder honom oupphörligt:
»Skicka helst en liten lapp, o broder,
med de orden till Imoskis Kadi:
'Vänligt helsar dig den unga enkan,
låter ödmjukt be dig härigenom,
att, om svater en gång hit dig följa,
du må hämta mig en rymlig slöja,
att vid Hassans hus jag mig må hölja
och ej skåda mina arma barn der.'»

Knappt fick Kadi detta bref om händer,
när han samlar alla sina svater
och bereder sig till färd till bruden
och tar med sig den begärda slöjan.

Lyckligt hunno de furstinnans boning,
lyckligt följde hon dem ut från denna;
men när Hassans hus de nådde, sågo
barnen uppifrån sin mor och ropte:
»Kom, ack, kom till dina barn tillbaka,
ät med oss ditt bröd i egna salar!»

Hassans maka hörde sorgsen detta,
vände sig till svaternas förnämste:
»Låt, o broder, svater här och hästar
stanna litet vid den kära porten,
medan mina små en skänk jag bringar.»

Och de höllo vid den kära porten,
och hon gaf de arma barnen skänker:
guldbesydda skor åt sina gossar,

sina flickor långa, rika drägter,
åt sitt spenbarn i förlåtna vaggan
gaf hon för en framtids dar en tröja.

Gömd såg fadern, Hassan Aga, detta,
ropte sorgligt till de dyra barnen:
»Dyra, arma barn, till mig er vänden,
ty er moders barm är jernhård vorden,
är förspärrad nu och kan ej röras.»

När som Hassans maka hörde detta,
föll förbleknad hon på stället neder;
lifvet flög ur det beklämda hjertat,
när af egna barn hon såg sig undflys.

Radoslaus.

Knappt ännu på himlen morgonrodnan,
knappt på himlen morgonstjernan lyste,
när för konung Radoslaus i sömnen
sjöng en svala. Så för honom sjöng hon:
»Upp, o konung! Oblidt var ditt öde,
då du här dig lade ned att sofva.
Och du slumrar trygg till morgonväkten?
Se, från dig har Lika re'n gjort affall,
jämte Korbau och det flacka Kotar,
från Cettines stränder allt till hafvet.»

Knappt förnummit hade Radoslaus
denna stämma, när sin son han ropte:
»Upp, min käre son, och låt oss båda
snabbt från alla sidor samla härar!
Se, från oss har Lika re'n gjort affall
jämte Korbau och det flacka Kotar,
från Cettines stränder allt till hafvet.»

Knappt förnummit hade Ciaslaus
denna faderns maning, när han skyndsamt
samlar stora härar, hurtigt fotfolk,
och Dalmatiens snabba ryttarskaror.

Men ett ädelt råd gaf fadern honom:
»Ciaslaus, medtag härens kärna
och gå modigt mot Kroatiens söner!
Är dig himmelen och lyckan gynsam,
så att banen Selimir blir slagen,
bränn då inga städer, inga byar,
och försälj ej dina fångna slafvar!
Tämj allenast Korbau, du, och Lika,
detta land, din ädla moders hemland;
jag vill draga mot det flacka Kotar,
från Cettines stränder allt till hafvet,
vill det kufva blott och ej föröda.»

Så de båda konungsliga hjeltar
skiljas åt, och deras båda härar
tåga muntra af med sång i täflan,
skämta gladt och dricka under ridten.

Länge var det ej, förr'n banens krigshär,
Selimirs, liksom en vind förspriddes;
men, med glömska af sin fars förmaning,
nederbrände Ciaslaus städer,
tog med plundring rika slott, lät grufligt
stor och liten öfver klingan springa
och som skänker delte åt sin krigshär
fångna slafvar.

Konung Radoslaus
snart och villigt fått det flacka Kotar
under spiran åter; men, o öde!
Nu mot honom resa sig hans härar,
derför att ej han som Ciaslaus
gett dem lof att rika slott föröda,
öda altaren och kyrkor, icke
gett dem lof att skända Kotars döttrar
och de arma slafvarne försälja.
Vrede taga de från honom kronan
och till konung Ciaslaus välja.
Och han är knappt konung, när han hastigt
lät från solens uppgång till dess nedgång,
från dess nedgång till dess uppgång, ropa:
»Den, som hämtar mig min fader fången
eller mig hans gråa hufvud hämtar,
skall den andre varda i mitt rike.»

Milutin, en slaf, har knappt förnummit
dessa ord, när han tolf kämpar samlar
och kring Kotars flacka nejder söker
konung Radoslaus, att honom fången
eller ock hans gråa hufvud hämta.

Men en ädel klippgudinna höjer,
Bebi höjer från den höga toppen
så sin stämma: »Akta, Radoslaus!
Oblidt är det öde, som dig hitfört;
nära stå tolf knektar att dig fånga,
slafven Milutin för dem i spetsen.
Gamle fader, ack, ett oblidt öde
hvälfde stunden, då din son du födde,
som ditt gråa hufvud eftertraktar.»

Full af smärta lyssnar Radoslaus
till beskyddarinnans ord och flyktar
strax från slätten, flyktar bort mot hafvet,
att sig rädda bland dess blåa vågor.
Och han störtar sig i böljans sköte,
hinner ändtligt till en kulen klippa,
klättrar upp, och, himmel! utan fasa
hvem förmått den gamles straffdom höra
midt i hafvet, på den kulna klippan:

»Ciaslaus, o min son, min älskling,
som så länge jag af himlen tiggde
och som, ändtligt mig af himlen unnad,
grymt din faders hufvud eftertraktar,
o, vik från mig, o, vik fjärran från mig
Du, min son, min innerligen käre!
Gå, att hafvets djup dig sluka måtte,
som det mig i detta nu skall sluka
från den kulna klippan. Mörkne, mörkne
öfver dig den ljusa solen! Öppne
himlen sig med vredens blixt och dunder,
och förbittrad gifve jorden åter
dina gömda ben! En son, en sonson
efterlemne aldrig du! Må lyckan
svika dig i krigets kamp, din maka
snart bli nödgad att en sorgdrägt bära,
och din svärfar ensam efterlefva!
Må Dalmatien sin röda drufva

och sitt hvita korn dig aldrig gifva,
dig, gudlöse son, som kan din gamle
faders, Radoslaus', död begära!»

Medan så ännu den qvalde klagar
och med tårar tvår den kulna klippan,
kom ett litet skepp med fulla segel,
fördt af Latiens ädla söner. — Tårad
ropar dem den gamle an och ber dem,
ber vid himlen, månens ljus och solens,
taga honom upp om bord och bringa
fram till Latiens strand. Och Latiens söner
buro i sin barm ett ädelt hjerta,
ädelt hjerta och för himlen fruktan.
Upp de togo kungen på sitt fartyg,
bragte honom till sitt land. Den gamle
Radoslaus for till Rom och upptogs
vänligt der och hade, gift å nyo,
se'n en son, som Petrimir sig nämnde
och, med ädelt romerskt blod förenad,
födde Paulimir, Slavoniens konung.

Den vackra tolken.

Upp mot Gravo drog han, paschan Mustaj,
och omkring den höga muren föllo
många af hans kämpar. Nu om qvällen,
när i herskarns öfver Gravo boning,
i Nikolos, turkar höllo måltid,
bådo de om vatten. Ingen annan
än Nikolos dotter kände språket;
men den sköna ropte till sin moder:
»Skynda, goda moder, upp på föttren;
dessa turkar vilja hafva vatten.»

Modern uppsteg strax och kom med vatten.
Alla drucko; blott den unge Muza
drack ej, utan bad en bön till modern:
»Ädla fru, med er må himlen vara,
men förunna mig er sköna dotter
till en trogen maka!» — »Skämta icke,
paschans krigare», hörs modern svara,

»länge sedan är min dotter lofvad
Zekulo, den stolte Jankos slägting.
Henne skänkte han af högrödt siden
trenne öfvermåttan granna drägter,
tre agraffer utaf guld och trenne
diamanter af en sådan klarhet,
att vid skenet man kan spisa qvällsvard,
kan vid midnatt, som om middag vore,
tio hästar sko. För den skull, kämpe,
kan åt dig ej flickan ges till maka.»

Sorgsen satt vid hennes vägran gossen,
talte ej ett ord och slöt om natten
ej sitt öga; men vid dagens ankomst
sprang han upp på sina käcka fötter,
gick till paschans tält och talte detta:
»Höge pascha, ibland alla sköna,
som ditt vida rike åt dig skattar,
fins af himmelsk skönhet här en flicka,
kunnig i vårt språk, Nikolos dotter,
hans, som kallas herre öfver Gravo.»

Paschan låter kalla grefven. Vänligt
talar han till honom: »Är det sanning,
som af ryktet säges, att din dotter
vore öfvermåttan skön och älskvärd?
Vill du gifva henne mig till maka?

Oförändrad svarar åter fadern:
»Skön och huld och älskvärd är min dotter,
men för länge se'n som brud förlofvad.
Zekulo, den stolte Jankos slägting,
skänkte henne trenne sidendrägter,
tre agraffer utaf guld och trenne
diamanter.»

Vänligt talar paschan:
»Om så är, välan, min vän Nikolo!
Låt den sköna flickan med sin brudgum
komma till mig, att hon må förklara,
hvem af båda hon vill välja.»

Smärta
intog grefven, då han hörde detta.

Kommen hem, ett bref han sänder genast
till Zekulo, till voivodens slägting.
»Zekulo, din sköna brud vill paschan
söka röfva från dig; derför skynda,
kom blott till min boning, och vi tåga
bägge se'n till paschans tält. I morgon
måste flickan säga, hvem hon väljer.»

Ynglingen har knappast läsit brefvet,
när sin häst, den snabbaste, han sadlar,
med sig tar tre hundrade vasaller
och om qvällen sent till grefven kommer.
Knappt förlidna voro natt och gryning,
när till paschan brud och brudgum tåga.
Och de nalkas honom, och med ljufva
ord begynner turken: »Sköna flicka,
välj och säg, med hvem du önskar följa,
följa med Zekulo, eller maka
åt en pascha bli?»

Och flickan åter
(så af modern var hon undervisad)
svarar hastigt: »På det gröna gräset
vill jag hellre stå med dig, o herre,
än med Zekulo på högrödt siden.»

Vredgad höjer Zekulo sin stämma:
»Är då detta nu din tro och kärlek,
som åt mig du vid din Gud har svurit?
Fort, du falska, gif mig blott tillbaka
mina skänker, följ se'n, hvem du lyster.
Räck blott ut din hand!» Bedragen räckte
hon den ut att återge hans skänker,
men en giftig huggorm bet den genast.
Zekulo drog ut sin hvassa sabel,
afhögg hennes högra hand, den fala,
och till paschan sade: »Gläd dig, herre!
Denna högra hand var min besittning,
tag hvad öfrigt är, och sitt ha båda!»

Harmfull ropar paschan: »Djerfve yngling,
och du vågar sådant i min divan?
Är du modig såsom dristig, yngling,

upp, och ut till tvekamp då! Zekulo tog med glädje upp hans maning. Båda redo med sitt sällskap ut på fältet. Lyckan var likväl mot paschan oblid, och Zekulo med sin hvassa klinga klyfver man och sadel. Så bekom dig ditt förräderi, bedragna flicka!

Flickans klagan.

Finsk runa. *

Aldrig gå de ur mitt sinne,
ur mitt minne plånas aldrig
dessa hulda, ljufva dagar,
då jag sjöng, ett barn till ålder,
-qvittrade som liten flicka
med den muntra fogelns glädje,
lärkans glädje, som med vingen
nära molnens barm i höjden
fri och lätt och sorglös leker.

Hjertat fritt ifrån bekymmer,
flög jag förr, som vinden flyger,
fördes, som en gnista föres,
for, som löfvet far i lunden,
såsom fjäriln öfver lindan,
drack mig mätt af ljufva safter
från den gyllne blommans kalkar,
som af silfver öfverstänktes.

Främmande för alla sorger,
satt jag, glädjens bild, på fältet,
satt med honings-hog på tufvan,
satt, en blomma lik, på lindan,
lekande, förtroligt sluten
till den muntra syskonringen,
sakta smekt af vädrets ande,
när han kom med blomsterdofter
från det honingsrika landet.

Hvilans afbild, se'n på bädden
sof jag, lik en liten fogel,
och det blida lugnet redde
vid min sida sig ett läger,
störde ej min sömn med hotet
om en nytänd dags bekymmer,
om de sorger, hvilka plåga
nu mitt sakta tärda hjerta.

Hvarken vet jag eller kan jag
rätt och tydligt uppenbara,
hvad som rann uti mitt sinne,
hvad som drabbade mitt hufvud,
denna underliga tanke,
som uti mitt hjerta tändes,
som, förut ej känd, mig nådde,
efter det min moder sagt mig,
se'n hon sagt: »Min lilla dotter,
snart du redan femton vårar
lemnat efter dig i spåren.» —
Jämte mina bröst, som stego,
steg en okänd eld i hjertat;
jämte mina bröst, som svälde,
svälde oron under duken
i den ovant höjda barmen.

Ledsamt är det nu i stugan,
tungt är sinnet nu på fältet,
lugn fins icke mer i lunden,
trefnad icke mer i skuggan
under trädens mörka grenar.
Oron tvingar mig till hvilan,
oron stör mig under sömnen,
oron väcker mig till ljuset,
till den nya dagens möte.

*) Bland de talrika sånger, hvilka utgöra finska poesiens stolthet och ära, torde väl denna runa med allt skäl kunna föras. Jag har vid öfverflyttandet af detta härliga stycke till svenskan rönt samma känslor som den, hvilken söker upptaga och omplantera en blommande växt ur en jordmon i en annan. I hvarje stund har jag fruktat att skada de veka rötterna, att jag så må säga, och de sköna bladen, och misströstar om att hafva kunnat freda dem från allt för förstörande spår af min hand.

Nu det brinner i mitt hjerta,
i den skymda gömman brinner
hoppets eld, den oförstådda,
den besynnerliga elden,
hvilken jag ej vet att släcka,
icke hjerta har att qväfva. —
Dit de ila skyndsamt alla,
alla ord ifrån min tunga,
när jag ej af någon höres;
dit min hjernas alla tankar,
dit mitt hjertas lugn och hvila,
dit till hoppets dunkla vägar,
aningarnas trånga vägar,
sorgefulla för mitt hjerta,
glädjefulla för mitt hjerta.
Af de önskningar, jag hyser,
är blott en beständigt vigtig,
bland behofver, dem jag känner,
känner hjertat ett allena:
sorgefullt det är för hjertat,
glädjefullt det är för hjertat.

Den blodige sonen. *)

»Hvadan kommer, hvadan kommer
du, min käcke son?»
»Ned från stranden, ned från stranden,
o min moder kär!»

»Säg, hvad har du gjort vid stranden,
du, min käcke son?»
»Mina hästar der jag vattnat,
o min moder kär!»

»Hvem har mullbestänkt din tröja,
du, min käcke son?»
»Hästens hofvar, hästens hofvar,
o min moder kär!»

»Hvaraf är ditt svärd så blodigt,
du, min käcke son?»
»Bloden är min ende broders,
o min moder kär!»

»Säg, hvart ärnar nu du färdas,
du, min käcke son?»
»Långt, långt hän till andra länder,
o min moder kär!»

»Lemnar du din gamle fader,
du, min käcke son?»
»Må han hugga ved i skogen,
aldrig önska se mig åter,
o min moder kär!»

»Lemnar du din gamla moder,
du, min käcke son?»
»Må hon sitta gömd och spinna,
aldrig önska se mig åter,
o min moder kär!»

»Lemnar du din unga maka,
du, min käcke son?»
»Må hon pryda sig för andra,
aldrig önska se mig åter,
o min moder kär!»

»Lemnar du din son, den späde,
du, min käcke son?»
»Må han gå till skoln att agas,
o min moder kär!»

»Lemnar du din späda dotter,
du, min käcke son?»
»Må hon söka bär i skogen,
aldrig önska se mig åter,
o min moder kär!»

*) Se Schröters Finnische Runen.

»Säg, när kommer du tillbaka,
du, min käcke son?»
»När i norr sig dagen tänder,
o min moder kär!»

»När kan dag i norr sig tända,
du, min käcke son?»
»När som sten på vågen sväfvar,
o min moder kär!»

»När kan sten på vågen sväfva,
du, min käcke son?»
»När som dun till botten sjunker,
o min moder kär!»

»När kan dun till botten sjunka,
du, min käcke son!»
»När till doms vi samlas alla,
o min moder kär!»

Finska runor.

1.

Såsom barn jag gick att valla,
späd ännu, att drifva fåren,
hög som faderns knä till växten,
lång såsom min moders slända.
Guld jag fäste på min tinning,
blåa trådar kring mitt anlet,
kring mitt hufvud silfverbindeln.
Kom en röfvare från skogen,
en fiendtlig man från snåret;
guldet tog han från min tinning,
blåa garnet från mitt anlet,
från mitt hufvud silfverbindeln.
Tårögd kom jag hem tillbaka,
och min far mig såg från fönstret.
»Torka tåren bort, min flicka,
kom i boden utan smycken;
der fins kista uppå kista,
fäst på dig af allt det bästa.
Mången fästman frågar sedan:
»Hvems är flickan, hvems är jungfrun,
hvems den undersköna bruden?
O, att jag den sköna finge!
När hon framgick, blänkte klacken,
stod hon stilla, lyste väggen,
satt hon, spratt af glädje jorden.»

2.

Gök, min älskling, låt dig höra,
vidga strupen, brun som sanden,
höj ditt bröst, som bönan brokigt,
ljufva gäst från södern, svara:
går en vecka jag i lockar,
utan hufva huru länge?
Månne ett år, månne tvenne,
månne hela lifvet genom,
eller knappt ett år kanhända?

Vid ekorre-skytte.

Skogens blomma, markens fägnad,
som på grenen har din boning
och på qvisten har din gunga!
Gnaga trädet, bit på kotten,
medan jag min båge spänner
och i ordning ställer pilen.

Början af Kalevala.

Första upplagan.

Nu mig göres lust i hogen,
i mitt hufvud bor en tanke,
lust jag har att börja runor,
laga mig till reds att sjunga.

Du, min vän, min gode broder,
ädle språk-kamrat, ej ofta
händer, att vi här förenas,
börja samtal med hvarandra
här i dessa öde trakter,
dessa sorgsna nordanländer.
Lägg då hand i hand och foga
hake i den andra haken
för att sjunga goda qväden,
sköna ord tillhopasätta,
att de ädle dem må höra,
sångens vänner dem förnimma
bland den ungdom, nu här uppgår,
bland den skara, som här växer;
dessa ord, som gåfva fångna,
dessa ljufva sånger, tagna
från den gamle Wäinös bälte,
under Ilmarinens ässja,
ned från Kaukomielis svärdsudd,
Joukahainens båges bana,
från det innersta af Pohja
och från Kalevalas moar.

Dessa sjöng min fader fordom,
då till yxan skaft han täljde,
dessa lärde mig min moder,
under det hon vred sin slända,
bringade sin ten i rullning.

Ännu andra ord det finnes,
dem jag fångat, dem jag lärt mig,
plockat upp vid vägens sida,
dem jag brutit har från ljungen,
rifvit lös från skogens buskar,
från de späda skotten dragit,
under det jag gick att valla,
gick som barn att vakta hjorden,
efter Muurikki, den svarta,
den med fläckar märkta Kimmo.

Hundra ord jag hämtat dädan,
tusen ämnen för att sjunga;
sångerna uti ett nystan,
i en bundt jag sammanhvälfde,
lade nystanet på kälken,
bundten i min lilla släde.
Länge har min sång i kölden,
länge i det dolda varit;
nu jag vill ur kylan sången,
visorna ur kölden hämta
hit till hörnet af vår jernbänk,
ändan af den fasta plankan,
under dessa sköna sparrar,
denna vidtberömda takås,

lossande mitt nystans ände,
knuten lösande af bundten.

Så en vacker sång jag sjunger,
låter väl en härlig ljuda,
se'n jag rågens kärna njutit
och med kornet mig förfriskat.
Om ej öl för handen finnes,
om ej spisöl mer är öfrigt,
sjunger jag med torra läppar,
drillar vid en droppe vatten,
att den sköna qvällen ända,
aftonskymningen förjaga,
kanske nästa morgon möta,
nästa gryning än förljufva.

Färden till den älskade.

Lapsk sång. *

Kasta, sol, din klaraste stråle på Orra-sjön!
Jag ville klättra mig upp till hvarje grantopp,
visste jag, jag såge blott Orra-sjön.

Upp klef jag glad och blickade mot min flicka,
der mellan blommor hon dröjer nu.

Jag afskar alla qvistar, dess unga, friska qvistar,
alla grenar jag afskar, dess gröna grenar. —

Om jag vingar hade att flyga, kråkans vingar,
molnens lopp jag följde och drog till Orra-sjön.

Men mig brista nu vingar, artans vingar,
fötter, gåsens roende fötter, som skulle mig föra till dig.

Länge nog du väntat i många dagar,
de skönsta dagar,
med dina kärliga ögon, med ditt vänliga hjerta.

Och ville du äfven fly mig vida,
snabbt jag dig hunne ändå.

Hvad är starkt, hvad är fast som jernband eller flätade vidjor?
Så slingrar sig kärleken kring vår själ
och ändrar vilja och tankar.

Gossens vilja är vindens vilja;
ynglingens tankar varande tankar.

*) Ur Herders Stimmen der Völker in Liedern. Så väl de lapska som grönländska sångerna följa ingen bestämd meter, de senare i synnerhet äro fullkomligt obundna.

Ville alla jag höra, alla, —
från vägen jag veke, den rätta vägen.

Ett beslut jag eger, det vill jag följa,
så vet jag, jag finner min rätta väg.

Begrafningssång.

Grönländsk.

Ve mig, att jag skall se din plats, som nu är tom! Din mor bemödar sig förgäfves att torka dina kläder!

Se, min glädje har gått i det mörka, har gömt sig i berget.

Förr gick jag ut på aftonen och var glad. Jag sträckte ut mina blickar och väntade din ankomst.

Se, du kom, du kom modigt roende bland äldre och yngre. Du kom icke tomhändt från sjön. Din kajak var ständigt lastad med sjöhundar och foglar.

Din mor gjorde upp eld och kokte. Af det kokta, som du anskaffat, lade din mor för det öfriga folket, och jag fick äfven min del.

Du såg slupens röda vimpel i fjärran och ropte: »Der kommer Lars!» (Köpmannen.)

Du lopp ned till stranden och höll slupens framstäf. Derpå framtog du dina sjöhundar, af hvilka din mor tagit späcket; och för dem fick du tyg och jern.

Men nu är det förbi. Tänker jag på dig, så brusar det i mitt hjerta.

O, att jag kunde gråta som andra, så kunde jag lindra min smärta.

Hvad skall jag önska mig? Sjelfva döden har blifvit mig ljuf nu, men hvem skall försörja min hustru och mina öfriga små barn?

Jag vill ännu lefva en tid; men min glädje skall bli att försaka det, som menniskan annars älskar.

Madagaskariska sånger.

Herder, som samlat några af madagaskarernas sånger, beledsagar dem med följande korta företal:

»Ön Madagaskar är delad i en otalig mängd små områden, hvaraf ett och hvart har sin egen furste. Dessa furstar föra oupphörligt krig med hvarandra, och det enda ändamål, de hafva med dessa krig, är att göra fångar, hvilka de sälja åt europeer. Utom oss skulle således dessa folkslag lefva fredligt och lyckligt.

Madagaskarerna ega skicklighet och förstånd, äro redliga och gästfria. De bland dem, som bebo kuststräckorna, hafva på goda skäl intet förtroende till främlingar och affatta fördrag med all den försigtighet, klokheten och den finaste urskilning bjuder. Madagaskars inbyggare äro af naturen muntra. Hos dem gå männen sysslolösa; qvinnorna arbeta. Musik och dans älska de med passion. Jag har samlat och öfversatt några sånger, hvilka kunna ge oss ett begrepp om deras seder och bruk. De hafva inga verser; deras poesi är icke annat än en mera städad prosa. Deras musik är enkel, mild och alltid sorglig.»

Ett ytterligare prof af okultiverade folkslags sånger tror jag ej skall trötta de läsare, för hvilka det rent menskliga, i hvad form det än må uppenbara sig, eger något högt och upplyftande. För min del tycker jag, att sådana stycken klarare ge bilden af ett folks seder, lif, religion och väsen, än långa resebeskrifningar och ofta ännu längre moderna poemer någonsin mäkta göra det.

---

1. Konungen. *

Hvad heter konungen i detta land? — Ampanani. —
Hvar är han? — I den konungsliga hyddan. —
För mig till honom! — Kommer du med öppen hand? —
Ja, som en vän jag kommer. — Du kan ingå. —
Hell fursten Ampanani! — Dig ock hell, du hvite man!
Välkommen! Säg, hvad söker du hos oss? — Jag vill
beskåda detta land. — Din blick och dina steg,
de äro fria. Men re'n sjunka skuggorna,
och aftonvardens stund är nära.
På marken breden ut en matta, slafvar,

* På lek har jag satt detta stycke och ett par af de andra i jamber; i den tyska öfversättningen förekomma de samma likasom de öfriga alldeles obundna.

betäcken den med breda blad af bananas,
frambären ris och mjölk och mogna frukter!
Nehale gå; den skönaste af mina tärnor
betjene denna främling, hennes unga systrar
må glädja måltiden med dans och sånger!

---

2. Konungen i krig.

Hvem är den fräcke, som vågar utmana Ampanani till kamp? Han fattar sitt kastspjut, beskodt med ett spetsadt ben, och skrider med stora steg öfver slätten. Vid hans sida går hans son; han höjer sig som ett ungt palmträd på berget.

Stormar, skonen palmträdet på berget!

Talrika äro hans fiender. Ampanani söker blott en af dem och finner honom. Tappre ovän, glänsande är ditt rykte. Den första stöten af ditt kastspjut har utgjutit Ampananis blod. Men hans blod flyter ej ohämnadt: du faller, och ditt fall är en lösen till flykt för dina krigare. De fly till sina hyddor tillbaka, och der förföljer dem döden än. Redan ligger, antänd med flammande beck, hela byn i aska.

Fredligt tåga segrarena tillbaka och drifva framför sig bölande hjordar, fjättrade fångar och gråtande qvinnor. — Oskyldiga barn, I len, och I ären slafvar!

---

3. Klagan öfver konungens sons död.

Min son i striden fallit: Mina vänner,
begråten sonen af er ledare!
Hans lemning till de dödas boning bären!
En högrest mur beskyddar honom, och på muren
oxhufvuden med stränga horn man fästat.
De dödas boning vörden, deras vrede
förfärlig är, och deras hämnd är våldsam.
Begråten nu min son!

MÅNNERNA.

Ej mer en oväns blod hans arm skall färga.

QVINNORNA.

Ej mer hans läppar andra läppar kyssa.

MÅNNERNA.

Ej jordens frukt skall mer för honom mogna.

QVINNORNA.

Och han ej hvila vid en trogen barm.

MÅNNERNA.

I trädens täta skyl skall han ej sjunga mer.

QVINNORNA.

Ej med en hviskning mer sin flicka locka.

AMPANANI.

Re'n nog af klagan öfver honom. Glädje
på sorgen följe! Kanske re'n i morgon
vi vandra dit, han gått förut.

---

4. Tron de hvita ej.

Tron de hvita ej, bebyggare af stranden! I våra fäders dagar kommo hvita till denna ö. Man sade till dem: »Der är land för edra qvinnor att odla. Varen goda, varen rättrådiga och blifven våra bröder!»

De hvita lofte det, och likväl uppkastade de skansar. En hotande fästning höjde sig. Dundret inspärrades i svalg af koppar. Deras prester ville gifva oss en Gud, den vi icke känna; slutligt talte de om lydnad och slafveri.

Hellre döden! — Lång och förfärlig var striden; men i trots af det dunder, de lössläppte, som krossade hela härar, blefvo de alla förintade. Tron de hvita ej!

Nya, starkare och mera talrika tyranner hafva vi sett plantera sina fanor på stranden. Himlen har fäktat för oss. Den har skickat regnskurar, oväder och förgiftade vindar öfver dem. De finnas icke mer, och vi lefva och lefva frie.

Tron de hvita ej, bebyggare af stranden!

5. Zanhar och Niang.*

Zanhar och Niang hafva skapat verlden.
O Zanhar, ej till dig vår bön vi vända:
hvi skulle man den gode guden be?
Blott Niangs vrede, den vi måste stilla.

O Niang, väldige och onde gud,
låt dundret ej på våra hjessor rulla;
befall ej hafvet bryta öfver stranden;
förskona skörden i sin växt,
förtorka ej vårt ris, då det skall blomma;
och öppna våra qvinnors sköten ej
på olycksdagar, tvinga ingen mor
att kasta ut sin ålders hopp i hafvet. —
Förstör ej, Niang, Zanhars goda verk;
de onda styr du, deras mängd är stor.
O, plåga ej de goda!

---

6. Ampanani.

AMPANANI.

Du unga fånge, säg, hvad är ditt namn?

VAINA.

Jag heter Vaina.

AMPANANI.

O Vaina, du är skön som dagens första blick;
men hvarför falla tårar ur ditt öga?

VAINA.

O konung, jag en älskling hade.

AMPANANI.

Hvar är han?

VAINA.

Kanske i striden fallen; kanske ock
har han igenom flykten sökt sin räddning.

---

* Denna sång är beundransvärdt skönt omskrifven på svenska af Ingelman. Här återges den efter den tyska bearbetningen utan annan ändring än meterna.

AMPANANI.

Låt honom hafva flytt, låt honom vara död;
jag vill din älskling vara.

VAINA.

O konung, haf medömkan med de tårar,
som fukta dina fötter!

AMPANANI.

Säg, hvad vill du?

VAINA.

Den olycksburne kysst min mun, mitt öga,
vid denna barm han slumrat har.
Han blir uti mitt hjerta; ingen
kan slita honom bort derur.

AMPANANI.

Tag denna slöja, hölj din fägring, fortfar!

VAINA.

Låt mig bland döda eller lefvande
få söka honom!

AMPANANI.

Gå, sköna Vaina! Döden öfver den,
som kyssar röfva kan, med tårar vätta.

---

7. Konungen under trädet.

Ljuft är att under dagens hetta hvila i skuggan af ett lummigt träd och vänta, tills aftonvinden kommer med svalka.

Närmen er, vänner! Medan jag ligger under det skuggrika trädet, så gläden mitt öra med edra toner! Upprepen den unga flickans sång, då hennes fingrar fläta mattan, eller då hon från risfältet jagar de lystna foglarna!

Min själ tjusas af sång. Dansen är mig ljuf som en kyss. Låten edra steg sväfva sakta! Härmen nöjet sjelft!

Aftonvinden vaknar; re'n skimrar månen genom träden på berget. Gån och bereden qvällsvard!

---

8. Konungens vrede.

Hvar är du, sköna Yauna? Konungen vaknar: kärleksfull sträcker han sina armar mot dig. Hvar är du, straffbara Yauna?

Lugna, ljufva nöjen smakar du i famnen af en ny älskare. Skynda, flicka; de äro de sista i din lefnad.

Förfärlig är konungens vrede. — Vakter, ilen dit, gripen Yauna och den förvägne, som mottar hennes smek!

Der komma de ohöljde och i kedjor. Kärlek blandar sig med fruktan i deras ögon.

I hafven båda förtjent döden, I skolen hafva den.

Djerfve yngling, tag detta kastspjut och genomborra din älskarinna!

Ynglingen intogs af fasa, han störtade tre steg tillbaka och betäckte sitt anlete med sina händer. Den ömma flickan kastade på honom blickar, ljufvare än vårens honing, blickar, hvari kärleken skimrade genom tårar. Rasande fattar konungen det fruktansvärda spjutet; genomborrad är Yauna; hon sjunker ned, hennes ögon sluta sig, och den sista sucken sväfvar ur hennes döende mun. Hennes tröstlöse älskare utbrister i ett rop af fasa. Jag har hört detta rop, det har återljudat i min själ, och dess åtanke fyller mig med bäfvan. Re'n mottar han dödshugget och neddignar öfver sin älskarinnas lik. —

Olycklige, slumren förenade, slumren i ro i lugnet af grafven!

---

9. Den omenskliga modern.

En mor släpade sin enda dotter till stranden för att sälja henne åt de hvita.

O min mor, ditt sköte har burit mig, jag är den första frukten af din kärlek: hvad har jag gjort för att förtjena slafveri? Jag har varit ett stöd för din ålderdom, odlat jorden för dig och plockat dig frukter; jag har för dig förföljt fiskarna i strömmen, skyddat dig mot kölden, i värmen ledsagat dig till den doftrika skuggan:

jag har vakat hos dig, då du sofvit, och jagat insekterna från ditt anlete. O min mor, hvad skall det blifva af dig utan mig?' De penningar, du för mig får, skola icke gifva dig en annan dotter. I elände skall du omkomma, och min största sorg skall vara att ej kunna bispringa dig. O moder, sälj ej din enda dotter!

Fåfänga böner! Hon såldes, smiddes i kedjor, fördes på skeppet och förlät för alltid sitt dyra, ljufva fosterland.

---

10. Olycksdagar.

Fruktansvärde Niang, hvarför öppnade du mitt sköte på en olycksdag?

Hur ljuft är en moders leende, då hon lutar sitt anlete öfver sin förstfödde! Huru förfärligt ögonblicket, då samma mor kastar sin förstfödde i floden för att beröfva honom ett lif, som hon knappt hann gifva!

Oskyldiga varelse, den dag, du ser, är olycklig, och alla de följande stå under dess bedröfliga inflytelse.

Om jag lemnar dig vid lif, skall fulheten fräta blommorna af dina kinder, en häftig feber glöda genom dina ådror. Omhvärfd af plågor skall du uppväxa, pomeransens saft blir bitter på dina läppar; giftiga fläktar skola förbränna den risskörd, dina händer odlat; fiskarna skola utspana dina nät och undvika dem; kall och utan sötma skall din älskades kyss vara, och sorgen följa dig i hennes famn.

Dö, o min son, dö en gång, för att ej tusen gånger dö!

Grymma tvång, förfärlige Niang!

Siciliansk sång.*

Säg mig, späda bi, o säg mig,
hvart du skyndar nu så tidigt,
än på ingen bergspets gjuter
morgonrodnaden sin stråle.

Öfverallt på ängens örter
dallrar daggen än från natten;
akta dig, att den ej skadar
dina gullbestänkta vingar.

* Efter Herders bearbetning, äfvensom de tio närmast följande styckena.

Ser du, alla blommor slumra
än i sina gröna knoppar,
luta än i drömmar hufvu't
tätt mot sina veka bäddar.

Men du lyfter käck din vinge,
mäter utan rast din bana:
säg mig, späda bi, o säg mig,
hvart du syftar, hvart så tidigt.

Vill du honing? Icke annat!
Hvila då din lätta vinge;
jag vill visa dig ett ställe,
der du ständigt finner honing.

Känner du min hulda Nice?
Nice med de sköna ögon,
hennes läppar andas sötma,
outtömlig sötma, ständigt.

På dess sköna rosenläppar,
på min trogna flickas läppar,
der fins honing, ljuflig honing;
skynda dit och suga, suga!

Den korta våren.

Spanskt original.*

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig!
Låt er ej af tiden gäckas,
icke narras af er ungdom;
tid och ungdom binda kransar
af för veka blommor.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig!
Snabbt förflyga våra dagar,
och bevingade af roflust
komma de, vår fest att störa,
som harpyer åter.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig!
Bäst I tron er lefnadsklocka
morgontimmar er förkunna,
slår hon redan aftontimmen,
som er glädje slutar.

Våren är ej evig, flickor,
våren är ej evig!
Glädjens, då I glädjas kunnen,
älsken, medan er man älskar,
innan åldern snart försilfrar
edra gyllne lockar!

Sorg och glädje.

O, hur vemodsfullt Alcino,
Guadianas Amfion, sjunger,
sjunger lifvets korta glädje,
lifvets långa sorger sjunger.

Mäktigt slår han an sin djupa
gyllne cittras alla strängar,
att med honom bergen klaga,
vågorna med honom sucka:
»Kort är stunden, lång är trånan,
glädjen falsk och sorgen trogen.»

»Glädjen», sjöng han, »är en blomma,

* Denna sång och de två nästföljande äro författade af skalden Gongora.

som med morgonrodnan vaknar;
re'n af första solblick mattad,
vissnar hon, så fort det qvällas.»

Och med honom klaga bergen,
vågorna med honom sucka:
»Re'n af första solblick mattad,
vissnar hon, så fort det qvällas.»

»Sorgen är en ek, som rotad
står, lik berget, der den föddes;
då och då rörs ödets jernkam
i de sträfva, gröna håren.»

Och med honom klaga bergen,
vågorna med honom sucka:
»Då och då rörs ödets jernkam
i de sträfva, gröna håren.»

»Som en hind med pil i hjertat
flyr vår snabba lefnad undan,
och, en mussla, krälar hoppet
långsamt i de lätta spåren.
Kort är stunden, lång är trånan,
glädjen falsk och sorgen trogen.»

Och med honom klaga bergen,
vågorna med honom sucka:
»Kort är stunden, lång är trånan,
glädjen falsk och sorgen trogen.»

Den sörjande fiskaren.

Uppå en skyhög klippa,
som i den vilda vågen
står dag och natt och bjuder
åt stormen sina sidor,

der satt den arme fiskarn,
hans nät låg sträckt på sanden.
Från honom fröjd och lycka
med älskarinnan flyktat. —
Hur klagade han sorgligt!

Att under honom vågen,
och bakom honom klippan,
och rundt kring honom vinden
hans sorgsna sång besvarte:

»Hur länge, hulda flicka,
hur länge vill du fly mig,
vill vara hård som klippan
och flyktig såsom vinden?»
Hur klagade han sorgligt!

»Ett år förgått, du hårda,
se'n från min strand du flydde,
som, se'n du for, förvildats
och stormar som mitt hjerta.

Mitt nät ur handen sjunker,
som lifvet sjunker hädan,
mitt hjerta bräcks mot klippan,
som denna bölja brytes.»
Hur klagade han sorgligt!

»Du, som på land och bölja
ditt rof ej än förfelat,
som hvarje flykting hinner,
o kärlek, lätta fogel!

Hvad båta dina vingar?
Hvad hjelpa dina pilar?
När hon dig ständigt undflyr,
som mig mitt allt beröfvat!»
Hur klagade han sorgligt!

Att under honom vågen,
och bakom honom klippan,
och rundt kring honom vinden
hans sorgsna sång besvarte.

Eko.

Spansk sång.

Vid den tysta bäckens vågor
sjöng Tiren med fuktad blick;
sjöng för Phyllis sina lågor,
sjöng sin kärleks ljufva plågor
och till svar af Phyllis fick:
»Herde, jag förstår dig ej,
herde, ack, jag tror det ej.»

Kärlek, sjöng han, kärlek bara,
annan lön jag ej begär;
vill ej ens din blick mig svara,
skall jag evigt gäckad vara,
evigt trogen dock jag är.
»Herde, jag förstår dig ej,
herde, ack, jag tror det ej.»

Du blott är min lefnads stjerna,
utan dig är lifvet död;
och jag gaf dock lifvet gerna,
gaf det tusen gånger gerna,
o herdinna, om du bjöd.
»Herde, jag förstår dig ej,
herde, ack, jag tror det ej.»

Syns ej du, — hvad sorgsna stunder»!
Syns du, — hvilken oro ny!»
Och jag söker dina lunder,
och jag skyr dem dock derunder,
kan ej nalkas dig, ej fly.
»Herde, nu förstår jag dig,
herde, ack, jag älskar dig.»

Darthulas grafsång.

Af Ossian.

Flicka från Kola, du sofver!
Shelmas strömmar, de blåa, kring dig tiga.
De sörja dig nu, du sista gren
af Thrutils stam.

O, när står du upp i din skönhet åter,
skönaste flicka i Erin?
Du sofver grafvens långa sömn,
din morgonrodnad är fjärran.

Aldrig, o, aldrig nalkas väl solen
väckande mer din bädd: — »Stå upp!
Stå upp, Darthula!
Vår är der ute,
dess vindar susa.
På gröna kullar, tjusande flicka,
vagga nu blommor, i dalen skjutande löf!»

För alltid, för alltid, o sol, du vike
från flickan från Kola: hon sofver.
O, hon står ej upp i sin skönhet åter,
ej ser du, hur huld hon vandrar mer.

Den trogna flickan.

Skotländsk visa.

Falskt eller rätt, man säger lätt:
»En qvinnas tro är fal;
hon snart bedrar och lemnar qvar
åt kärlek endast qval.»
Det säges så. Nu lyssnen på
hvad om en flicka här,
som ej för lek sin trohet svek,
till att förtäljas är.

Till hennes tjäll en mulen qväll
dess älskling smög på tå.
»Låt dörren upp, låt skyndsamt upp:
förr'n någon vakna må.»
Och dörrn gick upp, gick skyndsamt upp:
»Jag snart ifrån dig drar,
till döden fäld, af dom och väld,
jag nu blott afsked tar.

Jag måste hän, bland skogens trän
kan jag en fristad få.»
»O nej, o nej, allena ej,
men jag vill med dig gå.
Hvad är all fröjd, i lifvet röjd?
Som bubblan den förgått.
O älskling, nej, allena ej;
oss skiljer döden blott.»

»Nej, stanna qvar, der förr du var,
du kan ej följa mig!
Hur skall det bli att lefva i
en öde skog för dig?
Bland snår och ris, bland frost och is,
bland hunger, qval och strid;
nej, hulda, nej, du följer ej.
Blif qvar och lef i frid!»

»Nej, gode, nej, gå ensam ej,
jag dig med tårar ber.
Förlåten, o, hvar får jag ro,
hvad är mig lifvet mer?
Bland snår och ris, bland frost och is,
bland hunger, qval och strid,
här vid ditt bröst jag har min tröst,
min värme och min frid.»

»Ack, hulda, nej, du får det ej,
blif här, ej mera min!
Hvar sorg, så vild, gör tiden mild;
han mildrar äfven din.
Hvad skall vår stad, dess tungor hvad
ej hvässa skarpt som svärd,
att hugga ned ditt rykte med,
se'n man försport din färd?»

»Nej, gode, nej, säg sådant ej,
mig tröstar ingen tid;
med hvarje dag, blott mera svag,
skall jag bestå min strid.
Hvad rör vår stad, dess tungor hvad
min smälek eller dygd?

Kom, gode, hän till skogens trän,
och der vi finna skygd.»

»Se skogen, den är hemsk, min vän,
och farlig likaså;
ser du min hand på bågens band,
skall du ej bäfva då?
Och gripes jag, fast vek och svag,
min lott du dela får.
På år af nöd, blir slutet död;
nej, dröj, jag ensam går!»

»Nej, gode, nej! Ger kärlek ej
i farans stund oss mod?
Af qvinna kan den göra man,
af svaghet hjeltemod.
Ser jag din hand på bågens band,
skall jag ditt öga bli,
och så mot nöd och så mot död
förenta kämpa vi.»

»Se, skogens famn är blott en hamn
för vilddjur och för brott;
på ditt gemak blir molnet tak,
och skyl ge löfven blott.
Din kammar der en håla är,
din bädd blir snö och is,
till vin du får en vattentår
och hunger blott till spis.»

»Nej, skogens famn skall bli en hamn
för friheten och dig;
i ditt förvar mitt tak jag har,
och hydda är du mig.
Din starka hand skall lägga band
på röfvare och djur,
och hvad vi mer behöfva, ger
en kärleksrik natur.»

»O nej, o nej, du får det ej!
Din kind skall blekna der,
din lätta drägt mot storm och fläkt
ej något värn beskär.
Ej moders röst, ej systrars tröst
skall finna dina spår. —
En qvinnas barm blir kall som varm;
farväl! Jag ensam går.»

»Farväl, min mor! Din dotter for
med den, hon trohet svor.
Farväl! Ej mer, o systrar, er
i hemmets sal jag ser. —
Se, dagens sken, det ljusnar re'n:
upp, älskling, låt oss fly;
hvad rör mig verld, hvad mod och flärd,
hvad rör mig kind och hy!»

»Välan, så stå, hur fast du må;
men hör ett ord ännu:
i skogen der en flicka är,
som bättre är än du.
Den gamlas lag föraktar jag,
den nya är mig kär.
Jag söker frid, ej qvinnostrid,
du kan ej vara der.»

»Låt vara så, en flicka må
i gröna skogen bo:
ock henne vill jag höra till
med ömhet och med tro,
vill älska dig och öfva mig
i tålamod och fog
och tjena den, du tar till vän,
om hundrade du tog.»

»Mitt enda väl, du trogna själ,
hvem finner fläck hos dig,
ej såg jag en som du så ren,
så kär var ingen mig.
Var lugn och glad: hvad nyss jag sad',
var blott en dikt, ej mer;

ett grefligt namn, en skuldfri famn
jag åt din kärlek ger.»

»Hvem helst du är, den du har kär,
är som en drottning spord.
Hvad är så halt, så lätt, så falt
som falska männers ord?
Din tro består. I känslans vår
min kärlek nu du har,
och samma vän i hösten än
skall du i mig ha qvar.»

Chevy-jagten.

Engelsk ballad.*

1.

Lord Percy från Northumberland,
en ed han svurit har:
på Chiviaths berg att jaga
i trenne runda dar,
till trots för riddar Douglas
och hvem med honom var.

»De bästa hjortar på Chiviath
skall jag fälla och föra bort.»
»Vid Gud!» sad' riddar Douglas,
»hans väg skall blifva kort.»

Och Percy ifrån Bambrow kom
med en skara, stolt att se;
väl femton hundrade skyttar
från landamären tre.

Med måndags morgon börjar han
på Chiviaths berg sin jagt.
Hvart spenbarn känner den med sorg:
det blef en blodig jagt.

Och kopplen drefvo skogen kring,
och villebrådet sprang,
och skyttar hukade sig ned
vid breda bågars klang.

Och hjortar ströko genom skog,
nu der, nu åter här,
och hundar sökte i ris och snår
att finna rofvet der.

Med måndags morgon Percys män
på Chiviaths berg sig stält,
en timme efter middag re'n
de hundra hjortar fält.

De blåste död kring fältet nu
och drogo djuren hop.
Till nederlaget Percy kom
och såg de slagnas hop.

Han sade: »Douglas lofte så
att tala med mig i dag;
dock, att han ej komma skulle,
vid Gud, det visste väl jag.»

En squire ifrån Northumberland
han ser till slut dock der:
fram tågar riddar Douglas,
med honom en väldig här,

med hillebårder, spjut och svärd,
att skådas vidt och bredt;
ej bättre män till bröst och arm
har kristenheten sett.

* En äkta folksång, utomordentligt hänförande äfven i sin tyska omklädnad.

Två tusen spjutbeväpnade
af obefläckad fräjd,
längs Twido burna alla
i Tivedalens nejd.

»Låt af från djuren», Percy sad',
»en hvar sin båge tag;
ej mer han haft den nödig
allt från sin födslodag.»

Till häst den starke Douglas drog,
framför sin krigshär han;
hans rustning blänkte såsom glöd,
ej fans hans öfverman.

»Säg», sade han, »hvad folk är ni,
och hvem är den, er för?
Hvem gaf er lof att jaga
i park, som mig tillhör?»

Den förste man, som gaf ett svar,
lord Percy sjelf var den:
»Hvad folk, det säga icke vi,
ej heller hvilkens män,
men vi jaga här i parken;
vill du det hindra än?

De bästa hjortar i Chiviath
vi skjutit och föra bort.»
»Vid Gud», sad' riddar Douglas,
»er väg skall blifva kort.»

Den ädle Douglas talade
till Percy åter så:
»Att döda män förutan skuld,
det vore synd ändå;

men, Percy, du är lord af land,
och jag af stånd som du;
vi låta folket stå bredvid
och slåss, vi båda, nu?»

»Väl, straffe Gud», så Percy sad',
»hvem som det neka vill.
Det skall du, käcke Douglas,
min själ, ej vitna till.

I England, Skotland, Frankerik
har ingen qvinna födt
den, jag med Gud och lycka
ej gladt i striden mött.»

En squire ifrån Northumberland,
Withrington, trädde fram:
»Skall slikt i England täljas för
kung Henrik, till vår skam?

I ären rike lorder två,
en fattig squire är jag,
och skulle se de ädle slåss,
och icke dela slag?
Nej, tryta mig ej vapen blott,
ej tryter hjertelag.»

En dag, en dag, en fasans dag,
en blodig dag blef den.
Min första sång är slutad. Snart
jag sjunger mera än.

2.

Nu Englands söner bågen spänt
med hjerta och med mod.
Den första svärm, de sköto af,
göt fjorton skottars blod.

Gref Douglas sjelf för skottarne
i spetsen tappert stred;
vid Gud, det vistes öfverallt,
der han sår och jämmer spred.

Gref Douglas som en båld genral
tredelte nu sin här.
Från trenne sidor bröt den in
med väldiga gevär.

Och många djupa sår det gafs
åt våra skyttars hop,
och mången ädel hjelte föll,
visst ej med glädjerop.

Hvar engelsman lät bågen bli
och drog sitt svärd alltre'n;
en fasans syn det var att se
på hjelmarna dess sken.

Ej pansar hårdt, ej präktig hjelm
mot våra glafvar höll;
och mången, som var käck och stor,
till de våras fötter föll.

Till slut med Douglas Percy kom
att pröfva svärdens bett.
De höggo friskt med Maylands stål,
för bägge blef det hett.

Som blixt på blixt de gåfvo slag,
de båda män af mod,
tills blod ur deras hjelmar sprang,
som om det regnat blod.

»Håll upp, o Percy», Douglas sad',
»mitt fasta löfte hör:
till konung James i Skotland
jag dig som grefve för.

Din lösen skall du hafva fri,
så tag min lofven nu;
för ty af alla, som jag slog,
den tappraste är du.»

»Nej», sade grefve Percy, »nej!
Mitt första ord det var,
att jag för ingen viker,
som qvinna burit har.»

Och se, då kom med fart en pil,
sänd af en väldig arm;
gref Douglas har den träffat
i djupet af hans barm.

I lefver och i lunga in
den skarpa pilen skar.
Ej många ord han talte se'n
i sina lefnadsdar:
»Gå på, gå på, mitt tappra folk!
Med mig det varit har.»

Gref Percy, stödd emot sitt svärd,
såg Douglas blekna då;
han tog den dödes hand och sad':
»Ve, att jag ser dig så.

Att rädda dig, jag delte gladt
på trenne år mitt land;
ty bättre arm och hjerta har
ej hela nordens land.»

Det såg en skotländsk riddare,
Montgomri hette han,
han såg gref Douglas falla
och lade spjutet an.

Han jagar fram på en korsar
emellan hundra skott,
han stannar ej, han dröjer ej,
han söker Percy blott.

Han måttar emot Percy lord
en stöt, som drabbar svår.
Hans säkra jern, hans starka spjut
igenom Percy går.

På motsatt sida lansens udd,
en aln i längd, man ser:
två män som de, som föllo här,
har icke jorden mer.

En bågskytt från Northumberland
såg Percy falla blek,

han bar en båge i sin hand,
som honom aldrig svek.

En pil han tog, en aln i längd,
och hvässte uddens stål,
ett skott han mot Montgomri sköt,
visst ej på lek hans mål.

Den pil, han mot Montgomri sändt,
i målet snart den stod.
Dess svanepennor dränkte sig
allt i hans hjerteblod.

Ej fans der en, som ville fly,
en hvar blott strida kan.
Med sönderhuggna svärd ännu
de drabba mot hvarann.

En timme före vesper bröt
på Chiviath striden ut;
när klockan ljöd till aftonbön,
var fjärran än dess slut.

De räckte först hvarandra hand
vid månens dröjda sken;
de hjelpte upp hvarann, men stå
förmådde få allen!

Till England kommo femtitvå,
af femton hundra, hem;
till Skotland, af två tusende,
de kommo femtifem.

De andra lågo döde der
eller kunde ej stå opp.
Hvart spenbarn känner än med sorg
det blodiga förlopp.

Död låg der med lord Percy sjelf
Johan af Aggerston,
den snabbe Roger Hartley,
Vilhelm, den djerfve Heron.

Georg, den tappre Lovli,
en riddare af namn,
och Raff, den rike Rugbi,
de lågo der famn vid famn.

Om Withrington det gör mig ondt,
han var så käck och djerf;
när fötterna han mist, på knä
han spridde än förderf.

Der låg med grefve Douglas död
Hew af Montgomri, sir;
den tappre David Lewdal,
hans systerson, låg der.

Med honom Karl af Murrey,
som ingen fotbredd vek,
Hew Maxwell, ock en lord af land,
med Douglas låg der blek.

Vid gryningen man bar dem bort
på björk och hasselträn,
och mången enka kom med sorg
och bar sin make dän.

O Tivedal, du klaga må!
Northumberland, ej le!
Två män som de, som föllo här,
skall mer er gräns ej se.

Det kom ett bud till Edinburgh,
der Skotlands konung satt:
»Din grefve Douglas slagen är
och död vid Chiviath.»

Af sorg han sina händer vred
och ropte: »Ve, o ve!
En sådan man skall jag ej mer
i hela Skotland se.»

Det kom ett bud till London ock,
der konung Henrik satt:

»Din grefve Percy slagen är
och död vid Chiviath.»

»Gud vare med hans själ i nåd!»
föll konung Henrik i,
»väl hundrade hans likar
i landet ega vi.
Men, Percy, lefver jag, så sant
skall du ock hämnad bli.»

Och som vår ädle konung svor
och kungaeden bjöd,
så stridde han vid Humbledown,
att hämnas Percys död.

Der ädle skottar trettisex,
på samma dag en hvar,
vid Glendal under vapenbrak
på fältet blefvo qvar.

Allt sådan var nu Chevy jagt,
ett sådant slut tog den.
Vid Otterborn, hvar slaget stod,
de gamle visa än.

Elisabets klagan. *

Engelskt original af Shenstone.

Vill du höra, hur Elisa
i sitt fängsel sjöng en sång,
för sin stolta systers hårdhet
klagande i häktets tvång?
Ute såg hon glada flickor
leende till lekar gå;
o, hur såg hon nu med saknad,
hvad de höge dock försmå!

»O, hvem ville, född i skuggan,
lemna lugnet af sin dal,
för en purpurskrud, en krona
söka hofvets gyllne sal?
Långt från ondskan som från prakten
lefver kärlek ren och huld;
ack, mot kärleken hur ringa
är ej verldens tomma guld!

Arma herde, du med afund
mot de stores lycka ser.
O, den gyllne drägt, mig pryder,
är en boja blott, ej mer.
Kärleken, lik sommarsolen,
gör din lefnad ljus och varm;
lättare än ordensstjernan
är en blomma vid din barm.

Se, hur flickan der med hjorden
leende mot hemmet går;
blommor, nyss ur knoppen skjutna,
kransa hennes lätta spår.
Hvilken drottning öfver riken
får som hon på rosor gå?
Ack, belastad med juveler,
ler och sjunger ingen så.

Vore jag bland eder buren,
blott en tärna från er dal,
sprang jag bortom bom och galler
i naturens ljusa sal,
klängde öfver fjäll och kulle,
höjde gladt till sång min röst,
och en blomkrans blef min krona
och mitt rike herdens bröst.»

---

* Elisabet af England satt, förr än hon blef drottning, i fängelse i Woodstock 1554.

Furstebordet.

En böhmisk historia.

Hvem är denna, som på gröna ängen
sitter midt ibland tolf ädla herrar?
Jo, Libussa, jo, den vise Kroko's
visa dotter, böhmarnes furstinna,
sitter der och skipar lag och dömmer.
Men hon fäller nu en dom med skärpa
mot en rik, mot Rotzan, och den rike
springer upp i vrede, slår mot jorden
trenne gånger med sitt spjut och ropar:
»Ve oss, ve oss, Böhmens tappre kämpar,
som en qvinna kufvar och bedrager,
en med långa lockar, korta tankar.
Hellre dö än träla för en qvinna!»

Och Libussa hör det, och fast talet
sårar djupt den ädlas milda hjerta,
ty en mor för landet var hon ständigt
och rättrådigas och godas tillflykt,
ler hon dock och talar, full af mildhet:
»Ve er, ve er, Böhmens tappre kämpar,
att en qvinna älskar er och dömmer,
borden få en man till eder furste,
få en gam i stället för en dufva.»

Och hon uppsteg, full af stilla vrede.
»Nästa morgon skall jag kalla eder
och er gifva hvad I önsken.»

Alla
blefvo stumma qvar och blygselfulla,
alla kände, hur med ondt de lönte
hennes trohet, moderskärlek, vishet;
sagdt var ordet dock, och under längtan
efter morgondagen, mannen, fursten,
skildes alla åt i blanka skaror.

Länge hade flere rika herrar
sökt Libussas hand och tron att vinna,
lockat henne med juveler, smicker

och med gods och hjordar. Dock Libussa
ville ej sin hand och tron försälja.
Hvem skall nu hon välja? Hvarje ädling
sofver störd och väntar morgondagen.

Morgon blir. Och sierskan Libussa
dröjer ännu utan sömn och hvila;
dröjer på det höga helga berget,
spörjer Klimba, tills gudinnan slutligt
talar så och yppar rikets framtid:
»Upp, välan, Libussa, stig då neder,
bakom berget der vid Bilas stränder
skall din hvita häst en furste finna,
som gemål dig blir och kungars stamfar.
Trägen kör han der två hvita tjurar,
bär i hand en qvist utaf sitt stamträd,
håller på ett bord af jern sin måltid.
Ila, dotter, ödets timme ilar.»

Så gudinnan. Och Libussa ilar,
samlar Böhmens kämpar, lägger kronan
ned på jorden se'n och talar detta:
»Upp, välan, I Böhmens tappre kämpar,
bakom berget der vid Bilas stränder
skall min hvita häst en furste finna,
som gemål mig blir och kungars stamfar.
Trägen kör han der två hvita tjurar,
bär i hand en qvist utaf sitt stamträd,
håller på ett bord af jern sin måltid.
Ilen, söner, ödets timme ilar.»

Och de skynda, taga skrud och krona
och framför sig hästen, snabb som vinden,
och en snöhvit örn att sväfva ofvan.
Men vid Bilas stränder bortom berget
stannar hästen, gnäggar mot en bonde,
som sin åker plöjer. Djupt förvånad
stannar skaran. Plöjarn framgår tankfull,
drifver trägen tvenne hvita tjurar
med en torkad qvist i högra handen.

Och de sade honom högt god morgon.
Men han kör blott sina hvita tjurar,
hör dem icke. »Var oss helsad, främling,

höga gudars älskling, du vår konung!»
Och de trädde fram till honom, lade
manteln kring hans skuldror, konungskronan
på hans hufvud. — »O, att dock ni hade
låtit mig till slut min åker plöja»,
säger han, »ert rike visst det båtat;
dock det snabba ödets stund är inne.»

Och han sticker qvisten ned i jorden
och från plogen löser sina tjurar.
»Gån till hemmet!» Plötsligt upp i luften
höjde sig hans hvita tjurar, gingo
i det närbelägna berget åter.
Och det slöt sig till, och ur dess sköte
sprang en bölja fram, som ännu väller.
Men i jorden grönskar hastigt qvisten,
skjuter upp i trenne grenar. Häpna
se dem alla. Och Przemysl, den vise,
(så han hette) vänder plogen uppåt,
framtar ost och bröd ifrån sin väska,
ber dem sätta sig på marken neder,
och på plogens jern han lägger kosten.
»Delen nu en måltid med er furste.»

Och de häpna öfver ödets sanning,
se ett bord af jern framför sig, skåda
qvisten skjuta löf; men, hvilket under!
snart förtorkas tvenne af dess grenar,
och den tredje blommar. Slutligt kunna
de ej tiga mer, och plöjarn talar:
»Vänner, undren icke! Denna telning
är min kungastam; de skola många
vilja herska och förtorkas. En blott
skall en konung bli och blomma.»

»Herre.
men till hvad det underbara bordet?»
»Och I veten ej, hvad bord en konung
äter vid? Af jern det är, hans tjurar
ären I, som plöjen bröd åt honom.»

»Men ni var så trägen i att plöja,
vredgades att ej få sluta tegen.»
»O, att jag den hunnit sluta! Hade

dock Libussa senare er hitsändt,
aldrig skulle då, så talar ödet,
söta frukter brustit i ert rike.
Nu i berget äro mina tjurar.»

Och han kastar sig uppå den sköna
hvita hästen, som af stolthet frustar.
Men hans skor af lindbark voro, sydda
af hans egen hand med bast tillhopa,
och de kläda fursteskor på honom.
»Spara», ropar fursten då från hästen,
»spara mina skor af lindbark, sydda
af min egen hand med bast tillhopa.
Se må barn och barnabarn, hur en gång
deras konungslige stamfar vandrat.»
Kysser dem och gömmer dem i barmen.

Och de rida, och han talar vänligt,
talar vist, att i hans långa klädnad
de en gud sig nästan tycka skåda.
Och de komma till Libussas boning,
som dem möter glad med sina jungfrur,
och till furste koras han af folket,
och till make väljs han af Libussa.

Och de styrde väl och gladt och länge,
gåfvo helsosamma lagar, byggde
städer upp; och qvisten stod i blomma,
och som minnen bibehöllos skorna,
och vid plogen rådde flit, så länge
Primislaus och Libussa lefde.

° ° °

Ve, o ve, hans qvist är nu förtorkad,
och hans skor, de enkla, äro stulna,
och hans jernbord är en gyllne taffel.

Den första bekantskapen.

Litauisk folksång.

Djupt i natt och mörker,
djupt i täta skogen
fjärran var min hulda flicka,
förr'n jag henne kände.

Obekant med henne
red jag en gång ditåt,
valde mig en plats i hörnet
vid det hvita bordet.

Sorgsen i mitt hjerta
snyftade och gret jag;
då — då såg den hulda flickan
sneglande uppå mig.

Och nu gick kring laget
skummande en kanna;
huj! det blef en annan lefnad
nu, hvem gäller skålen?

Dig nu gäller skålen,
dig, du sköna flicka,
skild så långt från mig tillförne —
nu min älskarinna!

Gammal malorossisk visa.*

Duett.

Bort från Donaus strand han drog,
afsked af sin flicka tog:
»Flyg, min svarta hingst, kosacken
från hans hembygd bär!»

»Skynda ej, o älskling, än,
se, med tårar ber din vän;
mins, att då du fjärran drager,
blir jag ensam här.»

»Sörj ej, flicka, — tåren spar
i ditt blåa ögonpar!
Vänta segerkrönt från striden
att mig återfå.»

»Annat allt mig lika är,
dig allena jag begär,
var blott oskadd du, min glädje,
se'n må allt förgå.»

»Zaren bjuder, pligten rår,
hären väntar, timmen slår,
att mot hätska skaror skydda
gräns och land och lif.»

»Äfven utan dig sitt fall
fienden ej undgå skall. —
Drag ej, älskade, till striden,
mig ej öfvergif!»

»Skall kosacken säga då,
säga glad af segrar så,
att jag feg och sjelfförgäten
svikit folk och zar?»

»O, min fröjd, mitt ljus, mitt allt,
har vårt öde så befalt,
drag att strida, blott i minnet
håll din flicka qvar!»

»Aldrig skall jag glömma dig,
innan lifvet glömmer mig;
men om jag i striden faller,
gråt för mig en tår!»

»Ej en tår jag gråta skall,
ädle, se'n din dag är all;
får af fienden du döden,
äfven jag den får.»

---

* En försökt öfversättning från de rika förråden af gamla ryska folksånger torde för originalernas utmärkta skönhet finna benägne läsare.

Ballad.

Af Shukowski.

Hvar är han? — så frågar den stolte Osvald —
kom, sjung mig en roande visa, o skald!
Och skalden står fram; i hans öga bor harm,
ett svärd bär hans gördel, en harpa hans arm:

Tre sånger jag kan. I den ena är gömdt,
hvad re'n är förbi, hvad du mäktige glömt,
hvad sjelf du i mörker tillhopalagt har;
den sången är sådan: »Du mördat min far!»

En annan jag känner. I storm och i natt
till toner ej blida jag sjelf har den satt,
jag sjunger den ständigt vid tanken på dig;
den lyder: »Kom, mördare, kämpa med mig!»

Bort lade han harpan. De mötte hvarann,
i blixtrande ögon förbittringen brann,
och svärden, de ljungande, sökte sitt mål,
och fallen låg Osvald för hämnarens stål.

Så klinge den sista af sångerna re'n,
den sång jag ej tröttnar att tidig och sen
för kärleken sjunga med jublande mod,
den sången: »Se, mördarn är dränkt i sitt blod!»

Viken.

Af K. Massal'ski.

Solen sjönk. Sitt klara öga
ned på viken från det höga
sänkte qvällens stjerna re'n.
Purprad lyste himlaranden,
böljans yta långt från stranden
lik en gyllne väfnad sken.

Gossen hastar i sin julle;
duken segel vara skulle,
och en qvist af pil han skär,
fäster den som mast i båten,
fattar åran, pröfvar stråten
och re'n långt på fjärden är.

Mer och mer från stranden skriden,
såg han, hur kring rymden spriden
ljusets guldflod, rik och klar,

spred på sjön i fjärran lågen,
medan kring hans julle vågen
mörk och djup som grafven var.

»O, välan jag dit då ilar,
der i böljan ljuset hvilar»,
tänkte åter gossen då:
och med kraft han åran lyfte.
Stranden flydde, men hans syfte
var ej närmare ändå.

Hoppet än hans längtan tänder,
åran höjs med matta händer,
men mot målet ögat ser.
Fjärran än dock vågen glimmar,
medan, der hans julle simmar,
djupet mörknar mer och mer.

Natten himlahvalfvet höljde,
bortom sjön sig ljuset döljde.
Tröttad och med brutet hopp
väcktes seglarn ur sin villa;
lyckligt var dock böljan stilla,
och mot land drefs båtens lopp.

Öfver lifvets haf vi fara,
fjärran syns vår lycka vara,
långt på sjön ett purpursken.
Detta sken blott himlen speglar;
fåfängt, dödlige, du seglar:
ljus är himmelen allen.

Ny-grekiska folksånger.

Öfver pesten, som 1814 härjade i Rapsani och Turnavos.

Re'n sörja alla byar djupt, dock kunna alla tröstas;
Rapsani och Turnavos, ack, de kunna icke tröstas.
Fem tusen ligga döda re'n, och ständigt dö der flere;
olyckliga Rápsani!
Tre tusen ligga döda re'n, och ständigt dö der flere;
olyckliga Turnavos!
Och mödrar sörja sina barn och barnen sina mödrar;
en qvinna sörjer mest likväl, den ädlaste i nejden.
Af hennes söner dogo tre och tre af hennes döttrar:
»I svala brunnar alla, ack, I kunnen nu förtorka!
Hvem hämtar vatten mer, hvem går att tvätta i er bölja?
Ack, alla brudar dogo re'n, ack, alla flickor dogo,
bland bergen ligga lik vid lik och kläderna i hyddan.»

Till våren.

Du lifvets gifvare, o vår, den skönaste af tider,
då kring en väckt natur sin glans det nya året sprider,

då Zefyr kommer, målaren, och med sin milda anda
begynner åter värmda fält med tusen blommor randa.
Hur doftar ej basilikan! Ur majoranans nektar
en balsamånga strömmar ut och genom rymden fläktar,
och himlen ler i klarnad färg, och hafvet strålar åter,
och åt hvart enda väsen rikt ditt lif du strömma låter.
Med lättadt ankar seglarn re'n mot hafvet börjat styra
och vaggas nu på vågen glad och sjunger vid sin lyra.

Näktergalen och turturdufvan.

Hur är dock turturdufvan
ej näktergalen olik,
den kärlekslystna fogeln!
Den ljufva Filomela
är sällan stämd för sorgen.
Förlorar hon en älskling,
hon sörjer honom litet
och söker sig till make
en annan älskling åter
och sjunger gladt å nyo. —
Den stilla turturdufvan
vill ständigt grumla vågen,
och är hon enka vorden,
blir hon i skogen ständigt
och sjunger klagosånger.

Den förrådda kärleken.

Hur om natten vi kysste hvarandra,
såg ingen, o flicka, uppå.
Der stodo stjernor på himlen,
vi trodde stjernorna då.

En stjerna föll från himlen,
för hafvet förrådde oss den,
och hafvet det sade åt rodret,
och rodret åt seglarn igen.

Och seglarn sjöng det sedan
för älskarinnan ut:
nu sjunga det gossar och flickor
på gator och torg till slut.

Himfy's kärleks-sånger.

Ungerska original af Alex. Kisfaludy.

1.

Dagar komma, dagar ser jag lykta,
men min sorg förblifver, som den var;

stunderna på tidens vingar flykta,
evigt blir mitt ödes tyngd dock qvar;
elden slocknar i vulkanens ugnar,
men min kärlek brinner aldrig ut;
dagens stormar qvällens timme lugnar,
men mitt hjertas storm är utan slut;
skog och äng i nya skrudar klädas,
stjernorna af fylda banor glädas,
sjelfva lyckan har sin vexling fått,
fast som klippan är min saknad blott.

2.

Såsom hjorten, nådd af pilen
från den säkre jägarns arm,
flyr förgäfves, snabb som ilen,
följd af plågan i sin barm;
så har jag försökt att vika
för din blick, som mötte min.
Ack, men pilen trängt tillika
redan i mitt hjerta in.
O, den flykt, jag nu försöker,
styngets smärta endast öker,
och mitt arma, qvalda bröst
finner ingenstädes tröst.

3.

Svalan flyktar, löfven falla
susande för vinden ner;
inga glada sånger skalla
öfver fält och lundar mer!
Isig blomsterstängeln lyser,
bäcken stelnar i sitt lopp,
blott en dufven fogel fryser
i den nakna ekens topp.
Jordens grönska är förliden,
och förbi är rosentiden. —
Skåda i mitt sjuka bröst!
Samma domning, samma höst!

4.

Hennes ljufva röst mig rörde,
hennes ton som silfrets var.
Filomelas sång jag hörde
ej så himmelskt öm, så klar.
Endast öra var naturen,
fängslad af dess stämma då;
källans våg, bland blommor buren,
stannade att lyssna på,
fogeln tystnade i lunden,
biet glömde rosenmunnen,
Zefyr i förtjusning dog,
smärtan sjelf såg upp och log.

Grodorna.

Ungerskt original af Kazinczy.

Koa, koa, koa, tu, tu!
Vi gölens söner, vi börja
fröjden,
när månen tänder sitt ljus i höjden.
Brekeke, koa, koa!
Tu, tu!

Mot oss har sig Dundraren
nådig bevisat,
som gölens vatten till boning oss
visat;
hans heliga rådslag må evigt bli
prisadt!
Brekeke, koa, koa, tu, tu!

En gång bebodde
vi, grodor, himlen,
men Phœbi lågor
vår ofärd gjorde.
Då föllo grodor,
hopar på hopar.
Hjelp fans icke,
räddaren dröjde.
Och folkets fäder,
på anletet fallna,
till gudars konung
om bistånd ropte,
men Zeus ej hörde dem.
Nemesis kräfde
vårt fall och förderf.
Vår lycka fördrogs ej,
vår makt fördrogs ej,
vår glans fördrogs ej.
Men gränser nådde
omsider vreden.
Upp lefde åter
de grodors slägte;
för oss bad Juno,
hon skötebarnen
med moln beskärmar.
Koa, koa, koa, tu, tu!

Skön, som den gamla
boningen varit,
är ock vår nya.
Kristalliskt vatten
skyddar mot solens
brännande pilar oss.
Poseidon, hafvets Zeus,
han är vår fader,
vår mäktige herre,
vår nådige gud.
Med oss tritoner
och nereïder
förtrogna äro.
Då Sirius glöder,
då jorden tynar
och vattnet ljumnas,
hvälfva af grönskande
vass de vår boning.

Mot oss har sig Dundraren
nådig bevisat,
som gölens vatten till boning oss
visat;
hans heliga rådslag må evigt bli
prisadt!
Brekeke, brekeke, brekeke!

Stumma äro
de söner af vattnet.
Ej en bland alla
har med sin luta
Apollo vidrört.
Den stolta fogeln,
Anadyomenes
vagnspann, tiger
som cachelotten,

och såsom hvalen,
och såsom karpen,
och såsom störn;
vi blott, vi lyckliga
äro de förstfödda;
äro de endaste
vattnets kamener.
Brekeke, brekeke, tu!

När vi vår aftonkor
jublande börja,
gläder sig himlen;
Cyntia nalkas,
och tusen och tusen
hennes ledsagare
skåda med afund
vår sälla lycka;
skåda med harm, att ej de
vatten bebo såsom vi.
Tellus förtjusas
af våra sånger
och kallar tacksam
sin största prydnad,
sin ära oss.
Och nejden lyssnar,
och höjdens klippor
och strandens hällar,
de jubla med oss:
Koa, koa!

En ängslig fogel,
färglös och liten,
som sjelfva lunden
i låga buskar
med blygsel gömmer —
den Filomela —
vågar med klagande
toner störa
grodornas smattrande,
ljufva kor.
Men märk det! Gudarne
straffa brottet.
En tid, och den djerfve
fogeln förstummas.
Oss låter himlen,
sig sjelf till nöje,
till jordens glädje,
jubla, så mycket oss lyster;
tills att i sitt sköte vintern
vaggar oss till stilla ro,
tills föryngrad åter vårens
sköna tid med veka händer
väcker oss till lifvet upp.
Tu, tu!

Mot oss har sig Dundraren nådig bevisat,
som gölens vatten till boning oss visat;
hans heliga rådslag må evigt bli prisadt!
Brekeke, brekeke, brekeke, tu!

Ekorren och gräfsvinet.

Af Kazinczy.

Ett gräfsvin, sträckt i smutsen af sin håla,
såg, hur från gren till gren en ekorr' sprang,
han hade gjort sitt bo helt nära hålan
uti ett gammalt träd, åt Pan beskärdt.
»Holla, min kund», så skrek den tröga gräfvarn,
»har du förgätit, att naturen dig
bland djur med fyra fötter stält också?

Hvad oblyg stolthet! Skäms kanhända du
att bo på marken, då en plats du dig
bland luftens foglar väljer? Nej, kamrat,
stig vackert ned till oss och var som vi,
och lemna sprången! Fader björn kan springa,
jag ock nå'n gång; men märk, det sker modest.»
Det lilla djuret lyssnar på predikan
och svarar: »Gerna blef jag din kamrat;
men du är gräfsvin, du, och jag är annat.»

Val af yrke.

Ungerskt original af Tóth.

Kunde advokat jag blifva,
dref jag inga andra strider,
bjöd jag hjelp och bjöd jag bistånd
ej i andra mål än dessa:
när ert rykte, hulda flickor,
vore stäldt i någon fara.

Kunde jag professor blifva,
hörde mina auditorer
blott, huru söta flickors hjertan
kunna bäst i låga bringas,
huru deras återkärlek,
deras gunst man lättast vinner.

Ack, om jag en skald dock vore,
skulle jag beständigt prisa
ömma, goda flickors trohet
och med sångens trollmakt mildra
ynglingarnes vilda väsen.

Äfven doktor blef jag gerna;
och jag hoppas, icke fåfängt
vore då mitt nit, min möda.
Mig som kärlekssjuka flickors
doktor jag förklara ville
och för alla patienter
kärlek, kärlek blott förordna.

Skald, jurist, professor, doktor,
flickor, blef jag för er gerna,
men med ett kall blott jag hinner;
derför sägen sjelfva, flickor,
hvilket yrke jag skall välja
för att bli er bäst till nytta?

Till Cenzi.*

Ungerskt original.

Såsom hjorten älskar källan,
biet honingsrika blommor,
så jag älskar vinets glädje
och med vinet ömma sånger
och med sången ömma kyssar,
dina kyssar, sköna Cenzi!
När jag dricker, vaknar fröjden,
tänds min hog också till sången,

* För så väl detta stycke som öfriga här förekommande bearbetningar af främmande originaler hafva tyska öfversättningar legat till grund.

och förtjusad af den ljufva
kärleken, din kärlek, bryr mig
icke kungars helga purpur,
ej den lycka, andra hylla.

Lycklig är jag genom bägarn,
lyckligare genom sången,
lyckligast dock genom kyssar,
Cenzi, genom dina kyssar.

Vaggvisa.

Från tyskan.

Sof, du min lilla — min älskling är du —
göm dina ögons små perlor ännu!
Allt är så tyst, som i grafven det är;
sof, och hvar fluga bortfläktar jag här.

Ännu, mitt barn, är din gyllene tid;
sedan, — ack, gryr den väl aldrig så blid.
När kring ditt läger bekymren sig stält,
slumrar du lilla ej mera så sällt.

Änglar från himmelen, täcka som du,
sväfva kring vaggan och le mot dig nu.
O, de besöka dig sedan också,
men för att aftorka tårar blott då.

Sof, du min lilla; och mörknar det än,
tröttnar ej mamma att vagga sin vän.
Sent eller tidigt, — i moderlig barm
vakar dock kärleken, trogen och varm.

Sonens brud.

Hvi kysser du, fader, min fästmö här?
»Jag kysser en dotter, som är mig kär.»

Säg, fader, hvi henne i kyrkan du för?
»I kyrkan den fromma sin andakt gör.»

Men kransen, men kransen i hennes hår?
»En krans ju som jungfru hon bära får.»

Men ringen, men ringen af guld så röd?
»Den får du ärfva, då jag är död.»

Men presten, o fader, vid altaret der?
»Den heliges ställe det heliga är.»

Hvi leder du henne till altaret då?
»Gå hem, min son, vi komma också.»

Och kommer du snart, min fästmö kär?
»Då hon kommer, min son, hon din moder är.»

Tankespråk.

Såsom stormen far,
fly vår lefnads dar;
som en dag förflyter,
sig vår lycka byter;
som en afton se'n
vinkar döden re'n.

En storm blott den fege förskräcker,
en dag blott den andra ju väcker,
och lugnets ängel är döden;
hvi klandrar du då dina öden?

Gåta.

Efter Schiller.

Uppå ett ändlöst bete vandra,
otaligt, silfverhvita får;
och som vi se dem nu, så andra
dem sett se'n många tusen år.

De åldras ej, ur lifvets källa
de dricka evig ungdom der,
och till en herde de sig sälla,
hvars böjda horn af silfver är.

Ur gyllne portar han dem drifver,
och hvarje natt han räknar dem,
och ej ett enda uteblifver
ifrån sin krets och från sitt hem.

En trogen hund hans hjelp är vorden,
och främst en munter vädur går.
Så svara, kan du nämna hjorden
och herden, som om hjorden rår?

Epigrammer.

Efter Schiller.

Ljus och färg.

Bo, du eviga ena, hos den, som evig och en är,
färg, du skiftande, kom vänligt till menskorna ned!

De forskande.

Allt vill menniskan nu utforska, det inre, det yttre;
sanning, hvar räddar du dig undan den rasandes jagt?
Dig att fånga draga vi ut med nät och med stänger;
se, och med andesteg skrider du mellan oss hän.

Dilettantism.

Om dig lyckas en vers i ett bildadt språk, som på förhand
diktar och tänker för dig, tror du dig vara en skald?

Naturlag.

Så det varit, min vän, så skall det blifva, att vanmakt
har sin regel som sin, kraften sin verkan som sin.

Sällsynt förening.

Hvaraf kommer, att smak och geni så sällan förenas?
Smaken fruktar för kraft; tygel föraktar geniet.

Ungdomskällan.

Tro mig, en fåfäng dikt är ej ungdomskällan; hon rinner
verklig och evig. Hvar? frågas. I skaldernas konst.

Det gemensamma.

Se, vi hata, vi strida, vi skiljas af tankar och lustar,
ack, och emellertid grånar din hjessa som min!

Förhoppningarna.

Ut i det vida far du med tusen segel, o yngling!
Gubbe, med krossad köl drifver du åter i hamn.

Odödlighet.

Hvad? För döden du bäfvar? Du önskar att lefva odödligt?
Lef i det hela; då du multnat, det lefver ännu.

Vägvisaren.

Efter Fr. Stolberg.

Gode gubbe, så, som du mig vist vägen,
må ock Gud dig leda till dessa hyddor,
hvilkas stig den grubblande vise sällan
spanar och finner.

Enfald, kärlek talte ditt milda öga.
Enfald för oss ditåt, — och broderkärlek
öfverskyler svaghetens irring, blidkar
domarens åskor.

Sankt Georgs riddare.

Romans af Uhland.

1.

Gällt trumpetens toner skalla
vid Sankt Stefan af Gormaz,
der den tappre gref Fernandez
af Kastilien läger har
och de morers kung, Almansor,
rycker med en härsmakt an,
från Kordova har han tågat
att bestorma denna stad.
Re'n Kastiliens riddarskara
sig till häst beväpnad satt,
och den tappre grefven rider
mönstrande från rad till rad:
»Paskal Vivas, Paskal Vivas,
du vår riddaräras glans,
hvarje kämpe re'n sig väpnat;
du blott fins ej på din plats!
Du, till häst den främste fordom,
fordom främst i hvarje slag,
hör du nu mitt härbud icke,
icke krigstrumpetens klang?
Skall man i den kristna hären
sakna dig på stridens dag,
skall din ära nu förblekna
och din lager falla af?»

Paskal Vivas hör ej orden,
djupt i skogen vistas han,
der på toppen af en kulle
ett kapell Sankt Georg har.
Bunden står hans häst vid porten,
med hans vapenskrud och lans,
och vid altaret det helga
sjelf den tappre knäböjt har.
I sin andakt djupt försjunken,
hör han icke stridens larm,
som blott doft, likt vinden, susar
genom skog och ödemark,
hör ej hästens muntra gnäggning,
icke vapnens dofva klang.
Men hans skyddsgud vakar trogen,
men Sankt Georg skådar allt:
ur sin sky han stiger neder
och hans vapenrustning tar,
kastar sig på riddarns fåle

och till striden styr sin fart.
Ingen såsom himlens hjelte,
blixtens broder, storma kan,
morerna på flykt han jagar
och Almansors fana tar.

Re'n vid altaret sin andakt
Paskal Vivas slutat har,
träder ur kapellet åter,
finner vapenskrud och lans,
rider tankfull hän mot lägret,
vet ej, hvaraf komma kan,
att trumpeter honom helsa
under segersångens klang:

»Paskal Vivas, Paskal Vivas,
du vår riddaräras glans,
hell dig, höge segerhjelte,
som Almansors fana vann!
Hvilka blodbestänkta vapen,
splittrade af styng och slag!
Hur med sår betäckt din fåle,
som i striden djerf dig bar!»

Paskal Vivas söker fåfängt
deras jubel böja af;
ödmjukt sänker han sitt hufvud,
stum mot himlen pekar han.

2.

I sin trädgårds aftonskymning
gick grefvinnan Julia.
Fatiman, Almansors ättling,
der den sköna fångat har,
flyktar med sitt ljufva byte
genom skogar natt och dag,
tio vapenklädda morer
följa honom åt som vakt.
Vid den tredje morgonrodnan
hinner han den tysta park,
der på toppen af en kulle
sitt kapell Sankt Georg har.
Re'n på afstånd ser grefvinnan
upp mot helgonbildens drag,
som, i marmor huggen, tronar
öfver kyrkoportens hvalf,
sådan han i drakens strupe
stöter segrande sin lans,
medan, vid en klippa bunden,
konungsdottern ser hans kamp.
Gråtande, af sorg förkrossad,
ber grefvinnan Julia:

»O, Sankt Georg, helge kämpe,
fräls mig du ur drakens makt!»

Se, hvem skyndar från kapellet
på en snöhvit fåle fram?
Gyllne locken fladdrar, vinden
bär den röda mantelns svall.
Mäktigt har sitt spjut han svingat;
träffad, röfvarn Fatiman
sjunker dignande till jorden
såsom draken fordomdags.
Och hans tio morer fattas
af en vild förfäran snart,
kasta sköld och lans och fly kta
öfver berg och slätt och dal:
men på knä grefvinnan sjunkit
bländad af den höges glans:
»O, Sankt Georg, helge kämpe,
tusen gånger haf min tack!»
När hon åter höjer ögat,
hjelten re'n försvunnit har,
och blott dunkelt går en sägen,
att det Paskal Vivas var.

Serenaden.

Efter Uhland.

Hvad milda toner väcka mig
ur hvilans korta blund?
O moder, hvadan komma de
i denna sena stund?

»Jag varsnar intet. Somna tyst,
o, blifve slummern ljuf!
Mitt arma, sjuka barn, dig ges
ej serenader nu.»

Från jorden komma ej de ljud,
som helsa mig så gladt;
nej, det är änglaskarans sång, —
min moder, o god natt!

Råden.

Efter Uhland.

HON.

Ständigt ser du blott på mig
borta eller hemma;
akta du ditt öga väl,
att det ej får blemma!

HAN.

Såg du dig ej ständigt kring,
såg du mindre blickas;
akta du din nacke väl,
att den ej må vrickas!

Den heliga Agnes.*

Blott tretton år den ädla Agnes hunnit, när
hon döden undgick och det sanna lifvet vann.
Skön till sitt yttre var hon; hennes like fans
bland hufvudstadens döttrar ej; dock skönare
var hennes själ, af himmelsk kärlek genomträngd.
Högboren, adlad redan af sitt sinnelag,
till kroppen vek, till själen stark hon var, ett barn
till år, men som en mogen qvinna klok.

Och tretton år den ädla flickan hunnit blott
och gick i skola än, när Titus Lucius,
den ypperste af hufvudstadens ynglingar,

* Denna legend och de fyra nästföljande äro bearbetade efter Kosegarten.

prokonsulns son, för henne re'n af kärlek brann.
Juveler, perlor, kosteliga drägter, guld,
sin faders alla skatter, han till brudskänk bjöd;
men stilla talte flickan blott till ynglingen:
»Begär mig ej, jag kan dock aldrig blifva din,
en annan tillhör jag och är förlofvad re'n.»
I spotsk förundran svarar denne: »Du, så ung,
så späd ännu, hur vore du förlofvad re'n?
Hvem ville oförväget våga täfla här
med mig, en son af landets högste styresman;
hvem är förmäten nog att vilja mäta sig
med mig i skönhet, adel, makt och rikedom?»

Men Agnes log och utbrast i sin älsklings lof:
»Skön är min älskling mer än alla sköna här,
hans glans beundra solen, månen, stjernorna;
en fläkt blott af hans andedrägt ger sjuka lif,
ett löje på hans läppar väcker döda upp.
Af adel är min älskling mer än ädla här;
hans fader tog ej qvinna, och hans moder har,
jungfruligt hög och ren, ej vetat af en man,
och derför lyda honom villigt andarna.
Och mäktig mer än jordens store är min vän,
blott stoft mot honom äro folkens herskare.
Han rullar himlen som en klädnad hop, han slår
mot bergen, och de spruta rök och lågor fram,
han hotar vågen, och den sjunker kufvad ned,
han näpser stormen, och orkanen blir en suck.
Nämn mig ej andra rika, blott min vän är rik;
hans äro jordens skatter, hafvets skatter hans,
hans schaktets guld, hans perlorna i flodens djup,
och alla Orientens ädla stenar hans.
Nämn mig ej kärlek, kärlek känner blott min vän;
mer eldigt än en jordisk vän han älskar mig,
och för sin älskarinna har han offrat allt,
sin faders famn, sin himmels ljusa fröjd, sin jord,
sin ungdoms blomning, ja, sitt lif, allt, allt han gaf,
i bitter död förblödd för mig, sin dyra brud.»

Så talte jungfrun, och med högre glöd ännu
berömde hänryckt hon sin brudgums gåfvor se'n:
»O se! Mig har min älskling fäst med gyllne ring,
har klädt mig rikt, att ingen konungsdotter bär
en bröllopsdrägt som min, så himmelskt strålande.

Med perlor har han prydt min hals, juveler stänkt
på mina armars smycken och omkring mitt hår
en brudkrans virat, härlig, oförvissnelig.
Har kinden glöd, är det hans kyss, som tänder den,
har ögat eld, är det min kärleks låga blott.
Berusad af din skönhet, o min älskade,
försmäktar jag, min trånads flamma bränner mig.
Kom, saknade, den sjuka bruden väntar re'n;
kom, låt mig hvila vid din barm och långsamt der,
min själ dig offra i en säll, fast qvalfull kyss!»

Så prisade den ädla nu sin älskare.
Men hem gick sorgsen ynglingen. Af stumma qval
hans helsa tärdes, och hans ungdomsfärg försvann.
Bekymrad lät hans fader kalla läkare,
och af den sjukes vilda puls, hans tysta tår,
hans qväfda suck förråddes snart hans hemlighet.

Då stod den sorgsne fadern upp. I skyndsam färd
till Agnes gick han, af förtrogna vänner följd,
och bad för sonens kärlek om förbarmande.
Men stilla svarade den ädla flickan så:
»Tilltro mig ej en känsla, som ej höfves mig,
som med en annan länge se'n förlofvad är.»

Och Lucius Verus vände sig till vännerna:
»Så ung, så späd, och re'n en annans!» sade han.
»Hvem är han, hvar att finna, att med hotelser,
med löften eller qval jag honom tvinga kan
att den beundransvärda flickan öfverge?»

När ingen nu förmådde nämna älskarns namn,
framstod Rutilius, prokonsulns skrifvare,
de kristnas hätske ovän, och begynte spotskt:
»Ej första gången hör jag ord som hennes nu,
jag hört dem hvarje gång, jag öfver kristna dömt.
Vid Herkules, hon är af denna blinda sekt,
som menskor hata, som de sälla gudar sky,
och vilseförd af Galiléens svärmare,
har den på korset döde hon till älskling valt.»

När nu prokonsuln sådant hörde, träder han
förgrymmad till sin domarstol, befallande
liktorerna för honom föra jungfrun fram.

Och Agnes följer de med bilor väpnade
och stannar oförfärad inför domaren.
Med knappt förborgad vrede börjar denne då:
»En evig oskuld, hör jag, svor din älskling du,
vet, evig oskuld är hos oss vestalens ed.
Beslut dig då att till din lefnads sista stund
på Vestas altar vårda hennes helga eld.
Om ej, så vet, att till ett otuktsnäste här
du föras skall, för folkets afskum der ett rof,
ett nesligt offer för den sämstes vilda lust.»

Med ädelt saktmod svarar honom jungfrun då:
»Gud tjenar jag och Kristus, den han skickat har,
och bringar väsenlösa gudar ingen gärd,
räds heller ej att träda in i lastens rum,
ty äfven der är Herrans ängel nära mig
och aktar qvinnan, att hon ej oskärad blir.»

Nu bjöd prokonsuln rycka hennes kläder af
och ställa henne blottad fram för mängdens blick.
Då föll från hennes hjessa till sandalerna
en flod af ljusa lockar ned och höljde rikt
den ädlas lemmar i en fotsid drägt af guld.
Nu bjöd han henne föras till ett glädjehus
till nesligt offer för den sämstes vilda lust;
men se, oändlig klarhet fylde syndens hem,
och strålande af himmelsk glans stod jungfrun der,
i snöhvit drägt af lätta änglahänder klädd.
Bestörta flydde lustans andar, synden vek,
ett kyskhetstempel var det rum, der lasten bott. —

Men till sin son gick Lucius Verus, nämnde om,
hvar Agnes var, och manade den sjuke gladt
att skynda och i hennes famn sitt qval förströ.
Och upp stod ynglingen och gick, af vänner följd,
till otuktshemmet, att sin låga släcka der.
Han fann det fullt af klarhet, såg en himmelsk glans
omsluta jungfrun, der hon stod i snöhvit skrud,
af skönhet strålande, förklarad, helgonhög.
Dock sökte han att egga sina vänners flock
att nalkas skenet och att störa jungfruns frid.
De nalkades, de stannade. En snabb minut,
och gripna af demonisk fasa, flydde de.

Men Lucius Titus, eggad af begärets makt,
af jungfruns skönhet, tadlar deras feghet spotskt,
går fram och ärnar våga helgerånet sjelf
och faller såsom död vid flickans fötter ned.

Då kom hans fader, skrämd af dystra budskap, dit
och såg och böjde knä vid skenets rand och bad:
»Förbarma dig, du heliga, förbarma dig,
och återgif af nåd åt mig min ende son!»
Och Agnes, lätt försonad, bad till Gud om nåd
för ynglingen, och han stod upp och lofsjöng Gud.
Bevekt häraf, beslöt den rörde fadern då
att häfva domens kraft och gifva flickan lös;
då stormade, af hednaprester eggadt, dit
i vilda skaror folket, och man hörde rop:
»Bort, bort med denna, bort med gudahäderskan,
som kränkt det heliga och fräck med trolldomskonst
förbländat våra söner, bort, att gudarne
i vrede ej förgöra oss och våra barn!»
Förgäfves sökte Verus att mot folkets våld
den dyre sonens räddarinna ge beskydd.
Med kejsarns vrede hotad, vek han sorgsen bort,
och i hans ställe lofvade Rutilius
med flickans marterdöd försona gudarne.

Så började den helga Agnes' lidande.
En ugn blef eldad; djupt ur härdens vida svalg
bröt flamman hväsande med röda tungor ut.
Dit i den vilda brandens afgrundslågor bjöd
tyrannen sina bödlar kasta flickan in.
Hon kastades i lågan; lågan slocknade,
i ugnens glöd befann den ädla flickan sig
så väl som i en skuggrik löfsals svala hägn.

En vagga, smidd af jern, blef glödgad hvit i eld,
och på dess bädd, af smältande metall beredd,
befalte då tyrannen flickan lägga sig.
Hon lydde, prisade sin Gud och talte glad:
»Så får jag åter blifva, hvad jag fordom var,
ett barn, och barn ju hörer himmelriket till.»
Så sade hon och sträckte sig på bädden ut
och föll, af änglar svalkad, i en stilla sömn.

Då bjöd tyrannen, att hon skulle väckas upp
och djupt begrafvas i en glöd af röda kol;
men ej på kol, på rosor sågs hon hvila nu.

Ur stånd att genom eld betvinga jungfruns makt,
befalte herskarn, att från klippans höga spets
i hvirfveln af en ström hon skulle störtas ned.
Hon störtades; men fridsamt förde vågorna
den ädla flickan hän till grönklädd strand igen.
Då lät tyrannen hetsa tigrar, panterdjur
och hungertärda lejon mot den heliga;
men se, som spaka hundar smögo kufvade
de vilda djuren sig till hennes fötter då.

Då talte Afer, en af landets domare:
»Med svärd förgör den stolta; endast svärdets kraft
kan kufva kristne, hvad ej eld, ej bölja kan!»
Och så blef stadgadt, att hon skulle dö för svärd.

Men Agnes, anande att stunden kommen var,
såg upp, såg himlens portar öppnas, såg i ljus
sin älskling sittande på Faderns högra hand.
Med palmer och med segerkronor vinkad upp
af himlens skaror, full af längtan, brudligt säll,
hon böjde knä och blottade sin hvita hals,
och lätt, liksom en blommas, hennes hufvud föll.

Så blef i blod fullkomnad nu försonarns brud;
blod helgar, endast blod beseglar kärleken.

Stenarnas amen.

Fast blind af ålderdom, for Beda fort
att lifvets evangelium förkunna.
Från stad till stad, från by till by han gick,
den fromme gubben, vid ledsagarns hand,
predikande med ynglingsvärme ordet.
Så af sin gosse leddes han en gång
ned till en dal, med stenar öfversådd.
Och yr, långt mer än elak, talte gossen:
»Hör, fromme fader, många menniskor
sig samlat här och vänta på predikan.»

Den blinde gubben stiger genast upp,
tar text, förklarar den, tillämpar den,
förmanar, varnar, tröstar och bestraffar

så varmt, att på hans silfvergråa skägg
i flöden milda tårar föllo neder.
När se'n till ett beslut, som öfligt var,
sitt »Fader vår» han bad och talte ut:
»Ditt riket är och makten, härligheten,
från evighet till evighet», — då ljöd
i dalen tusenstämmigt: »Amen, amen.»

Förskräckt och slagen böjer gossen knä
och bigtar för den helige sin skuld.

Då talte gubben: »Barn, har du ej läsit:
om menskor tiga, skola stenar tala?
Lek icke mer, o son, med Herrans ord!
Skarpt är det, lefvande, det biter djupt,
mer än ett tveeggs-svärd. Och skulle än
en menskas hjerta, trotsande, förstenas,
skall det i stenar väcka menskohjertan.»

Den helige Hilarii säte.

Den sig förnedrar, han skall upphöjd bli,
och den, sig sjelf upphöjer, skall förnedras.

Den fromme biskopen Hilarius
drog hän till Rom till ett konsilium,
okallad, blott att kätteri bekämpa.
Församlade han fann der alla fäder.
Roms biskop, Leo, satt på tronen hög,
på stolar rundt omkring de andra sutto:
för främlingen fans intet säte öfrigt,
och ingen ville afstå honom sitt.
Då talte mildt den gamle: »Öfverallt
är jorden Herrans», och han satte sig
uppå den låga, bara marken neder.
Dock hastigt höjdes jorden under honom,
och högre satt den gudakorade,
än biskop Leo sjelf och alla andra.

Den sig förnedrar, han skall upphöjd bli,
och den, sig sjelf upphöjer, skall förnedras.

Kunigundas handske.

Kejsar Henriks maka inför verlden,
syster inför himlen, Kunigunda,
brukte, när hon efter läsen text
för att offra trädde fram till altar't,
vördnadsfullt sin handske draga af.
En gång, när hon närmade sig altar't,
fans af tärnor ingen nära till
för att motta handsken. Dock furstinnan
kastade den sorglöst från sig blott.
Plötsligt bröt en stråle då af solen
genom murens remna in och höll
sväfvande den ädla qvinnans handske,
tills sitt fromma offer hon fullbordat.

Villigt tjena elementerna
ej blott Herren, men hans helgon äfven.

Sankt Jodocos.

Sin tjenares uppriktighet att pröfva,
kom Herren en gång i en torftig skepnad
för Sankt Jodocos' dörr och bad om bröd.

»Gif honom, gode munskänk!» sad' Jodocos.
Men denne sade: »Blott ett bröd är öfrigt
för dig, för mig och för vår trogne hund.»

»Gif!» sade priorn, »Gud skall oss ej glömma.»
Då tog hans munskänk knifven, mätte ut
med noggrann flit och skar sitt ena bröd
i fyra lika delar. En han räckte
åt tiggaren och talte mulen så:
»För dig, för mig, för priorn och för hunden.»
Jodocos log, och tiggarn gick sin väg.

En stund, och till sitt skick än mera torftig
kom Herren åter och begärde bröd.
»Gif!» sad' Jodocos, »gif min del åt honom;
råd finner Herren nog!» Och tjenarn gaf.

En stund, och Herren kom för tredje gången,
än mer förhungrad, och begärde bröd.
»Gif», sad' Jodocos, »gif din del åt honom;
råd finner Herren nog!» Och tjenarn gaf.

En stund, och blind, lam, naken syntes Herren
för fjerde gången än och tiggde bröd.
»Gif», sad' Jodocos, »honom hundens del;
råd finner Herren, han, som korpar mättar.»
Och tjenarn gaf, och tiggarn gick sin väg.
Och se, en röst blef spord: »Stor är din tro,
du ädle son utaf din mästare,
och som du tror, så skall dig vederfaras.»

Till fönstret trädde tjenaren, och se,
då hamnade i nejden fyra skepp,
med frukter lastade och bröd och olja.
Glad skyndade till stranden tjenarn då,
fann inga menniskor på skeppen, såg
en snöhvit flagga blott för vinden fladdra
och dessa ord på den i guldskrift: »Jag,
som korpar mättar, sänder fyra skepp
åt priorn, som i dag mig fyrfaldt mättat,
ett honom, ett hans munskänk, ett hans hund,
det fjerde ärnar sändarn sina arma.»

PROSA-DIKTER.

Smärre berättelser.

En julqväll i lotskojan.

En för ifrigt fortsatt jagt i skärgården och sedan inträffande motvind och storm hindrade oss till vår stora förtrytelse att efter vår afsigt hinna hem till staden innan julaftonen. Tvärt om kastades vi ute i öppna sjön hela qvällen i ett tillstånd, som varit vådligt med en sämre slup, än den vi hade, och högst odrägligt, om icke en af sällskapet förstått att någorlunda förströ vår ledsnad genom sin munterhet och sina historier.

Denne man var utländing och förde ett skepp, som tillhörde honom sjelf och hvarmed han öfvervintrade i vår hamn. Han var mindre än andra angelägen om att få fira julaftonen på fast land och hade inga anförvandter, som saknade honom vid gröten och tårtan. Dessutom var han, hvad vi andra icke voro, mot allt, hvad som kunde kallas blåst, köld och vatten, rent af förhärdad, och då han satt vid styret i sin egen slup, hade han väl knappast brytt sig om att huka sig, om han ock för hvarje våg varit i fara att snudda vid månen.

Emellertid var och förblef vår segling på intet vis angenäm. Vi kryssade och gjorde slag af två och tre qvarts mil, utan att vinna särdeles för den häftiga svallsjön, som oupphörligt motverkade seglen. Omsider uppgåfvo vi alldeles hoppet att uppnå fasta landet och beslöto att lägga till för natten på Lotsholmen, en stel, granbevuxen klippa ute i hafvet, och söka tak öfver hufvudet hos lotsarne, som der hade sin koja. Vi sågo på afstånd skenet af eld ur dess fönster, och den muntre kaptenen lät slupen ränna af dit för god vind.

»Utan skryt, gode herrar», utbrast han nu, i det han tog sig en djup klunk kall punsch, »kan man säga, att vi nu hafva en god

---

Dessa berättelser (med undantag af »Fästningsfångarne»), ursprungligen utgifna i »Helsingfors' Morgonblad» åren 1832—36, utkommo första gången samlade år 1854.

blåst. Och likväl bestods mig en sådan, om ej vida bättre, då jag än var blott fyra, fem år gammal och allena till sjös på köpet. Jag har icke nämt om, att förhållandet är med mig tvärt emot hvad det vanligen är med menniskobarn; jag vet nämligen bättre, hvart det skall bära af för mig i verlden, än hvadan jag kommit. Alltnog: då jag var vid pass fem år — och detta har bort vara, som man sagt mig, för omkring tretio år sedan — befann jag mig en natt ute på vida hafvet såsom nu, med den skilnad, att jag då låg för vind och våg och nu har två orefvade segel uppe, att jag då var stel af köld och nu är varm ända till lilltån. Jag mins föga af omständigheterna vid denna min första expedition; men hvad jag kommer i hog, är, att jag lemnades ensam på en klippa i vilda sjön och ville färdas efter dem, som sålunda öfvergåfvo mig. Det var kolmörkt som nu, och då jag försökte ro, slogos årorna mig ur handen af första våg. Huru länge jag drefs omkring i denna ställning, vet jag ej, men säkert är, att jag till slut hamnade hos godt folk. Jag vet således, som herrarne se, knappt mer än Adam, om jag haft föräldrar eller ej. De, som sade sig hafva upptagit mig och bragt mig till lifs, voro lurendrejare till professionen, eljest välmående bönder. Jag växte upp bland dem och deltog i deras industri, tills mitt skägg begynte växa, då jag gick ut med en kofferdiman och blef hederlig karl. — Se så, båtshaken ut, tag törn! — Jag tror, den onde visar mig vägen bland stenarna här.»

Slupen låg med fladdrande segel i en bugt, bildad af framskjutande klippor; man började räta ut de styfva lemmarna, man gäspade och röt kölden ur kroppen. Kaptenen och två jungmän blefvo qvar vid slupen och sysslade med den; vi andra begåfvo oss stapplande in i den varma stugan.

Der stod julen upp i tak. En väldig brasa af tallved sprakade på den vida spiseln och upplyste rummet, hvarest dessutom på bordet brann ett stort grenigt ljus jämte några enkla. Väggarna voro fullt behängda med nät och andra fiskbragder, och hörnen af stugan blänkte af hvita getter och killingar, som skockat sig dit.

Personalen i stugan utgjordes af en mycket gammal gumma, som satt vid bordet och tycktes sjunga i sin psalmbok, en medelålders man med hans hustru och fem barn, af hvilka fyra höllo en förfärlig konsert på stentuppar, hvartill det femte och äldsta ackompagnerade med en skrällande trumpet af trä.

Då vi inträdde, uppsteg fadern, stampade ett eftertryckligt slag i golfvet åt de skrålande barnen och nickade åt oss vänligt och utan tvång.

Den gamla gumman lade sin bok på bordet, tog af sig glasögonen och fixerade oss skarpt. »Hvadan är ni, godt folk», sade hon, »har ni ej hus och hem på julafton, eller ligga skepp och

gods i hafvet? Men så har ni ej skjutit efter lots; förbanna mig, ni det gjort.»

Vid dessa ord spottade hon sig på de rynkiga fingrarna, nappade branden af det ena ljuset, steg upp och lyste oss starkt i synen. »Hå, hå», fortfor hon nu, »men så skall haren vara förhärdadt hvit, för att man skall bry sig om att jaga honom in på julafton. Få se, hvad man nu kan få till mat åt er alla? Strömming fins här, Gudi lof, och Anna får försöka att klämma getterna litet bättre; men gröt kan ingen ge sig att koka här midt om natten.»

Så väl gumman som de andra båda ställdes snart till freds i detta afseende. Vi afpelsade oss, värmde oss och gjorde oss välkomna genom en kopp punsch, som gerna bjöds vårt värdfolk af oss och än hellre af dem emottogs. Snart voro vi hemmastadda och funno oss särdeles väl i den varma stugan. Den gamla ville börja sitt bestyr med vårt nattläger och yrkade på att skynda med getternas mjölkning, då en tillfällighet afbröt hennes sysselsättningar och blef en anledning till följder, dem vi ej kunnat förutse.

Kaptenen, som blifvit qvar vid slupen, hade omsider fått allt i ordning der, beslagit seglen, fäst båten, uppsändt sakerna till stugan och var klar att ligga i land för natten. Förr än han gick in i värmen med sin bössa, erinrade han sig dock, hvad vi förglömde, att lossa af skottet. Det var knallen af detta skott, som vållade en sådan diversion i bestyren.

Den gamla hörde dånet och kastade vårdslöst ifrån sig en hufvudkudde af ejderdun, som hon just bar i handen. »Hörden I», sade hon med skakad stämma, »hörden I icke ett skott? Så må Gud förbarma sig öfver Juno, som ej kunde vintra i Norge, utan vill bulta sig mot blindgrundet så tids på året. Sätt ut med båten, gosse, och håll väl i nordvest, så att du har vinden, vi skola nog se efter barnen, sörj ej för dem; skynda bara!»

För yngre öron än gummans var det ej svårt att genast finna hennes misstag. Den så kallade gossen, hennes fyratioårige son, afbröt leende hennes påminnelser och sade halft brydd och halft medlidsam: »Alltid spökar det i edra öron, kära mor, och skott skall ni höra, om en fluga stampar på er graf, se'n ni gått till hvila i den en gång. Men gissar jag rätt, så var det en harskrämma, som någon af herrarne lät pusta vid stranden här, och ej en knall ur Junos sexpundiga nicka.»

»Hå, hå», sade den gamla, »alltid vilja de unga vara kloka; men jag är icke galen, icke heller född af galna föräldrar. Gud hjelpe mig, men julafton, som är glad för andra, är min sorgeafton; jag rår nu ej derför, och hvad kunde jag, arma qvinna, göra? Men sätt er för brasan ni, främmande godt folk, så vill jag berätta er, hvad en svag qvinna gjorde och hvad lön hon hade derför.»

Vi efterkommo gummans önskan, medan vår besättning och den unga värdinnan tillsamman bestyrde oss qvällsvard och värmde upp den kalla mat, vi medhade. Men den gamla begynte:

»Det är nu för längre tid sedan, än många af er, gode vänner, minnas tillbaka, om jag ser rätt på edra anleten, då jag en julafton sådan som denna var allena här i stugan. Jag må säga allena, ty mina två ungar, som sprungo omkring mig, behöfde hjelp sjelfva mer, än de kunde vara mig till hjelp. Sjön låg öppen såsom nu, och fast det nu tycks hvina i vindsluckan, är dock denna blåst som en andedrägt mot stormen då. Vi väntade ingen skuta hem, och min man med sina kamrater hade farit till staden för att gå i kyrkan på julmorgonen och kanske hålla sig lustigare på qvällen der, än de här kunde det. Men då för tiden var jag rödare än nu i synen och hade ett hjerta i mig, som var godt nog för en qvinna. Jag satt och läste i psalmboken, som jag gjorde, då ni kom in, och barnen hade nyss fått qvällsvard och lekte med sina småsaker, som de fingo till julklappar. Den äldre, som var tio år då och nu är gammal och vis, seglade med ett skepp af bark på stugugolfvet; den yngre hade fått vårt fiskbräde till båt och gladde sig åt det och åt ett perlband af glas med ett guldhjerta på, som min man skänkte mig och som jag fäste på gossens hals för qvällen. Så voro vi der, när jag hastigt hörde ett skott ut till sjös. Gud skall förlåta mig, hvad jag gjorde orätt; men jag tyckte mig ej göra sådant. Jag tog den äldre med mig för att sköta fockskotet, lossade en båt och seglade ut. Den yngre följde med oss till stranden, jag befalte honom gå in i stugan tillbaka; men han stannade qvar och ropade gråtande efter mig, tills blåsten och hafssvallet snart öfverröstade hans skri. När jag kom under blindskären, såg jag eld från skutan, som styrde rakt nordvart mot bränningarna i mörkret, som om den aldrig varit i vår hamn förut. Jag hann i tid fram och fick rodret i lä, och skeppet stack upp som en lax med bank och bränningar å sida, och så hade jag, så qvinna jag var, den glädjen att föra gamle herr Adolfs stora skepp oskadadt i hamnen. Och denna afton skulle jag minnas med fröjd, så länge jag lefver, om allt hade varit der hemma, som det bort vara. Klockan var fyra på morgonen, då jag kom in i denna stuga tillbaka; jag tänkte få hvila, men denna hvila blef värre än arbetet förut. Den yngre gossen var försvunnen. Jag sökte honom på våra klippor här med lykta i handen hela natten, jag ropade hans namn högre än stormen; men mitt sökande och mitt rop voro, som om det skett på hafsbottnen. Vid dagningen såg jag en naken påle, der vår andra båt varit bunden, och båt och gosse har jag ej sett sedan, och båten var värd guld, men gossen var mig kärare än lifvet.»

Den gamla tystnade vid dessa ord och brast i gråt. Kaptenen hade kommit in under hennes berättelse; men han tycktes knappt ge akt på den. Han fixerade i stället väggarna, taket, allt i stugan, men i synnerhet ett gammalt fiskbräde, som hängde på väggen vid spiseln, och det var nästan sönderrispadt på midten, ehuru några sirater på bägge ändarna voro tämligen väl bibehållna.

När gumman slutat tala, steg han dock upp, gick fram till henne, ref upp rock och väst och framtog ett glasperlband, som han lade ned på hennes knä.

Den gamla betraktade det en stund, höjde se'n sin blick och såg förvånad på kaptenen. Snart steg hon upp, slog armarna kring hans hals och snyftade, utan att säga ett ord. När hon derpå lyfte upp sitt anlete, strålade glädjen in i bottnen af skrynklorna deri.

»Och så lik din far, som om han gick uppdagad!» började hon nu, »allenast mycket vackrare än han. Gud bevare dig, vildbasare, hvem bad dig ränna ut till sjös allena? Var det väder för dig? Men jag var ett får, som ej band dig fast vid sängstolpen, så hade du väl fått hållas hemma. Gud ske lof! Nu kan jag dö i lugn, och ingen skall fråga på min graf, hvart jag gjort af med mitt barn!»

Vår öfverraskning kan man lätt föreställa sig; men den julqväll, som hotade att bli oss så ledsam, blef gladare än mången annan.

Lurendrejaren.

En scen på hafvet.

I stället för att nog lifligt kunna uppdraga skådeplatsen för de tilldragelser, som skola utgöra föremål för följande skildring, inom kretsen af den beqväma boning, hvari den gode läsaren sannolikt befinner sig, nödgas man besvära honom med en kort utflygt till en ödslig hafsrymd af norden, öfver hvilken oktober-qvällen nyss dragit sin köld och sitt mörker och hvars ögonblickliga lugn så väl den växande svallsjön som det svarta, sjelfva natten förmörkande molnet vid horisonten anklagar för opålitlighet.

Den enda plats med någon fasthet att hvila på, som man öfver hela den vida nejden kan upptäcka, erbjuder en liten odäckad jakt med kajutor för och akter, som nu med strängt skotadt bomsegel sticker ut från kusten och oaktadt den skrala vinden tämligen väl klarerar de mot bogen klappande vågorna. För den, som gjort bekantskap blott med land och vant sig att älska dess mångfaldiga yppighetsartiklar, hvilka, då deras mer eller mindre ändamålsenliga

konstruktion sällan kommer att afgöra menniskans vigtigaste intressen, äro beräknade mer på yttre prakt än inre redbarhet, har den lilla farkosten ingen intagande sida att visa. Sjömannen åter, om han en gång fått fot om bord på jakten, skall genast mäta de oblida förhållanden, mot hvilka den har att kämpa, och finna sig väl vid den på en gång skarpa, lätta och trygga kurs, han känner farkosten göra. Han skall strax, och utan att anlita skenet af den lilla på pumpstången fästa lyktan, vara färdig att gå i borgen för skrofvets symmetri, seglens stora men välberäknade dimensioner och framför allt vanan i den hand, som sköter rodret.

Det är denne öfvade styrman, som utgör den enda synliga personen om bord. Vi se i honom en kort men axelbred gråhårsman, hvars robusta utseende förstärkes af hans tjocka rock, och som, att dömma af de bestämda dragen i hans anlete, har ett envist hufvud i sin röda filtmössa. Den öfriga besättningen, som efter vanligheten utgöres af tvenne handtlangare vid seglen, sofver i god ro i för-kajutan, och så väl denna deras tjenstledighet som den redan halft sväfvande blicken hos den gamle tyckes antyda, att fartyget icke snart kommer att vända.

Och nu, då läsaren skyndar hem tillbaka i afsigt att med förvärfvad åskådning af lokalen invänta berättelsen om de händelser, som inom den utveckla sig, torde en teckning af några biomständigheter, så vida de med hufvudsaken ega en icke obetydlig beröring, upptagas såsom ett slags afbrott i återresans enformighet.

Den hamn, jakten senast lemnat och från hvilken den aflägsnat sig ett par timmars väg, tillhörde en af kustens små städer. Staden var känd för sin lifliga handel, ehuru dess ryktbarhet i detta fall grundade sig mer på tradition än verklighet. En tid hade varit, då den utredde skaror af stora skepp, som dels med landets solida produkter, dels i utländska fraktspekulationer besökte alla redder och kommo hem med tungt salt från Medelhafvet eller med barlast från någon närmare plats, sedan de der föryttrat sin på långa vägar medhafda goda laddning. I stället för dessa skepp såg man i hamnen nu ett vimmel af skonertar och små briggar, som med lätta segel gjorde sina sommarturer och ofta till betydligare belopp än deras effektiva last medhade assignationer och kredit, för att åter importera utländingens småkram och glitter. Då denna handel tycktes kunna drifvas med enskild vinst och tillika kom i strid med lagar och författningar, var det naturligt, att ur den samma ett smugglerisystem skulle utbilda sig och mer och mer fullkomna sig i detalj, ju mer det utifrån rönte motstånd och afbräck. Så hade jämte hindren utvägarna vuxit och mångfaldigats, och den framgent fortsatta olagliga industrien syntes vitna om, att den, oaktadt täta förluster, drefs i sin helhet icke utan vinst för den enskilde spekulanten.

Ibland medlen att gäcka författningarna och undslippa deras verkställare var det ingalunda det minst allmänna att begagna dolda trakter af skärgården till upplagsplatser. De beväpnade små slupar, som hade sig ombetrodd bevakningen af kusten, höllo sig om dagen mest i nejden af redderna, utan att gå mycket långt till sjös, och en tid af nätterna tillbragtes oftast under land i skygd af någon trång vik, på hvars strand en torparkoja eller bondgård kunde ge besättningen ett tryggare tak och en varmare hvila, än slupen bestod.

När derför ett fartyg nalkades hemorten med förbjudna varor, höll det sig dagen igenom i öppna hafvet; men när qvällen kom med skymning, hissades alla segel, och kusten söktes. Man kryssade sedan nära den under natten, med noggrann beräkning af tiden för mörkret, och möttes vanligen då af någon lurendrejare, som, efter att hafva vexlat tecken med fartyget, lade till med sin båt och lättade den större kamraten från det mellan hans sidor mera osäkra och misstänkliga godset.

Dessa lurendrejare voro till största delen fiskare, bosatta på klipporna i den yttre skärgården, ett djerft, tilltagset och pålitligt folk, som kände hvarje sten i sjön, trängde sig fram öfverallt och voro likaså outtröttliga att gömma och bevaka det dem anförtrodda godset som redliga att återställa det till dess egare, så snart tid och omständigheter medgåfvo dess transporterande från klyftorna i skärgården till köpmannens magasiner i staden. — Och nu måste det bekännas, att den bekantskap, som nyss påtrugats läsaren, icke var någon bättre än en sådan lurendrejares.

Det svarta molnet hade höjt sig betydligt i lovart, vinden fylde i mer och mer, mörkret tjocknade, och de första dropparna af ett kallt, med hagel blandadt regn trummade ned på skutan. Vår gamle kund tryckte rodret fastare mot sin sida, framtog ur sin rockficka en liten flaska och höll den ganska länge vid munnen i ensamheten. Men han hade knappt fått den tillbakastucken i sitt förvaringsrum, när han fann sig öfverraskad af ett icke särdeles behagligt sällskap. En änterhake föll tungt ned bredvid honom, följde skrapande utmed relingen ett ögonblick och tog tag. I samma stund föll en annan längre för ut, jakten stannade med en våldsam knyck, och ett spel af lefvande segel fylde luften.

Den gamle hade strax, då han hörde haken falla, gissat, hvem han hade att tacka för besöket, och, för att undvika ett onyttigt uppehåll, både med roder och arm sökt omintetgöra den tillärnade påhelsningen af hans efterhängsna gäst. Nu, då han fann det omöjligt att undkomma, kastade han loss sina skot och väntade med stor köld på att få redogöra för sitt värf.

»Hvarifrån är båten, och hvarmed går den?» ropade en röst från tull-jakten, ty en sådan var den angripande seglaren.

»Från skärgården, herr löjtnant, och med litet tjärvatten på botten», svarade i en ton midt emellan skämt och enfald den gamle vid rodret; »men låt för all del hala diktare till, att vi ej må klappa sidorna ut på hvarandra, och gör oss snart klara se'n, ty byn ligger på, gudnås, och jag har lång väg i natt ännu.»

»Din väg kan bli kort och lång, gamle vinglare», sade med förtrytelse tullmannen, i det han vinkade till en besökare att gå om bord på skutan, »ty jag gissar, att den går till närmaste kryssare, som kan vräka ned några pipor rom i ditt skojarfartyg, att blanda ut tjärvattnet med; men så lofvar jag att ge dig en tung kula i vattengången, hvar du än må träffas, och kommer du helskinnad undan kronans slup, se'n jag en gång kommit dig i kölvattnet, skall du hafva fritt lurendrejeri inom mitt distrikt för dig och dina efterkommande.»

»Jag tror, nådige herre», genmälde den andre, »att det ej skall komma derhän, och Gud bevare mig att bli en sådan fyllhund på gamla dagar, att jag skulle vilja dö så som jungmannen från norra skären. Gossen, säger man, kom med två pipor rom i sin båt och råkade ut för kronans jakt. Han lär ej haft lust att stanna, hvarför han fick en kula genom båten och rompipan på en gång, så att han kom att drunkna i engelsk grogg.»

Ett hjertligt skratt af belåtenhet ljöd från tullslupens alla vinklar och förströdde för ett ögonblick det allvar, som hittills rådde.

»Nå», sade den gamle, då besökaren nu slutade sitt värf och hoppade in i sin egen slup, med antydning, att han ej funnit något, »nå, herr löjtnant, vi äro på ärliga vägar efter litet spanmål, gudnås, för oss och våra arma vänner och hafva ingenting om bord, ej ens en spik från ett fastage, som skulle lukta af rom eller förbjudet gods. Derför må ni släppa oss nu, nådig herre, ty vi få snart en stickande storm båda och behöfva ligga på fritt vatten för att klarera den.»

»Jag borde släppa hvarken dig eller någon annan af hela ert följe, som jag en gång fått mina jernklor i skrofvet på», sade löjtnanten, för hvilken nödvändigheten af en snar skilsmässa, också utan gubbens enträgenhet, var tydlig; »och lita på, att du icke alla gånger kommer undan för samma pris som nu; ty med den spanmål, du och dina likar fara efter, skulle ingen sparf lefva en dag öfver. Men först, min gubbe lilla, hvad gör du med lyktan på pumpstången? Du lär väl ej ärna ljustra midt i hafvet, eller hur?»

»Neka oss icke, nådige herre, en nödtorftig tobakseld och fattig ögonfägnad», invände med sin antagna enfald den gamle; »vi hafva icke kök och källare och varma ugnar i kajutan såsom ni, och gå dock ut i mörka sjön om natten, då ni styr till lands att hvila.»

»Tobakseld och ögonfägnad, din gamla skurk!» ropade skrattande löjtnanten; »tobakseld är den dig, om den ger ett fartyg, som kommer hem med en laddning tobak, anvisning på, hvar du finnes, för att insmuggla den, och ögonfägnad, om du får se den fladdra i toppen på en kronans slup, medan dess besättning sofver eller är i land. Vi känna er» . . .

»Akta er, gode herre, att skylla allt på oss, fattiga getter i skären», afbröt honom den gamle. »Om en slup blef uppbränd för er på våra trakter, så tror jag, att vår Herres blixt var ute på kryss efter lurendrejare och tog miste på skutor, men ingalunda att våra gossar haft sin hand med i ett så svårt spel.»

»Gif den gamle narren ett glas kall punsch», sade löjtnanten till sin besökare, »och se'n klara, gossar, att lägga ut. Och du, min gubbe, låt mig ej se dig en gång till sjös, då du ej vågar stanna vid signalen, så kärt det är dig att behålla lif och skuta. Ty i qväll ger jag dig punsch, men i morgon kanske en rund kula.»

»Jag tackar för godt löfte, herre, och ännu mer för hvad jag redan fått; men då ni nu styr förbi Rönnskärs udde, så håll väl ut i sjön, emedan vattnet är rasande lågt och stenarna säkert kika efter stjernor der i afton.» Vid dessa ord af den gamle rodermannen skildes båtarna från hvarandra, och hvardera fortsatte sin kurs i olika riktning.

Snart utvecklade sig nu i hela sin våldsamma och vilda storhet en af dessa nätter, som sjömannen fruktar och älskar, landbon åter knappt kan göra sig en föreställning om. De nyss med täta mellanskof fläktande, svagare ilarna förenade sig nu till en enda uthållande orkan, och vattenmassor häfdes icke mer, utan uppsletos ur hafvet. Ett fint dugg af skummet och de liksom bortsopade topparna af vågorna späckades in i den från molnet nedstörtande hagelskuren och inskränkte i förening med natten till mindre än en alns rymd synkretsen äfven för det skarpaste öga. Jakten hade tagit in alla ref i storseglet, och jullen var upphissad om bord.

Vår gamle kund stod vid rodret och malde tobak mellan tänderna, som om hans mun varit en qvarn och stått i omedelbart förhållande till elementernas häftighet. Hans besättning postade hvardera vid sitt skot. Det var icke tid att sofva mer. Den lilla farkosten låg med sin lä-sida tätt invid vattnet, och hvarje våg från lovart öfverspolade den med ett duschbad från för till akter; den gamle hade hela sin kraft och sin instinktlika bekantskap med rodret af nöden för att i hvarje stund moderera fartygets lopp upp i vinden och hindra det att antingen kantra eller gå öfver stag. Men vid all den beundransvärda säkerhet, hvarmed han beherskade skutans minsta rörelser och förstod att liksom taga väldet af tvenne de mäktigaste elementer i förening, var hans tanke så litet bunden

vid tillfällets företeelser, att han med den fullkomligaste besinning inlät sig i ett samtal med den adertonårige ynglingen, som bredvid honom skötte storseglets skot och som med en för raskare lynnen vid känslan af fara naturlig språksamhet tog till ordet.

»Och får icke nu», så började han, »lilla Fröja fötter under sig att komma hem, så kommer hon ej på hela hösten; men jag vill slå vad, att, om det blott vill lugna en smula, vi hafva en af hennes gossar efter oss, innan det dagas i morgon; eller hvad menar ni, min far?»

»Så framt hon ej förut i natt hittat på Holmön eller något annat torrt ställe», invände den gamle.

»Allt annat!» sade gossen. »Man påstår, att hennes kapten skall känna lukten af land på tre mil, och på två mil nära redan få ondt i hufvudet deraf. Han har ju öppna sjön för sig och ärnar väl aldrig söka hamn, innan han fått råka oss eller någon annan af sina kunder.»

»Klyfvarn klappar som en hackspik; skota an bättre der för ut!» ropade den gamle och fortsatte derpå: »Hvad han har att ge oss, må han ge snart, ty hinna vi ej före dagningen de inre fjärdarna, så få vi en sträng jagt i morgon.»

»Jagt!» utropade gossen. »När har väl kronans slup seglat upp vår skuta, min far? Möter han oss, innan vi lemnat Rönnskärs udde akter ut, så vända vi och ränna undan honom yttre vägen, och jag menar, att vi skola hafva gjort de två milen till Långö-sund, förr än han hunnit på sidan om Långö-ref, hvilket ej lär vara mycket öfver halfva vägen.»

»Men ändå, om den andra tullslupen är oss till mötes vid Långö-sund?»

»Då spänna vi ut till hafs. Det är besynnerligt, att, så många de än äro, och om de voro tjugu i stället för två, få de dock aldrig annat än dricka vårt kölvatten, om det skulle lysta dem.»

»Här, på samma ställe, der vi nu segla, sköts din bror i sank», invände den gamle med en omisskänlig darrning på den eljest oförändrade rösten. En lång paus följde derpå.

»Jag vet ej, min far», började ynglingen åter, »men hvad mig beträffar, har jag alltid varit mera rädd för alla dessa förfrågningar, efterspaningar och krånglerier, som företagas emot oss, gossar på klipporna, se'n vi haft någon kappsegling med kronans slup, än för hans egna nickor, fast ingen kan säga annat, än att de skjuta skäligen bra, åtminstone i lugnt väder. — Nu tycker jag, att blåsten håller på att skralna af; jag tror, det klarnar snart igen.»

»Jag har lefvat i fem och sextio år, på det sjette och sextionde», utlät sig gubben, »men aldrig har något ord från en domares mun gått mitt hufvud så nära som drufhaglen från dessa

tull-nickor många gånger gjort. När fiskmåsen slår ned i varpet, så må han få sig en hagelsvärm i skrofvet, om han skall skjutas, ty lyfter han en gång mörten upp och far sin väg, är det för sent att uppsöka honom bland de andra, som sitta på klipporna eller sväfva kring sunden. — Klara att släppa ut refven! Byn pustar i själtåget redan. Der tror jag, vi ha en stjerna i lovart.» — —

Samtalet afbröts här, och den unge gossen gick att verkställa befallningen. Det tjocka molnet låg redan med sin digraste tyngd i lä, och vid sin framfart hade det liksom bortryckt med sig de tunna dunster, som förut höljde fästet. Det ena ljuset tindrade upp efter det andra på himmelen, och köld och lugn följde nu på den stormiga störtskur, som passerat. Vågen ensam tycktes icke vilja ändra lynne; den häfde sig än med samma våldsamhet, och dess oroliga, hotande suckar voro blott så mycket mer hörbara, som stormens hvinande i segel och taklage ej mer förtog eller förvirrade deras ljud. Åndtligen upphörde äfven detta, det varaktigaste minne af orkanen, och hafvet blef fridsamt igen, ehuru småningom, likt ett sinne, som varit häftigt upprördt och länge fortfar att sjuda, äfven sedan de orsaker, som vållat dess uppror, försvunnit.

Ett par stunder hade förlidit efter midnatten, och jakten vaggades nu vid ett nästan fullkomligt lugn, liknande det, som rådde före stormbyn, af en lång och uthållen dyning, utan att vinna i fortkomst mycket mer än i afdrift. Hela fästet var fullbeströdt med tindrande stjernor, och natten så klar, att man på den lilla farkosten utom lyktelden, som bländade ögat, kunnat hafva en någorlunda vid synkrets öppen.

Vår gamle vän stod vid rodret ännu. I hans anlete röjdes en mulenhet, som nästan gränsade till otålighet, och han tycktes räkna hvarje minut. Då och då såg man honom betäcka lyktan, stryka sig om ögonen och titta ut åt sjön.

Plötsligt klarnade hans blick, han lyssnade. Lätta årslag hördes på sidan om jakten, och ett rop, som kanske blott gubben till hela dess betydelse förstod, förnams och besvarades af honom i samma ögonblick. Det syntes, som om den annalkande jullen väntat denna signal, innan den ville lägga till, ty nu blefvo årtagen på en gång kraftigare, och det dröjde ej länge, förr än en käck matros sprang upp på relingen, gjorde fast sin fånglina och helsade på den gamle.

»Fan i er och tusen grussen från tysken», började han; »men hvad är det för konster att rida upp i vind, så att en töjfel skall nödgas ro armarna af sig? Vår svarta docka ligger bi lågt under er, och det hade lätt varit alles förbei med vårt möte i denna natt, ty vi sökte er lägre och ville knappt tro våra ögon, då vi sågo er

eld. Nun sprekken sie döjtsch, mein liber herr? — Hu, hu, har ni en sup?»

Vid dessa sista ord, som åtföljdes af en kulen ryck af hufvudet ned mellan axlarna, öppnade han lyktan och utblåste elden, hvarvid han på en gång röjde sin bekantskap med lurendrejeriets hemligheter och liksom af tjenstfärdighet förekom den gamle. Derpå stack han ut skot åt storseglet, satte kurs och slog så armarna i kors öfver bröstet, afvaktande i lugn sin lott ur den flaska, han såg gubben uppdraga ur sin ficka och med mycken belåtenhet hålla mot sin mun.

Den gamle räckte honom omsider flaskan och tog i sin tur till ordet. »Nå, gosse», sade han, »hvad har Fröja hem med sig i höst? Jag fick bud mot mig på redden att gå till sjös i natt och visste knappt, hvilken skuta väntades.»

»Fröja», svarade den andre, »har klädt sig i ull unt silke, lauter woll unt sei — sei — hvad heter silke nu åter? Vet ni, då jag var i Lybeck, kunde jag tala tyska, så att hela staden gapade på mig.»

»Och lemna nu», sade med otålighet den gamle, »i helvete eller Lybeck ditt tyska snack och svara på min fråga så, att man begriper det. Menar du, vi prata tyska här med simpor och fiskmåsar, gosse? Har ni kläde och dukar om bord, så säger jag, att jag förr vill svälta som lotsens ko, än jag lastar in en enda packa, om den ej är vattentätt omslagen, ty vi få storm i dagningen och regn hela hösten, och jag har ingen lust att komma till ansvar för skämdt gods.»

»Och vi skulle kanske för ro skull haft tre dagars fullt göra med de fördömda packornas instufning och beslående och förstört på dem alla briggens presenningar på köpet», utfor sjömannen. »Om icke dessa balar äro tätare än er skuta, så vill jag lefva på torr jord i alla mina dar. — Jag tror, ni måste lofva mera, jag tycker mig se skymten af vår lilla docka rakt förbi babords vanten.»

Den dunkla fläck, som af den skarpsynte sjömannens vana öga urskildes emot den ljusare horisonten, och på hvilken den gamles uppmärksamhet blef riktad, lemnade hans, om möjligt, än mer skarpa syn intet ögonblick i tvifvelsmål om den kurs, som var att taga. Jakten kastades ett par streck högre i vinden, och då efter en kort segling i denna direktion den sökta briggens gestalt framträdde mer och mer tydligt ur mörkret, lemnade den käcke matrosen sin gamle vän ensam vid rodret och gick för ut, der han sedan för de båda yngre gastarne om bord utbredde sig i sjömansqvickheter öfver sin resa och i sitt skrala modersmål inspäckade till sina åhörares nöje och förundran en outtömlig skatt af tyska, engelska

och danska glosor. I detta skick lade jakten en stund derefter till sidan af den lilla brigantinen Fröja.

Om vår gamle lurendrejare på sitt håll varit bekymrad öfver det långa och fruktlösa sökandet efter den ankommande briggen, så var han åter af kaptenen och besättningen på den inväntad med icke mindre otålighet. Den skrala vinden, som tillika kom från det minst gynnande håll, hotade med alla slags svårigheter, och kaptenen kunde ej se någon möjlighet att, innan dagningen inbröte, ligga så långt ut från kusten, att han ej skulle bli upptäckt af kronans slupar. Han var derför i en viss ifver sina kunder till mötes på däck och hade lemnat i kajutan sitt rykande toddyglas och sin cigarr.

Antingen det nu kom af ledsnad vid väntandet eller i afsigt att fördrifva det onda, hvarmed landkänningen besvärade hans hufvud, hade han flitigt skött sitt glas om natten och hade, hvad man säger, en god gir, utan att dock i något afseende vara för strängt skotad. Sedan således jakten blifvit fastgjord vid sidan af briggen och gubben med sina gastar sprungit om bord på den senare, blef han af kaptenen välkomnad med all den hjertlighet, som hans vigt för tillfället, en bekantskap från längre tider tillbaka och ett godt ölsinne hos hans värd gjorde naturlig. Styrmannen fick befallning att, så fort som möjligt var, lasta jakten; de packor, som skulle intagas, bestämdes, allt skulle gå tyst till, och ingen djefvul skulle våga knysta ett ord om saken i land.

Efter dessa anordningar tog kaptenen vår gamle kund i handen och förde honom ned i kajutan, hvarest en god brasa i kaminen och den ångande lukten af varm toddy gjorde ett ljuft afbrott mot kölden och mörkret på däck.

»Stiltje och läsegel!» började han nu; »jag ligger här som i en säck, och innan dagningen simma väl kronans båtar kring mig som ålar kring en rutten fisk. Hvad skall jag göra, jag slipper ej ur fläcken.»

»Ingen nöd, herr kapten», sade den gamle och stack sina seniga händer in i kaminen, »vi få väder nog i dagbräckningen, och båtarna ligga i land hela natten.»

»Och detta ord skall du hafva pris och ära för, gamle kamrat, och ett godt glas, förstår du. Jack, se åt i tepannan, om der fins vatten, och laga en stark spik åt gubben. — Ni menar, att vi skola få vind i dagbräckningen?»

»Och en frisk märssegels-kultje på köpet, om skyn annars gick rätt i går aftse», svarade gubben; »vinden blir väl emot, men blåser det bara, nog kommer sjömannen fram.»

»Blåser det bara, nog kommer sjömannen fram, och ingen kryssare skall nappa Fröja i kjortlarna. Och nu, gamle rodergängare,

huru går handeln i vår stad? Kom Neptun hem helskinnad? Han gick från Lybeck samma dag, jag kom hit, och hade godt gods om bord.»

»Så nära som på två pipor rom fick han allt undan; men dessa skötos i sank med min äldsta pojke på köpet», svarade gubben och gjorde tillika en klunk, som nära vållat en lika stor ebb i glaset, som det förut hade flod.

»Och så far ni fram», utbrast kaptenen, hvars tanke på rederiets förlust och hans hätskaste fiendes, tullslupens, triumf qväfde alla andra konsiderationer, »och så klarerar ni gods och skrof. Stiltje och läsegel! En sådan vara i gapet på dessa hajar! Det borde fan och ingen ärlig redare betro er en murken ankarboj ens för jernbandens skull, som äro omkring den.»

»Ni har ingen ren sjömans-mun i natt, kapten», sade den gamle, i det han med en stark knyck stötte det tömda glaset ned på kajutbordet; »menar ni, att gossen lät skjuta sig i qvaf för att få dricka salt grogg eller slippa svettas vid årorna, och ej för att till det yttersta berga edra arma pipor rom, som, fan i mitt gråa skägg, voro mindre värda än en sena i hans hand eller en blodsdroppe i hans ärliga hjerta?»

»Och dertill säger jag amen, nämligen med behörig förbannelse öfver tullhajarnas goda kap den gången. Gossen hade jag velat taga till jungman när som helst, ja, om det gält en resa på Ostindien. Och en skål för hans ärliga död och för alla goda vänner! Jack, fyll i våra glas!»

Glasen fyldes åter, och den tystnad, som var liksom helgad åt väntan på dem, afbröts genast af kaptenen, så snart han med en klunk pröfvat den nya brygden och funnit den god.

»Nå, hvad hörs vidare i land, min gamle vän», började han nu, »vet vår patron vänta oss, eller är ni eljest af egen drift ute på förtjenst?»

»Jag har ej satt min fot i land på flere dygn», svarade den gamle. »På redden fick jag ett bud, att ni väntades. Det var i går aftse, och nu är jag här.»

»Så, så, min gamle kund», utropade kaptenen, »då måste vi öfverenskomma om er frakt, förr än ni lägger ut från sidan. Det är ej godt att narras med er i den punkten, och edra fordringar växa som brodden på landbacken. Då man far ut, är den knappt ett qvarter hög, och då man kommer hem, står den en öfver hufvudet.»

»Tre tunnor råg och tre tunnor salt, herr kapten, icke ett korn derunder», utlät sig med mycken bestämdhet den gamle.

»Stiltje och läsegel!» utropade kaptenen, »ni är, fördömme mig, utan brassar i hufvu't. Tror ni, att rågen ärfver sig i köpmannens

bod och att saltet växer som snö om vintern? Nej, nej, grund i lovart, fäll, min gubbe, fäll!»

»Icke ett korn derunder, och, att tala allvarsamt, kapten: jag har sex barn, som behöfva bröd, råg växer ej på våra kala klippor, och några tunnor strömming, som noten gifvit mig i höst, äro snart förtärda. Jag har betalt min ålderdoms tröst för ert bästa. Stick er hand inom denna rock och känn efter, om jag har en enda torr klut på min gamla kropp, och blottar jag den, skall ni se många märken, som jag bär efter er och edra likars tjenst, och många ärr, sådana som detta.» Härvid viste han sin nacke, hvarest en lösskjuten spillra efterlemnat ett djupt, numera igengrodt sår.

»Stopp, stopp, min gamle vän, eller slår jag presenning för din mun», ropade kaptenen, som vid sin nuvarande lättrörda stämning fick två stora tårar på kinden, innan han visste ordet af, »ditt mått skall du hafva, och det skakadt. Hvarken min patron eller jag skall se våra kunder svälta. Kläm ut ditt glas, gubbe; ingen ängslig på sjön. Gutår! Men jag ligger här som i en säck, och vår Herre vet, hur jag skall komma ut till sjös igen.»

Samtalet, som troligen ej kommit att stanna af brist på ämnen, afbröts genom styrmannens inträde i kajutan och hans tillkännagifvande, att de bestämda balarna redan voro inlastade i jakten. Tiden var dyrbar, och efter några i största korthet gjorda ömsesidiga öfverenskommelser beträffande nederlagsplats för varorna, deras sorgfälliga vård och dylikt, åtskildes de båda kontrahenterna i samma vänliga förtrolighet, som utmärkte deras möte.

Kaptenen styrde genast ut till hafs, men vår gamle kund, som vi numera åter se vid rodret på sin egen skuta, sökte kusten med det honom anförtrodda, dyrbara godset.

En flyktig teckning af landkänningen från den del af hafvet, hvarest den lilla jakten nu befann sig under segel, torde icke vara öfverflödig för att till någon del förklara de motiver, som ledde gubben i afseende å kurs och segling. Det närmaste land, en seglare från vår fastställda punkt kunde hinna, utgjordes af tvenne stora holmar, båda förut till namnet bekanta för läsaren, nämligen Rönnskär och Långö, hvilka på en sträckning af två dryga mil utbredde en till utseendet oafbruten, rak och kal strand mot hafvet. Utanför var sjön öppen, med undantag af en enda tämligen lång klippa, som på ett godt afstånd från den senare af de nämnda holmarna höjde sin rygg betydligt öfver vågen och, sedd från längre håll, tycktes sammansmälta med den stora landsträckningen. Kom man närmare, så fann man, att stranden bildade en trubbig vinkel inåt och att ett sund, som sammanband vikens spets med de inre fjärdarna, gjorde af den till utseende ena holmen tvenne.

Detta sund gaf likväl, oaktadt sitt förträffliga läge och sitt djupa vatten, ingen fri kommunikation mellan hafvet och de små fjärdarna, emedan det på sin yttre sida var stängdt af ett ref, som på en linie af flere hundra famnar från strand till strand sammanband de båda holmarna och var så grundt och stenigt, att endast små fiskbåtar, och detta blott vid lugnt väder, brukade leta sig väg mellan dess skarpa, tätt spridda hällar.

När derför vår gamle vän nu ville söka sig in i den inre skärgården, hvarest otaliga smyghål och kamrater i yrket kunde ge honom säkerhet, var han tvungen att passera endera af de två yttersta uddarna; och han valde Rönnskärs udde, såsom den närmaste, oaktadt han med full säkerhet kunde förmoda, att hans hätskaste förföljare åt detta håll gått i land.

Som han med all visshet väntade frisk vind i gryningen, så trodde han sig kunna lemna det farliga stället akter ut, innan tullslupen hunnit ut ur sitt nattqvarter eller, om den nu vore tidigare till vägs än vanligt, innan det förskingrade mörkret gjorde hans upptäckande af den samma lätt och möjligt. Å andra sidan och i fall han valt vägen kring Långö udde, hade han äfventyrat en vidsträcktare och ända in på dagen förlängd segling i öppna hafvet, och vid allt detta ett icke alldeles osannolikt möte med den andra tullbåten, som hade sin kryssning åt detta håll. Men vid alla de ovilkorliga fördelar, som gubbens tagna kosa hade framför hvilken annan som helst, var den dock äfventyrlig nog för att fylla hans hufvud med bekymmer, och han lyssnade, som en fogelfängare lyssnar efter svar på lockfogelns ljud, mot den första fläkt, som skulle bebåda den väntade räddaren, stormen.

Emellertid fortfor oafbrutet lugnet, och ännu då den svaga skymten af dager redan börjat afslöja en större och större synvidd, visade sig den långa men låga dyningen nästan spegelblank på alla punkter. Den gamle började tveka, om han skulle fortsätta seglingen inåt kusten eller begagna den morgonvind, han med visshet väntade, för att gå till hafs och afbida med nästa natt en bättre lycka. Detta senare fall var för honom dock länge det värre fallet, och då med den ljusnade dagen dyningen började krusas af lifliga fläktar och ett gladt sorl af böljan vid fartygets bog vitnade om dess förökade fart, försvunno den gamles betänkligheter för hoppet att efter vunnet ändamål få hvila sin af vakor, köld och väta uttröttade kropp, och han höll med godt mod kurs på Rönnskärets ur fjärran framskymtande udde.

Lätta strömoln sväfvade öfver horisonten och flögo upp mot hvalfvet, de spegellika ränderna på böljan försvunno snart alldeles, och några tätt på hvarandra följande häftigare vindstötar kommo den lilla jakten att sänka sin läsida ganska djupt. Inom några stunder

flög det sköna fartyget för en frisk och jämn vind med pilens fart fram mot kusten.

»Se», sade den adertonårige ynglingen, hvars bekantskap vi gjort här tillförne och som äfven nu höll sin plats vid storseglet, »se, min far, hur rodnaden är skär i öster; jag tror, vi få storm i soluppgången.»

»Om den ville komma förr!» anmärkte den gamle.

»Dessförinnan», fortfor sonen, »borde vi väl hafva länsat förbi Rönnskärs udde; jag tycker mig re'n kunna urskilja talltopparna på den.»

»Stick ut skot, gossar, vinden drar sig till förlig», ropade gubben med sin vanliga kommandoton, utan att lemna ett svar på sonens halfva fråga.

»Det är vår lycka», fortfor denne, i det han efterkom befallningen; »jag har alltid tyckt, att vår jagt går bäst för slör hän.»

»Det är vår olycka», invände den gamle; »ty om vi möta tullslupen, hafva vi desto svårare att vända om till Långö-sund.»

»Hvad skymtar der så hvitt mellan träden på udden?» utbrast gossen nu, i det han med spända ögon såg ditåt och tycktes glömma allt annat.

»Det är den gamla björken, som sticker fram mellan tallarna och glänser mot morgonrodnaden. Akta dig, gosse, att se spöken på ljusa dagen», svarade i en lugn, men nästan förebrående ton den gamle, som i första ögonblicket studsat vid ynglingens utrop.

Antingen nu faderns milda tillrättavisning eller det afgörande momentets närhet verkade på gossen, men samtalet fortsattes icke mer af honom, och den gamle var för mycket sysselsatt med beräkningar och väntan för att bry sig om att upptaga dess tråd å nyo.

Några stunder af en orolig spänning förflöto. Man kom udden så nära, att bränningen mot strandklipporna ej mer blott sågs, utan äfven tydligen kunde höras. Intet segel syntes, och endast en skara måsar utbredde sina hvita vingar öfver hällarna och vågen. Jakten flög i kapp med stormen. Ändtligen strök den som en blixt förbi den skumhöljda udden och vände redan liksom segrande inåt fjärden.

Då visade sig rörliga ljusa strimmor mellan träden på en nära belägen holme, och strax derpå hoppade på mindre än ett halft kanonskotts afstånd den fruktade slupen fram i sundet och beherskade passagen. Ett gladt sorl mellan afbrutna kommando-ord hördes från den, och signalflaggan sväfvade upp mot toppen af dess mast.

Vår gamle vän hade i samma stund kastat om sin jakt och låg redan med svälda segel ut förbi udden. Solen gick nu upp ur hafvet i hela glansen af sin höstliga rodnad och bildade en bakgrund af lugn och skönhet till de scener, som höllo på att utveckla sig.

Ett skarpt skott från tullslupen, hvars kula tog vatten några famnar akter om den lilla jakten, förklarade och gaf vigt åt flaggans mening i det ögonblick, då gubben åter passerat den klippiga udden och de båda fartygen af den skulle för en handvändning undanskymmas för hvarandra.

»Klar att ge akt på slupen, gosse!» ropade den gamle, som med oafvänd blick fixerade udden af den förr omtalta, på ett godt afstånd från land liggande höga klippan, öfver hvilken hán hoppades kunna ligga upp mot vinden.

»Klar att ge akt», svarade ynglingen; »slupen syns redan; nu klarerar han udden, han går med refvadt bomsegel, han skjuter god fart.»

»Styfva gaffeln!» kommenderade den gamle, »vinden knappar af, så mycket den hinner. Kränger slupen?» frågade hán vidare.

»Han släpper ut sitt ref», svarade gossen, »han reder sig godt, jag tror, vi icke vinna mycket.»

»Kapa joll-linan», befalte gubben åter, »vi hade kunnat låta bli att sticka ut jollen, så hade vi haft den i behåll. Huru ligger slupen upp i vinden?»

»Hans bomsegel står bra, men hans klyfvare lefver förr än vår», svarade gossen; »han kan ej gå öfver om klippan med denna kurs; han kan taga farväl af oss, min far, vi gå lätt öfver udden, se'n jullen kom bort. Vi vinna. — Hvad? Nu vänder han rakt på oss, — båda hans segel lefva.» —

Ett skarpt skott dundrade från slupen i det samma, och en svärm drufhagel flög hvinande kring den lilla jakten. Som en i flykten träffad fogel redlöst fäller vingen, sjönk bomseglet på det flyende fartyget tillsammans; ett skrot hade träffat gaffel-nocken och afslagit tåget, hvaraf den hölls uppe.

Den käcke ynglingen kastade i ett ögonblick loss änden på däck och flög som en pil upp i masten.

»Stick bly i min sälbössa», sade gubben med mycket lugn till den andre och höll tillika skutan upp mot vinden, så mycket han kunde, för att underlätta gossens arbete i masttoppen.

Medan vår gamle vän med sitt fartyg befann sig i denna vådliga ställning, rådde om bord på slupen ett allmänt jubel. Man hade genast varseblifvit och beräknat hela den fördel, det lyckade skottet medförde, i det flyktingen hindrades att gå öfver udden och kanske till och med kunde uppseglas, innan han hunne iordningställa den skadade gaffeln, och glädjen öfver denna första seger framlockade, i samma stund seglet föll, punschbuteljen och glaset till en tur kring laget.

»En skål för mitt skott och för mera vind i dina segel, min bror», ropade löjtnanten, som stod vid förnickan och nu emottog

det fulla glaset, till en vän och åmbetskamrat, som skötte rodret; »fäll, fäll! Vi skola segla upp gynnarn, innan han blir klar igen; se, hur han drifver ned.»

»Den fördömda ängeln der i toppen», svarade denne, »blir färdig, förr än vi tro. Se, han klifver ned redan. Öfver udden låta de bli att gå likväl.»

»Fan i mig», ropade löjtnanten, »står icke hans bomsegel åter lika grant som förut. Om han blott velat hålla sig några minuter oklar än. Men jag slår vad, att jag skjuter honom sank, då vi komma i smulare vatten, lä om klippan, båda.»

»Hållet, på en rykande bål i land», inföll den andre; »låt ladda nickan med kula och försök!»

De mordiska tillrustningarna gjordes. Emellertid höllo de båda fartygen, det förföljande och det förföljda, upp mot klippan på ett afstånd från hvarandra, som hvarken tycktes ökas eller minskas. För hvarje gång lurendrejarens jakt höjde sig på toppen af någon våg, syntes den så nära, att man om bord på slupen nästan varit frestad att ropa honom an. Löjtnanten betraktade tigande skådespelet: ändtligen utbrast han, liksom vaknad ur en dröm: »Fins det en skönare syn i naturen än ett ädelt fartyg i stormen, det må heta skepp, brigg eller jakt? Se den lilla båten, huru den lätt som en svan dyker ned i bråddjupet af vågen och stiger upp igen, utan att en droppe vatten tynger de hvita vingarna. Och stormilen hviner, och hafsskummet yr, och den böjer sin sida ned, liksom uppgifvande hoppet om motstånd och längtande att byta lifvets strider mot hvilan och döden; och nästa ögonblick står den högrest upp igen och glänser mot solen. Ett ädelt fartyg, som genom sig sjelft är fridlyst för storm och haf, borde vara det för hvarje annan makt och dess besättning vara fredad, som man är det i en kyrka. Jag ville vara om bord hos honom der borta för att få betrakta vår slup.»

»Du ångrar väl icke ditt vad?» inföll i en tämligen kontrasterande stil hans vän.

»Jag ångrar hvarken detta eller något annat, som jag hållit», återtog den andre; men mig gör det ondt om dessa arma djeflar, dem vi jaga som vilddjur från strand till strand och sund till sund; de äro dock menniskor och våga lif och blod och tåla köld och väta för en bit hårdt bröd åt sig och de sina. Jag ville hellre sitta i lä om denna klippa och meta aborrar, som jag i min barndom ofta gjorde, än nu kasta min nickas harpun i den sköna hvalfisken, som simmar der framför oss.»

»Du skall sannolikt slippa att göra det», anmärkte den andre. »det är ej så lätt att träffa honom med en kula nu, som med hela

svärmen i jons. — Han går under klippan re'n; ge akt, och säg till, hur du vill, att det skall styras!»

Kanonen var laddad; löjtnanten fattade luntan och intog sin plats. Ehuru lurendrejarens jakt snarare vann än förlorade i fart på den lugna sjön lä om klippan, tycktes dock de båda fartygen komma hvarandra närmare, i den mon de mellan dem hvälfvande vågornas höjd minskades, och snart vände sig för hvarje öga osäkerheten af vadet på styrmannens sida.

Nu nådde äfven slupen den jämna vattenytan. Den afvaktade stunden var inne; några hastigt gifna och hastigt verkstälda kommando-ord fixerade kursen. En dödstystnad rådde bland besättningen om bord. Man drog knappt andan, man röjde lif blott genom de blickar, fulla af orolig väntan, dem man mellan segel, tåg och mast, hvar helst en öppning fans, sände efter den flyende jakten. Nu kunde skottet icke fela. Löjtnanten höjde luntan. —

I samma ögonblick fläktade ett glest rökmoln kring lurendrejarens båt, en knappt hörbar smäll följde detta, och dess verkan var i det samma spord på slupen; ty med fäld hand och sjunket hufvud neddignade löjtnanten i famnen på den matros, som laddat kanonen. Hans anlete var blodstänkt, ett fint lod hade krossat hans panna.

Under den allmänna bestörtning, som denna händelse väckte bland besättningen på slupen och som för några minuter förlamade hvarje dess åtgärd, flög lurendrejarens jakt med säker kosa in i den öppna sjön och framsväfvade som förut, omkringstänkt af skum och svallsjöar på de höga vågorna. Den gamle stod med sin vanliga köld och trygghet vid rodret. Sällsamheten af de tilldragelser, som redan inträffat, och vådan af dem, som hotade, hade närmat de båda skotskötarne till hvarandra och brutit den tystnad, de för en lång stund iakttagit.

»Han fick sin lön», började ynglingen, som vi redan känna; »kulan var stöpt af min bror, och det riktades med hans öga denna gång.»

»Ett sådant skott skjuts en gång i mannaminne», sade den andre. »Du såg, att han föll?»

»Han föll, och det ingen stund för tidigt. Luntan låg på kanonen redan; vi voro sålda åt döden, ty han hade ej kunnat skjuta bom i lugnet nu, om han hunnit tända an.»

»De tycktes», återtog den andre, »ge slupen åt vind och våg i början, nu styra de efter oss igen. De lära ej ärna ge köp med sig för detta pris.»

»De kunna göra, som de behaga», utlät sig ynglingen; »om de tycka om att segla för ro skull, så hafva de hafvet öppet. Oss låta de väl bli att fånga, se'n vi en gång fingo försprånget och äro

ute på argare vatten, der deras nicka icke mer båtar dem. — Men hvad i all verlden är detta?»

»Till skoten, gossar, klara att vända», ropade den gamle. Redan förut var jakten kastad upp i vinden och höll på att fånga väder med focken. Det var denna oförmodade vändning, som förvånade ynglingen och aftvang honom ett rop af förundran.

Så snart han fullgjort sin tjenst och hämtat sig från den första öfverraskningen, kastade han en blick öfver omgifningarna för att upptäcka orsaken till allt detta. Det dröjde ej länge, innan den låg klar för honom, ty tätt framför udden af Lång-ön såg han den andra tullslupen, som med stora segel flög ut mot sjön och, gynnad af vinden, tog haf och kurs af hans fader.

Det försök, den gamle, hvars vaksamma öga genast upptäckt förhållandet, nu gjorde, att med en hastig manöver vinna lofven af den eftersättande slupen och sålunda komma ur sin vådliga ställning mellan båda, egde så liten rimlighet att lyckas, att man kunnat kalla det en ansträngning af den yttersta förtviflan, om förtviflan ej i hvad läge som helst varit främmande för gubbens lugna och fasta sinne. Dess framgång berodde på en fullkomlig oskicklighet hos slupens styrman att begagna fördelarna af sitt läge, hvilket man i intet afseende kunde förutsätta. Derför, så snart den gamle såg slupen vända och taga den kurs, som var lämplig att tillintetgöra hans afsigt, kastade han i ögonblicket om jakten åter och låg snart med bogen rakt mot land.

»Han sätter gods och skuta på Lång-ön», hviskade förgasten med bleka läppar till vår yngling, »det går nog svår sjö, och det är stenigt utanför stranden. Törna vi i förtid, så är det förbi med oss.»

»Tag din själ i din hand», svarade den andre; »han vill ge dem hvarken last eller skrof; han styr på Långö ref och söker sundet.»

»Han är en sjelfspilling, om han det gör; bed honom sätta på land och låta oss börja vräka ut lasten, medan tid är.»

»Ser du honom?» sade gossen.

»Tyst, tyst, han hör oss!» svarade den andre och sjönk, med ögat magnetiskt hängande vid den gamles, i en passiv resignation utan tankar och utan ord.

Den gamle lurendrejarens anlete var från det ögonblick, då han vände båten inåt, ljusare, bestämdare och liksom förädladt. Med den nerv, som tillhör lifvet i dess friskaste uppenbarelse, förmälde sig deri den egna förklaring, som hos fasta karakterer vid deras skilsmässa från jorden på en gång förebådar och välkomnar döden. Det är svårt att säga, om i den blick, han långsamt förde öfver rymden, låg en tjusning af faran eller ett farväl till hans barn-

domsvänner, holmarna, hafvet och stormen. Inom få sekunder var dock hvarje blandadt uttryck försvunnet från hans anlete, och qvar stod kraften allena, lugn, stridsfärdig och verksam.

Det var nu i denna stund, då gubbens blick, som lik en roffogels sväfvat mellan det skumhöljda refvets hällar och afgrunder, slog ned på en punkt deraf och hvilade öfver sitt byte, och då hvarje hans egen och hans fartygs rörelse, som om de utgjort en enda sammanvuxen organisk helhet, trälade under denna blick, som han uppmärksammades af de båda ynglingarne och, sig sjelf omedvetet, förstelnade deras samtal och planer.

Från denna minut var tystnaden om bord ovilkorlig. Den afgörande stunden emottogs utan en suck, ett ljud. Jakten, hvars oförminskade segel stormen fylde, flög lätt och lydigt fram mot refvet, och snart reste den sig på toppen af den våg, hvars mäktiga massa nästa sekund skulle, bruten till ett fint skum, spridas och förstöras, såsom om den aldrig varit. Under den låg det svarta svalget öppnadt, liksom för att mottaga det rof, som klippornas jättetänder krossat. Nu störtade jakten ned från sin höjd. En stark stöt och en uthållen rifning mot sidan hejdade dess fart och tillkännagaf dess våda. Det ädla fartyget, öfverhöljdt af fradga, skälfde som en träffad hind under inflytelsen af det vredgade elementet, och en rik stråle vatten bröt in genom remnan i dess bog. Då svälde det darrande seglet igen, en fin och blixtsnabb böjning väjde undan närmaste hällkant, en lätt rispning blott ännu, och vid nästa våg, som svälde under fartygets köl, steg det åter segrande upp, med refvet akter ut och sin trygga kurs sträckt mot mynningen af det djupa, lugna sundet.

Eldsvådan.

En skolhistoria.

1.

Denna korta historia, som kommer att beskrifva hvarken märkvärdiga personer eller händelser, utan ett simpelt upptåg af några skolgossar, ett äkta så kalladt skolpojkstreck, fordrar dock en liten utflygt såsom inledning.

Det är nämligen af vigt att erinra, att den skola, ur hvilken vi hämta våra hjeltar, låg icke i en grann stad eller stor stad, der en så liten republik som en rektor med hundra skolgossar omkring sig knappast af någon varit känd ens till det geografiska läget;

utan tvärt om i en småstad, der den kunde ställa upp en tiondedel af folkmängden, om det gälde att höra och se; der skolhuset höjde sig öfver de andra, som en magister öfver sin klass, och der en vanlig sekundapilt, då han någon vacker sommardag fick stryk för öppna fönster, kunde utbasuna sin olycka till alla fyra tullportarna på en gång.

Att i en sådan stad en korporation af hundra öfverdådiga sällar, hållande tillsammans i lust och nöd, skulle ega vigt och värde, var naturligt. Nästan till hvarje gård sträckte den sina grenar, visste allt, deltog i allt, försökte allt. Väl voro klubban i lärarnes lådor och rektors statsperuk, den han nästan aldrig anlade utan i vredesmod, auktoriteter, som kunde komma blodet att stelna, då de visade sig, men detta skedde lika så litet alla timmar af dagen som alla dagar i veckan. De snabba minuterna från klockan elfva till två, stunderna från fem och in mot natten se'n i oändlighet, de lediga onsdags- och lördags-eftermiddagarna och söndagarna, som kunde komma en att glömma både lexa och rygg, alla dessa voro solskenstider inom skolans horisont, flyktiga, dyra och derför begagnade.

Det var då, medan riset låg fängsladt inom lås och peruken prydde sin saktmodigare hvardags-stock på rektorns bokhylla, som alla dessa löjen logos, dessa strider utkämpades, dessa upptåg speltes, hvilka i sitt öfverdåd eggade så mången borgares sediga pulsar till skening och fylde så många fönster med stundom leende, stundom bistra ånleten.

Man kan icke neka, att leken någon gång blef för allvarsam, allvaret för öfvermodigt, äfvensom att man vid alla företag såg för mycket på egen glädje för att tänka på andras fred och rolighet. Så kunde t. ex., efter någon strängare anklagelse för oordningar på gatan, herr stadsfiskalen en vacker morgon anträffa sin gamla familje-kur fastbunden vid hedersstolpen på torget, liksom af välmenad omsorg för hans beqvämlighet, borgmästaren finna en förfärlig anklagelse och dödsdom öfver sig och magistraten uppspikad på rådhusets dörr, och sjelfva rektor, som om aftonen sett sin gamla häst gå skrapad och hvit in i stallet, morgonen derpå få den rödmålad för sin släde.

Men dylika spratt, om de än gåfvo anledning till förargelse, utplånades snart af andra, som blott påkallade skratt; och då dessutom hvarje förolämpad, hvad ögonblick som helst han gick förbi skolan, kunde inbilla sig höra den af honom angifnes klagorop och sålunda hugnas, slog förtrytelsen aldrig djupa och utspridda rötter. Tvärt om var skolan älskad af staden, ja, oumbärlig för den, på samma sätt som för de gamle i familjen den yra son- eller dotter-

sonen, som hundra gånger gör förtret, hundra gånger får bannor, och tusen gånger beundras och smekes.

Det var eftermiddagen af en skön höstdag i början af oktober. Luften var kulen, men solen sken klar, och vinden var stilla. En af årets märkvärdigare händelser hade sysselsatt skolan. Om middagen nämligen, just då rektor rest sig upp från stolen för att sluta, hade hela klassen rusat upp och med den vanliga skrapningen i golfvet supplicerat lof för att insätta dubbelfönstren. Hvarje höst skulle en half dags ledighet unnas gossarne för detta ändamål; den hade äfven nu blifvit gifven med alla tillhörande förbud eller pluggar, som voro: att ej spräcka rutor, att ej skrika och stampa, att ej skrämma böndernas hästar, att ej öknämna folk på gatorna, — en rad af pluggar, så lång, att rektors spanska rör föga nog på en half dag kunnat inkila dem ens i det mjukaste minne.

Fönstren voro redan insatta, tiden lång innan qvällen, och hela den lediga skaran samlad utanför tullen på en vidsträckt äng, skådeplatsen för förra afdelningen af denna sannfärdiga berättelse.

Denna gång lekte gossarne soldater, exercerade, skyldrade, gjorde marscher och evolutioner, alldeles som de sett de i staden förlagda rekryterna göra våren förut. Sannolikt hade dessa deras öfningar fått passera obemärkta såsom många dylika tillförne, åtminstone ej blifvit omnämnda här med historisk noggrannhet, om ej ödet, som ofta roar sig att göra ett träd af ett kastadt frökorn, fogat så, att en af de minsta bytingarne i skolan, en räkneklassist, tagit sig orådet före att förlöpa fanan.

Så ringa var början. Gossen stod vid armén såsom trumslagare och hade anseende för sina viga armar. Också hade han hittills varit oförvitlig, men nu, då höstkylan, oaktadt solskenet, började besvära hans händer, gaf han, såsom han sjelf i förtroende sade till en af kamraterna, »fan åt hela tjensten», passade på en hvilostund, deserterade och gömde sig i en skogsbacke nära ängen.

Ingen märkte det; man hvilade en stund och kommenderade sedan åter i gevär. Generalen, en kraschanerad spelorre ur rektors klass, tog gravitetiskt in sin plats och lät truppen defilera förbi. Gardet af rektorister och konrektorister, skolans heroer, en rangkår med dubbel grad äfven för den simpla soldaten, paraderade förbi med oklanderlig ordning och skördade en bifallsvink af generalens hand. Men nu skulle linieregementet bryta upp. De små soldaterna stodo väntande och blåste så mycket de vågade i sina frusna händer. Åndtligen ljöd kommando-ropet: »Framåt marsch!»

En allmän rättning öfverfor leden, hvarje ansigte fick ett modigare utseende, fötterna höjdes, musiken föll in; men — pipan allena, ty trumman låg, Gud vet hvar, med sin trumslagare. På ögonblicket kommenderades halt, det blef undersökning, öfversten

fick en allvarsam skrapa, en kompanichef arresterades, och gardister skickades i flere riktningar ut efter desertören, som någon trodde sig hafva sett gå emot skogsbacken.

Det dröjde ej länge, förr än man såg rymmaren gripen och framförd. Man höll krigsrätt, omständigheterna voro klara, han dömdes till gatlopp.

Aldrig hade en sådan dom ännu drabbat någon under strängare väderlek. Om vårarna sprang man gatlopp med jackan på, men jackorna voro då tunna och af sommartyg; nu såg en hvar tydligt, att inga björkqvistar, om man än spetsade dem till spjut, skulle kunna genomtränga vår trumslagares valmars-pansar. Reglementet stadgade ingenting visst i detta fall; man började ropa: »Tröjan bort!»

Med det samma var signalen gifven till ordvexling. »Tag icke tröjan af mig», skrek deliqventen och stötte undan handen på en korporal, som visade sig färdig att betjena honom i detta afseende, »det har ingen sprungit bar förut.»

»Mumlar han?» frågade generalen med handen i sidan.

»Låt honom ha tröjan på, gardisterna ha skurit för grofva ris», ropade flere jägare på en gång.

»Du har förlupit tjensten, min gosse!» sade generalen och tog deliqventen i hakan.

»Ja, herr general», inföll en gardist, »skona honom icke; slippa jägarne stryk, så kan ingen hålla dem vid fanan.»

»Vi äro karlar för oss sjelfva, vi kunna exercera så väl som gardet, oss behöfver man ej rida på beständigt», knorrade jägarne, häftigt uppbragta.

»Duger jag icke åt dem med tröjan på», sade med ett spotskt smålöje vår lilla trumslagare, uppsporrad af det medhåll han röjde, »så har jag för godt skinn att vara deras trumma.» Vid dessa ord tog han sin verkliga trumma från marken, färdig att gå.

I och med det samma hade myteriet bland jägarne blifvit allmänt; de redan höjda käpparna kastades bort, och leden söndrades helt och hållet; man brummade och vredgades.

Generalen var i den största förlägenhet och hela hans anseende nära att gå under. Straffa kunde han icke alla, och att förlåta var omöjligt. Han tog det parti att förklara hela jägareregementet upplöst och — här gaf han sin röst all den styrka han kunde — »hvarje soldat i det samma för en förrädare och fiende utom lag och pardon».

Med dessa ord steg han fram, tog regementsfanan ur underofficerens hand, kommenderade gardet i gevär och lät det med fäld bajonett spränga in på de bestörta bytingarne, som, glömmande

hela sitt militäriska anseende och den vanliga farten vid hastig marsch, ilade med skri åt skilda håll på ängen.

Sålunda var endrägten försvunnen inom kåren. De äldre fortsatte sin exercis; de yngre hade efter flykten samlat sig i ett aflägset hörn af ängen och syntes rådslå.

Men utan tvifvel var, såsom redan antogs, denna gossarnes söndring inledd af ödet, som denna gång ville göra väsen af deras fönster-insättnings-högtid och sammanknyta deras lek med verkligheten, och detta på ett rätt allvarsamt sätt. Ty hade både äldre och yngre fortfarit att exercera tillsammans, och de små revoltörerna icke öfverlemnats åt sin egen vishet och uppfinningsgåfva, så hade väl aldrig en sådan lek blifvit uppspunnen, som den vi snart vilja beskrifva, en lek, som först kostade ett oskyldigt kreatur lifvet, sedan så när hade skaffat en hedervärd borgare gallfeber, sist — men låtom händelserna sjelfva sqvallra ur skolan.

Jägarne rådslogo, men hvad de rådslogo om, kunde på en lång stund fattas hvarken af dem sjelfva eller någon annan. Man tyckte sig höra blott det ojämna sorlet af en svärm getingar, som blifvit retade och nu sökte ett föremål att stinga.

Länge fortfor detta brummande, och då man ändtligen kom till begripliga ord och vidare började förstå hvarandra, var resultatet af öfverläggningen ännu långt borta. Såsom vanligen händer dylika rådsherrar, stannade man vid ett beslut helt olika det, hvartill öfverläggningen tycktes leda, och då förtrytelsen, stoltheten och hämndkänslan just höllo på att få exercisen börjad å nyo, var det en på orten allmänt känd, året förut med hela sitt anhang gripen, af gossarne under namn af Svarta Gustaf beundrad röfvare, hvars minne tillvägabragte något helt annat än en exercis.

De första artikulerade ljud, som, lika verldar ur kaos eller klippor ur ett sjudande haf, uppdöko ur det ursprungliga virrvarret af röster, voro de enkla orden: »Ja, ja!» och »Nej, nej!» på hvilka inom kort följde ett med sådan styrka uttaladt allmänt »Tyst!», att stormen föll som för ett dråpslag.

Nu först började längre sträckor af fast land skönjas i det lugnade hafvet, eller, att tala utan liknelser, nu började man kunna urskilja meningar och ord. »Åh hå», skrek den lilla trumslagaren, som genast begagnade stillheten, och som väl den förutan ryckt fram med sitt andragande, »mig låta de bli att värfva härnäst. Jag vet nog, att gardisterna gerna skulle se mig spänna mitt eget skinn på trumman; men man är ingen narr heller, man kan leka för sig sjelf.»

»Det kunna vi», föll en veteran in; »vi äro flere än gardisterna, och general få vi nog.»

»Jag vill trotsa deras trumslagare i hvirfveln, fast han är sergeant», ropade vår lille kund och var blodröd i ansigtet af harm och ifver.

»Nej, gossar», anmärkte åter en fin politikus i kretsen, »vi gå bort härifrån och låta gardisterna bli qvar; herr Gyllendeg klagar visst för rektor, att vi åter trampat ned gräset på hans äng och skrämt hans får.»

»Hur skall han få veta det?» anmärkte veteranen buttert.

»Veta det», inföll politikern, »gamla vallgumman på prestgården gick nyss här förbi och hytte med sin krycka åt oss från landsvägen; jag såg det, och vi få akta oss i morgon.»

»Det är det samma», sade veteranen, »om vi gå eller ej; vi ha varit här ändå.»

»Och behöfva ej vara sämre än gardisterna», skrek trumslagaren.

»Och låta dem tro, att vi varit rädda för dem!» fortsatte en liten soldat med lyftad näsa.

»Ja, vi välja officerare», ljödo flere röster; »hvem blir general?»

Innan denna fråga hann besvaras, tilldrog sig en händelse, som gjorde ett svar onödigt. Den kår af marscherande, som nyss blott i förbigående nämndes, nämligen vår obekante herr Gyllendegs fårhjord, hade undan jägarnes oerhörda språng och stoj dragit sig till den sida af ängen, der gardisterna stannat qvar och lofvade ett lugnare grannskap. Men nu gjorde gardet under sin fortsatta exercis en häftigare evolution, hvars hotande anbrott den idylliska armén icke fann godt att afbida. I den skyndsammaste reträtt med sin anförare, en stor, svart, karlavulen spanjor i spetsen, störtade kåren mot jägarnes sida.

Dessa, som nu sågo sin egen nyss ådagalagda tapperhet så fullkomligt härmad, hade blott ögon för reträtten, tills att en af dem, på närmare håll betraktande de flyendes general och träffande i honom en likhet, som snart skulle allmänt erkännas, sträckte ut sin hand, pekade, skrattade och skrek: »Gossar, gossar, ser ni Svarta Gustaf!»

»Och hela hans röfvarband!» ropade en annan, af hjertat besannande identiteten.

»Låt oss knipa karnaljerna och arrestera dem!» skallade nu från alla sidor. Det behöfdes ej mer.

Med den häftighet, som åtföljer inspirationen, — och inspirerad var de nya ordningsmännens ifver för nejdens säkerhet och fridstörarnes utrotande — glömde man hämnd och exercis och hastade fram mot röfvartruppen för att gripa hvem helst man öfverkom.

Detta var dock ingalunda så lätt verkställdt som ärnadt, och man såg sig snart tvungen att taga förståndet med i leken. Nu uppspans en krigslist; ett hål öppnades i gärdet, som stötte till

en annan mindre äng, och röfvarskaran ringades och drefs med försigtighet in på den trånga ängen, hvarest alla försök att undkomma sedermera blefvo fruktlösa. Sålunda såg man inom kort den ena efter den andra af den förföljda och förspridda hopens medlemmar gripas, och dessa menlösa våldsverkare, som väl aldrig plundrat någon annan vandringsman än bäcken eller någon annan bofast än tufvan, släpades nu, under förebråelser och hot af deras vakter, i ett svårt fängelse.

Redan var skocken till största delen inpackad i en lada och bevakad der; namn, för hvilka nejden i åratal bäfvat, hade man här sett spaka och handterliga som får; men en fans qvar, som äfven nu i sin fyrbenta och fromma förklädning hotade att försvara sitt forna rykte; det var anföraren sjelf, den förfärlige Svarta Gustaf. Särskilda gånger hade man gjort försök att omringa honom; lika så ofta hade ringen blifvit bruten. Det fans ingen bland de små sbirrerna med något anspråk på mod, som icke stått både på fot och hufvud för denna Mazarino; till och med vår lilla trumslagare hade varit framme och fått en stor bula instångad i sin mässingstrumma och en sur min i sitt glada anlete. Nu hade anfallen upphört, man hämtade andan och betraktade hvarandra. Sbirrerna hade dragit en linie framför ett hörn af ängen; Mazarino stod der inom, beredd till försvar.

»Ja, der står han nu!» sade en alnshög korporal till vår trumslagare och pekade med handen mot den fruktade vederparten.

»Ja, der står han!» svarade den tilltalade.

»Du är en stackare», anmärkte korporalen helt lugnt.

»Du är en stackare sjelf!» svarade trumslagaren och höjde sin ämbetskäpp, färdig att trumma till på kamratens skinn.

»Hvarför höll du icke fast honom, då han kom, utan vände trumman emot och lät honom slippa undan?»

»Hvarför? Derför att du är dum och vi alla, som tro, att Svarta Gustaf låter ta sig med händerna som en killing; jag har sagt, att han skall fångas med snara.» Med dessa ord tycktes förtrytelsen ingifvit honom en idé, hvarigenom han på en gång ville taga hämnd på röfvaren och nedtysta korporalen. Han löste af sig sin trumma, tog det snöre, hvari han bar den, och gjorde en löpsnara.

Utan att vexla vidare ord gick han härpå till det tilltäppta hålet i gärdesgården och öppnade det åter. Här fäste han nu snaran så försåtligt, att Svarta Gustaf, om han gjorde försök att komma igenom, nödvändigt på detta ställe skulle finna sin galge. Då detta var gjordt, kom han tillbaka, hängde sin trumma på en knapp i tröjan, tog käpparna, gick rakt fram mot sin fyrbenta fiende och gaf till en sådan sats hvirflar, att denne, ovan vid en dylik krigs-

musik, behöft åtta fötter för att hinna undan något när så fort, som han tycktes önska.

Hittills hade de öfriga kamraterna blott varit åskådare af trumslagarens manöver; men nu, då de sågo fienden stadd på full reträtt, föllo de till med ett härskri, såsom om det gält att störta Jerichos murar.

Svarta Gustaf sprang icke mer, han flög, och detta tyvärr till sin egen olycka. Ty knappt hade han blifvit varse öppningen, genom hvilken han inkommit i detta trångmål, förr än han riktade sin kosa dit och störtade med full fart i snaran. De första af de eftersättande jägarne, som hoppade öfver gärdet, ibland dem vår käcke trumslagare, hunno se sin stolta fånges sista lifsryckningar; han var strypt.

Och nu nödgas vi gå litet tillbaka i tiden, för att göra bekantskap med en man, hvars fruktade anblick snart skall öka förskräckelsen i detta tragiska uppträde.

Vi hafva redan tillförne haft tillfälle omnämna stadens hedervärde bagare, herr Gyllendeg, och ville önska blott, att han för läsaren vore lika bekant som för hvarje person på två, tre mils väg omkring hans skylt.

Herr Gyllendeg hade redan hunnit öfver sitt sextionde år, och hans hår var grått af ålder, ej blott af mjöl. I fyratio år hade han varit bagare på orten, och han älskade att inblanda i sitt tal denna sin berömmelse. Folket påstod honom vara stenrik, och säkert var, att han icke saknat bröd. Aldrig kunde väl den jul-kuse, han i sin ungdom bakade som mästerstycke och i anledning hvaraf han trodde sig skapad till mycket mer än bagare i en småstad, aldrig kunde väl den i fyllighet, mjällhet och glans mäta sig med sin fader och upphofsman. Sitt goda hull, som i öfrigt var det mest imposanta i hans väsen, hade han småningom skaffat sig genom — »bekymmer och förargelser». Läsaren förvånas; men hans eget påstående var, att sådana utgjorde hans dagliga kost. Onekligt är, att de tjenade honom till retningsmedel för appetiten, och derför, så ofta han ville göra sig en rätt god måltid eller eljest kände olust och äckel, gick han på förhand ned i sin verkstad och tog sig en förargelse.

Nu på gamla dagar hade vanan blifvit en ovana hos honom; han kunde knappast lefva en timme utan att styrka sig med en förtret, och folket kallade honom trätgirig och knarrig, emedan han alltid, så ofta han kom öfver en dylik, plägade yttra sitt hjertas tillfredsställelse medelst brummande och ovett. Några gånger om året bestodos honom ordentliga förargelsekalas, då han aldrig underlät att verkligen berusa sig; sådana kalas gåfvo honom skolgossarne, då de trampade hans äng eller kastade på hans skylt. — Men det

vore obarmhertigt att med mindre allvar omnämna en gammal man och borgare af herr Gyllendegs qvalitet, och vi vilja derför med all respekt tillägga blott detta, att herr Gyllendeg alltid regelbundet besökte kyrkan, alltid kastade sin slant i håfven så hårdt, att den ljöd som tvenne, aldrig svor, utan i yttersta förbittring, och äfven då blott vid sitt handtverks arffiender: tviskinn och brända bullar, och för öfrigt med den modesti bar sin stora förmögenhet, att han alltid kallade sig fattig, förföljd och ensam i verlden.

Ungefär vid den tid, gossarne började sina arresteringar på ängen, slöt herr Gyllendeg sin middagslur och gick till sin verkstad. Han hade nu nog länge försmäktat af lugn, för att längta till denna sin helsoorts upplifvande strider. Också hörde man tydligt hans andedrägt svälla och såg hans näsborrar vidga sig, då han nalkades dörren. Man fann, att han kände lukten af någon harm.

»Gud bevare mig», sade han genast vid sitt inträde och fäste sitt öga på sin förnämsta och enda gesäll, en gammal piga i huset, »Gud bevare mig, Susanna, hvad du är sotig i ansigtet. Det ser ut, som du ej skulle handterat ugnen förr, menniska. Hvad menar du, folket skall säga? Herr Gyllendegs kringlor, säga de nu, äro gulare af russakor än af saffran, säga de, — bevare mig, fattige man, för den landsplågan —; snart skall det heta, att hans limpor äro brunare af Susannas fingrar än af sirap. Hur är det med skorporna? På landsvägen kommer jag med er till slut; ja, dit kommer jag för din efterlåtenhet, Susanna. Jäser skorpdegen, säger jag; man kan då akta mig värdig ett svar. Jäser den? Hvarför icke lika gerna bland isbitarna i stadskällaren? Jag får taga till tiggarstafven för din skull, menniska. Så! Nu bränner du upp hela ugnen med knallar! Har du ej näsa, kreatur, att känna lukten af brändt?»

På denna punkt hade herr Gyllendeg redan nått en god ställning och började känna igen sig i sitt element, ungefär som den halfdöda fisken, då den en stund fått förfriska sig i vatten, småningom upplifvas och pröfvar sina krafter. Herr Gyllendeg hade, att icke lemna liknelsen, just nu vändt ryggen upp och begynt spela med sina fenor; dock i full simning befann han sig ännu på långt när icke.

Under allt detta fortsatte den gamla Susanna sitt arbete och gick sin väg fram utan ringaste tecken till störing eller förtrytelse. Tvärt om syntes hon med medvetslöst nöje förnimma sin herres och mästares närvaro, och såsom hon ansåg sina limpor först då ega full glans och gräddning, när de fått den sista strykningen med ägghvita och socker, så tycktes hon äfven hålla sina gerningar ofärdiga, ända till dess de af herr Gyllendeg lackerades med smädeord och klander. Det var väl af detta skäl, hon icke svarade ett

ord på mästarens kommentarier, hvilka han fortsatte oafbrutet i samma riktning, men blott med stigande kraft.

»Ba», fortfor han, »här är sand i rågmjölet, så att det kan fila fingrarna af en. Du har suttit öfver mälden, Susanna, och tiger och säger ej till derom. Mättat har jag menniskor i fyratio år, men ännu har ingen sagt, att jag gifvit honom sten att äta i stället för bröd. Och här är os inne.» — Nu höjde han näsan upp och vädrade med kännare-min. — »Du har skjutit os här, odjur, och vill taga lifvet af dig sjelf och andra. Jag törs sällan komma in i min verkstad mer; harm och förtret möta mig, hvart jag skådar omkring mig här. Och den der smulan hvetemjöl har du tagit in att värmas? Det blir en deg deraf att mätta dina kattor med, men ingen annan. Jag har gått i kyrkan och bedt vår Herre upplysa dig, ugnskrapa, men du har ditt eget hufvud; — bevare mig Gud, här är ett os, att det ordentligt susar i mina öron. Jag ser saffranskringlorna ligga här ännu; har ingen varit efter dem från prestgården, Susanna? Jag kan dock aktas värdig ett svar.» — —

Här blef han afbruten af en gäll mässingsstämma, spelad af den gamla vallgumman, som redan en stund obemärkt stått vid dörren och väntat att få falla in.

»Visst har någon varit efter dem, och det är jag sjelf», sade hon, »men hvem får här ett ord med? Gud bevare mig, aldrig har jag förr varit osynlig, och icke är jag bland blinda heller. Väl har jag sett mycket i verlden, men ingenstädes ett sådant regemente, som det ni för, herr Gyllendeg. Ni borde dock frukta Gud, och verldslig höghet är ej evig.»

Nu lät hon narra sig af sitt fromma sinne att draga en suck och snyfta några gånger, hvarför herr Gyllendeg, som jämnt hunnit sansa sig för hennes närvaro, ehuru icke för hennes uppbyggliga föreställningar, fick ordet och fortsatte efter en lätt nickning:

»Så, så, ni är här efter kringlorna, mor, och orkar allt lefva ännu i er uselhet! Ja, ja, sorg och bekymmer räcka till, mor. — Sanna, förderfliga sprakved, nu släpper du ut all värme igen. — Jag ville säga, mor, att bekymmer och förargelse är, som ni ser, min dagliga kost, och slutet på allt blir tiggarstafven.»

»Häda icke, herr Gyllendeg», vidtog gumman åter, »det är ogudaktigt af er att tala så. Har icke vår Herre gifvit er nog af denna verldens rikedom och storhet, fylt era lårar och låtit er nära bli rådman i staden. Hvad skulle han väl mer göra sin vingård? Men ni bär vilddrufvor, herr Gyllendeg, jag är äldre än ni, jag, och jag kan säga, att ni talar som en dåre.»

Herr Gyllendeg, som fruktade att länge utgöra text för hennes predikan, kanske äfven tyckte sig ega en rättvis sak, tog en kringla, vägde den i sin hand och sade med en ton emellan förtrytelse och

klagan: »Hvem talar som en dåre? Ni vet icke, hvad en sådan kringla kostar mig sjelf, mor, ni vet det icke. Tror ni, att det snöar hvetemjöl i våra dagar eller att saffran växer bland väplingen på min äng, den Gud må förskona för våra plågoris.»

»Tror jag det, herr Gyllendeg», inföll den gamla med ett ljud i rösten, som tydligen röjde hennes glädje öfver det lämpliga tillfälle, hon fick, att komma fram med sin länge och mödosamt tillbakahållna nyhet, »tror jag, att saffran växer på er äng? Jag har ej sett saffran växa på fredade ängar; mycket mindre — men jag vet, hvad jag vet, det kommer nogsamt fram i sinom tid, herr Gyllendeg.» — Här tog hon upp ur sin kjolsäck en snusdosa af koppar och tog sig långsamt en pris, hvarpå hon så illparigt, som hennes svaga ögon medgåfvo, blickade på herr Gyllendeg och fortfor: »Saffran! Tacka Gud, om det blir en usel grässtubb qvar för edra fattiga får, herr Gyllendeg, se'n rektorn nu släppt sina kalfvar dit, jag säger ej mer.»

»Hvilka kalfvar?» frågade herr Gyllendeg och spetsade sina öron.

»Skolgossarne, skolgossarne, som trampa der i denna stund, så att ängen ser ut som ett hästbytaretorg, den sköna ängen.»

»Tviskinn och brända bullar! Ni talar icke sanning, mor!» skrek herr Gyllendeg i yttersta förbittring.

»Jag tar ingen betalning för mina ord, herr Gyllendeg, och vill ni icke tro mig, kan ni låta bli; jag har också ingen skada lidit; hytte jag åt pojkarne, så hytte en åt mig tillbaka, dermed är det qvitt, och Gud välsigne barnen, de behöfva ha sin glädje, också de; det är en rik mans äng, som går till kost.»

»Sanna», ropade herr Gyllendeg nu, utan att i ifvern lämpa sina ord till det föregående, »håll vakt om hus och gård, skrapkaka, så att du icke bränner upp oss och hela staden på köpet, medan jag är borta, — hör du mig, frågar jag. — Släpp icke dina kattor in i boden, säger jag, det är en lögn, att det fins råttor der; det är dina kattor, som gnaga på brödet der, dina kattor, sotlabba, säger jag. Hvar är mitt spanska rör? Tviskinn och brända bullar, här skall bli en annan ordning!»

Sålunda förberedd tog han hatt och käpp och gick, pustande af trötthet och vrede, ut till sin äng.

Äfven gardet hade der redan hunnit få kunskap om den timade olyckan och infunnit sig som åskådare. Emellan de båda i krigstillstånd varande regementena hade den gemensamma vådan tillvägabragt ett stillestånd, och gardister och jägare, blandade fredligt med hvarandra, omgåfvo i stojande oro den fallne.

Den lilla trumslagaren stod midt i skocken. Hans eljest öppna och renskrifna anlete var nu på ett bedröfligt sätt öfverkorsadt med streck och rynkor. Ett ögonblick höll han sin döde fånge i hornen,

skakade och drog af alla krafter, ett annat tog han sin trumpinne, vände grofva änden till och slog. Vid allt detta gret han och trätte i vexling, antingen han misströstade vid ett felslaget försök eller med harm och hopp grep till ett nytt.

Så stodo sakerna på ängen, och i denna sysselsättning var vår lilla kund stadd, då en växande hviskning: »Herr Gyllendeg, herr Gyllendeg!» slog hans öra med skräck och förkunnade ankomsten af den, som minst af alla menniskor var efterlängtad vid detta tillfälle.

Och herr Gyllendeg stod framför den bestörta skaran, svettig, flämtande och nästan mållös af vrede. Genom en instinktlik rådighet, i hopp att kunna dölja hela affären med fårahjorden, hade gossarne, i samma ögonblick herr Gyllendeg kom öfver dem, slutit en ogenomskådlig krets kring trumslagaren och stodo nu beredda att med all möjlig ångerfullhet och ödmjukhet i sin min kapitulationsvis lura sig till fredligt aftåg, se'n de först skaffat trumslagaren tid att gömma den döda. Till jägarnes ära vare det sagdt, att sköldborgen nästan ensamt slöts af dem; gardisterna, såsom mindre delaktiga i mordet och vådan, hade retirerat åt skilda håll, och endast några få af dem dröjde qvar i grannskapet. Det var också mot den täta massan af de små jägarne, herr Gyllendeg riktade sitt anfall.

På de första utfallen, då herr Gyllendeg ändtligen kom till ord, svarade de beklämda bytingarne blott med att taga af sig mössorna, en höflighetsbetygelse, som väl aldrig utfallit, om ej nöden varit ytterlig och stor. Först då, när man märkte, att ett längre tigande nödvändigt skulle egga mer än lugna herr Gyllendeg, skred man till ord, hvarvid en af gossarne någorlunda frimodigt förklarade, att han och hans kamrater sett pastorns stora hund gå lös vid tullen och derför skyndat att hjelpa herr Gyllendegs får; dock ville de snart förfoga sig bort igen.

Men härmed väckte han blott en storm till i herr Gyllendegs bröst. »Bevare mig, fattige man», ropade gubben och såg spanande omkring ängen, »alla mina får äro försvunna. Tviskinn och brända bullar! Visen mig, hvart ni jagat dem, eller skall jag krusa er med min käpp, att I skolen bli möra som knäckebröd.»

»Blif icke ond på oss, herr Gyllendeg», svarade gossarnes ordförande, »vi skola nog hjelpa att söka dem. De sluppo ut genom grinden på landsvägen.»

»Så laga er efter dem, odjur!» ropade gubben och lyfte sin käpp.

»Vi skola gå, vi skola gå, blott herr Gyllendeg går först», sade i förskräckelsen gossarne, som ej vågade bryta kretsen inför hans ögon.

»Tviskinn och brända bullar, skall jag bli bortvisad från min egen äng af sådana yrfän», skrek gubben och bröt med sitt spanska

rör, lyftadt till hugg, in på kretsen, hvars ledamöter i ögonblicket skingrade sig såsom agnar för en storm.

Men herr Gyllendeg hade i sin ifver tagit för sträng fart och hade kunnat bryta armar och ben af sig, ty det lyckades honom ej bättre, än att han snafvade öfver trumslagare och gumse på en gång och föll som en gran i skogen med dån till marken. Fruktlöst var den lilla trumslagarens försök att hinna reda sig ut undan massorna af den fallnes ben, under hvilka han olyckligtvis blef liggande. Herr Gyllendeg kände icke förr förmåga att röra sina lemmar, än han brukade dem med en drunknandes ifver att gripa alla de föremål, han kunde nå. Sålunda blefvo vår lilla kund och hans olyckliga motståndare nästan på en gång fattade af hans jernhänder, och i det samma jämkade sig herr Gyllendeg upp för att börja sin dom. Med fåret i hans högra hand var ingen fara; så mycket värre till var den arma gossen i hans venstra. Och, uppriktigt sagdt, herr Gyllendeg såg förfärlig ut, medtagen af sitt fall, skakad af det oväntade skådespel, som nu stod för hans öga, och brinnande af begär att straffa den våldsverkare, han höll gripen och hvilken han förestälde sig varit skamlös nog, så liten han var, att nästan under hans ögon ligga och slagta hans bästa gumse.

Vår lilla trumslagare syntes ohjelpligt förlorad, utan utväg att fly och föga mer än hälften så lång som det spanska rör, hvarmed han hotades. En allmän och innerlig oro rådde på hela ängen. Skulle den lille kamraten lemnas åt sitt öde och öfverges i nödens stund? Eller, i annat fall, huru ge honom bistånd? — Handkraft förmådde intet, list, hvar skulle den hittas så hastigt? — — Det första slaget föll redan.

Bland gossarne fans en yngling af det slags menniskor, naturen stundom framkallar för att liksom i en sammanfattning visa alla de krafter förenade, hvilka den eljest låter leka spridda hos en mängd individer, en yngling, som, nästan buren på händerna af sina kamrater, lät dem i sig som i en spegel skåda alla de känslor, passioner, åsigter, som hos dem voro i rörelse. Glad som en dag, ungdomlig, djerf, elak, stundom obeveklig, vek och öppen, stundom ock slug, den främste i faran och trogen i alla skiften, var han ett ideal för gossarne och ärnad att vara det för andra samfund i lifvet än deras. Denne yngling, som vi vilja kalla generalen, emedan han vid exercisen innehade denna rang, vågade försöket att rädda den olycklige trumslagaren.

Djupt rodnande af harm och ängslan, då han såg det första slaget drabba den lille kamraten, sprang han fram mot herr Gyllendeg med samma rådighet, hvarmed fogeln, då den ser sina ungar i fara, flaxar för jägarens fötter och vill leda honom från dem. Redan innan det andra slaget hann måttas, var följande samtal å bane:

»Håll för Guds skull upp, herr Gyllendeg, ni gör en omensklig gerning, då ni slår den, som ni borde tacka på edra bara knän!»

»Tviskinn och brända bullar! Hvarför skall jag tacka honom?» skrek herr Gyllendeg; emellertid höll han upp med det tillämnade slaget.

»Hvarför skall ni tacka honom?» fortfor i ögonblicket befriaren, »ser ni då icke, herr Gyllendeg, hvem som ligger der?» — härvid pekade han med allvarlig min på den döda gumsen.

»Jag arme, fattige man», utbrast herr Gyllendeg, som ovilkorligt fäste sin blick på det utvista föremålet, »der ligger nu det sköna kreaturet, ovärdigt handteradt och medfaret af dessa vilddjur.»

»Ömka honom icke, herr Gyllendeg», fortfor den andre och försökte att genom choc på choc förvirra sin fiende, »ömka honom icke, det är den största röfvare och tjuf, som funnits på hela orten.»

»Förtviflade skälm! När har han stulit och när har han röfvat?» skrek herr Gyllendeg och höjde redan sin käpp mot generalen, nära att glömma trumslagaren.

Det var detta, som väntats. »Kom, herr Gyllendeg», ropade nu befriaren och trädde så nära, att han nästan rörde vid sin farlige motståndares käpp, »kom, vi ha hela hans tjufband i ladan. Tviskinn och brända bullar! Det är bättre, att ni hjelper oss fängsla dem, än att ni står här och gör ingenting.»

Längre bibehöll herr Gyllendeg icke sin besinning. I fullt raseri måttande ett förfeladt hugg mot den fria och lediga fienden, släppte han den, som han redan hade fast; och vår lilla trumslagare, som i ögonblicket visste begagna sig af denna frihet, rände af åt sidan som en raket och hann till och med taga upp sin trumma i loppet.

Inom några minuter stod herr Gyllendeg ensam, andtruten och öfverfull af förargelse på sin äng.

2.

I förra delen af denna berättelse hafva vi försökt måla den olyckliga tilldragelsen på herr Gyllendegs äng, som satte honom i split med skolgossarne, och äfven försökt visa, huru dessa förstodo att för tillfället rädda sig undan de faror, hvarmed den vördige borgarens spanska rör hotade dem.

Man må dock icke föreställa sig, att gossarne voro nog blinda att icke se på förhand vådor, svårare än de öfverståndna, mer och mer skocka sig öfver deras hufvud, hvarje minut herr Gyllendegs vrede fortfor att låga. Derför försöktes allt för att blidka den samma i tid och förekomma det besök, man var öfvertygad om, att herr Gyllendeg följande dag skulle göra i skolan.

Parlamentärer gingo mellan de båda krigförande makterna ända in på sena aftonen; sjelfva den gamla Susanna vans af gossarne och brukades i ministeriel väg att underhandla om dräglig förlikning. Allt var förgäfves. Man erbjöd herr Gyllendeg dubbelt skadestånd för hvad han förlorat, man bad och lofvade bättring; men nej! Herr Gyllendeg »ville låta rektor värdera kreaturet», som han sade, »och eljest se, hvad skollagen hade att säga i denna sak. För öfrigt var han, tviskinn och brända bullar, ingen narr för skolgossarne och tyckte, att Sanna och de andra borde hafva mera vett än att löpa och tala godt för sådana odjur och stadens plågoris».

Under sådana omständigheter började lektionerna följande dag. Den ene läraren efter den andre inträdde i det stora skolrummet och tog gravitetiskt plats hvar i sin klass. Den gråhårige rektorn höll redan en demonstration öfver satserna i Syntaxis ornata, och de öfriga lärarne ackompagnerade med egna behagliga melodier. Det gamla skoluret hade stått öfver natten och nu åter börjat gå, gnisslande af ålderdom i alla kuggar.

Emellertid märktes snart, att något ovanligt var å färde. En allmän spänning och oro rådde bland gossarne. Rektorn såg sig nödsakad att höja rösten för att väcka uppmärksamhet för Cicero, och läraren i sekundan skrek re'n öfverljudt åt en af sina »oduglingar», att Gud och ingen annan hade skapat honom.

Ingenting ville hjelpa. För hvarje rörelse i dörren flögo alla ögon dit, man svarade upp åt väggarna, stammade och tog tillbaka. Lärarne blefvo otåliga; den ene efter den andre började i applikatur-toner sjunga om lätjan, smällarna och klubban, och refrängen på hvarje vers blef alltid klatsch och aj, aj! Då inträdde herr Gyllendeg.

En förklarad glädje lyste i den vördige borgarens anlete, då han nu öfverság fältet för sina många segrar, och den stolta hållning, hvarmed han denna gång gick sin synnerligt stora och vissa triumf till mötes, gjorde, att till och med hans gamla, gråa galafrack satt bättre, än den suttit på hans kropp se'n 15 år.

Gossarne sutto röda i synen och sågo oroligt ned i sina böcker, en dof stillhet rådde i hela skolrummet; men herr Gyllendeg steg gravitetiskt fram till rektorns bord och tog ordet:

»Gud bevare mig, fattige man», sade han efter några hm! hm! och retirerade sålunda till vanligare och lättare fraser, än han först ärnat bruka, »hm! hm! jag är menniska, jag också. Jag menar, herr rektor, att bekymmer och förargelse äro min dagliga kost, ensam som jag är i verlden. Men så må man lefva och låta lefva, herr rektor; tviskinn och brända bullar, knådar man tråget för fullt, så jäser det öfver, det säger jag.»

Efter denna vidunderliga ingress, hvars förborgade mening rektorn dock bättre än någon annan menniska på jorden af vana kunde gissa till, höll herr Gyllendeg upp, väntande att se effekten.

Den uteblef också icke. »Säg ut, herr Gyllendeg», skrek rektorn, i det han steg upp och stötte sin käpp i golfvet, »säg ut, och nämn mig, hvad och hvem; så sant Herren lefver, stryk skall icke sparas.»

»I fyratio år har jag varit borgare i staden», fortfor herr Gyllendeg, som icke så snart hann reda sig ur sina egna tankars hvirfvel, »kunde också hafva dugat till bättre. I skola har jag ej blifvit hållen och påkostad som mången annan; fattig och ensam i verlden har jag varit, säger jag, och har blifvit menniska ändå. Stulit har jag icke, ej heller ljugit eller brukat falskt mått och vigt. — — — Drag icke munnen i grin, munsjör der i hörnet; jag talar, som jag är lärd, och vi hafva icke sett alla dagars ände ännu.»

»Tala, herr Gyllendeg, och låt ej afbryta er», sade rektorn, i det han för gossarnes räkning slog i bordet med kopparkryckan, som prydde hans ämbetskäpp, »säg till, om någon gått er på äran; det skall kosta honom en stut, så sant Herren lefver.»

»Hvad har jag med äran att göra», ropade herr Gyllendeg, otålig öfver att vara missförstådd; »tviskinn och brända bullar, jag frågar enkelt, hvad skollagen lofvar den, som stryper andras får?»

Denna oväntade fråga, som väl aldrig i någon skollag haft ett svar, hade så när bragt den gamle rektorn alldeles ur koncepterna. Han stod en lång stund förbryllad och stammade några obegripliga ord, innan han kunde samla sig till den förklaring, att lagen i sådant fall lofvade ingenting; mon att han vore färdig att göra en paragraf, beträffande fårdråp, för nu och evärdliga tider, som kunde inskrifvas i interfolierna i 1721 års skolförordning. »Och», tillade han med stor myndighet, »har någon af skolgossarne, eho det vara må, strypt edra får, scilicet mala intentione, herr Gyllendeg, så visa mig våldsverkaren; så sant Herren lefver, på hans rygg skall jag nöta ut ett ris, om jag skulle nödgas bestå det af guldtråd.»

Nu uppsteg vår general, skyndande att förebygga, hvad som nödvändigt försvårat hans sak, det att bli utpekad af herr Gyllendeg, och tillika i beråd att rycka skulden till sig allena och icke låta den hvälfva sig på flere. Att slippa saken för bättre köp, än rektorns hot tycktes bestämma, hoppades han med all tillförsigt; dessutom visste han med sig sjelf, att han, om någon annan, skulle kunna vända allt till det bästa, emedan han var en af den gamles favoriter. Han började derför sin apologi med tämlig frimodighet, förklarade sig vara den, som fört gossarne ut på herr Gyllendegs äng, och beskref, tvärt emot kamraternas väntan, med försvarlig

sanning tilldragelserna der. Derefter utförde han sitt försvarstal. Han kunde ej tro, sade han till slut, att herr Gyllendegs äng skulle taga skada så sent på hösten; »dessutom», fortfor han, »har jag velat gifva dubbel betalning för fåret, som jag af olycka och icke af afsigt kom att döda.»

»Har han bjudit er dubbelt skadestånd, herr Gyllendeg?» frågade rektorn.

»Tro honom icke», svarade denne, »det är väl sant, hvad han säger; men han är mera slipad än vi båda tillsammans.»

»Väg edra ord, herr Gyllendeg», sade rektorn något stött, »jag är icke något barn, ser ni, och har handterat en sak förr. Ransakning, herr Gyllendeg, ransakning först och stryk se'n. — Du hade väl» — här vände han sig till vår general — »du hade väl hjelp af andra vid strypningen, eller hur, dansmästare?»

»Hvem skulle hafva bistått mig vid strypningen, då det icke var min mening att strypa, utan fånga? Tvärt om skyndade alla att hjelpa fåret, fast hjelpen ändå kom för sent.»

»Se, se», ropade herr Gyllendeg och höll sig för öronen, »jag vill ingen syndare vara, om han icke slingrar sig ur rättvisans händer som en hal ål.»

»Silentium, herr Gyllendeg», bjöd rektorn, »er rätt skall ingen skada taga. Hvad ersättningen beträffar, skall den gå ut på mitt ansvar; för öfrigt synes mig saken sådan, att fråga icke kan bli vid detta tillfälle om en stut formaliter, utan endast om ett halft tjog på hvardera tassen.»

Herr Gyllendeg tog en vigtig min och syntes fundera, om han kunde vara nöjd med ett sådant utslag. Men den sakfälde sjelf tycktes icke utan förvåning höra denna sin dom. Väl var man van vid en ganska variabel och kort rättegångsordning i skolan; men denna gång syntes knappast tecken till någon ordning. »Straffa mig icke för min olycka, herr rektor», sade han bevekligt; »det är nog tungt för mig att nödgas betala skadan redan.» Vidare fick han icke säga.

»Håll upp, håll upp, munsjör», afbröt honom herr Gyllendeg, som fruktade för hvart ord, vederparten fick tillfälle att framföra, »jag säger, att han går som en rök ur ugnen, bara det blir hett å färde. Tviskinn och brända bullar, herr rektor, gif honom tjoget först, säger jag, och låt honom tala se'n, eller jag vill ingen syndare vara, om han icke pratar oss yra i hufvudet, gamla som vi äro, att vi slå oss sjelfva, innan han slutar.»

»Så sant Herren lefver, sitt vissa skall han ej prata sig ifrån, om han ock skulle tala som Cicero», sade rektorn nu, nästan smittad af herr Gyllendegs farhoga, och med dessa ord sammandrog han ögonbrynen, ryste peruken, tog ett ris och fattade den anklagades arm.

Ödet ville så, att den lilla trumslagaren äfven skulle hafva sin press och pina den stund, generalen åt sitt håll ansattes. Vår lilla kund var nämligen uppkallad att multiplicera tvenne besatt långa tal och hade föga tid och hog att hålla reda på siffror nu, då hans vän och beskyddare befann sig i en så svår våda. Stora svettperlor trängde fram i hans panna, och emellan hvarje siffra, som han skref, spände han sina öron för att uppsnappa ett eller annat ord af förhöret der uppe.

Läraren märkte snart oråd, men sjelf nyfiken att höra gången af herr Gyllendegs process, lät han det bero vid att då och då blott ropa till och hota, ungefär som en tankspridd resande vaknar ibland och ryter till sin stannande häst för att strax derpå få återfalla i sina drömmar. Ändtligen tycktes han dock hafva fått en nöjaktig upplysning i tvistefrågan, ty han samlade sig åter och fäste sitt öga på taflan.

»Obegripligt», skrek han nästan i det samma, »obegripligt! Du kommer ju ej ur fläcken. Har du glömt din tabula, mästare? Säg mig, hvad är två gånger nio?»

»Aderton!» svarade gossen som en automat och hängde med hela sin tanke vid rektorns sista förfärliga: »Så sant Herren lefver».

»Aderton», ropade läraren i stigande ifver, »blir det då intet vidare, du petrificerade stutstäd; får du icke åttan upp och ettan i minnet?»

Men just då multiplikanten nu höll på att forma åttan, föll första slaget i rektorns klass. Handen började darra på vår lilla kund, då han hörde detta; och hur han än försökte bibehålla fattningen, bröt en ström af tårar ut ur hans ögon. Åttan fick han knappt färdig, och ettan lät han läraren i Herrans namn ha i minnet; sjelf drog han hufvudet ned mellan axlarna och gick, såsom om han vandrat till den yttersta domen, med själen i sin hand, rakt upp till rektorn.

»Slå honom icke», ropade han, så mycket man kunde urskilja bland snyftningarna, »han har ingenting gjort; det är jag, som satte ut snaran.» Med dessa ord sökte han tränga sig fram ända till rektorn sjelf.

Men herr Gyllendeg, som alldeles icke var road af diversioner för närvarande, knep honom behändigt öfver nacken, förr än han hann fästa rektorns uppmärksamhet. »Bevare mig, fattige man», sade han med förtjusning, »här har jag just dig, som jag söker. Vänta blott, vänta blott, spetsbof! Tviskinn och brända bullar, det skall nog bli din tur.»

Med dylika trösteord fasthöll han honom, till dess rektorn, som bevärdigade detta nya uppträde blott med en flyktig sidoblick, hann sluta tjoget.

Vår lilla trumslagare hade sålunda det missödet att se sin goda afsigt omintetgjord. Långt ifrån att kunna rädda sin general, såg han sig snart af herr Gyllendeg framställd för rektorn och rekommenderad till ett eller annat tjog efter omständigheterna, en nådebetygelse, som denne snart befans villig att tilldela honom.

Sålunda slöts förhöret i skolan till herr Gyllendegs triumf, rektorns hugnad och gossarnes yttersta förargelse. Emellertid, för att bruka herr Gyllendegs ordspråk, hade man icke sett alla dagars ände ännu. Generalen bet tänderna tillsammans och teg; men hans blick hotade. Sjelfva den lilla trumslagaren, så svart han var i synen af kringstrukna tårar, syntes dock förbittrad, och man märkte, då han gick tillbaka, af hans pösande tröjficka, att han höll sin hand der inne knuten. Också låg han i hettan så tungt på handen, då han sedermera efter några få frågor fick fortsätta räkningen, att kritskärfvor yrde kring siffrorna, och ett godt kritstycke blef slut förr än räkningen. Det syntes, att alla tänkte på hämnd.

Det blir icke af nöden för utförligheten af denna berättelse, som visst icke i någon punkt blifvit hopdragen, att utskrifva här alla de hotande ord och förbistrade titlar, hvarmed gossarne hela dagen efter herr Gyllendegs visit interfolierade sina omdömen och berättelser om den samma och om honom. Icke heller behöfver man omnämna de debatter och planer, som föreföllo vid deras sammankomst, som aftonen af samma dag under generalens presidium och i hans kammare beramades, i afsigt att uppfinna medel till hämnd, en sammankomst i öfrigt så tyst, så sluten och hemlighetsfull, att endast bepröfvade, pålitliga kamrater och af de små blott vår lilla trumslagare för hans synnerliga brukbarhet och välförhållande fingo bevista den samma. Vi kunna förbigå allt detta och fästa oss blott vid resultatet af sammankomsten, som, sedan det ändtligen blifvit behörigt kläckt och färdigt, gick ut på ingenting mindre än att öfverraska herr Gyllendeg med rop om eldsvåda i hans eget hus, jaga honom upp ur hans sötaste sömn och sedan begagna de fördelar, villervallan, förskräckelsen och natten kunde gifva vid handen.

Tvenne omständigheter kommo dock härvid i särskildt öfvervägande. För att kunna ge tillbörligt lif åt simulakern, borde man slippa in i herr Gyllendegs rum midt om natten, och huru skulle man hoppas komma dit, då man visste, att den gamla Susanna hvarje qväll med »tviskinn och brända bullar» tillhölls att stänga både port och förstudörr?

Den andra omständigheten gaf än mera bryderi. Väl trodde man det bli roligt nog att få den gamla bagaren uppväckt och uppskrämd; men hela hans straff skulle dock bli blott en sömnlös natt. För att ge saken större både vigt och allmännelighet, borde man

få om händer nyckeln till klockstapeln och kunna ge den vanliga eldsignalen medelst klämtning. Sålunda, mente man, skulle händelsen bli fullständig, i det att man finge stadens hela folkström ledd öfver herr Gyllendeg och hans hus, samt möjligtvis vid den allmänna forskningen efter elden äfven kunde beveka gatpojkarne att företaga sina undersökningar i sjelfva bagarboden. Kortligen, man förutsåg en oändlighet af glada upptåg, om man blott kunde komma åt den omtalta nyckeln; men detta *om* var en svår bom att undanskjuta, ty nyckeln, visste man, fans hos kyrkans respektable väktare, som var ingen annan än herr Gyllendeg sjelf.

Flere förslag uppgåfvos och förkastades, det rimligaste var att försöka snatta sig till nyckeln; men om man än hoppades kunna insmyga sig, herr Gyllendeg ovetande, i hans hushållskammare och der för en sekund förvända ögonen på den gamla Susanna, blef det dock en omöjlighet att åtkomma alla nycklar, som voro i hennes vård; och hvem fans, som kände den rätta? Det var här, vår lilla trumslagare fick tillfälle att visa sig oumbärlig och betala äran af att vara en assessor vid den riksvårdande öfverläggningen.

Såsom en amatör af tonkonsten, särdeles den bullrande, hade han väl tusen och en gång varit uppe i klockstapeln för att höra på ringningen eller vid synnerlig lycka få trampa den minsta klockan sjelf, och han kände derför, såsom han sjelf androg saken, klockstapelnyckeln bättre än sin egen trumkäpp och kunde skilja den från kyrknyckeln, fast båda hade krusade och genombrutna handtag och voro lika stora. Men hvad den saken beträffade, att hämta den från herr Gyllendeg, förklarade han, att han gerna ville beskrifva nyckeln för hvem som helst eller måla den med sot så likt han kunde, endast han sluppe att sjelf skickas på den farliga expeditionen efter den samma. Ty om han än, mente han, kunde undkomma herr Gyllendeg, af hvilken ingen hade så mycket att frukta som han, var han dock icke fullt säker för den gamla Susanna nu för närvarande, emedan han dagen förut, då han sprang hos henne i underhandlingar, lockat pastorns stora hund in på gården med sig och tussat den på hennes kattor, så att den nära bitit svansen af den bland dem, som sist hann in genom förstudörren.

De föreställningar och bevekande skäl, hvarmed det lyckades kamraterna att häfva dessa den lilla trumslagarens betänkligheter, omnämner historien icke; men visst är, att vår lilla kund samma afton klockan nio, eller den tid, då herr Gyllendeg, fattig och ensam som han var i verlden, plägade stänga sin port och gå till hvila, befann sig helt allena på den kolmörka gatan i ingen annan afsigt än att smuggla sig in i den värdige kyrkoväktarens och bagarens hus och snatta nyckeln till klockstapeln.

Icke utan rysning tänkte han då och då under färden på vansk- ligheten af sitt företag och beskylde sig flere gånger i sitt sinne för enfald, då han kunnat låta öfvertala sig till ett slikt värf. Under allt detta drog han sig omvexlande till minnes de instruk- tioner, han fått, och de råd, han borde följa för att vinna sitt ändamål. Hans själ var i en besynnerlig sväfning emellan rädd- hoga, mod, ledsnad och nyfikenhet, och af alla dessa ingredienser smakade också det samtal, han höll med sig sjelf, der han tågade sakta och betänksamt fram med armarna i kors öfver bröstet och händerna för köldens skull instuckna inom ärmarna af hans vida och goda fårskinnströja.

»År jag slug eller galen», sade han i sitt sinne, »då jag ej vänder om, utan går på ännu? Hu! Det är kallt i afton och så mörkt, att ej en stjerna lyser. Öfver planket slipper jag in på herr Gyllendegs gård, fast han har porten stängd, jag vet, hvar jag hoppade öfver i fjor. Det är icke säkert på hans gård, der går en tomte nattetid. Folket säger, att han ej tål barn, som äro yngre än tio år, för det att alla Sannas kattor jama och skrika, utom den äldsta, som är tio år och ligger inne på hennes säng för fetma. Råkar jag i tomtens händer, så lär han vrida hufvudet om- kring på mig. Den som nu visste, om jag fylt tio år eller ej? Kanske jag går på det elfte, eller om jag kanhända redan är äldre; jag har varit dum, då jag ej lagt det på minnet. Men det är ej natt ännu, fast det är mörkt. Hu! Klockan slog. Jag tror, att det var nio. Herr Gyllendeg skall bli rolig att se. Bara, »Gud bevare mig, fattige man», inga »tviskinn och brända bullar»! Om man endast kunde få honom ut på gatan, sådan han kommer ur sängen. Min ena hand svider och är svullen; de första tio slog han, så att han tröttnade. Det går underligt till i skolan på senare tider. Endera af oss var skyldig; men icke bägge! Nyckeln skall jag ha, om den hängde på Sannas enda tand. Hu! Der strök någon förbi mig i mörkret. Hur skall jag slippa in i hushålls- kammaren, der nycklarna äro? Låt se: släpp in mig, jungfru Sanna; jag vill köpa saffrans-kringlor! »Hvem är du?» frågar hon. Det är jag. »Ja, du vildbasare, kommer du åter med pastorns stora hund», skriker Sanna och tar damborsten. — Åh! Jag är galen, som icke vänder om. Men hvem skall hämta oss nyckeln? Kanske får jag Sanna spak. Hon har många gånger varit mera ond på mig än nu och har ändå snart blifvit god igen. Men herr Gyllen- deg? Om han kommer ut? Tre steg nära förstudörren; närmare stannar jag ej, se'n jag klappat på. Men om han kommer? Åh! Då blir det att röra fötterna, och ingenting uträttas. Hela upptåget är dumt; en annan hade kunnat försöka på. Fy, planket är kallt

som is» — — med dessa ord gjorde han ett skutt och svängde sig öfver herr Gyllendegs staket in på hans gård.

Vår lilla kund hade icke förr kommit in på gården och hunnit kasta en blick öfver terrängen, än han fann omöjligheten af att gå till väga enligt de föreskrifter, han fått af sina förmän och gynnare hos generalen. Enligt dessa borde han nämligen, såsom läsaren äfven till någon del kunnat finna af hans soliloquium, under förevändning att köpa kringlor, söka att slippa in i jungfru Susannas helgedom, hushållskammaren, kapitulera med henne och bilägga forna stridiga punkter, så vidt möjligt vore, och, då hon försonad begett sig till den tillgränsande boden att hämta brödet, kuppa klockstapelnyckeln och gömma den i barmen af sin fårskinnströja. Förslaget hade visat sig ganska utförbart i teorien; men nu, då vår lilla kund stod vid praxis, studsade han redan vid den första punkten. Huru skulle han slippa in?

I kammaren närmast förstun på ena sidan bodde herr Gyllendeg. Han hade ljus uppe ännu och satt vid sitt bord. Vår lilla kund, som smög sig försigtigt upp bakom rutan för att rekognoscera, såg, att den gamle hade framför sig sin bönbok och med andakt begrundade en bön deri, som började: »Uti Sveriges rikes bank». Att ett enda slag på förstugudörren skulle störa honom, fann den lille observatorn lätt. Deremot såg han, då han strax derpå steg upp på fönstret till hushållskammaren, den gamla sysselsatt med knådning och i en sådan ifver, att han för hvarje tag tydligt hörde klatsarna af degen. Huru skulle hon kunna förnimma någon saktare klappning, äfven om hushållskammaren stött till förstun och köket icke varit emellan!

Vår lilla vän steg åter ned från sitt observatorium, synnerligen missnöjd och rådlös. Vid en skymt af ljusskenet ur Sannas fönster syntes hans anlete draget i hundra bugter, och hans hand låg arbetsamt bakom örat, liksom för att räfsa tillsammans allt, hvad der kunde finnas af fintlighet och förslag. Ingenting ville hjelpa.

»Nog går det», utbrast han slutligen i en sakta brummande ton, »nog går det, — jo, försök!» Det är lätt att säga: det går, det går; men man sätter inga fötter under det med stora ord. Försök att klappa på! »Hvem är det, som kommer och dundrar på min dörr så sent? Tviskinn och brända bullar! Man må då unna mig nattro, fattige man.» Gå sedan in den, som vågar; jag går icke. Se der! Nu gäspar han. Hu, jag borde gå; min hand börjar också värka i kölden. — Vänta, herr Gyllendeg, er betalning kommer nog! Hur skall jag få nyckeln blott?»

Med dessa ord, dem han sakta och oafbrutet uttalade, hade han satt sig ned på en trappa af stegen utanför Sannas fönster och föll snart i ett tyst eftersinnande. Oförmodadt sprang han upp,

såsom om han sluppit en stor börda, smög sig tätt under fönstret, drog sig tillsammans så, att hans anlete nästan vidrörde marken, och framgnälde i denna positur ett klagande miau, tillräckligt naturligt för att i ögonblicket få gensvar från en af Sannas pensionärer der inne.

Efter detta lyckliga förebud höll han sig tyst och lyssnade. Klappningen i degen hade afstannat, det hördes icke ett ljud. Han slöt till, att den gamla Susanna hade sina öron uppe, och han uraktlät icke att begagna denna fördel. För andra gången försökte han sin virtuositet i kattmusik, och detta med, om möjligt, än större framgång, ty två, om ej tre olika stämmor återljödo i ackorder från Sannas kammare.

Nu smög han sig några steg längre bort och såg upp. Den gamla jungfruns runda anlete var redan synligt i fönstret. Hon stod der med oro målad i hvarje drag och försökte med sina degiga händer undanstänga ljusskenet för att kunna se ut på gården. Vår lilla kund spratt i hjertat af glädje, då han blef henne varse, och uppmuntrad af sin framgång och för att sätta kronan på sitt verk, lutade han sig åter ned och klämde för tredje gången fram ett miau, hvars upptakt väl gick fort, men hvars senare stafvelse kostade honom ett fullt andedrag luft och slöts med en passage genom flere tonarter, till den grad gäll, skärande och förtviflad, att till och med Sannas feta katt hoppade hufvudstupa ned från sängen i förskräckelse och hon sjelf nära dignade ned af ångest. Nu höjde sig den lilla äfventyraren upp och väntade att se den vidare följden af sin intrig.

Det förgick också icke många ögonblick, innan han såg ljuset förflytta sig från hushållskammaren till köket, och strax derpå hade han den stora glädjen att höra förstudörren öppnas helt sakta och den gamla Sanna med all den ömhet, som låg i hennes röst, framhviska derur ett bevekande: Kis, kis, kis!

Det var just denna inbjudning, vår lilla vän väntat på, och han lät, som man säger, icke be sig tvenne gånger. Hopkrumpen och tyst tassade han fram till trappan, upp för den samma och förbi Sanna. En ovilkorlig rysning genomfor den åldriga kattpatronessan, då hon såg de skumma konturerna af denna jätte-katt sväfva upp mot dörren, och ännu mer, då hon kände den stryka förbi sig i mörkret. Men vår lilla kund begagnade sig af tillfället och stannade ej förr än i köket, der han med stor resignation inväntade sin farliga beskyddarinna och beredde sig för vidare operationer.

Vår äfventyrare hade knappt hunnit in genom köksdörren och kommit i ljusskenet, när hans runda och skinnklädda gestalt genast igenkändes af den gamla Sanna. De mörkaste föreställningar intogo henne, och med vida större hetta, än man vore färdig att förmoda

hos den, som så likgiltigt burit herr Gyllendegs anfall, rusade hon in i köket efter trumslagaren och ville i första ifvern utan omständigheter bemäktiga sig hans person.

»Och du vågar komma hit in, som om allt vore väl», skrek hon, »och du står och ser frimodig ut, liksom du ingenting hade gjort! Hvart kastade du katten, som du höll på att plåga i jons; säg mig det?»

»Jesus, mor Sanna», sade den lilla trumslagaren, i det han med en lätt volt omintetgjorde hennes försök att gripa honom, »ni biter väl icke folk heller, vet jag? Nog lär ni vara ond på mig ännu för pastorns hund; men hvad skulle jag göra? Då han ville bita mig, så måste jag väl narra honom på kattorna.»

»Jag talar icke nu om fjorgammal snö», fortfor Sanna, »jag frågar, hvart katten tog vägen, som nyss var i dina klor, och om den är vid lif ännu?»

»Åh, fy!» sade den lilla äfventyraren och antog en ganska stött min, »tror ni, mor Sanna, att jag är någon kattdödare. Låt mig berätta blott, hur det är. Ni hörde väl, hur den stackarn skrek och jämrade sig?»

»Om jag hörde det?» sade Sanna och suckade.

»Det är en löp-katt», återtog vår lilla kund i en ömmande ton och steg närmare den gamla, »den är utan hus och hem och söker i gårdarna efter mat. För en stund sedan, mor Sanna, det är ömkeligt att berätta derom, var den hos oss och blef körd på dörren med hugg och slag af vår piga. Jag följde efter den på gatan och lockade, men den stannade icke. Slutligen hörde jag den jama på er gård, och jag tänkte be er, mor Sanna, taga den i er vård, ty den är så mager, att den icke har kött under skinnet, utan bara benkanter, såsom om den vore en påse med stenar och stickor.»

»Gud bevare mig, fattiga qvinna», sade Sanna snyftande, »hvart tog det usla kräket vägen?»

»Ja, hvart tog den vägen, mor? Den sprang undan, så snart jag kom in på gården. Jag får icke tag på den alla gånger, fast jag ofta gifvit den mat; och ändå hyllar den sig till ingen annan i hela staden så mycket som till mig.»

»Kom in och värm dig, gullgosse», sade Sanna och ledde vår lilla kund in i hushållskammaren. »Kunde du icke klösa pigan, som slog den, kunde du icke det, säg?»

»Hvad skulle det hjelpa att klösa henne», svarade trumslagaren, »hon kunde bli värre en annan gång; men om jag hade någon mat att ge katten, om det vore helst en semla, så vore det mycket bättre.»

»Om du skulle få fast den, gullgosse, och hämta den hit, så ville jag ge dig en hel saffranskringla för besväret. Jag vet

väl, fattiga qvinna, att jag ingen sömn får i natt för bekymmer och oro.»

»Om ni lofvar mig en saffranskringla, då jag kommer med katten, mor Sanna, och om ni nu ger mig en semla, så skall jag hämta kräket hit, om jag skulle nödgas söka det in på halfva natten. Se bara efter, mor Sanna» — detta tillade han med en genomdrifven spetsfundighet i min och uttryck — »att ni lemnar förstudörren ostängd, att jag må slippa in, då jag kommer, och icke väcka upp herr Gyllendeg.»

Den gamla svarade honom icke ett ord, utan blott myste förtroligt och smälde honom med tre fingrar på axeln, säkert för att antyda både sitt ingående i komplotten och sitt bifall till hans klyftighet. Omedelbart derpå gick hon i bagarboden näst intill rummet, för att hämta den betingade semlan, och vår lilla kund var icke den, som lät ett sådant tillfälle gå sig ur händerna.

Klockstapelnyckeln pöste redan under hans skinntröja, och han hade jämkat sig närmare köksdörren, innan mor Sanna hunnit välja en semla, sådan hon tyckte lämpligast att ges utan betalning. Då hon ändtligen kom ut, tog han med tacksamhet emot den bjudna städseln och syntes till och med någorlunda uppmärksamt åhöra alla de varningar och råd, hon hade att ge honom beträffande tjensten, i det hon vackert lyste honom ut genom köket och förstun.

»Gå nu snällt, gullgosse», så föllo de sista ord, hon sade, »gå tyst och locka icke argt, om hon än icke kommer genast. Se efter, att du icke fattar henne i nackskinnet, såsom man brukar bära hundar, utan tag henne sakta på ena armen. Låt henne luta hufvudet mot ditt kindben, gullgosse, så ligger hon nöjdare. Gå sedan helt tyst upp efter våra trappor, hör du, så att du icke väcker herrn. Om hon jamar och skriker, det usla kräket, så stryk henne sakta på ryggen, då du kommer på vår gård, och tala till henne vänligt, förstår du. Förstudörren skall nog stå på glänt, och ingen annan dörr i gården är läst. Farväl, gullgosse, mins nu, hvad jag har sagt dig.»

Med dessa ord sköt hon sakta förstudörren till efter vår lilla kund, som med lättadt hjerta skyndade till sina väntande kamrater.

Ett glädjesorl mötte vår lilla trumslagare, då han inträdde i samlingsrummet samt framdrog klockstapelnyckeln, och glädjen växte än mer, då han berättade, att vägen till herr Gyllendegs rum var fri och öppen. I ögonblicket vidtogos alla anordningar till träffningen. Generalen jämte en annan säker man utvaldes att öfverraska herr Gyllendeg sjelf, fyra andra beordrades att sörja för klämtningen, och de öfriga skulle sprida sig kring alla gathörn och vid gifven signal bryta lös. En hvar hade sin post och var nöjd.

Den ende, som gick sin egen väg och om hvilken ingen visste, hvar han skulle uppträda, var trumslagaren, hvilken, het och ond-

sint, som han var, i förtrytelse lemnade sällskapet efter några helt korta debatter om den plats, han borde intaga. Han ville nämligen med all makt bli en af dem, som skulle omedelbart anfäkta herr Gyllendeg, och hade sina särskilda skäl att afslå alla andra poster. Derför stötte det honom redan vid afgörandet af första punkten, att han icke ihogkoms jämte generalen, då han likvisst kände belägenheten hos herr Gyllendeg bättre än någon annan, och han förteg icke heller sin förtrytelse.

»Jag undrar, hvart man ärnar stoppa mig», sade han, »det vore ej för mycket, om jag skulle få följa med till herr Gyllendeg, då jag först och främst fått mera stryk än någon annan för hans skull och se'n lärt mig hitta fram i hans gård, då det varit litet farligare att styra der, än det nu kan bli.»

»Du har ju ingen annan rock än din skinnpels, som hvar och en känner igen», sade generalen.

»Så», invände vår lilla kund, »har jag icke min valmarströja?»

»Ja, den har man sett än oftare», fortfor den andre, »och dessutom är du sjelf så liten och rund, att alla, som sett dig en gång, känna igen dig, om det äfven vore midt i natten som nu. Herr Gyllendeg skulle snart gissa, hvem som spelt honom skälmstycket, om han såge dig ibland de första, som storma in till honom.»

»Jag kan då slippa helst i hans förstu?» frågade trumslagaren envist.

»Nej», sade generalen bestämdt, »du får ej visa dig i början på hela gården; »men», tillade han med vänskap, »du kan ju få följa med dem, som gå för att ringa i klockstapeln, der har du mycket roligare.»

»Tackar ödmjukast», anmärkte vår kund, »så galen är jag icke, att jag går dit. En gång har jag försökt att komma dit i mörkret, det var sista julmorgon, då var jag nära att ordentligt bli uppäten af spöken. Om det varit ett eller två; men de surrade omkring mina öron, såsom om jag varit vid ett getingbo. Jag tror, att ett af dem också stack mig i nacken, fast skinnkragen tog emot. Dit må andra gå en gång till och icke jag.»

»Så följ då med dem, som ställa sig i gathörnen.»

Här blef vår lilla kund verkligen stött, och brummande några orediga ord om, att han ingen brandvakt var och dugde till bättre, tog han sin mössa och gick, såsom sagdt är, med förtrytelse sin egen väg. Af de qvarblifvande beredde sig hvar och en för sitt värf, utan att fästa vidare afseende på den lilla trumslagarens kapris.

Men ungefär vid denna tid, kanske litet förut, steg herr Gyllendeg upp från sin stol, inläste med stor andakt sin bönbok, suckade till Gud och gick till sängs. Dagens tilldragelser hade nästan alla qvarlemnat i hans hjerta en ljuf, ja, stolt belåtenhet, och hans an-

lete lyste af tillfredsställelse, då han, sittande i sin säng, drog på sig sin nattmössa och släckte ljuset. Ännu en gång besökte hans tanke skolan och njöt af generalens straff och den lilla trumslagarens pina, ännu en gång gjorde den ett triumftåg genom de fyratio år, han varit bagare på orten, till dess den omsider förirrade sig bland siffrorna på hans bankosedlar, tröttnade och föll i sömn.

Men äfven nu, sedan hans blick slutit sig, ville lyckan, som lik en sol strålat öfver honom hela dagen, visa sig huld och glädja hans inre öga med en skön aftonrodnad. Hon öfverlemnade honom i vård åt den rikaste af de drömmar, som uppvaktade vid hans bädd, och denna, lika frikostig som rik, framtrollade till hans glädje ett under, som i tjuskraft öfverträffade allt, hvad han i sina djerfvaste föreställningar om himlens lycksalighet hoppats att en gång få åtnjuta och skåda der.

Herr Gyllendeg tyckte sig stå i sin verkstad och afvakta gräddningen af en ugn saffransbröd. En utomordentlig glädje rådde i hans sinne, ty allt hade lyckats öfver förmodan. Bullarna hade jäst upp och fördubblats, ja, mångdubblats till storlek, och den sparsamma bleka saffransfärgen hade fylt sig till en gulhet, liknande morgonsolens, då hon nyss stigit upp ur sin rodnad. Med klappande hjerta räknade den vördige bagaren minuterna för gräddningen, längtande att se, om denna skulle motsvara hans öfriga framgång. Ändtligen kom den rätta stunden, han tog ut ett spjäll, och se! hvarje bulla derpå glänste som guld, var tung som guld, var guld. Hans hjerta klappade, tysta, halfdragna andedrag tillkännagåfvo under sömnen hans förtjusning. Han såg in i sin ugn och öfverögnade sitt ädla bröd; så långt han kunde se, såg han spjäll vid spjäll, och på hvart och ett af dem glänste gyllne bullar. En rysning genomfor honom; han trodde sig förflyttad till himmelen och visste ej, om han hade med sig ens sina sedlar, eller om han glömt dem i sin kista på jorden. Snart förjagades dock detta moln af oro, och med en ifver, som antyddes af lätta, brutna flämtningar, skyndade han att försäkra sig om sin omätliga skatt, medan några orediga embryoner af »tviskinn och brända bullar» då och då betecknade de ögonblick, då Sanna icke med tillräcklig skyndsamhet gick honom till handa.

Det var just i det ögonblick, då herr Gyllendegs sköna dröm höll på att utveckla detta gyckelspel, som generalen med sitt biträde ytterst stilla närmade sig hans trappa. I en pinsam väntan tillbragte de båda äfventyrarne der de få stunder, som förgingo, innan de till klockstapeln afskickade hunno gifva signalen.

Ändtligen ljöd ett slag, så ett annat; klämtningen började i all sin dysterhet, och i det samma återskallade i alla gathörn i

gröfre och gällare toner ropen: »Elden är lös hos bagar Gyllendeg!» Generalen och hans kamrat störtade in i herr Gyllendegs rum.

»Elden är lös», ropade båda med en mun, »upp, upp, om någon fins här inne, upp, upp, menniskor, och skynden ut!»

Detta förtviflade eldsrop nådde herr Gyllendegs öra just i den stund, då han började kunna handtera de först uttagna guldbullarna, som redan svalnat, och derför kände sig som ljufvast hemmastadd i sitt himmelrike. Det förmådde också icke väcka honom fullkomligt, så djupt var han fången i sin lyckliga sömn; men det förbryllade dock hans dröm och kastade hans inbillning in i en rad af de mörkaste kombinationer.

Försvunna voro såsom genom ett trollslag hans skatter och hans sällhet, och i stället för att han nyss drömt sig i en himmel, drömde han sig nu i eller åtminstone nära en afgrund.

Han tyckte sig vara förvandlad till en stor limpa och låg i denna ömkeliga gestalt på brödspaden, färdig att inskjutas i ugnen. Ingenting kan förliknas med den vördige bagarens nöd. Sina sinnen och sitt förstånd hade han bibehållit, han förutsåg ganska klart sin våda, och hans menskliga natur uppreste sig häftigt emot den gräddning, som hotade honom. Han hade velat slå hufvudet af den gamla Sanna, om han kunnat. Han försökte tala till henne i sin nöd, men hans tunga var förlamad. Hon hörde honom icke, hon kände honom icke, hon stod klenögd och sotig om näsan som vanligt framför ugnen, höll brödspaden redan i handen och gjorde sig med full tjenstemin färdig att insticka limpan Gyllendeg i samma ugn, dit hon infört så otaliga limpor rågdeg förut. Den gamle bagaren var i förtviflan. Han bemödade sig att se på sin hushållerska, då han ej kunde tala; han gaf henne än hotande, än bedjande ögon; men allt var såsom bortkastadt, Sanna var och förblef förstockad. Ändtligen, då han redan var nära ugnsdörren och tyckte sig svedas af hetta, öfvervann han sin förlamning och gjorde ett räddningsförsök med så stor ansträngning, att han i verklig och kroppslig måtto for upp ur sin säng och blef stående midt på sitt kammargolf.

»Tviskinn och brända bullar!» ropade han öfverljudt, »vill du steka mig lefvande, sprakved?»

Detta fantastiska utrop, hvars förbindelse med något föregående gossarne på intet vis kunde ana, hade nära kommit blodet att stelna i deras ådror. Men herr Gyllendeg sjelf började vakna, välsignade sig och trefvade i kolmörkret åter efter sin säng.

Förr dock, än den gamle hann samla sig till full redighet, fattade generalen åter mod och förnyade eldsropet omedelbart i herr Gyllendegs öra. Liksom en rädd sjöman, som med knapp besinning styrt sin båt i stormen, vid anblicken af en ovanligt hög våg för-

lorar all sans och släpper rodret, så domnade nu herr Gyllendegs förnuft helt och hållet och lemnade sitt stolta linieskepp, den vördige bagaren, redlöst åt vind och våg.

»Goda menniskor», sade han i en ödmjuk och bönfallande ton, »hjelpen mig, att jag ej brinner upp lefvande. Mörden mig icke, och tagen icke bort det lilla, jag sparat, fattige man. Gud bevare mig, hur skall jag få den jästsmulan undan, som Sanna sprang och tiggde lös hela dagen i går? Gode vänner, jag ser er icke, men känner er välmening. Hvad skall jag göra? Lemnen mig icke i nödens stund. Herren bevare mig, brinner min gård?»

»Förspill icke tiden med prat, herr Gyllendeg», skrek generalen, »utan tag tofflor på fötterna och täcket omkring er och kom ut, ty här är minuten värd ett menniskolif.»

»Ja, ja, gode vän», sade herr Gyllendeg, förblifvande orörlig på sitt ställe, »här är minuten värd ett menniskolif, men hvar får jag tofflor och täcke, fattige man? På landsvägen är jag, och tiggarstafven, tiggarstafven, den blir slutet på allt.»

Jord och himmel hade kunnat störta tillsammans, och herr Gyllendeg hade dock stått der han stod, om han blott öfverlemnats åt sig sjelf och sin egen rådighet. Men hans båda plågoandar, som märkte detta och icke hade för afsigt att låta honom drömma bort sin skrämsel i en varm kammare, ryckte täcket af hans säng, svepte det omkring honom, så godt de kunde, jämkade med någon möda, eburu i största hast, strumpor och tofflor på hans fötter och kommenderade: Framåt marsch! Nu gälde det för herr Gyllendeg att följa dem åt och rädda sitt lif. Den vördige bagaren lät som ett offerlam leda sig ut, och snart kom han i förstun och kölden i ett tillstånd, som föga var afundsvärdare än det, då han låg som en limpa på Sannas brödspade och skulle stickas in i ugnen.

Vid första kalla fläkt, som mötte honom, då han öppnade dörren, var det, som skulle han hafva vaknat till ett ögonblicks besinning. Åtminstone föll det honom åter in, och klarare än förra gången, att tänka på bergningen af något annat jämte sig sjelf, men dervid fastnade åter hans tanke vid samma föremål, som nyss fäste den en stund och hvars anskaffande dagen förut kostat honom så många förargelser.

»Hafven tålamod, gode vänner», sade han och försökte göra sig lös från sina ledsagare», jag måste gå in till Sanna som hastigast.»

»Hvad har ni att uträtta der?» frågade generalen.

»Jag vill böra», svarade herr Gyllendeg, »hvart hon i sin galenskap stoppat undan den der jästsmulan, som hon tiggde lös i går. Ser ni, gode vän, brinner den upp, så är det förbi med min bakning i morgon, fattige man.»

»Var icke galen, herr Gyllendeg», sade generalen, »och tänk på bakning nu; i morgon har ni ju hvarken bagarstuga eller ugn. Det ligger allt i aska då.»

»Allt i aska, Gud bättre!» fortfor herr Gyllendeg och föll tillbaka i sin apati, ur hvilken hvarken Sannas nödrop, som med en katt under hvardera armen störtade ut ur köket, eller klämtningen eller skolgossarnes skrål på gatorna kunde väcka honom. Han lät föra sig vidare, som ett barn, och svepte blott täcket högre omkring hufvudet, dels för köldens skull, dels för att icke behöfva vara vitne till den jämmer, hvarom hans ledsagare ständigt predikade honom i örat. Sålunda kom man med den gamle bagaren ut på gatan.

Enskilda ljus hade redan tindrat upp i fönstren, klämtningen afstannade, buller af hjul och hästtraf genomkorsade de glesnade ropen, och skaror af menniskor störtade in på herr Gyllendegs gård.

Herr Gyllendeg stannade en stund och drog andan.

»Bevara mig, fattige man», sade han, »en sådan fart qväfver mig alldeles. Tviskinn och brända bullar! Hvarför släpar man mig ut midt om natten? Hvad är å färde? Hvarför åkes här, hvarför ropas här? Är då elden lös, efter jag hör larmtrumman?»

»Tag ert förnuft till fånga, herr Gyllendeg, och begrip då en gång, att er gård brinner med rubb och stubb», sade generalen, som började frukta, att den vördige bagaren förlorat förståndet, »det är ju för att berga lifvet, som ni nödgats rymma hus och knut, mins ni icke det?»

Dessa ord väckte åter i herr Gyllendegs sinne en erinring af hvad som passerat, han blef lugnare och lyssnade på trumman, hvars ljud närmade sig mer och mer.

Aldrig hade stadstrumman förefallit honom så hes och svag som nu. Denna omständighet grep honom djupare än hela eldsvådan, åtminstone klarnade hos honom nu den föreställning tydligare än någon förut, att en högre makt i vrede beslutit straffa staden och derför betagit äfven trumman styrkan att kalla folket till hjelp. »Ingen klämtning», sade han derför med sorgligt saktmod, »ingen skrämma; folket sofver, och vår arma stad brinner upp. Vi hafva vreden öfver oss, säger jag. Hör, hur det är med trumman! Förr darrade fönster och väggar, då hon rördes; nu låter hon, såsom om man skulle strö ärter på henne.»

»Kom, herr Gyllendeg», sade generalen, som nästan kände medlidande med den gamle mannen, men dock icke ville lemna sitt skälmstycke halffärdigt, »kom, jag vill föra er till er granne, rektorn, han kan väl ej neka er värme och tak.»

Men herr Gyllendegs olycka spelade nu på trumman ett slags solo i hans öra och bestormade honom icke mer med de förvirrande ljuden af alla instrumenter på en gång. Hans känsla hade derför

fattat flere och flere passager, blifvit stämd till sorg och utbrustit i en ström af tårar. »Tak», svarade han generalen, »tak, min gode vän, skall min granne gifva mig; men hur länge är det, innan äfven han är taklös? Och nu, mina räddare, farväl! Hafven pris och ära för den hjelp, I gifvit mig. Jag behöfver den icke mer, jag går nu till rektorn, ty jag börjar känna kyla. Viljen I söka mig i morgon i min bod, så skall jag gifva eder färskt bröd för mödan, om Sanna blott kunnat få undan den der jäst — — — Åh! Hvad talar jag nu, fattige man! Farväl!» Med dessa ord löste han sin arm ur täcket, omslöt generalen, tryckte honom till sig, kysste honom högt gråtande och gick sakta in på rektorns gård.

Generalen skyndade att bortstryka hans kyss från sina läppar och stod ett ögonblick öfverraskad af den gamles beslutsamhet. Skulle han följa honom vidare och se till, att han verkligen gick in till rektorn, eller skulle han tänka på sin egen säkerhet och begifva sig bort; derom var han ej fullt enig med sig sjelf. Men just nu inträffade en omständighet, som bestämde honom till försigtighet och kom honom att slå ur hogen vidare planer.

Trumman, hvars ljud förekom herr Gyllendeg så svagt och olycksbådande, passerade förbi, och med förvåning och harm såg generalen, att den bars och slogs af ingen annan än vår lilla trumslagare. I sin vanliga skinnjacka, lika bred som lång, och med en fart och häftighet i armarna, att han kunnat spränga trumskinnet, sträfvade han framåt och såg hvarken åt höger eller venster. Det var med yttersta möda generalen fick honom hejdad. Vår lilla kund ville alldeles icke se någon fara i sitt förehafvande, och om han än medgaf, att han kunde blifva igenkänd, ville han dock, som han sade, gerna taga ett tjog till, blott han nu kunde få folk tillsamman och branden i gång.

Med flit förbigår man att beskrifva den gamle bagarens inträde hos skolans rektor och hans triumftåg derifrån, då han, ändtligen upplyst om narrspelet, tågade hem, följd och med jubelrop helsad af stadens alla både skol- och gatpojkar. Äfvenså skulle en skildring af hans besök i sin bod, hvarifrån det mesta befans bergadt, och hans öfriga mångåriga förargelser i anledning af denna natts uppträden kanske i någon mon förnärma den respekt, hvilken den vördige bagaren alltid var mon om att åtnjuta.

Det må blott tilläggas, att många år efter dessa uppträden fans vår lilla kund såsom länsman i en aflägsen socken upp i landet. Der fick han en gång besök af generalen, som då i egenskap af hans landshöfding kom för att tilldela sin gamle vän en medalj i guld för hans nitiska, kraftiga och lyckliga försök att fånga och upptäcka alla penningemyntare och tjufband i nejden. Så förmäler vår berättelse: när landshöfdingen nu begärde att få se sin gamle

väns barn, kom der slutligen fram en gosse, som modern med våld måste skuffa in genom dörren. Tårar stego den ädle höfdingen i ögonen, då han såg honom. Sedan han tagit gossen i famn och kysst honom, och denne, undsluppen på golfvet, skyndat på dörren åter, fattade landshöfdingen sin väns hand och försäkrade, att det varit, som om han blifvit förflyttad tillbaka till herr Gyllendegs tid. Han beklagade blott, att gossen icke hade någon trumma, i hvilket fall likheten varit fullständig. Men i det samma ljöd i rummet bredvid junior-trumslagarens lertupp så gällt, rullande och skarpt, att landshöfdingen med det gladaste skratt försäkrade, att äfven trumman vore umbärlig och likheten ändock fullkomlig.

Den väntande.

Så dyster och stel den senare perioden af vår höst än är, medför den dock på flere orter egna sysselsättningar och intressen, som bidraga att göra den för dessa trakters invånare lika efterlängtad och vigtig som någon af de blidare årstiderna. Längs hela sträckningen af vår kust är förhållandet sådant. Sjön, som är kustbons egentliga åker, ger sin rikaste skörd först då, när den sparsamma växten på några stenbundna tegar kring hans hydda länge sedan blifvit inbergad, och hans friska lif bland vågor och vindar börjar då, när septemberstormarna drifva fisken i land och göra nätet och noten lönande.

I dubbelt mått liflig är rörelsen då i de små sjöstäderna, hvilkas hela bestånd vanligast hvilar på skeppsfarten, så vida i de flesta af dem inga andra näringsgrenar finnas eller ens kunna idkas. De stora notvarp, handeln från dem utsträckt till vidt aflägsna länder, väntas om hösten tillbaka, än med hopp, än med fruktan, i hvartdera fallet med spänd längtan.

Det är då, man ser den runde rådmannen, med ett halft dussin fartyg i sjön och lika så många på staplarna i sitt spekulerande hufvud, titta gravitetiskt fram ur dörren till sin krambod vid Storgatan, för att ge akt på grannens flaggstång och än svära öfver den ihärdiga nordvinden, än triumfera öfver den gynnande sydvesten, än ropa ett ord af glädje eller harm åt en förbigående vän. Det är då, den arma sjömanshustrun i sin helgdagsdrägt kommer med ögonen fulla af tårar från sin rike patron och klagar, att allt ännu ingen underrättelse ingått om det skepp, på hvilket hon har sin man, eller med klara blickar och lätta steg skyndar hem för att

berätta för sina nyfikna barn, att ett Helsingörs-bref redan kommit och att pappa endera dagen är att vänta hem med engelska dockor och russin. Männen hafva fartyg, varor och vänner ute på sjön, qvinnorna sina män, sina anförvandter och söner. Kärleken, tillgifvenheten, vinningslystnaden, allt har något att omfatta, att frukta eller önska; och när vid det egna patriarkaliska förhållande invånarne emellan, som ännu eger rum i våra små städer, ingen har sina angelägenheter helt och hållet skilda från den andras, ännu mindre är okunnig om eller likgiltig för, hvad som angår dem, så kan man lätt föreställa sig, hvilket utbyte af förtroenden, hvilka ömsesidiga anlitanden, hvilka känslor af deltagande, af sorg eller fägnad, kort sagdt, hvilka ämnen för prat och skratt och tårar måste förekomma i dessa små samhällen under den årstid, då på andra landsorter och i större städer menniskorna sluta sig inom hus och lefva för sig sjelfva.

Vi hafva här anmärkt dessa allmänna förhållanden för att inleda en kort berättelse, hvars lokal är ingen annan än en af våra små sjöstäder långt upp i norden, och vi bedja läsaren nu kasta en blick på följande små scener.

Det var en klar dag i början af oktober. Vinden, som en längre tid varit mindre gynsam för hemåt sträfvande fartyg, hade natten förut vändt sig, och i anledning deraf såg man hela förmiddagen skaror af män och qvinnor, som voro i rörelse för att antingen af andra inhämta underrättelser om väntade skepp eller sjelfva söka upptäcka några segel på det vida hafvet. De gamla stegarna, som ledde upp till klockstapelns högsta våningar, stadens enda observatorium, hade den ena gången efter den andra svigtat under tyngden af frodiga skeppsredare och bäfvande matronor, lockade upp i det obeqväma tornet, en del af blott nyfikenhet, en annan af varmare och vigtigare intressen; men, all undran, alla eder och allt kikande oaktadt, hade icke ett enda skepp låtit upptäcka sig utanför hamnen.

Middagen kom och åtskilde skarorna. Hvar och en gick hem till sitt för att vid en god måltid skingra sitt missnöje och styrka sig efter färden; blott en enda person blef qvar ännu i klockstapeln.

Det var ett ungt fruntimmer, sedan ett år maka åt en sjökapten. Hon hade som en värnlös flicka blifvit upptagen i ett af de mindre handelshusen i staden och der genom sin flit och sitt saktmod inom hus och genom den ordentlighet och vana, hvarmed hon förstod att handhafva försäljningen i kramboden (ty äfven de bättre fruntimren kunde utan att förlora i anseende betjena den), gjort sig så oumbärlig för sina fosterföräldrar, att hon icke utan en formlig brytning med dem kunde följa sitt hjertas böjelse och gifva sin hand åt en barndomsvän, som nyss förut fått sig fartyg och blifvit sin egen.

Under sådana förhållanden hade hon gift sig och redan en knapp månad efter bröllopet följt sin man till hamnen för att med tungt hjerta skiljas från honom på stranden och se honom hissa segel och fara bort på en lång färd.

Nu satt hon ensam vid en öppen lucka i tornet, med kinden lutad mot sin hand och blicken utan syfte irrande ut mot det ändlösa hafvet. Hon var icke skön, allra minst en skönhet af det smäktande slag, som mången älskar för dess vekhet och känslighet; men hennes växt var ungdomlig och full, och hennes anlete, behagligt och friskt, bar inga spår af den förvissning, ett sjelfskapadt lidande och en retlig svaghet i lynnet så tidigt vålla. Hon gret, men äfven hennes tårar, som likt stora perlor föllo ned på hennes lågande kinder, vitnade om fullheten af den källa, ur hvilken de flöto, och styrkan af de känslor, som frampressade dem. Sedan flere månader hade hon icke haft någon underrättelse från sin man, och ryktet sade redan, att han förlorat med skepp och allt.

Det var likväl honom, hennes öga sökte, och hon såg nu mot den blånande rymden, icke som skulle hon väntat att kunna upptäcka den saknades segel, utan som hade hon med kärlekens längtan velat tjusa hans skepp från de klippor, för hvilka hon fruktade att det blifvit ett rof. Sorg och saknad och stundom en skymt af hopp omvexlade i hennes hjerta.

»Hvarför», tänkte hon, »dröjer jag här? Hvad kan jag se, då jag ej kan låta bli att gråta? Och äfven om mina ögon voro klara, kommer ju icke något fartyg, då man icke ens med kikare kunnat märka något, och äfven om något komme, vore det dock icke hans. Kapten Styre väntas, och kapten Märs väntas; alla talte om dem och sågo efter dem; ingen nämnde honom, som jag väntar, fast han bort komma mycket förr än de. Och likväl går jag ännu hit upp, der hvar och en tyckes vara rädd att se på mig och bli tilltalad af mig. Och om jag ändå frågar någon, så talar hans tunga tröst, fast hans miner säga helt annat. Om jag kunde dölja, att jag ibland hoppas ännu; men jag kan det ej. Måste icke alla se det, då de se mig sitta här? Men hvarför skulle jag blygas att hoppas; man hoppas ju vid sjelfva dödsbädden. Kanske har han blifvit väderdrifven till de norska hamnarna och fått ligga der i veckotal, efter de äro så svåra att slippa ut ur. Om dock någon komme hit upp med kikare ännu, kanske skulle småningom något segel bli synligt!»

Så tänkte hon och antydde i denna sin sista önskan just den omständighet, som förnämligast bevekte henne att dröja qvar, der hon var. Hon hoppades nämligen och upphörde icke att vänta, att någon bekant ännu utom dem, som redan besökt tornet, skulle af nyfikenhet drifvas dit och med beväpnadt öga kunna se och göra henne redo för förhållandena på hafvet.

Denna väntan blef dock icke uppfyld, och ensam lemnad med sin sorg och sin saknad, såg hon en lång timme fylla sig efter den andra. Klockan slog två; men ingen visade sig ännu. »Vinden», sade hon sakta för sig sjelf, »har dock blåst förlig och frisk hela tiden, och ett fartyg, som för ett par timmar sedan var långt borta, kunde kanske nu redan ses med blotta ögat. Syns då icke ens ett barn på gatan, att jag kunde kalla det hit upp? Se! Der kommer dock någon på vägen från hamnen.»

Med dessa ord tog hon sin näsduk, torkade med omsorg sina våta ögon och beredde sig att ropa an den kommande, om det var någon, som hon kunde besvära med sin bön och vinka upp till sig på några minuter.

Herr Flygerman, så hette den antågande, kom nu sent omsider från redden, hvarest han tillbragt hela förmiddagen med att för en god väns räkning uppgöra ritning till en slup efter en beprisad seglare, som nyss förut blifvit upptacklad och försökt. Han bar sin pappersrulle och sin tumstock i handen och skyndade med hastiga steg mot staden. Herr Flygerman var en af dessa äldre ungkarlar, på hvilkas yttre åren icke bita, och oaktadt han redan hunnit öfver fyratiotalet, hade han dock utseendet af att vara en tretioårig man.

En verksamhet af det mest praktiska slag hade bibehållit honom ung och rörlig och lika litet nedtryckt honom med verkliga sorger och ansträngningar som låtit honom domna bort i sysslolöshet. Han hade få behof, och man kunde säga, att han hade allt, hvad till hans lifs nödtorft hörde, om han blott var i stånd att skaffa sig tillräckligt af bestyr och klagoämnen. En liten handel med tjära och pottaska gaf honom hans bergning och äfven, efter hvad han sjelf älskade att påstå, otroligt mycket arbete; men då den afkastning af suckar och strapatser, som han möjligtvis kunde pressa ur denna sin obetydliga handel, i alla fall varit för otillräcklig för hans dagliga behof, hade en vänlig instinkt ledt eller, rättare sagdt, tvungit honom att söka en fyllnad för det bristande genom att uträtta andras angelägenheter.

Denna binäring, ty så måste man kalla den, ehuru den icke renderade bröd eller guld, förskaffade honom så dryga sportler af språng och fläng och knot och svett, att de ofta öfvermättade hans aptit. Herr Flygerman var ingen stoiker eller filosof, men han kände likväl mången gång en naturlig vedervilja för detta slafveri under sin egen tjenstaktighet.

Emellertid hade denna hans buse en bundsförvandt, som gjorde den dubbelt fruktansvärd och öfvermäktig, och denna bundsförvandt var hans naturliga godsinthet. Nästan alltid dukade han under för endera af dessa makter eller för båda förenade, och hans fruktlösa

kamp öfvergick då hvarje gång till ett otåligt brummande mot den, som satt dem i rörelse emot honom. Sålunda började han sin dag med hunger efter bestyr och knot, och han grep då till sina handelsangelägenheter för att ur dem tvinga så mycket af detta slag, som han förmådde. När han kommit till slut med dem, kunde han sägas hafva gjort en tarflig frukost. Nu begaf han sig till sina vänner för att ur deras affärer pressa ut åt sig sin middagsmåltid, och denna blef alltid rundligare. Derpå hade han gerna tagit sig en liten lur; men då kommo vanligen hans vänner i sin ordning till honom och proppade i honom ett mellanmål af kommissioner, som, om hans tjenstaktighet än var mätt, hans godsinthet dock tvang honom att hålla till godo.

Under allt detta var han i ett omedvetet uppror både mot sin hunger och dem, som tillfredsstälde den, emedan hvardera lika litet unnade honom fred och ro. I alla fall och oaktadt allt hans brummande var han för sitt i grunden välvilliga och fördragsamma lynne allmänt älskad. Kanske hade hans egenheter också blifvit mera jämnade, om han kommit sig till att gifta sig; men i sina yngre dagar hade han icke fått tid att tänka på sådant, och numera började han äfven anse könet för mycket inskränkt till sin natur och för litet dugligt i affärer för att vara värdigt någon reelare uppmärksamhet.

Denne originele man, ett af de många egna lynnen, smärre städer i synnerhet föda, kom nu med god fart tågande på den steniga vägen, full af både hopp och längtan att få sig sin verkliga middag, som, för att uttrycka hans egna tankar, »hvar och en annan kunde äta, när lusten infann sig, men han allena aldrig fick tid att njuta, förr än han redan hunnit blifva mätt af idel bestyr». Just då han fått detta bittert ljufva knot färdigt i sitt hjerta, nalkades han klockstapeln, förbi hvilken vägen ledde, och hörde i det samma sitt namn ropas tvenne gånger liksom ifrån höjden. »Herr Flygerman», ljöd rösten, »herr Flygerman, se hit!»

Om lika många pilar som ord susat kring herr Flygermans öron i detta ögonblick, hade han icke kunnat blifva mera häpen, än han blef. Han anade genast något nytt arbete och såg med förskräckelse upp, liksom hade han fruktat att få himmelens kommissioner till på sin nacke, då han redan hade så nog af jordens. Man skulle tycka, att en man af herr Flygermans oberoende ställning i lifvet hade bort kunna med lugn invänta hvilken anmodan som helst, så vida det stod i hans fullkomliga val att afslå den, om den föll honom tung; men det var just i den dunkla känslan af sin svaghet i detta afseende och af sin oförmåga att rädda sig ur trollkretsen af ett gifvet uppdrag, han blef bestört och förtviflad.

Han såg sig omkring med ögonen riktade uppåt och blef ändtligen varse ett hufvud, som tittade fram ur klockstapelluckan, och en hand, som gaf honom tecken att komma dit upp. Då han snart märkte, att det var ett fruntimmer, med hvilket han hade att göra, blef han tryggare och ropade med en tämligen myndig och vårdslös ton, i det han vinkade ett par gånger med sin pappersrulle: »Har icke tid, har icke tid!»

Härvid bemannade han sig med sinnesstyrka, så godt han kunde, och fortsatte åter sin gång, i full afsigt att icke låta den vackra bedjerskans anrop störa sig mer än kråkans på kyrktaket. Emellertid var hans tjenstaktighet en gång väckt, han började redan känna små stötar af denna sin plågoande, och innan han väl hunnit förbi klockstapelns dörr och trappa, ansatte den honom så, att han förlorade allt hopp om att kunna göra motstånd.

Då han märkte, hvart det skulle bära af, blef han rasande, och i den ljufva lusten att än ytterligare öka sin harm, började han klättra upp för klockstapelsstegarna med en sådan fart, att han så när förlorat andan, innan han uppnådde tornet.

»Hvad är å färde?» sade han med en häftig och afbruten röst, då han såg och igenkände vår bekanta der uppe, »hvad vill kusin Storm?»

Den unga frun, som varseblef hans hetta och med skäl slöt, att hon sjelf var orsaken till den, började ursäkta sig: »Förlåt, bäste kusin Flygerman, att jag besvärar er; men till hvem annan har jag här i min oro kunnat vända mig?» — — —

»Det är förbannadt bra», inföll herr Flygerman strax med sin förra ifver. »Men jag skall säga, att jag också har behof som andra menniskor, och till hvem kan jag vända mig? Hvem gör mig den tjensten, att han ens skulle äta för mig, om jag fäktar huru mycket som helst för andra? Jag försäkrar», härvid stego nästan tårar i ögonen på den gode herrn, »att jag på denna dag icke hunnit smaka ett gudslån, om jag undantar en sup hos Kryddströms och en bit ost hos gamle rådmans och två, tre små halfstyfverskringlor, som jag sprang in och tog från bagarns boddisk, då jag gick till hamnen. Annat har jag ej fått tid att förtära på hela dagen och trodde nu, att jag skulle kunna stjäla mig till åtminstone en qvarts timmes ro för att hinna få mig middag; men det är som vanligt: ställ dig blott i redet, nog finnas de, som lassa på.»

»Huru kan man», sade den unga frun, sorgligt förebrående, »vara så nogräknad om några steg, då man kan göra en annan en stor tjenst. Kusin hjelper så många andra i saker, som de sjelfva kunde uträtta, och blir så lätt ledsen på mig. Kunde jag sjelf se längre, än jag ser, och kunde jag förstå att urskilja, om det är

moln eller fartyg, som skymta der ute på hafvet, så ville jag visst icke be någon trötta sitt öga med att kasta en blick dit.»

Herr Flygerman, som på sätt och vis fann sig slagen på denna punkt, gaf sin förtrytelse en annan riktning.

»Eljest», sade han, »vet jag icke, hvad fruntimmer hafva här uppe att göra. Förstå de något, och uträtta de något? Jag är säker på, att om fiskarpojkarne på Sandsnäs udde släppte upp en pappersdrake, skulle man kunna inbilla hvilken fru i staden som helst, att hon såg sin mans stora skepp komma med fulla segel och en flygande vimpel i aktern. Sådana äro fruntimren; men månne de tro det sjelfva? Nej, de skola se allt och vara med i allt, eljest mena de, förbanna mig, att verlden icke skulle kunna stå en enda dag. Men jag har brådtom och hinner icke förnöta tiden med prat. — Gif mig kikaren!»

»Jag har ingen sådan», sade den arma, unga frun förlägen; »men det är nu snart tre timmar, se'n någon haft kikare här uppe, så att det visst vore möjligt, att man redan kunde se fartyg äfven utan.»

Herr Flygerman blef synbart lättare till sinnes, då han nu tyckte sig hafva fått en handgripligare sak att anfäkta och häckla. Hans uppsyn öfvergick ifrån en mulen otålighet till en triumferande belåtenhet, och hans röst, som hittills sväfvat mellan vresighet och klagan, blef spotsk och ironisk.

»Jo, jo», sade han, »det är visst möjligt, att man kan se fartyg redan äfven utan kikare, kusin Storm; såsom om jag ser mot hamnen, så ser jag der strax masterna af Kryddströms aftacklade skonert och Jakobsons Jakobina, som kom hem i förra veckan, och en förskräcklig hop jakter och slupar, som ligga vid hamnbodarna — ha — ha — ha! Det är fartyg nog, det är fartyg nog, kusin Storm.»

»Se icke ditåt», sade denna med sorglig och bedjande ton, »se genom den andra luckan, ditåt jag ser, se mot hafvet!»

»Hvarför icke», fortfor herr Flygerman lika segersäll, »haf blott tålamod, kusin lilla, så skall hon strax få höra, hvad ditåt syns för blotta ögat. Först och främst ser jag kapten Styres flaggstång, som är nästan lika hög som en skeppsmast, vidare ser jag två smärre master, som stå uppstälda mot rådman Vises stallvägg och ibland brukas som fimmerstänger, se'n ser jag garfvar Barks skyltkäpp med ett stort kalfskinn till segel i toppen; — skall jag säga, hvad jag vidare ser utan kikare, eller är det tillräckligt, hvad jag redan uppräknat?»

Under detta uppbyggliga tal, som likt en vårbäck strömmade fram ur herr Flygermans uppsvälda glädje, hade den unga frun brustit i gråt. Då han derför kastade sin blick på henne för att

med en förnäm fägnad betrakta verkningarna af sitt skarpa skämt, fann han det hafva träffat hårdare, än han önskat, och blef till mods ungefär som en kamfiospelare, då han med triumf gifvit en svag granne husu-hugg och slutligen finner, att han sjelf måste hjelpa honom att stryka. Hans pösande sinne föll tillsammans som en spräckt väderblåsa, och hans godsinta hjerta blef mjukt som vax, då han såg hennes tårar. Han började försöka trösta henne och godtgöra sitt fel, och han blandade uppmuntringar och ursäkter tillsammans i ett tal, som, eburu vida mildare till sitt lynne, föga eftergaf det förra i rörlighet och fart.

»Hvad nu», sade han, »hvarför gråter kusin Storm? Lägg icke sådana småsaker på sinnet, meningen var icke så ond, som den lät. Ingen kan neka, att icke det är litet besynnerligt att kalla en upp i klockstapeln för att se efter fartyg, då man icke har någon kikare. Men hvad man icke har, kan man väl få. Jag får väl lof att gå till gamle rådman ännu, så hungrig jag är, och be honom komma hit med sin stora tub, som jag sjelf skrufvade sönder i går och rengjorde åt gubben. Och hvad Stormen angår, må man säga huru mycket som helst, att han är i sjöbottnen; men jag har mina egna tankar om honom, jag. Snarare håller jag före, att han ligger i Norge och dansar med norskorna vid denna tid. Huru var det med Styre här om året? Han var borta i sjutton veckor, utan att man visste, om han sjunkit eller flugit, och kom hem ändå; det vet jag bäst, som fått trampa många fjät för hans skull och hela sista våren grassera med den der lättingen, segelsömmaren, för att få hans nya segel färdiga.»

Det öfriga af detta tröstetal försvann bland stegarna i den gamla klockstapeln, under det vår kund skyndade ned för att åter svettas och hungra en stund i sitt nyss åtagna värf.

Så hastig var herr Flygerman i sina rörelser, när han en gång kom sig i språng, att den unga frun icke hann räkna många bedröfliga minuter, förr än hon åter hörde hans stämma från de lägre våningarna i tornet.

»Jag har legat öfver borgmästare och råd i två års tid», hördes han säga till någon, som gjorde honom sällskap, »och bedt dem låta laga nya trappor till klockstapeln, och jag har för sakens skull lofvat att sjelf utan betalning se efter timmermännen, men hittills har ingenting blifvit gjordt, och härefter göres icke heller något, förr än en eller annan brutit armar och ben af sig på dessa fördömda träpinnar.»

»Fjeska icke, Flygerman», hördes den andra svara, »och slå ej kikaren så hårdt mot stegarna för hvar gång du fattar tag med handen, så förderfvar du hvarken dig sjelf eller den. Jag har i

femtio års tid gått upp och ned på dessa trappor och bergat både armar och ben, Gud ske lof, till denna dag.»

»Det är förbannadt bra», anmärkte herr Flygerman åter, »så mycket mer kan man räkna, att de tjenat ut och behöfde förnyas. Men mig gör det det samma, jag har nog arbete förut och ser gerna, att jag slipper alla extra befattningar.»

Vid dessa ord hade han hunnit upp i tornet. Han tog genast plats vid en af luckorna, drog ut kikaren, lade den till ögat och började med rynkad panna och framskjutna läppar öfverfara synkretsen.

Hans följeslagare blef något senare synlig. Denne var ingen annan än den unga fruns förre fosterfader, och den helsning, hvarmed han mötte hennes, röjde en viss portion af den köld och det missnöje, hon var van att se hos honom ända från den stund, då hon emot hans vilja bortbytte omsorgen om hans gamla kattunsdukar, röda filtmössor och lerpipor mot den om en ung och blomstrande man.

För öfrigt var han en kort och rund gubbe af buttert och allvarsamt utseende, till någon grad likväl mildradt nu af det nöje, hvarmed han fann sig på en plats, som näst kyrkan skänkt honom den största tillfredsställelse i lifvet. Med en skälig lott af naturlig stolthet förenade han nämligen en jernfast likgiltighet för allt hvad storhet fans i staden, från borgmästarens till skoflickarens, den enda undantagen att med hastig blick och osviklig visshet upptäcka och igenkänna ankommande fartyg. Han dref handel, men i kramboden stod han och slumrade; han var rådman, men på rådhuset teg han; i klockstapeln var han och ville han vara ett orakel.

Lik den bedagade stöfvaren, som låter valpen vädra i buskarna och i lugn väntar, tills han ger skall, stod äfven den gamle nu helt trygg och afvaktade resultaterna af herr Flygermans hetsiga forskningar, hvilken äfven, att fortsätta den oartiga liknelsen, i sin ifver allt för hastigt gaf ljud.

»Jag har mina egna tankar om fartyget der», sade han och teg åter med den mystiska min, hvarmed han alltid älskade att ge sina små hemligheter vigt.

»Om fartyget der? För Guds skull, säg, om ett fartyg kommer!» ropade den unga frun och sprang upp från sin bänk.

»Hm!» mente herr Flygerman, såg myndig ut och fortfor att kika.

»Ro fram med hvad du vet», sade den gamle herrn, »och gif mig kikaren!»

Den unga frun stod på nålar; herr Flygerman ensam var orubblig. »Kursen rakt på kikaren», mumlade han för sig sjelf — »ett större fartyg — hvita segel — Märs hade mörka — Styre nya, mörka

— har några trötta fjät tagit för dem — hm!» härvid räckte han kikaren åt den gamle. »I linie förbi garfvar Barks skylt, rakt ut till hafs, se ditåt!»

Stapelkonungen intog sin tron vid luckan, och ett utbrott af löje, som mera liknade sågande än skratt, beledsagade hans första blick mot hafvet.

»Ett större fartyg», sade han, i det han sökte antaga herr Flygermans ton — »hvita segel — ja, ja, så länge solen skiner på de gråa bräderna, jo; det värsta är, att fartyget der står på grund, bror Flygerman, så att det icke slipper ur fläcken.»

»I Guds namn, låt mig då få veta hvilket fartyg!» frågade den unga frun.

»Båken, båken, syster», svarade gubben helt kort.

Den arma frun kastade en blick af sorg och missnöje på herr Flygerman, hvars förhastade upptäckter i hennes hjerta väckt ett hopp, som lika så hastigt förstördes. Denne åter sökte att rädda sitt knäckta anseende ännu i dess dödskamp bakom leden af en opposition, hvaraf dock endast orden: »det är förbannadt bra», lika bepröfvade veteraner, ryckte fram, men de öfriga stupade mellan hans tänder bland en tross af skorpor, hvarmed han på sin senaste färd icke glömt att förse sig, och dem han just nu höll på att med aptit förtära.

Den gamle hade emellertid med sitt säkra öga öfverfarit hafvet, utan att varseblifva ens skymten af ett fartyg, och började redan skjuta ihop sin kikare, då han helt oförmodadt med blotta ögat såg ett stort skepp under fulla segel sticka fram förbi en hög, skogbeväxt bergsudde, som inneslöt redden, och i flygande fart vända in mot hamnen. Denna öfverraskande syn bragte honom i en fullkomlig ekstas. Hans andedrägt blef högre, hans kinder fylligare, han drog ut kikaren å nyo, lade den till ögat och utbrast i ord:

»Ha, du skojare, ha, du skojare! Slapp du mig denna gång? Jag ville önska, du vore tre mil ut till sjös, så sant jag skulle känna igen dig lika fullt på skrytet och ståten redan, om ej på annat. Hvem är det, du skyldrar för? — Och kanongluggar har han låtit måla på det ruttna skrofvet och stuckit upp bovenbramstänger och hängt klutar på läsegelsspirorna. Kunde han ej hinna hem med mindre till hustrun, det tjocka sockerfastaget? Gud förlåte honom!»

»Hvem är det?» frågade hans båda bisittare på en gång.

»Märsen, den gamle narren, Märsen. Om Flygerman låtit bli att skämma bort min kikare i går, då han nödvändigt ville putsa glasen, så kände jag redan igen gubben sjelf på däck, så nära är han. Men nu ro vi ut till hamnen att ta emot honom, och någon viker in på vägen till hans gumma och får henne att komma ut,

och du, syster», — här steg han upp och vände sig till den unga frun — »kommer också med, så kan du få höra ett ord om Stormen kanhända, om han ännu finnes ofvan sjö. Ja, ja, det är så dags att lipa och gråta nu. Det är annat att gå som skepparhustru och trampa trötta fjät och kika efter sin mans sönderblåsta lärftslappar, än att stå i min bod och ha goda dagar och plocka russin i munnen och bläddra i nya kattunsdukar — ja — jag undrar, hvilken nöd gick åt dig då, syster?»

Sällskapet följde nu den barske gubben ned ur klockstapeln, den unga frun mera sorgsen, än hon var, då hon steg dit upp, och herr Flygerman utomordentligt förtretad öfver sitt misstag med båken och öfver den skam, han fått till tack för sitt besvär med kikaren.

Denna hans förtrytelse stegrades än ytterligare af aningen om, att han och ingen annan skulle få lof att göra invikningen till fru Märs. Han brummade under hela vägen, ehuru för mycket afbrutet och tyst, för att man skulle kunna urskilja annat än enskilda ord. Först då, när man nalkades den tvärgata, vid hvilken fru Märs bodde, började hans knot höras tydligare.

»Och den gamla tjocka ankan!» hördes han säga, »om hon kommer med eller icke, kan det just vara lika. Märsen får tids nog händerna fulla ändå. Aldrig har jag hört en menniska prata så mycket, som hon pratar; och hennes eviga »hjertandes» och »jämmerli» kan skära öronen sönder på folk. Och hvem skall gå och säga till åt henne? Jag? — vänta får man! Fan besitta, någon har det goda i sig att ens be mig; utan man tar bara för afgjordt, att jag skall vara på post och färdig att orka och springa; — jag skall säga, att det blir förbannadt tungt i längden.»

Med dessa ord vek han af på tvärgatan, och de båda andra fortsatte sin gång, öfvertygade om, att hans förtrytelse alldeles icke skulle hindra honom att vara en pålitlig budbärare. Efter en kort promenad kommo de till hamnen.

Den gamle herrn började genast ställa sin båt i ordning för sjöfärden, reste upp masterna, emedan vinden var begagnelig, och lossade seglen.

Dagen öfvergick emellertid redan till skymning, och en dimma, oktoberqvällens vanliga sällskap, utbredde sig småningom öfver vattnet och jagades blott sakta af den aftynande blåsten. Det var ingen tid att förlora, och gubben var redan i beråd att lägga ut och icke bry sig om sina båda dröjande passagerare, då han i hast hörde den väntade fruns tunga steg och kände hennes kopparstämma:

»Jämmerli, om kusin Flygerman har hjerta att narra mig? Var det nu gubben sjelf bara, riktigt han sjelf, stackare. Såg kusin honom på däck? Hjertandes, om han är sjuk kanske och måste

vara i kajutan. Annars går han i sin blåa rock med stora mässingsknappar och i röd filtmössa och med sin gamla pipsnugga i munnen — tvi! Jag snusar sjelf och tål inte de der röktrutarna. — God afton, gamle rådman, god afton, stackars barn, är du här också och väntar din gubbe? Gud tröste dig, hvar han må hamnat. Men jämmerli, hur liten den båten är; kan den bära fyra personer?»

»Stig in, syster, så får du prata se'n», sade den gamle och hjelpte utan vidare omgångar den kolossala frun i båten, som svigtade under detta väldiga tillskott i last. Snart befann sig sällskapet ett godt stycke ute på sjön, och ett lika så godt stycke hade fru Märs redan hunnit in i ett sladder, som hotade att aldrig bli slut och som helt och hållet betog alla de öfriga både möjligheten och lusten att yttra ett ord. Det är dock endast i några droppar, vi här kunna återgifva detta störtregn af prat, öfvertygade att skuren, i sin helhet lössläppt, skulle dränka läsarens tålamod i en syndaflod. Herr Flygerman var den, som först drabbades:

»Aj, aj, hur tunt klädd kusin far ut i kölden», sade hon, »Gud bevare någon från att förkyla sig för min skull. Drag upp rockkragen; kusin har hela tiden hållit sig för öronen. Ack, den öronvärken, när den anfäktar en rätt, vill den spränga hufvudet på en menniska. Jag har låtit rycka ut tre tänder i fjor och en i år och vet, hvad värk vill säga. Se nu, ja, se nu på bara, hur han grinar, och det är visst och sant, att man kan förlora allt sitt humör med mindre press. Gud gifve, att Märsen, stackars gubbe, må slippa alla efterslängar af sin höstresa, om han nu verkligen kommer hem. Och du, stackars barn, har ingen att möta. Gud förbarme sig öfver den, som skall lita på vatten och vind — hu, hvad den båten kränger — det är inte en ensam, som går till kost, det är två och tre och hundra. — Men du skall drömma, syster, det är otroligt, hvad det hjelper att drömma. Hvar gång Märsen kommit, har jag drömt om honom, det låter underligt; men det är klara sanningen. Såsom i sista natt, förlåte mina synder, bäst jag ligger i min sötaste sömn och har Anna bredvid mig i sängen, tycker jag, att jag går i boden för att hämta in kött, och då jag lyfter upp locket, står Märsen i tunnan och säger: Helsningar från Köpenhamn, mamma! Vi se nu, hvad det hade att betyda. — Men det blir ju alldeles mörkt, mitt herrskap, och bäst det är, så stöta vi väl på en sten och drunkna här allesammans.»

Det hade också i sjelfva verket redan mörknat så, att den gamle rådmannen började misströsta om att hitta på fartyget. Hvad än värre var, hade han anledning att förmoda, att kaptenen redan hunnit ankra och begifva sig från skeppet, och han var derför angelägen om att förebygga den ledsamheten att förfela hans kurs och segla förbi hans båt utan att möta den. Han begagnade alla

de pauser, han kunde tvinga in i sin språksamma följeslagarinnas sladder, för att lyssna efter rösten af någon talande eller ljudet af ett årtag ute på den vida, bortskymda fjärden.

Då icke ett ljud förspordes, och vägen till den vanliga ankarplatsen för skepp, som antingen af motvind eller mörker voro hindrade att segla in i den inre bugten af hamnen, var allt för lång och besvärlig att så sent på qvällen tillryggaläggas, ändrade han sin första plan och beslöt att lägga till vid en plats, från hvilken den väntade båten lika säkert kunde varseblifvas som från slupen. Det var en udde, förbi hvilken inåt hamnen sträfvande farkoster måste styra, men som äfven hade en enkom för slupar inrättad brygga, vid hvilken mången från redden kommande plägade landa, om han för tillfället fann det bättre att gå till fots till staden än att med armar och rodd sträfva dit.

På denna udde landsatte den värde styrmannen sitt sällskap, öfverlåtande åt deras val att dröja qvar eller begifva sig tillbaka. Omständigheterna fogade så, att man knappt hunnit upp på bryggan, när man till allmän glädje hörde de raska årtagen från en slup, som nalkades den. Man gissade genast, hvem det var, som kom, och herr Flygerman, som icke var någon hatare af surpriser, när han sjelf hittade på några, glömde, för nöjet att få syssla och ställa till, sin harm öfver den gamla fruns språksamhet, tog henne bestyrsamt vid handen och ledde henne så nära randen af bron, som hon kunde förmås att gå.

»Stå här», sade han, »och var tyst, om det är möjligt, en handvändning. Om båten far förbi, så ropa vi den an, men om den lägger till, så tag emot gubben, det första han stiger med sin fot på trappan. Man har en gång förr stält till ett dylikt spektakel och tagit några trötta fjät för att få det i gång.»

Med en pigg handtryckning gaf fru Märs till känna, att hon både begrep tillställningen och var förtjust öfver den. Hon blef qvar på sin plats, jämkade om sin stoppade salopp, torkade med näsduken mun och näsa, strök upp sitt på pannan nedfallna hår och utstyrde, mörkret till trots, sina behag på det allra bästa.

Ett kommando-ord, bortblandadt af rodden, hördes nu från slupen, årslagen upphörde, och strax derpå såg den goda frun de dunkla konturerna af båtens befälhafvare bredvid sig på bron.

Utan att dröja slog hon sina väldiga armar kring hans hals, tryckte en smällande kyss på hans läppar och utropade med glad ifver: »Ha, din skälm, känner du icke igen mig? Gud välsigne dig, välkommen hem!»

»Lagom bäst, fru Märs», svarade den främmande med en röst, så förvånad och så olik den väntades, att hans ömma emottagerska sprang en famn tillbaka af förskräckelse.

Men för en af sällskapet var denna röst icke tillbakastötande. Den unga frun hörde den med ett glädjerop och kastade sig ett ögonblick derpå i sin hemkomne mans armar. — Det var kapten Storm.

Man förbigår de ordrika utbrotten af fru Märs' förundran och sorg, beledsagad af både skratt och gråt, och likaså den gamle rådmannens kort och halfhögt yttrade förtrytelse öfver de unga skepparnes osed att låta tackla om sina fartyg på utländsk ort och förnya segel, utan att låta höra ett ord derom, hvarigenom hederligt folk kom att löpa liksom narrar, som första gången varit uppe i klockstapeln. Den belåtnaste af alla näst det unga paret var herr Flygerman, som oupphörligt under vägen till staden gnuggade händerna af glädje öfver sin sjelfinbillade förtjenst att hafva haft »sina egna tankar» om fartyget redan i början, en sak, som han som oftast påstod sig hafva yttrat med klara ord och kunna bestyrka med fru Storms intygan, i fall vitnen behöfdes.

Processmakaren.

Det var en kall vinterdag. Den skarpa blåsten och snön, som i vilda flockar jagades kring rymden, lockade ingen ut på lustfärder, och hvar och en, som icke hade ärenden af vigt att förrätta utom hus, hölls gerna inne vid en brasa. Emellertid rådde i den aflägsna landsort, på hvilken läsaren nu ville fästa sin uppmärksamhet, en ovanligt liflig rörelse på vägarna, och man såg både gående och åkande sträfva fram genom de hopade drifvorna.

Vintertinget skulle nämligen börjas med påföljande dag, och parter af alla slag skyndade att inställa sig. Den fredlige bonden, som dock ännu hade lust att våga sin riksdaler för att få höra lagen tala ett snedt ord mot hans granne; slagskämpen, som nödtvungen vandrade framåt med en klen vägkost på sin rygg och ett dussin örfilar på sitt samvete; tjufven med sina ultraliberala idéer om gästfrihet; lösdrifvaren med sin frisinnade hog; herren med sina affärer och narren med sina, menniskor af alla åldrar, vilkor och bekännelser samlades nu till den kända mötesplatsen för att anklaga och anklagas, vitna och skåda. Tingsgården och gårdarna närmast den vimlade af folk, bekanta träffades och samtalade, slädar skötos fram och åter, hästar skrapades, vattnades, bundos, och öfver den brokiga skaran blickade då och då en ung sekreterare och en annan, utkommande på trappan liksom för att mönstra sina arméer.

Bland de många anlända främmande satt i ett af pörtena en man med sin hustru. De sågo stundom med oro ut genom det trånga fönstret, och på bådas ansigten visade sig omisskänliga spår af ett djupt lidande. Efter en stunds tystnad började• dem emellan ett samtal.

»Du såg då visst, att han ej kommit ännu?» sade qvinnan.

»Se sjelf», svarade hennes man, »luckan är ju ännu fastskrufvad för hans fönster, och förstun är stängd.»

»Kanske», utbrast hustrun med ett svagt uttryck af glädje, »kanske blir han borta och låter hela saken förfalla.»

»Säg hellre: kanske blir domaren sjelf borta», invände mannen. »Har det hållits något enda ting, sedan öfversten fick sig sitt boställe här i socknen, då han ej var till städes och släpat med sig vitnen och stämt in folk, så att knappast gubbar och barn fått bli hemma? Han har ju redan i flere år haft sin egen stuga vid tingsgården, liksom andra hafva sina kyrkstugor, ty vid tinget, der håller han sin gudstjenst, och der har han sitt sannskyldiga hem.»

»Men vi skola bönfalla och be honom», sade hustrun, »kanske har han ändå ett menskligt hjerta och vill ej se oss drifvas ut på landsvägen med våra många små barn. Kommer ett godt år, så få vi råd och kunna betala vår skuld, hvem vet, kanske redan i höst.»

I detta ögonblick hördes det skrällande ljudet af en kurirklocka, och mannen bleknade synbarligt.

Men midt igenom vimlet af menniskor och lass åkte en släde in på gården och styrde med hejdad fart sin kosa rakt mot den nyss omnämnda stugan. I gafveln satt en bred herre i vargskinnspels, hvars ragg pöste vidt öfver bräddarna af den trånga släden. Hufvudet syntes liksom insjunket i ett fodral af en tjock, röd duk, som skulle tjena till munkläde, och i hans famn låg på den yfviga fällen ett piphufvud, åtminstone till vidden föga mindre reputerligt än egarens eget.

Framför honom på kusksätet såg man äfvenledes en herreman, att dömma af den brutna finska, på hvilken han ropte åt bönderna att ge rum, och af hans sirliga sätt att göra statssnärtar i luften med sin piska. För öfrigt var hans drägt ingalunda beräknad hvarken på stat eller beqvämlighet. Hans korta, knubbiga figur var med möjligaste sorgfällighet insvept i en tunn kapprock, som, då han hoppade ur släden, syntes räcka honom blott till knä't, och på hans blåa, utborstade mössa hittade den yrande snön knappt så mycken lo, att den kunde fästa sig fläcktals.

Herrn i släden var den afskedade, rike öfversten och possessionaten Tingkors, och herrn på kusksätet var hans handsekreterare, fac-totum och nådehjon, den grånade studenten Simon Timoteus Gåsevinge.

Att anbefalla häst och släde i vård åt en af de kringstående bönderna, läsa upp dörren och låta inbära fällar och packning var för herr Gåsevinge ett ögonblicks verk. De båda herrarne trädde in, och snart såg man den lilla stugan upplyst af en blossande brasa och öfversten gravitetiskt placerad i en länstol vid bordet, medan herr Simon Timoteus med beställsam ordentlighet påtände tvenne ljus, städade sin patrons effekter och sökte att genom flitigt dammande och putsande skydda den sorgliga återstoden af sin ungdoms kapprock, hvilken han för köldens skull ännu bar på sig, för hvarje menlig inverkan af den smältande snön.

Läsaren har utan tvifvel redan igenkänt den gamle krigaren och ser honom, i följd af hans nedslagna gäldenärs skildring, kanhända icke med de blidaste ögon. Det torde derför tillhöra opartiskheten att yttra några försonande ord till hans förmon.

Öfverste Tingkors var ingen blodsugare på sina gamla dagar, fast han älskade tvister och strid. Han hade tjenat fäderneslandet med skälig utmärkelse i pommerska fälttåget och sedan tyckt sig vara lika väl som någon annan berättigad att sätta sig ned i ro på sina ärfda och förvärfda egendomar. Med allt detta, plägade han säga, hade han icke dragit sig som ett lastdjur undan oket, för att lefva för magen blott. Menniska hade han varit och krigsman, och som menniska och krigsman ville han lefva ännu, fast han icke kommenderade regementen och bataljoner mera, utan kapitel och paragrafer. I sjelfva verket hade tillgången varit sådan, att lugnet småningom blifvit honom för mycket lugnt och en och annan jordtvist med hans grannar just i behörig tid kommit emellan för att leda honom in i rättegångsaffärer och gifva honom smak för de egna skärmytslingar, som utkämpas inför domarens tron i tingsstugorna. Med en dryg portion af stolthet och sjelfförtroende och en än större af naturlig enfald, hade han sålunda under årens lopp kommit till den öfvertygelse, att processen varit hans egentliga fält och lagen det svärd, med hvilket han kunnat bringa sig upp åtminstone till en generals-värdighet, om han blifvit jurist.

Redan för flere år tillbaka hade han låtit uppföra sitt högqvarter, som han kallade det, vid tingsgården. Nu var hans tid delad emellan rättegångstvister, trekarlsspel och hogkomster från hans militära bana, och alla dessa hans favoritförströelser sammanväfde sig med hvarandra i hans föreställningssätt och hans tal till ett tyg af den brokigaste färg och ränning. Korten voro för honom trupper, en batalj kunde han kalla en process och en process åter en robbert; han spelte ut ett kompani, ryckte fram med en trumf och gick i elden med sitt memorial. För öfrigt låg öfver hela hans väsen ett flegmatiskt lugn, och i hans stora, fylliga anlete

upptäcktes lätt en viss enformig dryghet, förenad med en godtrogen enfald, som dock stundom uppiggades till ett kolossalt uttryck af glädje öfver någon liten slugt påhittad fint.

Han hade nu en stund med stor myndighet sträckt sig i sin länstol och med några väldiga rökar pustat reströttheten ur sin kropp, när han tyckte det vara tid att gå på saken och som vanligt inledde sina order med en liten personlig apostrof till sin medhjelpare:

»Gud förbarme sig öfver er ordentlighet, herr Gåsevinge, med hvilken ni ändå icke kommit dess längre i verlden. Hör då en gång upp att städa! Städa må man hemma, om man så har lust; men här lefva vi som vandringsmän, herr Gåsevinge, i fält, i ett läger, med brinnande krig för dörren, och här gäller det att se efter våra trupper och icke våra pelsar. Packa upp dokumenterna, min vän, så att vi få sortera dem än i afton. Kom ni i hog att taga med er torpar Johans inlaga och gamle Pistols fattigbevis? Våra kort bli sämre och sämre, gudnås, och inom några år komma vi till tingsbordet med bara hackor.»

Till denna sista klagan hade den gode öfversten allt skäl. Alla hans gamla mål voro i tidens längd småningom afgjorda, och nya ville icke mer räcka till, emedan hvar och en af hans grannar af farhoga för hans processlust med omsorg sökte undvika alla sådana förbindelser med honom, af hvilka någon rättegång kunde föranledas.

Herr Gåsevinge löste upp en af kappsäckarna och började framdraga akter och dokumenter, visserligen icke så digra mer som i forna, bättre tider, men dock tillräckliga ännu för att småningom fylla hela bordet. Den gamle öfversten satt gungande i sin länstol och kastade en belåten sidoblick på hvarje nytt pappershäfte, som uppdukades. När allt var upplockadt och framlagdt, skakade han sakta på hufvudet och sade med en half suck: »Hå, hå, min käre Gåsevinge, är leken slut re'n?»

»Och sanningen att säga, herr öfverste», mente denne, »jag tror, vi hafva fått en hackhändelse.»

»Men skuldfordringsmålet mot min granne, Simon Paavola», inföll öfversten skrattande, »skall dock göra spel. Det är ett äss, vill jag förmoda.»

»Om herr öfversten» — här hostade herr Gåsevinge — »jag menar, i fall det ej är för hårdt att drifva honom på landsvägen med hustru och barn.»

»Tyst, Gåsevinge», sade öfversten med en sträng min, »ni är sjelf en stackare, jag säger en godhjertad narr, och derför vill ni vara en stackarpatron i alla edra dagar. Låt mig icke höra vidare om den saken. Jag är en gammal man, som snart har gjort min kampanj i verlden, och Gud skall veta, att det svider mig i hjertat,

att jag icke kan göra slam på Paavola utan att se honom gå ifrån gård och grund; men så måste det ske. Sitt ned och börja mönstringen.»

Herr Simon Timoteus tog sin plats vid bordet och började med en vigtig ämbetsmin genomgå och väga de utbredda dokumenterna. »Primo», började han, »ängstvisten med» — —

»Gå förbi, gå förbi», ropade öfversten, »det är ett uselt kompani och skall springa vid första salvan.»

»Sekundo, konceptinlaga emot etc. etc. beträffande olaga skallgång etc. etc.»

»Läs upp den; har ni kunnat få någonting af den saken, min käre Gåsevinge?»

»Det är blott ett utkast», svarade denne, »lagrum och parter stå ännu icke utförda, utan endast som etceteror; men uppställningen är ungefär denna: Ehuru utredt är, att skallgång i denna socken efter vargar och andra skadedjur blifvit af ålder anstäld sålunda, att skallkedjan börjat från fastlandssidan och derifrån dragit sig ned öfver näset mot Susiniemi halfö, hvarvid näten städse varit uppsatta tvärs öfver ängslöten, en knapp half fjerndels väg från södra udden, hafva dock i sistförflutna höst vederbörande skalluppsyningsmän af illvilja eller annan okänd anledning i så måtto vikit ifrån urgammal och häfdvunnen ordning, att de börjat skallgången ifrån ofvannämnda södra udde och motat med näten i skogsbrynet af fasta landet just ofvanför näset. Då jag i egenskap af förut vorden etc. etc. såsom boställe innehar Susilax gård, upptagande med underlydande skogsmarker och egor större delen af berörda halfös södra ände, har jag ansett mig befogad hos etc. etc. anföra besvär öfver nyss nämnda vederbörande skalluppsyningsmäns lagstridiga åtgärd, yrkande härhos, i stöd af etc. etc. samt etc. etc. och vidare etc. etc., ansvar för den skada, mig derigenom tillfogad blifvit; i ty att icke allenast skogsfogel, utan äfven harar och annat nyttigt villebråd genom mera sagda åtgärd blifvit från mina egor förskrämda ut i det vida landet, dädan de hvarken snart ej heller till lika mängd mera torde återkomma.»

»Bra», ropade öfversten, »bra, min gode vän. Slå vatten i tepannan och värm er ett glas toddy; är ni blott i stånd att ladda skarpt edra tre etceteror, så hafva vi affären i händerna.»

Icke litet belåten och nöjd öfver sin gynnares goda anbud och till och med smickrad af bifallet, besörjde herr Gåsevinge sitt glas och satte sig åter med ett ganska sorglöst utseende vid bordet, ehuru litet han i sitt innersta hade afgjordt, hvadan han i hast skulle taga ammunition för att ladda skarpt sina tre pompöst framdragna kanoner. Emellertid ville han låta saken bero på en ytterligare konferens med de unga juristerna vid tinget, hvilka han också

eljest af andra spirituela, att icke säga spirituösa, anledningar innan aftonen ärnade besöka.

I öfrigt var herr Gåsevinges hufvudsakliga ögonmärke för hela denna tingstur det, att kunna beveka sin patron till miskundsamhet mot den fattige gäldenären, hvars bedröfliga belägenhet i yttersta grad oroade hans medlidsamma hjerta. I denna afsigt hade han gerna uppbjudit all sin juridik för att ge hvarje förekommande mål det möjligaste utseende af probabilitet och rättvisa, öfvertygad om, att den gamle öfverstens benägenhet att låta sin fordran hvila helt och hållet skulle bero af mängden af de mål, han hade utsigt att vinna; men vid närvarande konjunkturer syntes honom denna uppgift allt för svår, för att han ens skulle kunnat hoppas den minsta framgång vid försöken att lösa den. Han bemannade sig dock med värdighet, lik en gammal korporal, som bevarar sin militäriska hållning, om han än är ställd i ledet med odugliga rekryter, tog åter några papper i handen och började mönstringen.

»Protest emot hållskjutsutgörande med tvenne hästar från Susiniemi rusthåll.»

»Far förbi den saken, herr Gåsevinge, der står ingenting att göras.»

»Tvist med höga kronan angående rättigheten till kalkbrytning å Korpi krononybygges egor.»

»Den saken har räckt ett år och skall med Guds hjelp räcka än flere. Gå vidare, min vän.»

»Promemoria i backstuguhjonet Elsa Eriksdotters skadeersättningsmål mot bonden Erik Eriksson för en af dennes hund ihjälbiten tupp.»

»Halt, stanna litet! Detta mål får ni lof att taga i ert namn, min käre Gåsevinge. Saken är i sig sjelf högst intressant, min vän; men konveniensen kunde hafva någonting att anmärka, om jag dref målet sjelf. En general, ser ni, får icke rycka i fält med bönder, och man täcks icke spela om halfören, då man fått sig en viss rang i verlden. O, min käre Gåsevinge, om jag vore i er lyckliga ställning i det afseendet, att icke bero af verldens fördomar! I min utnötta, svarta rock, med mina dokumenter under armen, skulle jag vandra omkring, från den rikes och mäktiges palatser till torparens koja, öfver allt skulle jag få höra, hvar någon orättvisa skett eller något intrassladt vore att utredas och komma till tinget med arméer, som, jag försäkrar det, fordrade ett lika stort geni för att rätt anföras som någonsin de verkliga. Det är er storhet, Gåsevinge, och er lycka, som ni vunnit genom er godsinta efterlåtenhet i verlden och ett glas, då det kunnat fås», — här flög ett ofantligt löje öfver den ädle öfverstens anlete — »det är er storhet, säger jag, att kunna

vara efter er egen smak och er egen öfvertygelse, utan att strax draga hopens ögon på er. Skulle en högre än mensklig domstol finnas, dit man i laga ordning kunde instämma verlden för allt det tvång, man lider af dess fördomar och enfald, jag försäkrar er, Gåsevinge, det målet vore ingen hacka att spela ut. Promemorian har jag sjelf gjort efter den gamla qvinnans utsago och antecknat några vitnen. Låt det bli emellan oss, och nämn mig icke vid hela processen.

Saken är sådan: käranden eger en tupp, som ibland utredes hafva gått på svarandens gård och myllat sig bland hans tobaksplantor. Svaranden har brukat hot. En dag hafva vitnena förnummit hundskall och derjämte häftigt kacklande på svarandens gård, gått dit och sett kärandens tupp ligga ihjälrifven och besagda hund löpa femton till tjugu alnar från stället. Gårdsegaren utredes hafva stått på trappan och lockat honom in. Hvad tyckes er, Gåsevinge, så långt är saken klar.»

»Alldeles», anmärkte denne, »och synes ej kunna förloras.»

»Vänta», sade öfversten, med ett finger på näsan, »nu kommer en benigare omständighet. Samma vitnen intyga äfven, att de i samma stund sett en stor slaghök sätta sig upp på stalltaket vid pass sjutio' steg från valplatsen. Huru vill man få bort den? Tuppen är rifven, efter kärandens påstående af gårdsegarens hund, efter svarandens påstående af höken. Ser ni, min vän, saken har mera vigt, än man ville tro, och Gud vet, hvad som i den kan utredas.»

Herr Gåsevinge hade i grunden ingen lust att uppträda i detta mål, i synnerhet sedan han insåg vanskligheten af det samma och befarade, att omständigheterna dervid skulle väcka uppscende och göra honom till ett åtlöje för hans bekanta vid tinget; han började derför söka draga sig ur spelet och anmärkte, huruvida det icke vore skäl att låta saken förfalla, så mycket hellre, som den icke vore herr öfverstens egen och som för bristande vitnen och upplysningar föga anledning vore att vänta en gynsam utgång.

»Vasserra, nej!» sade öfversten, »här är icke fråga om mitt, om ditt, om vinna eller förlora, utan om en vida vigtigare sak: hvad kan menniskoförnuftet uträtta, då det användes rätt och känner sina hjelpmedel? Lagen har sin form, och domaren måste dömma efter den, för eller emot, må vara; men märk väl, talangen ligger deri att kunna bringa sin sak så nära vinsten som möjligt. Ser ni, här äro tre omständigheter att öfverväga: först hundens natur, se'n tuppens och sist hökens. Det är afgjordt och kan bevisas, att den förstnämnda skäller på fogel, följaktligen biter, när han kommer öfver någon; och likaså kan man med skälig visshet antaga, att han denna gång blifvit eggad af sin husbonde.»

»Men», anmärkte herr Gåsevinge, »huru kan man väl förklara, att tuppen inväntat honom, då den hade vingar och fötter att draga sig ur spelet med?»

»Var icke enfaldig, min vän», sade hans patron missnöjdt, »ni vet, att den var tam, så vida den lefvat sin mesta tid med sin egarinna i hennes trånga koja.»

»Men höken?» mente herr Gåsevinge.

»Nå väl, höken», sade öfversten ifrigare, »är det väl rimligt och öfverensstämmande med detta djurs natur, att den skulle vågat sätta sig upp på stalltaket blott sjutio steg från stället, i fall den blifvit bortjagad från rofvet af hundar och menniskor?»

»Men om herr öfversten förlåter», invände hans klient, som allt vidare ville rädda sig undan det ledsamma uppdraget, »är det väl mera rimligt, att han skulle hafva vågat flyga midt emot skallet och sätta sig så nära utan anledning?»

»Inga krokmarscher och advokatknep!» ropade den gode öfversten och slog sin hand mot stolkarmen, högligen uppbragt. »Ni kan gå, hvart ni behagar, jag behöfver er icke mer för i afton, och vill ni icke åtaga er denna sak, så får jag nog den, som gör det. Utan anledning!» upprepade han litet lugnare, »var det icke anledning nog, att han hörde kacklandet?»

Herr Gåsevinge steg upp, tog sitt glas, drack med en vördnadsfull bugning öfverstens skål i botten och aflägsnade sig.

Herr Gåsevinge var för mycket van vid dylika små stormar för att befara någon allvarsammare olägenhet af öfverstens förtrytelse och i någon mon låta modet falla. Tvärt om var det honom icke oangenämt att för ett så lindrigt pris hafva undsluppit den brydsamma befattningen med sin patrons dokumenter och deremot förvärfvat sig friheten att besöka sina vänner och gynnare i förstukammaren i tingshuset. Derför hade han icke förr tillslutit dörren efter sig, än han ökade sin fart, sprang lätt trippande genom snön öfver gården och inträdde i sekreterarnes rum, dit ljudet af ett muntert glam och skenet af upptända ljus redan på afstånd behagligt inlockade honom.

Snart hade han der vid ett glas, som lika villigt bjöds som emottogs, helt och hållet förgätit både sin principal och hans angelägenheter och satt nu hela den långa qvällen i sin snäfva, sorgfälligt bibehållna och borstade svarta frack bland de unga moderna herrarne, rik som en konung och vida sorglösare, betalande derjämte med tallösa historier från sin akademiska tid och sina tingsturer de artige värdarnes frikostighet.

Minnet af forna så väl gladare som sorgligare dagar i förening med punschen gjorde hans hjerta mjukt som vax, och det var ej utan ett innerligt deltagande, endast ibland afbrutet af ett litet öfverdådigt skratt, hans unga, ännu icke till filistrar mognade åhörare upptogo de enkla, lätt förstådda teckningarna ur hans egen lefnad: huru han växte upp med hela verlden i utsigt, han såsom andra, huru hans horisont småningom mulnade vid akademien, till dess äfven hans närmaste mål bortskymdes helt och hållet och det tomma skenet af verldslig ära och utmärkelse blef honom af vana lika umbärligt, som solen var honom nu, der han satt i en varm kammare med ett glas för sin qväll och bröd för sin morgondag. Så förflöt qvällen, och herr Gåsevinge märkte i sin vekhet ej, förr än han kom ut på gården för att begifva sig hem till hvila, huru veka hans knän blifvit.

Då vår kund kom ut på trappan, hade snön upphört att yra, blåsten saktat sig och månen framträdt mellan de skingrade molnen. Hela nejden strålade af ett magiskt skimmer, och stillheten, som redan rådde öfverallt, gjorde den dubbelt inbjudande.

Herr Gåsevinge hade först ärnat vandra hem; men ljufheten af den klara qvällen och farhogan derjämte att träffa öfversten uppe ännu och röja sin närvarande ställning bevekte honom att försöka en liten vandring ut på träsket, som glittrande utbredde sig nedanför tingsgården. Han ville svalka sig och förjaga ur sitt hufvud de ledsamma dunsterna af punschen.

Såsom en stor beundrare af naturen började han derför sin vandring med en dunkel förtjusning i sitt sinne, men tillika icke litet störd af de hopade drifvorna, som oupphörligt skärmytslade med hans envisa fötter. Minnen, känslor och gestalter från förflutna tider sväfvade fram för hans inbillning och försvunno åter för stötarna af hans ojämna steg; länge vandrade han utan att kunna sammanhålla någon enda bild, till dess slutligen taflan af hans lefnad uppklarnade på några punkter och hans orediga tankar började forma sig och öfvergå till ord.

»Gåsevinge», sade han med kort allvar, »tror du på en Gud?»

Efter denna fråga pauserade hans tanke länge, förd med strömmen af hans känslor; slutligen fick den åter botten och begynte:

»När du förr var vid akademien, Gåsevinge, åren gingo förbi och läsningen blef dig tung, hvem höll dig vid godt mod och lät dig icke bli en odugling i verlden, utan gaf dig ditt fält att arbeta och gagna på? Hvem var det, som löste ut dina kläder från din hyresvärd, då du nödgades resa, och icke lemnade dig att färdas naken kring landet och förgås? Gåsevinge, är du otacksam? Hvem har gifvit dig föda, då du hungrat, och herbergerat dig, då du varit utan tak? Se, hur härligt månen lyser mot granarna på stranden!

Ingen usel här; himlens ljus och lifvets bästa gåfvor dela alla lika, och roligt är att vara menniska ibland. Men hurudan är du emot dina bröder? Gåsevinge, ransaka dig och säg, hvad blir ditt verk för morgondagen? Slå dig för ditt bröst, och känn hvad du bär i din ficka. Hjelp din like, då du njutit hjelp. — — Här, här, detta usla papper, bergas det, förderfvas åtta oskyldiga menniskor; kastas det ut att drifvas af vinden, se, så blifva alla dessa orörda i sin boning. Nu är stunden kommen. Menniskogunst och menniskoogunst lika mycket. Gåsevinge, var glad, du har gjort en ädel gerning!»

Med dessa ord hade han fått fram den fattige bondens skuldsedel, som han med flere andra dokumenter bar i sin ficka, och kastade den nu med afsky långt bort ifrån sig på isen.

Efter denna beundransvärda bragd vände han om, kom ändtligen hem tillbaka, fann nyckeln på öfverenskommet ställe och inträdde i stugan, der den gamle öfversten insomnat djupt i sin säng och der äfven Gåsevinge sjelf genast utsträckte sig på en af pelsarna och insomnade glad i sin yra och obekymrad om den kommande dagens plågor.

Herr Gåsevinge vaknade ganska tidigt morgonen derpå, och hans första tanke, sedan han släckt sin törst, var en dunkel föreställning om den föregående aftonens äfventyr. Men då han såg mörker råda omkring sig och icke hörde något annat ljud än skrålet af den gamle öfverstens djupa andetag, fann han sig allt för litet skyldig att redan så dags gifva sig i händerna på dagens vedermödor, lemnade derför outredt, om det var en dröm eller verklighet, som sväfvade för hans erinring, vände sig om på sitt andra öra, slog allt bekymmer ur hogen och insomnade åter, tyngre än någonsin förut.

Då han gången derpå öppnade ögonen, såg han morgonen redan gråna utanför rutan och öfversten sitta vid sitt bord med sina papper och en rykande kaffepanna framför sig.

Herr Gåsevinge ville som en försigtig general rekognoscera förhållandena, innan han började röra på sig, och låg derför en stund helt tyst och betraktade den gamle.

Var det en följd af den lätthet, som i allmänhet är morgonen egen och som meddelar sig åt lynnet, eller af dagens väntade fröjder, allt nog, öfversten syntes i en ovanligt ljus stämning, öfver hans panna låg ingen sky, hans läppar myste ofta, och hans händer sväfvade öfver dokumenterna som en fogels vingar öfver ungarna i boet. Vid så lyckliga förebud vågade vår kund sätta sig

upp på bädden, sträcka ut armarna och i all beqvämlighet gäspa bort sömnen.

»Åndtligen», sade den gamle öfversten i en mild ton, då han såg sin medhjelpare så långt kommen, »god morgon, min käre Gåsevinge, stig upp nu och få er en kopp kaffe. Jag har velat låta er sofva ut för att ha någon hjelp af er i dag; ty jag kan väl gissa, hvar ni kamperade i aftse.»

Sålunda tycktes hvarje hogkomst af gårdagens förtrytelse vara utplånad ur öfverstens sinne; men blotta påminnelsen om föregående afton verkade på herr Gåsevinge vida kraftigare än utbrottet af hans gynnares onåd dagen förut. Med tysta steg smög han sig till en stol, på hvilken han äfven i sin nattliga yrsel icke försummat att lägga sin frack väl ihopviken, vände sig bort och började undersöka bröstfickan, liksom hade han allt framgent sväfvat i ovisshet om, huruvida han verkligen gjort af med reversen eller blott gäckades af en dröm.

När han nu genomblädrat papperen och såg sin farhoga besannad, fick han en mulen min, sköt fram läpparna och syntes högeligen förvånad. Emellertid, då det skedda icke kunde göras oskedt, bemannade han sig snart med sitt gamla flegmatiska lugn, påklädde sig sin frack och steg fram till bordet med så klar panna som möjligt, öfverlåtande saken åt sin egen gång.

Men en ny pröfning drabbade honom genast, ty hans principal begynte:

»Se så, Gåsevinge, tag er en kopp kaffe nu till att börja med och sätt er. Jag har blädrat genom korten — i förbigående sagdt skall ni icke plåga mig mer med sådana surcouper som i går, ty de tjena till intet — jag har mönstrat, min vän, men finner icke reversen. Den har ju ni i förvar?»

Herr Gåsevinge nödhostade några gånger, men kunde oaktadt alla förberedelser icke utarbeta något bättre svar än ett högst otydligt: »Utan tvifvel.»

»Hur, utan tvifvel?» sade öfversten, »stack ni den icke hos er, då vi reste hemifrån i går?»

»Herr öfversten har alldeles rätt, det var jämte fattigbevisen och flere andra smärre papper, som jag ännu bär i min ficka.» Med dessa ord skyndade herr Gåsevinge att med en artig bugning taga en af kopparna och slå i sitt kaffe, angelägen om att i skygd af någon förrättning dölja sitt bryderi.

»Var icke så der bortblandad numera», sade öfversten, som icke kunde ana den rätta orsaken till klientens besynnerliga sätt att vara, »låt oset gå er ur hufvudet, min käre Gåsevinge, ty här behöfves snart både reda och drift. Det är en förunderlig indolens, som måste vara er medfödd och som gör, att allt i verlden är er

likgiltigt, utom mat och dricka och sömn. Derför har också verlden vändt ryggen åt er, min vän, ehuru ni af naturen icke är hvad man egentligen kan kalla vanlottad hvarken på förståndsgåfvor eller utseende, om jag undantar er allt för mörka skäggbotten, ert sträfva svarta hår och kanske äfven er mage, som är för trind för en så liten figur. Eljest har ert öga, då ni är rätt mornad, förstås, en viss pigghet, som jag tycker om, och er mun ständigt ett drag af en så oförarglig belåtenhet, att man ej länge kan vara förtörnad på er, fast ni måste medge, att man stundom kan hafva giltiga skäl dertill. Jag säger allt detta icke såsom någon förebråelse; jag har tvärt om hela denna morgon skrattat hjertligen, så ofta jag sett er på er vargskinnspels i vrån, der ni kunnat låta väggar och tak ramla öfver er utan att vakna. Vet ni, här har jag haft stugan full af folk, medan ni sof. Paavola var här med hustru och ett par barn och ville åter förmå mig till att ge honom anstånd med betalningen till nästa höst.»

»Och hvad behagade herr öfversten afgöra dervid, om jag får fråga?»

»Jag hade svårt att få den narren att begripa, att ingen är så galen, att han permitterar sin dugligaste soldat midt under brinnande krig. Eljest var jag just på vägen att ge efter för deras klagan, ty jag har en upprorisk natur, som i vissa afseenden är svår att hålla i tygel, men jag kom i lagom tid att kasta ögat på er, Gåsevinge, och såg, hur nöjd menniskan kan vara, om också icke allt går henne så väl i händerna, och denna sak räddade mig från en stor dårskap. Och nu får ni lof, min vän, att sätta er ned och ställa våra trupper i ordning; hvad mig beträffar, måste jag gå upp till häradshöfdingen för att med honom planera ut marschen för det hela. Gif akt på er sjelf, min vän, och låt icke den lede frestaren få makt med er, medan jag är borta. Så, så, jag kommer väl sjelf till rätta med öfverrocken, besvära er icke, herr Gåsevinge; men mina galoscher, hvar kunna de vara? Tack, tack! Lycka till goda koncepter; jag lär väl föga komma från tingssalen mera under denna förmiddag. Farväl!»

Så snart öfversten lemnat rummet, öppnade herr Gåsevinge vägkost-skrinet och tog sig en liten värmare för att kunna motstå morgonkylan. Strax derpå kastade han sin kapprock på sig och smög sig ut, i afsigt att söka upp den fatala reversen, i fall den ännu kunde finnas qvar på stället, der han i anfallet af sin menskokärlek sist lemnat den.

Då han kom ut på isen, fann han icke ens sina spår mer, emedan ett oväder åter inträffat under natten, och att något nära erinra sig, hvart och huru långt han riktat sin färd, stod icke i hans makt. Högst snopen vände han derför tillbaka hem och bör-

jade nu att med ansträngningar af alla sina krafter ordna och utarbeta akterna, för att, så vidt möjligt var, stämma sin patron till glädje och derigenom mildra den hotande stormen.

Men dagen skred fram, bud började följa efter bud från öfversten, som fordrade än den ena inlagan, än den andra, och olyckliga resultater af dem alla ökade än mer det bekymmer, hvaraf hans arme sekreterare plågades. Kronotvisten hade utfallit illa, skallgångsmålet var förloradt, emedan de tre etcetera i brådskan icke kunnat laddas med annat än löst krut, den gamle krigaren sjelf hade blifvit pliktfäld för svordom af förtrytelse inför rätta, och till råga på alla dessa jobsposter hörde herr Gåsevinge ändtligen i sin nöd ljudet af öfverstens steg i förstun och såg honom inträda, pustande af ifver och med vredens stelhet i det stora, vidöppna ögat.

»Ryck fram», ropte den gamle, »ryck i Herrans namn fram med er reserv, Gåsevinge; det är icke tid nu att sitta här och lurpassa. Våld går öfver allt, och pardon ges ingenstädes. Hvilken dj-l — här åtminstone må man då få svärja saklöst — har gifvit er in det orådet att lita på edra etceteror, tills nöden tvingar er att sätta in hvilka paragrafer som helst i stället? Nu måste ni fram med tuppen, och se'n skall jag hugga på Paavola. Ställ sakerna i ordning och följ med mig dit upp, man täcks dock icke tappa hvart mål.»

Lyckan gynnade herr Gåsevinge öfver all hans förmodan, så att han redan på gården, under det han med klappande hjerta gick upp till tingshuset, fann ett vitne, hvars utsago afgjorde det kinkiga skadeersättningsmålet till hans fördel.

Den gode öfversten satt under rättegången på sin vanliga stol i salen och afhörde allt med spänd uppmärksamhet. När utslaget fallit, blinkade han förtroligt åt herr Gåsevinge och gaf honom tillika med handen tecken att nalkas.

»Den saken skall ni hafva tack för», hviskade han honom i örat, »gif mig nu inlagan mot Paavola.»

Herr Gåsevinge hade ingen undflykt. Med så stor hållning som möjligt framdrog han ur sin ficka de begärda papperen, till det yttre besörjda med all sorgfällighet, och gick tillbaka till sin plats nära dörren, der han sedan, med armarna i kors öfver bröstet, hufvudet litet nedsänkt mot skuldran och största menlöshet i min och hållning, afbidade stormen.

Redan var parten inkallad och inlagan producerad, då domaren, öppnande dess pompösa skal, fann kärnan borta. »Reversen saknas ännu», sade han och fäste sin blick på öfversten.

»Reversen, reversen», upprepade denne och såg på sin adjutant, skakande missnöjdt på hufvudet.

Herr Gåsevinge tog upp sina papper ur fickan och låtsade söka. Sin menlösa min förändrade han icke; men stora svettperlor började framtränga på hans panna. Efter en stunds sökande lättade han sitt hjerta och sade med en half suck: »Den måste vara förkommen.»

»Är ni då alldeles rasande?» ropade öfversten och sprang upp, men hejdade sig i samma ögonblick af respekt för rätten och satte sig åter, blodröd af harm.

Den arme bonden hade märkt förhållandet och sade efter en stunds tystnad helt enfaldigt: »Hvartill behöfs här papper; nog vet jag utan sådant, att jag är i skuld hos herr öfversten.»

»Ja», inföll denne genast, »på ett hundra riksdaler med upplupet intresse för ett år och tre veckor, är det icke så?»

»Summan är riktig», sade hans motpart och tog sig vid örat, »och det är väl ett år och mera, se'n jag fick den till låns, men svårt är det för mig, ädle herr öfverste, att hastigt dra mig till minnes veckotalet.»

»Skrif upp till protokollet», utbrast öfversten, »att han vidgått skulden. Der hade ni, Gåsevinge, spelt mig ett vackert spratt, utom den arme mannens enfald.»

Vid dessa ord öfvergick hans anlete ifrån vrede till det groteska, triumferande uttryck af förnöjelse, som alltid infann sig, så ofta han tyckte sig hafva gjort någonting utomordentligt väl.

Målet afgjordes utan vidare omständigheter, och sessionen slöts för middagen.

Vid middagsbordet, der öfversten kort derpå befann sig på tu man hand med sin medhjelpare, hade han tillfälle att ostörd uttömma hela floden af sin bittra vältalighet på denne. Herr Gåsevinge satt emellertid helt lugn, höjde blott då och då på axlarna som sjöfogeln under ett hällregn och väntade åter på solskenet. Detta blef icke heller länge borta.

»Gåsevinge», sade öfversten, sedan han trätt sig till nöjes, »var det af enfald eller af klokhet, den arme narren bekände?»

»Af båda delarna, herr öfverste», svarade denne. »Enfald och klokhet äro hvarandra nära, och jag menar, att han med skäl kan räkna på miskundsamhet nu, då han visat sig så redlig.»

»Hvad? Vill ni då, att jag skall släppa fogeln åter, se'n jag en gång haft bestyr att fånga den?»

»Ingalunda helt och hållet, herr öfverste, utan vilkorligt, så att han får anstånd på ny förskrifning.»

»Topp, min käre Gåsevinge, ni skall hafva tack för detta råd. Jag är ingen blodsugare och vill ingen redlig mans ofärd. Laga ni, att jag får en ny revers i laga form, så slipper jag den nöd, jag varit i, och får någonting i besparing till nästa ting. Det blir

ändå ett mål till, ty lita kan jag derpå, att jag får lägga in på karlen då åter. Tiderna äro dåliga, min vän, och man måste hushålla. Akta er blott att härnäst spela mig ett dylikt spratt, och lär er en gång att handtera affärer med allvar.»

Herr Gåsevinge bugade sig för förmaningen, skar för sig ett godt stycke stek och glömde minuten derpå så väl sina senaste som alla andra förut öfverståndna bekymmer.

Fästningsfångarne.

Skizz.

Vid en nordlig vik af Saimen ligger den lilla staden Nyslott och nära der invid, på andra sidan af ett smalt sund, en uråldrig fästning med höga murar och några runda torn. I fredliga tider har denna fasta plats begagnats såsom fängelse för brottslingar, dubbelt sorglig för de olyckliga både genom sin egen dysterhet och sina omgifningars skönhet. Huru mången längtansfull blick måste icke från dessa grafvar för lefvande hafva sväfvat ut öfver Saimens solbelysta vågor, blott för att låta ett förvildadt eller brutet hjerta så mycket lifligare känna bitterheten af fängelsets qvalm och bojans tyngd.

I ett af dessa torn i ett rum, hvarest tolf till femton fångar sutto inspärrade, inträffade under en sommarqväll, just då den nedgående solen började kasta sina strålar in genom det trånga fönstret, ett förhållande, som på detta ställe var ovanligt. Allt sjelfsvåldigt sorl hade nämligen upphört för en stund. De fleste af invånarne i den trånga cellen lyssnade uppmärksamt på en sjuttonårig yngling, som beskref sina öden, och hos de få öfriga, som ännu trängde sina bleka anleten mot gallren i det öppna fönstret och icke fängslats af berättelsen, återhöll aftonens skönhet och kanske sorgen, väckt af denna, hvarje utbrott af vildare sinnesrörelser.

Besynnerligt nog hade denna stillhet inträffat emot hvad man från början afsett.

Förhållandet var sådant: man hade ärnat tillställa en af de vanliga aftonlekarna, en juridisk ransakning, och i denna afsigt inför en gråhårig gubbe, som, fastsmidd vid väggen, för sin gravitetiska

---

Fästningsfångarne offentliggjordes första gången i diktsamlingen »Axet», Helsingfors 1868.

sittning fått namn af lagman, framfört den unge gossen. Processen fortgick. I början var allt yra och förhärdelse. Sjelfva ynglingen, ehuru nyss häktad, hade redan hunnit bli tillräckligt inöfvad i ställets ton för att uppträda med behörigt iakttagande af det för tillfället skickliga. Men då han, på den värde domarens anmaning att uppriktigt bekänna allt och sålunda göra sig värd lagens mildhet, försökt hopsmida en historia om sina äfventyr, hade han svikits af uppfinningsgåfvan och småningom tagit sin tillflykt till verkligheten för att ersätta det bristande i dikten. Denna verklighet var dock för mycket sorglig. Återkallad i minnet, fångade den småningom ynglingens hela tanke, och af lek blef allvar. På sjelfva de vilda åhörarne verkade den förändring, gossens väsen undergick, och de blefvo uppmärksamma. Kanske fans någon bland dem, hvars hjerta för en stund veknade som hans.

»Och du var då tio år?» frågade domaren vid en punkt i ynglingens berättelse.

»Jag var då tio år och vallade min morfaders kor på stranden gent emot Pungaharju ås.»

»Fick gossen lära några dygder i läroåldern?» sporde vidare den gamle med löjlig vigtighet och väckte ännu en kor af skratt.

Men den unge svarade drömmande: »Jag lärde mig simma som en and, och då jag flöt öfver den klara sjön, lemnade jag kreaturen på stranden, sam till åsen och sprang der, naken som ett vilddjur, under varma sommardagar i solskenet.»

Den gamle såg ned på sina kedjor, såg upp på de svarta väggarna. Ett vansinnigt uttryck af smärta flög öfver det nyss så pompösa anletet, och hans tänder gnisslade ett ögonblick mot hvarandra. Bilden af den nakne gossen i sommarsolskenet på Pungaharju ås hade för mycket brännande strålat in i lifstidsfångens hjerta. Och så sade han: »Berätta, gosse, hur du sprang der vild.»

Men denne följde redan sin egen föreställning och fortfor: »Då började den mörke att visa sig.»

»Djefvulen?» frågade en mängd röster, och nyfikna ögon föllo på berättaren.

»En sägen gick i byn», sade denne, »att den gamle Metar-Johan ibland i solgången sett från fjärden en grå man på höjden af åsen. En stormig afton flöt metarens båt, tom och kullstjelpt, till stranden; då sades det, att den mörke mannen gjort detta verk. Men jag var en vild unge, hatade att lefva och fruktade intet. Två gånger sprang jag undan, då den mörke kom; men den tredje gången blef jag qvar och bidde honom.»

»Och hvad gjorde han åt dig, då han fick tag på dig?»

»Han kysste min panna och gret. Så gjorde han först. Sedan såg han på mig och frågade: »Har du förrådt mig redan och talat

ut, hvad du sett?» Vet nådig herr lagman, hur han såg ut, då han sade detta? Så var han till utseende som Saimavesi en blå höstnatt, då mörker och stjernor ligga i djupet, förskräcklig och mild.»

»Aktning för rätten, gosse!» sade denne. »Stilla med blåa nätter och stjernor i Saimadjupet; sådana ord passa icke här.»

»Men då jag sade honom», fortfor ynglingen, »att jag för ingen vågade yppa, att jag varit på åsen, for mörkret bort från djupet, och det blef dager. Denna gång voro vi länge tillsammans, och sedan träffades vi dagligen. Jag satt då på höjderna och såg öfver vattnen, och han satt nära invid och såg på mig, och hans öga var gladt och troget som en hunds. Stundom gaf han mig silfver och lärde mig att om nätterna taga mig häst och rida till staden. Dädan hämtade jag allahanda åt honom och mig. Så led sommarn framåt, och det blef en mörkare tid. En morgon, då jag steg upp, hörde jag gårdsfolket säga, att en man visat sig om natten med eld vid vår stuga, men släckt elden och skyndat bort, då hundarna börjat anfäkta honom. Min morfader var gammal och nästan blind; men han var nu vild af vrede öfver den obekante mannen med elden. Han kallade mig mordbrännarunge och sparkade mig ut ur stugan till att börja min vallgång. Denna dag kom jag sent på åsen, emedan vattnet var kallt, och jag väntade till solen var högt uppe. Men då jag träffade den mörke, gingo vi längs vägen på kammen af åsen, tills milen började fyllas och den tog slut. Ibland stannade vi en stund och sågo mellan björkarna vid vägen och öfver strandgranarnas toppar ut mot fjärdarna. Och det var den mörkes nöje att se, huru jag med en kastad sten nådde långt ut i vattnet på båda sidor om oss. Men då vi hunno änden af åsen, satte den mörke sig ned på marken och tog min hand och nödgade mig att sitta. Och då vi suttit en stund i tystnad, började hans ögon stråla, och han frågade och sade: »Vet du, barn, hur ett sinne är, som älskar?»

Men jag visste det icke, utan teg.

Då utsträckte han handen och förde den långsamt rundt omkring öfver de blanka sjöarna. Men han sade:

»Sådant är det.»

Efter en stund fortfor han: »Ve, ve, ett sådant har du ej sett! En gång låg du vid ett bröst, der du kunnat se det, men då var ditt öga skumt ännu. Ve öfver honom, som skilde dig från bröstet; hjelp mig, gosse, att förbanna honom.» Och jag hjelpte och nämnde den, som jag var lärd att förbanna. Ve min fader, sade jag, röfvaren, mördaren, mordbrännaren! Då tog den mörke mannen mig öfver min nacke och ville qväfva mig med sin hårda hand. »Bed för din fader», ropte han, »mördaren, röfvaren, mordbrännaren.»

Jag blef skrämd, nådige herr lagman, och ville rymma undan; men då reste han sig upp, tog mig på sin arm och tryckte mig hårdt till sitt bröst; men detta var icke i vrede, och så väl har jag aldrig varit till i verlden, som jag var då. När jag sålunda satt på hans arm, viste han åter med handen ut mot nejderna och sade: »Mer än detta har man röfvat ifrån dig. Du har haft en moder, du som andra; hvar är hon? Då vinter blir, vissnar stranden och stelna sjöarna, men en moders sinne hade varit dig varmt in i döden.» Jag började gråta. Det var första gången, som jag hörde en menniskas milda ord. Och den mörke fortfor: »Bröd har du fått i verlden, men icke kärlek; och hugg och hårda ord, men icke undervisning. Lärd har du blifvit att förbanna din fader och vörda den, som krossat din moders hjerta. Vill du hämnas?» Nådige herr lagman, kan jag nu sluta?»

»Tröttnar du», sade den gamle med ett ödsligt leende, »så hvila, och jag vill hjelpa dig. Samma qväll flydde hämndeanden från Pungaharju ås, af fruktan att ertappas der. Samma natt hvilade han på fastlandets högsta kulle och såg genom mörkret din morfars gård; och hans ögon tillslötos icke förr, än han såg den gå upp i lågor.»

»Och hvems verk var branden?» frågade ynglingen.

»Gården», sade den gamle, »tände en tioårig gosse, som var en mordbrännares son.»

»Ja, jag», sade ynglingen lugnt. Det blef en lång tystnad.

»Så var den rike blifven en tiggare», fortfor domaren, »hur han kom undan elden, vet ingen.»

»En vet det», ropade den unge fången, »den, som glömde hämnden, då han såg hans hvita hår.»

Den gamle trädgårdsmästarens bref.

Första brefvet.

D. 20 juni --36.

Medan min gamle tjenare vattnar blomsterparterren och kammar masken af fruktträden, begagnar jag den vackra aftonstunden för att efter min herres önskan och min årliga vana skrifva några

Den gamle trädgårdsmästarens bref utgåfvos första gången i »Helsingfors' Morgonblad» år 1837.

rader med helsningar från oss och trädgården. Jag säger än en gång, hvad jag förut sagt, att jag icke förstår, hvarför min herre ofta skrifver mig till med önskan att få svar, då allt, hvad jag har att berätta, rör en liten fläck, som jag med svett och kärlek upptagit, och tre, fyra afskilda personer, hvilkas lif förflyter inom den utan stora förändringar och skiften, som kunna vara nöjsamma att höra. Dock har jag fattat förtroende för er, min herre, allt sedan er korta vistelse hos mig, då jag ofta såg i edra ögon, att mina blommor voro er kära, och jag är viss, att något band knyter oss vid hvarandra. Jag vill då åter börja, utan bryderi, och får blott be er ursäkta, om min fägnad öfver hvarje ringa sak inom min verld narrar mig att blifva för vidlyftig och trötta.

Gud ske lof, på tjugu år eller ända se'n året förr, än jag blef min egen, har jag ej sett en vackrare vår än denna. April var väl stormig och regnig, och maj började med köld, så att jag till och med nödgades täcka drifbänkarna midt om dagen; men så ändrades åter vädret mot slutet af månaden, och det är förunderligt att se, huru allt nu trifves och hinner framåt.

Nu vore det tid att besöka oss för er, som älskar våren och det, som är i sin växt. Nu stå mina parker här och alla holmar och stränder kring sjön gröna. Tulpanerna hafva länge blomstrat, likaså narcisserna. Äppel- och päronträden hvitna af blommor, och kring allt detta binda sig såsom blåa bälten syrenhäckarna. — Hvarför skulle jag ej hylla syrenerna? De taga för mycket rum, säger ni, och gifva ingen frukt! Det märkes, att sommaren var längre hunnen, då ni var här. Kom nu, så skall ni säga annat. För min del älskar jag dem från barndomen. Deras friskhet fägnar mig, och deras fägring, blomningstiden, är en frukt för min själ. Men låt oss lemna våra olika tankar i sitt värde. Jag vill nu hellre nämna några ord om de anordningar, jag gjort, sedan ni var här, till en del efter edra egna råd och utkast. Jag är väl icke mycket böjd för förändringar, men dels har jag velat göra er ett nöje, dels hafva omständigheter, dem jag längre fram skall antyda, tvungit mig att gå ifrån mina vanor.

Vet ni, att ert utkast till det lilla templet på körsbärsholmen tar sig förträffligt ut i utförandet, i synnerhet från Rosas fönster, hvarifrån man genom hela längden af poppel-allén ser det höja sig som en stor neckblomma ur sjön. Jag blef mer och mer belåten med er, ju längre arbetet framskred. En vacker början är gjord med vidgandet af utrymmet för köksväxterna, så att jag nu kunnat intaga för fruktplanteringarna hela trakten från den gamla körsbärsskogen till sjön. Ymparna lofva godt, om jag blott förmår hålla masken borta. Min gamle Anders har de sista dagarna fått ha bestyret härmed. Ännu visar sig blott här och der ett härjadt

blad eller ett hoprulladt löfknippe, men jag mins med fasa de år, då midt under blomningens och fullhetens tid förödelsen kom och härjade grönskan och glansen, öfverdrog med hvit svepning de afklädda qvistarna och lät träden försofva sina skönaste dagar och såsom stela vinterspöken bortskrämma all glädje af sommaren. Jag dröjer ogerna med minnet härvid, ty af allt i naturen är mig intet så förfärligt som åsynen af lefvande oskyldiga väsendens långsamma aftyning och förtidiga död för den frätande tanden af en mask, som de sjelfva medvetslöst skydda och nära. Ack, hvad vore väl lifvet utan kärlek till sitt stoft, hvad är väl plantan, om den icke lätt och gladt bär sina förgängliga blommor och blad?

Den täcka löfsaln af alar, som ni inredde vid stranden, dit jag nu sträckt fruktplanteringen, — jag glömde att säga er det — har jag ej hjerta att rubba. Den står ännu midt ibland äppel- och päronträd som ett kärt minne af er. Rosa syr ibland der inne och berömmer anblicken af den höga kullen och kyrkan på andra sidan om sjön. För min del tycker jag mindre om detta ställe för det svåra stengrundet derutanför och det beständiga skrålet af måsar, som alltid äro vana att vistas der. Det är förunderligt, huru lätt jag störs af minsta oljud. Kanske kommer denna min otålighet deraf, att jag lefver hela min tid bland dessa fromma och tysta väsenden, hvilkas högsta skrål är en sakta hviskning, då vinden rör deras svigtande grenar och blad.

Vet ni, min herre, ibland ledsamheter, för hvilka icke en gång vi här äro frikallade, hände oss för några dagar sedan en af synnerlig märkvärdighet. Det hade varit klart hela morgonen, och vädret var vackert, utom det att luften var ovanligt qvalmig. Längre in på förmiddagen började moln samla sig och åska höras. Snart mörknade himlahvalfvet helt och hållet, flere störtskurar följde hvarandra, och ljungeldarna blefvo tätare, verkligen sällsynt täta. Vi sutto just och åto vår frukost, jag och Rosa, då den gamle tjenaren kom in. Jag förgäter aldrig hans förstörda utseende. Han hade, såsom jag sedan hörde, länge envisats med att täcka melonbänkarna och, då regnet blef våldsammare, sökt skydd under en af de större rönnarna vid udden. Hvad skydd skulle dock den kunna ge mot ett sådant oväder? Hans gamla halmhatt hängde som en våt duk i hans hand, då han kom in; sommarrocken slöt sig som ett kålblad till hans lemmar, håret låg spridt och drypande kring anletet, och hans helsning bestod i ett pustande utan ord. De första ögonblicken kunde jag ej låta bli att le, men detta förtörnade honom så, att han fick sin tunga lös.

»Ja, ja», sade han, »det är lätt att skratta, men nu är det slut!»

»Nå, min vän», sade jag och höll mig allvarsam, »tag blott torra kläder på dig, så kommer du väl i skick igen.»

»Hvem bryr sig om mig?» inföll han med stigande förtrytelse; »jag säger, att det är slut med mamsell Rosa, Gud hjelpe mig, gamle man! Ja, der sitter hon nu ung och röd, men nästa år är det väl annorlunda.»

»Hvad är detta för en spådom, Anders», sade jag och steg upp, »hvad fattas dig?»

Och nu kom han ändtligen fram med saken. Åskan hade slagit ned på Rosas alm, det sköna trädet, som, ni mins, stod just vid hörnet af byggningen till venster, då man kom in från landsidan, hade splittrat sönder grenarna och bräckt stammen vid roten. Ni kan föreställa eder min ledsnad. Det hade verkligen någonting ovanligt med sig, detta träd. Så ungt ännu, och ändå så yppigt! Stammen så rak och hög, och kronan se'n — kommer ni i hog, att vi just anmärkte, hur regelbundet den fylde sig? Anders har jag sökt trösta, så godt jag kunnat. Han tycks sannerligen vara mera bekymrad öfver Rosa än öfver trädet. Rosa sjelf skämtar ofta med honom öfver hans lustiga förskräckelse; men den gamle mannen skakar ännu alltid betänksamt på hufvudet, så ofta det blir fråga härom. Det är skada, att han utsatt en så lång tid för sin spådom, ty nu kommer han väl att ända in på nästa sommar förbli vid sin villfarelse.

Men ännu en ledsamhet. Jag ser snart ingen annan utväg än att flytta planket, som skiljer min lilla halfö från den öfriga verlden, längre in mot ösidan af näset, emedan den stora vägen, som nu löper tätt förbi det på landsidan, stör mig med sitt dam och sin ständiga oro. Jag vet icke, men jag tycker, att de resandes antal ökas år från år. Hvar morgon är jag tvungen att damma och ansa växterna i trakten af staketet och får lof att uppehålla mig på detta ställe längre än på något annat i trädgården. Ofta händer det då, att en obekant hejdar hästarna, då han blir mig varse, och begär att få stiga in och bese mina anläggningar; och ehuru jag gerna unnar hvar och en det ringa nöje, han kan hafva af dem, äro mig dock dessa besök ej sällan olägliga. Detta är likväl icke, hvad som mest besvärar mig. Långt mera störande är mig anblicken af några bland mina grannar, hvilka dagligen, just på morgonstunderna, göra sina promenader här förbi. Jag vore frestad att tro, att samma mask, som de senare åren skonat fruktträden, nu flyttat sig öfver på menniskorna. Min herre, här lefver en sekt af gudaktiga, tysta, hemska varelser, som räkna det för sin seger att förkasta jordlifvets fröjder och som betalat, hvad de anse för sin högre skatt, med kindernas daggfärg och ögats eld. Hvilket ombyte att från mina friska, glada blommor se ut på dem! Jag kommer ständigt från sådana möten med en nedslagenhet, en tryc-

kande känsla, som följer mig hela dagen, och ofrivilligt hvilar jag med min tanke på det bekymmer, jag skulle känna, om jag vore en dessa menniskoblommors högre broder och hade dem under min vård, såsom jag här har stoftblommorna i min trädgård.

Och nu slutar jag mitt långa bref med de varmaste helsningar från Rosa. Hon ber fråga, huru blomsterlökarna, som hon senast sände till er dotter, vilja trifvas och gå. Till hösten lofvar hon ett parti andra. Kanske gör hon dem då sällskap sjelf, om ni tillåter. Hon behöfver se sig litet omkring i verlden; hon är redan sexton år. O, min herre, hon var ett barn blott, då ni var här; nu är hon fullvuxen, och hvarför skulle jag frukta att med glädje säga, hur skön hon är? Hvad har jag dock sjelf kunnat uträtta till hennes bildning, jag här i mitt dammiga förkläde, med händerna mörka af stoft och hufvudet fullt af bekymmer för mina örter och träd! Hennes mor har länge hvilat i grafven, och jag har blott kunnat se hennes tillväxt och glädjas. Sjelf har hon vuxit upp, utan ledning af en mensklig hand, med den blåa himmelen till far och hemmets lugna blomsterverld till moder. Jag vet ej, hvarför jag med sådan kärlek dröjer vid tanken på henne nu. Kanske ökar saknaden min svaghet för henne, ty för närvarande är hon sedan några dagar borta hemifrån. Hon kommer nu att vistas oafbrutet hos en slägting, till dess hon blifvit förberedd till sin första nattvardsgång. Efter tre veckor väntar jag henne tillbaka.

Jag kan ej utan blygsel läsa igenom mitt långa bref, som så litet innehåller. Förlåt er gamle vän, min herre, han ger så godt han har och ursäktar sig dermed, att han uppfyller er egen begäran. Förblifver etc.

Andra brefvet.

D. 16 aug. —36.

Jag har sett dem, sett dem med ängslan, kanske med en dyster aning. Jag har sett dem, dessa mörka skepnader med färglös hy och halfsläckta ögon. O, min herre, tysta åskmoln hafva länge vandrat förbi randen af min fristad; nu har en åskstråle brutit fram ur dem, och min lefnads bästa lycka är träffad och bruten. Kanske för alltid? — Jag — hoppas ännu.

Det var en morgon. Rosa var hemkommen dagen förut. Morgonen är min glädje. Jag var uppe med solen, arbetet gick med fart, och mitt sinne bar såsom blomstren sin morgondagg ännu.

Har ni märkt, hur man är till mods, herre, då ens hjerta liksom biet tar blott honing ur allt?

Jag hade agat några ympar och kom till alhäcken vid stranden; då satt Rosa der.

»Rosa, se Rosa!» sade jag. Hon steg upp och helsade god morgon. Jag ville fägna henne med en sysselsättning. »Kom, Rosa», sade jag, »vi skola vattna blomsterparterren; det ser ut att bli en varm dag.» Jag ville gå i det samma, men jag märkte, att Rosa dröjde. Då jag vände mig om, mötte mitt öga hennes. En outsäglig ömhet låg i hennes blick, mulen, skrämmande, plågsam, ty den mildras ej af glädje nu. Men våra ögon dröjde länge i hvarandra, och jag såg, ryste och teg. Då började hennes kämpa mot gråt, och tårarna segrade och bröto sina dammar, och hon föll mig om halsen, och jag hörde henne sucka: »O, min far, min far, att ni ändå skall vara så förlorad!»

En ljungeld af aning genomfor mig, men jag kufvade mig sjelf och försökte att vara lugn. »Du är sjuk, mitt goda barn», sade jag, »kom, jag vill ledsaga dig in att hvila!»

Men Rosa tog ett steg tillbaka. »Sjuk?» sade hon, med en ton emellan stolthet och sorg, »jag har varit sjuk, men blifvit frisk åter. Jag har som ni begrafvit mitt bättre lif i ett stoft, som skimrar i dag och försvinner i morgon; nu har jag lärt att lefva ett lif, som inga skiften känner. Min far, har ni någonsin tänkt på Gud?»

Jag såg, hvad jag förlorat, min själ förmörkades, och jag blef vred. »Göm dig för dagen, maskstungna blomma», sade jag, »du andas smitta öfver mina oskyldiga barn och skrämmer morgonens änglar från parken.» Jag hann ej bli mild, innan Rosa lydde och gick. Men då hon skred förbi, såg jag henne gripa mig med en blick, såsom om hon velat rycka mig in i sitt hjerta. Hon gick sakta den långa gången utföre och försvann bakom poppelhäckarna. Då böjde jag knä, begärde mitt barn tillbaka af Gud och gret. Min herre, friden kom åter och saktmodet, och jag följde Rosas spår. Då jag hunnit dörren till hennes kammare, hörde jag hennes röst. Det var rösten af en bedjande, men den var låg, och en fläkt susade i almens krona vid trappan. En stund förgick, vinden höll andan, och jag hörde ord: »Han, han kan blifva dig ett verktyg; jag är blott en svag qvinna. Tag honom upp i ditt ljus, om du ock skall kasta mig i min natt tillbaka.»

Mitt hjerta ville smälta af kärlek och sorg. Jag öppnade dörren tyst, helt tyst, och steg in. Rosa hade märkt det, och hon kom mot mig, leende som en ängel. »Jag har bedt för dig, min far», voro hennes ord, »och jag har blifvit bönhörd, ty du kommer in till mig och är mild.» Jag slöt henne i min famn och kysste

hennes panna. Men jag ville icke störa oss med ord, utan teg och gick åter ut till mitt arbete att söka tröst.

Middagstimmen träffades vi som vanligt. Vid bordet förekom ej ett ord om morgonuppträdet. Jag ville undvika och glömma. Rosa talte mycket om sin slägting och sin vistelse hos henne: med hvilken ömhet hon blifvit bemött, huru mycket hon fått lära af henne och de ädla menniskor, som hon hos henne sett och lärt känna, huru vigtigt det vore äfven för mig — här tystnade hon och fullföljde icke sin mening. Ve, ve, min herre, att jag så litet sett utåt från min blomstergård och så litet lärt känna menniskorna och verlden! Ni förstår allt. Jag skickade min blomma bort för att uppammas i ljus, och man har planterat henne i eld. Ingen våldsamhet likväl; jag kufvade mig, och Rosas ord fingo ingen tydning. Hela den öfriga tiden var hon stillare och log stundom ett leende, som påminde om förr. Men midt ibland de ljusa skiftningarna i hennes anlete såg jag nu för första gången ett drag, som blott sällan bortblandades och aldrig försvann, ett drag af lidande och förvissning, likt den första skugga, som mulnar på den hvita liljans blad och ej en gång i skimret af solstrålar upphör att förråda, att blomningen når sitt slut.

På eftermiddagen såg jag icke Rosa, men mot qvällen lät jag kalla henne ned i trädgården. Hon kom, jag tog henne vid min arm, och vi spatserade i alléerna, till det mesta tigande. Väl var det min afsigt att tala, men aftonen var för skön och mitt hjerta för fullt. Slutligt kommo vi ned till stranden. För ett år sedan hade jag en dylik qväll stått med Rosa på samma ställe. Allt var lika som då; blott hon — — men jag såg äfven nu på hennes anlete en blink af glädje, då hon kom ut från den skymda gången och den stora klara sjön med dess stränder och holmar och den sjunkande solen och det gyllne himlahvalfvet öppnade sig för hennes anblick. »Det var här», sade jag åt Rosa, »du en gång gjorde mig en fråga, som ännu gör mig glad, fast mycket förändrat sig.»

»Hvad frågte jag då?» sade hon och såg mig an med förundran.

»Litet, ganska litet; det var knappt en fråga, det var en suck, en kort bön. Men du hvilade här, efter att hela dagen hafva sysslat med blomstren i trädgården. Sjelf satt jag nära intill och såg än på nejden och än på dig, ty ni liknade hvarandra då mera än nu, och likheten gjorde mig lycklig. När då hvarje fläkt lagt sig, och sjön speglade jorden och skyn, och skyn som en spegel återstrålade jordens alla blomsterfärger, och solen i famnen af sitt ljus omslöt allt detta, då log du och frågte mig, hvilkendera var vackrare, jorden eller himmelen? Det var din himmelska och oskyldiga fråga, mitt barn, och jag mins den än.» — Jag var rörd och

trodde mig hafva träffat Rosas hjerta; men hon tog min hand och sade lugnt: »De voro mina ord i sömnen, min far, glöm dem, sedan jag vaknat.»

Ännu en gång bröt jag tystnaden och fortfor: »Icke ord i sömnen, Rosa, en lofsång var det, sådan som änglar sjunga, ty änglars gudstjenst är en glädje öfver någonting skönt och sant. Då kunde din känsla fatta skönheten ännu, och sanningen låg klar för dina ögon, ty den strålade emot dig från skaparens hela verld, och jorden var dig så ljuf som himmelen. Hvad eger du nu i stället för hvad du förlorat och förskjutit?» —

Men mitt barn svarade mig med den bittra frågan: »För skönheten af en fallen jord och för sanningen af ett förgängligt grus?» —

»För friden i din själ», fortfor jag utan häftighet, »för oskulden i ditt hjerta och för kärleken till en mild natur?»

»Sorgen», sade hon, »öfver hvad jag då var, och hoppet att dock icke blifva förtappad.»

»Säg», fortfor jag och uppflammade, »skenbilden af en afgud, som din egen tanke fostrat, som förtrampat blomningen af din ungdom och spöklik visar på din framtid såsom på en graf; en afgud, som pekar på den Eviges ljusa verld, hans grönskande jord, hans milda himmel, på allt, hvad som är heligt och dyrt, dina egna blomsterlemmar, ditt hjertas frid och din faders gråa hjessa, och säger hotande och kulen: Se, allt detta är intet, förneka, förkasta, förakta det, om du vill tillhöra mig, mig, för hvilken det, som glöder, älskar, andas, lefver, är en fasa, och hvars rike är den eviga tomheten, der intet väsen lifvar sitt stoft, ingen kraft jublar i seger, ingen svaghet gråter i kärlekens nåd.»

Jag talte med eld, ty sanningen tände sig till låga i min själ, och mitt barn gick vilse i natten och skulle lysas tillbaka. O, min bäste, hvad skulle jag företaga? Rosa gret och bad förlåtelsens Herre icke höra mina ord. —

Aldrig har det kostat mig mer att segra öfver mig sjelf, än det kostade mig då. Kärleken bistod mig, och jag behöll segern. Jag kufvade min vrede — nej, icke min vrede — min förtviflan, och sanningens klarhet kom fridsamt tillbaka i min själ.

Vid foten af det träd, i hvars skugga vi stodo, växte i sin oskuld en skön, späd, hvit lilja, nyss utflyttad ur sitt drifhus för att ammas af den friska sommarvärmen och i frihet genomblomstra sitt lif. Blott en dag hade den sköna blomman skådat fram ur sin knopp, och öfver sitt anlete bar hon ännu detta skimmer, som tyckes tveka, om det skall höra till jorden eller himmelen, och som gör det omöjligt för ögat att bestämma, hvar bladet upphör och hvar färgen, daggen, luften, ljuset tager vid. Jag offrade henne

för mitt barn, ryckte henne upp ur mullen och skuggan, bortblåste stoftet från hennes rot och fäste henne på en qvist af trädet, med den veka kronan vänd mot solens ohejdade strålar. Jag tog Rosas arm, vi gjorde tysta en vandring kring parken och kommo till vårt förra ställe tillbaka.

Blomman hade börjat gulna redan; borta var den sköna glansen från hennes hy, och bladen lågo vissnade i solens ljus. »Se», sade jag åt Rosa, »nyss växte denna blomma lågt och sträckte sin rot ned i jorden. Och skuggan höljde hennes lif, och stoftet rörde hennes stoft; men bar hon ej mera af himmelen i sitt väsen då, än hon nu bär, och var hon icke min glädje då, i stället för att hon nu är min sorg? Om hon nu med egen makt lösryckt sig från den plats, min kärlek anvist henne, och, för att snart renas till idel skärhet, skilt sig från gruset och lyft sig upp i solens eld, skulle jag derför älska henne? Skulle jag icke säga: »Dö, fåvitska blomma, ty du kan icke lefva så!»

»Att dö», sade Rosa leende, »är det ett ondt att dö?»

»Att dö», sade jag, »är att födas till lif, att dö är ock att födas till förstöring. O, min Rosa, att dö såsom denna lilja i går dog knopplifvets död för att i dag utbreda sin silfverhvita krona, det är att dö för att lefva i rikare fägring och glädjas i en ljusare verld. En sådan död dog liljan, då hon bröt sitt fängelse, och hon dog den icke derför, att hon vissnat i sin knopp, utan derför, att hon i sitt dunkla hem frisk och trogen vårdat sina blad, tills naturen fann dem mogna att möta dagen. Så dör den, som dör för att lefva. Han brådstörtar icke ur sin knopp, utan han fyller den med skönhet och lif, och sedan bortkastar han icke sina blad, utan utbreder dem i glädje och ljus.»

Så talte jag. En stund förflöt i tystnad. Allt var lugnt, högtidligt, väntande. Jag hoppades. — Det är rysligt, min herre, och jag fasar för att nämna det. Mitt barn besvor mitt fadershjerta att icke förföra hennes svaga, värnlösa själ.

Dagar, veckor hafva förflutit sedan detta uppträde. Rosa vissnar. Mer och mer klar blir mig nu den lära, hvars gift hon insupit, denna varma hjertans mördande förvillelse att försmå saktmodets frid och att förbränna sig sjelfva för att icke kunna klappa i svaghet mer. Är det då icke i svaghet och stoft all härlighet förklarar sig och lefver, såsom solen lefver med tusen färger i plantornas förgängliga ätt? Hvarför då förstöra en boning, der härligheten kan lefva i glans och frid? Det är odödlighetens lif de söka, och de kalla sitt jordiska lif en död. O, min herre, när har ni väntat blomning af en växt, som vissnat i sitt frö? Ni tror på en odödlighet! Är det derför, att jorden är så mörk och lifvet här

ett intet? Nej, nej, derför väntar jag en himmelsk verld, ett högre lif, att denna jord är så skön, detta lif, oaktadt sina sorger, så heligt och så ljuft.

Jag slutar nu. Hvad skall jag hoppas för mitt barn? Har ni ett råd att ge, så dröj ej. Hösten kommer, och frukterna mogna, har jag sett i förbigående. Skicka mig en bok, hvari man tänkt med frid på något grand af det underbara lifvet. Farväl!

Tredje brefvet.

D. 20 juni —37.

Min herre, jag skickar er här en dagbok, förd under Rosas sjukdom. Ett och annat fragment ur mina anteckningar torde låta er ana de förhållanden, som egt rum, och dem jag icke nu kan åter upprepa.

— — Den 1 januari — 37. Falska, blinda lära, att förkasta oskuldens jordiska glädje! Hvad är då denna glädje annat än njutningen af det himmelska, som genomströmmar allt? Gift! När dricker biet gift? —

Gif mitt öga ljus, att jag må kunna betrakta menskligheten. såsom jag betraktar ett anlete, och visa mig ett enda drag, som icke kufvas af oskuldens välde och ökar dess lefvande behag. O, talande bilder af det stora med edra färger och skuggor, o, mina föraktade blommor, af er har jag dock lärt, att lifvet skapar sin skönhet af mörker och ljus. —

Fullkomlighet. Fåfängt säger man: Det fullkomliga skall blifva. Fullkomlighet finnes i hvarje punkt af tiden, och till denna fullkomlighet hör sjelfva det ofullkomliga öga, som icke ser den.

Den 7 februari. Midnatt. Rosa vakar. På den hvita drifvan ser jag skenet af ljus från hennes fönster. Sjelf har jag tändt min lampa i brist af sömn. O, strålar på drifvan, vitnen om en ljuskälla, ur hvilken I gått, i er har jag under natten älskat att se bilder af menskligheten, denna heliga strålflod från Gud. Rosa, mitt förvillade barn, klandra ej strålen derför, att den gått så långt bort från ljuset; ju klarare den är, desto längre hinner den, och ju längre den hinner, ett desto klarare ursprung röjer den. Låt oss stråla här af kärlek och tro, så skall natten omkring oss blifva dag, låt oss icke bäfvande kasta oss in i vår källa tillbaka, det är att neka henne att ega strålar, det är att neka henne att vara ljus.

Den 17 mars. Första vårdag. Solen återtar sitt välde. Luften är genomandad af lif; den har vaknat ur sin dunkla vintersömn, och snart skall jorden vakna. Rosa har lemnat sitt rum för första gången sedan länge. Hon har suttit en stund på trappan, hört sparfven qvittra och sett de tindrande dropparna falla från taket. Jag såg hennes blick stråla, jag hörde henne andas med djupa, törstande drag, och jag tror, att hon en minut sökte Gud äfven i hans morgonglada verld. O, sjelfva fröjden, som lyfter andras sinne mot skyn, är för tung för hennes, den minsta dryck ur naturens helsobägare upplöser hennes väsen. Mattad, nästan vanmäktig, har hon blifvit återförd på sitt rum. Huru skall allt detta slutas?

Den 17 april. Blommor redan! Ett glas med sippor står på Rosas bord. Förunderligt, ju mer hon vissnar sjelf, desto mer tycks hon åter börja älska friskheten och lifvet. Är det afskedsstunden, som nalkas och gör det försmådda dyrbart igen?

Den 25 april. Fjärden är öppen, isen borta. I solgången syntes en tropp svaner glänsa på den klara sjön. De hafva redan lyft sina vingar och flyttat. Det skönaste blir icke vår hvardagsgäst, det skönaste är en resande, som blott besöker.

Den 1 maj . . . Hon vill hän, hon vill skiljas. Hvad söker hon? Hvart skall hon fly? Under jorden, bortom skyn, öfver verldars verldar, hvad skall hon finna annat, än hvad hon förskjutit här: en skapelse och en Gud? Egde jag konstens gåfva, skulle jag sitta vid en sjukbädd och måla för den döende ljufva minnen. Jag skulle visa honom jorden i sitt helgonskimmer, jag skulle låta årets vexlande tider kretsa i skönhet förbi hans öga, jag skulle återkalla i hans inbillning hans barndoms, hans ungdoms, hans mannaålders fröjder, alla de blickar af kärlek, han mött, alla de segrar, han sett det goda vinna, och så skapa kring honom en sommarverld af ord. I den skulle han slumra in, såsom man somnar en molnfri sommarqväll, glad af den dag, som varit, och väntande en morgon med sol och glädje.

Den 28 maj. Att komma hit, att tränga sig till hennes bädd för att trösta! Bort, bort, mörka spöken, jag känner er tröst! — Det ädlaste, sannaste, heligaste är i förledarens hand medlet. Icke genom det onda, genom det bästa snärjes hjertat. Jag vill teckna en af vägarna; de äro tusen: I hyddan rör sig bland föräldrar och syskon den oskyldiga flickan och minnes under glada mödor endast dem. Så försvinner dagen, och qvällen kommer, och öfver den stilla nejden uppgå stjernor i glans. En ny verld, full af andakt och frid, mognar der ute. Då nalkas förledaren. Kom, oskyldiga, säger han, att du icke må begrafvas i dina små omsorgers stoft, utan lära dig lefva ett högre lif. Och hon följer, och då hon

träder ut ur hyddan, höjer sig månen öfver bergen och gör hennes bygd dubbelt skön. Hennes sinnen stämmas, hennes hjerta vidgar sig af fröjd. Se, säger hennes ledsagare, är icke detta värdt en blick? Och hon ser, att han talar sant. Då gör han sin röst djupare och bestraffar hennes forna köld, att hon försofvit sin andakt, att hon icke ofta sökt en stund, härlig såsom den, hon skådar nu. Hon skrämmes, ty hennes hjerta är fullt af tjusning, och hon ser, hvad hon försakat. Och det lif, du nu lefver, hviskar förledaren, och de känslor, af hvilka du genomströmmas, hvem delar dem? Höj ditt öga och se, om bland tusen varelser, som omgifva oss, någon enda lyfter sig upp ur sitt hvardagslif för att lefva såsom vi. Ser du någon enda vid vår sida? Och hon blickar omkring sig och ser ingen. Då mörknar för henne jorden, och menskligheten blir för henne en böljande ocean utan själ, och hon faller till förledarens bröst och säger: Vi stå på en klippa i hafvet, öfvergif mig icke, jag är ensam, om jag icke eger dig! — Fåvitska! Hvarför sade du icke: Ja, den verld, du öppnat för mig, är helig och skön, men min hydda är äfven en helig verld, mina syskons ögon äro äfven klara, ljufva stjernor, och i mina föräldrars famn lefver jag rikt såsom här; lär mig att älska, icke att förakta! — —

Den 1 juni. Hela dagen blott om sin mor! Med strålande ögon, genomskinlig, nästan förklarad, blott om sin mor! Hon var dock ett barn, ett spädt barn, när hon miste den dyra, och dock minnes hon allt. »Var hon icke sådan? Gick hon icke fridsam och lugn bland dina blommor, skötte dem och skötte dig och mig?» Frågor på frågor! O, hon minnes med kärlek sin mor, och hon glädes åt, att hon lefvat, som hon lefde. Hon är räddad! Vågar jag tro, att hon — — Jag kallas in till henne. — —

Tålamod, försakelse, hopp! Vi träffas ju åter!

° ° °

P. S. Tillståndet här ser ni af medföljande annons, den jag ber er hafva godheten låta införa i någon tidning.

Hon hvilar nu på andra sidan sjön. Den klara fjärden, som förut varit min fägnad, är nu en svart, dyster graf, öfver hvilken mitt öga sällan vågar sända en blick.

Dagarna äro tröga och enformiga. På skymningen får jag vänta nästan från midnatt till midnatt, det är årstidens skuld, och med skymningen kommer icke alltid sömnen.

Sedan ett år tillbaka har jag mer och mer märkt, att jag blir gammal, och med åren aftaga krafterna, min herre, och med krafterna lynnet, det är så naturens gång.

Min gamle tjenare åldras liksom jag. För ett par dagar sedan kom jag i trädgården. Han vattnade parterren, men utan omsorg,

vårdslöst, vresigt, så att han till och med stötte blommorna med kannan. Jag förebrådde honom det. »Nå väl», sade han, »för hvem vårda vi dem?» Den gamle mannen började gråta bittert, och jag lemnade honom och gick bort.

Känner ni någon god, värnlös flicka om sjutton år, som ville ega en far? Likheten! I ungdomen likna menniskorna hvarandra, den ena flickan har alltid något af den andras själ.

Förlåt, min herre, att mitt bref blef kort. Det kostar mig mycket att hålla mina tankar tillsammans. — Ännu en gång: för ert deltagande hjerta medsänder jag min dagbok, hvari jag antecknat ett och annat under senaste tid. Då den återsändes, väntar jag ett välkommet bref. Farväl!

Första bandets innehåll.

Lyriska dikter.

Smärre episka dikter.

Fänrik Ståls sägner.

Psalmer.

Öfversättningar och bearbetningar.

Prosa-dikter.

